P. OVIDII NASONIS

METAMORPHOSES

RECENSVIT
VARIETATE LECTIONIS NOTISQVE
INSTRVXIT

GOTTLIEB ERDMANN GIERIG.

EDITIO ALTERA AD SINGVLOS PROPE VERSVS VEL
EMENDATIOR VEL AVCTIOR.

TOMVS PRIOR.

LIPSIAE
SVMTV E. B. SCHWICKERTI
MDCCCIV.

PRAEFATIO.

Cum, quam ante hos vndeuiginti annos paraueram, Metamorphoſeon Ouidianarum editio, diuenditis exemplis eius omnibus, typis eſſet repetenda, viſum eſt eam haud aliter retractare, ac ſi nouum mihi opus eſſet condendum. Itaque verborum contextum, quem antea ex Burmanni editione, nulla fere mutatione facta, ſeruaueram, nunc ipſe, qua potui diligentia, recenſui, multisque in locis, in quibus temere ab Heinſio et Burmanno aut nouam lectionem eſſe inuectam, aut vitioſam relictam certo perſuaſum mihi erat, Manuſcriptorum aliorumque mythologorum auctoritate nouaui. Varias lectiones denuo, deleta priore collectione, excerpere non piguit: in quo et ſeueriorem, puto, delectum habui, et, qua licuit, Manuſcriptorum nomina, quod antea rarius factum, addidi. Omnes autem lectiones

ne nunc quidem apponere placuit, propter nimiam earum multitudinem. Codicis Vpſalenſis varietatem ab Aureuillio vulgatam fruſtra quaeſiui in tabernis librariis pluribus. Commentarios non emendatiores modo paſſim exhibui, ſed etiam, quoniam multis lectorum generibus conſultum mea opera volebam, vbique auctiores. Nec quae ad mythorum interpretationem pertinent, quamquam meris plerumque coniecturis nituntur, ſeculum ſecutus, neglexi: ſunt enim, qui haec quoque ſcire aueant. Praemiſſa eſt commentatio de hoc Opere Ouidiano in vſum eorum, qui nondum magnam contraxerunt cum eo familiaritatem. Quodſi opera noſtra non improbabitur viris doctis, laetabimur. Scripſi Tremoniae Cal. Dec. cIↃIↃcccIII.

Gierig.

P. OVIDII NASONIS VITA.

P. *Ouidius Naso* a. V. C. 711. C. Vibio Pansa, A. Hirtio Coss. natus est Sulmone in Pelignis, e gente splendida ordinis equestris. Institutus Romae iis literis, quibus puerilis aetas imbui solet, cum toga virili sumsit latum clauum, quem liberis suis ab Augusto expetebant illustres equites. Pater enim reipublicae honoribus destinauerat filium, diligenterque eum deterrebat a studio poëtico, cuius tantam ille venam sortitus erat, vt *sponte sua carmen veniret ad numeros aptos, et quidquid tentaret dicere, versus esset*. Nihilo tamen minus, patre sic volente, etiam eloquentiae operam dedit, et declamando in Rhetorum scholis vocem formauit, vsus institutione M. Arellii Fusci, et M. Porcii Latronis, Rhetoris insignis, quem prae ceteris admirabatur, et cuius sententias complures carminibus suis expressisse traditur. Habebatur, iudice Seneca, bonus declamator, sed oratio eius nihil aliud erat, nisi solutum carmen; sine certo ordine per locos discurrebat, et cum molesta ei esset omnis argumentatio, raro declamabat controuersias. Etiam Athenas studiorum caussa se contulit; mox Asiae Siciliaeque vrbes nobilissimas, duce Macro quodam, cognouit. Sic institutus et praeparatus anno aetatis vicesimo Triumuiratus munere functus est, quod mandabatur adolescentulis, in spem Senatus latum clauum gerentibus. Iudicabant autem Triumuiri isti, Capitales dicti, de capite tenuissimae conditionis hominum, atque carceris custodiam habebant. Postea inter Decemuiros electus est, quorum erat praeesse centumuiralibus iudiciis. Cum peractis istis honoribus nihil aliud superesset, nisi, vt in Senatum allegeretur, ecce! Ouidius otii voluptatisque illecebris ductus spem Senatus sponte abiecit, positoque lato clauo angustum rursus sumsit. *Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori, Et petere Aoniae suadebant tuta sorores otia*. Priuatus igitur Romae Musis, forte et Veneri, vixit vsque ad annum aetatis quinquagesimum secundum, quo in exsilium missus, ac potius relegatus est ab Augusto. Relegatio enim, quae lenior erat exsilii poena, non fiebat ex decreto Senatus, neque adimebat ius ciuitatis et fortunas. Quae fuerit caussa istius relegationis, quaeritur. Ipse fatetur, duo sibi crimina perniciem attulisse, *carmen* (intel. Artem Amatoriam, quae displicebat Augusto), et *errorem*, sed illum errorem sibi silendum. Siluerunt etiam historici veteres. Suam igitur haud dubie, aut aliorum coniecturam sequebatur Sidonius Apollinaris, cum caneret, amasse Ouidium Iuliam, Augusti filiam, eamque sub ficto Corinnae nomine carminibus celebrasse. Cujus opinionis leuitatem satis confutarunt Manutius et Massonus. Cum Ouidius ipse passim queratur, se vidisse aliquid, luminaque noxia fecisse, cum porro casum suum cum Actaeonis infortunio comparet: credibile

admodum est, reum eum esse factum criminis, quod sibi modo visum et a comitibus suis commissum lectori persuadere conatur. Crimen autem illud fuit fortasse flagitium Iuliae, Augusti neptis, quam certe Augustus eo ipso anno adulterii conuictam in insulam Trimerum relegauit. Tacit. Annal. IV, 71. Sueton. Aug. 65. Propter Amatoriam autem Artem factum arbitror, vt etiam libri eius in partem poenae venirent, atque tollerentur e tribus bibliothecis publicis. Paene puero data erat *nec vtilis, nec digna* vxor, cui successerat mox alia, qua et ipsa dimissa tertiam duxerat, Fabii Maximi filiam. Ea coniugem secutura fuisset ad extremas oras, si per ipsum licuisset. Sed Ouidius, relicto Romae impedimento muliebri, solus per mare Adriaticum, Ionium et Aegaeum vectus in Thraciam venit, et inde pedibus profectus est Tomos, quae vrbs sita erat ad sinum Ponti Euxini, non procul ab ostiis Istri, per cuius agros olim Medea diuulsa fratris membra dissipasse traditur. Hodie vocatur Tomiswar, et annumeratur Bulgariae. Tomitis valde gratus fuit talis tantusque poëta, licet inuisus Augusto. Hi ergo magnis eum priuilegiis et immunitatibus ornarunt, et, cum carmen de Caesaris laudibus Getica lingua, quae erat Tomitarum vernacula, composuisset, adeo coronarunt. Mortuus est a. aetatis 60. V. C. 770. exsilii 8. sepultusque ante Tomorum portam loco celeberrimo, exstructo ei etiam monumento magnifico. Epitaphium ipse sibi fecit:

Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,
  Ingenio perii Naso poëta meo.
At tibi, qui transis, ne sit graue, quisquis amasti,
  Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.

Anno aetatis 28. *Amorum* libros in lucem protulit, quinque voluminibus distinctos, e quibus multa videntur inter iuuenilia carmina referenda. Aliquanto post eos iterum edidit in tres libros redactos. Ante hanc secundam editionem foras dedit *Heroidas epistolas*. Postea dedit *Artem Amatoriam* anno aetatis 41. *Remedia Amoris* scripta sunt a. 44. feruente bello Parthico. *Metamorphoses* iam scriptas, sed nondum vltima lima perpolitas, ante discessum suum cremauit. Sed cum operis illius exempla iam essent distracta, passus est, vt publici iuris fierent. Etiam *Fastorum* libros abrupit illa relegatio; quamquam alii viri docti contendunt, sex posteriores libros absolutos quidem esse a poëta, sed interceptos temporis iniuria. In lucem eos misit sub vitae finem. In itinere scripsit et Romam misit *Tristium* lib. I. cui deinceps additi sunt libri reliqui. In iis elegiis cum non ausus esset veris nominibus appellare amicos, ad quos scriberet, id facere coepit in epistolis *ex Ponto*. Etiam *Ibin* in exsilio scripsit. Tragica etiam carmina composuerat, e quibus ab antiquis auctoribus Medea inprimis laudatur, qua, iudice Quinctil. Inst. Or. X, 4. ostenderat, quantum praestare potuisset, si ingenio temperare, quam indulgere, maluisset.

COMMENTATIO
DE
OPERE METAMORPHOSEON OVIDIANO.

Res antiquiſſimorum Graecorum ferme omnes, ciuitatum origines, fata et facta heroum, Deorumque religiones, philoſophemata etiam, cum, vt in rudi gente et in ſermone nondum exculto, *fabulis* eſſent inuolutae, primi poëtae, iam ante Homerum et Heſiodum, iis varie tractandis ingenia exercuerunt; horumque veſtigia preſſerunt tam quibus poſtea theogonias atque coſmogonias componere placuit, quam qui Cyclici dicti ſunt. Lyrici etiam hymnos in Deos laudesque heroum fabulis exornarunt, et Tragici dramatum ſuorum argumenta inde repetierunt certatim. Neque poëtarum ingeniis ſolis ampla illa materia eſt relicta; ſed ante et circa bella cum Perſis geſta exſtiterunt, qui, vt gentis ſuae origines conderent, fabulas illas, quales erant a maioribus traditae, voluminibus complecterentur; in quibus Pherecydes, Acuſilaus Argiuus, Hecataeus Mileſius et Hellanicus inclaruerunt. Illam vero fabularum antiquitus traditarum farraginem, qua tum omnis hiſtoria graeca continebatur, nec ſeriore tempore abiecerunt, qui rerum a gentis ſuae auctoribus geſtarum memoriae conſulere voluerunt. Tot igitur ſcriptorum ſtudiis illa ipſa farrago facta eſt pars non exigua eruditionis Graecorum, qua paſſim omnes prope ſcriptores, philoſophi, phyſici, aſtronomi, geographi in rem ſuam ſunt vſi: atque etiam artifices mythos operibus ſuis expreſſerunt *).

Perſuaſum erat Graecis, poſſe Deos figuras dare et adimere; idque crebro eſſe ab iis factum, vt vel in ſontes animadverterent, vel laborantibus ſuccurrerent: quam opinionem a ſacerdotibus, fictis pluribus exemplis, confirmatam eſſe latiusque ſparſam admodum eſt credibile. Sic mythis illatae ſunt *metamorphoſes*, quae phantaſiae poëtarum latum campum praeſternebant, tum illi et vulgatas exornarent ingenioſeque variarent, et a ſe inuentas adderent. *Simonidem* quidem carmine luſiſſe ſcimus, quo mulierum origines pro ingenii natura variis ex rebus deduceret. Ex antiquiſſimis huius generis mythis *Homerus* nonnullos et *Heſiodus* ſeruarunt. Apud illum enim non modo Proteus transformis occurrit, ſed et draco quidam, Niobe et Phaeacum nauis in ſaxa, Pandarei autem filia in luſciniam tranſiiſſe leguntur. In Heſiodi Theo-

*) Vid. *Heynii* Comment. de origine et cauſſis fabb. Homeric. in Nov. Commentar. Vol. VIII. item Comment. de Apollodori Biblioth.

gonia amputato Gorgonis capite Chryſaor et Pegaſus proſiliunt, et in altero carmine, quod ab Operibus inſcriptum eſt, Pandionis filia in hirundinem transformatur. Atque idem ille in Catalogo mulierum deperdito multo plurium metamorphoſeon auctor fuerat. Hoc igitur mythorum genus cum et ipſum Graecis placeret, vt qui rebus ludicris ducerentur, prodierunt, qui id ſegregatum a reliquis tractarent. *Corinna* mulier, cuius aetas incerta, ſcripſit Ἑτεροίων βίβλους, *Calliſthenes* Olynthius, Ariſtotelis auditor, Μεταμορφώσεις, *Antigonus* Caryſtius, tempore Ptolemaei Philadelphi, Ἀλλοιώσεις, *Nicander* Attalo II aequalis Ἑτεροιούμενα et *Parthenius* Μεταμορφώσεις. Erant etiam, qui certum ſibi transformationum genus enarrandum ſumerent, in quibus *Boeus*, cuius ornithogonia id agebat, vt aues omnes factas eſſe ex hominibus oſtenderet *).

Sed multo maius memorabiliusque opus molitus eſt *Ouidius*. Is enim recte vidit, fabulis illis in ſe tenuibus, magnam etiam partem ineptis atque abſurdis, illecebras eſſe conciliandas a poëſeos ornamentis, a collectione earum, niſi omnium, certe plurimarum, in vnum corpus, et a laudibus Deorum heroumque interpoſitis. Id autem tanto ingenio tantaque arte effecit, vt ſuauiſſime bonarum literarum ſtudioſos ad metamorphoſes cognoſcendas inuitet teneatque, quin adeo, vt, eo nomine audito, Ouidius ſtatim, tamquam vnus earum auctor, occurrat. Etenim, quod primum eſt, innumeros huius generis mythos, quot nemo forte ante eum, vndique decerptos collegit. Neque opera eius intra metamorphoſeon, quae proprie ſic dicuntur, limites ſubſtitit, ſed ſiue plenitudinis cauſſa, ſiue coſmogonias Graecorum reſpiciens, in primordio operis originem mundi, creationem hominis, ſucceſſionem aetatum, ortum animantium ex limo, et libro extremo multa e Pythagorae placitis adſumſit. Vnde vero ſingula hauſerit, cum tot libri mythici, tot etiam artium monumenta, quae paſſim ab eo expreſſa videntur, perierint, certo dicere non poſſumus. Itaque nec conſtat, vtrum ipſe aliquid in fabulis nouauerit addideritque, an Graecorum tantum veſtigia preſſerit. Coniiciunt nonnulli, fabulam de Pyramo et Thisba, tum alteram de Philemone et Baucide, vtramque longe ſuauiſſimam, atque etiam de Sidoniis Inus comitibus appendiculam ab ipſo eſſe fictam, ſed nulla eius coniecturae cauſſa reddi poteſt probabilis. Hoc autem videmus, nihil in hoc genere memorabile ab eo eſſe praetermiſſum, et in tanta varietate, qua mythi erant traditi, rationem vbique fere eam eſſe delectam, quae vel plurimum ornatus admitteret, vt impetus Althaeae in filium, vel decoro commendaretur, quo pertinet mutatio pueri in

*) Vid. *Mellmanni* Comment. de cauſſis et auctoribus narrationum de mutatis formis.

ſtellionem, atque Cephali et Procridis fata, quibus turpia nonnulla ab aliis erant admixta. Quam ego laudem non contemnendam arbitror.

Tum artem admirari licet, qua foecundum poëtae ingenium tot fabulas in vnius corporis ſpeciem coniunxit, vt vere *perpetuum* carmen vocari poſſet. A creatione mundi exorſus lectorem ſenſim, et cum maxima eius voluptate, deducit per omnium ſeculorum ſeriem ad ſua tempora, ſeruata vtcunque temporis ratione. Mille igitur modos inuenit, quibus ab alia fabula tranſiret ad aliam. Haec ſe offert, quia ſimilitudo ei quaedam cum ſuperiore intercedit, illa, quia ad eundem hominem Deumue pertinet, aut quia res in eadem terra geſta eſt. Mox hymni canuntur metamorphoſeon pleni, mox mulieres texunt argumenta mythica. Nunc abeſt a gratulantibus aut condolentibus vnus, quem ſua fata retinebant, quae ſic non male referuntur; nunc a facto propiore renarrant priora ii, qui rei geſtae interfuerant. Interdum ſententiae interpoſitae ad alia nos ducunt; quam tamen frigidam et puerilem adfectationem Quinctil. Inſt. IV, 1, 71 nominat, licet non neget, excuſari Ouidium neceſſitate, hoc eſt lege, quam ipſe ſibi praeſcripſerit. Loco ſententiae nonnumquam plura ex hiſtoria repetuntur, quorum ope res diſſimillimae iunctae reperiuntur, vt Herculis apotheoſis et Galanthidis in muſtelam mutatio. Raro nexus reperitur parum probabilis, vt II, 368. vbi Liguriae rex reginae Aethiopiae ſanguine iunctus contra fidem traditur; et VIII, 548 in geographiam eo conſilio peccatum eſt, dum Theſeo Calydone Athenas redeunti Achelous fluvius obiicitur. Saltu facto V, 572. ſed vix alibi tranſitur. Verum omnis haec connexio fabularum clarius elucescit e ſerie, quam huic commentationi ſubiecimus: et operae pretium eſt in perlegendo opere ipſo ad eam attendere.

Hinc videamus, qua arte mythos ſic nexos poëta diſpoſuerit atque exornauerit. Pleriſque, qui narrantes inducuntur, tribuuntur quae perſonis eorum conueniunt. Sceleſtae Pierides canunt, quae Deos dedecent, impia Arachne eorundem flagitia texit; Minyeides, puellae petulantes, amoribus enarrandis indulgent; Orpheus, Thracibus puerorum amorem commendaturus, de pueris canit a Diis dilectis. Varietatis cauſſa nonnulli ſua fata ipſi narrant, vt Arethuſa et Achelous, quamquam hic minus commode, cum, quod ei pudori erat, ter victus eſſet ab Hercule nondum Deo. Cornix adeo coruo vna volanti, quae aues quaedam paſſae erant, notum facit. Eſt etiam, vbi Themis mutationes futuras vaticinatur. Nonnullos mythos paucis poëta tranſmittit, vt Bacchi nutrices vetulas, quibus iuuentus a Medea redditur, et, quod mireris, celebratiſſimam adeo Gigantomachiam. Quosdam, quippe

parum memorabiles, verbo tantum tangit. Sic vna ex Minyeïdibus, dubitans, quid e multis potissimum referat, et altera, praeteritione rhetorica vtens, plurium argumenta breuissime recensent; nec aliter se habent, quae Arachne texit, et quae Minerua cum ea certans in extremis vestis partibus ponit. Medea sublimis fugiens ex aëre despicit loca multa transformationibus nota, quae non narrantur, sed tantum attinguntur. Verum in longe plurimis ingenii copias Ouidius effudit, et quantum rebus flumine orationis exornandis valeret ostendit, ea quidem varietate, vt nunc historici, nunc dramatici partes ageret; qua ipsa re plurimum gratiae carmini conciliatur.

Primo ingenium lectori in transformationibus ipsis describendis approbat; in quas enim noui corporis partes singula formae prioris membra transierint, suauissime enarrat, atque ita multorum animantium, multarum item arborum aliarumque rerum naturam mirifice pingit. *Cygno* in auem sui nominis transeunti II, 373

vox est tenuata viro, canaeque capillos
Dissimulant plumae, collumque a pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes:
Penna latus vestit; tenet os sine cacumine rostrum.

Vbi *Io*, concedente Iunone, priorem formam recipit a Ioue I, 739.

fugiunt e corpore setae,
Cornua decrescunt, fit luminis arctior orbis,
Contrahitur rictus, redeunt humerique manusque.
Vngulaque in quinos dilapsa absumitur vngues.
De boue nil superest, formae nisi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur, metuitque loqui, ne more iuuencae
Mugiat; et timide verba intermissa retentat.

Lyciacos agrestes Latona ranas esse VI, 370 iubet. Itaque

iuuat ipse sub vndas
Et modo tota caua submergere membra palude,
Nunc proferre caput, summo modo gurgite nare,
Saepe super ripam stagni considere, saepe
In gelidos resilire lacus. — — — — — —
Vox quoque iam rauca est, inflataque colla tumescunt,
Ipsaque dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur;
Spina viret, venter, pars maxima corporis, albet,
Limosoque nouae saliunt in gurgite ranae.

Ocyrrhoë, vaticinandi perita, primum praesentit II, 661 fata sua.

Iam mihi ſubduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet; iam latis currere campis
Impetus eſt.

Mox ſequitur mutatio ipſa.

pars eſt extrema querelae
Intellecta parum, confuſaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec quae ſonus ille videtur,
Sed ſimulantis equam. Paruoque in tempore certos
Edidit hinnitus et brachia mouit in herbas.
Tum digiti coëunt, et quinos adligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula. Creſcit et oris
Et colli ſpatium: longae pars vltima pallae
Cauda fit. Vtque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas.

Quamquam hic ingenio abuſus eſt poëta, extremam pallae partem in caudam transformans. *Daphnes* fato inſtante I, 548

torpor grauis adligat artus,
Mollia cinguntur tenui praecordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt.
Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret:
Ora cacumen obit; remanet nitor vnus in illa.

Saxa vnum vultum habent, nec partes diſcriminatas; nihilo tamen minus in ea quoque tranſitum iucunde deſcribit II, 820 Aglauro

Surgere conanti partes, quascunque ſedendo
Flectimus, ignaua nequeunt grauitate moueri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco:
Sed genuum iunctura riget, frigusque per artus
Labitur, et pallent amiſſo ſanguine venae.
— letalis hiems paullatim in pectora venit,
Vitalesque vias et reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter; ſaxum iam colla tenebat,
Oraque duruerant: ſignumque exſangue ſedebat.

Neque ſemel tantum illum tranſitum per partes elocutus eſt, ſed cum varietate ſaepius. Etenim etiam VI, 303 in *Nioba*

nullos mouet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina moeſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine viui.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, et venae deſiſtunt poſſe moueri.
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt.

Nec hoc ſatis. IV, 551 plures mulieres ſimul eandem ſortem patiuntur.

> *ſaltumque datura moueri*
> *Haud vsquam potuit, ſcopuloque adfixa cohaeſit.*
> *Altera, dum ſolito tentat plangore ferire*
> *Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.*
> *Illa, manus vt forte tetenderat in maris vndas,*
> *Saxea facta manus in easdem porrigit vndas,*

et quae plura ſequuntur. Hic mutationem generali quidem notione quater exprimit, ſed variatis verbis, et quamque mulierem in alio geſtu formam nouam induiſſe fingit. Simile figmentum etiam in *nautis Tyrrhenis*, delphinorum naturam accipientibus, III, 671 reperimus; quamquam ibi et in ſingulis aliae delphini partes memorantur.

> *primusque Medon nigreſcere pinnis*
> *Corpore depreſſo, et ſpinae curuamina flecti*
> *Incipit. Huic Lycabas, In quae miracula, dixit,*
> *Verteris? et lati rictus et panda loquenti*
> *Naris erat ſquammamque cutis durata trahebat.*
> *At Libys, obſtantes dum vult obuertere remos,*
> *In ſpatium reſilire manus breue vidit, et illas*
> *Iam non eſſe manus, iam pinnas poſſe vocari.*

etc. Eas partes ſi componis, integer fere delphinus efficitur. Similia II, 346 de Phaëthontis ſororibus in arbores tranſeuntibus leguntur, quas primum ſingulas oſtendit, deinde omnes communi metamorphoſi complectitur. Quae paullo ante de ſaxis dixi, ea et de aqua valent. Sed in huius quoque vniformem naturam mutationes ſuauiter narrat. *Cyane* V, 428

> *quarum fuerat magnum modo numen, in illas*
> *Extenuatur aquas. Molliri membra videres,*
> *Oſſa pati flexus, vngues poſuiſſe rigorem:*
> *Primaque de tota tenuiſſima quaeque liqueſcunt,*
> *Caerulei crines, digitique et crura pedesque*
> *Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas*
> *Tranſitus eſt. Poſt haec tergumque, humerique, latusque*
> *Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.*
> *Denique pro viuo vitiatas ſanguine venas*
> *Lympha ſubit, reſtatque nihil, quod prendere poſſis.*

Tolle verba *Nam breuis — Tranſitus eſt*, quibus minime opus erat, et reliqua praeclare ſe habent. Rurſus 632 Arethuſa de ſe,

> *Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,*
> *Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.*
> *Quaque pedem moui, manat lacus, eque capillis*
> *Ros cadit.*

Interdum nonnulla fiunt inter mutationem aut proferuntur ab iis, quos fatum illud opprimit, vt IV, 575 ſqq. dum *Cadmus* et *Harmonia* ſerpentes fiunt, et IX, 355 Dryope arbor. Sunt etiam fabulae, in quibus tranſitus ipſe paucis memoratur, ſed deſcriptionis loco comparatio additur. Id quale ſit, ex IX, 219--25 et 266 intelligitur.

Vtque nouus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquamaque virere recenti,
Sic vbi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, maiorque videri
Coepit, et auguſta fieri grauitate verendus.

His igitur et talibus ingenium ſatis oſtentauit. *Lynca* tamen, in quam *Lyncus* mutatus, non deſcripſit, neque *cirin*, cuius formam Scylla adſumſit, quamquam illa fera maculis, haec auis pulchritudine inſignis. Nec aues ſatis notauit, quarum figuram Letoia Meleagri ſororibus dedit.

Verum transformationes ipſae, licet inde carmen inſcriptum ſit, minimam eius partem conſtituunt. Vt amplum prodiret opus, tam ea poëta copioſe perſecutus eſt, vnde metamorphoſes pendent, quam alia admiſcuit a conſilio non aliena. Phaëthontis fata nullam habent formae mutationem, iis tamen magnam libri ſecundi partem impleuit, vt per ea ad ſorores tranſiret in arbores, dum fratris caſum lugent, verſas. Mutatio ſororum Meleagri duobus verſibus abſoluitur; ſed ad eam longiſſima illa ῥῆσει VIII, 260--543 peruenitur, quae tota in apri Calydonii venatione et in lucta Althaeae, filio necem parantis, verſatur. Aeſonem, Iaſonis patrem, iuuenem Medea reddiderat. Hoc narraturus Ouidius VII, 159—293 in totam artem magicam excurrit. Peſtem, quae Aeginam inſulam exhauſerat incolis, Minoisque cum Athenienſibus bellum nobis VII, 472 ſqq. retulit, vt Myrmidonum e formicis originem proderet. Locus VII, 1--158 habet quidem mutationem dentium ſatorum in viros, ſed paucis verſibus expoſitam; relliqua in Minois forma et in veſano Medeae amore notando verſantur. Sic numeroſiſſima poëtae occaſio offerebatur innumera admiſcendi, quae antiquitas tulit, quae rerum natura habet, quae hominis indolem attingunt; eaque et cupide et ingenioſe vſus, inſigni rerum varietate atque copia opus ſuum poſteris commendauit. Deos enim pleroſque cum attributis ſuis hic deſcriptos reperimus, Iouis maieſtatem, fulmina, imperium in mundum, furta, Iunonis zelotypiam, Apollinis artes et amores, Cereris merita, Mercurii miniſterium et ornatum, Dianae choros et venationes, Bacchi nomina, res geſtas et ſacra, Mineruae in texendo excellentiam, Latonae errores et vindictas, Cupidi-

nis arma et potentiam, Plutonis imperium in inferos, Proserpinae fata, Neptunum, Protea ambiguum, canorum Tritona, Musarum cantus, Telluris fructus, Tisiphones formam et venenum, Isidis quoque Aegyptiacae pompam. Prodeunt viri et heroës, quos antiquitas habuit celeberrimos, Deucalion, Chiron, Aesculapius, Cadmus cum suis, Tiresias, Perseus, Iason, Theseus, Minos, Daedalus, Triptolemus, Meleager, Hercules, Orpheus, Achilles, Vlysses, Pythagoras, Aeneas, Romulus, Numa, quorum omnium res plurimae et laudes aut breuius attinguntur, aut ingenii flumine ornatae explicantur. Notantur, quae in animo humano sunt, adfectus paternus, maternus, fraternus, sororius, amor castus, incestus, sceleratus, sui ipsius, libido furens, plures doloris et luctus gradus, desperatio, insania, ira, vlciscendi studium, inuidia, crudelitas, impietas, pietas, innocentia, simplicitas, hospitalitas, mollities, fortitudo, tum pugnae et tumultus variorum adfectuum in animo. Adde studia hominum, bella, proelia, venationes, artes, (textoriam, fatidicam, nauticam, piscatoriam, magicam) lusus, rixas, lotiones, nuptias, conuiuia, certamina, item quae iis vel contingunt vel accidunt, aut a natura tributa sunt, diluuium, pestem, famem; somnum, somnia, paupertatem, opum abundantiam, dilaniationem, discerptionem membrorum, naufragium, mille mortis genera. Partem adhuc rerum expositarum recensui. Accedunt enim plurimarum rerum, quas et natura protulit, et poëtarum ingenia finxerunt, descriptiones, sedis coelestis, regiae Solis cum curru solari et equis, coeli stelliferi, inferorum, animantium, plantarum, montium, fluuiorum, fontium, ventorum tempestatumque. Atque haec ita tractata sunt, vt omnia fere artis rhetoricae et poëticae praecepta exemplis ex hoc opere petitis illustrari possint. Continet enim narrationes, orationes, epistolas, soliloquia, notationes morum, descriptiones hominum, locorum, rerum, hymnos, lusus ingenii, vt carmen pastoritium et παρακλαυσίθυρον, prosopopoeias, similitudines, sententias, acumina, figuras omnis generis. Ea vero tractatione nunc iucundi et teneri sensus in animo legentis excitantur, nunc vehementiores adfectus commouentur.

Restat, vt iam videamus, quo successu illa Ouidius exornauerit. Conformauerat ingenium ad praestantissimorum, quos Graecia et Roma tulerant, poëtarum exempla; neque adeo mirum est, passim eum eosdem et in dispositione rerum tractandarum et in ornamentis multis *imitando* expressisse. Pleni sunt poëtarum principes, Homerus Virgiliusque, (sic enim Iliados et Aeneidos ratio ferebat) proeliis caedibusque, in quibus enarrandis, ne taedium lectori crearent, pugnantium

patriam, habitum, conatus, vulnera, mortes maxima varietate deſcripſerunt. Noſter igitur, cum Perſeus et Theſeus ab eo producendi eſſent, quorum virtus etiam in proeliis enituerat, nec haec ab opere ſuo V et XII abeſſe voluit, easque deſcriptiones non modo in vniuerſa delineatione, ſed etiam in quibusdam bellatoribus notandis, ad exempla illa compoſuit; eandemque rationem etiam in apri Calydonii venatione ſecutus eſt. Celebrabatur omnium ſermone ſublimis ille Homeri locus, quo Iupiter concuſſo capite Olympum mouet: talem igitur Iouem et ipſe induxit. Peſtis deſcriptiones, quas, Thucydide praeeunte, Lucretius atque Virgilius dederant, cupide ab omnibus legebantur; ſimili igitur loco, auctores illos effingens, ſuum quoque opus ornauit. Neque inde Polyphemum abeſſe voluit, ab Homero et Virgilio locis inſignibus notatum. Similiter in magicis rebus enarrandis Horatium, Virgilium et Tibullum, in variis aetatibus hos duos poſtremos et Heſiodum reſpexit. Ad Virgilii auctoritatem etiam Orphei ex Eurydice luctum, Iunonis ſoliloquia, et deſcenſum tam ad Deos marinos, quam ad inferos, inferorum ipſorum delineationem, Dearum transformationes, quibus fallendi cauſſa anilem formam ſumſerant, fulminum Iouis compoſitionem, canis venatici in lepore perſequendo velocitatem, multas ſimilitudines ſententiasque compoſuit. In diluuio Deucalioneo lineas quasdam ex Horatio duxit, eundemque effinxit, cum vim cantus Orphici apud inferos referret. Sunt et alia loca, in quibus a Lucretio atque Tibullo pependit. In carmine paſtoritio Polyphemi XIII, 789 ſqq. Theocritum ante oculos habuit. Nonnulla ſumſit ab Euripide. Neque tamen putandum eſt, preſſo eum pede auctores illos ſecutum eſſe, ſed ita eos reſpexit, vt ſolent praeclara ingenia aliorum inuenta in ſuum vſum conuertere. In Tiſiphones habitu deſcribendo IV, 480 concertauit cum Virgilio eumque adeo ſuperauit: et quae ille de lumine per terram fiſſam in tartara penetrante obiter tantum, comparationis cauſſa, dixerat, ea Noſter V, 356 ſqq. multo melius cum Homero, qui etiam Virgilio praeiuerat, adhibuit. Superatur quidem XII, 12 ſqq. in fabula de dracone in lapidem mutato ab Homero, ſed VIII, 738 in Eriſichthone notando ſuperior Callimacho, certe non deterior, reperitur. Laudem igitur et in aliis *imitandis* meretur. Neque vero *inuentionis* gloria eum fraudare decet. Etenim quae ad aliorum imitationem compoſuit, ea minimam ampliſſimi operis huius partem efficiunt, cum innumera loca variis virtutibus eximia, innumera figmenta, plurimae amplificationes, notationes, deſcriptiones, diſpoſitiones, ſimilitudines aliaque ornamenta ſint, quod ſciamus, ipſius Ouidii. Famae proſopopoeïam communem quidem cum Vir-

gilio habet, ſed in ea fingenda ſuum ingenium ſecutus eſt, quod et in Famis, Inuidiae et Somni perſonis effingendis in magnam ſuam laudem fecit. Lycaonis impietatem et poenam non ipſe refert, ſed Iouem narrantem inducit. Hic igitur haud dubie ipſe rem ita diſpoſuit, vt coeli regiam, conuentum Deorum, Iouis praeſidium nobis ante oculos poneret, eidemque Deo orationem tribueret diſertiſſimam, cui fabula de Lycaone intexta. Adde, quae in Deucalioneo diluuio de Noto euolante, de Neptuno omnes conuocante, de Tritone ſignum fluctibus dante, de Deucalionis querelis ab eo inuenta ſunt. Spreuerat Niobe Latonam prae ſe, nec pati voluerat ſacra ei fieri. Quomodo hoc tractauit poëta? Nempe vatem primum inducit Latonae ſacra indicentem, tum Nioben in publicum cum faſtu prodeuntem atque oratione audaciſſima ſe Deae praeferentem. Et quid de Ceycis atque Halcyones rebus dicam? In iis tempeſtatis, artis nauticae, Somni Morpheique deſcriptiones, tum adfectuum notationes teſtantur foecundum fuiſſe Ouidii in inueniendo ingenium. Mitto plura addere; nam plurimae fabulae huc aduocari poſſent. Monui quidem ſupra, neſcire nos, quid et quantum ei in fabulis excolendis Graeci poëtae miniſtrauerint, ſed ingenium praeclarum, quale in omnibus Ouidii carminibus elucet, impetrare a ſe non poteſt, vt, miſſis ſuis bonis, tamquam fidus interpres alios ſemper ſubſequatur.

Non ſummo virium niſu opus ſuum excudit, ſed e felici illa ingenii vena peperit, quae tacta ſtatim profundit quidquid ad rem pertinet, ſiue ſoluta oratione vtaris, ſiue metris conſtricta. Datur enim hoc ingeniis quibusdam a natura, vt, vbi ſcribendo incaluerunt, illico omnes rei tractandae partes, earum nexum verborumque inuolucra maxime idonea clariſſime perſpiciant. Hinc illa *facilitas*, quae mirifice ſcripta commendat, quibus oblectatio potiſſimum quaeritur. Eandem et per totum Ouidianum opus effuſam videmus; in nullum enim incidimus locum, qui vultum, vt ita dicam, nitentis habeat, ſed omnia apparet, ſententias, verba, imagines et reliqua ornamenta, tamquam apparitores paratiſſimos, ſcribenti praeſto fuiſſe. Verum tale ingenii flumen lutulentum interdum decurrit, ſortesque nonnullas ſecum vehit, quas cura ſecunda tollere debet. Noſtro autem per fata non licuit retractare, quae primus ingenii impetus fuderat; forte et in quibusdam corrigendi voluntas defuiſſet: itaque hic illic occurrunt, quae quis ſublata aut emendata velit. Inſita ei porro erat virtus ingenii ea, quae externas potiſſimum rerum formas conſiderat acriterque ſentit, in iis haeret, quae grata ſunt animo aut ingrata, phantaſiae ope nititur, eiusque e penu colores petit, quibus rem propoſitam illuminet. Eius

virtutis, quam Nostri *den Witz* vocant, exemplis abundat hoc carmen; ab eaque eius auctor eminenter *ingeniosus* poëta vocatur. Modo non *argutiarum* studium, *acuminum* venatio et *petulantia* quaedam animi eum passim auertissent ab eo, quod rectum est et verum. Illas autem ingenii dotes doctrinae liberalis pabulo aluerat, lectione auctorum praestantissimorum, poëtarum in primis, declamationibus in scholis rhetorum, atque obseruatione morum et studiorum humanorum. Itaque scientia vigebat elocutionis poëticae, antiquitatis, animi humani, earumque rerum, quibus ille persuadetur, delectatur, mouetur. Sic ergo et a natura et suopte studio formatus accessit ad opus Metamorphoseon condendum.

De *facilitate* non est, quod plura dicam, vt quae non in singulis locis, sed in tenore totius carminis cernatur. Maculas potius nonnullas commemorabo, quas impetus ille ingenii, cui facilitas debetur, fudit, nec postea abstersit poëtae cura. In iis *tautologiae* et loquacitatis ineptae vitium primum obtinet locum, atque in singulis prope libris offendit. I, 89--93 ad taedium vsque nobis inculcat, aurea aetate nondum leges fuisse, nec iudicia. Temere 205--7 verba cumulauit de silentio Iouis auctoritate facto. Cui non molesta sunt illa vs. 291 s.

Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.

Quibus mox vs. 314 de Phocide subiicitur,

Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
Pars maris et latus subitarum campus aquarum.

et rursus paullo post

nam caetera texerat aequor.

In saxorum Deucalionis et Pyrrhae manibus iactorum mutatione describenda vs. 400--406. diu in eundem orbem circumagitur. II, 161 s. ter dicit, leuem fuisse Solis currum, et, quasi hoc nondum satis fuisset, 165 idem bis repetit. III, 87--89 quater caussam exprimit, quare leue fuerit serpentis vulnus,

quia se retrahebat ab ictu,
Laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat.

Vs. 418 sqq. in Narcissi fabula intolerabili loquacitate ad eandem saepius notionem reuoluitur, et quae ipse sic dixerat, eadem paullo post Narcissum repetentem fingit. VI, 192 sqq. Niobe quinque formulis vrget hoc, se liberorum numero Latonae praestare. VII, 179 sqq. Lunae *cornua tota coeunt, efficiunt orbem*, ipsa *plenissima* fulget, et *solida imagine* spectat terram. XII, 46 sqq. Fama *tota fremit*, *voces refert*, *iterat quod audit*, *nulla quies intus nullaque silentia parte.* Miror

itaque, Criticos, qui his et talibus non offensi essent, versus resecare voluisse, in quibus multo minus redundantiae, vt VIII, 87. vbi post verba *praedaque potita nefandâ* sequitur versus Heinsio improbatus:

Fert secum spolium sceleris, progressaque porta etc.

Talia bene multa commemorari possent. — Saepe enim *otiose* nonnulla subiicit, et interdum satis *languide*. III, 715 bene dixit, *ruit omnis in vnum Turba furens*, modo ne addidisset, *cunctae coëunt cunctaeque sequuntur*. II, 168 Solis equi *ruunt tritumque relinquunt spatium*. Hoc satis fuisset; sed inepte pergit, *nec, quo prius, ordine currunt*. Vbi IV, 300 fontem clarum satis descripserat, non erat, cur adderet, *perspicuus liquor est*. Quid? XI, 519 post horrenda tempestatis phaenomena monet, *vela maduisse*. Non igitur erat, cur Heinsius VII, 527 verba *quae victa iacebat*, vt otiosa et languida post superiora, deleta mallet. Intempestiue etiam inserit, quae breuitati et perspicuitati obsunt. IV, 616—19 Perseus super Libycas pendet arenas, et 626 consistit in regno Atlantis. Versus igitur 620—25. in quibus huc et illuc, ad Arctos et ad Cancrum volat, alieno loco interiecti. Sunt contra loca, in quibus *nimio breuitatis studio* factus est obscurior. Eo vitio I, 170 sqq. laborat sedis coelestis descriptio, nec quisquam IV, 787 s. illa

Eripuisse caput collo, pernisque fugacem
Pegason et fratrem, matris de sanguine natos

sine aliorum auctorum adiumento intelliget. Etiam alibi festinat nimis omittitque non omittenda, vnde obscuritas oritur. IX, 165 non apparet, quo modo Hercules, factis in Euboeae promontorio sacris, *Oeten* vocibus suis impleuerit. Interdum non satis perpendit, quae scriberet. I, 270 cum terra diluuio vastanda esset, Iris aquas a terra haurit, quas in terram demittat. III, 41 s. serpens immensis saltibus petit eos, qui proxime stabant. Idem vs. 43 *media plus parte erectus in auras despicit omne nemus*, sed vs. 94 totus pendet in arbore. V, 228 Perseus Phinea saxeum semper domi spectari vult a coniuge, quae vero mox relictura erat domum paternam. XII, 620 Somnus in lecto decumbens *pectora percutit nutanti mento*. Mitto dictiones improbandas, vt V, 426. *inconsolabile vulnus*, repetitionem eiusdem vocabuli inter paucorum versuum ambitum et multa alia. Talia excidunt iis, qui sua non sedulo conquirunt, sed e felici ingenii sui vena, quasi stantes pede in vno, fundunt.

Ingenii pars ea, quam paullo ante descripsi, statim in principio carminis emicat. Ibi non veram rudis molis naturam nobis explicat, sed externam rerum et confusarum et postea dispositarum formam ostendit acriterque sentiendam proponit.

Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec noua crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aere tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Sed postea Deus iussit *freta diffundi rabidisque tumescere ventis, extendi campos, subsidere valles, lapidosos surgere* montes. Multa ex hoc genere insignia XV in placitis Pythagorae; sed prae caeteris eminet 200—13 locus de quatuor anni partibus, quibus suauissime hominis attributa data sunt. Aperit annum *tener* et *lactens puer, roboris expers*, sequitur *robore valens* et *aestuans* iuuenis, quem, *posito seruore iuuentae, maturus mitisque* Autumnus excipit. Ad extremum

senilis hiems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.

His adde Noti, Boreae, Inuidiae, Famis, Famae, Somni descriptiones, in quibus ex illarum rerum attributis personas earumque domicilia mirifice (naeuis paucis demtis) composuit. Iam si haec ita inter se comparaueris, vt primum *rabidis tumescere ventis* ponas, tum, *brachia longo margine terrarum porrexerat Amphitrite*, posthaec locum de annuis vicissitudinibus, aut partem eius, denique ex iis, quas modo laudaui, prosopopoeiis vnam; gradationem habebis imaginum egregiam, quarum proxima quaeque praecedentem plenitudine superat. Personis mythologicis egregie animauit loca varia. I, 264 sqq. Notus euolat, Iris alimenta nubibus adfert, Neptunus conuocat Amnes, Triton recessus canit. In omnibus fere et descriptionibus et narrationibus ingenium poëtae tam in tenuissimis, quam in grauissimis rebus admirari licet. Vt a breuibus tenuium rerum descriptionibus incipiam, cui non placeat I, 335 *buccina tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo?* non III, 586 piscator, qui *lino solebat et hamo decipere et calamo salientes ducere pisces?* non VII, 624 formicae frugilegae *agmine longo grande onus exiguo ore gerentes, rugosoque suum seruantes cortice callem?* aut VIII, 189 Daedalus alas sibi filioque e pennis, lino et cera componens? His et talibus innumeris palmam facile eripit supellectilis in Philemonis casa epulique ab eo parati descriptio. Et qui tenuia sic ornauit, eius ingenium etiam in maioribus, atrocibus adeo eminet.

tanta vertigine pontus
Feruet, et inducta piceis e nubibus vmbra
Omne latet coelum duplicataque noctis imago est,
Vnda, velut victrix, sinuatas despicit vndas,
Nec leuius, quam si quis Athon Pindumque reuulsos

itaque, Criticos, qui his et talibus non offensi essent, versus resecare voluisse, in quibus multo minus redundantiae, vt VIII, 87. vbi post verba *praedaque potita nefanda* sequitur versus Heinsio improbatus:

Fert secum spolium sceleris, progressaque porta etc.

Talia bene multa commemorari possent. — Saepe enim *otiose* nonnulla subiicit, et interdum satis *languide*. III, 715 bene dixit, *ruit omnis in vnum Turba furens*, modo ne addidisset, *cunctae coëunt cunctaeque sequuntur*. II, 168 Solis equi *ruunt tritumque relinquunt spatium*. Hoc satis fuisset; sed inepte pergit, *nec, quo prius, ordine currunt*. Vbi IV, 300 fontem clarum satis descripserat, non erat, cur adderet, *perspicuus liquor est*. Quid? XI, 519 post horrenda tempestatis phaenomena monet, *vela maduisse*. Non igitur erat, cur Heinsius VII, 527 verba *quae victa iacebat*, vt otiosa et languida post superiora, deleta mallet. Intempestiue etiam inserit, quae breuitati et perspicuitati obsunt. IV, 616—19 Perseus super Libycas pendet arenas, et 626 consistit in regno Atlantis. Versus igitur 620—25. in quibus huc et illuc, ad Arctos et ad Cancrum volat, alieno loco interiecti. Sunt contra loca, in quibus *nimio breuitatis studio* factus est obscurior. Eo vitio I, 170 sqq. laborat sedis coelestis descriptio, nec quisquam IV, 787 s. illa

Eripuisse caput collo, pernisque fugacem
Pegason et fratrem, matris de sanguine natos

sine aliorum auctorum adiumento intelliget. Etiam alibi festinat nimis omittitque non omittenda, vnde obscuritas oritur. IX, 165 non apparet, quo modo Hercules, factis in Euboeae promontorio sacris, *Oeten* vocibus suis impleuerit. Interdum non satis perpendit, quae scriberet. I, 270 cum terra diluuio vastanda esset, Iris aquas a terra haurit, quas in terram demittat. III, 41 s. serpens immensis saltibus petit eos, qui proxime stabant. Idem vs. 43 *media plus parte erectus in auras despicit omne nemus*, sed vs. 94 totus pendet in arbore. V, 228 Perseus Phinea saxeum semper domi spectari vult a coniuge, quae vero mox relictura erat domum paternam. XII, 620 Somnus in lecto decumbens *pectora percutit nutanti mento*. Mitto dictiones improbandas, vt V, 426. *inconsolabile vulnus*, repetitionem eius [illegible] vocabuli inter paucorum versuum ambitum et multa [illegible] a excidunt [illegible] qui sua non sedulo conquirunt, se[illegible] genii sui [illegible] quasi stantes pede in vno, fu[illegible]

[illegible] *ii* pars ea[illegible] ante d[illegible] m in prin[illegible] minis e[illegible] naturam no[illegible] cat, s[illegible] et postea dis[illegible] n f[illegible] dam proponit,

Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec noua crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aere tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Sed postea Deus iussit *freta diffundi rabidisque tumescere ventis, extendi campos, subsidere valles, lapidosos surgere* montes. Multa ex hoc genere insignia XV in placitis Pythagorae; sed prae caeteris eminet 200—13 locus de quatuor anni partibus, quibus suauissime hominis attributa data sunt. Aperit annum *tener* et *lactens puer, roboris expers*, sequitur *robore valens* et *aestuans* iuuenis, quem, *posito feruore iuuentae, maturus mitisque* Autumnus excipit. Ad extremum

senilis hiems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.

His adde Noti, Boreae, Inuidiae, Famis, Famae, Somni descriptiones, in quibus ex illarum rerum attributis personas earumque domicilia mirifice (naeuis paucis demtis) composuit. Iam si haec ita inter se comparaueris, vt primum *rabidis tumescere ventis* ponas, tum, *brachia longo margine terrarum porrexerat Amphitrite*, posthaec locum de annuis vicissitudinibus, aut partem eius, denique ex iis, quas modo laudaui, prosopopoeiis vnam; gradationem habebis imaginum egregiam, quarum proxima quaeque praecedentem plenitudine superat. Personis mythologicis egregie animauit loca varia. I, 264 sqq. Notus euolat, Iris alimenta nubibus affert, Neptunus conuocat Amnes, Triton recessus canit. In omnibus fere et descriptionibus et narrationibus ingenium poëtae tam in tenuissimis, quam in grauissimis rebus admirari licet. Vt a breuibus tenuium rerum descriptionibus incipiam, cui non placeat I, 335 *buccina tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo?* non III, 586 piscator, qui *lino solebat et hamo decipere et calamo salientes ducere pisces?* non VII, 624 formicae frugilegae *agmine longo grande onus exiguo ore gerentes, rugosoque suum seruantes cortice callem?* aut VIII, 189 Daedalus alas sibi filioque e pennis, lino et cera componens? His et talibus innumeris palmam facile eripit supellectilis in Philemonis casa epulique ab eo parati descriptio. Et qui tenuia sic ornauit, eius ingenium etiam in maioribus, atrocibus adeo eminet.

tanta vertigine pontus
Feruet, et inducta piceis e nubibus vmbra
Omne latet coelum duplicataque noctis imago est,
victrix, sinuatas despicit vndas,
n si quis Athon Pindumque reuulso

parum memorabiles, verbo tantum tangit. Sic vna ex Minyeïdibus, dubitans, quid e multis potissimum referat, et altera, praeteritione rhetorica vtens, plurium argumenta breuissime recensent; nec aliter se habent, quae Arachne texit, et quae Minerua cum ea certans in extremis vestis partibus ponit. Medea sublimis fugiens ex aëre despicit loca multa transformationibus nota, quae non narrantur, sed tantum attinguntur. Verum in longe plurimis ingenii copias Ouidius effudit, et quantum rebus flumine orationis exornandis valeret ostendit, ea quidem varietate, vt nunc historici, nunc dramatici partes ageret; qua ipsa re plurimum gratiae carmini conciliatur.

Primo ingenium lectori in transformationibus ipsis describendis approbat; in quas enim noui corporis partes singula formae prioris membra transierint, suauissime enarrat, atque ita multorum animantium, multarum item arborum aliarumque rerum naturam mirifice pingit. *Cygno* in auem sui nominis transeunti II, 373

vox est tenuata viro, canaeque capillos
Dissimulant plumae, collumque a pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes:
Penna latus vestit; tenet os sine cacumine rostrum.

Vbi *Io*, concedente Iunone, priorem formam recipit a Ioue I, 739.

fugiunt e corpore setae,
Cornua decrescunt, fit luminis arctior orbis,
Contrahitur rictus, redeunt humerique manusque.
Vngulaque in quinos dilapsa absumitur vngues.
De boue nil superest, formae nisi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur, metuitque loqui, ne more iuuencae
Mugiat; et timide verba intermissa retentat.

Lyciacos agrestes Latona ranas esse VI, 370 iubet. Itaque

iuuat ipse sub vndas
Et modo tota caua submergere membra palude,
Nunc proferre caput, summo modo gurgite nare,
Saepe super ripam stagni considere, saepe
In gelidos resilire lacus. — — — — —
Vox quoque iam rauca est, inflataque colla tumescunt,
Ipsaque dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur;
Spina viret, venter, pars maxima corporis, albet,
Limosoque nouae saliunt in gurgite ranae.

Ocyrrhoe, vaticinandi perita, primum praesentit II, 661 fata sua.

Iam mihi subduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet; iam latis currere campis
Impetus est.

Mox sequitur mutatio ipsa.

pars est extrema querelae
Intellecta parum, confusaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec quae sonus ille videtur,
Sed simulantis equam. Paruoque in tempore certos
Edidit hinnitus et brachia mouit in herbas.
Tum digiti coëunt, et quinos adligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula. Crescit et oris
Et colli spatium: longae pars vltima pallae
Cauda fit. Vtque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas.

Quamquam hic ingenio abusus est poëta, extremam pallae partem in caudam transformans. *Daphnes* fato instante I, 548

torpor grauis adligat artus,
Mollia cinguntur tenui praecordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia crescunt.
Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret:
Ora cacumen obit; remanet nitor vnus in illa.

Saxa vnum vultum habent, nec partes discriminatas; nihilo tamen minus in ea quoque transitum iucunde describit II, 820 Aglauro

Surgere conanti partes, quascunque sedendo
Flectimus, ignaua nequeunt grauitate moueri.
Illa quidem recto pugnat se attollere trunco:
Sed genuum iunctura riget, frigusque per artus
Labitur, et pallent amisso sanguine venae.
— letalis hiems paullatim in pectora venit,
Vitalesque vias et respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis haberet iter; saxum iam colla tenebat,
Oraque duruerant: signumque exsangue sedebat.

Neque semel tantum illum transitum per partes elocutus est, sed cum varietate saepius. Etenim etiam VI, 303 in *Nioba*

nullos mouet aura capillos.
In vultu color est sine sanguine: lumina moestis
Stant immota genis: nihil est in imagine viui.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, et venae desistunt posse moueri.
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest.

Nec hoc satis. IV, 551 plures mulieres simul eandem sortem patiuntur.

saltumque datura moueri
Haud vsquam potuit, scopuloque adfixa cohaesit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sensit riguisse lacertos.
Illa, manus vt forte tetenderat in maris vndas,
Saxea facta manus in easdem porrigit vndas,

et quae plura sequuntur. Hic mutationem generali quidem notione quater exprimit, sed variatis verbis, et quamque mulierem in alio gestu formam nouam induisse fingit. Simile figmentum etiam in *nautis Tyrrhenis*, delphinorum naturam accipientibus, III, 671 reperimus; quamquam ibi et in singulis aliae delphini partes memorantur.

primusque Medon nigrescere pinnis
Corpore depresso, et spinae curuamina flecti
Incipit. Huic Lycabas, In quae miracula, dixit,
Verteris? et lati rictus et panda loquenti
Naris erat squammamque cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obuertere remos,
In spatium resilire manus breue vidit, et illas
Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.

etc. Eas partes si componis, integer fere delphinus efficitur. Similia II, 346 de Phaëthontis sororibus in arbores transeuntibus leguntur, quas primum singulas ostendit, deinde omnes communi metamorphosi complectitur. Quae paullo ante de saxis dixi, ea et de aqua valent. Sed in huius quoque vniformem naturam mutationes suauiter narrat. *Cyane* V, 428

quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres,
Ossa pati flexus, vngues posuisse rigorem:
Primaque de tota tenuissima quaeque liquescunt,
Caerulei crines, digitique et crura pedesque
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Transitus est. Post haec tergumque, humerique, latusque
Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas sanguine venas
Lympha subit, restatque nihil, quod prendere possis.

Tolle verba *Nam breuis — Transitus est*, quibus minime opus erat, et reliqua praeclare se habent. Rursus 632 Arethusa de se,

Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
Quaque pedem moui, manat lacus, eque capillis
Ros cadit.

Interdum nonnulla fiunt inter mutationem aut proferuntur ab iis, quos fatum illud opprimit, vt IV, 575 fqq. dum *Cadmus* et *Harmonia* ferpentes fiunt, et IX, 355 Dryope arbor. Sunt etiam fabulae, in quibus tranfitus ipfe paucis memoratur, fed defcriptionis loco comparatio additur. Id quale fit, ex IX, 219--25 et 266 intelligitur.

Vtque nouus ferpens, pofita cum pelle fenecta,
Luxuriare folet, fquamaque virere recenti,
Sic vbi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte fui meliore viget, maiorque videri
Coepit, et augufta fieri grauitate verendus.

His igitur et talibus ingenium fatis oftentauit. *Lynca* tamen, in quam *Lyncus* mutatus, non defcripfit, neque *cirin*, cuius formam Scylla adfumfit, quamquam illa fera maculis, haec auis pulchritudine infignis. Nec aues fatis notauit, quarum figuram Letoia Meleagri fororibus dedit.

Verum transformationes ipfae, licet inde carmen infcriptum fit, minimam eius partem conftituunt. Vt amplum prodiret opus, tam ea poëta copiofe perfecutus eft, vnde metamorphofes pendent, quam alia admifcuit a confilio non aliena. Phaëthontis fata nullam habent formae mutationem, iis tamen magnam libri fecundi partem impleuit, vt per ea ad forores tranfiret in arbores, dum fratris cafum lugent, verfas. Mutatio fororum Meleagri duobus verfibus abfoluitur; fed ad eam longiffima illa ἐγίσει VIII, 260--543 peruenitur, quae tota in apri Calydonii venatione et in lucta Althaeae, filio necem parantis, verfatur. Aefonem, Iafonis patrem, iuuenem Medea reddiderat. Hoc narraturus Ouidius VII, 159—293 in totam artem magicam excurrit. Peftem, quae Aeginam infulam exhauferat incolis, Minoisque cum Athenienfibus bellum nobis VII, 472 fqq. retulit, vt Myrmidonum e formicis originem proderet. Locus VII, 1--158 habet quidem mutationem dentium fatorum in viros, fed paucis verfibus expofitam; reliqua in Minois forma et in vefano Medeae amore notando verfantur. Sic numerofiffima poëtae occafio offerebatur innumera admifcendi, quae antiquitas tulit, quae rerum natura habet, quae hominis indolem attingunt; eaque et cupide et ingeniofe vfus, infigni rerum varietate atque copia opus fuum pofteris commendauit. Deos enim plerosque cum attributis fuis hic defcriptos reperimus, Iouis maieftatem, fulmina, imperium in mundum, furta, Iunonis zelotypiam, Apollinis artes et amores, Cereris merita, Mercurii minifterium et ornatum, Dianae choros et venationes, Bacchi nomina, res geftas et facra, Mineruae in texendo excellentiam, Latonae errores et vindictas, Cupidi-

nis arma et potentiam, Plutonis imperium in inferos, Proserpinae fata, Neptunum, Protea ambiguum, canorum Tritona, Musarum cantus, Telluris fructus, Tisiphones formam et venenum, Isidis quoque Aegyptiacae pompam. Prodeunt viri et heroës, quos antiquitas habuit celeberrimos, Deucalion, Chiron, Aesculapius, Cadmus cum suis, Tiresias, Perseus, Iason, Theseus, Minos, Daedalus, Triptolemus, Meleager, Hercules, Orpheus, Achilles, Vlysses, Pythagoras, Aeneas, Romulus, Numa, quorum omnium res plurimae et laudes aut breuius attinguntur, aut ingenii flumine ornatae explicantur. Notantur, quae in animo humano sunt, adfectus paternus, maternus, fraternus, sororius, amor castus, incestus, sceleratus, sui ipsius, libido furens, plures doloris et luctus gradus, desperatio, insania, ira, vlciscendi studium, inuidia, crudelitas, impietas, pietas, innocentia, simplicitas, hospitalitas, mollities, fortitudo, tum pugnae et tumultus variorum adfectuum in animo. Adde studia hominum, bella, proelia, venationes, artes, (textoriam, fatidicam, nauticam, piscatoriam, magicam) lusus, rixas, lotiones, nuptias, conuiuia, certamina, item quae iis vel contingunt vel accidunt, aut a natura tributa sunt, diluuium, pestem, famem, somnum, somnia, paupertatem, opum abundantiam, dilaniationem, discerptionem membrorum, naufragium, mille mortis genera. Partem adhuc rerum expositarum recensui. Accedunt enim plurimarum rerum, quas et natura protulit, et poëtarum ingenia finxerunt, descriptiones, sedis coelestis, regiae Solis cum curru solari et equis, coeli stelliferi, inferorum, animantium, plantarum, montium, fluuiorum, fontium, ventorum tempestatumque. Atque haec ita tractata sunt, vt omnia fere artis rhetoricae et poëticae praecepta exemplis ex hoc opere petitis illustrari possint. Continet enim narrationes, orationes, epistolas, soliloquia, notationes morum, descriptiones hominum, locorum, rerum, hymnos, lusus ingenii, vt carmen pastoritium et παρακλαυσίθυρον, prosopopoeias, similitudines, sententias, acumina, figuras omnis generis. Ea vero tractatione nunc iucundi et teneri sensus in animo legentis excitantur, nunc vehementiores adfectus commouentur.

Restat, vt iam videamus, quo successu illa Ouidius exornauerit. Conformauerat ingenium ad praestantissimorum, quos Graecia et Roma tulerant, poëtarum exempla; neque adeo mirum est, passim eum eosdem et in dispositione rerum tractandarum et in ornamentis multis *imitando* expressisse. Pleni sunt poëtarum principes, Homerus Virgiliusque, (sic enim Iliados et Aeneidos ratio ferebat) proeliis caedibusque, in quibus enarrandis, ne taedium lectori crearent, pugnantium

patriam, habitum, conatus, vulnera, mortes maxima varietate descripserunt. Noster igitur, cum Perseus et Theseus ab eo producendi essent, quorum virtus etiam in proeliis enituerat, nec haec ab opere suo V et XII abesse voluit, easque descriptiones non modo in vniuersa delineatione, sed etiam in quibusdam bellatoribus notandis, ad exempla illa composuit; eandemque rationem etiam in apri Calydonii venatione secutus est. Celebrabatur omnium sermone sublimis ille Homeri locus, quo Iupiter concusso capite Olympum movet: talem igitur Iouem et ipse induxit. Pestis descriptiones, quas, Thucydide praeeunte, Lucretius atque Virgilius dederant, cupide ab omnibus legebantur; simili igitur loco, auctores illos effingens, suum quoque opus ornauit. Neque inde Polyphemum abesse voluit, ab Homero et Virgilio locis insignibus notatum. Similiter in magicis rebus enarrandis Horatium, Virgilium et Tibullum, in variis aetatibus hos duos postremos et Hesiodum respexit. Ad Virgilii auctoritatem etiam Orphei ex Eurydice luctum, Iunonis soliloquia, et descensum tam ad Deos marinos, quam ad inferos, inferorum ipsorum delineationem, Dearum transformationes, quibus fallendi caussa anilem formam sumserant, fulminum Iovis compositionem, canis venatici in lepore persequendo velocitatem, multas similitudines sententiasque composuit. In diluuio Deucalioneo lineas quasdam ex Horatio duxit, eundemque effinxit, cum vim cantus Orphici apud inferos referret. Sunt et alia loca, in quibus a Lucretio atque Tibullo pependit. In carmine pastoritio Polyphemi XIII, 789 sqq. Theocritum ante oculos habuit. Nonnulla sumsit ab Euripide. Neque tamen putandum est, presso eum pede auctores illos secutum esse, sed ita eos respexit, vt solent praeclara ingenia aliorum inuenta in suum vsum conuertere. In Tisiphones habitu describendo IV, 480 concertauit cum Virgilio eumque adeo superauit: et quae ille de lumine per terram fissam in tartara penetrante obiter tantum, comparationis caussa, dixerat, ea Noster V, 356 sqq. multo melius cum Homero, qui etiam Virgilio praeiuerat, adhibuit. Superatur quidem XII, 12 sqq. in fabula de dracone in lapidem mutato ab Homero, sed VIII, 738 in Erisichthone notando superior Callimacho, certe non deterior, reperitur. Laudem igitur et in aliis *imitandis* meretur. Neque vero *inuentionis* gloria eum fraudare decet. Etenim quae ad aliorum imitationem composuit, ea minimam amplissimi operis huius partem efficiunt, cum innumera loca variis virtutibus eximia, innumera figmenta, plurimae amplificationes, notationes, descriptiones, dispositiones, similitudines aliaque ornamenta sint, quod sciamus, ipsius Ouidii. Famae prosopopoeïam communem quidem cum Vir-

gilio habet, ſed in ea fingenda ſuum ingenium ſecutus eſt, quod et in Famis, Inuidiae et Somni perſonis effingendis in magnam ſuam laudem fecit. Lycaonis impietatem et poenam non ipſe refert, ſed Iouem narrantem inducit. Hic igitur haud dubie ipſe rem ita diſpoſuit, vt coeli regiam, conuentum Deorum, Iouis praeſidium nobis ante oculos poneret, eidemque Deo orationem tribueret diſertiſſimam, cui fabula de Lycaone intexta. Adde, quae in Deucalioneo diluuio de Noto euolante, de Neptuno omnes conuocante, de Tritone ſignum fluctibus dante, de Deucalionis querelis ab eo inuenta ſunt. Spreuerat Niobe Latonam prae ſe, nec pati voluerat ſacra ei fieri. Quomodo hoc tractauit poëta? Nempe vatem primum inducit Latonae ſacra indicentem, tum Nioben in publicum cum faſtu prodeuntem atque oratione audaciſſima ſe Deae praeferentem. Et quid de Ceycis atque Halcyones rebus dicam? In iis tempeſtatis, artis nauticae, Somni Morpheique deſcriptiones, tum adfectuum notationes teſtantur foecundum fuiſſe Ouidii in inueniendo ingenium. Mitto plura addere; nam plurimae fabulae huc aduocari poſſent. Monui quidem ſupra, neſcire nos, quid et quantum ei in fabulis excolendis Graeci poëtae miniſtrauerint, ſed ingenium praeclarum, quale in omnibus Ouidii carminibus elucet, impetrare a ſe non poteſt, vt, miſſis ſuis bonis, tamquam fidus interpres alios ſemper ſubſequatur.

Non ſummo virium niſu opus ſuum excudit, ſed e felici illa ingenii vena peperit, quae tacta ſtatim profundit quidquid ad rem pertinet, ſiue ſoluta oratione vtaris, ſiue metris conſtricta. Datur enim hoc ingeniis quibusdam a natura, vt, vbi ſcribendo incaluerunt, illico omnes rei tractandae partes, earum nexum verborumque inuolucra maxime idonea clariſſime perſpiciant. Hinc illa *facilitas*, quae mirifice ſcripta commendat, quibus oblectatio potiſſimum quaeritur. Eandem et per totum Ouidianum opus effuſam videmus; in nullum enim incidimus locum, qui vultum, vt ita dicam, nitentis habeat, ſed omnia apparet, ſententias, verba, imagines et reliqua ornamenta, tamquam apparitores paratiſſimos, ſcribenti praeſto fuiſſe. Verum tale ingenii flumen lutulentum interdum decurrit, ſortesque nonnullas ſecum vehit, quas cura ſecunda tollere debet. Noſtro autem per fata non licuit retractare, quae primus ingenii impetus fuderat; forte et in quibusdam corrigendi voluntas defuiſſet: itaque hic illic occurrunt, quae quis ſublata aut emendata velit. Inſita ei porro erat virtus ingenii ea, quae externas potiſſimum rerum formas conſiderat acriterque ſentit, in iis haeret, quae grata ſunt animo aut ingrata, phantaſiae ope nititur, eiusque e penu colores petit, quibus rem propoſitam illuminet. Eius

virtutis, quam Nostri *den Witz* vocant, exemplis abundat hoc carmen; ab eaque eius auctor eminenter *ingeniosus* poëta vocatur. Modo non *argutiarum* studium, *acuminum* venatio et *petulantia* quaedam animi eum passim auertissent ab eo, quod rectum est et verum. Illas autem ingenii dotes doctrinae liberalis pabulo aluerat, lectione auctorum praestantissimorum, poëtarum in primis, declamationibus in scholis rhetorum, atque obseruatione morum et studiorum humanorum. Itaque scientia vigebat elocutionis poëticae, antiquitatis, animi humani, earumque rerum, quibus ille persuadetur, delectatur, mouetur. Sic ergo et a natura et suopte studio formatus accessit ad opus Metamorphoseon condendum.

De *facilitate* non est, quod plura dicam, vt quae non in singulis locis, sed in tenore totius carminis cernatur. Maculas potius nonnullas commemorabo, quas impetus ille ingenii, cui facilitas debetur, fudit, nec postea absterfit poëtae cura. In iis *tautologiae* et loquacitatis ineptae vitium primum obtinet locum, atque in singulis prope libris offendit. I, 89--93 ad taedium vsque nobis inculcat, aurea aetate nondum leges fuisse, nec iudicia. Temere 205--7 verba cumulauit de silentio Iouis auctoritate facto. Cui non molesta sunt illa vs. 291 s.

Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.

Quibus mox vs. 314 de Phocide subiicitur,

Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
Pars maris et latus subitarum campus aquarum.

et rursus paullo post

nam caetera texerat aequor.

In saxorum Deucalionis et Pyrrhae manibus iactorum mutatione describenda vs. 400--406. diu in eundem orbem circumagitur. II, 161 s. ter dicit, leuem fuisse Solis currum, et, quasi hoc nondum satis fuisset, 165 idem bis repetit. III, 87--89 quater caussam exprimit, quare leue fuerit serpentis vulnus,

quia se retrahebat ab ictu,
Laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat.

Vs. 418 sqq. in Narcissi fabula intolerabili loquacitate ad eandem saepius notionem reuoluitur, et quae ipse sic dixerat, eadem paullo post Narcissum repetentem fingit. VI, 192 sqq. Niobe quinque formulis vrget hoc, se liberorum numero Latonae praestare. VII, 179 sqq. Lunae *cornua tota coeunt, efficiunt orbem*, ipsa *plenissima* fulget, et *solida imagine* spectat terram. XII, 46 sqq. Fama *tota fremit*, *voces refert*, *iterat quod audit*, *nulla quies intus nullaque silentia parte*. Miror

itaque, Criticos, qui his et talibus non offensi essent, versus resecare voluisse, in quibus multo minus redundantiae, vt VII, 87. vbi post verba *praedaque potita nefanda* sequitur versus Heinsio improbatus:

Fert secum spolium sceleris, progressaque porta etc.

Talia bene multa commemorari possent. — Saepe enim *otiose* nonnulla subiicit, et interdum satis *languide*. III, 715 bene dixit, *ruit omnis in vnum Turba furens*, modo ne addidisset, *cunctae coëunt cunctaeque sequuntur*. II, 168 Solis equi *ruunt tritumque relinquunt spatium*. Hoc satis fuisset; sed inepte pergit, *nec, quo prius, ordine currunt*. Vbi IV, 300 fontem clarum satis descripserat, non erat, cur adderet, *perspicuus liquor est*. Quid? XI, 519 post horrenda tempestatis phaenomena monet, *vela maduisse*. Non igitur erat, cur Hemsius VII, 527 verba *quae victa iacebat*, vt otiosa et languida post superiora, deleta mallet. Intempestiue etiam inserit, quae breuitati et perspicuitati obsunt. IV, 616—19 Perseus super Libycas pendet arenas, et 626 consistit in regno Atlantis. Versus igitur 620—25. in quibus huc et illuc, ad Arctos et ad Cancrum volat, alieno loco interiecti. Sunt contra loca, in quibus *nimio breuitatis studio* factus est obscurior. Eo vitio I, 170 sqq. laborat sedis coelestis descriptio, nec quisquam IV, 787 s. illa

Eripuisse caput collo, pernisque fugacem
Pegason et fratrem, matris de sanguine natos

sine aliorum auctorum adiumento intelliget. Etiam alibi festinat nimis omittitque non omittenda, vnde obscuritas oritur. IX, 165 non apparet, quo modo Hercules, factis in Euboeae promontorio sacris, *Oeten* vocibus suis impleuerit. Interdum non satis perpendit, quae scriberet. I, 270 cum terra diluuio vastanda esset, Iris aquas a terra haurit, quas in terram demittat. III, 41 s. serpens immensis saltibus petit eos, qui proxime stabant. Idem vs. 43 *media plus parte erectus in auras despicit omne nemus*, sed vs. 94 totus pendet in arbore. V, 228 Perseus Phinea saxeum semper domi spectari vult a coniuge, quae vero mox relictura erat domum paternam. XII, 620 Somnus in lecto decumbens *pectora percutit nutanti mento*. Mitto dictiones improbandas, vt V, 426. *inconsolabile vulnus*, repetitionem eiusdem vocabuli inter paucorum versuum ambitum et multa alia. Talia excidunt iis, qui sua non sedulo conquirunt, sed e felici ingenii sui vena, quasi stantes pede in vno, fundunt.

Ingenii pars ea, quam paullo ante descripsi, statim in principio carminis emicat. Ibi non veram rudis molis naturam nobis explicat, sed externam rerum et confusarum et postea dispositarum formam ostendit acriterque sentiendam proponit.

Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec noua crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aere tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Sed postea Deus iussit *freta diffundi rabidisque tumescere ventis, extendi campos, subsidere valles, lapidosos surgere* montes. Multa ex hoc genere insignia XV in placitis Pythagorae; sed prae caeteris eminet 200—13 locus de quatuor anni partibus, quibus suauissime hominis attributa data sunt. Aperit annum *tener* et *lactens puer, roboris expers*, sequitur *robore valens* et *aestuans* iuuenis, quem, *posito feruore iuuentae, maturus mitisque* Autumnus excipit. Ad extremum

senilis hiems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.

His adde Noti, Boreae, Inuidiae, Famis, Famae, Somni descriptiones, in quibus ex illarum rerum attributis personas earumque domicilia mirifice (naeuis paucis demtis) composuit. Iam si haec ita inter se comparaueris, vt primum *rabidis tumescere ventis* ponas, tum, *brachia longo margine terrarum porrexerat Amphitrite*, posthaec locum de annuis vicissitudinibus, aut partem eius, denique ex iis, quas modo laudaui, prosopopoeiis vnam; gradationem habebis imaginum egregiam, quarum proxima quaeque praecedentem plenitudine superat. Personis mythologicis egregie animauit loca varia. I, 264 sqq. Notus euolat, Iris alimenta nubibus adfert, Neptunus conuocat Amnes, Triton recessus canit. In omnibus fere et descriptionibus et narrationibus ingenium poëtae tam in tenuissimis, quam in grauissimis rebus admirari licet. Vt a breuibus tenuium rerum descriptionibus incipiam, cui non placeat I, 335 *buccina tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo?* non III, 586 piscator, qui *lino solebat et hamo decipere et calamo salientes ducere pisces?* non VII, 624 formicae frugilegae *agmine longo grande onus exiguo ore gerentes, rugosoque suum seruantes cortice callem?* aut VIII, 189 Daedalus alas sibi filioque e pennis, lino et cera componens? His et talibus innumeris palmam facile eripit supellectilis in Philemonis casa epulique ab eo parati descriptio. Et qui tenuia sic ornauit, eius ingenium etiam in maioribus, atrocibus adeo eminet.

tanta vertigine pontus
Feruet, et inducta piceis e nubibus vmbra
Omne latet coelum duplicataque noctis imago est,
Vnda, velut victrix, sinuatas despicit vndas,
Nec leuius, quam si quis Athon Pindumque reuulsos

Sede sua totos in apertum euerterit aequor,
Praecipitata ruit.

Sed totus locus XI, 478—560 cognoscendus est; habet enim egregiam tempestatis, studii nautarum in naue seruanda et naufragii descriptionem. Idem ingenium, eadem phantasia in narrationibus elucet. Non ille summatim narrat, sed omnia ordine explicat, vt tu adstare reique interesse tibi videaris; et si quid memorabile incidit, id suis pingit coloribus. Daphnes fugientis

nudabant corpora venti,
Obuiaque aduersas vibrabant flamina vestes,
Et leuis impexos retro dabat aura capillos.

Et mox de cane lepori instante,

Alter inhaesuro similis, iam iamque tenere
Sperat, et extento stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit deprensus, et ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaque ora relinquit.

Quod idem variatum VII, 781 sqq. Adde II, 861 lusum Europae et falsi tauri, III, 66 sqq. serpentem Cadmi iaculo vulneratum, 125 sqq. Actaeonis per canes dilaniationem, IV, 358 Salmacidis et Hermaphroditi luctam. Ib. 480

Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue,
Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem
Et Pauor, et Terror, trepidoque Insania vultu.

Incessus reginae superbae eiusdemque iratae mirifice VI, 165 notatus:

Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa: mouensque decoro
Cum capite immissos humerum per vtrumque capillos
Constitit: vtque oculos circumtulit alta superbos etc.

Pugnam Persei cum bellua marina IV, 710. venationem ferae Thebanae VII, 765. et apri Calydonii VIII, 329 quis narrare ingeniosius possit? Byblis fratri literas scriptura IX, 521.

Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit et dubitat; scribit damnatque tabellas;
Et notat et delet; mutat, culpatque, probatque;
Inque vicem sumtas ponit, positasque resumit.

Pygmalion, cum statuam suam absoluisset, X, 254

Saepe manus operi tentantes admouet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque tenetque,

Et credit, tactis digitos insidere membris,
Et metuit, pressos veniat ne liuor in artus.

et quae plura sequuntur. Myrrha X, 455

Nutricis manum laeua tenet; altera motu
Coecum iter explorat. Thalami iam limina tangit;
Iamque fores aperit; iam ducitur intus. At illi
Poplite succiduo genua intremuere etc.

Innumera loca transscribenda essent, si omnia adferre vellem, quae hac se virtute commendant. Et innumeris modis ingenium ostentauit, aliter III, 380 in Narcissi et Echus colloquio, aliter VII, 813 in Cephali cantilena, aliter in conuersione quadam I, 700. Mitto sententias ingeniosas, qualis II, 13. *facies non omnibus vna, nec diuersa tamen, qualem decet esse sororum.* Ad ea praeuertamur, quae vitiose in hoc genere ab eo scripta sunt.

Nempe *luxuriat* et lasciuit eius *ingenium* non raro, cum nec modum in rebus exornandis teneat, nec quid deceat curet: quam luxuriem iam Seneca Controv. XXVIII in eo vituperat; non minus enim magnam virtutem esse, scire desinere, quam scire dicere. Eius autem vitii exemplum memorat atque exagitat alter Seneca N. Q. III, 27. vbi monet, Ouidium in diluuio Deucalioneo pro magnitudine rei dixisse, *Omnia pontus erant*, sed mox eum ad pueriles ineptias delatum, *Nat lupus inter oues* etc. Non enim esse rem satis sobriam, lasciuire deuorato orbe terrarum. Magnifice dictum esse hoc: *Exspatiata ruunt per apertos* etc. modo non curasset, quid oues et lupi fecerint. Natari autem in diluuio non potuisse, sed eodem impetu pecus omne, quo raptum fuerit, mersum esse. Simili vitio, praeter alias, laborat Narcissi fabula. Vt Narcisso sua facies, sic Ouidio eius insania placuisse videtur. Nec in incendio mundi res sobria erat II, 331 iocari; *incendia lumen Praebebant, aliquisque malo fuit vsus in illo,* aut minutias curare vs. 211 s. *fissaque* (tellus) *agit rimas, et succis aret ademtis. Pabula canescunt,* vs. 252 s. *quae Maeonias celebrarant carmine ripas, Flumineae volucres medio caluere Caystro.* Quis enim in tam graui calamitate cygnorum calorem curet? Sed et vs. 265 s. *delphinas* nobis ostendit latitantes. Nec in pestis descriptione VII, 538 sqq. modum seruauit. Rectius certe abessent illa,

Non aper irasci meminit; nec fidere cursu
Cerua, nec armentis incurrere fortibus vrsi.

Inepte II, 206 s. in aethere *decliua viasque praecipites* fingit, nec ibi 133 *manifesta rotae vestigia* esse poterant, sed luxuriantis ingenii illa sunt. Tristem nobis et commiseratione dignissimam Actaeonis narrat sortem, sed et hic ludit III, 199

fugit Autonoëius heros, Et se tam celerem cursu miratur in ipso. Frigida sunt illa acumina III, 425 de Narcisso se ipsum amante, *et qui probat, ille probatur, Dumque petit, petitur, pariterque incendit et ardet.* Eundem, vbi errorem suum agnouit, sic loquentem vs. 464 inducit: *flammas moueoque feroque. Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo? Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit.* Ita non solet desperatio lasciuire. Idem vs. 505 *Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus, In Stygia spectabat aqua.* In limosa illa palude non poterat quisquam se spectare. Thisbe in summa desperatione IV, 152 iusto argutius dicit, *quique a me morte reuelli Heu sola poteras, poteris nec morte reuelli.* Parum placet VII. 339 duplex illud oxymoron, *vt quaeque pia est, hortatibus impia prima est: Et, ne sit scelerata, facit scelus.* Ipsi autem tanto magis placuerant; repetita enim ab eo sunt quater. Cf. III, 5. VIII, 477. IX, 408 Nec placent hi lusus, VI, 560 lingua resecta *moriens dominae vestigia quaerit*, et vs. 708. volando Boreae *arserunt agitati fortius ignes.* Qui proprie dicuntur ignes, volando quidem ardescunt fortius, non autem illi, quos nunc poëta intelligit. XII, 614 praeclarum praecesserat epiphonema, cui autem lusus ineptissimus subiicitur, *armarat Deus idem, idemque cremarat*, Vulcanus arma eius fabricauerat, et ignis corpus eius absumserat. Halcyone mariti naufragium metuens et grauiter dolens XI, 700. *Nunc absens pereo, iactor nunc fluctibus absens, Et sine me me pontus habet;* quae argutiae multo deteriores etiam sunt illis, quas Thisbae tribuit. Etiam in lusu verborum lasciuia eius passim cernitur. XI, 484. loco, quo studia nautarum in praesentissimo periculo egregie notantur, *egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor.* XII, 493. Caeneus ensem corpori hostili immissum manu versans *vulnus in vulnere fecit.* Atque repetitione verborum inepta saepissime ludit, eaque tanto magis offendit, quando in eadem fabula plus semel occurrit. IV, 170—195. *Cepit amor Solem. Solis referemus amores. — primus Hic vidisse Deus. Videt hic Deus omnia primus. — tectos qui laesit amores, Laedit amore pari. — tuis omnes qui terras ignibus vris, Vreris igne nouo; quique omnia cernere debes, Leucothoen spectas.* Puerilem adfectationem ista habent; in quibus tamen placuisse sibi poëta videtur. Neque adeo eum puto resecturum fuisse talia, si vel maxime retractare opus potuisset. Rogatus enim aliquando, vt Seneca Declam. II refert, ab amicis, vt tolleret tres versus, petiuit inuicem, vt tres exciperet, in quos illis nihil liceret. Conscripserant illi, quos tolli vellent, secreto hic, quos tutos esse vellet. In vtrisque codicillis iidem versus erant, in quibus *Semibouemque virum, semiuirumque bouem*, et, *Egelidum Boream, egelidumque Notum.*

Nonnulla non amplificauit, ſed prodigialiter auxit. In quo genere ſunt ſerpens Cadmi et Eriſichthonis fames. Prodigium enim eſt, *quodque vrbibus eſſe, Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit vni.*

In *orationibus* ſpectatur hoc, vt non ſolum conſilio dicentis, ſed et perſonae accommodatae ſint: quae vtraque laus orationibus fere omnibus, quas hoc carmen plurimas habet, debetur. Nobiliſſimae ſunt XIII, 1—398. quibus Aiax et Vlyſſes de Achillis armis certant, quarum altera indignationem, altera calliditatem ſpirat, illa vehemens eſt, haec compoſita et moderata, vtraque autem argumentis fortiſſimis pugnat. Diſſuaſoria Phoebi ad Phaëthontem II, 50—102 non modo argumentorum pondere et delectu valet, ſed et animum paternum ſollicitumque prodit. Plena acerbitatis eſt oratio, qua Scylla Minoa fugientem VIII, 108--142 inſectatur. Conuenienter maieſtati ſuae Iupiter I, 182 -243 Deos conuocatos alloquitur, ſceleraque hominum verbis grauiſſimis notat. Fidenter et ad commouendum apte Tellus ſuam mundique cauſſam agit II, 279--300. Meram zelotypiam et iram ex ſui contemtu euomit Iuno II, 511--30 apud Deos marinos. Praeclare Pentheus III, 531--63 a noui Dei mollitie, a ſacrorum eius ſtrepitu, et a Thebanorum origine deterrendi argumenta ſumit. Niobe, regina celeberrima, ſuperbiſſime genus ſuum, opes numeroſiſſimamque prolem iactat, atque contemtim prae ſe Latonam ſpernit VI, 170--202. Conuenit furori iuuenis incitati et perdite amantis oratio, qua Phoebus I, 504--24 Daphnen fugientem reuocat ſuaque connubia commendat; ab eaque longe diſcrepant, quibus IX, 16--26 Achelous Deianirae nuptias ambit. In omnibus his tam argumenta, quam forma orationum perſonis dicentium egregie attemperata. Idem valet de *ſoliloquiis*; quod apparebit, ſi quis v. c. quae III, 262--72 Iuno et VI, 687--701 Boreas ſecum loquuntur, et ſeparatim et inter ſe collata conſiderauerit. *Narrationes* nonnullas auctor aliis tribuit, eaeque moratae ſatis ſunt; ideoque forma diſſident tam a ſe inuicem, quam ab Ouidianis. Alius color iis eſt, quae III, 582--691 Acoetes, alius, quae V, 577--641 Arethuſa de ſe, alius, quae Aeacus VII, 518--660 de peſte et Myrmidonum ſuorum origine, alius denique, quae Cephalus VII, 690--862 de Procride ſua referunt. In prima nautam de rebus ſuis garrientem et cauſſa ſua fidentem audire tibi videris; ideoque et ignoſcimus facile poëtae, quod Penthea furibundum longis illis ambagibus aures praebentem finxit. Altera ſimplicitate eſt conſpicua. In vltima adfectus tenerrimus narrantem ab initio vsque ad finem deducit, ſtudiumque venandi interlucet. Narrationibus interpoſitae ſunt locorum, hominum rerumque *deſcriptiones*, quae multitudine,

nis arma et potentiam, Plutonis imperium in inferos, Proserpinae fata, Neptunum, Protea ambiguum, canorum Tritona, Musarum cantus, Telluris fructus, Tisiphones formam et venenum, Isidis quoque Aegyptiacae pompam. Prodeunt viri et heroës, quos antiquitas habuit celeberrimos, Deucalion, Chiron, Aesculapius, Cadmus cum suis, Tiresias, Perseus, Iason, Theseus, Minos, Daedalus, Triptolemus, Meleager, Hercules, Orpheus, Achilles, Vlysses, Pythagoras, Aeneas, Romulus, Numa, quorum omnium res plurimae et laudes aut breuius attinguntur, aut ingenii flumine ornatae explicantur. Notantur, quae in animo humano sunt, adfectus paternus, maternus, fraternus, sororius, amor castus, incestus, sceleratus, sui ipsius, libido furens, plures doloris et luctus gradus, desperatio, insania, ira, vlciscendi studium, inuidia, crudelitas, impietas, pietas, innocentia, simplicitas, hospitalitas, mollities, fortitudo, tum pugnae et tumultus variorum adfectuum in animo. Adde studia hominum, bella, proelia, venationes, artes, (textoriam, fatidicam, nauticam, piscatoriam, magicam) lusus, rixas, lotiones, nuptias, conuiuia, certamina, item quae iis vel contingunt vel accidunt, aut a natura tributa sunt, diluuium, pestem, famem, somnum, somnia, paupertatem, opum abundantiam, dilaniationem, discerptionem membrorum, naufragium, mille mortis genera. Partem adhuc rerum expositarum recensui. Accedunt enim plurimarum rerum, quas et natura protulit, et poëtarum ingenia finxerunt, descriptiones, sedis coelestis, regiae Solis cum curru solari et equis, coeli stelliferi, inferorum, animantium, plantarum, montium, fluuiorum, fontium, ventorum tempestatumque. Atque haec ita tractata sunt, vt omnia fere artis rhetoricae et poëticae praecepta exemplis ex hoc opere petitis illustrari possint. Continet enim narrationes, orationes, epistolas, soliloquia, notationes morum, descriptiones hominum, locorum, rerum, hymnos, lusus ingenii, vt carmen pastoritium et παρακλαυσίθυρον, prosopopoeias, similitudines, sententias, acumina, figuras omnis generis. Ea vero tractatione nunc iucundi et teneri sensus in animo legentis excitantur, nunc vehementiores adfectus commouentur.

Restat, vt iam videamus, quo successu illa Ouidius exornauerit. Conformauerat ingenium ad praestantissimorum, quos Graecia et Roma tulerant, poëtarum exempla; neque adeo mirum est, passim eum eosdem et in dispositione rerum tractandarum et in ornamentis multis *imitando* expressisse. Pleni sunt poëtarum principes, Homerus Virgiliusque, (sic enim Iliados et Aeneidos ratio ferebat) proeliis caedibusque, in quibus enarrandis, ne taedium lectori crearent, pugnantium

patriam, habitum, conatus, vulnera, mortes maxima varietate deſcripſerunt. Noſter igitur, cum Perſeus et Theſeus ab eo producendi eſſent, quorum virtus etiam in proeliis enituerat, nec haec ab opere ſuo V et XII abeſſe voluit, easque deſcriptiones non modo in vniuerſa delineatione, ſed etiam in quibusdam bellatoribus notandis, ad exempla illa compoſuit; eandemque rationem etiam in apri Calydonii venatione ſecutus eſt. Celebrabatur omnium ſermone ſublimis ille Homeri locus, quo Iupiter concuſſo capite Olympum movet: talem igitur Iouem et ipſe induxit. Peſtis deſcriptiones, quas, Thucydide praeeunte, Lucretius atque Virgilius dederant, cupide ab omnibus legebantur; ſimili igitur loco, auctores illos effingens, ſuum quoque opus ornauit. Neque inde Polyphemum abeſſe voluit, ab Homero et Virgilio locis inſignibus notatum. Similiter in magicis rebus enarrandis Horatium, Virgilium et Tibullum, in variis aetatibus hos duos poſtremos et Heſiodum reſpexit. Ad Virgilii auctoritatem etiam Orphei ex Eurydice luctum, Iunonis ſoliloquia, et deſcenſum tam ad Deos marinos, quam ad inferos, inferorum ipſorum delineationem, Dearum transformationes, quibus fallendi cauſſa anilem formam ſumſerant, fulminum Iovis compoſitionem, canis venatici in lepore perſequendo velocitatem, multas ſimilitudines ſententiasque compoſuit. In diluuio Deucalioneo lineas quasdam ex Horatio duxit, eundemque effinxit, cum vim cantus Orphici apud inferos referret. Sunt et alia loca, in quibus a Lucretio atque Tibullo pependit. In carmine paſtoritio Polyphemi XIII, 789 ſqq. Theocritum ante oculos habuit. Nonnulla ſumſit ab Euripide. Neque tamen putandum eſt, preſſo eum pede auctores illos ſecutum eſſe, ſed ita eos reſpexit, vt ſolent praeclara ingenia aliorum inuenta in ſuum vſum conuertere. In Tiſiphones habitu deſcribendo IV, 480 concertauit cum Virgilio eumque adeo ſuperauit: et quae ille de lumine per terram fiſſam in tartara penetrante obiter tantum, comparationis cauſſa, dixerat, ea Noſter V, 356 ſqq. multo melius cum Homero, qui etiam Virgilio praeiuerat, adhibuit. Superatur quidem XII, 12 ſqq. in fabula de dracone in lapidem mutato ab Homero, ſed VIII, 738 in Eriſichthone notando ſuperior Callimacho, certe non deterior, reperitur. Laudem igitur et in aliis *imitandis* meretur. Neque vero *inuentionis* gloria eum fraudare decet. Etenim quae ad aliorum imitationem compoſuit, ea minimam ampliſſimi operis huius partem efficiunt, cum innumera loca variis virtutibus eximia, innumera figmenta, plurimae amplificationes, notationes, deſcriptiones, diſpoſitiones, ſimilitudines aliaque ornamenta ſint, quod ſciamus, ipſius Ouidii. Famae proſopopoeïam communem quidem cum Vir-

gilio habet, ſed in ea fingenda ſuum ingenium ſecutus eſt, quod et in Famis, Inuidiae et Somni perſonis effingendis in magnam ſuam laudem fecit. Lycaonis impietatem et poenam non ipſe refert, ſed Iouem narrantem inducit. Hic igitur haud dubie ipſe rem ita diſpoſuit, vt coeli regiam, conuentum Deorum, Iouis praeſidium nobis ante oculos poneret, eidemque Deo orationem tribueret diſertiſſimam, cui fabula de Lycaone intexta. Adde, quae in Deucalioneo diluuio de Noto euolante, de Neptuno omnes conuocante, de Tritone ſignum fluctibus dante, de Deucalionis querelis ab eo inuenta ſunt. Spreuerat Niobe Latonam prae ſe, nec pati voluerat ſacra ei fieri. Quomodo hoc tractauit poëta? Nempe vatem primum inducit Latonae ſacra indicentem, tum Nioben in publicum cum faſtu prodeuntem atque oratione audaciſſima ſe Deae praeferentem. Et quid de Ceycis atque Halcyones rebus dicam? In iis tempeſtatis, artis nauticae, Somni Morpheique deſcriptiones, tum adfectuum notationes teſtantur foecundum fuiſſe Ouidii in inueniendo ingenium. Mitto plura addere; nam plurimae fabulae huc aduocari poſſent. Monui quidem ſupra, neſcire nos, quid et quantum ei in fabulis excolendis Graeci poëtae miniſtrauerint, ſed ingenium praeclarum, quale in omnibus Ouidii carminibus elucet, impetrare a ſe non poteſt, vt, miſſis ſuis bonis, tamquam fidus interpres alios ſemper ſubſequatur.

Non ſummo virium niſu opus ſuum excudit, ſed e felici illa ingenii vena peperit, quae tacta ſtatim profundit quidquid ad rem pertinet, ſiue ſoluta oratione vtaris, ſiue metris conſtricta. Datur enim hoc ingeniis quibusdam a natura, vt, vbi ſcribendo incaluerunt, illico omnes rei tractandae partes, earum nexum verborumque inuolucra maxime idonea clariſſime perſpiciant. Hinc illa *facilitas*, quae mirifice ſcripta commendat, quibus oblectatio potiſſimum quaeritur. Eandem et per totum Ouidianum opus effuſam videmus; in nullum enim incidimus locum, qui vultum, vt ita dicam, nitentis habeat, ſed omnia apparet, ſententias, verba, imagines et reliqua ornamenta, tamquam apparitores paratiſſimos, ſcribenti praeſto fuiſſe. Verum tale ingenii flumen lutulentum interdum decurrit, ſortesque nonnullas ſecum vehit, quas cura ſecunda tollere debet. Noſtro autem per fata non licuit retractare, quae primus ingenii impetus fuderat; forte et in quibusdam corrigendi voluntas defuiſſet: itaque hic illic occurrunt, quae quis ſublata aut emendata velit. Inſita ei porro erat virtus ingenii ea, quae externas potiſſimum rerum formas conſiderat acriterque ſentit, in iis haeret, quae grata ſunt animo aut ingrata, phantaſiae ope nititur, eiusque e penu colores petit, quibus rem propoſitam illuminet. Eius

virtutis, quam Noſtri *den Witz* vocant, exemplis abundat hoc carmen; ab eaque eius auctor eminenter *ingenioſus* poëta vocatur. Modo non *argutiarum* ſtudium, *acuminum* venatio et *petulantia* quaedam animi eum paſſim auertiſſent ab eo, quod rectum eſt et verum. Illas autem ingenii dotes doctrinae liberalis pabulo aluerat, lectione auctorum praeſtantiſſimorum, poëtarum in primis, declamationibus in ſcholis rhetorum, atque obſeruatione morum et ſtudiorum humanorum. Itaque ſcientia vigebat elocutionis poëticae, antiquitatis, animi humani, earumque rerum, quibus ille perſuadetur, delectatur, mouetur. Sic ergo et a natura et ſuopte ſtudio formatus acceſſit ad opus Metamorphoſeon condendum.

De *facilitate* non eſt, quod plura dicam, vt quae non in ſingulis locis, ſed in tenore totius carminis cernatur. Maculas potius nonnullas commemorabo, quas impetus ille ingenii, cui facilitas debetur, fudit, nec poſtea abſterſit poëtae cura. In iis *tautologiae* et loquacitatis ineptae vitium primum obtinet locum, atque in ſingulis prope libris offendit. I, 89-93 ad taedium vsque nobis inculcat, aurea aetate nondum leges fuiſſe, nec iudicia. Temere 205-7 verba cumulauit de ſilentio Iouis auctoritate facto. Cui non moleſta ſunt illa vſ. 291 ſ.

Iamque mare et tellus nullum diſcrimen habebant.
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.

Quibus mox vſ. 314 de Phocide ſubiicitur,

Terra ferax, dum terra fuit; ſed tempore in illo
Pars maris et latus ſubitarum campus aquarum.

et rurſus paullo poſt

nam caetera texerat aequor.

In ſaxorum Deucalionis et Pyrrhae manibus iactorum mutatione deſcribenda vſ. 400-406. diu in eundem orbem circumagitur. II, 161 ſ. ter dicit, leuem fuiſſe Solis currum, et, quaſi hoc nondum ſatis fuiſſet, 165 idem bis repetit. III, 87-89 quater cauſſam exprimit, quare leue fuerit ſerpentis vulnus,

quia ſe retrahebat ab ictu,
Laeſaque colla dabat retro, plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.

Vſ. 418 ſqq. in Narciſſi fabula intolerabili loquacitate ad eandem ſaepius notionem reuoluitur, et quae ipſe ſic dixerat, eadem paullo poſt Narciſſum repetentem fingit. VI, 192 ſqq. Niobe quinque formulis vrget hoc, ſe liberorum numero Latonae praeſtare. VII, 179 ſqq. Lunae *cornua tota coeunt, efficiunt orbem*, ipſa *pleniſſima* fulget, et *ſolida imagine* ſpectat terram. XII, 46 ſqq. Fama *tota fremit*, *voces refert*, *iterat quod audit*, *nulla quies intus nullaque ſilentia parte.* Miror

itaque, Criticos, qui his et talibus non offensi essent, versus resecare voluisse, in quibus multo minus redundantiae, vt VIII, 87. vbi post verba *praedaque potita nefanda* sequitur versus Heinsio improbatus:

Fert secum spolium sceleris, progressaque porta etc.

Talia bene multa commemorari possent. — Saepe enim *otiose* nonnulla subiicit, et interdum satis *languide.* III, 715 bene dixit, *ruit omnis in vnum Turba furens*, modo ne addidisset, *cunctae coëunt cunctaeque sequuntur.* II, 168 Solis equi *ruunt tritumque relinquunt spatium.* Hoc satis fuisset; sed inepte pergit, *nec, quo prius, ordine currunt.* Vbi IV, 300 fontem clarum satis descripserat, non erat, cur adderet, *perspicuus liquor est.* Quid? XI, 519 post horrenda tempestatis phaenomena monet, *vela maduisse.* Non igitur erat, cur Heinsius VII, 527 verba *quae victa iacebat*, vt otiosa et languida post superiora, deleta mallet. Intempestiue etiam inserit, quae breuitati et perspicuitati obsunt. IV, 616—19 Perseus super Libycas pendet arenas, et 626 consistit in regno Atlantis. Versus igitur 620—25. in quibus huc et illuc, ad Arctos et ad Cancrum volat, alieno loco interiecti. Sunt contra loca, in quibus *nimio breuitatis studio* factus est obscurior. Eo vitio I, 170 sqq. laborat sedis coelestis descriptio, nec quisquam IV, 787 s. illa

Eripuisse caput collo, pernisque fugacem
Pegason et fratrem, matris de sanguine natos

sine aliorum auctorum adiumento intelliget. Etiam alibi festinat nimis omittitque non omittenda, vnde obscuritas oritur. IX, 165 non apparet, quo modo Hercules, factis in Euboeae promontorio sacris, *Oeten* vocibus suis impleuerit. Interdum non satis perpendit, quae scriberet. I, 270 cum terra diluuio vastanda esset, Iris aquas a terra haurit, quas in terram demittat. III, 41 s. serpens immensis saltibus petit eos, qui proxime stabant. Idem vs. 43 *media plus parte erectus in auras despicit omne nemus*, sed vs. 94 totus pendet in arbore. V, 228 Perseus Phinea saxeum semper domi spectari vult a coniuge, quae vero mox relictura erat domum paternam. XII, 620 Somnus in lecto decumbens *pectora percutit nutanti mento.* Mitto dictiones improbandas, vt V, 426. *inconsolabile vulnus*, repetitionem eiusdem vocabuli inter paucorum versuum ambitum et multa alia. Talia excidunt iis, qui sua non sedulo conquirunt, sed e felici ingenii sui vena, quasi stantes pede in vno, fundunt.

Ingenii pars ea, quam paullo ante descripsi, statim in principio carminis emicat. Ibi non veram rudis molis naturam nobis explicat, sed externam rerum et confusarum et postea dispositarum formam ostendit acriterque sentiendam proponit.

Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec noua crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aere tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Sed postea Deus iussit *freta diffundi rabidisque tumescere ventis, extendi campos, subsidere valles, lapidosos surgere* montes. Multa ex hoc genere insignia XV in placitis Pythagorae; sed prae caeteris eminet 200—13 locus de quatuor anni partibus, quibus suauissime hominis attributa data sunt. Aperit annum *tener* et *lactens puer, roboris expers*, sequitur *robore valens* et *aestuans* iuuenis, quem, *posito feruore iuuentae, maturus mitisque* Autumnus excipit. Ad extremum

senilis hiems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.

His adde Noti, Boreae, Inuidiae, Famis, Famae, Somni descriptiones, in quibus ex illarum rerum attributis personas earumque domicilia mirifice (naeuis paucis demtis) composuit. Iam si haec ita inter se comparaueris, vt primum *rabidis tumescere ventis* ponas, tum, *brachia longo margine terrarum porrexerat Amphitrite*, posthaec locum de annuis vicissitudinibus, aut partem eius, denique ex iis, quas modo laudaui, prosopopoeiis vnam; gradationem habebis imaginum egregiam, quarum proxima quaeque praecedentem plenitudine superat. Personis mythologicis egregie animauit loca varia. I, 264 sqq. Notus euolat, Iris alimenta nubibus adfert, Neptunus conuocat Amnes, Triton recessus canit. In omnibus fere et descriptionibus et narrationibus ingenium poëtae tam in tenuissimis, quam in grauissimis rebus admirari licet. Vt a breuibus tenuium rerum descriptionibus incipiam, cui non placeat I, 335 *buccina tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo?* non III, 586 piscator, qui *lino solebat et hamo decipere et calamo salientes ducere pisces?* non VII, 624 formicae frugilegae *agmine longo grande onus exiguo ore gerentes, rugosoque suum seruantes cortice callem?* aut VIII, 189 Daedalus alas sibi filioque e pennis, lino et cera componens? His et talibus innumeris palmam facile eripit supellectilis in Philemonis casa epulique ab eo parati descriptio. Et qui tenuia sic ornauit, eius ingenium etiam in maioribus, atrocibus adeo eminet.

tanta vertigine pontus
Feruet, et inducta piceis e nubibus vmbra
Omne latet coelum duplicataque noctis imago est,
Vnda, velut victrix, sinuatas despicit vndas,
Nec leuius, quam si quis Athon Pindumque reuulsos

Sede sua totos in apertum euerterit aequor,
Praecipitata ruit.

Sed totus locus XI, 478—560 cognoscendus est; habet enim egregiam tempestatis, studii nautarum in naue seruanda et naufragii descriptionem. Idem ingenium, eadem phantasia in narrationibus elucet. Non ille summatim narrat, sed omnia ordine explicat, vt tu adstare reique interesse tibi videaris; et si quid memorabile incidit, id suis pingit coloribus. Daphnes fugientis

nudabant corpora venti,
Obuiaque aduersas vibrabant flamina vestes,
Et leuis impexos retro dabat aura capillos.

Et mox de cane lepori instante,

Alter inhaesuro similis, iam iamque tenere
Sperat, et extento stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit deprensus, et ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaque ora relinquit.

Quod idem variatum VII, 781 sqq. Adde II, 861 lusum Europae et falsi tauri, III, 66 sqq. serpentem Cadmi iaculo vulneratum, 125 sqq. Actaeonis per canes dilaniationem, IV, 358 Salmacidis et Hermaphroditi luctam. Ib. 480

Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidoque cruore rubentem
Induitur pullam, tortoque incingitur angue,
Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem
Et Pauor, et Terror, trepidoque Insania vultu.

Incessus reginae superbae eiusdemque iratae mirifice VI, 165 notatus:

Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa: mouensque decoro
Cum capite immissos humerum per vtrumque capillos
Constitit: vtque oculos circumtulit alta superbos etc.

Pugnam Persei cum bellua marina IV, 710. venationem ferae Thebanae VII, 765. et apri Calydonii VIII, 329 quis narrare ingeniosius possit? Byblis fratri literas scriptura IX, 521.

Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit et dubitat; scribit damnatque tabellas;
Et notat et delet; mutat, culpatque, probatque;
Inque vicem sumtas ponit, positasque resumit.

Pygmalion, cum statuam suam absoluisset, X, 254

Saepe manus operi tentantes admouet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque tenetque,

Et credit, tactis digitos insidere membris,
Et metuit, pressos veniat ne liuor in artus.

et quae plura sequuntur. Myrrha X, 455

Nutricis manum laeua tenet; altera motu
Coecum iter explorat. Thalami iam limina tangit;
Iamque fores aperit; iam ducitur intus. At illi
Poplite succiduo genua intremuere etc.

Innumera loca transscribenda essent, si omnia adferre vellem, quae hac se virtute commendant. Et innumeris modis ingenium ostentauit, aliter III, 380 in Narcissi et Echus colloquio, aliter VII, 813 in Cephali cantilena, aliter in conuersione quadam I, 700. Mitto sententias ingeniosas, qualis II, 13. *facies non omnibus vna, nec diuersa tamen, qualem decet esse sororum.* Ad ea praeuertamur, quae vitiose in hoc genere ab eo scripta sunt.

Nempe *luxuriat* et lasciuit eius *ingenium* non raro, cum nec modum in rebus exornandis teneat, nec quid deceat curet: quam luxuriem iam Seneca Controv. XXVIII in eo vituperat; non minus enim magnam virtutem esse, scire desinere, quam scire dicere. Eius autem vitii exemplum memorat atque exagitat alter Seneca N. Q. III, 27. vbi monet, Ouidium in diluuio Deucalioneo pro magnitudine rei dixisse, *Omnia pontus erant*, sed mox eum ad pueriles ineptias delatum, *Nat lupus inter oues* etc. Non enim esse rem satis sobriam, lasciuire deuorato orbe terrarum. Magnifice dictum esse hoc: *Exspatiata ruunt per apertos* etc. modo non curasset, quid oues et lupi fecerint. Natari autem in diluuio non potuisse, sed eodem impetu pecus omne, quo raptum fuerit, mersum esse. Simili vitio, praeter alias, laborat Narcissi fabula. Vt Narcisso sua facies, sic Ouidio eius insania placuisse videtur. Nec in incendio mundi res sobria erat II, 331 iocari, *incendia lumen Praebebant, aliquisque malo fuit vsus in illo*, aut minutias curare vs. 211 s. *fissaque* (tellus) *agit rimas, et succis aret ademtis. Pabula canescunt*, vs. 252 s. *quae Maeonias celebrarant carmine ripas, Flumineae volucres medio caluere Caystro.* Quis enim in tam graui calamitate cygnorum calorem curet? Sed et vs. 265 s. *delphinas* nobis ostendit latitantes. Nec in pestis descriptione VII, 538 sqq. modum seruauit. Rectius certe abessent illa,

Non aper irasci meminit; nec fidere cursu
Cerua, nec armentis incurrere fortibus vrsi.

Inepte II, 206 s. in aethere *decliua viasque praecipites* fingit, nec ibi 133 *manifesta rotae vestigia* esse poterant, sed luxuriantis ingenii illa sunt. Tristem nobis et commiseratione dignissimam Actaeonis narrat sortem, sed et hic ludit III, 199

fugit Autonoëius heros, Et se tam celerem cursu miratur in ipso. Frigida sunt illa acumina III, 425 de Narcisso se ipsum amante, *et qui probat, ille probatur, Dumque petit, petitur, pariterque incendit et ardet.* Eundem, vbi errorem suum agnouit, sic loquentem vs. 464 inducit: *flammas moueoque feroque. Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo? Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit.* Ita non solet desperatio lasciuire. Idem vs. 505 *Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus, In Stygia spectabat aqua.* In limosa illa palude non poterat quisquam se spectare. Thisbe in summa desperatione IV, 152 iusto argutius dicit, *quique a me morte reuelli Heu sola poteras, poteris nec morte reuelli.* Parum placet VII. 339 duplex illud oxymoron, *vt quaeque pia est, hortatibus impia prima est: Et, ne sit scelerata, facit scelus.* Ipsi autem tanto magis placuerunt; repetita enim ab eo sunt quater. Cf. III, 5. VIII, 477. IX, 408. Nec placent hi lusus, VI, 560 lingua resecta *moriens dominae vestigia quaerit*, et vs. 708. volando Boreae *arserunt agitati fortius ignes.* Qui proprie dicuntur ignes, volando quidem ardescunt fortius, non autem illi, quos nunc poëta intelligit. XII, 614 praeclarum praecesserat epiphonema, cui autem lusus ineptissimus subiicitur, *armarat Deus idem, idemque cremarat*, Vulcanus arma eius fabricauerat, et ignis corpus eius absumserat. Halcyone mariti naufragium metuens et grauiter dolens XI, 700. *Nunc absens pereo, iactor nunc fluctibus absens, Et sine me me pontus habet;* quae arguriae multo deteriores etiam sunt illis, quas Thisbae tribuit. Etiam in lusu verborum lasciuia eius passim cernitur. XI, 484. loco, quo studia nautarum in praesentissimo periculo egregie notantur, *egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor.* XII, 493. Caeneus ensem corpori hostili immissum manu versans *vulnus in vulnere fecit.* Atque repetitione verborum inepta saepissime ludit, eaque tanto magis offendit, quando in eadem fabula plus semel occurrit. IV, 170—195. *Cepit amor Solem. Solis referemus amores. — primus Hic vidisse Deus. Videt hic Deus omnia primus. — tectos qui laesit amores, Laedit amore pari. — tuis omnes qui terras ignibus vris, Vreris igne nouo; quique omnia cernere debes, Leucotheen spectas.* Puerilem adfectationem ista habent; in quibus tamen placuisse sibi poëta videtur. Neque adeo eum puto resecturum fuisse talia, si vel maxime retractare opus potuisset. Rogatus enim aliquando, vt Seneca Declam. II refert, ab amicis, vt tolleret tres versus, petiuit inuicem, vt tres exciperet, in quos illis nihil liceret. Conscripserant illi, quos tolli vellent, secreto hic, quos tutos esse vellet. In vtrisque codicillis iidem versus erant, in quibus *Semibouemque virum, semiuirumque bouem*, et, *Egelidum Boream, egelidumque Notum.*

Nonnulla non amplificauit, ſed prodigialiter auxit. In quo genere ſunt ſerpens Cadmi et Eriſichthonis fames. Prodigium enim eſt, *quodque vrbibus eſſe, Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit vni.*

In *orationibus* ſpectatur hoc, vt non ſolum conſilio dicentis, ſed et perſonae accommodatae ſint: quae vtraque laus orationibus fere omnibus, quas hoc carmen plurimas habet, debetur. Nobiliſſimae ſunt XIII, 1—398. quibus Aiax et Vlyſſes de Achillis armis certant, quarum altera indignationem, altera calliditatem ſpirat, illa vehemens eſt, haec compoſita et moderata, vtraque autem argumentis fortiſſimis pugnat. Diſſuaſoria Phoebi ad Phaëthontem II, 50—102 non modo argumentorum pondere et delectu valet, ſed et animum paternum ſollicitumque prodit. Plena acerbitatis eſt oratio, qua Scylla Minoa fugientem VIII, 108--142 inſectatur. Conuenienter maieſtati ſuae Iupiter I, 182 -243 Deos conuocatos alloquitur, ſceleraque hominum verbis grauiſſimis notat. Fidenter et ad commouendum apte Tellus ſuam mundique cauſſam agit II, 279--300. Meram zelotypiam et iram ex ſui contemtu euomit Iuno II, 511--30 apud Deos marinos. Praeclare Pentheus III, 531--63 a noui Dei mollitie, a ſacrorum eius ſtrepitu, et a Thebanorum origine deterrendi argumenta ſumit. Niobe, regina celeberrima, ſuperbiſſime genus ſuum, opes numeroſiſſimamque prolem iactat, atque contemtim prae ſe Latonam ſpernit VI, 170--202. Conuenit furori iuuenis incitati et perdite amantis oratio, qua Phoebus I, 504--24 Daphnen fugientem reuocat ſuaque connubia commendat; ab eaque longe diſcrepant, quibus IX, 16--26 Achelous Deianirae nuptias ambit. In omnibus his tam argumenta, quam forma orationum perſonis dicentium egregie attemperata. Idem valet de *ſoliloquiis*; quod apparebit, ſi quis v. c. quae III, 262--72 Iuno et VI, 687--701 Boreas ſecum loquuntur, et ſeparatim et inter ſe collata conſiderauerit. *Narrationes* nonnullas auctor aliis tribuit, eaeque moratae ſatis ſunt; ideoque forma diſſident tam a ſe inuicem, quam ab Ouidianis. Alius color iis eſt, quae III, 582--691 Acoetes, alius, quae V, 577--641 Arethuſa de ſe, alius, quae Aeacus VII, 518--660 de peſte et Myrmidonum ſuorum origine, alius denique, quae Cephalus VII, 690--862 de Procride ſua referunt. In prima nautam de rebus ſuis garrientem et cauſſa ſua fidentem audire tibi videris; ideoque et ignoſcimus facile poëtae, quod Penthea furibundum longis illis ambagibus aures praebentem finxit. Altera ſimplicitate eſt conſpicua. In vltima adfectus tenerrimus narrantem ab initio vsque ad finem deducit, ſtudiumque venandi interlucet. Narrationibus interpoſitae ſunt locorum, hominum rerumque *deſcriptiones*, quae multitudine,

varietate et praestantia sua non exiguam operis partem efficiunt. Quocunque oculos circumtuleris, descriptiones tibi occurrent siue imagines, quae te aduertent et tenebunt. Phantasiam poëtae in iis enitere iam supra monui, sed et iudicium eius in deligendis partibus, ex quibus imagines compositae, atque vim poëticam in iis exornandis admirari licet. In regia Solis II, 25--30 non aurum rursus nobis et pyropum ostendit, sed, vt personas, Diem, Mensem, Annum, Secula, Horas, Ver, Aestatem, Autumnum, Hiemem. Alas Daedali VIII, 189 ostendit nobis suaui similitudine interposita: *sic rustica quondam Fistula disparibus paullatim surgit auenis.* De apro Calydonio VIII, 282--97. tum 338--40. nil memorat, nisi quod ad consilium pertinet, hoc est, quod declarat, quam horrenda fuerit bellua, quantum damnum attulerit agris, et quot iuuenum concursu opus fuerit ad eam debellandam. Sed, vt iam dixi, totum carmen eiusmodi luminibus distinctum est; neque adeo est, quod plura iam recenseam.

Etiam in *adfectibus* mentis humanae, tam motibus teneris, quam vehementioribus perturbationibus *notandis* egregius artifex Noster reperitur. Paternus adfectus paucis, sed bene VIII, 210 descriptus,

Inter opus monitusque genae maduere seniles
Et patriae tremuere manus,

copiosius II, 91--99 in Phoebo, *do pignora certa* etc. et VI, 496-510 in Pandione sene filiam dimittente. Maternum animum IX, 375--81 egregie exserit Dryope in lotum transiens, sollicitudine de filii educatione atque salute. Mutuum iuuenis puellaeque, taedae iure iungi cupientium, amorem bene describit Pyrami et Thisbes fabula. Flagrantissimum vxoris in maritum amorem Halcyone verissime refert XI. vbi maritum discessurum esse comperit 416--43. et in discessu ipso 464 sqq. idemque illo absente transit primum in desiderium 573--81. mox, vbi de obitu eius somnio monita est, in grauissimum luctum 678--709 et vbi corpus eius natans prospicit 716 sqq. Mariti in coniugem animum non male exprimit Deucalion I, 351--62 et multo melius Cephalus VII, 690--fin. Taetrae et furentis libidinis naturam nobis ostendit Tereus VI, 455 sqq. summi furoris Procne vs. 610 sqq. Sed in primis memorari merentur loca, in quibus perturbatio mentis cum alia perturbatione aut cum sana ratione diu pugnat, vt in animo Medeae VII, 10 sqq. Scyllae VIII, 44--80. Althaeae 462--511. Byblidis IX, 473 sqq. Myrrhae X, 320 sqq. Haec satis probant, egregiam Ouidio fuisse animi humani scientiam. Parum contra II, 381--400 Phoebus placet, qui in luctu et ira stultos homines imitatur. Peruersis acuminibus

corruptas esse nonnullas eius generis notationes, vt III, 463. 692, iam supra est admonitum.

Similitudines, quibus res varias vel illustrare voluit vel exornare, multae sunt probandae, nec ingenio magno indignae. III, 111 *Sic vbi tolluntur festis aulaea theatris* etc. Vs. 568. *Sic ego torrentem* etc. quibus illustratur vehementia irae inhibitae. IV, 354. Hermaphroditus nudus in aqua translucet, *vt eburnea si quis Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.* Daedalus ante volans nato timet, *velut ales, ab alto Quae teneram prolem produxit in aera nido.* Suauissima est X, 190. quam tamen Virgilio debet. Ibi Hyacinthus iacet, *Vt si quis violas, riguoue papauer in horto, Liliaque infringat* etc. Laudandus et locus XI, 508--36. quo nauis fluctibus iactata cum vrbe oppugnata comparatur. Sed saepe in hoc genere ornamentorum inueniendo et adhibendo fuit infelix. Ineptum est illud III, 44. Cadmi serpens tanto est corpore, *quanto, Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.* Male II, 825 mutatio mulieris in saxum cum *cancro, corporis malo late serpente* comparatur, nec bene VI, 48 Arachnae rubor, vicissim apparens et euanescens, cum aëre sub Aurorae ortum purpureo. IX, 170 Herculis cruor *stridit, ceu lamina candens tincta lacu.* Temere IV, 362--67 similitudines cumulauit et sine delectu posuit. Idem iudicandum est de *sententiis* insertis; quarum aliae placent, aliae improbandae sunt. Vere II, 447 monet, *Heu, quam difficile est, crimen non prodere vultu!* Vere etiam IV, 64. *Quo magis tegitur, tectus magis aestuat ignis*, nempe amoris. Saepe repeti videmus, vt verissimum, ex VII, 21. *Video meliora proboque; Deteriora sequor.* Graecis debet, quae III, 135 ad Cadmum transtulit, *scilicet, vltima semper Exspectanda dies homini, dicique beatus Ante obitum nemo supremaque funera debet.*

Anachronismi se saepe reum fecit. I, 218 *Arcades* commemorantur, qui serius ab Arcade nomen inuenere. I, 373 de ornamentis templorum Deucalionis aetate loquitur, vt de suo tempore. Serius etiam acciderunt, quae III, 559 de *Acrisio* memorat. Iam Pandionis tempore Corinthum VI, 416 *nobilem aere* vocat, atque vs. 423 Athenis ante Thesea *muros* tribuit; eodemque tempore et conuiuas *discumbentes* VIII, 565. XII, 155 fingit. Interdum tamen diligentius scribit, vt II, 219 *nondum Oeagrius Haemus.* VI, 415. *nondum toruae Calydon inuisa Dianae*, vs. 418. *neque adhuc Pittheïa Troezen.* Mythologiam et rerum naturam nonnunquam confundit. Triones, Phaëthonte Solis currum agente, tentant II, 172 *vetito aequore* tingui, et vs. 530 demum Iuno hoc impetrasse legitur, vt vetarentur tingui. Vs. 253 cygni calescunt in Caystro, et paullo serius vs. 377 Cygnus rex fit *noua* auis

huius nominis. Peccat Ouidius interdum et in physicis, vt cum III, 675 *delphinis squamas* tribuit. — *Repetitionem* eiusdem verbi aut hemistichii aut integri versus vario modo *adfectat*, quamquam in eo interdum vis aliqua aut virtus inest. I, 33. *secuit, sectamque.* Vs. 142. *prodierant; prodit bellum.* Vs. 158 *incaluisse ferunt, calidumque.* Vs. 206 s. *compressit — pressus.* Vs. 642. *Naides ignorant, ignorat et Inachus ipse.* Vs. 643. *patrem sequitur, sequiturque sorores.* II, 399. *saeuit: Saeuit enim.* V, 15. *Deseruere sui Nymphae vineta Tymoli, Deseruere suas Nymphae Pactolides vndas.* VI, 419 *Quaeque vrbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo, Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo.* VIII, 628. *Mille domos adiere, locum requiemque petentes; Mille domos clausere serae.* I, 325 *Et superesse videt de tot modo millibus vnum, Et superesse videt de tot modo millibus vnam.* IV, 306—9.

Salmaci, vel iaculum, vel pictas sume pharetras;
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras;
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.

In quo postremo plurimum est suauitatis, quemadmodum in antecedente magna vis. — Noua etiam vocabula quaedam fecisse videtur, vt *dubitabile, iaculabile, crinale, omnifer, remollire* etc.

Ex his igitur apparet, egregium hoc esse Metamorphoseon corpus, naeuis quibusdam dispersis deturpatum, eosque partim ex ingenii abusu, partim ex facilitate, qua haec nata, fluxisse.

METAMORPHOSEON SERIES
EX
G. CANTERI NOVIS LECTIONIBUS
NUNC PAULLO AUCTIOR.

Lib. I. Principio *Chaos* in *elementa* quatuor a Deo distinguitur; quibus cum sui darentur *incolae*, etiam *homo* ex *terra* et *aqua* creatus est. Secutae sunt *aetates* hominum quatuor, in quarum postrema, eaque vitiosissima, cum *Gigantes*, ne terris securior esset aether, coeleste regnum peterent, ex eorum, a Ioue interemtorum, *sanguine noua hominum propago* orta est. Qui cum et ipsi essent impii, Iupiter non modo *Lycaonem* in *lupum* mutat, sed omne genus hominum animaliumque terrestrium *diluuio* perdit, vnde soli relinquuntur superstites *Deucalion* et *Pyrrha*, qui post redditam terram, iactis post terga *lapidibus*, *humanum* repararunt *genus*. Reli-

qua *animalia* sponte sua ex *humore* et *calore* prodierunt: in quibus etiam *Pytho* serpens. Quem cum *Phoebus* interemisset, *Pythios ludos* in rei memoriam instituit, quibus victores esculea corona donabantur; nondum enim erat *laurus*, in quam mox *Daphne*, Phoebi amorem fugiens, est conuersa. Quod cum accidisset, tum ad patrem eius Peneum reliquis fluuiis, siue gratulandi, siue consolandi gratia, congregatis, solus desideratus est *Inachus*, sollicitus de *Ione* filia, quam Iupiter post stuprum in *iuuencam* mutarat. Ea cum a Iunone *Argo* custodienda esset tradita, hunc *Mercurius*, narrata prius Nymphae *Syringis* in *arundinem* transformatione, occidit, eiusque deinde *oculi* a Iunone in *pauonem* collati sunt. Tum *Io*, *pristina* mulieris *forma* recepta, *Epaphum* parit.

Lib. II. Qui cum aliquando *Phaëthonti* Apollinem, vt falsum patrem, obiecisset, ille currus solaris imperium ad diem vnum a patre, in pignus verae stirpis, petiit. Quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, et inter caetera *nigrescunt Aethiopes*. Phaëthontem deinde fulmine percussum dum lugent *sorores* et vna cognatus *Cygnus*, illae in *arbores*, hic in *cygnum* mutatur. Hinc Iupiter, lustrato, vt eum pristino vigori restitueret, terrarum orbe, in *Callistonem* incidit, eamque, sumta Dianae forma, stuprauit. Ob id irata Iuno Callistonem in *vrsam* conuertit, quam postea *Arcas* filius transfixurus erat, nisi vtrumque Iupiter inter *sidera* retulisset. Qua de re cum apud Oceanum conquesta esset Iuno, in coelum relata est humeris *pauonum*, qui nuper *variati* fuerant, sicut et *coruus* nuper ex *albo niger* erat redditus, cum *cornicis* monitis, quae illi tum suam in cornicem, tum *Nyctimenes* in *noctuam* mutationem explicarat, non obtemperasset, verum *Coronidis* adulterium ad Apollinem detulisset. Eius deinde filio Aesculapio, e Coronide exsecto et in Chironis antrum delato, *Ocyrrhoe*, Chironis filia fatidica, dum futura praedicit, in *equam* vertitur. Tum Chiron pater *Apollinis* auxilium frustra inuocauit, quod ille iam in Elide pastor factus aliud ageret, neglectis etiam bubus. Id quod Mercurio furandi eas occasionem dedit, qui deinde *Battum* ob furtum proditum in *indicem* lapidem mutauit. Inde auolans *Hersen*, Cecropis filiam, spectat, eaque potitur. Cui dum inuidet *Aglauros* soror, Inuidiae veneno infecta in *saxum* obrigescit. Postea *Iupiter*, cum Mercurium in coelum reuersum boues Agenoris ad litus auertere iussisset, sumta *tauri* specie, *Europam* per mare in Cretam transuexit.

Lib. III. Filiam amissam Agenor *Cadmum* iubet inuestigare. Quod dum ille facit, in Boeotia e *dentibus draconis* occisi *satis* enascuntur *homines*, quibuscum ille deinde Thebas condidit. Huic non omnino felici luctuosa primum fuit

Actaeonis nepotis in *ceruum* mutati dilaniatio; quae vero Iunoni, cum *Semelen* pellicem, Cadmi filiam, vt omnem Agenoris domum, odisset, grata fuit. Ideoque ad ipsam facie Beroës accedens, dolo effecit, vt illa Iouis fulminibus combureretur. Dum *Bacchus*, e Semeles flagrantis vtero seruatus, in terris nutritur, Iupiter cum Iunone disputans, vtra sit Venus suauior, *Tiresiam* adhibet arbitrum, quandoquidem sexum vtrumque fuerat expertus. Is, lata contra Iunonem sententia, ab illa quidem visu priuatus, a Ioue autem vaticinandi scientiam consecutus est. Primum eius oraculum in *Narcisso* comprobatum fuit: qui cum puellas omnes, inter quas et *Echo*, prae amoris impatientia in *vocem* fuerat conuersa, contemsisset; sui ipsius tandem amore contabescens, *flos* est factus sui nominis. *Pentheus* tamen vatem hunc irridebat; quamquam et ipsi fata futura praedicebat, quibus mox euentus constitit. Nam cum Orgia celebrarentur, ille *Bacchum*, sub persona famuli sacrorum latentem, postquam *Tyrrhenos nautas* in *delphinos* esse transformatos ab eodem cognouerat, in vincula coniecit; ob quod facinus à Bacchis est discerptus. Id quod magnam apud omnes fidem sacris conciliauit.

Lib. IV. *Alcithoë* tamen et sorores, constanter ea contemnentes, ipsis diebus festis lanificio operam dabant, opusque leuabant fabellis enarrandis, de *Pyramo* et *Thisbe*, quorum sanguine *moris niger* color additus, de *Sole* in *Eurynomen* verso, vt cum Leucothoë concumberet, quam ob rem *Clytie* zelotypa in *heliotropium* mutata, denique de *Hermaphrodito* et *Salmacide* in *vnum corpus* concretis. Quo facto sorores ipsae in *vespertiliones*, earumque telae in *vitem* transformatae sunt. Hac de re cum *Ino* laetaretur, Iuno, et inuidens et indignans, Furiam ei immisit, cuius veneno in insaniam versa cum *Melicerta* filio in mare prosiluit; sed, Venere intercedente, ambo facti sunt *Dii marini*. Quos dum *comites Sidoniae* pro mortuis deplorant, in *saxa* et *volucres* mutantur. *Cadmus* quoque, hac calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyriam cum vxore profectus est, vbi vterque *anguineam formam* accepit. Solus ergo restabat de Bacchi contemtoribus *Acrisius*, auus *Persei*, qui *Gorgonis* caput amputauit, e cuius guttis, in terram delapsis, *angues* exorti sunt; et *Atlantem* in montem, *virgasque* post Andromedam liberatam in *curalia* conuertit, Andromedam autem vxorem duxit.

Lib. V. Orto deinde in nuptiis tumultu, *Phineum*, qui sponsam sibi vindicabat, cum suis, et mox etiam *Proetum* et *Polydecten* saxeos reddit. Tum *Pallas*, quae hactenus Persei comes fuerat, eo relicto, in Heliconem se confert, vt *Hippocrenen* inspiciat. Ibi narrant ei Musae de *Pyreneo* et *Pieridibus* in *picas* conuersis, postquam cantu instituto hinc de variis *Deorum transformationibus* in animalia, illinc de *raptu Proser-*

pinae, de *Cereris erroribus*, de *Cyanes* in *fontem*, *pueri* cuiusdam in *stellionem*, *Ascalaphi* in *bubonem*, *Sirenum*, Proserpinam quaerentium, in *aues* ex parte, *Arethusae* in latices, *Lynci* denique regis in *lynca* mutationibus, atque *Triptolemi* agricultura inter se certauerant.

Lib. VI. Quo exemplo mota Pallas de *Arachnes* exitio cogitauit. Itaque inito cum ea texendi certamine, postquam vtriusque tela *varias transformationes* repraesentauit, ipsam in *araneam* mutauit. Neque tamen *Niobe* popularis huius poena admonita est, quo minus se Latonae praeferret; ob quam ferociam, interfectis ab Apolline et Diana liberis eius omnibus, in *saxum* obduruit. Quo quidem cognito, vnus e vulgo *Lycios rusticos* in *ranas* a Latona versos, alter *Marsyam* ab Apolline excoriatum in memoriam reuocauit. Nioben luget *Pelops*, cui humerus eburneus datus erat. Sed ad consolandos Thebanos vrbium finitimarum legati conuenerunt. Soli deerant Athenienses, quoniam a barbaris agminibus infestabantur, quos *Tereus* fudit, cui Pandion *Procnen* in matrimonium dedit. Is alio tempore Athenas reuersus, cum *Philomelam*, vxoris sororem, secum abduxisset, ea stuprata aliisque facinoribus perpetratis, in *vpupam* est transformatus, quemadmodum *Philomela* in *lusciniam*, *Procne* in *hirundinem*. Quae res Pandioni intellecta mortem attulit. Huic in regno successit *Erechtheus*, cuius filiam *Orithyiam* Boreas rapuit, atque ex rapta *Calain* procreauit et *Zethen*, qui in Argonautarum numero fuerunt, cum

Lib. VII. *Iason*, victis *Medeae* auxilio tauris ignem vomentibus, seminatis serpentis *dentibus*, e quibus *homines armati* prodierunt, et dracone sopito, *vellus aureum* retulit. Medea, Iasonem in Graeciam comitata, *Aesoni* medicamentorum ope iuuentutem reddidit, eandemque *Peliae* pollicita, praemisso *arietis* in *agnum* reformati specimine, dolo eum occidit. Inde per varia loca *multis* insignia *transformationibus* delata, post occisos liberos *Aegeo* nupsit sub aduentum *Thesei*, quem paene veneno interfecisset. Aegei gaudia de filio recepto turbat *Minos*, bellum contra eum parans, collectis vndique copiis, etiam e Paro, vbi *Arne* in *monedulam* fuerat conuersa, *Aeacumque* in partes suas trahere cupiens. At ille ab Aegeo stetit, et ad eum *Myrmidones* suos, post grauem pestem e *formicis* ortos, auxilio misit, duce *Cephalo* Atheniensi, qui Phoco, Aeaci filio, narrat, quomodo ab *Aurora* et raptus et *alia forma* indutus, *Procrin* vxorem in adulterium pellexerit, ab eaque ex fuga reuersa *canem* et *iaculum* acceperit, quorum ille cum *vulpe* Thebana in *saxum* conuersus sit, hoc autem a se imprudente missum vxorem interfecerit.

Lib. VIII. *Minoi* interim Megaram obsidenti *Scylla*, amore eius capta, patriam cum crine *Nisi* patris purpureo

prodit; ſed ſpreta ab illo cum abeuntis naui inhaereret, in *cirin* auem, pater autem in *haliaeëton* mutantur. Reuerſus Minos in Cretam *Minotaurum*, opprobrium generis ſui, labyrintho Daedali arte poſito, includit, et Atticis pueris paſcit, e quibus *Theſeus* monſtrum interficit, atque *Ariadnen*, cuius ope ex labyrintho ſe expediuerat, ſecum e patria ductam in Dia inſula relinquit, vbi eam Bacchus aſſumit, eiusque *coronam* inter *ſidera* collocat. *Daedalus* vero cum ex inſula illa aufugere non poſſet, alis inuentis euolauit, ſed *Icarus* poſt patrem volans ſubmerſus eſt. Eius exſequias celebrantem vidit patrem, gaudiumque teſtata eſt *perdix* e *Perdice* aut Talo, ingenioſo multarum rerum inuentore, quem Daedalus inuidia motus ex arce Mineruae praecipitem miſerat, transformata. *Theſeus* interea cum celeberrimus iam eſſet, ad *aprum Calydonium* tollendum vocatus eſt, quem *Atalanta* prima vulnerauit, *Meleager* autem interfecit, cuius mortem accelerauit *Althaea* mater, combuſto ſtipite fatali. Theſeus ex iſta venatione rediens ad *Acheloum* deuertitur et *Echinades* inſulas conſpicit, in quas *Naiades* erant conuerſae. Quod ita fieri potuiſſe, negante Pirithoo, Lelex primum *Baucidis* et *Philemonis* probat exemplo, qui in *arbores* fuerint commutati, ſicut *domus* eorum in *templum*, ac *pagus* ipſe in *ſtagnum*. Achelous deinde *Protei* et *Meſtrae*, Eriſichthona, patrem fame furentem, alentis *naturam transformem* addit.

Lib. IX. Tum *ſuas* formas refert, quas quondam mutauerat, cum ipſum premeret Hercules, de *Deianira* certans. Hanc victori in patriam redeunti *Neſſus* rapere voluit, ſed Herculis ſagitta venenata confoſſus cecidit, et, ne inultus periret, raptae veſtem dedit ſanguine ſuo tinctam. Ea dubitans aliquanto poſt de mariti amore, veſtem ei miſit eandem, qua indutus cum concremaretur, et *Lichas* famulus ab eo per aëra miſſus in *ſaxum* obriguiſſet, periit, et, *renouata* eius *facie*, in coelum eſt traductus. Tum *Alcmena* mater ad *Iolen* nurum ſe contulit, eique *Galanthidem* in *muſtelam*, et illa viciſſim *Dryopen* ſororem ſuam in loton conuerſam narrauit. Interim ſuperuenit ipſis *Iolaus*, reparata per Heben *iuuentute*. Id quod non poſſe omnibus contingere, Iupiter *Aeaci* exemplo docet. Hunc fugiens *Miletus* in Aſiam diſceſſit, et *Byblidem* procreauit atque *Caunum*; cuius illa deſiderio tabefacta in *fontem* tranſiit. Quae quidem res magis mira cunctis viſa eſſet, niſi paullo ante *Iphis*, ipſo nuptiarum die, *virilem ſexum* accepiſſet.

Lib. X. His nuptiis qui interfuerat Hymenaeus ad *Orpheum* inde ſe contulit, ſed malo omine, quandoquidem mox obiit *Eurydice*, neque ad ſuperos reduci potuit. Moe-

rore igitur perculsus Orpheus montes solitarios petiit, quo, sono lyrae eius impulsae, accurrerunt arbores, et inter caeteras *pinus* ex *Aty* atque *cupressus* e *Cyparisso* mutata. Canebat autem ille de raptu *Ganymedis*, de *Hyacinthi*, ab Apolline amati et interfecti, in *hyacinthum* florem, de *Cerastarum* in *tauros*, de *Propoetidarum* in *lapides*, de Pygmalionis *statua* in *mulierem viuem* (vnde natus *Paphus*), de *Myrrhae* propter incestum cum patre concubitum in *myrrham* arborem, atque de *Adonidis*, cui Venus *Hippomenis* et *Atalantae* in templo concumbentium in *leones* transformationes narrauerat, in *anemonem* mutatione.

Lib. XI. Hinc *Thraciae mulieres* cum Orphea discerpsissent, *serpente*, qui os eius petebat, in *lapidem* mutato, in *arbores* conuersae sunt a Baccho, qui, relicta ob interfectum vatem Thracia, in Phrygiam se contulit, vbi *Midas*, cui pro Sileno restituto *auri copiam* fecit. Cuius cum illum poeniteret, in *Pactolo* lotus *arenas* eius *aureas* reddidit. Postea Phoebus pro iniquo iudicio *aures* illi *asininas* tribuit. Quo facto, Troiam profectus Apollo, *Laomedontem* muros Troianos exstruentem adiuuit. Filiam eius *Hesionen*, saxo alligatam, liberauit Hercules, coniugem autem duxit *Telamon*, quemadmodum *Peleus* Thetida transformem. Is ad Ceycem postea profectus, *Daedalionem* in *accipitrem*, et *lupum* in *saxum* conuersum, partim intellexerat, partim ipse viderat. Sed *Ceyx* in itinere ad oraculum Clarium suscepto periit naufragio. Accidit deinde, vt *Halcyone*, marito post naufragium sub *Morphei* figura secundum quietem conspecto, in *halcyonen* auem, sicut et maritus, mutaretur. Quos volantes cum animaduertissent quidam, *Aesacum*, Priami filium, quondam in *mergum*, qui tum forte aderat, meminere transformatum.

Lib. XII. Huic tum *Priamus* pater, tamquam mortuo, exsequias fecit vna cum filiis, excepto *Paride*, qui in Graeciam profectus Helenam rapuit. Raptorem secuti sunt Graeci, postquam Aulide, *serpente* quodam in *lapidem* mutato, Dianam placare voluerant *Iphigenia* oblata, cui vero mutatae Dea substituit ceruam. Troiani cum *fama* aduentum Graecorum cognouissent, armati eos exspectant. Primo statim congressu *Cygnus*, ab Achille super lapidem necatus, conuertitur a Neptuno in *auem* sui nominis. Is autem, qui telo nullo violari potuerat, in conuiuio heroum Nestori in memoriam reuocabat tam *Caenea*, inuulnerabilem et ipsum, atque primum e femina in *marem*, deinde in proelio, cum arborum mole obrueretur, in *auem* conuersum, quam omnino pugnam *Centaurorum* cum *Lapithis*, quorum pars Caeneus fuerat. His appendicula addita de *Periclymeno* in *aquilam* transformato.

Neptunus vero Cygni mortem dolens exorauit Apollinem, vt Paridis ſagittam in *Achillem* flecteret, qua ille periit.

Lib. XIII. De Achillis armis *Aiax* et *Vlyſſes* contendunt: ac illius quidem, ſua ipſius manu interfecti, ſanguis in *hyacinthum* vertitur. Capta iam Troia, *Hecuba* in Thracia, vbi Polymeſtorem excaecauit, ſit *canis*. Eius infortunium cum Dii omnes deplorarent, Aurora alia luctu tenebatur, *Memnonis* ſcilicet filii, cuius e cineribus *memnonides* aues prodierunt. *Aeneas* porro profugus ad Anium, cuius *filiae* in *columbas* erant conuerſae, poſt alia deinceps loca transformationibus clara, in Siciliam delatus eſt, vbi *Scylla*, cui *Galatea* narrat *Polyphemi* amores *Acidis*que obitum: quo facto, *Glaucus*, in *Deum marinum* mutatus, apparet.

Lib. XIV. *Scyllam* Circe mutat in *monſtrum*. Aeneas autem in Africam venit, vbi eum Dido excipit. Tandem vt, Pithecuſas praeteruectus, vbi *Cercopes* ex hominibus in *ſimias* mutati, in Italia appulit, in Caietano litore e Macareo multa de *Vlyſſe* atque *Circes* veneficio comperit, quo etiam *Picus* rex in *picum* auem mutatus erat. Mox bellum cum *Turno* ſuſcipit. Is cum per Venulum peteret auxilium a *Diomede*, cuius *ſocii* in *aues* erant transformati, repulſam tulit: redeunte Venulo per ea loca, in quibus *Appulus paſtor* quondam in *oleaſtrum* conuerſus erat. Poſtea Aeneae *naues Nymphae* fiunt in proelio, ſicut et ex *Ardeae*, vrbis incendio deletae, cineribus *ardea* auis; atque *Aeneas* in *Deum* tranſit. Succeſſerunt huic reges alii, quorum inter caeteros ſub Phoca floruit *Pomona*; quam cum *Vertumnus* amaret, ſumta primum *anus* forma, et *Anaxaretes* exemplo in *ſaxum* conuerſae vſurpato, deinde rurſum *iuuenis* factus, voto potitur. Inde ſub *Numitore* aquae *frigidae* redduntur *calidae*. Cui qui ſucceſſit *Romulus*, factus eſt *Quirinus*, eiusque vxor *Ora* Dea.

Lib. XV. Secutus eſt *Numa*, qui cum de originibus Crotonis quaereret, *nigros calculos* quondam in *albos* fuiſſe commutatos comperit, et *Pythagoram* de *perpetuis* rerum *transformationibus* diſputantem audiuit. Mortuum deinde Numam deflet *Egeria*, nec *Hippolyti*, qui ſuas ipſi *conuerſiones* narrabat, conſolationem admittens, in *fontem* liqueſcit. Id quod non minus fuit mirandum, quam quod *Tages e gleba* ortus, Romuli *lancea arbor*, et *Cippus cornutus* factus. Tum tranſit poëta ad praeſentia, narratque, quomodo *Aeſculapius* coli a Romanis in inſula Tiberis coeptus ſit, *Julius*que *Caeſar* in *ſtellam* commutatus.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON
LIBER PRIMVS.

In noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora, Dî coeptis (nam vos mutastis et illas)

VARIAE LECTIONES

Metamorphoseon, non *Metamorphoseos* inscriptum esse hoc opus ab Auctore, Mss. optimorum, auctorum hoc carmen laudantium, Planudis in metaphrasi graeca, et Graecorum, ad quorum imitationem Noster haec scripsit, euincunt auctoritates, quas vide ap. Heins. Neque vsus linguae permittit, tot transformationum corpus *metamorphosin* vocare. 2. *vos.* Palat. Berneg. vnus Hamb. a m. pr. et schedae Leod. *Di*; quae repetitio

NOTAE.

Primis quatuor versibus continetur et argumenti expositio, et, vt in didactico carmine, inuocatio Deorum. Breuitate, simplicitate, modestia se commendat hoc carmen.

Fert animus, intell. *me*, impellit me; quod est simpliciter, volo, cupio. Sic etiam infra vs. 775. et A. A. III, 467. Aliorum poëtarum loca collegit Drakenb. ad Silium XVII, 294. — *In noua mutatas formas corpora* per hypallagen dictum volunt pro, *corpora in nouas formas mutata*, vt dixit Noster II Trist. 556. Sed non opus est, vt ad hypallagen confugiamus. *Formae* nunc sunt corpora ipsa, qua formam habent, vt infra vs. 436. et XV, 172. *species* et *figurae*. Noluit dicere, corpora prisca mutata esse in noua, aut formam priorem in aliam, sed posuit verba duo, quae eodem redeunt. Et maluit formas *in corp. mutatas*, quam alterum, partim quia illud exquisitius et magis poëticum, partim quia mutatio forma potissimum fit conspicua. Itaque et alibi memorat, cecinisse se, *mutatas formas*, vt I Trist. I, 117. et VII, 13. Neque male sic Graec. μεταμορφώσεις quasi interpretatus est. Nimis anguste Burm. quem sequitur Schirachius, de solis hominibus accipit; insunt enim et aliarum rerum metamorphoses. Ii vero argutantur, qui poëtam consulto carmen de corporum transformatione a verborum permutatione exorsum esse contendunt.

2 Caussam affert propriam, quare sibi non vnum et alterum Deum, non Musam aliquam, sed omnino Deos adspirare

Adſpirate meis, primâque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

concinna Heinſio videbatur et neruoſa. Immo inepta foret. Potius *mutare* conſulto repetitum. *Di* tamen dedit Mitſcherl. — *et illas.* Codd. quidam *easdem.* Francius parum feliciter coni. vel, *nam vos mutaſtis in illa*, vel *namque has mutaſtis in illa.* 4. *perpetuum.* Codd. nonnulli *continuum*, improbante Burm. Vtrumque eodem redit. Etiam Plin. VII. Ep. 9, 9. *continuum carmen* eodem ſenſu.

velit; auctores enim rerum dicendarum fuerunt. *nam vos* etc. Difficultas, quam mouet Intt. *τὸ et*, facili, opinor, tollitur negotio, ſi ſententiam in hunc modum concipias: Di, veſtrum eſt me adiuuare, quandoquidem vos non modo caetera regitis, verum *etiam* formas illas mutaſtis, quas ego hoc carmine perſequar. Cui hoc diſplicet, is e lectionis varietate praeferat *eaſdem.* Non bene Koeppen *nam et* coniunxit atque per *etenim* explicuit.

3. *primaque ab or. m.* poſt Lucret. phraſis fere ſollemnis in hac re. vid. Ciofan. Bene et ambitum operis et naturam propriam in limine indicat. Ad naturam eius declarandam delectum eſt voc. *perpetuum*, non interruptum, vna ſerie procurrens, vt apud Cic. Verr. I, 4. *perpetua oratio*, et Or. II, 54. *ſermonis perpetuitas.* Ergo *perpetuum carmen*, in quo fabulae omnes in vnius corporis ſpeciem coniunctae ſunt: a qua virtute laudem inſignem Ouidius meruit. Simili fere modo Horat. I od. 7, 6. Athenas *carmine perpetuo celebrare*, omnes Athenarum laudes iuſto ordine perſequi. — *deducite*, inde ab initio vſque ad finem mihi ſcribenti adeſte. Ducta eſt metaphora a lanificio, vbi fila *deducuntur* per radios. IV, 36. Vſitatum autem eſt, ſcribendi operam cum textura et lanificio comparare. vid. Burm. ad Amorr. I, 14, 7. Poëta *deducit* argumentum, cum id tractat ab initio vſque ad finem. Triſt. II, 560. *In tua deduxi tempora, Caeſar, opus.* Sed nunc modeſte translatum ad Deos. — Caeterum hoc totum exordium adeo diſplicebat Scaligero Poët. lib. 6. p. 862. vt ipſe nouum ſubſtitueret, ſed inuita Minerua, et grauiſſimas temeritatis ſuae poenas dedit cum aliis, tum Capoferreo.

FAB. I. vſ. 5 — 88. *Creatio mundi*, metamorphoſis omnium prima, eademque grauiſſima. Amplexus autem eſt Poëta, ſuoque modo exornauit ſententiam, quae iam olim fuerat Aegyptiorum. Horum enim in ſcitis erat, auctore Diog. Laërt. prooem. ſ. 10, ἀρχὴν εἶναι τὴν ὕλην, εἶτα τὰ τέσσαρα ϛοιχεῖα ἐξ αὐτῆς διακριθῆναι, καὶ ζῶά τινα ἀποτελεσθῆναι. quam ſententiam latius explicat Diodor. Sic. Tom. I. p. 11. vbi multa et his noſtris, et iis, quae infra vſ. 416 ſqq. traduntur, quam ſimillima, niſi quod ibi omnia ſine interuentu et

Ante mare et tellus, et, quod tegit omnia, coelum,

Creatio mundi.

5. Hanc lect. Viuianus e suo Cod. notauerat. Eandem, cum etiam in vno Medic. exstaret, recepit Heins. seruauitque Burm. et ille addit, posse etiam *erat* in *erant* mutari. Reuocassem ego alterum *Ante mare et terras*, vt longe plurimis auctoritatibus fultum et multo facilius, nisi vidissem, Seidenstikerum in libro Philologisch-paedagogisches Magazin a Wiedeburgio Helmstad. edito Vol. I. P. 3 et Vol. II. P. 1. atque Lenzium acriter pro Heinsiana ratione stare. Vrgent illi hoc, eam esse difficiliorem, adeoque veriorem; quamquam Ouid. non impeditiora amat, sed faciliora praefert. Sine dubio lector aliquis, aut librarius, cui loca in notis allata succurrebant, hunc illis similem efficere voluit, mutato *terras* in *tellus*.

opera Dei, solis naturae legibus perficiuntur. Noster autem multo sanior cum praestantissimis Graeciae philosophis opificem sapientem adhibet, cuius vi ac numine singula et segregata, et disposita et exornata sint. Duci etiam potuerunt primae huius loci lineae (quae erat Burm. opinio) ex Apollon. Rh. Argon. I, 496. vbi Orpheus cecinisse dicitur, ὡς γαῖα, καὶ οὐρανὸς, ἠδὲ θάλασσα Τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισιν μιῇ συναρηρότα μορφῇ Νείκεος ἐξ ὀλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα. quem loc. certe respexit Virg. Ecl. VI, 30 sqq. Koeppenio et Lenzio Ouidius omni h. l. Anaxagorae placita secutus esse videtur. Non adsentior. Anaxagoras tot elementa statuit, quot corporum genera; Noster cum Empedocle quatuor tantum. Tum Anaxagorae Νοῦς non nisi primum motum elementis dat; quo facto vires Naturae reliqua perficiunt; sed h. l. *opifex rerum* cuncta absoluit.

Sed primum vsque ad vs. 20. rudem illam molem describit, ex qua Deus singula euoluerit, mundumque creauerit. Erat enim communis veterum philosophorum error, Deum ex materia quadam, subordinata quidem ipsi, aeterna tamen, mundum finxisse; quam materiem Noster, Theogoniarum auctores secutus, atque Orphicos, *Chaos* vocat. Hesiod. Theog. 116. Πρώτιστα χάος γένετο. Locus satis elegans, si verba spectes, caeterum non exigendus ad physicas rationes, vt monuit etiam Baylius in Diction.

5 *Ante*, ante rerum originem. *In principio* dixit legislator Iudaicus. *Mare* igitur et reliqua, *vnus vultus erat*, dictum foret, vt A. A. II, 468. *Vnaque erant facies sidera, terra, fretum*, et Fast. I, 106. *Ignis, aquae, tellus vnus aceruus erant*, quibus locis nostrum illustrat Heins. et quae expressa videntur ex Euripid. Menalipp. fragm. p. 454. To. 2. edit. Lips. vbi Menalippe ait, se a matre accepisse, ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία. Verum sic molesta sunt verba *Naturae* et *toto in orbe*. Displicet etiam *ante* sic in principio operis, vbi nihil praecessit, ad quod referatur. Vix ergo dubito praeferre alteram lectionem,

Vnus erat toto Naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigeſtaque moles;
Nec quidquam, niſi pondus iners; congeſtaque eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan;
Nec noua creſcendo reparabat cornua Phoebe;
Nec circumfuſo pendebat in aëre Tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo

6. *toto.* Schol. ined. Senecae ad Thyeſt. 832 legit *primo*, quod non invenuſtum videtur Burm. Immo otioſe additum foret; *toto* contra bene reſpondet τῷ *vnus.* 9. *diſcordia.* Heinſ. coni. *diſſortia.* Fruſtra. *male iunctae* potius ſunt diſſortes. Inde vero oriebatur *diſcordia* illa, quam Auctor 18 — 20 perſequitur.

ab Heinſio duorum Codd. auctoritate pulſam, *Ante mare et terras et q. t. o. coelum*, antequam mare et reliqua exornarentur, in toto orbe vnus vultus Naturae erat. Sic nihil hic impeditum. Non autem poëta, quae erat Seidenſtikeri opinio, hic elementorum numerum in ipſo limine praecipere voluit, ſed mundi partes e vulgari diviſione nominare. *quod tegit omnia*, ὁ περιέχων τὰ πάντα Graecis dicebatur coelum. *coeli tegmen* Cic. N. D. II, 14. *coeli amictus* Lucret. VI, 1131. — *Vnus vultus*, vna ſpecies, vna forma, in qua nullae partes variarum figurarum diſcerni poſſent. Horat. I Ep. 1, 90. *vultus mutans Proteus.* Claudian. 87, 1. *Quis dedit innumeros vno de marmore vultus?* Et h. l. cum dilectu.

8 *iners*, inutilis, niſi quid inde formatum eſſet. Sic Virg. Georg. I, 94. *glebae inertes*, inutiles, niſi comminuantur. De informi et inculta mole nolim cum aliis accipere, quia id iam praeceſſit. Sed quam nos *inertiam* intelligimus, ea vſ. 16. 17. deſcribitur. *Semina rerum*, elementa, ςοιχεῖα, vnde omnia nata eſſe creduntur. *diſcordia*, inuicem pugnantia. vid. vſ. 19. 20. Pugnabant autem, quippe *non bene iuncta*, contraria, diſſortia, non congrua. Heroidd. XIX, 173 amor et reuerentia *male res iunctae.*

10 Cauendum eſt poëtae, ne in notionibus generalibus ſubſiſtat; itaque et Noſter copia poëtica praecipuas mundi partes enumerat, quae nondum *digeſtae* fuerint. Sed vide, quam ſuauiter exornauerit tenuia illa, nondum erat ſol, nondum luna etc. Pro his partibus nominantur perſonae mythologicae, quibus hic locus mirifice animatur. Itaque et *Tellus* litera maiuſcula in initio dedimus. Sol non Phoebus vr. ſed ex antiquiore mytho *Titan;* natus enim eſt ex Hyperione, vno ex Titanibus. Heſiod. Th. 371. *Titania aſtra* Virg. Aen. VI, 735. Lunam a propria, quam habet,

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quâque fuit tellus, illic et pontus et aër.
Sic erat instabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aër; nulli sua forma manebat.
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

15. Olim edeb. *Quaque erat et tellus.* Porphyr. ad Horat. III. od. 4. *Quaque fuit tellus; illic et pontus, ut aër.* Hoc placuit Iac. a Cruce, eo quidem sensu, ut post *Quaque* (vbique) *fuit tellus* suspendatur oratio, tum inferatur *illic et pontus* (fuit) *vt* (vbi) *aër.* Ms. Francof. et alii, *Vt qua erat et tellus, illic.* Burm. suadebat, *Vtque fuit tellus illic, vbi pontus et aër, Sic erat* etc. vt similitudo inferatur. Eundem in sensum Heyne Obsv. ad Tibul. IV, 1. 39 mallet, *Vtque erat et tellus illic, qua p.* Aut hoc, aut Burm. praefert Koeppen, quia

luminum varietate designat. — *circumfuso*, vt ap. Tibul. IV, 1, 151 *circumfuso considit in aëre tellus. Ponderibus librata suis*, oscillans gravitate sua aequilibrio seruato, ita suspensa, vt aequalitate ponderum aequilibrium seruaret, nec in alterutram partem inclinaret. Loca ceterum similia congesserunt Ciof. et Heins. Koeppen monet, cogitandum esse orbem planum ita impositum axi, vt ambae orbis partes aequilibrium seruent. Antiquissimi sane poetae putarunt, terram esse orbem planum; sed, quod iam Thales, Anaximander et alii docuerunt, formam ei esse globosam, et Romani constanter crediderunt, iidemque nihilominus eam *ponderibus libratam suis* dixerunt. *Amphitrite*, Neptuni vxor, Dea et domina Oceani, *nondum brachia*, aquas suas, *porrexerat*, effuderat, *longo margine*, circa longas oras terrarum.

15 Vt hactenus *indigestam* molem descripsit, sic nunc ad verba *congesta eodem* et vs. seq. ad *pondus iners redit. Quaque*, vbicunque. Sed nexus commodus cum antecedentibus desideratur. Vide igitur Varr. lect. Forte melius poëta omnem h. l. vsque ad vs. 20 omisisset. Non enim erat, cur post superiora lectorem* moneret, *instabilem* fuisse *terram* etc. Pugna autem illa vs. 18 — 20 talis est, vt vix in cogitationem cadat. *Instabilis* si passiue accipis, qua insisti, in qua pes figi nequibat, noue quidem et paullo insolentius dictum erit, sed bene conueniet τῷ *innabilis*. In limoso illo aceruo nec pes figi poterat, terra enim subacta erat multis aquis, nec natari, aqua enim terram dissolutam fereba:, nec denique cerni quidquam (χάος ἐρεβῶδες), lucis enim etc. Verissime igitur erat *pondus iners, ein untauglicher Klumpe.* Et

Hanc Deus et melior litem Natura diremit:
Nam coelo terras et terris abſcidit vndas,
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aëre coelum.

in noſtra lectione (quam Heinſ. ex vno Medic. recepit, et quae non multum aberrat a Porphyr.) repetatur, quod iam dictum ſit ante. Sed hac redundantia non offendetur, qui comparauerit, quae ad vſ. 90. 206. 292. 401. monuimus.

multum ſibi indulſerunt Veteres in vſu adiectiuorum in *bilis* deſinentium. vid. Perizon. ad Sanctii Min. I, 15, 4. et Creech ad Lucret. I, 11. Sin actiuam vim et hic praeferas, *instabilis tellus* erit, quae nondum firmum et immotum locum tenebat, nondum erat *terra continens.* — *nulli ſua for. manebat,* nulli certa et perpetua forma erat; nam veluti fermentatione quadam miſcebantur. — *corpore,* mole, aceruo. *pugnabant,* movebantur inteſtino quodam motu elementa. *pugnabant calidis*, graeca ſyntaxis, μάχεσθαι τινί. Niſi malis praepoſitionem *cum*, quae ſequitur, ad haec quoque referre. *ſine pondere* paullo durius, iis, quae erant ſine pondere, τοῖς ἄνευ βάρους, ſcil. οὖσι.

21 — 31 Hoc chaos Deus ita tractauit, vt primum elementa ſepararet, et cuique ſuum locum aſſignaret. Vt quoduis erat leuius, ita altiorem locum occupabat. Cf. Faſt. I, 106. V, 11. Claudian. R. P. 249.

Melior Natura quae ſit ex mente Poëtae, aut quo modo differat a *Deo*, fruſtra quaeritur. Ipſe poeta infra vſ. 31. fatetur ſe neſcire. Sufficit vim quandam diuinam intelligere. Nempe philoſophi diſputabant de natura creatoris, cum ab aliis vocaretur Deus, ab aliis animus per omnia fuſus, ab aliis mens aut natura ratione praedita. vid. Lactant. Inſt. diu. I, 5, 16 ſqq. Cic. ſen. 12. *Cum homini ſiue Natura, ſiue quis Deus nihil mente praeſtabilius dediſſet.* Koeppen per *Naturam* e placitis Anaxagorae vires elementorum intel. Sed v. ad vſ. 5. *litem,* pugnam, fermentationem. νεῖκος ἀλοόν, Apollon. Arg. I, 498. *Litem* dixit variationis cauſſa. Grauius Claudian. d. l. *veterem qua lege tumultum diſcreuit Natura parens.* — *abſcidit*, ſeiunxit. Horat. I Od. 3, 21. *Deus abſcidit Oceano terras*, vbi v. Bentlei. Cf. Virg. Ecl. VI, 35 ſqq. *coelum* eſt aether. Pacuv. in Chryſ. *Noſtri coelum memorant, Graii perhibent aethera.* cf. Cic. N. D. II, 40. Sed et apud Graecos αἰθὴρ et οὐρανὸς vſurpantur promiſcue. vid. Valkenar. Diatrib. in Eurip. cap. VI. Vocat *liquidum*, quippe natura tenuiore et purum ab humoribus, aut, vt ipſe vſ. 68 explicat, nihil terrenae faecis habens. Opponit *ſpiſſum aerem*, grauiore pondere et repletum vaporibus et nebula. Cic. l. l. *concretum*

Quae poſtquam euoluit, caecoque exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis et ſine pondere coeli
Emicuit, ſummâque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi leuitate, locoque:
Denſior his tellus, elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt grauitate ſui. Circumfluus humor
Vltima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbem.

27. *legit.* Florent. et tres alii, *fecit*, non improbante Burm. Sed v. not. 30. *ſui.* Cantabr. et viginti alii *ſua.* Nempe Genitiv. pron. primitiui pr. ponitur, vbi is caſus a nomine adfectus aut facultatis pendet, ſed deinde et ſine tali nomine. Itaque ſaepe in eo variant libri.

aërem dixit. Cf. cum omni h. l. XV, 239 ſeqq.

24 *Caeco*, in quo nullae partes animaduerti, diſcernique poterant. *Diſſociata — ligauit.* Tria inſunt. Deus *diſſociauit* elementa *locis*, diuerſa iis loca tribuit, terrae imum, alterum mari etc. ſed *ligauit diſſociata*, ita diſſociauit, vt tamen nexus eorum eſſet. Aether attingit aërem, aër attingit terram etc. Tibul. IV, 1, 20. Aëri *contextus aether.* Hinc *concors pax*, qua non amplius permixta inter ſe pugnant. *Diſſociare*, vt ap. Horat. I od. 3, 22. *Oceanus diſſociabilis*, diſſocians. *pace.* A Claudian. III, 65. *fides* et *foedus* elementis tribuitur.

26 — 31. Cf. Tibul. IV, 1, 19 — 23. Claudian. R. P. I, 246 ſqq. vbi Proſerpina hoc argumentum texit. Is *elementorum ſeriem* hunc primum Naturae actum vocat. *Ignea vis*, periphraſis ignis ipſius. *Vis*, *βία*, apud poëtas ſaepe inſeruit periphraſi. *Ignis* porro *coeli* eſt aether, qui conſtat ignea natura (Virgil. Ecl. VI, 33. *liquidus ignis.* Tibul. d. l. *igneus aether.*), quae eadem eſt leuiſſima. *conuexum* pro concauum; quem vſum Cic. in Arateis vſ. 314. primus inuexiſſe videtur Heynio ad Virg. Aen. IV, 451. *emicuit*, repente et celeriter proſiluit, quod verbum maxime conuenit leuitati aetheris. *ſumma arx*, altiſſima mundi ora. *ſibi legit*, tamquam ſua ſponte fecerit, quod lege naturae fiebat. Etiam ap. Claudian. d. l. nonnulli *legit flamma polum.* Cf. XII, 43 vbi eadem verba de Fama.

29 *Elementa grandia*, craſſiora corporum ſtamina attraxit, quae pondere ſuo deorſum vergebant. *preſſa* eſt, vt ſubſideret. Faſt. V, 13. *Pondere terra ſuo ſubſedit et aequora traxit*; quod ſumtum e Tibul. d. l. *Qualis in immenſo deſederit aëre tellus.* *circumfluus.* (περιῤῥέοντος) *humor*, oceanus *vltima poſſedit*, profundiſſima occupauit, quia terrae eminent ſuper Oceani ſu-

prodit; ſed ſpreta ab illo cum abeuntis naui inhaereret, in *cirin* auem, pater autem in *baliaeëton* mutantur. Reuerſus Minos in Cretam *Minotaurum*, opprobrium generis ſui, labyrintho Daedali arte poſito, includit, et Atticis pueris paſcit, e quibus *Theſeus* monſtrum interficit, atque *Ariadnen*, cuius ope ex labyrintho ſe expediuerat, ſecum e patria ductam in Dia inſula relinquit, vbi eam Bacchus aſſumit, eiusque *coronam* inter *ſidera* collocat. *Daedalus* vero cum ex inſula illa aufugere non poſſet, alis inuentis euolauit, ſed *Icarus* poſt patrem volans ſubmerſus eſt. Eius exſequias celebrantem vidit patrem, gaudiumque teſtata eſt *perdix* e *Perdice* aut Talo, ingenioſo multarum rerum inuentore, quem Daedalus inuidia motus ex arce Mineruae praecipitem miſerat, transformata. *Theſeus* interea cum celeberrimus iam eſſet, ad *aprum Calydonium* tollendum vocatus eſt, quem *Atalanta* prima vulnerauit, *Meleager* autem interfecit, cuius mortem accelerauit *Althaea* mater, combuſto ſtipite fatali. Theſeus ex iſta venatione rediens ad *Acheloum* deuertitur et *Echinades* inſulas conſpicit, in quas *Naiades* erant conuerſae. Quod ita fieri potuiſſe, negante Pirithoo, Lelex primum *Baucidis* et *Philemonis* probat exemplo, qui in *arbores* fuerint commutati, ſicut *domus* eorum in *templum*, ac *pagus* ipſe in *ſtagnum*. Achelous deinde *Protei* et *Meſtrae*, Eriſichthona, patrem fame furentem, alentis *naturam transformem* addit.

Lib. IX. Tum *ſuas* formas refert, quas quondam mutauerat, cum ipſum premeret Hercules, de *Deianira* certans. Hanc victori in patriam redeunti *Neſſus* rapere voluit, ſed Herculis ſagitta venenata confoſſus cecidit, et, ne inultus periret, raptae veſtem dedit ſanguine ſuo tinctam. Ea dubitans aliquanto poſt de mariti amore, veſtem ei miſit eandem, qua indutus cum concremaretur, et *Lichas* famulus ab eo per aëra miſſus in *ſaxum* obriguiſſet, periit, et, *renouata* eius *facie*, in coelum eſt traductus. Tum *Alcmena* mater ad *Iolen* nurum ſe contulit, eique *Galanthidem* in *muſtelam*, et illa viciſſim *Dryopen* ſororem ſuam in loton conuerſam narrauit. Interim ſuperuenit ipſis *Iolaus*, reparata per Heben *iuuentute*. Id quod non poſſe omnibus contingere, Iupiter *Aeaci* exemplo docet. Hunc fugiens *Miletus* in Aſiam diſceſſit, et *Byblidem* procreauit atque *Caunum*; cuius illa deſiderio tabefacta in *fontem* tranſiit. Quae quidem res magis mira cunctis viſa eſſet, niſi paullo ante *Iphis*, ipſo nuptiarum die, *virilem ſexum* accepiſſet.

Lib. X. His nuptiis qui interfuerat Hymenaeus ad *Orpheum* inde ſe contulit, ſed malo omine, quandoquidem mox obiit *Eurydice*, neque ad ſuperos reduci potuit. Moe-

rore igitur perculsus Orpheus montes solitarios petiit, quo, sono lyrae eius impulsae, accurrerunt arbores, et inter caeteras *pinus* ex *Aty* atque *cupressus* e *Cyparisso* mutata. Canebat autem ille de raptu *Ganymedis*, de *Hyacinthi*, ab Apolline amati et interfecti, in *hyacinthum* florem, de *Cerastarum* in *tauros*, de *Propoetidarum* in *lapides*, de Pygmalionis *statua* in *mulierem viuam* (vnde natus *Paphus*), de *Myrrhae* propter incestum cum patre concubitum in *myrrham* arborem, atque de *Adonidis*, cui Venus *Hippomenis* et *Atalantae* in templo concumbentium in *leones* transformationes narrauerat, in *anemonem* mutatione.

Lib. XI. Hinc *Thraciae mulieres* cum Orphea discerpsissent, *serpente*, qui os eius petebat, in *lapidem* mutato, in *arbores* conuersae sunt a Baccho, qui, relicta ob interfectum vatem Thracia, in Phrygiam se contulit, vbi *Midas*, cui pro Sileno restituto *auri copiam* fecit. Cuius cum illum poeniteret, in *Pactolo* lotus *arenas* eius *aureas* reddidit. Postea Phoebus pro iniquo iudicio *aures* illi *asininas* tribuit. Quo facto, Troiam profectus Apollo, *Laomedontem* muros Troianos exstruentem adiuuit. Filiam eius *Hesionen*, saxo alligatam, liberauit Hercules, coniugem autem duxit *Telamon*, quemadmodum *Peleus* Thetida transformem. Is ad Ceycem postea profectus, *Daedalionem* in *accipitrem*, et *lupum* in *saxum* conuersum, partim intellexerat, partim ipse viderat. Sed *Ceyx* in itinere ad oraculum Clarium suscepto periit naufragio. Accidit deinde, vt *Halcyone*, marito post naufragium sub *Morphei* figura secundum quietem conspecto, in *halcyonen* auem, sicut et maritus, mutaretur. Quos volantes cum animaduertissent quidam, *Aesacum*, Priami filium, quondam in *mergum*, qui tum forte aderat, meminere transformatum.

Lib. XII. Huic tum *Priamus* pater, tamquam mortuo, exsequias fecit vna cum filiis, excepto *Paride*, qui in Graeciam profectus Helenam rapuit. Raptorem secuti sunt Graeci, postquam Aulide, *serpente* quodam in *lapidem* mutato, Dianam placare voluerant *Iphigenia* oblata, cui vero mutatae Dea substituit ceruam. Troiani cum *fama* aduentum Graecorum cognouissent, armati eos exspectant. Primo statim congressu *Cygnus*, ab Achille super lapidem necatus, conuertitur a Neptuno in *auem* sui nominis. Is autem, qui telo nullo violari potuerat, in conuiuio heroum Nestori in memoriam reuocabat tam *Caenea*, inuulnerabilem et ipsum, atque primum e femina in *marem*, deinde in proelio, cum arborum mole obrueretur, in *auem* conuersum, quam omnino pugnam *Centaurorum* cum *Lapithis*, quorum pars Caeneus fuerat. His appendicula addita de *Periclymeno* in *aquilam* transformato.

Neptunus vero Cygni mortem dolens exorauit Apollinem, vt Paridis sagittam in *Achillem* flecteret, qua ille periit.

Lib. XIII. De Achillis armis *Aiax* et *Vlysses* contendunt: ac illius quidem, sua ipsius manu interfecti, sanguis in *hyacinthum* vertitur. Capta iam Troia, *Hecuba* in Thracia, vbi Polymestorem excaecauit, fit *canis*. Eius infortunium cum Dii omnes deplorarent, Aurora alia luctu tenebatur, *Memnonis* scilicet filii, cuius e cineribus *memnonides* aues prodierunt. *Aeneas* porro profugus ad Anium, cuius *filiae* in *columbas* erant conuersae, post alia deinceps loca transformationibus clara, in Siciliam delatus est, vbi *Scylla*, cui *Galatea* narrat *Polyphemi* amores *Acidis*que obitum: quo facto, *Glaucus*, in *Deum marinum* mutatus, apparet.

Lib. XIV. *Scyllam* Circe mutat in *monstrum*. Aeneas autem in Africam venit, vbi eum Dido excipit. Tandem vt, Pithecusas praeteruectus, vbi *Cercopes* ex hominibus in *simias* mutati, in Italia appulit, in Caietano litore e Macareo multa de *Vlysse* atque *Circes* veneficio comperit, quo etiam *Picus* rex in *picum* auem mutatus erat. Mox bellum cum *Turno* suscipit. Is cum per Venulum peteret auxilium a *Diomede*, cuius *socii* in *aues* erant transformati, repulsam tulit: redeunte Venulo per ea loca, in quibus *Appulus pastor* quondam in *oleastrum* conuersus erat. Postea Aeneae *naues Nymphae* fiunt in proelio, sicut et ex *Ardeae*, vrbis incendio deletae, cineribus *ardea* auis; atque *Aeneas* in *Deum* transit. Successerunt huic reges alii, quorum inter caeteros sub Phoca floruit *Pomona*; quam cum *Vertumnus* amaret, sumta primum *anus* forma, et *Anaxaretes* exemplo in *saxum* conuersae vsurpato, deinde rursum *iuuenis* factus, voto potitur. Inde sub *Numitore* aquae *frigidae* redduntur *calidae*. Cui qui successit *Romulus*, factus est *Quirinus*, eiusque vxor *Ora* Dea.

Lib. XV. Secutus est *Numa*, qui cum de originibus Crotonis quaereret, *nigros calculos* quondam in *albos* fuisse commutatos comperit, et *Pythagoram* de *perpetuis* rerum *transformationibus* disputantem audiuit. Mortuum deinde Numam deflet *Egeria*, nec *Hippolyti*, qui suas ipsi *conuersiones* narrabat, consolationem admittens, in *fontem* liquescit. Id quod non minus fuit mirandum, quam quod *Tages e gleba* ortus, Romuli *lancea arbor*, et *Cippus cornutus* factus. Tum transit poëta ad praesentia, narratque, quomodo *Aesculapius* coli a Romanis in insula Tiberis coeptus sit, *Iulius*que *Caesar* in *stellam* commutatus.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER PRIMVS.

In noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora, Dî coeptis (nam vos mutastis et illas)

VARIAE LECTIONES

Metamorphoseon, non *Metamorphoseos* inscriptum esse hoc opus ab Auctore, MSS. optimorum, auctorum hoc carmen laudantium, Planudis in metaphrasi graeca, et Graecorum, ad quorum imitationem Noster haec scripsit, euincunt auctoritates, quas vide ap. Heins. Neque vsus linguae permittit, tot transformationum corpus *metamorphosin* vocare. 2. *vos*. Palat. Berneg. vnus Hamb. a m. pr. et schedae Leod. *Di*; quae repetitio

NOTAE.

Primis quatuor versibus continetur et argumenti expositio, et, vt in didactico carmine, inuocatio Deorum. Breuitate, simplicitate, modestia se commendat hoc carmen.

Fert animus, intell. *me*, impellit me; quod est simpliciter, volo, cupio. Sic etiam infra vs. 775. et A. A. III, 467. Aliorum poëtarum loca collegit Drakenb. ad Silium XVII, 294. — *In noua mutatas formas corpora* per hypallagen dictum inuolunt pro, *corpora in nouas formas mutata*, vt dixit Noster II Trist. 556. Sed non opus est, vt ad hypallagen confugiamus. *Formae* nunc sunt corpora ipsa, qua formam habent, vt infra vs. 436. et XV, 172. *species* et *figurae*. Noluit dicere, corpora prisca mutata esse in noua, aut formam priorem in aliam, sed posuit verba duo, quae eodem redeunt. Et maluit formas *in corp. mutatas*, quam alterum, partim quia illud exquisitius et magis poëticum, partim quia mutatio forma potissimum fit conspicua. Itaque et alibi memorat, cecinisse se, *mutatas formas*, vt I Trist. I, 117. et VII, 13. Neque male sic Graec. μεταμορφώσεις quasi interpretatus est. Nimis anguste Burm. quem sequitur Schirachius, de solis hominibus accipit; insunt enim et aliarum rerum metamorphoses. Ii vero argutantur, qui poëtam consulto carmen de corporum transformatione a verborum permutatione exorsum esse contendunt.

2 Caussam affert propriam, quare sibi non vnum et alterum Deum, non Musam aliquam, sed omnino Deos adspirare

Adſpirate meis, primâque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

concinna Heinſio videbatur et neruoſa. Immo inepta foret. Potius *mutare* conſulto repetitum. *Di* tamen dedit Mitſcherl. — *et illas*. Codd. quidam *easdem*. Francius parum feliciter coni. vel, *nam vos mutaſtis in illa*, vel *namque has mutaſtis in illa*. 4. *perpetuum*. Codd. nonnulli *continuum*, improbante Burm. Vtrumque eodem redit. Etiam Plin. VII. Ep. 9, 9. *continuum carmen* eodem ſenſu.

velit; auctores enim rerum dicendarum fuerunt. *nam vos* etc. Difficultas, quam mouet Intt. *τὸ et*, facili, opinor, tollitur negotio, ſi ſententiam in hunc modum concipias: Di, veſtrum eſt me adiuuare, quandoquidem vos non modo caetera regitis, verum *etiam* formas illas mutaſtis, quas ego hoc carmine perſequar. Cui hoc diſplicet, is e lectionis varietate praeferat *eaſdem*. Non bene Koeppen *nam et* coniunxit atque per *etenim* explicuit.

3. *primaque ab or. m.* poſt Lucret. phraſis fere ſollemnis in hac re. vid. Ciofan. Bene et ambitum operis et naturam propriam in limine indicat. Ad naturam eius declarandam delectum eſt voc. *perpetuum*, non interruptum, vna ſerie procurrens, vt apud Cic. Verr. I, 4. *perpetua oratio*, et Or. II, 54. *ſermonis perpetuitas*. Ergo *perpetuum carmen*, in quo fabulae omnes in vnius corporis ſpeciem coniunctae ſunt: a qua virtute laudem inſignem Ouidius meruit. Simili fere modo Horat. I od. 7, 6. Athenas *carmine perpetuo celebrare*, omnes Athenarum laudes iuſto ordine perſequi. — *deducite*, inde ab initio vſque ad finem mihi ſcribenti adeſte. Ducta eſt metaphora a lanificio, vbi fila *deducuntur* per radios. IV, 36. Vſitatum autem eſt, ſcribendi operam cum textura et lanificio comparare. vid. Burm. ad Amorr. I, 14, 7. Poëta *deducit* argumentum, cum id tractat ab initio vſque ad finem. Triſt. II, 560. *In tua deduxi tempora, Caeſar, opus.* Sed nunc modeſte translatum ad Deos. — Caeterum hoc totum exordium adeo diſplicebat Scaligero Poët. lib. 6. p. 862. vt ipſe nouum ſubſtitueret, ſed inuita Minerua, et grauiſſimas temeritatis ſuae poenas dedit cum aliis, tum Capoferreo.

FAB. I. vſ. 5 — 88. *Creatio mundi*, metamorphoſis omnium prima, eademque grauiſſima. Amplexus autem eſt Poëta, ſuoque modo exornauit ſententiam, quae iam olim fuerat Aegyptiorum. Horum enim in ſcitis erat, auctore Diog. Laërt. prooem. ſ. 10, ἀρχὴν εἶναι τὴν ὕλην, εἶτα τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ αὐτῆς διακριθῆναι, καὶ ζῷά τινα ἀποτελεσθῆναι. quam ſententiam latius explicat Diodor. Sic. Tom. I. p. 11. vbi multa et his noſtris, et iis, quae infra vſ. 416 ſqq. traduntur, quam ſimillima, niſi quod ibi omnia ſine interuentu et

Ante mare et tellus, et, quod tegit omnia, coelum,

Creatio mundi.

5. Hanc lect. Viuianus e suo Cod. notauerat. Eandem, cum etiam in vno Medic. exstaret, recepit Heins. seruauitque Burm. et ille addit, posse etiam *erat* in *erant* mutari. Reuocassem ego alterum *Ante mare et terras*, vt longe plurimis auctoritatibus fultum et multo facilius, nisi vidissem, Seidenstikerum in libro Philologisch - paedagogisches Magazin a Wiedeburgio Helmstad. edito Vol. I. P. 3 et Vol. II. P. 1. atque Lenzium acriter pro Heinsiana ratione stare. Vrgent illi hoc, eam esse difficiliorem, adeoque veriorem; quamquam Ouid. non impeditiora amat, sed faciliora praefert. Sine dubio lector aliquis, aut librarius, cui loca in notis allata succurrebant, hunc illis similem efficere voluit, mutato *terras* in *tellus*.

opera Dei, solis naturae legibus perficiuntur. Noster autem multo sanior cum praestantissimis Graeciae philosophis opificem sapientem adhibet, cuius vi ac numine singula et segregata, et disposita et exornata sint. Duci etiam potuerunt primae huius loci lineae (quae erat Burm. opinio) ex Apollon. Rh. Argon. I, 496. vbi Orpheus cecinisse dicitur, ὡς γαῖα, καὶ οὐρανὸς, ἠδὲ θάλασσα Τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ Νείκεος ἐξ ὀλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα. quem loc. certe respexit Virg. Ecl. VI, 30 sqq. Koeppenio et Lenzio Ouidius omni h. l. Anaxagorae placita secutus esse videtur. Non adsentior. Anaxagoras tot elementa statuit, quot corporum genera; Noster cum Empedocle quatuor tantum. Tum Anaxagorae Νοῦς non nisi primum motum elementis dat; quo facto vires Naturae reliqua perficiunt; sed h. l. *opifex rerum* cuncta absoluit.

Sed primum vsque ad vs. 20. rudem illam molem describit, ex qua Deus singula euoluerit, mundumque creauerit. Erat enim communis veterum philosophorum error, Deum ex materia quadam, subordinata quidem ipsi, aeterna tamen, mundum finxisse; quam materiem Noster, Theogoniarum auctores secutus, atque Orphicos, *Chaos* vocat. Hesiod. Theog. 116. Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετο. Locus satis elegans, si verba spectes, caeterum non exigendus ad physicas rationes, vt monuit etiam Baylius in Diction.

5 *Ante*, ante rerum originem. *In principio* dixit legislator Iudaicus. *Mare* igitur et reliqua, *vnus vultus erat*, dictum foret, vt A. A. II, 468. *Vnaque erant facies sidera, terra, fretum*, et Fast. I, 106. *Ignis, aquae, tellus vnus aceruus erant*, quibus locis nostrum illustrat Heins. et quae expressa videntur ex Euripid. Menalipp. fragm. p. 454. To. 2. edit. Lips. vbi Menalippe ait, se a matre accepisse, ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία. Verum sic molesta sunt verba *Naturae* et *toto in orbe*. Displicet etiam *ante* sic in principio operis, vbi nihil praecessit, ad quod referatur. Vix ergo dubito praeferre alteram lectionem,

Vnus erat toto Naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigeſtaque moles;
Nec quidquam, niſi pondus iners; congeſtaque eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan;
Nec noua creſcendo reparabat cornua Phoebe;
Nec circumfuſo pendebat in aëre Tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo

6. *toto.* Schol. ined. Senecae ad Thyeſt. 832 legit *primo*, quod non invenuſtum videtur Burm. Immo otioſe additum foret; *toto* contra bene reſpondet τῷ *vnus*. 9. *diſcordia.* Heinſ. coni. *diſſortia.* Fruſtra. *male iunctae* potius ſunt diſſortes. Inde vero oriebatur *diſcordia* illa, quam Auctor 18 — 20 perſequitur.

ab Heinſio duorum Codd. auctoritate pulſam, *Ante mare et terras et q. t. o. coelum*, antequam mare et reliqua exornarentur, in toto orbe vnus vultus Naturae erat. Sic nihil hic impeditum. Non autem poëta, quae erat Seidenſtikeri opinio, hic elementorum numerum in ipſo limine praecipere voluit, ſed mundi partes e vulgari diviſione nominare. *quod tegit omnia*, ὁ περιέχων τὰ πάντα Graecis dicebatur coelum. *coeli tegmen* Cic. N. D. II, 14. *coeli amictus* Lucret. VI, 1131. — *Vnus vultus*, vna ſpecies, vna forma, in qua nullae partes variarum figurarum diſcerni poſſent. Horat. I Ep. 1, 90. *vultus mutans Proteus.* Claudian. 87, 1. *Quis dedit innumeros vno de marmore vultus?* Et h. l. cum dilectu.

8 *iners*, inutilis, niſi quid inde formatum eſſet. Sic Virg. Georg. I, 94. *glebae inertes*, inutiles, niſi comminuantur. De informi et inculta mole nolim cum aliis accipere, quia id iam praeceſſit. Sed quam nos *inertiam* intelligimus, ea vſ. 16. 17. deſcribitur. *Semina rerum*, elementa, στοιχεῖα, vnde omnia nata eſſe creduntur. *diſcordia*, inuicem pugnantia. vid. vſ. 19. 20. Pugnabant autem, quippe *non bene iuncta*, contraria, diſſortia, non congrua. Heroidd. XIX, 173 amor et reuerentia *male res iunctae.*

10 Cauendum eſt poëtae, ne in notionibus generalibus ſubſiſtat; itaque et Noſter copia poëtica praecipuas mundi partes enumerat, quae nondum *digeſtae* fuerint. Sed vide, quam ſuauiter exornauerit tenuia illa, nondum erat ſol, nondum luna etc. Pro his partibus nominantur perſonae mythologicae, quibus hic locus mirifice animatur. Itaque et *Tellus* litera maiuſcula in initio dedimus. Sol non Phoebus vr. ſed ex antiquiore mytho *Titan;* natus enim eſt ex Hyperione, vno ex Titanibus. Heſiod. Th. 371. *Titania aſtra* Virg. Aen. VI, 735. Lunam a propria, quam habet,

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quâque fuit tellus, illic et pontus et aër.
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aër; nulli ſua forma manebat.
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

15. Olim edeb. *Quaque erat et tellus.* Porphyr. ad Horat. III. od. 4. *Quaque fuit tellus; illic et pontus, ut aër.* Hoc placuit Iac. a Cruce, eo quidem ſenſu, ut poſt *Quaque* (vbique) *fuit tellus* ſuſpendatur oratio, tum inferatur *illic et pontus* (fuit) *vt* (vbi) *aër.* Mſ. Francof. et alii, *Vt qua erat et tellus, illic.* Burm. ſuadebat, *Vtque fuit tellus illic, vbi pontus et aër, Sic erat* etc. vt ſimilitudo inferatur. Eundem in ſenſum Heyne Obſv. ad Tibul. IV, 1. 39 mallet, *Vtque erat et tellus illic, qua p.* Aut hoc, aut Burm. praefert Koeppen, quia

luminum varietate deſignat. — *circumfuſo*, vt ap. Tibul. IV, 1, 151 *circumfuſo conſidit in aëre tellus. Ponderibus librata ſuis*, oſcillans gravitate ſua aequilibrio ſeruato, ita ſuſpenſa, vt aequalitate ponderum aequilibrium ſeruaret, nec in alterutram partem inclinaret. Loca veterum ſimilia congeſſerunt Ciof. et Heinſ. Koeppen monet, cogitandum eſſe orbem planum ita impoſitum axi, vt ambae orbis partes aequilibrium ſeruent. Antiquiſſimi ſane poetae putarunt, terram eſſe orbem planum; ſed, quod iam Thales, Anaximander et alii docuerunt, formam ei eſſe globoſam, et Romani conſtanter crediderunt, iidemque nihilominus eam *ponderibus libratam ſuis* dixerunt. *Amphitrite*, Neptuni vxor, Dea et domina Oceani, *nondum brachia*, aquas ſuas, *porrexerat*, effuderat, *longo margine*, circa longas oras terrarum.

15 Vt hactenus *indigeſtam molem* deſcripſit, ſic nunc ad verba *congeſta eodem* et vſ. ſeq. ad *pondus iners redit. Quaque*, vbicunque. Sed nexus commodus cum antecedentibus deſideratur. Vide igitur Varr. lect. Forte melius poëta omnem h. l. vsque ad vſ. 20 omiſiſſet. Non enim erat, cur poſt ſuperiora lectorem moneret, *inſtabilem* fuiſſe *terram* etc. Pugna autem illa vſ. 18 — 20 talis eſt, vt vix in cogitationem cadat. *Inſtabilis* ſi paſſiue accipis, qua inſiſti, in qua pes figi nequibat, noue quidem et paullo inſolentius dictum erit, ſed bene conueniet τῷ *innabilis*. In limoſo illo aceruo nec pes figi poterat, terra enim ſubacta erat multis aquis, nec natari, aqua enim terram diſſolutam ferebat, nec denique cerni quidquam (χάος ἐρεβῶδες), lucis enim etc. Veriſſime igitur erat *pondus iners, ein untauglicher Klumpe.* Et

Hanc Deus et melior litem Natura diremit:
Nam coelo terras et terris abſcidit vndas,
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aëre coelum.

in noſtra lectione (quam Heinſ. ex vno Medic. recepit, et quae non multum aberrat a Porphyr.) repetatur, quod iam dictum ſit ante. Sed hac redundantia non offendetur, qui comparauerit, quae ad vſ. 90. 206. 292. 401. monuimus.

multum ſibi indulſerunt Veteres in vſu adiectiuorum in *bilis* deſinentium. vid. Perizon. ad Sanctii Min. I, 15, 4. et Creech ad Lucret. I, 11. Sin actiuam vim et hic praeferas, *inſtabilis tellus* erit, quae nondum firmum et immotum locum tenebat, nondum erat *terra continens.* — *nulli ſua for. manebat,* nulli certa et perpetua forma erat; nam veluti fermentatione quadam miſcebantur. — *corpore,* mole, aceruo. *pugnabant,* movebantur inteſtino quodam motu elementa. *pugnabant calidis*, graeca ſyntaxis, μάχεσθαι τινὶ. Niſi malis praepoſitionem *cum*, quae ſequitur, ad haec quoque referre. *Sine pondere* paullo durius, iis, quae erant ſine pondere, τοῖς ἄνευ βάρους, ſcil. ουσι.

21 — 31 Hoc chaos Deus ita tractauit, vt primum elementa ſepararet, et cuique ſuum locum aſſignaret. Vt quoduis erat leuius, ita altiorem locum occupabat. Cf. Faſt. I, 106. V, 11. Claudian. R. P. 249.

Melior Natura quae ſit ex mente Poëtae, aut quo modo differat a *Deo*, fruſtra quaeritur. Ipſe poëta infra vſ. 31. fatetur ſe neſcire. Sufficit vim quandam diuinam intelligere. Nempe philoſophi diſputabant de natura creatoris, cum ab aliis vocaretur Deus, ab aliis animus per omnia fuſus, ab aliis mens aut natura ratione praedita. vid. Lactant. Inſt. diu. I, 5, 16 ſqq. Cic. ſen. 12. *Cum homini ſiue Natura, ſiue quis Deus nihil mente praeſtabilius dediſſet.* Koeppen per *Naturam* e placitis Anaxagorae vires elementorum intel. Sed v. ad vſ. 5. *litem,* pugnam, fermentationem. νεῖκος ἀλλοῖον, Apollon. Arg. I, 498. *Litem* dixit variationis cauſſa. Grauius Claudian. d. l. *veterem qua lege tumultum diſcreuit Natura parens.* — *abſcidit*, ſeiunxit. Horat. I Od. 3, 21. *Deus abſcidit Oceano terras*, vbi v. Bentlei. Cf. Virg. Ecl. VI, 35 ſqq. *coelum* eſt aether. Pacuv. in Chryſ. *Noſtri coelum memorant, Graii perhibent aethera.* cf. Cic. N. D. II, 40. Sed et apud Graecos αἰθὴρ et οὐρανὸς vſurpantur promiſcue. vid. Valkenar. Diatrib. in Eurip. cap. VI. Vocat *liquidum,* quippe natura tenuiore et purum ab humoribus, aut, vt ipſe vſ. 68 explicat, nihil terrenae faecis habens. Opponit *ſpiſſum aerem*, grauiore pondere et repletum vaporibus et nebula. Cic. l. l. *concretum*

Quae poſtquam euoluit, caecoque exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis et ſine pondere coeli
Emicuit, ſummâque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi leuitate, locoque:
Denſior his tellus, elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt grauitate ſui. Circumfluus humor
Vltima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbem.

27. *legit.* Florent. et tres alii, *fecit*, non improbante Burm. Sed v. not. 30. *ſui.* Cantabr. et viginti alii *ſua.* Nempe Genitiv. pron. primitiui pr. ponitur, vbi is caſus a nomine adfectus aut facultatis pendet, ſed deinde et ſine tali nomine. Itaque ſaepe in eo variant libri.

aërem dixit. Cf. cum omni h. l. XV, 239 ſeqq.

24 *Caeco*, in quo nullae partes animaduerti, diſcernique poterant. *Diſſociata — ligauit.* Tria inſunt. Deus *diſſociauit* elementa *locis*, diuerſa iis loca tribuit, terrae imum, alterum mari etc. ſed *ligauit diſſociata*, ita diſſociauit, vt tamen nexus eorum eſſet. Aether attingit aërem, aër attingit terram etc. Tibul. IV, 1, 20. Aëri *contextus aether.* Hinc *concors pax*, qua non amplius permixta inter ſe pugnant. *Diſſociare*, vt ap. Horat. I od. 3, 22. *Oceanus diſſociabilis*, diſſocians. *pace.* A Claudian. III, 65. *fides* et *foedus* elementis tribuitur.

26 — 31. Cf. Tibul. IV, 1, 19 — 23. Claudian. R. P. I, 246 ſqq. vbi Proſerpina hoc argumentum texit. Is *elementorum ſeriem* hunc primum Naturae actum vocat. *Ignea vis*, periphraſis ignis ipſius. *Vis*, *βίη*, apud poëtas ſaepe inſeruit periphraſi. *Ignis* porro *coeli* eſt aether, qui conſtat ignea natura (Virgil. Ecl. VI, 33. *liquidus ignis.* Tibul. d. l. *igneus aether.*), quae eadem eſt leuiſſima. *conuexum* pro concauum; quem vſum Cic. in Arateis vſ. 314. primus inuexiſſe videtur Heynio ad Virg. Aen. IV, 451. *emicuit*, repente et celeriter proſiluit, quod verbum maxime conuenit levitati aetheris. *ſumma arx*, altiſſima mundi ora. *ſibi legit*, tamquam ſua ſponte fecerit, quod lege naturae fiebat. Etiam ap. Claudian. d. l. nonnulli *legit flamma polum.* Cf. XII, 43 vbi eadem verba de Fama.

29 *Elementa grandia*, craſſiora corporum ſtamina attraxit, quae pondere ſuo deorſum vergebant. *preſſa* eſt, vt ſubſideret. Faſt. V, 13. *Pondere terra ſuo ſubſedit et aequora traxit;* quod ſumtum e Tibul. d. l. *Qualis in immenſo deſederit aëre tellus.* *circumfluus.* (περίῤῥυτος) *humor*, oceanus *vltima poſſedit*, profundiſſima occupauit, quia terrae eminent ſuper Oceani ſu-

Sic vbi diſpoſitam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomerauit in orbis.

32. Regius vnus, *compoſitam.*

perficiem. Aliter Seuer. Aetn. 103. *ſors data coelo Prima; ſecuta maris, deſeditque infima tellus.* Lenzius vero per *vltima* int. marginem orbis terrarum plani, atque *circumfluus* putat eſſe Homeric. ἀψόῤῥοος, *in ſe ipſum rediens.* Sed v. ad vſ. 12. *ſolidum orbem,* terram continentem, quae ſolidior multo aquis. *coercuit*, amplectitur, ambit. Infra XV, 251 *Tellus cogitur vnda.* Caeterum huc reſpexit Lactant. Inſt. diu. II, 9, 2. Terram *voluit humore circumflui et contineri.*

32 — 88. Iam de exornatione et compoſitione totius mundi exponit. Initium facit a terra et aqua vſ. 34 — 51. progreditur ad aërem vſ. 52 — 66. tum de aethere vſ. 67 — 71. poſtremo de incolis variarum mundi partium, inprimis de homine vſ. 72 — 88.

Sic — redegit. Ordo et ſenſus horum verborum debet haud dubie eſſe hic: Cum Deus *congeriem* illam, ſ. rudem et indigeſtam molem, *ſecuiſſet,* diuiſiſſet, atque in *membra,* diſtinctas partes, aquam, terram, reliq. redegiſſet (22. 23) atque adeo *diſpoſuiſſet,* cuique parti ſuum locum aſſignaſſet, 25 — 31. Amant poëtae eiusmodi transpoſitiones. Virg. Georg. I, 319. *Quae — ſegetem — ſublime expulſam eruerent,* i. eruerent et deinde in aërem expellerent. Idem vſ. 400. *ſolutos iactare maniplos,* iactare manipulos ſic, vt ſoluantur. Similiter Noſter paſſim. Vid. ad vſ. 303. Burm. tamen praefert alteram lectionem *compoſitam,* vt adeo *compoſita congeries* ſit ille κόσμος, ſ. *mundus* philoſophorum. Bene. Sed me offendit hoc, quod illa moles nondum ſecta non poterat κόσμος, aut *mundus* ſenſu illo philoſophico dici. Cic. Tim. p. 1114. Ern. *vt hunc hac varietate diſtinctum bene Graeci* κόσμον, *nos lucentem mundum nominaremus.* Etiam Claudian. in Ruf. I, 4. h. v. vſus eſt: *diſpoſiri foedera mundi — ſecuit ſectamque.* Mirum in modum Noſter illam repetitionem adfectauit. Cf. vſ. 142. 158. 166. 206. et alibi. *membra* non ſatis commode Rode *Glieder* vertit. *Membra* omnino partes diſtinctae alicuius rei, vt *membra carinae, aedificii, philoſophiae.* Vid. nos ad Plin. II Ep. 17, 9. Caeterum Anaxagoras, qui et ipſe docebat, ab initio πάντα χρήματα πεφυρμένα fuiſſe, addebat: Ὁ Νοῦς δὲ αὐτὰ διῆρε, καὶ διεκόσμησε, καὶ ἐκ τῆς ἀταξίας εἰς τάξιν ἤγαγε. Plutarch. de Plac. lib. I. cap. 3.

35 Omnis hic locus plurimum habet ſuauitatis, a de-

Tum freta diffundi, rabidisque tumeſcere ventis
Iuſſit, et ambitae circumdare litora terrae.
Addidit et fontes, immenſaque ſtagna; lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis:
Quae diuerſa locis partim ſorbentur ab ipſa;
In mare perueniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquae, pro ripis litora pulſant.
Iuſſit et extendi campos, ſubſidere valles,

36. *diffundi* pro *diffudit* Heinſ. ex Vrbin. et Langerm. recepit. Bene; nam accedit et Lactant. Inſt. II, 5. auctoritas, atque mollius etiam hoc eſt altero. *rabidisque* pro *rapidisque* in Mſſ. repertum et Heinſio probatum recepit Burm. 39. *cinxit.* Heinſ. mallet *ſtrinxit.* Male. 41. Francof. *conueniunt*, addita hac gloſſa, *id eſt cum aliis fluminibus*.

lectu inprimis verborum. Pro ſimplici enim *facere* aut *fieri* poſuit verba ea, quae vel naturam rei exprimant, vel modum adſpectabilem, quo facta diſit. Terra *glomeratur*, freta *diffunduntur*, aquae *pulſant* litora, *extenduntur* campi, valles *ſubſidunt*, montes contra *ſurgunt*. — *glomerauit*. Cic. Tim. 6. *Deus mundum ita tornauit, vt nihil fieri poſſit rotundius.* N. D. II, 39. *terra nutibus ſuis* (pondere) *conglobata.* — Iam antea aquae coërcuerant orbem; nunc iubentur *diffundi*, latius extendi, atque hic illic ſe inſinuare in terras, vt ſinus et ſimilia efficiant. —

Et *rabies* et *inſania* ventis tribuitur. vid. Heinſ. *rabies Noti* Horat. I Od. 3, 14. *ambitae*, quae cingitur a mari. Qua ratione *ambitus* mediam producat, diſputatur. vid. Burm. *ambitae circumdare* e copia poëtica dictum.

39 *decliuia*, quia e locis altioribus defluunt. *pronos fluvios* alii dicunt. *obliquis* eleganter exprimit curſum fluviorum tortuoſum. *cinxit*, incluſit. Pro *diverſa locis* (Georg. IV, 367) in pedeſtri oratione vſitatius, diverſis locis. *ſorbentur*, vt Arethuſa. Quidam ſubeunt terras, ſed mox redduntur, vt Lycus in Aſia, Eraſinus in Argolica. vid. Plin. H. N. II, 103. *Perueniunt.* Probat quidem Burm. *conueniunt*, ſed ego nihil mutandum arbitror. Alios enim fluuios velut intercipit terra, alii vſque ad mare perueniunt. *campus* et *aequor* quamcumque planitiem deſignant. Hinc vtrumque vocab. promiſcue mox de planitie, agris, mox de ſuperficie aut de fundo maris dicitur. Melius tamen nunc abſtinuiſſet h. voc. quia proxime ſequitur *extendi campos*. *Liberioris*, non incluſae anguſtis ripis. *Vaga aqua* a Noſtro appellatur Heroidd. X, 136. *pro ripis* etc. merus luſus grammaticus. *Sidere* aut *ſubſidere* de locis depreſſis et complanatis. Vid. Gronov. Ob-

Fronde tegi siluas, lapidosos surgere montes.
Vtque duae dextrâ coelum, totidemque sinistrâ
Parte secant Zonae, quinta est ardentior illis;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramque locauit,
Temperiémque dedit, mixtâ cum frigore flammâ.
Imminet his aër, qui, quanto est pondere terrae

44. Gebhard. Crep. I, 6. *spatiosos crescere.* Et ita Palat. sec. At alterum agnoscit Lactant. II, 5. et *surgere* exquisitius quam *crescere.* Etiam *lapidosos* minus vulgare, quam *spatiosos.* 50. Reuocaui *vtramque*, quia *vtrumque* non nisi duo Leidd. habent, et vnus pro varia lect. vnde adsumsit Burm. Singularia non admittenda sunt, nisi Codd. consensu id exigente. 52. Vulgo, *qui quanto est pondere terrae*, *Pondere aquae leuior.* Sed alterum e Cod. peruetusto protulit Const. Fauens. et *pondus leuius* agnoscunt etiam excerpta Vatic. Calandrae, quamquam in his etiam *aqua* scribitur, quod argutum videbatur Heinsio. Vetustum *igni* ex Medic. Bonon. et Strozae accepit Burm.

seruatt. p. 726. *surgere* contra (quasi surrigi, sursum agi) de iis, quae excrescunt in altitudinem. Drakenb. ad Silium III, 659. *Frons* honor arborum. vs. 346.

45 Quemadmodum in coelo quinque zonae sunt, duae frigidae, totidem temperatae, vna torrida; sic et in terra. In harum descriptione Nostro praeiuerant Virg. G. I, 233 sqq. et Tibul. IV, I, 152 — 174. qui caeteris copiosior est. Cf. etiam Claudian. R. P. I, 257 — 63. Multo ornatior Ouidio est Virgilius. Pro eo, quod hic legimus, *est ardentior*, ille dixit: *vna corusco Semper sole rubens et torrida semper ab igni*; et de frigidis non satis habuit *altam niuem* commemorare, sed: *caerulea glacie concretae atque imbribus atris.* —*secant*, diuidunt. Ductum a sphaera, quam *secant* circuli. *onus inclusum*, moles terrae, quam includit coelum. *Cura Dei* est Deus ipse, sed quatenus curam gerit mundi. Fast. I, 37. *Haec igitur vidit trabeati cura Quirini.* — *tellure*, deest *in*. *premuntur* sonantius et exquisitius quam, *sunt*; nam *premi* eleganter dicuntur, quae finibus inclusa sunt. Virgil. Georg. I, 235. zonae *trahuntur.* — *non est habitab.* nempe ex opinione Veterum, qui zonas frigidas non minus, quam torridam, incolis orbas putabant. vid. Lucret. V, 205. Virgil. Georg. I, 237 s. et Macrob. Somn. Scip. II, 5. late de hac re disputantem. — 51 *flamma* poëtice pro calore.

52 *Imminet*, superimpositus est. Et viciniam et alti-

Pondus aquae leuius, tanto est onerosior igni.
Illic et nebulas, illic consistere nubes
Iussit, et humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diuerso flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum!
Eurus ad Auroram, Nabataeaque regna recessit,
Persidaque, et radiis iuga subdita matutinis.

54. Heins. malit *considere.* Male. 61. *Nabataeaque.* Ita, sine *h*, hoc nomen constanter legitur ap. Plin. Tacit. Strab.

orem situm h. v. indicat. *consistere*, colligi, oriri, συνίςασθαι, aut immorari. *motura.* Alias *terrere* Iupiter dicitur fulminibus aut tonitru. *facientes frigora*, vt apud Virgil. G. I, 352. *agentes frigora venti.*

57 *passim*, sine ordine et lege, vt quisque spiret, vnde velit. vid. Burm. ad Quinctil. Declam. IV, 13. *habendum*, possidendum, agitandum. Similiter graec. ἔχειν. *Cum — tractu*, cum quisque ex diuersa regione flat, vt Homer. Od. ε 295. *Regunt sua flamina*, tamquam personae. *lanient*, graviter pro, disrumpant. *fratrum.* Habiti sunt Astraei et Aurorae filii. Hesiod. Th. 378. Sed Noster omni h. l. mythologia neglecta, rerum naturam sequitur; itaque hoc nomine communem potius ventorum naturam respexisse videtur. Positum autem est in hoc epiphonemate cum virtute.

61 Laudat hanc ventorum cardinalium descriptionem Seneca N. Q. V, 16. *Auroram*, Aethiopiam, sedem Aurorae. Vs. 774. *Nabataeos* Strabo lib. XVI. p. 767 inter Babylonem et Arabiam Felicem collocat, metropolimque eorum nominat Petram. Sic et Plin. H. N. VI, 28 s. 32. Iis praeerat *rex*, qui a Tacito An. II, 57 commemoratur. Inde Nabataea *regna.* Nunc omnem Arabiam cogitabimus, quae fere commemoratur, vbi Orientis fines designandi sunt. *iuga*, haud dubie Emodi, Damasii et alii montes, quibus India cingitur. Plin. VI, 17 s. 21. *subdita.* Horat. I od. 12, 55. *subiectos orientis orae Seras.* Nostrum expressit Senec. Thyest. 482. *Eurus Orientem mouet, Nabataeaque quatiens regna et Eoos sinus.* Cf. idem Agam. 477. — *Litora* dixit, non *terrae*, quia mare Atlanticum claudit orbem occidentalem. *tepescunt*, quia solis occidentis radii minus violenti sunt, propterea etiam occidentales terrae minorem solis aestum sentire poëtae videntur.

Vefper, et occiduo quae litora Sole tepefcunt,
Proxima funt Zephyro: Scythiam Septemque trionem
Horrifer inuafit Boreas; contraria tellus
Nubibus adfiduis, pluuioque madefcit ab Auftro.
Haec fuper impofuit liquidum, et grauitate carentem,
Aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.
Vix ea limitibus diffepferat omnia certis,
Cum, quae preffa diu maffâ latuere fub illâ,
Sidera coeperunt toto efferuefcere coelo.
Neu regio foret vlla fuis animantibus orba,

64. *trionem*, non *triones*, praeferunt Florent. Berneg. Vrbin. idque ex antiquo vfu loquendi comprobat Heinf. 69. *Diffepferat* Heinf. e Leodic. fragm. antiquiffimo dedit; idque verbum eft probum; fed a librario imperito, aut dictantem non recte percipiente, hoc facile mutari potuit in *difcepferat*, quod habent permulti Mff. Id cum ferri non poffet, alius correxit *difcerpferat*, quod et ipfum multos libros occupauit, et defenditur a Gebhardo Crep. I, 6. quamquam parum dignum eft maieftate creatoris. Edd. antiquae *difcreverat*. Gifan. mallet *defcripferat*. 71. Edd. antiquae *fulgefcere*. Mff. plerique, iique meliores *feruefcere* (quod primus Afulanus amplexus eft) aut *efferuefcere*. Hoc exquifitius alii in vulgaria illa et obuia *clarefcere* et *fplendefcere* mutarunt.

Ita et Horat. I Sat. 4, 30. *Sol, quo vefpertina tepet regio.* Similiter mox meridionalis terra *madefcere* dr. quia Aufter inde pluuias agit. Boreae vero violentiae fatis accommodatum *inuafit*. Manil. *Afper ab axe ruit Boreas.* *Scythiae* nomine Veteres comprehenderunt omnes terras feptentrionales incognitas. *Horrifer*. Frigora enim, de quibus proprie *horror*, agit Boreas. De origine eius cf. IV Pont. 10, 40.

68 *nec q. terrenae faecis.* ἀτρύγετον αἰθέρα dixit Homer. Il. ρ' 425. nam τρύξ et *faex*, omne impurum. vid. Gronov. Obferuatt. II, 7. p. 207.

69 *diffepire*, defcribere, verbum paullo rarius et poëticum. Lucret. I, 998. *aër diffepit colles.* Senec. Med. 335. forte ex noftro loco, *Bene diffepti foedera mundi.* Etiam *efferuefcere* exquifitius, quam quod alii, ex interpretatione, habent; fidera enim funt ignes *feruentes*, et *feruidus* fol paffim occurrit. Lenzio h. v. idem effe videbatur, quod vf. 27. *emicare*, et celerem motum in fuperiora loca fignificare. Verum tunc faltem fcribendum fuiffet *efferuefcere in coelum*, vt Virg. Aen. I, 471. *efferuere in agros.*

72 *fuis*, fibi propriis. Etiam *aftra* funt *animantia*, inprimis ex mente Stoicorum. vid. Cic. N. D. II, 16 et 21. quamquam et ex opinione vulgi. Inde, *inter fidera referri*, Deum fieri. *coelefte folum*, coelum tamquam pauimentum, quo infiftunt. *for-*

Aſtra tenent coeleſte ſolum, formaeque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandae piſcibus vndae:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altae
Deerat adhuc, et quod dominari in cetera poſſet.
Natus homo eſt, ſiue hunc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Siue recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Aethere, cognati retinebat ſemina coeli.

74. Pro eleganti *nitidis* Heinſ. coni. *mutis*, aut *ſimis*, aut *vdis*, quorum primum vulgare, alterum nimis alte repetitum, tertium otioſum eſt. 76. *altae*. Heinſ. temere mallet *almae*. 79. Palat. et alii, *melioris imago*, quo Dan. Heinſ. reſpici putat ad ideam, quae in Deo fuerit, et ad quam mundus ille melior diſpoſitus ſit. Sed vnde talis philoſophia in hoc carmine? Saepe *origo* et *imago* permutata ſunt, vt I Faſt. 65.

mae Deorum, ſidera, quae habentur numina. *forma*, *ſpecies* et ſimilia inſeruiunt periphraſi. Infra II, 78. *formae ferarum*. Virg. Aen. VII, 18. *formae luporum*. Cic. N. D. II, 40. ſidera dicuntur *formae igneae*. Heroid. X, 95 *ſimulacra Deorum*. *aſtra et formae*, ἓν διὰ δυοῖν.

74 *nitidus* aptum piſcium epitheton, propter ſquamarum laevitatem et lubricitatem. IX, 264 de ſerpente, *ſquammaque nitere recenti*. — Significanter *agitabilis*. Senec. N. Q. VI, 16. *nihil eſt tam verſabile et agitatione gaudens, quam aër*.

76 Originem hominis deſcribit, vt poſtulat eius dignitas. Non enim mutum et turpe pecus e terra erepſimus Ouidio, ſed *ſanctius*, Deo ſimilius, atque adeo reuerentia dignius, *animal*. *mens alta*, ratio, quae alta cogitare, cogitando ſe ad coelum attollere poteſt. Cic. Mil. 8. *homo ſapiens et alta et diuina quadam mente praeditus*. Apud Iuuenal. XV. vocamur *diuinorum capaces*, qui loc. cum hoc noſtro conferendus eſt.

78 Valde fluctuarunt philoſophi veteres in definienda et origine et natura animae, vid. Cic. Tuſc. I, 9. 10. Noſter ſequitur eos, qui coeleſte quidquam et diuinum in animis inesse putabant. Cic. Fin. II, 34. Vnde vero diuinum illud traxerint, dubium relinquit. *div. ſemine*, deeſt *ex*. *Origo*, auctor, creator, V, 262. Tacit. Mor. G. 2. *Celebrant Tuiſconem et Mannum originem gentis conditoresque*. Etiam noſtra lingua hoc fert, *den Urſprung*. *melioris*, diſpoſiti et exornati. Refertur ad *rudem indigeſtamque molem*. — *cognati*, non terrae, ſed animae. Male igitur Lenzius addit: quatenus coelum et terra olim coniuncta fuerunt. Cognationem et domicilium priſtinum animae noſtrae coelum vo-

Quam ſatus Iäpeto, mixtam fluuialibus vndis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cetera terram,
Os homini ſublime dedit: coelumque tueri
Iuſſit, et erectos ad ſidera tollere vultus.

85. Plerique quidem Mſſ. tum Lactant. Inſt. II, 1. et Iſidor. XI Etym. 1. habent *coelum videre*. Sed *tueri*, quod duo Medicei praeferunt, quibus addas nonnullos alios, in quibus *intueri* exſtat, quodque etiam Schol. ineditus Prudent. ad II in Symmach. 260 agnoſcit, eſt exquiſitius, atque e Virg. ſumtum. 86. *ereptos ad ſ.* Gebcat etiam Cic. Legg. I, 9. Sed omnium optime Hipparchus approbauerat, animam noſtram eſſe partem coeli. Plin. H. N. II, 26. Lucret. II, 990. *Coeleſti ſumus omnes ſemine oriundi.*

82 Prometheus, Iapeti filius, habebatur generis humani auctor haud dubie propterea, quod mores hominum agreſtium molliuerat. Alii aliter ſuper eo philoſophantur, de quibus exponendi nunc non eſt locus. Importune autem, meo quidem ſenſu, *opifici rerum* repente Prometheus ſocius additur. *mixtam vndis*, ergo ex luto creauit hominem. Horat. 1 Od. 16, 13. Iuuenal. XIV, 35. Hinc homo vocatur πηλὸς ὁ Προμηθῆος a Callim. fragm. Bentl. 87. Apud Heſiod. Ἔργ. 60, vbi mira hominis compoſitio narratur, Vulcanus iubetur γαῖαν ὕδει φέρειν. Aliter rurſus hic mythus ab Horat. I od. 16, 13. narratur, aliter etiam ab Hygin. fab. 142. — *in effigiem*. Phocylid. vſ. 101. anima vocatur θεῦ εἰκών. Euryſus Pythag. in libro de Fortuna cenſet, Deum creaſſe hominem ἀρχετύπῳ χρώμενον ἑαυτῷ. Plato Rep. VI. p. 431 in homine ait eſſe aliquid θεοειδὲς καὶ θεοείκελον. Fluxit et hoc ab Aegyptiis. Lactant. Inſt. VII, 4, 3. *At Hermes non ignorauit, hominem et a Deo, et ad Dei ſimilitudinem fictum.* Noſter *effigiem Deorum* ponit in corpore humano.

84 *Prona*, ad terram depreſſa, incuruata. De forma hominis erecta multi veterum. Cf. Cic. N. D. II, 56. Legg. I, 9. Lactant. Inſt. Diu. II, 1. In ea eſſe dignitatis et praeſtantiae noſtrae cauſſam, bene docuit Herder in libro Ideen zur Geſchichte etc. P. I p. 172. ſ. *tueri*, intueri, vt X, 389, Virg. Aen. IV, 451. *coeli conuexa tueri.* — *ad ſidera*, vt corporibus coeleſtibus contemplandis, Dei cognitionem capere poſſimus. Haec reſpexerunt alii. Senec. de Otio Sap. 32: *Nec erexit tantummodo hominem, ſed etiam ad contemplationem factum, vt ab ortu ſidera in occaſum labentia proſequi poſſet, et vultum ſuum circumferre cum toto, ſublime fecit illi caput.* Silius XV, 8.. *Nonne vides, hominum vt celſos ad ſidera vultus Suſtulerit Deus, ac ſublimia finxerit ora.* Inde homo Graecis ἄνθρωπος dictus.

Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conuersa figuras.
Aurea prima sata est aetas, quae, vindice nullo, *Aetates.*
Sponte suâ, sine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant; nec verba minacia fixo

hard. Crep. I, 6 ex Cod. Pal. et tribus aliis defendit, inuita quidem Minerua. *Erectam* hominis formam vrget poeta.

87 *sine imagine*, informis. Fast. I, 111. *sine imagine moles.* *Imago* passim pro forma, vt III, 1. *Induit conuersa* e copia poëtica, accepit.

FAB. II. 89 — 150. Nobilis locus de *aetatibus*, in quas priscum, quod effluxerat inde ab origine mundi, aeuum describere, quibusque, pro cuiusque ratione, a metallis nomina imponere, antiquis poëtis placuit. Claudian. 22, 446. *vario faciem distincta metallo Secula.* Quo sine dubio nil aliud exprimere volebant, nisi hoc, genus hominum a statu naturali et animi integritate gradatim delapsum esse ad hanc et vitae rationem, et vitiositatem. Varro R. R. II, 1. In numero autem harum aetatum, poëtae, vt fit, inter se dissentiunt. Nam Hesiod. Ἔργ. 109 — 208. quinque recenset; Noster, omissa post aeneam heroica, quatuor; Aratus Phaenom. 100 — 134. tres. Duarum tantum mentionem faciunt Virgil. Georg. I, 125 sqq. coll. Aen. VIII, 314 sqq. et Tibul. I, 3, 35 sqq. Nec poenitebit cum his Lactant. Inst. div. V, 5. contulisse. Erat praeterea in vaticiniis, exacta hac misera aetate, fore *παλιγγενεσίαν*, h. e. fore, vt inverso ordine secula illa denuo reuoluantur et renouentur. vid. Virgil. Ecl. IV. ibique Heynius, inprimis ad vs. 4. Ouidius Hesiodum et Virgilium maxime secutus reperitur, aemulumque habuit Senec. Hipp. vs. 524 sqq. Med. 330. Octav. 397 sqq. Ferrea aetas secundum Nostrum periit Deucalioneo diluuio.

89 — 112 Status primorum hominum naturalis describitur, qualis v. c. vita Cyclopum apud Homer. Od. ι, 106 sqq. atque etiam hodie multarum gentium barbararum. Sed accesserunt colores mythici et poëtici. Vide super hac re philosophantem Posidonium ap. Senec. Ep. 90.

Aetas, genus hominum. Cic. N. D. II, 63. *aureum genus.* Virgil. Ecl. IV. *aurea gens*, ex Hesiod. *χρύσεον γένος.* Virgil Georg. II, 538. adeo *aureus Saturnus*, sub quo aurea aetas. Nempe *aurea* praestantissima quaeque drr. Hoc igitur epitheton cum primae aetati datum esset, reliquae deteriores facile suum nomen inuenerunt; quamquam *aenea* et *ferrea* etiam ab armis aeneis et ferreis dici potuerunt. *vindice nullo*, nemine sce-

Aere legebantur; nec ſupplex turba timebant
Iudicis ora ſui: ſed erant ſine iudice tuti.
Nondum caeſa ſuis, peregrinum vt viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat vndas:
Nullaque mortales, praeter ſua, litora norant.

92. *ligabantur* tuetur Iuretus ad Symmach. II Ep. 13. probat et Brodaeus Miſcel. IV, 12. vt ad illum morem reſpiciatur, quo tabulae legum adfigebantur. At hoc iam ineſt in *fixo*. Alterum igitur Heinſ. ex Excerpt. Vatic. Caland. 3 Medic. et vno Bonon. praetulit. *Simplex turba*, quod Cod. Douzae et 5 Heinſ. exhibent, Burm. aptius iudicabat et conuenientius integritati aurei ſeculi. At ſi hoc praeferas, major etiam erit tautologia illa, quam in notis vituperauimus. Male etiam aetas illa *turba* vocaretur. 93. Nonnulli ex melioribus *ſine vindice*, quod improbat Heinſ. quia vſ. 89 *vindice* praeceſſit; quae cauſſa nulla eſt; namque hoc ipſo vſ. praecedit et *iudice*.

lera coërcente. Virg. Aen. VII, 203. *Saturni gentem haud vinclo, nec legibus aequam Sponte ſua veteriſque Dei ſe more tenentem.* Id autem dum Noſter latius tractare voluit, ineptae garrulitatis exemplum dedit. Erant homines ſine legibus, non metuebant poenam legum, non legebant leges propoſitas, erant ſine iudice, non metuebant iudicem, ſed erant ſine iudice tuti. Hoc vero eſt garrire! Caeterum ſimiliter vetuſtiſſimorum hominum mores notat Tacit. An. III, 26.

91 *Nec verba* — *legebantur*, nondum leges latae, erant. Erant ergo ἀθέμιστοι, vt Cyclopes apud Hom. d. l. cf. Plato de Legg. III, init. et Ariſtot. Rep. 1, 2. Leges vocat (etiam V, 669) *verba minacia*, quia poenas minantur. Hae apud Romanos in *aeneis* tabulis inciſae in Capitolio, aut alio loco publico, *figebantur* ſ. affigebantur, (vnde *figere leges* et *refigere* pro, ferre et abrogare) vt ab omnibus *legerentur* — *ſupplex turba* ſunt rei, eorumque amici, qui ſordidati et moeſti cauſſam ſuam defendunt. Mox diu dubitaui, vtrum *ſine vindice*, an *ſine iudice* praeferrem. Praetuli tandem poſterius. Praeceſſit: non erant iudicia; recte igitur ſubiicitur: ſed erant ſine iudice tuti; praeſertim cum Ouid. voc. praecedens varie repetere ſoleat, atque h. l. cum vi repetitum videatur. *Vindex*, ſi quis id malit, poteſt et de iudice et de defenſore capi.

94 Cf. Virg. Ecl. IV, 32. 38. Tibul. 1, 3, 37 — 40. Nauigatio ſummae aureae aetatis ſimplicitati et integritati non ſatis conuenire videbatur, partim quia maxime quaeſtus cauſſa inſtituta eſt, partim quia hominum vitam in vltima pericula coniicit, atque adeo voluntati diuinae repugnare credebatur. Propert. III. Eleg. V, 41 ſeqq. *Pinus*, lignum reſinoſum, inprimis apta habe-

Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non ensis, erant. Sine militis vsu
Mollia securae peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec vllis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:

100. *gentes.* Heins. approbante Burm. ex vno Gronov. invexit *mentes*, quia homines tum nondum in *gentes* discesserint. Vid. not. 102. Viuianus e codd. *saucia vulneribus* protulit, idque non bene Heinsio se probauit. Notio *vulnerum* iam inest in v. *saucia*, et cum praecedat *rastro intacta*, concinnitas membrorum hic quoque instrumenti nomen requirit. Locus II, 287. quem Heins. comparauit, ipse eum impugnat.

batur nauigiis faciendis. *suis*, sibi ab ipsa natura assignatis. *peregrinum orbem*, peregrinas terras. *Orbis* saepe pars orbis terrarum, vt II, 254. 322. Tacit. An. II, 2. *descenderat* Statius Sil. II, 2, 6, 28. *inuitas deiecit in aequora pinus. liquidas* epitheton ornans.

97—100 Nondum bella gerebantur. Viuebant ἥσυχοι, pace fruentes. Hesiod. vs. 120. Tibul. I, 3, 47. *Non acies, non ira fuit, non bella; nec ensem Immiti saeuus duxerat arte faber.* I, 10, 9. *Non arces, non vallus erat.* — *praecipites*, profundae. *tuba directi aeris*, tuba recta ex aere. Iuuenal. II, 117. *recto cantauerat aere.* — *Gentes* reuocaui, quia et Senec. Hippol. 527. 536. vbi nostrum locum ante oculos habuit, *gentes* et *populos* aureae aetati tribuit. Etiam Virg. Aen. VIII, 325. *Saturnus placida populos in pace regebat.* Infra vs. 339. statim post restauratum genus humanum *populi noui* commemorantur. In his Plural. pro Sing. *Securitas* illa ab inuasione hostili turbisque domesticis, commemoratur et ab aliis. Seuer. in Aetna vs. 9. *Aurea securi quis nescit secula regis?* Tibul. d. l. *Vltroque ferebant Obuia securis vbera lactis oues.* Eadem et fruebantur pecudes. Idem I, 10, 9. Inde *mollia otia*, pax iucunda. Virg. *placida pax.*

101 Nondum agricultura. Hesiod. vs. 118 sqq. Καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον. *Ipsa*, sua sponte. vid. Ernesti Clav. Cic. h. v. mox *per se*, vt δι' ἑαυτῆς, eodem redit, vid. Cortius ad Sallust. Iug. 96, 2. Etiam Virg. G. II, 10. *ipsa per se. immunis*, vacua a miseriis, ἀπαθής. Expressit Homer. Od. 2, 109. vbi terra omnia ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα profert. *rastro.* Virg. Ecl. *non rastros patietur humus.* *Rastrum*, ponderosum instrumentum duobus aut quatuor dentibus, quo glebae in agris comminuebantur. Virg. G. I, 94. quamquam et sarritioni inseruiebat. vs. 155. *Saucia*, sulci sunt veluti vulnera, quibus dilaceratur tergum terrae.

Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, et in duris haerentia mora rubetis;
Et quae deciderant patulâ Iouis arbore glandes:

104. Plurimi *arboreos*, quae duo saepissime confusa sunt. 105. Male Burm. ex Leid. et aliis quibusdam probabat *horrentia*. Arbores ipsae, earumque rami recte drr. *horrere*, i. eminere, non item fructus. Regius ex interpretatione *pendentia*. 106. *patula*.

Latius haec Plin. H. N. II, 63. persequitur, et plura lacerationis genera inuidiose commemorat. Non mirum autem est, agriculturam diu fuisse ignoratam, quippe quae multarum rerum scientiam, magnam curam, multum laboris requirat.

103 *Nullo cogente.* Virgil. G. I, 128. pari elegantia, *nullo poscente.* Quamquam idem et *nullis cogentibus* G. II, 10. Vtrumque verbum non minus eleganter, quam *imperare aruis*, de agricolis dicitur, qui veluti *cogunt* terram fruges reddere incultoribus. vid. Burm. Arua vero cum fruges reddunt, dicuntur *parere*, *respondere* etc. Sed *cibi*, qui iam narrantur, minime lauti sunt, neque ob eos inuidenda aurea aetas.

104 *Arbuteos foetus*, arbuta. *Arbutus*, Nostris *Erdbeerbaum*, arbor fruticosa, in Italia frequens, poma ferens rubentia (X, 101) fragis similia, et difficilia concoctioni (Plin. 23, 8), quibus tenuioris sortis homines vesci solebant. V. Martin. ad Virg. I, 148. Etiam Varro R. R. II, 1 et Virg. d. l. eos foetus in antiquissimorum hominum victu commemorant. Sed *arborei foetus*, quae est altera lectio, forent poma, X, 669. Haec vero magis culturam postulant, minusque adeo primo seculo conueniunt: tribuuntur ei tamen XV, 97. Heinsconi. *roboreos foetus*, i. glandes. At de glandibus mox sequitur. Hesiod. Ἔργ. 116. ἀφνειοὶ μήλοισι, quod est, *abundantes arbuteis foetibus*. vid. Graeuius ad h. l. *Cornus* (*Cornelbaum*), cuius fructus (*corna*) lapidosi sunt, nec multum carnis habent, quibus adeo Homeri tempore (Od. X, 241) sues pascebantur; vnde et a Virg. Aen. III, 649. inter *victum infelicem* referuntur. *Rubus*, Brombeerstaude, *mora* siluestria fert, quibus et ipsis tenuiores homines vescebantur. Plin. H. N. 16, 37 s. 71. 24, 13 s. 73. *duros rubos* dixit etiam IV Pont. 4, 4. Bene *haerere*, vt III, 730 de foliis.

106 *patula*, quae ramos late diffundit. *Iouis arbor.* Ergo quernas glandes deuorarunt primi homines; quae sane fuit vulgaris Veterum opinio. Itaque et in Ambarualibus quernam coronam gerebant in huius victus memoriam. Virg. G. I, 350. Sed merito dubitatur, an quernae glandes alimenta praebeant humano corpori. Error sine dubio inde

Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flauaque de viridi ſtillabant ilice mella.

Arridebat Burm. e Cod. Heinſ. *larga*, i. benigne victum miniſtrans.

ortus eſt, quod *glandis* et βαλάνου vis latius olim patuit, omnesque fructus echinatos complexa eſt. vid. Dioſcorid. I, 126. vbi inter alia tradit, *caſtaneas* dici Διὸς βαλάνους. cf. Pauſan. Arcad. p. 599. Kuhn. Atque etiam hodie in terris auſtralibus genus quoddam glandium naſcitur, quibus toſtis loco caſtanearum vtuntur. vid. Goguet vom Urſprunge der Geſetze etc. P. I. lib. 2. p. 57 ſqq. Scripſit etiam Leisnerus progr. de Glandiuoris.

107 Ex philoſophorum ſententia, quam ſuauiſſime deſcribit Virg. G. II, 336 ſqq. natales mundi in vernum tempus incidebant, idque tempus durauit per totum ſeculum aureum. *Ver aſſiduum* eſt Virg. G. II, 149. *ver longum* Horat. II. od. 6, 17. Veris comites ſunt *Zephyri*. *Hi mulcebant*, leuiter agitabant, huc et illuc mouebant flores. Faſt. I, 61. ventus *mulcet ſummas ariſtas*. *Tepor* conuenit temperiei aëris verni. Plin. II. Ep. 17, 3. *tepore verno niteſcunt*. Cauſſam illius teporis reddit Lucret. V, 816. *At nouitas mundi nec frigora dura ciebat* etc. — *ſine ſemine*, ſine cura hominum. Virg. G. I, 22. *non vllo ſemine fruges*. Haec ſunt *iniuſſa gramina*.

109 *Mox* non temporis ſucceſſionem indicat, ſed continuatum ordinem, i. q. praeterea. Vid. Schwarz. ad Plin. Pan. 8, 6. Male igitur Lenzius monet, Ouidium hoc poſuiſſe, quia *fruges* ſerius matureſcant floribus. Neque idem *non renouatus* recte explicat, non aratus. Immo *renouatus ager* eſt noualis, qui alternis annis vacat et nouatur. Senſus: Singulis annis ſua ſponte ager frumenta ferebat, nec erat, cur alternis ceſſaret. *canebat*, exprimit albicantem ſegetis colorem. Virg. Ecl. IV, 28. non minus venuſte, *molli flaveſcet campus ariſta*. Ita *canae ariſtae* VI, 456. *grauidis*, plenis granorum. III, 665. *gravidis corymbis*. Caeterum ſua ſponte olim frumenta nata eſſe neceſſe eſt. Vid. Heyne in Opuſc. Acad. To. I p. 339 ſ.

111 Sic eloquebantur veteres magnam lactis et vini copiam, qua tempore aureo vaccarum vbera diſtenta, vuaeque grauidae erant. Omnis enim copia cum *flumine* comparari ſolet. Virg. Ecl. IV, 21. *Ipſae lacte domum referent diſtenta capellae Vbera*. Add. vſ. 29 et

Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Ioue mundus erat; ſubiit *argentea* proles,
Auro deterior, fuluo pretioſior aere.
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, aeſtusque, et inaequales autumnos,
Et breue ver, ſpatiis exegit quatuor annum.

116. *aeterni veris*, quod Heinſ. placebat, ſine dubio e vſ. 107 migrauit in Codd. quosdam. Nunc aptius *antiqui*.

Tibul. I, 3, 45. *Ire* ſic etiam II, 456. *Mella ſtillabant de ilice*, vel quia apes in ilice fauos condebant, vel quia folia ilignea mel eliquabant, idque tam copioſum, vt in terram deflueret. vid. Heynius ad Virg. Ecl. IV, 30. et Fabri Hiſtoria Mannae inter Hebraeos p. 12 — 18. Etiam hodie in locis quibusdam Aſiae riuos propemodum mellis in ſiluis reperiunt peregrinantes, vt docent Itineraria. *Viridis* epitheto genus quercuum hieme quoque folia retinens Ouidius indicaſſe Lenzio videtur. Potius in *flaua* et *viridi* imago, ſiue luſus ineſt parum probandus.

113 *Saturnus*, antiquiſſimus rex Latii, agreſtes et ſine legibus viuentes homines ad meliorem victum et cultum traduxerat. Virgil. Aen. VIII, 314 — 329. Idem apud Graecos fecerat Κρόνος, ſub cuius imperio aureum ſeculum fuiſſe dicebatur. Itaque Latini hos duo pro vna perſona habuerunt. vid. Heynius Excurſ. ad d. l. *Cronus* cum reliquis Titanibus in Tartara detruſus. Apollod. I, 2. Haec eſt Titanomachia, antiquiſſimorum poëtarum carminibus celebrata, vnde multa in Gigantomachiam tranſlata. Caeterum in hac argentea aetate nihil Noſter a reliquis poëtis mutuatus eſt, ſed ſuum ingenium ſecutus.

114 *Sub Ioue*, ὑπὸ Διός, ſub imperio Iouis. *ſubiit*, ſucceſſit, ſecuta eſt. *Auro deterior* ex Heſiod. Ἔργ. 127. πολὺ χειρότερον χρυσέα. *Deterior ac decolor aetas* haec argentea vr. Aen. VIII, 326. *Auro* et *aere* pro aurea et aenea. *Pretioſior*, innocentior, cum reſpectu ad metalla. Claudian. 22, 454. *melioris ſecla metalli.* Argentea *candent*, et aureis *rutili anni* ſunt.

116 *Iupiter contraxit*, vt ap. Virg. G I, 129. *Iupiter mella decuſſit foliis*, *riuis currentia vina repreſſit* etc. *antiqui*, priſtini, praeteriti. Virgil. Aen. II, 137. *antiqua patria* de exſule. Noſter intra vſ. 423. *antiquus alueus*, et ſic centies. *Vetus patria* dixit Liv. I, 35. — *inaequales*, mox humidos, mox ſiccos; calidiores interdum, frigidiores rurſus. *Incertos* tales menſes dixit Virgil. G. I, 45. *Breue* cum dilectu, quia antea *aeternum*. *Exegit*, exigi voluit.

Tum primum ſiccis aër feruoribus vſtus
Canduit: et ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos. Domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique iugo gemuere iuuenci.
Tertia poſt illas ſucceſſit *aënea* proles,
Saeuior ingeniis, et ad horrida promtior arma;

121. *domos.* In Florent. et priore Hamb. *domus*, quo recepto verſum gratiorem effici Heinſ. putabat. At illa Ouidiana repetitio talem ſimilitudinem non requirit; ſufficit eandem eſſe vocem.

Exigere autem tempus eſt, agere, degere, vt centies ap. Cic. Virg. Plin. et alios. Sed Burm. aliter: exaequauit, vt in trutina. Lenzius explicat: Iupiter antiquum ver extendit in quatuor tempeſtates. Non bene. Non enim *ver*, ſed *annum* *exegiſſe* dr. neque *exigere* extendere ſignificat. *ſpatia*, tempora. Suauiter annuas viciſſitudines deſcribit XV, 201 ſqq.

119 Summum aeſtum deſcribit. Sed cogitandum eſt, vixiſſe poëtam ſub calidiore Italiae coelo. — *Candor* ſolis ita ap. Claudian. I, 219. et *incandeſcere* Virg. G. III, 479. Plin. Pan. 30, 3 Hiemis frigore *adſtringuntur* corpora, vere autem aduentante *ſoluuntur*. Horat. 1. od. 4, 1. *glacies*, ſtiria. *adſtricta pependit* venuſte pro, adſtricta eſt. Etiam III Triſt. 10, 21. *pendens glacies.* Sed multo venuſtius Virgil. G. III, 366. *ſtiriaque impexis induruit horrida barbis.*

121 *ſubiere domos*, cum antea in agris et ſiluis habitaſſent (A. A. III, 473), vt etiam hodie Californiae incolae. Cf. Fabers Archaeologie To. I. p. 9. *Antris* pro aedibus etiam hodie vtuntur Arabes multi. Et in aliis calidioribus terris tecta ſibi parant ex ramis arborum. *Cortex*, intelligitur cortex interior, liber. *vinctae c. v.* Crates, e quibus olim ſibi pararunt homines aedificia. Senec. Ep. 90. *quamlibet virgeam cratem texuerunt manu.*

123 *longis* vim pingendi habet. *preſſi*, onerati. Cf. Virgil. G. 1, 45. Cic. N. D. II, 63.

125 In hac aetate iuſto breuior eſt, pendetque ab Heſiod. vſ. 144 ſqq. Erat hoc hominum genus ἐκ μελιᾶν δεινόν τε καὶ ὄμβριμον, *haſtis terribile et validum*, amabat Martis opera, habebatque χάλκεα τεύχεα, *aenea arma*, cum nigrum ferrum nondum inuentum eſſet. Cf. Arat. Phaen. 130. Ergo et nunc *ſaeuior* eſt ferocior, audacior in bello. *horridum* ſollemne epitheton armorum, proeliorum, bellorum, caſtrorum. Arat. κακόεργοι μάχαιραι. Lenzius vero *horrida*

Quasque recondiderat, Stygiisque admouerat vmbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierant; prodit bellum, quod pugnat vtroque;
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,

polit. *per viscera*, quod respuendum, quia profunditas magis, quam latitudo metallifodinarum, hic tangitur. Add. not.

santur. Hanc veteres in media terra ponebant; intelligit ergo opes altissime latentes. Satis lepide Plin. H. N. II, 63. vbi de hac eadem auaritia queritur, *Si vlli essent*, inquit, *inferi, iam profecto illos auaritiae atque luxuriae cuniculi refodissent.* — Sed egregie de genere humano meriti sunt, qui metalla, quibus aegre caret vita humana, e terris primi eruerunt, eorumque vsum hominibus demonstrarunt; idque ob meritum multi adeo inter Deos relati sunt a grata posteritate. Abusus non tollit vsum. Plin. H. N. XXXIV, 14. ferrum vocat *optimum pessimumque vitae instrumentum*, quod deinde explicat. Neque Natura illas opes tam alte abscondidit. Imo in multis terris ditissimae auri argentique venae propemodum in superficie terrae expositae patent. vid. Goguet vom Ursprunge der Gesetze etc. I, 2, 4. — Caeterum de inuentione metallorum locus elegans est apud Lucret. V, 1240 — 1295.

141 *nocentius*, sacram enim famem iniicit mortalibus. *quod pugnat vtroque*, nummis aureis et ferreis armis. Aliter tamen sensit Pyrrhus. vid. Cic. Offic. 1, 12. *bellum pugnat* poëtice pro, belligerantes pugnant. Solebant autem Veteres praelium inituri *concutere arma*, h. e. hastis aut pilis scuta pulsare, vt tali strepitu terrerentur hostes. Hinc frequenter *crepitus* armorum in descriptionibus pugnarum. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. vs. 136. et Arnaldus in Specim. Animadv. p. 74.

144 Grauem hanc vitiositatis humanae deplorationem Seneca laudat de Ira II, 8. de Benef. V, 15. N. Q. p. 911. Locus adumbratus ex Hesiod. vs. 182 sqq. Οὐδὲ πατὴρ παίδεσσιν ὁμοίιος, οὐδέ τι παῖδες, Οὐδὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ καὶ ἑταῖρος ἑταίρῳ, Οὐδὲ κασίγνητος φίλος ἔσσεται. Nostrum expressit Senec. Hipp. vs. 553 seqq. sed non satis feliciter. *ex rapto.* Alibi *ex* omittitur in hac formula. *Gratia*, concordia. *Imminet* graue verb. cupide instat. *Lurida aconita*, atra, tristia venena. De *aconito*, herba venenata, vid. infra VII, 415. *luridus* proprie de pallore cadauerum dicitur. vid. Brouckhus. ad Propert. IV, 7, 2. Hinc etiam venena letifera dicuntur *lurida* ab effectu. Ante oculos autem Noster ha-

Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt,
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita nouercae:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet Pietas, et Virgo caede madentes,
Vltima coeleſtum, terras Aſtraea reliquit.
Neue foret terris ſecurior arduus aether;
Adfectaſſe ferunt regnum coeleſte Gigantas: *Gigantes.*
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum

148. Valde hic variant Mſſ. Multi, *incurrit in annos* aut *occurrit*. Berneg. *concurrit*. Vnus, *deſiderat*. Menardi, *incurrit honores*. Genev. *irrupit*. Heinſ. coni. *patrios male digerit annos*. Apparet, in Cod. antiquiſſimo, vnde multi alii deſcripti, veram lectionem euanuiſſe. Eam deinde librarius quisque ſuo modo ſuppleuit.

buit Virgil. G. II, 128. ſ. vbi *ſaeuae nouercae miſcent herbas, et non innoxia verba*. Claudian. 15, 173. *adhuc ignota nouercis gramina*. Adeo male olim audiebant nouercae!

148 *Inquirit* etc. quaerit a Mathematicis, ſ. Chaldaeis, aſtrologis, qui ex natalibus futura praedicebant, (Gellius N. A. I, 9.) annum, quo pater moriturus ſit. *ante diem inquirit*, praeſcire cupit. Silius III, 13. *caſus ſcire futuros ante diem*. Lenzio haec impietas, in hac quidem notatione, non ſatis magna videtur; itaque his verbis ſubiicit h. ſenſum: ipſe ſit auctor mortis praematurae patri. Id vero verba ſignificare non poſſunt. Tacit. An. III, 22. *Quaeſitum per Chaldaeos in domum Caeſaris*, vbi Lipſius et ſuis et Tertul. verbis monet, quam capitale id ſit. Varietas tamen lectionis materiam emendandi largam ſuppeditat. Forte Ouid. ſcripſit, *irrumpit in annos*. Cic. Lig. 5. *irrumpere in fletum*, eum interpellare, abrumpere. Tacit. An. IV, 67. *irrumpere quietem* eodem ſenſu. Tum *ante diem*, ſcil. fato deſtinatum, vt A. A. III, 739. Virg. Aen. IV, 696. *Pietas*, amor conſanguineorum mutuus. *victa iacet* grauiter dictum, expulſa eſt. Metaphora petita ab hoſtibus aut gladiatoribus victis. *Virgo Aſtraea*, Iuſtitia, quae etiam ſimpliciter *Virgo*, et a Caeſare Germ. *iuſtiſſima virgo* dicitur. Relicta terra, Iouis in coelo reſedit. *vltima coeleſtum*, erat enim etiam hoc in aurei ſeculi bonis, vt Dii praeſentes homines viſerent. Faſt. I, 247.

FAB. III, 151 — 62. *Gigantomachia*, quam Noſter paucis transmittit, Heſiodus plane neglexit. Quae Homer. Od. λ, 304 — 19. Apollon. I, 484. Virg. G. I, 280 – 83. col. Aen. VI, 580. Apollod. I, 7, 4.

Fulmine, et excussit subiecto Pelion Ossae.
Obruta mole suâ cum corpora dira iacerent;

155. Ante Heins. edeb. *subiectum Pelion Ossae*, quod insulsum. Nec melior altera Heins. coniect. *subiectam Pelio Ossam*. Vnus Ambros. pro diuersa lect. *subiecto Pelio Ossam*, quod inuexit Heins. vt adeo Ouid. eundem, quem Virgil. G. I, 280. montium ordinem secutus sit. Sed quoniam non modo ap. Homer. atque Propert. II, 1, 19. sed etiam apud Nostrum Amorr. II, 1, 13. montes illi sic collocantur, vt maximo Olympo minor Ossa, et huic minimus Pelion impositus sit; propterea nos non dubitauimus amplecti lect. multorum Mss. ex vetustioribus, quam etiam Barth. ad Statii Theb. X, 846. probat, et a qua tantum in syntaxi aberrant secund. Palat. et vnus Bersm. qui habent *subiecto Pelion Ossa*.

Otum et Ephialtem, Aloi filios, statura corporis prodigiosa, parasse, et, nisi ab Apolline sagittis confixi essent, perfecturos fuisse scribunt, ea Noster hic atque Fast. V, 35 a *Gigantibus* facta esse narrat. Verum *Gigantas*, Γηγενεῖς, *Terrigenas*, quos Terra, indignans Ioui ob Titanas in Tartarum coniectos, ex Tartaro peperit, et quorum nomina Schol. Hesiod. ad Th. 185. Hygin. praef. p. 3. habent, potius in Macedonia saxa atque accensas arbores in coelum iaculatos esse, atque a Coelicolis, Hercule in societatem adscito, interfectos, alii tradunt, vt Eurip. Ion. 206—18. Apollod. I, 6. Itaque Ouid. duos diuersos mythos confudit; in quo forte auctores habuit aut Pherecydem et Acusilaum, qui illa attigerant, aut priscos poëtas, qui Gigantomachias scripserant. Horat. III od. 4, 49—63 mythos illos distinguit. In Claudiani Gigantomachia Gigantes et hos et alios montes iaculantur. Vix dubium autem est, quin Olympus ab Ossa terrae motu reuulsus originem fabulae dederit. Strabo IX p. 658. Gigantes autem fuisse videntur homines viribus valentes, feroces et insolentes tam in Deum, quam in homines; quorum ferociam prisca aetas, sub sensus omnia vocans, sic expressit, vt corpora immania, et multa brachia, in quibus sedes roboris, iis daret, atque montes ab iis ad coelum exstructos fingeret.

Neue etc. Sic commode haec annectuntur antecedentibus. *arduus*, longe remotus a turbis terrenis, atque etiam difficilis adscensu. Fecerunt autem hoc gigantes impulsu matris, inuidentis coelicolis regnum. *fulmen* Cyclopes Ioui in Titanomachia ministrauerant, Apollod. I, 2, 1. eoque pro telis deinde in omnibus pugnis vsus est.

156 *corpora dira.* Erant enim immania monstra, quibus mater staturam ingentem, centenas manus, quinquagena capita, et pro cruribus angues dederat. Fast. V, 35. De for-

Perfuſam multo natorum ſanguine Terram
Incaluiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem:
Et, ne nulla ſuae ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. Sed et illa propago
Contemtrix Superum, ſaeuaeque auidiſſima caedis,
Et violenta fuit: ſcires e ſanguine natos.

157. Heinſ. ex vno Leid. arridet *merito ſanguine*. Immo in *multo* cauſſa *incaleſcendi*; et *multus* eſſe debebat immanium Gigantum cruor. Pro *Terram* vnus Heinſ. *matrem*, quod praefert Burm. vt ſic indicetur, Terrae filios fuiſſe Gigantas. Immo *Terram natorum* eorum originem declarat certam; *matrem* contra eam dubiam relinquit. Sed idem bene fecit, quod vſ. ſeq. pro *immaduiſſe* ex vno Medic. et Ed. Aldi dedit *incaluiſſe*, quia Ouid. amat tales repetitiones, et quia in *calore* illo vis gignendi. 159. Thuan. et vnus Voſſian. *ferae ſtirpis*, quod Heinſ. amplexus eſt.

ma illa ſymbolica vid. Heyne in Antiquariſchen Auffaetzen To. II p. 58. *mole ſua*, montibus a ſe exſtructis. Senec. Thyeſt. vſ. 1084. hi tres montes vocantur *tergemina moles*.

157 Haec fabulae pars adficta propter hominum crudelitatem. Crudeles *ſanguine nati* dicebantur. Tibul. I, 2, 39. *animare*, in animans vertere. IV, 618. XIV, 566. Pro *ferae* reuocaui *ſuae*, in quo indulgentia materna ineſt et cauſſa mutationis. Neque, ſi *ferae* praeceſſiſſet, ſubiici potuiſſet, *ſed et illa* etc. *in faciem hominum*, in homines, aut in formam hominum, quam Gigantes non habuerant. *ſcires e ſ. natos*. VI, 22. *ſcires a Pallade doctam*. Faſt. II, 419. *Marte ſatos ſcires*. Vid. Drakenb. ad Sil. V, 279.

FAB. IV, 163—243. *Lycaon*. Quam impia illa e Gigantum ſanguine orta proles fuerit, commode probatur exemplo Lycaonis, regis Arcadiae, qui ipſi Ioui, terras viſenti, non modo carnes humanas appoſuerat, ſed etiam inſidias ſtruxerat; quam ob impietatem in lupum conuerſus eſt. Cf. Hygin fab. 176. et Apollodor. Biblioth. III, 8. quo vtroque loco filii Lycaonis, quod hic traditur periculum, in Ioue facere conantur, quam ob cauſſam ipſi fulmine necantur; pater autem ſecundum Hygin. in lupum conuertitur, ſecundum Apollod. autem vna cum filiis concrematur. Cum Apollod. conſentit Schol. Lycophr. ad vſ. 481. Pauſan. Arcad. p. 600. tradit, Lycaonem, Pelaſgi filium, Cecropi aequalem, Ioui ſacra Lycaea inſtituiſſe, in iisque infantem ſacrificaſſe, eamque ob cauſſam in lupum conuerſum eſſe. Id quod paullo propius ad hiſtoricam veritatem accedit. Etenim etiam marmor Arundel. I, 31. memorat, Lycaonem, Pandioni, Cecropis filio, aequalem, inſti-

Quae pater vt ſummâ vidit Saturnius arce,
Lycaon. Ingemit: et, facto nondum vulgata recenti,
Foeda Lycaoniae referens conuiuia menſae,
Ingentes animo et dignas Ioue concipit iras;
Conſiliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, coelo manifeſta ſereno,

166. Palatini et alii nonnulli, *Ingentes animos*, *dignas* etc. Placet Dan. Heinſ. et Burm. quia *animi* ſaepe de ira dr. et cum *ira* coniungitur. Melior eſt vulgata; verbo enim *concipere* fere ſemper additur *animo* aut *mente*. Vid. 777. II, 77. 640. X, 352. XV, 6. Ita et ap. Virg. et alios.

fuiſſe Ioui ſacra, Λυκαῖα dicta, in quibus homines Deo offerrentur. Atque haec ſacra diu manſiſſe inter Arcadas, ex antiquo quodam auctore refert Plin. H. N. VIII, 32. Regem iuſtum fuiſſe eum Suid. in Λυκάων narrat; atque etiam ex Pauſan. apparet, multa eum inter Arcadas ad vitae cultum inueniſſe. Fabulam de mutatione in lupum facile nominis etymon parere potuit. De λυκανθρωπίᾳ vniverſe Herodot. IV, 105. Plin. d. l. diſputant. Fabulam in ſe tenuem Ouidius tractatione reddidit memorabilem, in eaque exornanda multum ingenii oſtendit. Poëta non ipſe narrat, quid Lycaon commiſerit, ſed Iouem Diis conuocatis narrantem inducit: quae inventio multa ornamenta peperit. Sic enim conſeſſus Deorum, Iouisque maieſtas deſcribi, atque oratio commota intexi poterat.

163 Coelum vr. *arx mundi*, *arx coeli*, *arces igneae*. Vid. Brouckh. ad Propert. III, 3, 53. In *ſumma arce* domus Iouis fuit II, 306. quae et ipſa *arx* vr. vſ. 673. vnde deſpicit terras. Virg. Aen. I, 223. Apud Homer. Iupiter ἐν ἀκροτάτῃ κορυφῇ Olympi habitat. — *Foedus victus* de carne humana etiam ap. Horat. A. P. 392. θοίναν ἀγρίαν θηρῶν vocat Eurip. Hec. 1071. Vt hic *conuiuia Lycaoniae menſae*, ſic apud Lucan. ex imitatione Noſtri *conuiuia Ganymedeae menſae*, et apud Noſtrum XV. *Thyeſteae menſae*, non minus illa foeda, quam Lycaonia. *referens*. quibus? Deos poſtea conuocat. Num poëta dedit *repetens*, ſibi in memoriam reuocans? Plin. III Ep. 5, 16. Rode omiſit in verſione. *facto recenti*, vt alibi *re recenti*. — *concipi animo* dicuntur, quae oriuntur in animo, vt ira, furor.

167 Cum res grauis agenda eſſet, Iupiter Deos conuocare (ἀγορὴν δὲ καλέσαι) ſolebat, (Homer. Il. δ. 1. θ. 2. υ. 4 ſqq. Virgil. Aen. X, 1. et ſaepe,) in primis duodecim magnos, qui erant Conſiliarii Iouis, et *Conſentes* dicebantur. Senec. Nat. Quaeſt. II, 41. Arnob. c.

Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. Dextrâ laeuâque Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitant diuersa locis. A fronte potentes
Coelicolae, clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,

170. Quidam *tecta Tyranni.* Sed v. Burm.

Gent. III. p. 123 Nunc autem etiam reliqui Dii, audiendi caussa, confluunt. Itaque non facile discernere licet, vtrum *consilium* an *concilium* legendum sit: nam *consilium* est consessus deliberantium, *concilium* audientium. vid. Ernesti Clav. Cic. v. *consilium*, et Burm. ad h. l. *Vocare consilium* aut *concil.* phrasis solemnis.

169 De circulo illo candido in coelo, quem γαλαξίαν vocarunt Graeci, *lacteam* Latini, mira finxerunt Veteres, ope tuborum opticorum destituti. vid. Macrob. in Somn. Scip. I, 12. 15. Manil. Astron. I, 748.

170 Sequitur topographia coeli. *magnus Tonans* etiam II, 466. Alibi *altitonans*. *dextra laeuaque* refer, non ad regalem domum, sed ad lacteam. Pro, nobiles habitant, notione speciali et accommodate ad mores Rom. dixit *atria celebrantur* etc. is enim honor Romae nobilibus haberi solebat. *Plebs*, δαίμονες δεύτεροι, i. secundi ordinis. v. Graev. ad Hesiod. Ἔργ. 141. Vt Romae nobiles et plebeii, sic etiam in coelo. Non autem debebat verti *der Poebel.* Ad *plebem* a Nostro in Ib. 81. referuntur Fauni, Satyri, Nymphae, Semidei; sed hi mox vs. 192 s. ab ea distinguuntur, habitant enim in terris. Inter ciues Romanos nonnulli erant *potentes*, valentes gratia et auctoritate, atque *clari* vel natalibus vel rebus gestis. Vid. Corte ad Sallust. Cat. 38, 1. Sed hi Dii *potentes* differuntne a *nobilibus*, eorumque *penates* ab illorum atriis? Ea opinio fuit Rodii, qui Iouem et Iunonem hic intelligi monuit. Sed non ita est. Antea *dextram laeuamque* tantum commemorauerat poëta; iam loca accuratius definit: *Plebs habitant diuersa locis*, diuersis locis (vs. 40.), sed *nobiles* s. *potentes a fronte*, scil. regalis domus. Adeo insueuerat, *penates* de domo dicere, vt poëta nunc etiam ad Deorum ipsorum domos transtulerit. cf. vs. 775. *ponere* domos, condere, Graec. θέσθαι οἰκίας.

175 Adulatio in Augustum, cuius domus in monte Palatino *Palatium* dicta est. Constructa autem erat ex pluribus aedificiis minoribus in vnius maximi speciem. Et sic

Haud timeam magni dixiſſe Palatia coeli.
Ergo vbi marmoreo Superi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque
Caeſariem, cum quâ terram, mare, ſidera, mouit.
Talibus inde modis ora indignantia ſoluit.

176. Quatuor, *haud dubitem.* 177. Iunian. *theatro.* Monent Heinſ. et Burm. et alibi talia loca *theatris* comparari, quia Graeci in theatris conuentus habuerint.

comparari cum eo poterat coeleſtis illa ſedes. Non dixit *haud dubitem*, vt Mſſ. quidam habent, ſed reuerentius *timeam*. *Audaciam* ſuam excuſat, non, vt Lenzius putabat, vt deteriorem Iouis domum palatio Auguſti declararet (ſordida enim fuiſſet illa adulatio); ſed quia ſummi Dei domum, quem omni h. l. in maxima maieſtate collocat, cum humana et terrena comparat. Eadem comparatio et III Triſt. 1, 35—38. Iam ap. Homer. Od. δ, 74. Telemachus cum Iouis Olympici aula componit Menelai regiam.

177 *Ergo* poſt digreſſionem reuocat lectorem ad ſententiam abruptam, h. l. ad vſ. 166. *Receſſus* et *ſeceſſus* dicuntur intima aedium conclauia, in quibus negotia arcana tractari ſolebant. vid. Schwarz. ad Plin. Paneg. 83, 1. Sic et VII, 670. XIV, 261 vbi Circe *pulchro ſedet receſſu Sublimis ſolio.* Reges olim vel dextra tenebant *ſceptrum* erectum, vel ei *innitebantur*. *Terrificam — mouit* expreſſum eſt ex nobiliſſimo loco Hom. Il. α, 529 ſ. Ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπεῤῥώσαντο ἄνακτος κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο· μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν Ὄλυμπον. Ibi Olympum tantum mouet, quia nil niſi annuit capite: ſed hic grauiter indignans ita caput concutit, vt *terra*, *mare*, *ſidera* tremant: quamquam ap. Catul. 63, 203 nutus eandem vim habet: *tellus atque horrida contremuerunt aequora, concuſſitque micantia ſidera mundus.* Haec loca ſublimitatis laudem merentur, feriuntque animum; licet Noſter vim illam adiecto *terque quaterque* fregerit. Magnificam autem illam ſententiam tranſtulit et ad alios, VIII, 780. ad Cererem, II ex Pont. II, 65 ad Auguſtum adeo, cum *vultus remiſerit illos, Qui ſecum terras imperiumque mouent.* Hic *mouent* eſt, regunt; ſed noſtro loco *mouit*, tremefecit, vt Horat. III Od. 1, 8. Iupiter *cuncta ſupercilio mouens.* *Concuſſio* ſignum indignationis, vt II, 849. *cum qua*, qua concuſſa. Nota autem grauem ſonum, qua omni h. l. verba incedunt, quo etiam aſyndeton in *terram* etc. multum confert.

Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
Tempestate fui, quâ centum quisque parabant
Iniicere anguipedum captiuo brachia coelo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab vno
Corpore, et ex vnâ pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. Per flumina iuro

187. Plurimi *circumsonat*; quod et ipsum de mari dr. Leid. Palat. Bersm. *oceanus circumfluit* ex glossa,

182 Quae sequitur oratio, et iram spirat, et grauitati Iouis conuenit. Maiestati Iouis conueniunt illa, quae de regno mundi, de puniendis sceleribus, de nouis incolis terrae dandis, de imperio suo in Deos loquitur. Indignitatem rei commode per comparationem cum Gigantum conatu (quem lector modo cognouit) ostendit; erat enim et hoc crimen laesae maiestatis diuinae. Vt autem ille conatus iustam ministraret mensuram, grauissimis eum verbis describit. *Anxium* illum animum commemorat etiam Hor. III Od. 4, 49. turma Gigantum *magnum terrorem intulerat, fidens brachiis.* Itaque et hic formula *brachia iniicere* cum delectu adhibita. *anguipedes*, δρακοντόποδες. Trist. IV, 7, 17. *serpentipedes.* — *captiuo*, quod capere conabantur. IX, 133. *rapta*, quam Nessus rapere parabat. XIII, 226. *capta Troia.* Claudian. 28, 243. *captiua pignora*, liberi inclusi et mox venturi in hostium potestatem. Incipit *magis anxius*; sequi debebat, *quam nunc*; sed hoc iratus omisit. *Ferus hostis*, ἄγριοι θεοὶ vocantur gigantes. *feri gigantes* Senec. Oedip. 90. *ab vno corpore.* Erat vna cohors, quae coniunctis viribus Superis bellum inferebat.

187 *qua — orbem*, quam late Oceanus terram ambit, quam late terra patet. cf. Heroidd. IX, 14. Fast. V, 85. *Nereus*; Deus marinus, vnus ex antiquissimis. Hesiod. Theog. 233. *circumtonare* bene de strepitu vndarum; mare enim est πολύφλοισβον. Vt h. l. *Nereus circumtonans*, sic Hesiod. Theog. 441. ἐρίκτυπος Neptunus, et apud Homer. h. Mer. 187. Neptunus ἐρισφάραγος.

188 Vnum Styga circumloquitur. *Labentia* dixit, quia *labi* sollemne de fluuiis, quamquam pr. celerem eorum decursum exprimit, qui non conuenit Stygi, pigrae paludi. Forte *sub terris.* Vid. Varr. lect. *immedicabile* etc. Talis sententia vim argumenti habet. *vulnus*, membrum vulnere morbidum. XV, 93. *vulnera mandere*, carnes bestiarum vulneratarum. *ensis*, ferrum medicorum. Graue hoc voc. ira suppeditauit. Etiam Rutil. Itin.

Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina, Nymphae,
Faunique, Satyrique, et monticolae Siluani:
Quos quoniam coeli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare ſinamus.
An ſatis, o Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit inſidias, notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes, ſtudiisque ardentibus auſum

189. Leid. et Gronov. *ſub terris.* Argent. et alter Leid. *ſub terra.* 190. *tentata*, pro *tentanda*, ex vno ſuorum reuocauit Heinſ. atque ita et Barth. voluerat. Mox Burm. placebat ex Vatic. Excerpt. *immedicabile membrum*, quia ſic Cic. VIII Philip. 5. et quia *vulnus* h. l. durum. Vid. not. 197. Sine cauſſa Heinſ. malebat, *cui fulmen.*

I, 311 dixit, notante Burm. *enſe recidere malum.* *ſincera*, integra, vt XII, 99. Contra Virg. G. IV, 284. *cruor inſincerus*, corruptus putredine. Integra autem pars ſunt Fauni et reliqua numina in terris; humanum enim genus omne perdendum erat. *trahatur* a. vitiata parte, inficiatur. II, 826.

192 *Semidei*, ἡμίθεοι, dicuntur etiam *heroes*, et erant intima dignitate, inferiores etiam numinibus ruſticis. vid. Cuperus Obſerv. III, 16. De Nymphis per terram habitantibus vid. Heſiod. Theog. 129. 364. *Satyri* inuentum Graecorum; *Fauni* in Italia originem habent, poſtquam *Faunus*, Pici filius, quartus Italiae rex, ob merita in rem ruſticam inter Deos relatus erat. Illis tribuebantur pedes caprini, his non. Saepe vero haec numinum genera confunduntur. Vid. omnino Heyne in libro Antiquariſche Auffaetze To. II p. 53 ſeq. et in Excurſ. V ad Aen. VIII p. 125. *Siluanus* alibi non niſi vnus, etiam XIV, 637 in ſimili catalogo. *habitare*, nempe tuto.

197 Se deſcribit Deum ſummum. *Fulmen*, inſigne ſummi imperii. *habere*, vt graec. ἔχειν, in poteſtate ſua habere. Referri igitur et ad fulmen et ad Deos poteſt.

199 Hic commode abrumpit orationem Iouis, et ſenſus reliquorum Deorum interponit. Etenim haec interpellatio et maieſtati Iouis et indignitati ſceleris admiſſi augendae inſeruit. Vix audiunt Dii inſidias Ioui ſtructas, cum omnes commouentur. *Confremere* de vocibus promiſcuis concitatae multitudinis. *ſtudium*, impetus animi, quo aliquid vel auerſamur, vel appetimus. *depoſcunt*,

Talia depoſcunt. Sic, cum manus impia ſaeuit
Sanguine Caeſareo Romanum exſtinguere nomen,
Attonitum tantae ſubito terrore ruinae
Humanum genus eſt; totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Ioui. Qui poſtquam voce manuque
Murmura compreſſit; tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit vt clamor, preſſus grauitate regentis;
Iuppiter hoc iterum ſermone ſilentia rumpit:

201. Barth. Adv. 58, 10 mallet, *exſtinguere numen.* Temere. Aeque infeliciter Burm. conj. *lumen*, propter *exſtinguere.* 202. *tantae ſubito* Burm. ex Mſſ. dedit pro *tanto ſubitae*, quod plane eodem redit. 206. *Murmura compr.* Longius aberrat vnus Regius, in quo *Increpuit ſubito*, et Regius alter cum Argentor. *terruit adſtantes.* In Voſſ. alius poſt hunc vſ. inſertus, *Signa dedit ſubito, tenuere ſilentia cuncti.*

ſcil. ad ſupplicium; quo ſenſu proprie *depoſcere.* Drakenb. ad Sil. III, 202.

200 *Manus impia*, ſexaginta illi, qui C. Caſſio, M. et D. Brutis principibus conſpirauerant contra vitam Caeſaris. Sueton. Caeſ. 80. Sollemne erat Romanis, Caeſarem cum Ioue atque imperium Rom. cum regno Deorum comparare. XV, 858—60. Faſt. II, 130. Horat. I od. 12, 49—60. III od. 5, 1—5. Hinc et haec comparatio fluxit, in qua verba bene delecta. *impia.* Virg. G. I, 468 ob idem facinus *impia ſecula.* — *ſaeuit exſtinguere*, ardet ſaeuitia exſtinguendi. Horat. I Od. 15, 27. *furit te reperire. nomen Roman.* imperium Rom. vt ſaepe. Auget autem poëta rem in adulationem Auguſti, quaſi Caeſare interfecto metuendum fuerit, ne totum imperium Rom. euerteretur. *Humanum genus* et *totum orbem* nominat, quia omnes fere gentes parebant imperio Rom., et ſic ad omnes pertinebat Caeſaris interitus. *Ruinam* Lenzius int. nominis Rom. Poteſt et ad Caeſarem referri; dr. enim non minus de hominum magnorum, quam rerum interitu. Horat. II Od. 17, 8. de ſua et Maecenatis morte inſtante, *ille dies vtramque ducet ruinam.* — *tuorum*, populi Romani Caeſaris necem vindicantis. Caeterum Rodius *manum impiam* vertit *eine gottloſe Fauſt*, monetque intelligi conſpirationem contra vitam Auguſti, quod et alii olim putarunt.

205—7 Ineſt in his verbis aliquid tautologiae; et varie olim lecta ſunt. Vid. Varr. lect. *preſſus*, compreſſus. Interdum auctor poſt compoſitum repetit verb. ſimplex. vſ. 158. *incaluiſſe*, *calidumque.*

Ille quidem poenas (curam hanc dimittite) ſoluit,
Quod tamen admiſſum, quae ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humanâ luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxae ſit vbique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Maenala tranſieram, latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei.
Arcados hinc ſedes, et inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulgusque precari

210. Heinſ. malit, *Cui tamen admiſſo.* Male. Duo Iupiter docere vult, quale admiſſum et qualis poena. Spernenda igitur et Gronov. coni. *Quo tamen admiſſo.* 215. Heinſ. putabat praeſtare *ipſo.* Burm. improbat. 217. Heinſ. vel inuitis libris omnibus ſcribendum cenſet *Cyllene*, quia eſt Graec. Κυλλήνη. Bene.

209—13 *Dimittimus* ea, quae eiicimus ex animo, quorum obliuiſcimur. *tempus*, perverſitas hominum huius temporis. Ap. Apollod. filiorum Lycaonis impietas mouet Iovem, vt in terram delabatur. Sed Noſter, qui Deucalionis diluuium cum hoc mytho coniungere voluit, latiorem impietatem commemorauit. *delabi* ſollemne de deſcenſu Deorum in terras. *luſtrare*, obire circumſpiciendi cauſſa. XII, 527. *ſub imagine*, adſumta forma. II, 804. Mercenarii formam Apollod. memorat.

216 Montium horum nomina commemorare voluit, quia illi in Arcadia celeberrimi. *Maenalus* pinubus abundabat, et plenus erat lyncum, vrſorum, aprorum, aliarumque ferarum. Virg. Ecl. X, 14. 15. vid. Spanhem. ad Callim. h. Dian. 89. Neque tamen illud *latebris hor. fer.* nunc ad rem pertinebat. *Lyceus*, pinifer et ipſe; nam pinus frequens in Arcadia arbor. *gelidus* frequens montium epitheton, partim ob altitudinem, partim ob arborum vmbram.

218 *Arcados tyranni* per prolepſin dictum, vt innumera alia in hoc carmine. *Arcadia* enim ſerius ab Arcade, Lycaonis nepote, nomen accepit. Hygin. fab. 176. Idem, quo loco pater poena adfectus, Trapezuntem oppidum condidit. Hygin. d. l. et f. 275 *ſedes* vel i. q. *tecta*, vel vicus; vicatim enim habitabant Arcades. *inhoſpita*, hoſpites enim noctu trucidare conatur, quod ſummum nefas. Horat. II. Od. 13, 7. Contra *hoſpita tellus*, vbi hoſpites benigne tractantur. Infra III, 637. Alias

Coeperat. Irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem somno nec opinâ perdere morte
Me parat. Haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossâ
Obsidis vnius iugulum mucrone resoluit:
Atque ita semineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis; ego vindice flammâ
In domino dignos euerti tecta Penates.
Territus ille fugit; nactusque silentia ruris

224. *perdere.* Heins. mallet *prodere.* Illud est grauius et h. l. accommodatius. 225. Pro *veri* Medic. *rerum*, quod placet Heins. qui non sensit, voluisse Nostrum inuidiose repetere ipsa Lycaonis verba. Ille autem dixerat *Experiar*, nec *verum* erit dub. idem vs. seq. pro *missi* malit *Amyci* aut *Nisi*, quia in Palat. *amici*, in aliis quibusdam *Misi.* 231. Sic iam Ciofan. ex vno suo edidit. Ita et Mureti Excerpta, approbantibus Barth. Adv. 31, 3. Gronov. Obs. III, 19. Sed librarios praepos. *in* decepit, vt darent *dominum*, hinc etiam *dignosque.*

inhospita loca, vbi nemo habitat, neque adeo cuiquam hospitium praebetur. Virg. Aen. IV, 41. Horat. I. od. 26, 6. *traherent cum sera* etc. cum nox iam ingrueret. Ornate poëtae plerumque tempus designant; sed Noster maluit suauiter, eleganter verbo *traherent* polito.

221 *vota*, preces. *dubitabile*, dubium; vox, vt videtur, ab ipso Ouidio signata, vt aliae multae. Occurrit et XIII, 21. *grauem somno*, graui somno oppressum, βεβαρημένον εἰς ὕπνον.

226 *Molossi* in Epiro, apud quos Dodonaei Iouis templum. Plin. H.N. IV, 1. Haec de obside Molosso Ouidius, vt videtur, de suo addidit, sed contra fidem. Nam, vt mittam, illos a Molosso demum, Neoptolemi filio, nominatos esse; quis credat, quod iam Burm. monuit, illa aetate tam longinqua bella esse gesta? Apollodor. narrat, fuisse ἕνα τῶν ἐπιχωρίων παῖδα, cuius carnes Ioui apposuerit tyrannus; alii rursus Nyctimum nominant, ipsius Lycaonis filium, aut Arcada nepotem. vid. Munker. ad Hygin. fab. 176. *Atque ita*, quo facto, postea, vt 377. III, 22 et passim. *semineces*, palpitantes adhuc. *Trementia frusta* dixit Virg. Aen. I, 212. Carnibus aqua mollitis s. elixis post heroicum demum tempus homines vesci coeperunt, cum antea *tostis* duntaxat vterentur.

231 Ordo verborum est hic: *Euerti tecta in penates dignos*

Exululat, frustraque loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
Vertitur in pecudes: et nunc quoque sanguine gaudet.
In villos abeunt vestes, in crura lacerti;
Fit lupus, et veteris seruat vestigia formae;
Canities eadem est, eadem violentia vultu;
Idem oculi lucent, eadem feritatis imago.
Occidit vna domus: sed non domus vna perire
Digna fuit; quâ terra patet, fera regnat Erinnys,
In facinus iurasse putes. Dent ocius omnes,
Quas meruere pati (sic stat sententia) poenas.

234. *caedis.* Probat Burm. ex plurimis *praedae.* Illud grauius et ad facinus Lycaonis modo et tentatum et admissum accommodatius. Mox Heins. ex multis recte *vertitur* recepit, cum *vtitur*, a Ciofano defensum, vulgaretur. 238. Erford. vterque, sec. Palat. et Leid. vnus *vultus*, quod rectius iudicat Heins.

domino, euerti tecta et conieci in penates aeque improbos ac dominus. Transmoueri ita praepositiones a poëtis, docet Gronov. Obs. III, 19. *vindex flamma*, fulmen, quo vlcisci Iupiter scelera solet.

233 Etiam in aliis transformatis studium tentandi *loquelam* manet. 637. II, 483. III, 201. 229 sqq. *rabies* ventris, βουλιμία, propria est luporum. vid. Burm. ad Phaedr. I. fab. 3. Ea nunc non aliunde arcessenda erat, sed *ab*, ex *ipso* Lycaone colligitur, et *ori*, faucibus, inditur, vnde lupo *improba faux* tribuitur Phaedr. d. l. Antea homines interfecerat, nunc rabiem suam *vertit*, transfert, *in pecudes*, oues inprimis, quae proprie *pecudes*, vnde *latro*, *raptor* et μηλοφόνος dicitur. *Cupidine vertitur* pro vulgari, cupidinem vertit. Hoc plus est, quam, quod alii habent, *vtitur*; indicat enim, eum iam ante crudelem fuisse. Ita *verti* et V, 121. VIII, 768. XI, 23.

237 *Seruat* illa *vestigia*, vt nitorem Daphne vs. 552. speciem candidam Io vs. 612. *Canities* proprie non nisi hominibus et equis tribuitur. Plin. H. N. XI, 37. Sed h. l. intelligitur color cinereus, quem referunt villi lupini. Hinc πολιοὶ λύκοι vt apud Homer. Il. κ, 334. vbi Schol. πολιὸς interpretatur τεφρώδης, i. cinereus. *Oculi* lupi etiam in tenebris *lucent.*

241 *fera regnat Erinnys*, homines furunt impietate. Furiae enim homines in furorem et in scelera compellunt. *Erinnys* ἀπὸ τοῦ ἐριννύειν ab irascendo, dicta. Pausan. VIII. p. 649. *stat sententia*, certo decretum est. Ap. Virg. Aen. I, 582 eodem tropo *surgit sententia.*

Dicta Iouis pars voce probant, ſtimuloſque furenti
Adiiciunt; alii partes adſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: et, quae ſit terrae, mortalibus orbae,
Forma futura, rogant: quis ſit laturus in aras
Tura? ferisne paret populandas tradere terras?
Talia quaerentes (ſibi enim fore cetera curae)
Rex Superûm trepidare vetat, ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mirâ.
Iamque erat in totas ſparſurus fulmina terras; *Deucalion.*

244. Multi *frementi*. Et ſaepe haec duo confuſa ſunt a librariis, quippe ſimilia et ſcriptura et vi. *Furenti* cum Gebhardo Crep. I, 12. Burm. praetulit, maxime, quia Gunther. II. Ligur. 270. vbi h. l. imitatur, ita legit. Ibi enim: *iramque furenti Adiiciunt, ſtimuloſque graues.* 249. *gentes* pro *terras* ex 4 Mſſ. dedit Burm. Probauerat et Zinzerling. Promulſ. cp. 51.

244 *pars — alii.* etiam ſolutae orationis ſcriptores amant. vid. Corte ad Salluſt. Catil. 2, 1. *voce*, oratione; alii contra orationem habentibus *aſſentiuntur*, vt fieri ſolebat in ſenatu Romano, vbi triplex aſſentiendi modus, verbis, nutu et ſublata manu, pedibus. vid. Corte ad Salluſt. Catil. 50, 4. *ſtimulos adiicere*, magis etiam irritare, metaphora a bubus ducta. *Furere* et *furor* proprie de iratis. vid. Burm. Sed nec illa irritatio, nec formula, qua expreſſa eſt, ſatis digna videtur Iouis maieſtate. *partes implent*, addunt ſe partibus eius adſenſu ſuo. Sed, vt fit, reſtat ſcrupulus, quem ſibi eximendum Ioui proponunt.

248 Priſcis temporibus *tura* nondum adhibebantur in ſacris, quippe ignota, ſed eorum loco *far*. vid. Plin. H. N. XIII, 1. Arnob. c. Gentes lib. VII. p. 231. ſ. Itaque Ouidius h. l. vt ſaepe, ex more ſuae aetatis locutus eſt. Phraſes ſolemnes ſunt *dare* et *ferre tus.* vid. Briſſon. de Form. I. p. 25. Mox reuocaui *terras*; non enim hic, vt Burm. putabat, de poena ſermo eſt, qua *paret* i. velit humanum genus perdere, ſed, quae forma *terrae* futura ſit, quaeritur, deletis hominibus. *trepidare*, ſollicitos eſſe.

FAB. V, 253—415. Placuit ergo genus humanum *diluuio* (κατακλυσμῷ) perdere. Hoc deſcribitur. Sed duo, qui caeteris antecellebant pietate, ſeruantur, *Deucalion*, Promethei et Pandorae filius, et *Pyrrha*, eius coniux, Epimethei filia. Hi lapidibus iuſſu Themidis iactis genus humanum reſtituunt. cf. Apollod. I, 7, 2. Hygin. fab. 153. Etiam Apollod. III, 8, 2 et Schol. Eurip. ad Oreſt. 1646 hoc diluuium poſt et propter Lycaonis vel filiorum facinus immiſſum narrant. Ne-

Barba grauis nimbis; canis fluit vnda capillis:
Fronte sedent nebulae: rorant pennaeque, sinusque.
Vtque manu latâ pendentia nubila pressit;
Fit fragor; hinc densi funduntur ab aethere nimbi.
Nuntia Iunonis varios induta colores,
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur segetes, et deplorata coloni
Vota iacent, longique labor perit irritus anni.
Nec coelo contenta suo Iouis ira: sed illum
Caeruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.

266. Quidam *ruit*, quod probat Heins. qui tamen malit, *pluit*. 272. Plurimi *colonis*. Atque ita et Senec. N. Q. III, 27. 274. Heins. malebat *illam*, non improbante Burm.

in ore pallor. — *Rorant* poëtis ea, vnde aqua, etiam copiosa, defluit. Vs. 339. *sinus*, pectus.

268 *pressit* veluti spongiam ebriam. *lata*, quia Deus; Diis enim magna membra tribuuntur. *pendentia* e rei natura. Virg. G. I, 214. *nubila pendent.*

271 *Iris* tempore pluuio cornibus suis aquas haurire credebatur. vid. Cerda ad Virg. G. I, 380. *Concipit* exquisitius quam, colligit. Non bene autem hoc Iridis auxilium insertum. Cum enim terra aquis obruenda esset, non debebat Iris inde aquas haurire. *Sternuntur segetes* etc. cf. Homer. Il. ε, 92. Virgil. d. l. 325 et Aen. II, 496. 305. Singula verba delecta sunt ad misericordiam commouendam. Sata vocantur *vota coloni*, quae nunc sunt *deplorata*, quibus succurri nullo remedio potest. Per *longum* annum multos labores exhauserunt coloni, sed, postquam diu exspectarunt largam messem, omnis ille labor *irritus perit*. *labor anni* est etiam Virg. G. II, 514. vbi Heyn. intelligit prouentum ex labore annuo. Etiam Plin. Pan. 81. *agrestium labor* eo sensu, aut certe ipsi agri agricolarum labore culti. Sed h. l. ne idem ter dicatur, rectius de labore per annum exhausto capies. Alias *labores boum* aut *mortalium* in similibus descriptionibus commemorantur. Annus pro consilio poëtae mox dicitur *breuis*, mox *longus*, vt h. l. aut *magnus*, Aen. III, 284.

274 *suo*, quod ei contigit in notissima illa mundi diuisione. Eo contentus fuit secundum Apollod. I, 7, 2. Pluuii, ὑετίου, ὀμβρίου, *Iouis* species etiam in nummis occurrit. vid. Spanhem. ad Aristoph. Nubb. v. 370. *frater caeruleus*, Neptunus. Omnia enim, quae in mari sunt, poëtis *caerulea* aut *viridia* dicuntur. In nomine *frater* latet caussa promti au-

Conuocat hic amnes. Qui poſtquam tecta tyranni
Intrauere ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, vtendum: vires effundite veſtras.
Sic opus eſt; aperite domos, ac, mole remotâ,
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Iuſſerat. Hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato voluuntur in aequora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque ſinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudesque, virosque,
Tectaque; cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto

280. Vnus *permittite.* Vtrumque recte.

xilii. *auxiliaribus vndis*, tamquam auxiliaribus copiis. Praeclara idea.

276 *Amnes* ſunt Dii, qui habitant in fontibus amnium, qui fontes hanc ob cauſſam mox vocantur *domus*. Hos *conuocat*, vt imperator praetorium, iisque breuiter, more imperatorum, mandata dat. Amnes autem, quoniam ſe in mare exonerant, *tyrannidi*, imperio, Neptuni ſubiecti ſunt.

278 *Vires*, aquas. *moles*, terra et ſaxa, quibus coërcetur foramen, vnde fluuius exit. *immittere habenas* paſſim vſurpatur a poëtis, vbi durior eius vſus videri poſſit. Virg. Aen. V, 662 de igne, *furit immiſſis Vulcanus habenis*. Lucret. V, 785. arbores *immiſſis habenis* per auras creſcunt. Eſt autem *immittere* i. q. admittere, laxare. Virg. Aen. I, 63. ventis *laxas habenas dare*. Idem tropus mox in *defrenato curſu*.

281 *Ora*, foramina fontium, *relaxant*, vt tanto maior vis aquarum prorumpere poſſit.

283 *Ipſe*, vt *αὐτὸς*, de domino eorum, de quibus ſermo dicitur. *Tridens*, *τρίαινα*, inſigne Neptuni et *θαλαττοκρατίας*, haud dubie propterea, quod mare tertiam regionem obtinet, etſi alii aliter. vid. Plutarch. de Iſid. p. 581. Reisk. Tridente ſolet et poteſt Neptunus *percutere terram*, vnde *κινητὴς γῆς, σεισίχθων, γαιόχος* etc. dicitur. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. 30. 31. *ſinus aquarum*, cauernas aquis repletas. Virg. G. IV, 364 vocat *ſpeluncis lacus clauſos*.

285 Locus adumbratus ex Virg. Aen. II, 496. *aggeribus ruptis quum ſpumeus amnis Exiit, oppoſitasque euicit gurgite moles, Fertur in arua furens cumulo, camposque per omnes Cum ſtabulis armenta trahit.* — *ſacra*, ſimulacra Penatum,

Indeiecta malo; culmen tamen altior huius
Vnda tegit, pressaeque labant sub gurgite turres.
Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erant; deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat.
Ille supra segetes, aut mersae culmina villae,
Nauigat: hic summa piscem deprendit in vlmo.
Figitur in viridi, si fors tulit, ancora prato:
Aut subiecta terunt curuae vineta carinae.

289 Quidam *indisiecta*, quod probat Burm. ad XII, 109. vbi docet, *disilici*, quia euertantur et destruantur ita, vt in diuersas partes quasi fracta frangantur. 290 *labant* pro *latent* restituit Heins. e Senec. N. Q. III, 27. 294. Gronov. Obs. I, 13. mallet, *aratra*, sine caussa, quamuis ingeniose.

quorum sacraria erant *penetralia*. Vid. Cerda ad Virg. Aen. II, 293. et Heyne Exc. IX. *manere*, μένειν, dicuntur, quae statum suum seruant immota. Liv. 21, 58. *turres*, arces regum beatorumque hominum altiores, aut aedificia in montibus exstructa. Tales turres, quales nos habemus, ignorauit prisca aetas.

292 *Omnia pontus erant.* Laudat Burm. Anthol. lib. II. cap. 40. p. 234. vbi de hoc diluuio; ὕδωρ ὅτε πάντ' ἐγένηθη. *deerant* etc. Haec verba vix ferri possunt; adeo languent post antecedentia. Sed in omni seq. loco accusanda est luxuries ingenii Ouidiani, propter nimiam longitudinem, propter minutias, quas sectatur, et quod nonnulla prope iocosa admixta sunt, quae abhorrent a tantae cladis descriptione. Vere Senec. N. Q. III, 27. vbi h. l. recenset: *Pro magnitudine rei dixit:* Omnia pontus *etc. nisi tantum impetum ingenii et materiae pueriles ineptias reduxisset*: Nat lupus *etc.* *Non est res satis sobria, lasciuire deuorato orbe terrarum.* Exspatiato *etc.* *Magnifice hoc, si non curauit, quid oues et lupi faciant. Natari autem in diluuio potest? etc.* Primas autem h. l. lineas Horat. I od. 2, 6 — 12 duxit, qui et ipse iam antiquis Criticis displicuit. Porphyr. ad illum loc. *Leuiter*, inquit, *in re tam atroci et piscium et palumborum meminit.* Iisdem vitiis infra II fab. I incendii descriptio laborat.

295 Iam incipit omne fere rei rusticae partes putide recensere. *summa* etc. ex Horat. d. l. *Piscium et summa genus haesit vlmo.* Ouid. ineptius etiam hoc expressit. *si fors tulit*, forte fortuna, graeca locutio, εἰ τύχοι. vid. Muret. Varr. lect. XVI, 9. et Morus ad Longin. XIV. Sensus: Tam alta erat vnda, vt anco-

Et, modo quâ graciles gramen carpſere capellae,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocae.
Mirantur ſub aquâ lucos, vrbesque, domosque
Nereïdes: ſiluasque tenent delphines, et altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oues: fuluos vehit vnda leones:
Vnda vehit tigres: nec vires fulminis apro,

299. Burm. offendit ingrati ſoni repetitio, *graciles gramen.* Itaque pro *gramen* praefert *culmen,* quod vnus Regius habet. Capras enim in rupibus fere paſci, et ſic maiorem eſſe oppoſitionis vim, vt phocae, quae in fundo maris eſſe ſoleant, nunc in culmine montis ponant ſua corpora. 300. Bernegg. *pignora,* quod et ipſum placet Burm. ſic enim dici foetus, et *ponere* eſſe verb. proprium de partu. 303. Medic. *annoſa* pro, *agitata,* quod probat Burm. cum arbores frequentius agitari dicantur, quando vento concutiuntur, aut manu hominis. Sed hoc haud dubie nihili eſt.

ra eiecta vix figi poſſet, aut, *ſi fors tulit,* ſi forte figi potuit, figebatur in *prato.* Sine cauſſa Schirachium offendebat *τὸ viride.* Quamquam enim pratum aqua tectum non poterat cerni *viride,* lector tamen id cogitare poteſt; et ſi neges, vim h. l. ei ineſſe, putes ornatus cauſſa additum, vt ſit ex eodem genere, ex quo *fului* leones, *graciles* capellae et alia. *terunt vineta* nil niſi nauigant ſupra vineta. Male Rodius: *jetzt baften an Weinbergen Kiele.*

299 In *graciles gramen* Burm. ingratus ſonus offendit. Sed ita innumera loca mutanda eſſent. V, 390 *humus humida.* X, 3. *voce vocantur.* XIII, 734. *aliquo quoque.* Cic. Mil. 25. *viri vires.* Senect. 21. *praeclara rara.— carpere gramen,* vt Virg. G. III, 295 *carpere herbam. Phocae,* vituli aut boues marini. Vocantur *deformes,* et apud Virg. G. IV, 395. *turpes,* ob faciem foedam, quamquam nec odor eorum gratus eſt. vid. Homer. Od. δ, 442. *ponunt ſua corpora,* recumbunt, vt X, 128. XIV, 427. alias *latus ſubmittere. Nereïdes,* nymphae marinae, Nerei et Doridis filiae, de quibus vid. Heſiod. Theog. 240. ſqq. *agitata* Burm. explicat, concuſſa vi aquarum. Male. Aqua enim ſtagnans non *agitat* arbores. Et quid hoc ad rem, delphinos pulſaſſe arbores iam ab aquis agitatas? Immo ſenſus, pulſant arbores ſic, vt agitentur, magna vi pulſant. Vid. ad vſ. 32. Noſter VI, 248. *laniata pectora plangens,* plangens ſic, vt laniarentur. X, 591. *refert oblata,* retro dat, vt offerantur. Liv. II, 5. *frumenti aceruos ſediſſe in vadis illitos limo,* ita vt illinerentur limo.

304 *Nat lupus* etc. quaſi hoc mirum eſſet, lupum mortuum non deuoraſſe oues. Ineptus etiam ſarcaſmus eſt in illo, *non proſunt vires* et

Crura nec ablato proſunt velocia ceruo.
Quaeſitisque diu terris, vbi ſidere detur,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque noui montana cacumina fluctus.
Maxima pars vndâ rapitur: quibus vnda pepercit,
Illos longa domant inopi ieiunia victu.
Separat Aönios Actaeis Phocis ab aruis,
Terra ferax, dum terra fuit; ſed tempore in illo
Pars maris, et latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus,

307. *Sidere* Medic. reliqui, *ſiſtere.* Illud recepit Heinſ. tum, pro *posſit*, *detur* ex primo Medic. vno Palat. et Bonon. 313. Delrius ad Senec. Herc. Fur. vſ. 1161. legit, *Ionios Oetaeis*, vid. not.

crura. vires fulminis, vires terribiles, quibus aper omnia vaſtat. Phaedr. I. fab. 21, 5. *fulminei dentes* apri. *Ablato* dupliciter capi poteſt; etenim *auferri* drr. et qui abripiuntur vi aquarum, et qui celeri ſe ſubtrahunt fuga, vt Sil. VI, 257. *ablato inſtantem eludere equo*, vbi v. Intt. *ſidere*, *conſidere*, *inſidere* pr. de auibus in terram ſe demittentibus. *vaga* poëtis drr. omnia, quae crebro mouentur. Ita et *vagus nauta.*

309 *immenſa licentia ponti*, pontus, qui totum terrarum orbem occupauerat. *noua*, quae inuſitata ſunt in ſuo genere. *fluctus noui*, nunquam antea in cacuminibus montium viſi. — *ieiunia longa*, fames, *domant*, abſumunt, *inopi victu*, inopia victus, victu deſtitutos. *domare* interdum i. q. interficere, vſ. 447. interdum minus eſt, IX, 74. H. l. de morte lenta.

313 *Actaea arua*, Attica, olim *Acte* dicta. vid. Stephan. in Ἀκτή. *Aonia*, Boeotia, ab *Aoniis* ſic dicta, qui ante Cadmi aduentum illam terram tenebanſ. vid. ad III, 8. Iam *ſeparat — aruis* foret, Phocis interiecta eſt inter Boeotiam et Atticam; quod eſt falſiſſimum. Imo Boeotia ſeparat Phocidem ab Attica. Confugiunt ergo rurſus ad hypallagen. At quis talem hypallagen ferat! Quis non rideat poëtam, qui Batauos inter Weſtphalos, et Saxones inferiores collocet? Sine dubio ab Ouidii manu fluxit *Oetaeis ab aruis.* Nam Phocis ſita eſt inter Oetam montem et Boeotiam. Etiam Ib. 349 pro *Oetaeo* quidam habent *Actaeo.* Poſſet etiam h. l. legi, *Oetaeis ab iugis.* — *dum terra f.* Valent talia ad commiſerationem faciendam. Cum iam vſ. 291 ſ. lectoribus inculcaſſet, omnia pontum fuiſſe, idem non debebat nunc bis, et vſ. 318 ſemel repeti.

Nomine Parnasus, superatque cacumine nubes.
Hic vbi Deucalion (nam cetera texerat aequor)
Cum consorte tori paruâ rate vectus adhaesit;
Corycidas Nymphas, et numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quae nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior aequi

317. Sic lat. scribendum esse, non *Parnassus*, etsi Graeci Παρνασσὸς, monet Brouckh. ad Propert. II, 23, 13. 320 Vulg. *adorat.* vid. not.

317 *Parnasus*, mons Phocidis, *duobus verticibus* (vnde δικόρυφος, *biceps* et *biuertex* dicitur), quorum alter Apollini, alter Baccho sacer erat. Lucan. V, 72. Ob altitudinem, qua *superat nubes*, fere semper niue oblitus est. Schol. Apollon. ad II, 713. et Etymol. M. in Παρνασσὸς tradunt, quoniam ἡ λάρναξ, i. nauis Deucalionis parua, hic adhaeserit, inde montem dictum esse Λαρνασσὸς, vnde paullatim factum sit Παρν. Nugae! Nec audiendi sunt alii, qui Deucalionem deferunt, vel ad Aetnam, vt Hygin., vel cum Seruio ad Atho.

319 *consors tori*, ὁμολεκτρεὶς, alibi etiam *socia tori* aut *thalami*. *Adhaerescere* nunc omnino appellere, cum pr. de nauibus dicatur, quae ad scopulos aut in loca vadosa deferuntur, nec inde auelli possunt. Etiam Senec. N. Q. III, 27. de diluuio, *Editissimis quibusque adhaerebant reliquiae generis humani.* — *parua ratis* illa Graecis λάρναξ, rude nauigium. *Corycides* aut *Coryciae* Nymphae, Plisti, Delphorum fluuii, filiae, Corycium in Parnaso antrum inhabitabant. Apollon. Rh. II, 713. Pausan. Phoc. p. 811. 877 s. Strabo lib. IX. γνωριμώτατον καὶ κάλλιστον τὸ Κωρύκιον Νυμφῶν ἄντρον. Ab hoc diuersum Corycium antrum in Cilicia. vid. Barnes. ad Eurip. Bacch vs. 559. Has, et reliqua *numina*, quibus mons sacer, adorant. Notanda etiam h. l. est syntaxis, Deucalion cum coniuge *adhaesit*, et, *adorant.* Solet enim Noster pluralem ponere, vbi de duobus per praepositionem *cum* iunctis agit. Burm.

321 *Themis*, Aetheris et Telluris filia, iustitiae praeses, tum *oracla tenebat*, responsa dabat petentibus, oraculis praeerat, vnde *fatidica*, χρηστήριος, dicitur Apollod. lib. I. p. 13. χρησμῳδούσης τότε Θέμιδος. Lucan. V, 81. *Cum regna Themis, tripodasque teneret.* — *nunc*, tempore Deucalionis. Loquuntur poëtae de rebus praeteritis, vt de praesentibus. Burm. Prima oraculo Delphico praeerat Tellus, postea Themis, tandem Apollo. Pausan. Phoc. p. 809. Schol. Eurip. ad Orest. vs. 163.

322 Recte mores eorum

Vir fuit, aut illâ metuentior vlla Deorum.
Iuppiter vt liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus vnum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus vnam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disiecit; nimbisque Aquilone remotis,
Et coelo terras oſtendit, et aethera terris.
Nec maris ira manet; poſitoque tricuſpide telo
Mulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum,
Caeruleum Tritona vocat, conchaeque ſonaci

323. Vulg. *reuerentior.* 327. Burm. malit bis, *ambo*, ne omnes voces h. vſ. in *ſ* deſinant. Et dixerunt Veteres in Accuſat. *ambo*, *duo*. 328. Vnus Leid. *deducit*, quare Burm. mauult, *diducit*, vt opp. τῷ *conducit* vſ. 572. 333. Vulgo *ſonanti*, vnus,

notati; hi enim ipſis cauſſa erant ſalutis. Iuſtitia et metus Deorum omnes virtutes complectuntur. Quae de ſingulis hic praedicantur, ea de ambobus intelligenda. Cf. vſ. 327. A Luciano de Dea Syria, Deucalion laudatur ob εὐβουλίαν et εὐσέβειαν. *metuens Deorum* deſcriptio hominis religioſi. vid. Heinſ. qui copioſe hanc locutionem illuſtrat. Infra V, 100. *aequi cultor*, *timidusque Deorum.* Liv. XXII. 3. *non moto Patrum maieſtatis*, *ſed ne Deorum quidem ſatis metuens. Metus* ſaepe de religione. vid. Cerda ad Virg. Aen. VII, 60.

324 *ſtagnare*, ſtagnum, mare eſſe. Totus terrarum orbis tectus erat *paludibus*, aquis, et ſic ſtagno aut mari ſimilis erat. *ſtagnum* pro mari nouaſſe Virgilius Heynio videtur ad Aen. I, 125. ex λίμνη ap. Homer. *Et ſupereſſe* etc. Hoc melius, quam ſi vno tantum verſu dixiſſet, duos tantum ſuperfuiſſe. Ita enim clades vtrique ſexui illata fortius ſentitur. Similis repetitio VIII, 628 ſ. Horat. I Sat. 6, 45 ſ. Ap. Apollod. et pauci alii ſeruantur in montibus. *Innocuus* i. q. antea *amans aequi* iuſtus. Mox ingenioſe *Et coelo — terris.*

330 Hinc quoque Dei interuentu res geritur et aquae ſpectantur vt milites. *tricuſpide telo*, tridente. Valer. Flac. I, 642 *trifida haſta*. Anthol. IV. cap. XI. Epigr. 64. τριβελὲς δόρυ. Apud Lycophr. vſ. 96. terram percutit τριωνύχῳ δορί. *mulcet*, coërcet aquas. Virgil. Aen. I, 57. Aeolus *mollit animos* ventorum. Eidem Iupiter dedit *mulcere fluctus*, ib. vſ. 66.

333 Receptui canit *Triton*, Neptuni filius et tubicen, qui buccinae loco *concham* habet,

Inſpirare iubet; fluctusque et flumina ſigno
Iam reuocare dato. Caua buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quae turbine creſcit ab imo:
Buccina, quae medio concepit vt aëra ponto,
Litora voce repiet, ſub vtroque iacentia Phoebo.

tonanti; ſolent haec inter ſe permutari et confundi. vid. Barth. ad Claudian. Nupt. Honor. et Mar. vſ. 133. Etiam Apuleius Metam. IV Tritoni tribuit *ſonacem* concham. 338. Pro *iacentia* duo, *latentia*, vnde Burm. coni. *patentia*, quod bene dicatur de terris antea aqua tectis. Sed v. not.

et quidem *tortilem, in latum* etc. h. e. quae ab imo acuta, paullatim fit latior, veluti ſe in gyrum torquendo. *turbo* enim quidquid, coni inſtar, ab imo acutum, et in ſummo latius eſt. Tales conchae etiam hodie vocantur *Tritonshörner*, iisdem et olim Indi buccinarum loco vtebantur. vid. Müllerus ad Linnei Syſtema Nat. To. VI. p. 102. et 515. Ipſe Triton ita natare ſolebat, vt inferior corporis pars, quae piſcem referebat, ſub aqua lateret, ſuperior autem *ſupra profundum exſtaret*. *Humeri tecti erant innato murice.* Cum *murex* genus conchae ſit, cuius ex ſanguine purpura conficeretur, nonnulli ex h. l. purpureum nobis Tritona finxerunt. Etiam Rode: *die Schultern in angebornen Purpur gehuellt*; quod repugnat deſcriptionibus reliquorum auctorum, qui eum ſatis deformem pingunt. vid. Virg. Aen. X, 209. vbi *ei hiſpida frons laterum tenus* tribuitur, i. interprete Heynio, ipſe hiſpidus eſt a fronte vſque ad latera, ſ. medium corpus. Rectius igitur de conchis accipitur, quibus ſuperior corporis pars obſita; qualis etiam in monumentis et gemmis apparet. Vid. Lipperti Dactyl. I, 64. 72. 76. Noſtrum imitatus eſt Claudian. Nupt. Honor. v. 150. vbi ei tribuuntur *viuo ſqualentia murice terga*. Infra IV, 724. belluae marinae *terga cauis ſuper obſita conchis*, qualia ſaepe cernuntur balaenarum terga. Pauſan. Boeot. p. 754. narrat, veri Tritonis, quem ipſe viderit, corpus horreſcere tenui ſquama, φολίδι λεπτῇ. Sed loc. claſſic. vnde alii hauſerunt, eſt ap. Apollon. IV, 1610 ſqq.

335 *Caua tortilis.* Duo epitheta vni nomini addita, quod non magnopere probatur. *concepit aera*, inflata eſt; quemadmodum vela *concipiunt* ventos, pennae auium auras. *vt*, quando. Generaliter loquitur, nam ſeq. *Tum quoque.* Hoc non animaduertit ipſe Burm. alioquin non commendaſſet lect. *patentia. voce*, ſonitu. *Vox*, vt φωνή, omnis ſonus vid. Burm. De buccina etiam Virg. Aen. VII, 519. *ſub vtroque* etc. litora orientalia et occidentalia.

Tum quoque, vt ora Dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, et cecinit iuſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris et aequoris vndis:
Et quibus eſt vndis audita, coërcuit omnes.
Iam mare litus habet: plenos capit alueus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: creſcunt loca decreſcentibus vndis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſiluae
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion, lacrimis ita Pyrrham adfatur obortis:
O ſoror, o coniux, o femina ſola ſuperſtes,

343. Scepper. coni. *planos*, ſed vid. not. 344. Heinſ. malebat *Flamina ſubſidunt*, contra Poëtae conſilium.

339 *madida* etc. graphice additum, quorum barba rorabat. Vtrumque dicitur, *canere receptui*, et *receptum* aut *receptus. coercuit*, in ſuum locum redire coëgit.

343—47 Hic locus laudem meretur a breuitate, quae rei celeritatem bene exprimit. Ei etiam accommodata orationis forma, quae breuibus membris conſtat. *plenos capit* etc. Aquae ita decreuerant, vt aluei iam *plenos*, integros, fluuios ripis ſuis continere poſſent. Scepperi coniecturam, *planos*, recte improbat Burm. ſed nec ipſius interpretatio h. l. conuenit: „redacta intra ripas flumina, tamen plena fuerunt, non exſiccata.“ *Flumina* omnino aquae. *videntur*, cernuntur. *Surgere* eleganter drr. quae, ſubſidentibus iis, quibus adhuc tecta fuerant, conſpici incipiunt. Vid. nos ad Plin. VI Ep. 16, 14. Bene etiam *creſcunt*, plura et ampliora in conſpectum prodeunt. Silius XV, 215 de eo, qui propius accedit ad vrbem, *admoto creſcebant culmina greſſu.* Contra ap. Claudian. 33, 189. *Totaque decreſcit refugo Trinacria viſu.* — *frondem* Rode non debebat de foliis capere; erant enim *nudata* cacumina, ſed de ramis.

348 *Redditus*, reſtitutus erat in priſtinam formam. Pomp. Mela I, 9, 32. *Nilus ſe ſibi reddidit*, rurſus alueum ſuum ſequitur. *obortis*, prorumpentibus. *oboriri* enim dicuntur, quae prorumpunt, ſuperueniunt.

351 Adfectus horum hominum non poëta deſcribit, ſed, quod melius, Deucalionem in ſinus coniugis effundentem fingit. Cum nihil acceptius ſit homini hominum ſocietate, primum iactura ſui generis grauiſſime eius animum commo-

Quam commune mihi genus, et patruelis origo,
Deinde torus iunxit; nunc ipsa pericula iungunt:
Terrarum, quascunque vident occasus et ortus,
Nos duo turba sumus. Possedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante doleres?
Namque ego, crede mihi, si te modo pontus haberet,
Te sequerer, coniux: et me quoque pontus haberet.
O vtinam possim populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatae infundere terrae!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum Superis) hominumque exempla manemus.

363. Alii *formare, recreare, renouare*; quae Burm. omnia a glossatoribus nata existimat.

vere debebat. Tum, si cui ex omni societate non nisi vnus superstit socius, is ei quasi Deus videbitur, praesertim si arctissimis ille sanguinis ei et amoris vinculis sit iunctus. Ex his et aliis quibusdam composita oratio. *Iapeti* filii fuere *Prometheus* et *Epimetheus*. Prometheo ex *Pandora* (quam Triclin. ad Pindar. Olymp. IX. facit Epimethei coniugem) natus est *Deucalion*. Epimethei filia fuit *Pyrrha*. Sic intell. quo sensu *sororis* vocab. h. l. capiendum sit. Ipse mox commentatur in haec nomina, quod tamen, in tanto quidem dolore, iusto argutius videtur. *Iungunt* non est, vt Ciofan. putabat, cariorem reddunt, sed, sociam faciunt. *Nos duo turba sumus.* Infra VIII, 636. *Tota domus duo sunt.* Propert. I. Eleg. 2, 23. *Tu mihi sola domus.* Expressit Nostrum Senec. Troad. 806. *Turba, quae sumus super, Tumulus, puer, captiua.* — *possedit*, deuorauit.

358 In hoc et seq. vs. tenerrimus atque amantissimus sensus. *Quid animi*, bona locutio, vt docet Heins. quem animum habitura esses, quid sensura. *fatis*, diluuio fatali. *quo cons. doleres*, quis te dolentem consolatione erigeret? *Si te pontus h.* ex Virg. Aen. VI, 362. *nunc me fluctus habet.* Nempe locus *habet* eum, qui ibi mortuus iacet aut natat. Claudian. VIII, 93. *Hunc Alpes, hunc pontus habet.* Horat. I Od. 28, 2.

363 Votum perquam aptum huic tali tempori, atque Promethei filio proprium. *infun-*

Dixerat, et flebant. Placuit coeleste precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas vndas,
Vt nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde vbi libatos irrorauere liquores
Vestibus et capiti; flectunt vestigia sanctae

370 Vulgo *Et nondum - sed iam.* Verum *vt* praefert Thuan. *sic* vnus Medic. vnde lectionem nostram composuit Heins., quae etiam Gronov. placuerat.

dere. Virg. Aen. VI, 276. *infusa per artus Mens.* — *Sic visum Superis* gemitus sollemnis in rebus aduersis. *exempla,* copiae, vt vulgo dicimus.

367 *flebant.* Hoc vnum poterat Pyrrha mulier. Miseris vnicum perfugium. *coeleste numen.* Sed haec de Themidis oraculo consulto propria Nostro sunt. Apud Apollod. a Ioue Phyxio, cui sacra fecerant, lapides iacere iubentur. Similiter ap. Hygin. *per sacras sortes,* per oraculum. Oracula enim olim per *sortes,* ψήφους, θριάς. edebantur. Cic. Div. II, 33 Schol Callim. ad h. Apoll. 45. *Cephisus* Lilaea profluens Phocidem et Boeotiam irrigat. Pausan. Phoc. p. 882. Ab Homero h. Apoll. 240. vocatur καλλίρροος, ob aquam limpidam. Nunc autem *nondum liquidus,* limpidus, erat, multum adhuc limi secum ferebat, sed tamen *iam vada nota secabat,* alueum suum rursus sequebatur. *Vt — sic* amat Noster pro, *quidem — sed.* Cf. v. 404. XIV, 529. *Vadum,* omnis locus, per quem aqua vadit, aut in quo aqua continetur, fons, puteus, fluuius, mare, aut, vt h. l. alueus. v. Gronov. Obs. I, 19. *secantes,* sequentes, quod Mss. quidam ex glossa habent. *secare viam,* τέμνειν ὁδὸν, ἄλμα, θάλασσαν, sollemnes poëtarum locutiones, metaphora ab aratro petita. *nota,* consueta. *nota* dicuntur, in quibus solet aliquis versari, currere etc. Infra III, 239. *nota fuga* Horat. I od. 2, 10. *nota sedes* columbarum. Martial. IV, 415. *notis fugientia flumina ripis.* Caeterum ad hoc flumen olim erat Themidis oraculum. Plin H. N XXXI, 11. Hinc aqua Cephisi *fatidica.* Lucan. III, 175.

371 Non solum sacra facturi, (Liv. I, 45.) sed etiam templum ingressuri, (Hippocrat. de Morbo sacro c. 4. p. 329.) lustrare se, περιῤῥαίνεσθαι, solebant, ne impuri accederent ad Deos. Fieri autem haec lustratio solebat cum aliis rebus, tum aqua, quae *ros* et δρόσος (vid. Valken. ad Eurip. Hipp. p. 180) dicebatur, inprimis aqua viua s. fluuiali (Virg. Aen. II, 719. IV, 635) quia fontibus et fluuiis sanctitas quaedam inesse credebatur. Neque vero manus tantum la-

Ad delubra Deae: quorum fastigia turpi
Squalebant musco; stabantque sine ignibus arae.
Vt templi tetigere gradus; procumbit vterque
Pronus humi, gelidoque pauens dedit oscula saxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile nostri
Arte sit: et mersis fer opem, mitissima, rebus.
Mota Dea est; sortemque dedit: Discedite templo;

374. Libri veteres constanter *Pallebant musco.* Sed alterum retinuit Heins.

vabant, (Fast. IV, 777.) et *caput*, (infra VII, 189.) sed etiam *vestes*. (Homer. Od. δ, 759. et Tibul. II. Eleg. 1, 13. *pura cum veste venito.*) *Libatos*, manu leuiter haustos. Virgil. Aen. VI, 230 *rore leui spargens socios*. Rode: *sie kosten von seinem Wasser!*

373 Templis magnificentiae caussa addebantur *fastigia* et *gradus*. De *fastigiis* vid. ad II, 3. Exornari admodum solebant, sed nunc *squalebant musco*. Intelligitur autem *muscus marinus*, fucus, βρύον θαλάσσιον. vid. Brodaeus ad Theophr. Plant. p. 411. Senec. Hippol. 1041. tauri e mari prodeuntis pectus *musco tenaci viret. squalere*, omnino obductum esse. Virg. G. IV, 91. *maculae squalentes auro*. Sed Gesner. ad Quinctil. I, 2, 18 defendit *Pallebant*, quia *pallere* reconditiorem significationem habet, vt situm indicet, quem corpora contrahunt a quiete, humore admisso. Non male; praesertim cum tot Codd. auctoritas accedat. Atque *pallor* etiam plantis variis tribuitur. Virg. Ecl. III, 39 *edera pallens*. Cul. 142. *viridi pallore corymbos*. Et haec duo saepe confusa sunt. Virg. Aen. VIII, 197. *ora pallida tabo*, vbi vnus *squallida*, vt Noster II, 760 dixit *squalentia tabo*. — Iam cum templa plerumque in loco edito, κρηπίδωμα dicto, aedificarentur, quo melius conspici possent, *gradus* etiam iis addebantur, qui vel totum templum ambibant, vel ianuis solis adhaerebant, in iisque sedere plebs solebat. Vid. Winkelmanni Anmerkungen über die Baukunst der Alten p. 45. Deucalionis tamen tempore talia ornamenta nondum erant templis; et oraculum illud forte in antro sedem habebat.

377 *Atque ita* nunc esse vouentis formulam, contendit Burm. ad VII, 510. Fallitur. Potest hic quoque, vt vs. 228 accipi, quo facto, tum. *Si* etc. Talis conditio plerumque precibus praemittitur, vt 545. VII, 615. Virg. Aen. II, 689.

Et velate caput; cinctasque resoluite vestes:
Ossaque post tergum magnae iactate parentis.
Obstupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha prior, iussisque Deae parere recusat:
Detque sibi veniam, pauido rogat ore: pauetque
Laedere iactatis maternas ossibus vmbras.
Interea repetunt caecis obscura latebris
Verba datae sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis

382. Duo Heinsii et vnus Moreti *cinctasque recingite*; quod adblanditur Burm. vt ex more Ouidiano dictum. At non sic Ouid. verba repetit. Gebhard. I Crep. 2. malebat, *cunctasque recingite*. 386 Gronov. suadebat *cauetque*, quia modo praecessit *pauido*. Mihi vero hoc non satis graue videtur pro re proposita; itaque malim aut cum Vossian. *timetque*, aut cum Arundel. *timido ore*, quod posterius et Heins. placebat. 388. Duo *obscuris caeca*.

In his *si* est, quoniam. *mersis rebus*, miseriae nostrae, forte cum respectu ad diluuium. Virg. Aen. XI, 335 *rebus succurrite fessis*. Tibul. II, 3, 21. *trepidis petere oracula rebus*. Noster I. Trist. 4, 35. *rebus succurrite lapsis*.

382 Veteres cum rem sacram peragerent, *caput* totum, praeter os, *velamine* quodam, aut amictu operiebant, ne forte res mali ominis eos turbaret. Virg. Aen. III, 405 sqq. ibique Heyn. et Ernesti Clav. Cic. in *velatus*. Iidemque *vestes cinctas resoluebant*, zona soluta, quia in sacris nihil religatum esse debebat.

383 Cf. oraculum Tarquiniis et Bruto datum, Liv. I, 56. vnde Nostrum hanc sortem sumsisse putat Muret. Varr. Lect. X, 11. Male, quia Ouid. hoc oraculum non finxit, sed a Graecis traditum accepit. Sed melius est, quod idem ibidem monet, lapides etiam Tragicis dici γῆς ὀστέα.

385 *Pyrrha prior*, quia muliebrem religionem in primis tale oraculum offendere debebat. Deucalion contra mox *sollertia* insignior reperitur. Laedere cineres et ossa maiorum summum scelus. Phocylid. vs. 95 sqq. Horat. A. P 471, *caecis obscura latebris*, obscura ob ambiguitatem, quae non facile perspici poterant. Senec. Oedip. 92. *Sphinga caecis verba nectentem modis*. Cic. Div. II, 54. de auctore librorum Sibyllinorum, *adhibuit etiam latebram obscuritatis*. Alibi *ambages* de oraculis. Sed apud Saffrium oraculum repetunt *in einer finstern Höhle*, et apud Rodium, *vnter ihrem finstern Obdache*. *Volutare*, vt *agitare*, de deliberante et cogitante. Virgil. Ecl. IX, 37.

Mulcet; et, Aut fallax, ait, eſt ſollertia nobis,
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terrae
Oſſa reor dici: iacere hos poſt terga iubemur.
Coniugis augurio quamquam Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt; adeo coeleſtibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Diſcedunt, velantque caput, tunicasque recingunt;
Et iuſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem coepere ſuumque rigorem,
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, vbi creuerunt, naturaque mitior illis
Contigit, vt quaedam, ſic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis; ſed vti de marmore coepto
Non exacta ſatis, rudibusque ſimillima ſignis.
Quae tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,

392. Iac. a Cruce verba *pia-ſuadent* ſignis parentheſeos includenda cenſet; quod et Lenzio placet. Mihi altera interpunctio melior videtur, ex qua Deucalion verbis *Aut fallax-ſuadent* Pyrrham attentam reddit, et pauoris nullam eſſe cauſſam monet; tum ſententiam ipſam proponit. Hoc multo conuenientius eſt ſermonibus hominum. 398. Heinſ. ex Florent. primo Palat. et aliis quatuor *Deſcendunt*. Ego vero reuocaui *diſcedunt*; etenim de induſtria poëta hic repetit ipſa Themidis verba vſ. 383 ſ.

391 *Mulcere*, animum addere, ſolatio erigere. Quae valent ad confirmandum animum, ea *placida* poëtis dır. *ſollertia* cernitur in indagando vero. Lucret. V, 1355. *ſollertius eſt multo genus omne virile*. Pontanus *nobis* male de vtroque capiebat.

395 *Augurium*, interpretatio oraculi. Sic et ap. Cic. ad Div. VI, 6. *monitis*, oraculis, nam *monere* proprie de diuinationibus. vid. Heinſ. ad XIII, 216.

400 *Vetuſtas* grauis teſtis veteribus. Faſt. IV, 203. Quinctil. Inſt. XII, 4, 2. monet, poëtarum figmenta *vetuſtatis fide tuta* eſſe. Inde pendet omnis mythologia. Locus ſequens loquacitatis vitio rurſus laborat. Saxa ponunt duritiem, molliuntur, mollita ducunt formam, creſcunt, fiunt mitiora, denuo accipiunt formam, ſed obſcuram tantum, nec adhuc manifeſtam, nec exactam etc. Remota illa loquacitate, comparatio cum *marmore coepto* probabilis eſt. *mora*, diuturnitate. vid. Freinshem. Ind. Flor. h. v. Mox vſ. 421 ſic eſt *morando. ducere for-*

Et terrena fuit, versa est in corporis vsum.
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit.
Inque breui spatio, Superorum numine, saxa
Missa viri manibus faciem traxere virilem:
Et de femineo reparata est femina iactu.
Inde genus durum sumus, experiensque laborum:
Et documenta damus, quâ simus origine nati.

412. *virilem* dedit Heins. ex vno suo et vno Mediol. pro *virorum.* *ibid.* *traxere*; Vnus Heins. *sumpsere.* Alii *cepere*: quae omnia eodem redeunt.

mam, vt *ducere colorem* et alia. *rudia signa* possunt esse nondum elaborata satis. Sed ne idem ter dicat, non male rudis antiquitatis signa intelliges.

408 *corpus* nunc caro, vt IV, 443. et *in corp. vsum*, in corpus. Sic VIII, 246. *serrae vsus*. Virg. G. II, 466. *vsus oliui*. Horat. III od. 1, 42. *purpurarum vsus*, vbi Iani hoc comparat cum Graec. χρῆμα.

411 *numine*, vi et potentia. Idque efficacius, quam aliorum *munere*. *Faciem trahere.* Paullo ante *formam ducere* et 421 *faciem capere*. Ita autem *trahere figuram* III, 399. *ruborem* ibid. 482. *colorem* II, 236. *calorem* XI, 305.

414 *Inde genus durum*, habet a Virgil. G. I, 63. Si Graecos audimus, ipsum vocab. λαὸς a nomine λᾶας, lapis, afluxit. vid. Munker. ad Hygin. fab. 153. Hic lusus etymologicus originem huic fab. dedisse videtur, quam alii ex opinione illa ortam putant, priscos homines e saxis et arboribus natos. Homer. Od. τ, 163 vbi v. Clark. Virg. Aen. VIII, 315. *experiens laborum*, πολυτλήμων, qui multos labores suscipere et tolerare potest. Et profecto tale animal homo est. Humana enim natura per integrum non raro seculum, quot quamque varios labores tolerat! Sub omni coelo, quibusuis alimentis sustentatur et viget.

Fab. VI. 416 — 451 Humanum igitur genus e lapidibus restitutum erat; caetera animantia e limo, solis aestu calefacto, paullatim procreabantur, in quibus *Python*, serpens magna et terribilis, quam *Apollo* sagittis confecit, in eiusque rei memoriam ludos *Pythios* instituit. Cf. Homer. h. Apoll. vs. 300. Callimach. h. Apoll. 100. in Del. 91. Apollod. Biblioth. lib. I, 4, 1. Hygin. fab. 140. Fabulam iam Veteres varie interpretati sunt. Macrob. Saturn. 1, 17. censet, Apollinem in prima infantia belluam confecisse. Alii, vt Ephorus apud Strab. lib. IX. putant, Pythonem fuisse tyrannum, χαλεπὸν ἄνδρα, ἐπικληθέντα δὲ Δράκοντα. Caeterum cum hoc Pythone Rufinum

Cetera diuerſis tellus animalia formis *Python.*
Sponte ſuâ peperit; poſtquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis, coenumque, vdaeque paludes
Intumuere aeſtu; fecundaque ſemina rerum,
Viuaci nutrita ſolo, ceu matris in aluo
Creuerunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic vbi deſeruit madidos ſeptemfluus agros

418. Multi *Incaluit.* Medic. *praecaluit.*

comparat Claudian. Praef. in Rufin.

416 — 437 De origine animalium e limo; in quo rurſus ſequitur ſententiam eam, quae ab Aegyptiis ad Graecos peruenerat. vid. Diod. Sic. To. I. p. 11. His enim perſuaſum erat, in principio rerum omnia animantium genera ſic, vt hic deſcribitur, e limo prorepſiſſe; poſtea vero terram, cum induruiſſet, non amplius ſuffeciſſe gignendis maioribus animalibus. Habuiſſe autem eam olim hanc vim probabant inde, quod poſt inundationem Nili, ex limo calefacto gignatur incredibilis murium multitudo, de quibus cf. Macrob. Saturn. VII, 16. et Pomp. Mel. I, 9, 25. Etiam Ariſtot. H. A. V, 19. placet, naſci animalia ex aqua et ſolis calore, vento adiuuante. Talem procreationem deſcribit Lucret. V, 793 — 815. quem loc. cum hoc noſtro conferas. Neque mirum eſt, cupide Noſtrum haec arripuiſſe, iisque immoratum eſſe, ad Pythonis originem expediendam, quem alii tantum terrigenam vocant.

Sponte ſua, ſine ſemine animali, nec intercedente opera Dei aut hominis alicuius. *diuerſis animalia formis*, diuerſa animalium genera, quorum diſcrimen *forma* maxime fit conſpicuum. *vetus humor*, aqua ab eluuione in locis depreſſis relicta. *ab* cauſam exprimit, per quam fit aliquid, vt mox 431. IV, 282 *ſatos ab imbri. Intumuere*, veluti mulieres grauidae. Eadem comparatio VII, 126 et Lucret. V, 805 ſqq. *creſcebant vteri terrae radicibus apti.* — *ſemina rerum*, prima animalium ſtamina. *viuax* h. l. quod vitam dat, *belebend.* Raro ita occurrit. Terra autem humore quodam lacti ſimili foetus illos alebat ex mente Lucret. d. l. Cf. Lactant. Inſt. II, 11. *faciem aliquam*, formam expreſſam animalis cuiusdam. *Hominis faciem ſumere* eſt VII, 126.

422 Nilus *ſeptemfluus*, V, 187. *ſeptemplex*, et Virg. Aen. VI, 800. *ſeptemgeminus. antiquo*, quem ante inundationem ſequebatur. vid. ſupra ad vſ. 116. Pomp. Mela I, 9, 32. *vbi Nilus ſe ſibi reddidit. Aetherium ſidus*, ſol in aethere ſuſpenſus. Eurip. Electr. 465. ἄστρων αἰθέριοι χοροί. *limus*, quem Nilus ex Aethiopia ſecum fert.

Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alueo,
Aetherioque recens exarsit sidere limus;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inueniunt, et in his quaedam modo coepta, sub ipsum
Nascendi spatium; quaedam imperfecta, suisque
Trunca vident numeris: et eodem in corpore saepe
Altera pars viuit; rudis est pars altera tellus.
Quippe vbi temperiem sumsere humorque calorque,
Concipiunt: et ab his oriuntur cuncta duobus:
Cumque sit ignis aquae pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, et discors concordia foetibus apta est.
Ergo vbi diluuio tellus lutulenta recenti

vid. Seneca Nat. Quaest. IV, 2. et Vermischte Beyträge zur physic. Erdbeschr. Brandenburg 1773. p. 64 — 83. Disputant autem Intt. vnde pendeant verba *sub ipsum nasc. spat.* Referenda sunt ad verb. *inueniunt*; sic nulla difficultas. *suis trunca numeris*, quibus deest numerus earum partium, quae perfectum et absolutum animal efficiunt. Hae vbi adsunt, res est *omnibus numeris absoluta*. Etenim *numeri* sunt partes, quarum numerus requiritur, vt res aliqua perfecta sit. vid. Ernesti Clav. Cic. h. v. Cf. infra VII, 126. Pomp. Mela d. l. *Per humentes campos quaedam nondum perfecta animalia, sed tum demum accipientia spiritum, et ex parte iam formata, ex parte adhuc terrena visuntur.* Lucret. V, 838. *Orba pedum partim, manuum viduata vicissim, Multa sine ore etiam* etc. Totum autem somnium inde est. Cum ranae in paludibus ouula deponere soleant, quae deinde calore et humore excluduntur, error inde natus est, ranas nasci ex limo (XV, 375.), idemque error mox traductus ad alia animalia.

430 Laudat hos versus et suo modo explicat Lactant. Inst. diu. II, 9, 15 sqq. Cum his duobus Aegyptiorum principiis comparare Valken. Diatrib. in Eurip. p. 54. iubet Anaxagorea de Aethere et Terra, quippe ex eodem fonte ducta. *Discordi concordia* mundum constare, multi philosophi et poëtae censuerunt. Cf. Horat. Epist. I, 12, 19. Manil. I, 141. vbi *discordia concors.* Empedocles, praeter quatuor elementa materialia, statuit duo operantia, φιλίαν et νεῖκος, *concordiam* et *discordiam*. Diog. Laërt. in Emped. *temperiem sumere*, temperari. *ab his*, horum interuentu. *vapor* non est *der Dampf*, vt Rode vertit, sed calor, vt III, 152 et alibi. *foetibus*, animalibus procreandis.

Solibus aetheriis, altoque recanduit aestu;
Edidit innumeras species; partimque figuras
Retulit antiquas; partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque nouis, incognita serpens,
Terror eras. Tantum spatii de monte tenebas.
Hanc Deus arcitenens, et nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, vsus,
Mille grauem telis, exhausta pene pharetrâ,

435. Burm. ex vno Sprotii *almo* receperat, quia *almum* quodcunque alit et auget. Caeteri constanter *altoque*, quod nos reuocauimus, quia melius conuenit *solibus aetheriis*. 439. *incognita* habent Berneg. Neap. et decem alii. Caeteri, *incognite*. 443 Male Heins. et Zinzerling. praeferebant *graui*, quod Pontan. et Burm. improbarunt.

435 *altus*, sole in alto coelo effectus. *Recanduit*. Vid. ad XII, 12. Plin. pan. 30. Aegyptus alto *puluere incanduit*, vbi v. Schwarz. *species* et *figuras*, animalia. vid. ad vs. 1. *retulit*, iterum creauit. *monstra*, τέρατα, dicuntur, vt omnes res inauditae et mirae, ita etiam ferae terribiles. Lucret. d. l. *Multaque tum Tellus etiam portenta creare conata est*. Etiam ap. Horat. I od. 2, 6. *noua monstra*.

438 *nollet*. Nempe sine sua voluntate, elementis ita operantibus, hoc portentum pepererat. *Pythonem hunc* Homer. h. Apoll. vs. 302. vocat ζατρεφέα, μεγάλην, τέρας ἄγριον. Apollon. Rh. autem II, 708. δελφύνην πελώριον, quod Spanhem. in δελφίνην mutandum censet ex Tzetz. ad Lycophr. p. 43. Inde Apollo dictus creditur δελφίνιος. Femininum *incognita* praetulit Burm. quia Schol. Apollon. ad II, 708. tradit, hanc *dracaenam* dictam esse δελφύνην genere feminino. *de monte*, Parnasum montem tenebat, ibique vel oracula edebat, vel secundum Apollodor. oraculum custodiebat: nam dracones saepe custodes locorum erant. vid. ad III, 31. Et tripodes in nummis multi circumuoluti draconibus conspiciuntur, quia draco aptum ad auguria animal. vid. Spanhem. ad Callimachi h. Del. 91. *Tantum spatii*. Ap. Callim. vs. 93. Parnasum implicat nouem orbibus, et ap. Statium Theb. I, 563 interfectus occupat spatium centum iugerum. *De monte* maluit, quam *montis*, vt concursus duorum Genitiuorum vitaretur.

441 *Arcitenens*, Apollo τοξοφόρος, τοξότης, praeses sagittariorum et auctor artis sagittandi. vid. Macrob. VI, 5. Inter Latinos Naeuius primus hoc nomine vsus. *in damis*, in damas. Sed Apollo feras fi-

Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neue operis famam poſſit delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitae ſerpentis nomine dictos.
His iuuenum quicumque manu, pedibusue, rotâue
Vicerat, aeſculeae capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus.

449. *aeſculeae.* Quatuor *Herculeae*, quod Cupero placuit: Sed v. Burm.

gens apud alios ſcriptores non occurrit. Quoniam *et* ante *numquam* moleſtum eſt, pro pterea Heyne ad Tibul. Obſ. IV, 1, 39 ſuadet *non vmquam.* *grauem*, grauatam, onuſtam, plenam. vid. Freinshem. ad Flor. III, 5, 18. Et omnino *grauis*, qui geſtat aliquid. XIV, 628. *iaculo grauis dextera. mille telis.* Statio V, 532. dicitur *arundineam centeno vulnere ſiluam* vexiſſe. *nigra*, vel quia ſerpentes ipſi poëtis *nigri* d r. vel quia inde nigrum venenum profluebat. Ita Virg. Aen. IX, 700 *atrum vulnus*, et ap Noſtrum *calidum* et *feruidum vulnus.*

445 Antiquisſimis temporibus rerum memorabilium memoria ludis inſtitutis ſeruari ſolebat. Hos ludos Diomedes primus inſtituiſſe in honorem Apollinis credebatur. vid. Pauſan. Corinth. p. 186. Per breue tempus nono quoque anno celebrati, renouati ſunt abAmphictyonibus a. 3. Olymp. 48. et quarto quoque anno habiti. Pauſan. Phoc. p. 813. Celebrabantur autem non procul ab vrbe Criſſa, quae inde Pytho, poſtea Delphi dicta eſt. *ſacri*, quoniam in honorem Dei celebrantur. *celebri certamine*, in quibus totius fere Graeciae confluxus. Hi ludi a *domito Pythone* Pythia dicebantur. Apud Clement. Alex. Coh. ad Graec. p. 41. vocantur πανήγυρις ὄφεως.

448 *manu*, pugilatu, πυγμῇ. et lucta, πάλῃ. *pedibus*, curſu, δρόμῳ. *rota*, quadrigis et bigis. adde *carminibus* et *inſtrumentis muſicis.* vid. Pauſan. p. 813 ſ. et adde Potteri Archaeol. graec. To. I. p. 985. ſ. edit. Ramb. Saltatione quadam Apollinis pugna cum Pythone, et inſtrumentis muſicis huius ſibilus exprimebatur. Strabo IX p. 645 ſ. *Iuuenes*, athletae. *Pedum certamen* etiam XII, 304. *honor*, vt τιμὴ, praemium. Sed illa praemia perquam erant honorifica. *aeſculea frons*, corona *aeſculea.* *Aeſculus* Ioui ſacra, Plin. H. N. XII, 1, et, vt glandifera, antiquis hominibus memorabilis.

450 *Laurus*, qua poſtea coronabantur victores Pythici (Pindar. Pyth. od. 8,28. Aelian. V. H. III, 1. p. 200.), *nondum*

Primus amor Phoebi Daphne Peneïa; quem non *Daphne.*
Fors ignara dedit, sed saeua Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victâ serpente superbus,

in rerum natura *erat.* Sic munit sibi viam ad sequentem fabulam. Aelian. V. H. d. l. narrat quidem, Apollinem, Pythone occiso, sumsisse coronam lauream, sed vid. Perizon. ad d. l. Nempe Apollo, Pythone occiso, fugit in Tempe, ibique nouem annos latuit. Tum vero expiatus rediit Delphos et oraculum occupauit. Interea Daphne mutatur in laurum, qua lustratus deinde est. — *Longo crine* insignis erat Apollo, vnde *Intonsus*, ἀκερσεκόμης, ἀκειρεκόμης, atque etiam in monumentis crinem promissum habet. *decentia.* Horat. I od. 32, 12. *nigro crine decorus.*

FAB. VII, 452 — 567 Apollo amat Daphnen, nympham formosissimam; quae cum fugeret instantis eius amplexus, a patre, cuius opem implorabat, in laurum conuersa est. Hinc laurum suam fecit Apollo arborem, eique dedit nomen δάφνη. Cf. Hygin. fab. 203. Fabulam inde natam putabant nonnulli, quod Apollo docuerit homines plantare laurum. vid. Euseb. Praeparat. Euang. II, 1. Potius videtur lusus poëticus esse. Poëtae enim, cum nomina quaedam puellis Nymphisue cum plantis communia essent, facile eo deduci potuerunt, vt illas in has mutatas fingerent, Daphnen in laurum (δάφνη), Myrrham in myrrham arborem etc. Ridiculus vero est Iac. a Cruce, qui per Apollinem Augustum, per Daphnen Liuiam intelligit, quae, tamquam laurus, sterilis fuerit. A Diodoro Epaita hanc fab. tractatam esse, narrauit Parthenius in Eroticis cp. 15. Noster, qui rebus amatoriis delectabatur, hic indulsit ingenio, multa petulanter scripsit, plura etiam haud dubie ipse inuenit. Traditum acceperat, Apollinem amantem non esse redamatum a Nympha. Id exornauit inuentione illa, quam 452 — 502 inuenimus, qua hic mythus triplici vinculo superiori adnectitur.

Amor duplici sensu; nam et amatam significat, et amorem, quem Cupido *dedit*, irritauit. *Peneia*, Penei, Thessaliae fluuii, (de quo ad vs. 569,) filia. Alii vero, vt Schol. Homer. ad Il. α. 14. Daphnen faciunt Ladonis filiam, qui est Arcadiae fluuius, vid. ad vs. 701. Noster melius; Apollo enim, Pythone interfecto, in Tempe latuit, per quae *Peneus* labitur. *Fors ignara*, caeca, ignota, *ein blinder Zufall.* Et *fors dedit* formula solemnis de iis, quae casu, forte fortuna, eueniunt. vid. Heins. *saeua*, πικρή, refertur ad vlciscendi studium.

454 *superbus* proprie de victoribus. vid. Heyn. ad Virg. Aen. I, 21. Hunc ipsum

Viderat adducto flectentem cornua neruo:
Quidque tibi, laſciue puer, cum fortibus armis?
Dixerat: iſta decent humeros geſtamina noſtros;
Qui dare certa ferae, dare vulnera poſſumus hoſti.
Qui modo, peſtifero tot iugera ventre prementem,
Strauimus innumeris, tumidum Pythona, ſagittis,
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tuâ: nec laudes adſere noſtras.
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phoebe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor eſt tua gloria noſtrâ.

462. Pro *irritare* plerique Viuiani et alii quidam *inflammare*.

Apollinem, victoria hac ſuperbientem, Apollinis Vaticani ſtatua referre creditur. Winkelmanni Hiſt. Art. p. 392. *adducto — neruo*, arcum tendentem. Sed haec et talia ſolent poëtae, tenuitatis vitandae cauſſa, ornate efferre. *Adduci* pr. dr. arcus, cum tenditur. Quae ſequitur oratio, attemperata eſt ſuperbiae victoris; magnifice de ſe loquitur, contemtim de aemulo. *fortia arma*, grauia, quae non niſi a fortibus viris tractantur, vt arcus. Sed et Cupido eſt τοξευτής, vt vocatur a Colutho vſ. 29. Reſpexit autem hunc totum loc. Senec. Hippol. 275 ſqq. *Iſte laſciuus puer — tela quam certo moderatur arcu* etc.

457 *geſtamen*, arcus, quatenus geſtatur. Amat Noſter ſubſtantiua in *amen* deſinentia. *humeros noſtros* plenius quam, *me*, quia arcus ex humeris ſuſpenduntur. *noſtros* dixit dignitatis cauſſa ἴφθιμοι ὦμοι, fortes humeri, tribuuntur Apollini apud Hom. h. Apol. 7. Dat *certa vulnera* is, cuius ſagitta nunquam aberrat a ſcopo. Sed et Cupido *certa tenera tela demittit manu*, Senec. Herc. Oet. vſ. 540. et ex puſillis eius humeris pendet παιδαμάτειρα φαρέτρη; quod Apollo ipſe mox et ſentiet et fatebitur vſ. 519. *tumidum*, ſcil. veneno. cf. II, 33. 1 Triſt. II, 13.

461 Haec ita reſpondent ſuperioribus, vt in ſingulis fere verbis ſit oppoſitio. *Facibus* ſaepe armatus Cupido. Moſchus Id. I, 23. βαιὰ λαμπὰς ἔοισα τὸν ἅλιον αὐτὸν ἀναίθει. *paruula fax Solem ipſum perurit. neſcio quos*, contemtim. *irritare*, excitare. Et alibi occurrit, *irritare flammas*, *amores* etc. vid. Burm. *nec l. adſere* q. refertur ad *contentus eſto*. *Laudes* vel inſignia honorifica, vel ipſa gloria. Ad haec fidenter ſatis et breuiter puer maiorem ſibi gloriam adſerit.

Dixit: et eliso percussis aëre pennis
Impiger vmbrosâ Parnasi constitit arce:
Eque sagittiferâ promsit duo tela pharetrâ
Diuersorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, et cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, et habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at illo
Laesit Apollineas traiecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Siluarum latebris, captiuarumque ferarum

Heins. dubitat, vtrum verius. Immo *irritare* multo aptius consilio huius loci.

466 Volatus celer describitur. *Elidere aëra* i. q. alibi *findere*, *secare* aëra. Proprie *percutitur* aër pennis, vt X, 159; sed h. l. alae *percutiuntur*, i. mouentur. *Arces* montium apud poëtas sunt vertices eorum. Senec. Oed. 227. *gemina Parnasi arx*. Graeci, ἄκρον Παρνάσσου et saepe τὰ ἄκρα τῶν ὀρῶν. Cupido autem, et vt se subtrahat Apollini, et vt ex alto eum feriat, petit Parnassum E vertice montis etiam Apollo iaculatur VI, 217. Sequitur loc. classic. de telis Cupidinis. *diuersorum operum*, quorum vis diuersa.

473 Vulnerat Cupido non modo *iecur*, quod sedes putabatur esse et domicilium amoris, sed etiam *medullas*, quia amor est ignis per ossa serpens. vid. II, 410. Virg. Aen. VIII, 388 s. Senec. Hipp. 281.

475 Venandi studium inter amoris remedia refertur Rem. Am. 199. Hinc Diana *innupta*; hinc puellae connubia auersantes venatui operam dabant. II, 412 sqq. Sed hoc, Daphne fit venatrix, poëtice elocutus est, h. e. signis venantium commemorandis. *siluarum latebrae*, ferarum latebrae in siluis. *gaudens*, τερπομένη, amans, aut ornata exuuiis. Virg. Aen. I, 275. Romulus *lupae tegmine laetus*. *Exuuiis* ferarum tegere humeros solebant Nymphae, Dianam comitantes. Apollon. Rh. IV, 1348. *Vitta coërceri* h. e. constringi solebant cultu simplici virginum comae, ne diffunderentur. vid. Turneb. Aduers. 23, 5. Dicebantur *vittae virgineae*, (Virg. Aen. II, 168) a quibus diuersae *matronales*. *positos sine lege*, incompositos, non cincinnatos. *sine lege*, ἄτακτα, ἀκόσμως. Anacr. od. 29, 7. Claudian. 35, 149 *libertatem comarum* vocat, quam Diana *iniecta tantum corona frenet*. Eam libertatem illustrat Spanhem. ad Callim. p. 660. *ponere* et *componere* proprie de ornatu capillorum.

Exuuiis gaudens, innuptaeque aemula Phoebes.
Vitta coërcebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illa auersata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum auia lustrat.
Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia, curat.
Saepe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Saepe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa, velut crimen, taedas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffunditur ora rubore;
Inque patris blandis haerens ceruice lacertis,
Da mihi perpetuâ, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianae.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat; votoque tuo tua forma repugnat.

484. Vulgo *suffundens*, quod Burm. monet multis exemplis defendi. Recte; sed non credibile est, auctorem h. l. tot participia cumulasse. 485. Cod. Patricii Iunii *pendens ceruice.* Aeque bene.

479 *Impatiens viri*, reformidans consuetudinem viri, neque nubens. Fast. VI, 288. Cum duae nupsissent, *De tribus impatiens restitit vna viri. Expertes virûm puellae* etiam ap. Horat. III od. 14, 10 ex emendat. Cuningh. Inde autem laurus quoque *casta* dr. a Tibul. III, 4, 23. *nemorum auia* pro, *nemora auia*, forma loquendi graeca, quam non solum poëtae latini, sed etiam prosaici scriptores imitati sunt. Iustin. 41, 1, 11. *vt non immensa tantum ac profunda camporum, verum etiam praerupta collium, montiumque ardua occupauerint*, vbi vid. Gronov. et Bueneman. ad Lactant. Inst. div. VII, 3, 25. E poëtis exempla congessit Heins. ad h. l. *auia* autem sunt remota et deserta, qualia amant securitatis caussa ferae.

481—86. Multum venustatis et ἤθους in hoc patris cum filia colloquio. Sine suauitate hac res eadem vs. 659. *suffundi* pr. de rubore ora notante. *Haerere*, vt *pendere*, de amplexibus.

486 Ipsa haec sunt verba Dianae ad Iouem apud Callim. h. Dian. 6. Δός μοι παρθενίην αἰώνιον, ἄππα, φυλάσσειν. *Da mihi* sollemne in precationibus. VIII, 351. Horat. I Ep. 16, 61. *Da mihi fallere, da iustum sanctumque videri.* — Mox adspergit poëta aliquid, vnde lector exitum rei diuinare possit. Facit hoc Noster saepe cum aliis, praeeunte Homero, v. c. Il. β, 36—40. *decor*, pulchritudo, sed illud significantius est; expri-

Phoebus amat; visaeque cupit connubia Daphnes:
Quaeque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
Vtque leues stipulae demtis adolentur aristis;
Vt facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admouit, vel iam sub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: sic pectore toto
Vritur, et sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid? si comantur, ait. Videt igne micantes,

493. *forte.* Heins. suadet *nocte*, vt τῷ *sub luce* respondeat. Approbat Burm.

mit enim simul gratiam quandam, vnde fere Veneri et Gratiis *decor* tribuitur. Mox v. 526. nympha *decens.*

490 *Connubia*, concubitus, vt XI, 226. Ita *coniugium* XIV, 298. Virg. Aen. III, 475. et γάμος. Vid. Schrader. ad Musaeum p. 123 s. Similiter vs. 557 *coniux* de concubina, et *vxor* Horat. III od. 27, 73. Male Rode: *begehrt dich zur Gattinn. sua oracula*, quae tamen habebantur certissima. Eurip. Electr. vs. 399. Terent. Andr IV, 2, 15. Vnde *certus Apollo* Horat. 1 od. 7, 28. Sed amor excoecat, vt hominem, ita et Apollinem.

492 Eadem similitudine amoris vehementia illustratur VI, 456. *aristae* olim cum exigua tantum calami parte *demi*, resecari, detonderi, solebant a messoribus, *stipulae* autem adoleri solebant ab agricolis, vt vitia agri excoquerentur. Virg. G. I, 85 sqq. Lucret. V, 1246. 7. *leuis* sollenne epitheton stipularum. *adolere* non tantum in sacris locum habet, vt Heins. putat, sed interdum, quamquam paullo rarius, omnino est cremare. vid. Heyn. ad Virg. Aen. 1, 704. *Abolentur*, quod cum eodem Heinsio praefert Burm. hic nullo modo ferri potest, quia similitudinis huius ratio aperte flagitat verbum, cui vis *vrendi* insit.

493 Veteres iter saepenumero faciebant noctu; ne igitur a via aberrarent, vtebantur facibus peculiaribus e ligno querno, γάβρια Graece dictis, quas viatores vel negligentes (quod indicat h. l. τὸ *forte*) vel petulantes interdum admouebant sepibus, aut etiam ardentes sub luce abiiciebant, vnde saepe incendia. Cf Fast. IV, 167. et vid. Casaub. ad Sueton. Caes. 31.

496 *sterilis amor* eleganter, cui non respondetur, qui non gignit alium. Qui in amore tam infelix est, Graecis ἀναφρόδιτος, Latinis *inuenustus* (Terent. Andr. I, 5, 10) dicitur.

498 *Quid? si com.* suauiter! Oculi *igne micantes* in praecipua parte pulchritudinis. Anacr.

Sideribus similes, oculos. Videt oscula; quae non
Est vidisse satis. Laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, et nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
Illa leui; neque ad haec reuocantis verba resistit:

498. sq. Schrepper. leg. *igne micare.* Francius, *Videt igne micante Sideribus similes oculos.* Heins. coni. *sideribus similesque.* Burm. placet, quod in vno Leid. est, *sideribusque oculos similes.*

od. 28, 18. vbi oculi ἀληθῶς ἀπὸ πυρός. Et tales oculi cum *sideribus* comparari solent. Amorr. III, 3, 9.

501 Nymphae Dianam comitantes manus et brachia ad humeros vsque *nuda* habebant. Philostrat. Icon. p. 868. Et sic Dianae etiam effigies expressa cernitur in monumentis. vid. Sponii Miscell. p. 312.

502 Quinctil. Inst. Orat. VIII, 3, 47. vbi monet, etiam sensum bonum interdum peruerti ab impuris hominibus, exempli loco haec ipsa verba laudat, et pro *si qua* habet *quaeque.* Sed illud elegantius. Vid. ad Plin. I Ep. 1. Noster Amorr. III, 2, 35. *Suspicor ex istis et caetera posse placere, Quae bene sub tenui condita veste latent.* — *ad haec*, his auditis. III, 245. sic et *sub* IV, 522.

503 Seq. oratione probat poëta, quod II, 846. monet, non bene conuenire, nec vna in sede morari maiestatem et amorem. Dum enim insano amore incitati iuuenis mores notat, ridendum tradit sapientiae Deum, qui antea contemtim de Cupidinis telis et amore locutus erat. Itaque nec dubitat eum vs. 533 cum cane leporem persequente comparare. Sed etiam Homerus multa Diis indigna finxit, vt Il. α, 540 sqq. vs. 586 sqq. Id multo magis in hoc Metamorphoseon opere excusari debet. Ingenium quidem Ouidii in his quoque agnosces. Commode etiam multa ex mythologia, quae ad Apollinem pertinet, admiscuit. — *Sic agna* etc. Expressisse videtur Horat. 1. od. 23, 9. *Atqui non ego te, tigris vt aspera, Gaetulusue leo, frangere persequor.* — *pennae*, alae, eleganter dicuntur *trepidare*, cum prae metu celeriter mouentur. Cf. V, 605. VII, 382. Florus III, 10, 17. *trepidantia* adeo *carpenta* dixit. Exquisitius Virg. Aen. V, 505. *timuit pennis ales.* — *proni* cadunt currentes, *supini*, qui interficiuntur. *indigna laedi*, quae non merentur laedi. Plerumque *indignum* absolute ponit Noster, suppresso verbo, vt 631. Vid. Corte ad Sallust. Cat. 51, 27. Horat. I od. 17, 28. *scindat immeritam vestem.* — *secent.* Virg. Ecl. X, 49. *tibi ne teneras glacies secet aspera plantas.* Ita *secare* et G. III, 444.

Nympha, precor, Penêi, mane: non insequor hostis.
Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerua leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbae;
Hostes quaeque suos. Amor est mihi caussa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignaue laedi
Crura secent sentes; et sim tibi caussa doloris.
Aspera, quâ properas, loca sunt. Moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe; moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor: non hîc armenta, gregesue
Horridus obseruo. Nescis, temeraria, nescis
Quem fugias: ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, et Tenedos, Pataraeaque regia seruit.
Iuppiter est genitor. Per me, quod eritque fuitque,

504. *Penei* pro *Peneia*, quod plurimi. Vide de illa forma Heins. ad h. l. et Bentl. ad Horat. I Od. 26, 9. 509. *secent* pro Sed et *notent*, quod h. l. nonnulli habent, defendi potest ex Tibul. IV, 3, 10. *hamatis crura notare rubis*, vbi v. Heyne.

512 *tamen*, precantis est, tandem, quaeso. Iam incipit, more procorum, dignitatem suam et virtutes iactare. Cf. vs. 595. IX init. Et habemus hic locum class. de artibus Apollinis. Eas vero ornate circumlocutus est. Pastores introducuntur *horridi* et *squalidi*, αὐχμηροὶ, αὐχμήεντες, vt Pan apud Hom. h. Pan. 6. neque id alias in vitium vertitur, sed opp. vnguento nitidis. *Sordida rura* dixit Virg. Ecl. II, 28. *obseruo*, custodio.

515 *Claros*, oppidum Ioniae, iuxta Colophonem, Apollinis templo et oraculo nobilissimum. vid. Strabo XIV. p. 442. Pausan. VII. p. 405. Inde Apollo *Clarius*, cuius effigies in nummis conspicitur apud Patinum Numism. Imp. p. 400. *Tenedos*, insula maris Aegaei, agro Troiano vicina, vbi templum Apollinis Sminthei ditissimum. Strabo VII. Cf. Virgil. Aen. II, 21. *Patara*, vrbs Lyciae, in qua Apollo hiemem transigebat, et per sex menses hibernos responsa dabat, Herodot. I, 182. Serv. ad Virg. Aen. IV, 143. Hinc Apollo *Patareus* Horat. 3. od. 4, 64. *seruit*, colit sacris faciendis et oraculis consulendis.

517 Artes, quarum ἔφορος erat, vt loquitur Schol. ined. Homer. apud Valken. de Cod. Hom. p. 94. τοξικὴ, ἰατρικὴ, μουσικὴ, μαντικὴ. vid. Callim. h. Apol. 42 sqq. Virgil. Aen. XII, 393. Et apud Lucian. in ψηφισμ. p. 716. indignantur

Eſtque, patet: per me concordant carmina neruis.
Certa quidem noſtra eſt: noſtrâ tamen vna ſagittâ
Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum eſt; Opiferque per orbem
Dicor; et herbarum ſubiecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis:
Nec proſunt domino, quae proſunt omnibus, artes!

norent Ciofan. ex duobus protulit. Habuerunt et decem ex melioribus, quos Heinſ. contulit, vnde ille recepit.

Dii, quod hic vnus tot artes exerceat. — *per me*, *quod eritque* etc. Vates ſum longe certiſſimus. Expreſſit autem Homer. Il. α, 70, vbi Calchas ſcire dicitur, τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα, quem locum etiam tranſtulit Virg. G. IV, 392. Vaticinandi artem edoctus erat Apollo a Ioue, cuius vates etiam dicebatur, praeeratque oraculis.

518 Muſica excello et inſtrumentali et vocali. Muſica ars apud Veteres in ſummo honore erat, ita vt inuentio praeſtantiſſimorum inſtrumentorum ad Deos referretur. Plutarch. de Muſica p. 1136. Apollinis inſtrumenta erant *cithara*, quam ipſe inuenit, (Bion. Id. 3, 7.) et quam cum cantu pulſat, et *lyra*, quam accepit a Mercurio. Homer. h. in Merc. *nerui*, νευραὶ, fides. Concentum vocis et fidium varie expreſſit. Cf. V, 340. XI, 5.

519 *Certa ſagitta*, ineuitabilis: vnde *metuendus certa Phoebus ſagitta*. Horat. I. od. 12, 22. Sic et *certus arcus*, *certa manus* tribuitur peritis iaculatoribus. Contra *incerta ſecuris* Virg. Aen. II, 224. — *tamen vna* etc. vid. ad vſ. 456. et 458. Cf. Anacr. od. 45. vbi Mars ſentit vim horum telorum. *vacuo*, ſcil. ab amore; Daphne enim primus eius amor, vſ. 452.

521 *Inuentum* etc. Cf. Callim. d. l. *Opifer*, σωτὴρ, ἰατρὸς, παιών. vid. Valken. ad Eurip. Hipp. vſ. 1372. Primi autem medici erant chirurgi, omniſque eorum ſcientia erat, noſſe vim herbarum. Celſus praef. Itaque addit, *et herbarum* etc. *potentia*, vis, efficacia. Virgil. Aen. XII, 396. *ſcire poteſtates herbarum.* et VII, 19. *potentes herbae. Fortes herbae* infra XV, 534. *quod nullis* etc. Eadem ſententia Heroidd. V, 149. *Me miſeram, quod amor non eſt medicabilis herbis.* Effinxit autem Tibul. II, 3, 12 de Apolline amante: *Nec potuit curas ſanare ſalubribus herbis. Quidquid erat medicae, vicerat, artis, amor.* Propert. II, 1, 59. *Omnes humanos ſanat medicina dolores: Solus amor morbi non amat artificem.* — *dominus* artis, qui eam exercet. XIII, 138. Similiter

Plura locuturum timido Peneïa curſu
Fugit; cumque ipſo verba imperfecta reliquit:
Tum quoque viſa decens. Nudabant corpora venti,
Obuiaque aduerſas vibrabant flamina veſtes;
Et leuis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fugâ eſt. Sed enim non ſuſtinet vltra
Perdere blanditias iuuenis Deus: vtque mouebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Vt canis in vacuo leporem cum Gallicus aruo
Vidit; et hic praedam pedibus petit, ille ſalutem:

525. Vulgo *rapido curſu.* Alterum plerique Vett. tuentur. Etiam IV, 774. *timido pede fugit.* 528 Palat. *ſinuabant*, quod Burm. elegantius iudicat. Ita ſane II, 875. ſed poëta potuit eandem rem variare. Eidem etiam, vt magis poëticum, e Regio placebat *aduerſam veſtem.* 532. Burm. non ſpernit ex vno Heinſ. *ſequitur per deuia.*

fere κοίρανος τέχνης Anacr. Od. 28, 3.

525 *Timido curſu* aut *pede fugit*, qui prae metu celeriter currit; metus enim dat celeritatem. Sic *et ipſum* poſt ſe relinquit, et *verba imperfecta*, orationem eius nondum abſolutam.

527 Magna laus, ſi quem omnia decent. VIII, 25. X, 590. Sequitur aliud exemplum phantaſiae Ouidianae. Venantes veſte breui ſupra genu ſuccinctae erant. Virg. Aen. 1, 320. vid. Spanhem. ad Callim. h. Dian. 11. 212. Hanc venti *vibrabant*; quo verbo exquiſito pinguntur varii motus veſtis, cum nunc ſurſum agitaretur, nunc expanderetur, nunc retro flueret. Pari venuſtate II, 875. *tremulae ſinuantur flamine veſtes.* Cf. et XI, 470. Faſt. III, 585. Verba *obuia* et *aduerſas* plenitudinis cauſſa non male addita; ſed minus probanda cumulatio verborum *venti, flamina, aura.*

530 *ſed enim*, at vero. *Iuuenis.* Apollo enim ἀεὶ νέος; et ſic etiam in monumentis antiquis repraeſentatur. Schol. Stat. 1 Theb. 694 cauſſam reddit hanc, *quod ipſe ſit ſol. Sol autem ignis eſt, qui nunquam ſeneſcit.* Caeterum in hoc nomine ineſt h. l. cauſſa furoris, quo inſequitur nympham. *mouebat*, incitabat. *non ſuſtinere* eleganter dicimur, ad quae perficienda non ſatis vel animi vel voluntatis habemus. *admiſſo*, celeri. Proprie equus dicitur *admitti*, cum frenis laxatis incitatur ad curſum.

533 Sequitur locus a phantaſia ſingularis, et longe praeſtantiſſimus, cuius tamen laus non debetur ingenio Ouidiano, nam totus expreſſus eſt e Virgil. Aen. XII, 749 ſeqq. quemadmodum Virgil. ſua ex Apollon. Rh. II, 278. petiit. cf.

Alter inhaesuro similis, iam iamque tenere
Sperat, et extento stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit deprensus, et ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaque ora relinquit:
Sic Deus, et virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adiutus Amoris
Ocior est, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet; et crinem sparsum ceruicibus adflat.
Viribus absumtis expalluit illa: citaeque
Victa labore fugae, spectans Peneïdas vndas,
Fer, pater, inquit, opem; si flumina numen habetis.
Quâ nimium placui, tellus, aut hisce, vel istam,
Quae fecit, vt laedar, mutando perde figuram.

541. Elegantior Burm. videtur lect. Medic. *Ocior it.* Heins. ex Langerm. a m. pr. dedit *fugaci* pro *fugacis.* Bene. 546. 47. Duo Codd. hos duos versus praeponunt superiori. Veterrimus Palat. priorem non agnoscit, vnus Gronov. neutrum habet. Heinsio aut tollendi ambo videbantur, aut ordine inuerso legendi: *Quae facis, vt laedar, Tellus, aut hisce, vel istam, Qua nimium placui, mutando* etc. Burm. suadet, vel *Ah nimium placui!* vel *Cur nimium p.* Denique *vt laedar* mutari vult in *vt lauder,* quia et alibi *laudata forma:* et in quatuor MSS. e glossa esse *vt*

Statius Theb. V, 165 sqq. et Noster infra VII, 781—86. qui loc. vtique cum hoc conferendus. *Gallici* canes, *vertagi* dicti; a celeritate inprimis laudabantur, et leporibus potissimum persequendis adhibebantur. Gratian. Cyneg. vs. 203. *in vacuo,* vbi nil moratur eius celeritatem. *Vacua* loca, non consita arbustis. IV, 713. Supra 285. *aperti campi.* Virg. Aen. XII, 771 *purus campus,* καθαρὸς χῶρος. *Inhaerere,* scil. dentibus, de mordente. Virgil. d. l. *Viuidus Vmber Haeret hians, iam iamque tenet, similisque tenenti Increpuit malis, morsuque elusus inani est.* — De decoro nostri loci dictum ad vs. 503.

540 Quem amor celerem reddit, eum Cupido veluti adiuuat alis suis. *Imminere tergo* etiam ap. historicos, sed h. l. cum vi de eo, qui prono corpore ita instat, vt fugientis tergum halitu suo adflet. Similiter V, 616. Expressit Claudian. 28, 279. *flatu propiore sequentum premor.*

545 *numen,* vim et potestatem diuinam: neque *si* nunc dubitantis est, sed saepe ponitur pro, *cum.* vid. Brouckh. ad Propert. III. Eleg. 23, 19. Infra XIII, 49. *si Di sunt,* et supra 377.

546 s. Seidenstuecker *Quâ* explicat *in qua, super qua,* atque haec *qua nimium placui* addita putat, quia Peneia iam

Vix prece finitâ, torpor grauis adligat artus:
Mollia cinguntur tenui praecordia libro;
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret:
Ora cacumen obit: remanet nitor vnus in illâ.
Hanc quoque Phoebus amat: positâque in stipite dextrâ
Sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus.

placeam. Sed ita bis idem dixisset, nec exhausisset vim calamitatis suae. 548. Olim, *occupat.* Sed *adligat* Heins. adoptavit ex primo Basil. Langiano et altero Regio. Ipse tamen malit *aggelat.*

deuorari a terra cupit. Etiam Rode: *wo ich allzuviel gefiel.* Melius tamen, si fieri commode posset, *qua* referretur ad *figuram*, vt II, 474. *Adimam tibi nemoe figuram, Qua tibi, quaque places nostro, importuna, marito.* Et Perizon. ad Sanct. Min. p. 543 s. exemplis idoneis docuit, ita interdum abrumpi constructionem, vt diuellantur, pluribus verbis interpolitis, quae cohaereant. Id quod in iis maxime vocibus locum habet, virtus adeo videri possit, quae, vt haec, in summa mentis perturbatione proferuntur. Sed quoniam plures Mss. hic plura omittunt, quoniam mirum est, Nympham post patrem illico et Tellurem inuocare, neque adeo apparet, vter eam mutauerit, quoniam denique in Argum. Lactantii vnus pater inuocatur, propterea malim hos duos versus ita contrahere: *Qua nimium placui, mutando perde figuram*, reliquis deletis. Quoniam miseri saepe optant, vt *terra hiscat* (Heroidd. VI, 144. Fast. III, 609. Silius IV, 332: *fugere infixum est, terraeque optantur hiatus)*, etiam hic hoc votum infarcire aliquis potuit. Similiter 700 s. verbis quibusdam deletis, Interpretes merito duos versus in vnum conflarunt. Alias emendd. v. in Variet. lect. De verbo *laedere* v. ad 608.

548 *Grauis* ab effectu, qui *alligat*, rigidos et immobiles reddit artus. *Grauitas* eo sensu de arbore XI, 244. *Alligare artus* de torpore, tremore, pauore passim. V. Heins. *Librum* autem hic melius posuit, quam duriorem corticem. Mutationis notio variata verbis *crescere, haerere, obire.* Postremum sic et VII, 775. IX, 290. *pigris*, immobilibus, ab homine sumtum. *nitida laurus* etiam XIV, 720. Plin. V Ep. 6, 4. Atque etiam puellis *nitor* tribuitur, i. pulchritudo. XI, 272. Hoc suum decus Daphne seruat mutata, vt ad 237 admonitum.

554 *trepidare*, palpare, micare, de motu cordis. Cf. VIII, 606.

Complexusque ſuis ramos, vt membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At coniux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te citharae, te noſtrae, Laure, pharetrae.
Tu ducibus Latiis aderis, cum laeta triumphum
Vox canet; et longas viſent Capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos

560. *Latiis* pro *laetis* debemus Heinſii ingenio. 561. Heinſ. ex duobus ſuis, Scaligeri ac Iureti excerptis et Graeuii Cod. *ten-*

557 *Coniux.* V. ad 490. *arbor mea* ex more, quo Dii arbores quasdam in tutela ſua habebant. Cf. 710. *Laurum habebant*, lauro ornata erant, omnia, quae Apollinis eſſent, tripus, templum, vates, victores Pythici. Ipſe in monumentis cernitur vel redimitus corona laurea, vel geſtans dextra ramum laureum. Vnde Apollo δαφνηφόρος. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. 91.

560 Vaticinatur Apollo in honorem Romanorum atque Auguſti. h. e. poëta adulatur ciuibus ſuis atque Auguſto. Laurus apud Romanos inſigne erat et victoriae, (vnde *laurus* pro ipſa victoria ponitur,) et triumphi; namque poſt impetratam victoriam imperatorum literae et faſces, militumque lanceae et pila lauro ornabantur. Inde porro a tempore Caeſaris imperatores triumphantes coronam lauream capite gerebant, ramumque laureum manu tenebant. vid. Plin. H. N. XV, 30. vbi etiam cauſſae commemorantur huius tanti honoris lauro habiti. *Latiis*, Latinis. vid. Heinſ. *aderis*, eorum capita et manus ornabis. Ita *adeſſe* X, 142 de cupreſſu, *aderis lugentibus.* — Currum triumphantis anteibant captiui et res bello captae; ſequebantur milites, hinc *longae pompae.* Milites magna et *laeta voce canebant*, Iö triumphe! Vrbem ingreſſi petebant per viam ſacram *Capitolium*, vt ibi hoſtias mactarent, Iouique Capitolino vota perſoluerent. vid. IV. Triſt. II, 51. ſ. Horat. Epod. 9. Tibull. II, 6. Ioſeph. B. Iud. VII, 18. *Capitolia viſent pompas* magis poëticum mihi videbatur, quam alterum, *pompae viſent Capitolia*; itaque illud reuocaui. Plin. pan. 16, 3. *Accipiet Capitolium non mimicos currus, ſed imperatorem* etc.

562 Supra fores Palatii ciuica e *quercu* corona ſuſpenſa erat, et ad vtrumque latus *laurus* ſtabat, triumphalis arbor. Faſt. IV, 953. III Triſt. I, 35 — 48. vbi plures eius honoris cauſſae. Eandem arborem et Graeci ante fores collocabant. Heſych. in Κόμυνθα. Plin. H. N. 15, 30 ſ. 39. *Laurus vel gratiſſima domibus,*

Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Vt meum intonſis caput eſt iuuenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Paean. Factis modo laurea ramis
Adnuit: vtque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.
Eſt nemus Haemoniae, praerupta quod vndique claudit *Io.*

gae pompae. Nec diſplicet ei *ducent pompas* cum Barberiniano. Francof. *longâ pompâ*, non improbante Burm.

ianitrix Caeſarum Pontificumque: ſola et domos exornat, et ante limina excubat. Vt ibi *excubare*, ſic hic *cuſtos*. *Tueri* exquiſitius quam, habere. Iam arboris naturam ex mytho ingenioſe repetit. Folia dici ſolent comae arborum; ſed nunc illa exquiſitius poëta circumlocutus eſt, *frondis honores*, vt Martial. IX Epigr. 62 ex h. l. *Perpetuos ſperare licet tibi frondis honores.* Auct. Carm. de Phoenice vſ. 10. *Lucus perpetuae frondis honore virens.* Praeiuerat Virg. G. II, 405. *Frigidus et ſiluis aquilo decuſſit honorem.—Factis ramis.* V. ad II, 485. *Paean*, Apollo, a graeco παίω, i. θεραπεύω ſano. Schol. Ariſtoph. ad Plut. 636. *annuere*, κατανεύειν, ſignum adſenſus.

FAB. VIII, 568—750. *Io* amatur a *Ioue*, et vi ab eo compreſſa mutatur, *Iunone* ſuperueniente, in *vaccam*, quam illa *Argo* cuſtodiendam tradit. Hoc *Mercurii* manu interfecto, Iuno Ioi Erinnyn immittit, qua per totum terrarum orbem agitata tandem ad Nilum venit, vbi in Deam tranſit *Epaphumque* parit. Fabulam, Aſclepiade, Acuſilao, Heſiodo ducibus, narrarunt Apollod. II, 1, 3. Hygin. fab. 145. Valer. Flac. Argon. IV, 353 ſqq. Noſter Epp. XIV, 85 ſqq. Etiam Aeſchylus Prom. 563—892. induxit Io, quamquam nonnulla ex fatis eius, vt conſilio ſuo reſponderent, nouauit. Idem argumentum in ſolio Amyclaei expreſſum erat, Pauſan. III, 18. et in clypeo Turni, qui genus ab Inacho ducebat, Virg. Aen. VII, 789. Atque etiam hodie in gemmis conſpicitur. Vid. Lipperti Dactyl. II, 1, 18. Quoniam *Io* in Argiuorum dialecto, notante Euſtath. ad Perieg. 92. lunam ſignificabat, lunae autem ſymbolum femina capite cornuto fuit, inde fabulae initia ducta eſſe videntur, aucta deinde additamentis quibusdam. Et cum Graeci res Aegyptias cum ſuis permiſcerent, Io et Epaphus Iſidi et Apidi aſſimilari coeperunt. Vid. Heyne in Antiquar. Auffaetzen To. I p. 41 et ad Apollod. d. l.

568—84. Hic tranſitus, quo *fluuiorum conuentus* fingitur, pars eſt et ſuperioris et ſequentis fabulae. Locum hunc *Haemoniae* (Theſſaliae, ab

Silua: vocant Tempe, per quae Peneus, ab imo
Effuſus Pindo, ſpumoſis voluitur vndis:
Deiectuque graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummasque adſpergine ſiluas
Impluit; et ſonitu plus quam vicina fatigat.
Haec domus, haec ſedes, haec ſunt penetralia magni

570. *ſpumoſis*. Viuiani, *ſinuoſis*. 571. *agitantia*. Regius et Neapol. *imitantia*.

Haemone rege, Theſſali patre, Strabo IX p. 449) vt amoeniſſimum deſcribunt Plin. H. N. IV, 8. et Aelian. V. H. III, 1. Sed cum Ouidio melius conſentit Liuius 44, 6. Is *ſaltum* vocat, et 36, 10. *fauces ſaltus*, Aelian. conuallem inter Olympum et Oſſam non admodum latam. In ea varia *nemora* aeſtate ſuauiſſima. Hinc Noſter *nemus*, et Mela II, 3, *ſacro nemore nobilia Tempe.* — *vndique*, dextra laeuaque. *ſilua praerupta*, ſilua in montibus praeruptis; nam quae montibus conueniunt, ea et ſiluis in montibus poëtae tribuunt. Horat. II Sat. 6, 91. *Praerupti nemoris dorſo.* Etiam Liv. *rupes vtrimque ita abſciſſae ſunt, vt deſpici vix ſine vertigine quadam ſimul oculorum animique poſſit.* Aliter Plin.

Peneus, fluuius Theſſaliae nobiliſſimus, in quem reliqui illius terrae fluuii influebant. Aelian. d. l. Callim. h. Del. 110. Is ſecundum Aelian. non *ſpumoſis vndis* per Tempe voluitur, ſed otioſe et leniter, in modum olei. Verum et Liuius, *Terret et ſonitus et altitudo per mediam vallem fluentis Penei amnis.* Iſ. Voſſius ad Melam II, 3, 176 et 4, 38 aut verba *ab imo Pindo* corrupta eſſe, aut Penea ex alto per meatus latentes cadere, priusquam in conſpectum erumpat, putabat. Male. *Deiectus* non fuit ad fontem, ſed vbi amnis fauces illas intrabat. *conducit*, excitat. Virg. *colligere nubes. agitantia*, ex ſe propellentia. *fumos*, particulas aquae, quarum tenuitas imitatur fumum. *ſummasque— impluit*, cacumina arborum adſtantium, pluuiae decidentis inſtar, adſpergit. Reſpexit haec Sidon. II Ep. 2. *arborum comis, quae margini inſiſtunt, ſuperiectae adſperginis fragor impluit.* Idem Carm. 22, 132. de torrente, *ipſis adſpergine tectis Impluit.* De v. *impluere* et cognatis v. Heinſ. *ſonitu — fatigat*, adeo ſtrepit, vt ſtrepitus ad fatigationem aurium non modo per viciniam, ſed etiam remotiores regiones audiatur. Ita V Triſt. I, 62. *fatigare ſaxa voce.*

574 Antrum, ex quo fluvius erumpit, poëtis dicitur regia fluuii, et ſedes Nympharum. In eo porro antro fin-

Amnis: in hoc, residens facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, Nymphisque colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum;
Nescia gratentur, consolenturne parentem,
Populifer Spercheos, et irrequietus Enipeus,
Apidanusque senex, lenisque Amphrysos, et Aeas;
Moxque amnes alii, qui, quâ tulit impetus illos,

gunt thalamos, penetralia, et reliquas regiarum partes. Sed Penei sedes ad *deiectum* illum collocatur. Cur autem poëta hic tot vocabb. cumulauerit, atque adeo anaphora abusus sit, non reperio. Num miratur, talem deiectum placere magno Amni? *magni*, μέγα χεῦμα ei tribuit Callimach. h. Del. 110. et interdum κατ' ἐξοχὴν dicitur *flumius*. *iura dare*, imperare. *Nymphis*, Penei filiabus. Cf. Theocrit. Id. 1, 66. Callim. d. l. vs. 109. Ex his memorabilis Cyrene. Virg. G. IV, 321.

577 *Popularia*, quae sunt eiusdem terrae, nempe Thessalicae. *Conueniunt* Is. Vossius ad Pomp. Mel. II, 3 extr. accipit pro, ingrediuntur, ideoque reprehendit poëtam, quia et Spercheos et Amphrysos et Aeas alio exonerentur. Sed *conuenire* hic non esse influere, ostendit, quod sequitur, *Moxque amnes alii*. Imo conueniunt Dii, praesides fluuiorum, in antro Penei vel gratulandi, vel consolandi caussa.

579 *Spercheos*, fluuius rapidissimus, qui subter Oetam montem in sinum Maliacum exoneratur, et cuius ripae *populis* consitae fuisse videntur, sicut Penei lauris. *Enipeus* ex monte Othry Thessaliae profluit. Virg. Georg. IV, 368. vocatur *altus Enipeus*. — *Apidanus*, accepto ad Pharsalos Enipeo, in Peneum illabitur. Vocatur *senex* (Infra II, 243. *Peneos senex*), quod Intt. accipiunt pro leniter fluente; eaque interpret. etiam in vno Vatic. Cod. adscripta est. Sic Senec. Med. 314. *senex Bootes*, qui tarde mouetur. Sed vbi Apidanus irrequietum Enipeum accepit, satis rapide currit. Lucan. VI, 372. Malim ergo *senem* nunc vetustum, antiquum interpretari, i. antiquissimis temporibus notum, et nomine insignitum. Dionys. Geogr. 417. ὠγύγιος Ἀχέλων, vbi Eustath. ὠγύγιον δὲ λέγει, διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀρχαιολογίαν. Callim. h. Iov. 40. παλαιότατον ὕδωρ. et h. Del. 71. γέρων Φενειός. Accedit, quod Veteres fluuios non minus quam Oceanum sub *senis* effigie repraesentabant. Hinc mox 645. *senior Inachus*. — *Amphrysos* eam Thessaliae partem perfluebat, quae Phthiotis dicebatur. *Aeas*, qui Plinio H. N. III, 23. *Aous* dicitur, fluuius paruus et purissimus, et Epiro profluens, et per Thes-

In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miserrimus Iö
Luget, vt amissam. Nescit, vitâne fruatur,
An sit apud manes; sed quam non inuenit vsquam,
Esse putat nusquam; atque animo peiora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Iuppiter Iö
Flumine: et, O virgo Ioue digna, tuoque beatum
Nescio quem factura toro, pete, dixerat, vmbras
Altorum nemorum, (et nemorum monstrauerat vmbras)
Dum calet, et medio Sol est altissimus orbe.

585. Heins. cum vno Medic. legendum putat *nec scit.* 591. Heins. displicebat *altorum*, quia *altissimus* proxime seq. Itaque suadebat vel *Eia horum*, vel *densorum* aut *solorum nemorum.* Sed

saliam in Ionium mare se immittens.

582 Qui diuersis locis in mare influunt. Sed ornate hoc extulit. *Impetus*, vis, rapiditas, tribuitur fluminibus, mari, ventis, coelo. vid. Burm. ad Phaedr. III. prol. 59. *Errores*, ambages fluuiorum tortuosae, aut omnino cursus. *fessas vndas*, vt *fessae* longa via aut tempestate *naues* Virg. Aen. I, 168. *Auras spatio lassas* dixit Plin. V Ep. 6, 14.

583 *Inachus*, Argiuorum fluuius, hodie *Naio*, decurrens vel ex Artemisio, Arcadiae monte, Pausan. Arcad. p. 611. vel e Lyrceo, itidem monte Arcadiae. Strabo VIII. p. 370. If. Vossius ad Mel. d. l. putat, confundi Argiuorum Inachum cum Inacho Epiri, qui ex Laemo profluens in Ionium mare se exonerat. Falso, nam poëta eum inter *amnes alios*, a popularibus diuersos, refert. Eius filiam Io faciebant etiam Castor in Chronicis, Aeschyl. cum aliis Tragicis atque Hygin. Sed Apollodor. aliique Iaso, alii denique Pirene natam perhibent. Vid. Munker. ad Hygin. d. l. vbi triplex Ius stemma. *Fletibus aug. aq.* iocose dictum videri possit. Sed occurrunt alibi similia. In clypeo Turni *amnem fundebat.* Infra XI, 47. *flumina lacrimis increscunt suis.* Homer. Il. ι, 14. δακρυχέων ὥστε κρήνη μελάνυδρος. Sequentia *Nescit — veretur* castigatior scriptor forte resecuisset.

588 Secundum Valer. Flac. Iupiter *saepe descendit ad ignes Ius*, eorumque furtorum conscia antra habebat. Aliter rursus et copiosius rem narrat Aeschyl. 652 sqq. initio facto a visis nocturnis. Noster Ioui tribuit orationem insidiosam, cuius tamen fraudem sensit Nympha, et insunt quaedam ambigue dicta.

592 Non omnino respuenda videtur coniectura Burm. *Sol*

Quodſi ſola times latebras intrare ferarum;
Praeſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo, ſed qui coeleſtia magnâ
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me; fugiebat enim. Iam paſcua Lernae,
Conſitaque arboribus Lyrceia reliquerat arua;
Cum Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Iuno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti,
Atque ſuus coniux, vbi ſit, circumſpicit; vt quae

Burm. recte tuetur *altorum*, quia paſſim *altae ſiluae* occurrunt. 598. *Lyrcaea* auctoritate pri. Vatic. mutauimus in *Lyrceia*, quod etiam Graev. et Heinſ. reſtitui volebant. Valer. Flac. IV, 355. *Lyrceia tellus.* Mons eſt *Lyrceus*, et inde *Lyrceius* atque *Lyrcius*. 605. Burm. offendit vocula *atque*, mallet *jamque*, et vſ. ſeq.

eſt acerrimus, vehementiſſimi caloris, vt Horat. I Sat. VI, 125. *ſol acrior*, et apud Archiloch. ſol ὀξύς. Ita enim cauſſa redditur, cur nemorum vmbra petenda ſit. Et ab aeſtu ſolis frequenter poëtae deſignant meridiem. Virg. G. IV, 401. *Medios cum Sol accenderit aeſtus*, et vſ. 426. *medium ſol igneus orbem Hauſerat.* De *plebe* Deorum dictum ad 173. Se commendat, vt ſupra Apollo. *ſed — ſed.* Haec anaphora ſic etiam V, 17 ſ. 507 ſ.

595 *magna manus*, et omnino magna membra heroibus et Diis, Ioui in primis, a poëtis tribui ſolent. vid. Burm. ad Eleg. ad Liv. Aug. v. 224.

597 *Lerna* maxime memorabilis vel palus, vel fluuius Argiae, cui adiacebant ampla *paſcua*. Aeſchyl. Prometh. vſ. 657. πρὸς Λέρνης βαθὺν λειμῶνα (pratum in valle depreſſiore) ποίμνας βουστάσεις τε πατρός. *Lyrceus*, mons vel Arcadiae, vel, vt Stephan. vult, Argolidis. Terra *magna* et *maxima*, πελώρη, paſſim. Sed Noſtro in primis placuere *latae terrae*, γαῖα εὐρύστερνος. *Tenere*, retinere, hinc impedire.

602 *noctis faciem*, noctem. *ſub nitido die*, Noſtris, *bey hellem Tage.* vid. Heyn. ad Virg. Aen. I, 431. Etiam VIII, I *nitidus dies* opp. tenebris. Curtius III, 3, 5. *dies illuſtris.* *remitti*, exhalari. Plin. H. N. XVII, 4. *Terra optima, quae tenues exhalat nebulas.* Cf. Lucret. V. 464. Reſpexit Ouid. forte Virg. G. II, 217. *Quae tenuem exhalat nebulam, fumosque volucres, Et bibit humorem, et, cum vult, ex ſe ipſa remittit.* *Furtum*, vt

Deprensi toties iam nosset furta mariti.
Quem postquam coelo non reperit; Aut ego fallor,
Aut ego laedor, ait. Delapsaque ab aethere summo
Constitit in terris; nebulasque recedere iussit.
Coniugis aduentum praesenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille iuuencam.
Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
Quamquam inuita, probat: nec non et cuius, et vnde,
Quoue sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
Iuppiter e terrâ genitam mentitur, vt auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, suos addicere amores;
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc:

praefert vulg. *bene nosset*, quam Heins. posthabuit motus melioribus Codd. 611. *ille*. Leidens. *ante*.

κλέμμα, omne clandestinum; sed in primis amores clandestini et illiciti maritorum dicuntur *furta:* hinc *furtiuus vir*, adulter. III. Pont. 3, 56. Saftius vertit: *auf Diebstahl betroffen.*

608 *Laedere* varie in re amatoria dr. Omnino est fallere aut violare alterum quocumque modo in amore. V. Heynii Obs. ad Tibul. I, 2, 89. *nebulas recedere iussit.* Etiam Iuno nubibus imperat, quin adeo fulmen interdum mittit. Caeterum hinc Valer. Flac. d. l. fabulam suauissime, sed breuius Ouidio narrat.

610 *nitere* proprie et eleganter dicuntur pecora pinguia, et bene habita. Opp. *horrida* et *strigosa*. Sed simul candoris notio inest. Hinc 652 *niuea* et 743 *formae candor*. Etiam ap. Apollod. mutatur in albam vaccam. Ipse Iupiter II, 852 *niuei* tauri formam sumit, eidemque candidae victimae probabantur. Apud Aeschyl. Io, vt in theatrum induci posset, retinuit formam humanam, sed faciem habet deformatam, caputque cornibus dedecoratum. Est βούκερως παρθένος. *Inachidos vultus*, Inachis. *Inachidis cornua* simili periphrasi apud Propert. I. Eleg. 3, 20.

612 *Speciem* — *quaerit*. Multum ἦθος inest. Ap. Valer. Flac. vaccam *plausu fouet ex pectora mulcet.* — *e terra genitam.* Multi olim homines feraeque γηγενεῖς. *Petit munus.* Valer. Fl. *Ipsa ego dilectae pecudi iam pascua digna Praecipuosque legam fontes.*

617 *Addicere* nil aliud est nisi donare, tradere, vt recte explicat Gloss. Ms. Flor. Vellei. II, 25. 4. *addixit Dianae agros Sulla.* Horat. Epod. 17;

Hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore:
Sed, leue si munus sociae generisque torique
Vacca negaretur. poterat non vacca videri.
Pellice donatâ, non protinus exuit omnem
Diua metum; timuitque Iouem, et fuit anxia furti;
Donec Arestoridae seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Caetera seruabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque modo; spectabat ad Iö:
Ante oculos Iö, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci: cum Sol tellure sub altâ est,

11. *addictum feris.* Nempe *addici* pr. de debitoribus dicebatur, qui, cum non soluendo essent, creditoribus tradebantur. Hinc omnino est vel in seruitutem, vel potestati alicuius tradi. v. Graeuius ad Cic. Quinct. 18. et Salmas. de Vsur. p. 360.

624 De *Argo*, eiusque genealogia vid. Eustath. ad Hom. Il. β, p. 138. Schol. Eurip. ad Phoen. vs. 1123. ibique Valkenar. Iupiter ex Niobe genuit Argum, cuius pronepos Arestor, pater Argi nostri. Acusilao et Aeschyl. 570 erat γηγενής, i. cuius origo ignota. Alii non hunc centoculum, sed alium Argum, qui nauem Argo fabricauit, Arestoris filium faciunt. vid. Gronov. Diatrib. Stat. 55. et Burm. ad h. l. Huius nostri Argi effigies expressa erat in clypeo Hippomedontis, Eurip. d. l. et in pharetra Herculis, Quint. Smyrn. X, 191.

625 *Centum*, omnino multa. Aeschyl. Prometh. 674. πυκνοῖς ὄσσοις δεδορκώς, et 571 ὁ μυριωπὸς βούτας, quod Schuetz tropice putat posse *omnia obseruantem* significare. Ab Eurip. Phoen. 1120 et aliis vr. πανόπτης, cuius nominis caussam Schol. Hom. Il. β, 103 reddit hanc, quia κατὰ παντὸς τοῦ σώματος εἶχεν ὀφθαλμούς. Plauto Aul. III, 6,19. *oculeus*, et Nemesian. Cyneg. 31. *stellatus oculis custos virginis.* Vetustissimi scriptores ei dabant tantum tres aut quatuor oculos. vid. Schol. Eurip. d. l.

626 Alii omnes Argi oculos, alii nonnullos tantum fecerunt vigiles. Quint. Smyrn. X, 191. ὀφθαλμοῖσιν ἀμοιβαδὸν ὑπνώεσκε. *in statione manebant*, tamquam milites. Etiam *suis vicibus* e re castrensi petitum, vbi milites *vicibus* stationes et alia munia obeunt. Virg. Aen. IX, 164. *variant vices*, et 222 *seruant vices.* Ergo *seruare* h. l. *Wache halten.* Claudian. 21, 313. *Centum excubiis vnam seruat iuuencam.*

630 Erat Argus saeuus cu-

Claudit, et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis, et amarâ pascitur herbâ:
Proque toro, terrae, non semper gramen habenti,
Incubat infelix; limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quae brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque sonos: propriâque exterrita voce est.
Venit et ad ripas, vbi ludere saepe solebat,
Inachidas ripas: nouaque vt conspexit in vndâ
Cornua, pertimuit, seque exsternata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quae sit. At illa patrem sequitur, sequiturque sorores:
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;

632. *arbuteis* dedit Heins. ex Bernegger. caeteri *arboreis*. Idem malit *vescitur*, quia *pasci* praecessit. 637. *Conatoque* habent primus Palat. Vrbin. et vnus Heins. Caeteri *Conataque*. 639. Olim vulg. *Venit et ad patrias*, non male. Heins. putabat: *Venit vt ripas* et vs. seq. *Inachis ad ripas*.

stos, ἄχερτος ὀργὴν Aeschyl. 682. Cf. Valer. Flac. De duritie eius nihil Noster, sed tristem Ius sortem apte ad commiserationem faciendam per partes describit. *alta*, profunda, vt millies. Contra *coelum profundum* Virg. G. IV, 222. est altum. Vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 85. putat, tellurem *altam* dici respectu Solis, qui post occasum sub tellure currat, eamque in *alto* habeat. Non adsentior. *indignum*, quod talem sortem non meruerat, vt vs. 508. *Frondibus* veteres pascere solebant boues. vid. Casaub. ad Athen. I, 19. Notant, Nostrum expressisse Caluum, qui in Io dixerat: *Ah virgo infelix! herbis pasceris amaris.* — *Foliis vesci amaris* dixit Horat. II. Sat. 3, 114. Pro *arbuteis* recepi *arboreis*, quod agnoscunt omnes praeter vnum, vnde Heins. illud inuexit. Non enim nunc quaeritur, quale pabuli genus fuerit, sed ornatus tantum caussa adiectum est epitheton. Valer. Fl. *Heu, quoties saxo posuit latus! quos ore lacus, quae pabula carpsit! flumina*, e fluminibus, aut *flumina* sunt aquae.

640 Heroidd. XIV, 93. *Io se miratur in vmbra.* Amorr. I, 3, 21. *exterrita cornibus Io. se refugit*, fugit a forma, quam conspexerat. Cf. III,

Nec retinet lacrimas: et, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, et niueae pendens ceruice iuuencae,
Me miſerum! ingeminat. Tune es quaeſita per omnes,
Nata, mihi terras? tu non inuenta repertâ
Luctus eras leuior. Retices, nec mutua noſtris
Dicta refers; alto tantum ſuſpiria ducis
Pectore: quodque vnum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum. Praecluſaque ianua leti

654. Vulgata, quam Heinſ. ex ingenio mutauit, erat: *Tu non inuenta reperta es.* 656. *ducis.* Heinſ. ex vno Medic. vno Baſil. vno ſuo, *prodis.* 662. Heinſ. mallet, *Deo.*

198 ſqq. Phantaſia poëtae ſibi ipſa in talibus placuit; itaque iis immoratur et in ſeqq. *Naides*, ſorores, reliquae Inachi filiae. *admiramur* omnia, quae animum noſtrum percutiunt. *ſenior Inachus.* vid. ad vſ. 580.

647 *Sequi* eleganter dtr. quae facile cedunt voluntati alterius. De verbis legitur etiam XI, 327. Virg. Aen. XII, 912. *Litera* etc. Regius putabat, figuram intelligi, quam boum vngula exprimat. Quomodo inde pater filiam agnouiſſet? Immo mens, quae in vacca remanſerat, docebat eam literas I et O pede ducere.

654 Tu cum nondum inuenta eſſes, leniorem mihi luctum creabas, quam nunc, poſtquam reperta es. Sic recte Heinſ. locum et conſtituit, et expoſuit. Ante eum nugabantur Intt. in definiendo diſcrimine verb. *reperire* et *inuenire.* Mox reuocaui *ducis* e Mſſ. longe plurimis. Virg. Aen. II, 288. *grauiter gemitus imo de pectore ducens.* Et ſic paſſim.

658 *Ignarus*, talem te ſortem manere. vid. ad III, 3. *generi* etc. vid. vſ. 481. 2. *vir* etiam de tauro, vt Virg. Ecl. VII, 7. de capro. *maritus* ap. Horat. I. od. 17, 7. Abuſus eſt ingenio.

662 *ianua leti*, cauſſa et via mortis. Praeiuit Lucret. I, 1105. *haec rebus erit pars ianua leti.* Noſter III. Triſt.

Aeternum nostros luctus extendit in aeuum.
Talia moerenti stellatus submouet Argus,
Ereptamque patri diuersa in pascua natam
Abstrahit. Ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: vnde sedens partes speculetur in omnes.

Mercurius ad Argum.

Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos vltra
Ferre potest: natumque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa est: letoque det, imperat, Argum.
Parua mora est: alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Haec vbi disposuit, patriâ Ioue natus ab arce

667. *speculetur* pro *speculatur* in vno Medic. a prima manu reperit Heins. Ita consilium indicatur, cur montem occupauerit.

2, 30. *interitus fores.* Virg. Aen. II, 661. *patet isti ianua leto*, i. ad talem mortem ab hoste accipiendam facilis est via, vid. Cerda ad h. l. Sed Inacho *praeclusa erat ianua leti.* Caeterum mors, tamquam vnicum in malis remedium, Tragicis graecis dicebatur ἰατρός, παιάν. vid. Valken. ad Eurip. Hipp. 1372. Cf. Senec. Agam. 579 sqq.

664 *stellatus*, distinctus oculis, tamquam coelum stellis. V, 461. *variis stellatus corpora guttis.* Virgil. Aen. IV, 261. *stellatus iaspide ensis.* — *submouet.* Valer. *in scopulos et monstris horrida lustra abigit. partes*, regiones. *speculetur*, proprie locutus est; nam mons, vnde quis prospectat, *specula* dicitur.

668 — 723 Iupiter mittit Mercurium ad Argum trucidandum; quo facto Mercurius in Aegyptum profugisse, ibique leges et literas docuisse traditur. Cic. N. D. III, 22. ab eoque facinore Graecis dictus est 'Αργειφόντης.

668 A *Phoroneo* originem ducebat et Inachus II et Iasus II. vid. Munker. ad Hygin. fab. 145. *Natum vocat*, non modo, quia minister est, vt omnium Deorum, ita Iouis in primis, vnde διάκτορος dictus (Hemsterh. ad Lucian. To. I p. 489), sed etiam quia calliditate, qua pollebat Mercurius (Horat. I od. 10, 7—16), nunc opus erat. Idem Iouis amoribus inseruit etiam II, 836 sqq. Cf. cum loco seq. Hom. Od. ε, 43 sqq. Virg. Aen. IV, 238 sqq. Statius Theb. I, 303. *Pleias*, Maia, Atlantis filia, vna ex Pleiadibus, quae sunt septem stellae in dorso tauri. *lucida*, quippe sidus.

671 *Parua mora est*, Homer. οὐδ' ἀπίθησε. *parua*, i. breuis. Lucan. IV, 476. *parua nox. alas.* Inde dicitur *ales*, Horat. I. od. 2, 43. et *alipes* infra IV, 756. *Alae* Mercurii

Desilit in terras. Illic tegimenque remouit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hac agit, vt pastor, per deuia rura capellas,
Dum venit abductas: et structis cantat auenis.
Voce nouâ captus custos Iunonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior vllo

677. *abductas* recte dedit Heins., de suo pro *adductas*.

rii dicuntur *talaria*, πέδιλα, et erant aureae Virg. d. l. 239. Sed et capite alas gerit, et *nunc pedibus, nunc fronte volat.* Sidon. Carm. 7. *Virga*, caduceus Mercurii, duobus serpentibus circumplicatus, quem ei pro lyra dederat Apollo. Homer. h. Merc. 526. Erat *aurea*, vnde Mercurius χρυσόῤῥαπις, Hom. Od. κ, 277. Erat proprie pacis insigne (εἰρήνης ὅπλον. Orph. h. 27, 7.), sed eadem cum multa alia efficere, tum *somnum* excitare poterat. Hom. Il. ω, 334. Virgil. Aen. IV, 240. vbi locus classic. de Mercurio eiusque virga Hinc vocatur *somnifera* (ὑπνοδώτις ap. Orph. hymn. 56, 8.), et Mercur. ipse ἡγήτωρ ὀνείρων et ὕπνου προσάκτης. Athen. lib. 1. cap. 14. Hanc virgam sumit *potenti manu*. vid. ad vs. 595. et Mercurius semper apparet κρατύς. *tegimen* pileus alatus, qui *petasus* et *galerus* dicitur. Sententiam, parauit se ad iter, ita elocutus est, vt omnem Mercurii habitum describeret. *disposuit*, quodque suo loco applicuit. *patria ab arce.* V. ad 163.

677 *Agit* ante se, virga pro baculo pastorali vtens, *capellas*, quas e vicinis agris *abduxerat*, *dum venit*, accedit ad Argum. — *structae auenae*, fistula pastoritia, quae etiam *arundo*, *calamus*; *stipula* dici solet, de cuius *structura* vid. ad vs. 711. Apud Aeschyl. 577 Argus quoque fistulam habet. Sed Ouid. rem ita finxit, vt aliam fab. commode intexere posset.

678 *Voce noua*, sono *nouae*, recens inuentae fistulae. De formula solemni, *quisquis es*, qua peregrinos et ignotos alloquuntur Latini, vid. Burm. *poteras*, vt ap. Virg. Ecl. I, 80. *Hic tamen hanc mecum poteras requiescere noctem*, vbi quidam, vt h. l. vulgo, *poteris*, Sed illud elegantius, atque ita et VII, 47. 63. VIII, 47. Solent autem in bucolicis pastores cantaturi se inuitare ad *considendum*, in quo sequuntur loca herbosa et vmbram. Proprie *fecundus* locus herbis, sed h. l. ipsa herba *fecunda*, frequens et bona. *aptam* bene se habet. Epp. XIII, 11. *Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti.* Quod duo Codd. habent *gratam*, et a Burm. exemplis confirmatur, fluxit ex

Silua: vocant Tempe, per quae Peneus, ab imo
Effusus Pindo, spumosis voluitur vndis:
Deiectuque graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summasque adspergine siluas
Impluit; et sonitu plus quam vicina fatigat.
Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni

570. *spumosis.* Viuiani, *sinuosis.* 571. *agitantia.* Regius et Neapol. *imitantia.*

Haemone rege, Thessali patre, Strabo IX p. 449) vt amoenissimum describunt Plin. H. N. IV, 8. et Aelian. V. H. III, 1. Sed cum Ouidio melius consentit Liuius 44, 6. Is *saltum* vocat, et 36, 10. *fauces saltus*, Aelian. conuallem inter Olympum et Ossam non admodum latam. In ea varia *nemora* aestate suauissima. Hinc Noster *nemus*, et Mela II, 3, *sacro nemore nobilia Tempe.* — *vndique*, dextra laeuaque. *silua praerupta*, silua in montibus praeruptis; nam quae montibus conueniunt, ea et siluis in montibus poëtae tribuunt. Horat. II Sat. 6, 91. *Praerupti nemoris dorso.* Etiam Liv. *rupes vtrimque ita abscissae sunt, vt despici vix sine vertigine quadam simul oculorum animique possit.* Aliter Plin.

Peneus, fluuius Thessaliae nobilissimus, in quem reliqui illius terrae fluuii influebant. Aelian. d. l. Callim. h. Del. 110. Is secundum Aelian. non *spumosis vndis* per Tempe voluitur, sed otiose et leniter, in modum olei. Verum et Liuius, *Terret et sonitus et altitudo per mediam vallem fluentis Penei amnis.* Is. Vossius ad Melam II, 3, 176 et 4, 38 aut verba *ab imo Pindo* corrupta esse, aut Penea ex alto per meatus latentes cadere, priusquam in conspectum erumpat, putabat. Male. *Deiectus* non fuit ad fontem, sed vbi amnis fauces illas intrabat. *conducit*, excitat. Virg. *colligere nubes. agitantia*, ex se propellentia. *fumos*, particulas aquae, quarum tenuitas imitatur fumum. *summasque— impluit,* cacumina arborum adstantium, pluuiae decidentis instar, adspergit. Respexit haec Sidon. II Ep. 2. *arborum comis, quae margini insistunt, superiectae adsperginis fragor impluit.* Idem Carm. 22, 132. de torrente, *ipsis adspergine tectis Impluit.* De v. *impluere* et cognatis v. Heins. *sonitu — fatigat*, adeo strepit, vt strepitus ad fatigationem aurium non modo per viciniam, sed etiam remotiores regiones audiatur. Ita V Trist. I, 62. *fatigare saxa voce.*

574 Antrum, ex quo fluvius erumpit, poëtis dicitur regia fluuii, et sedes Nympharum. In eo porro antro fin-

Amnis: in hoc, residens facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, Nymphisque colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum;
Nescia gratentur, consolenturne parentem,
Populifer Spercheos, et irrequietus Enipeus,
Apidanusque senex, lenisque Amphrysos, et Aeas;
Moxque amnes alii, qui, quâ tulit impetus illos,

gunt thalamos, penetralia, et reliquas regiarum partes. Sed Penei sedes ad *deiectum* illum collocatur. Cur autem poëta hic tot vocabb. cumulauerit, atque adeo anaphora abusus sit, non reperio. Num miratur, talem deiectum placere magno Amni? *magni*, μέγα χεῦμα ei tribuit Callimach. h. Del. 110. et interdum κατ' ἐξοχὴν dicitur *fluuius*. *iura dare*, imperare. *Nymphis*, Penei filiabus. Cf. Theocrit. Id. 1, 66. Callim. d. l. vs. 109. Ex his memorabilis Cyrene. Virg. G. IV, 321.

577 *Popularia*, quae sunt eiusdem terrae, nempe Thessalicae. *Conueniunt* If. Vossius ad Pomp. Mel. II, 3 extr. accipit pro, ingrediuntur, ideoque reprehendit poëtam, quia et Spercheos et Amphrysos et Aeas alio exonerentur. Sed *conuenire* hic non esse influere, ostendit, quod sequitur, *Moxque amnes alii*. Imo conueniunt Dii, praesides fluuiorum, in antro Penei vel gratulandi, vel consolandi caussa.

579 *Spercheos*, fluuius rapidissimus, qui subter Oetam montem in sinum Maliacum exoneratur, et cuius ripae *populis* consitae fuisse videntur, sicut Penei lauris. *Enipeus* ex monte Othry Thessaliae profluit. Virg. Georg. IV, 368. vocatur *altus Enipeus*. — *Apidanus*, accepto ad Pharsalos Enipeo, in Peneum illabitur. Vocatur *senex* (Infra II, 243. *Peneos senex*), quod Intt. accipiunt pro leniter fluente; eaque interpret. etiam in vno Vatic. Cod. adscripta est. Sic Senec. Med. 314. *senex Bootes*, qui tarde mouetur. Sed vbi Apidanus irrequietum Enipeum accepit, satis rapide currit. Lucan. VI, 372. Malim ergo *senem* nunc vetustum, antiquum interpretari, i. antiquissimis temporibus notum, et nomine insignitum. Dionys. Geogr. 417. ὠγύγιος Λάδων, vbi Eustath. ὠγύγιον δὲ λέγει, διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀρχαιολογίαν. Callim. h. Iov. 40. παλαιότατον ὕδωρ. et h. Del. 71. γέρων Φεναιός. Accedit, quod Veteres fluuios non minus quam Oceanum sub *senis* effigie repraesentabant. Hinc mox 645. *senior Inachus*. — *Amphrysos* eam Thessaliae partem perfluebat, quae Phthiotis dicebatur. *Aeas*, qui Plinio H. N. III, 23. *Aous* dicitur, fluuius paruus et purissimus, et Epiro profluens, et per Thes-

In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miserrimus Iö
Luget, vt amissam. Nescit, vitâne fruatur,
An sit apud manes; sed quam non inuenit vsquam,
Esse putat nusquam; atque animo peiora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Iuppiter Iö
Flumine: et, O virgo Ioue digna, tuoque beatum
Nescio quem factura toro, pete, dixerat, vmbras
Altorum nemorum, (et nemorum monstrauerat vmbras)
Dum calet, et medio Sol est altissimus orbe.

585. Heins. cum vno Medic. legendum putat *nec scit.* 591. Heins. displicebat *altorum*, quia *altissimus* proxime seq. Itaque suadebat vel *Eia horum*, vel *densorum* aut *solorum nemorum*. Sed

saliam in Ionium mare se immittens.

582 Qui diuersis locis in mare influunt. Sed ornate hoc extulit. *Impetus*, vis, rapiditas, tribuitur fluminibus, mari, ventis, coelo. vid. Burm. ad Phaedr. III. prol. 59. *Errores*, ambages fluuiorum tortuosae, aut omnino cursus. *fessas vndas*, vt *fessae* longa via aut tempestate *naues* Virg. Aen. I, 168. *Auras spatio lassas* dixit Plin. V Ep. 6, 14.

583 *Inachus*, Argiuorum fluuius, hodie *Naio*, decurrens vel ex Artemisio, Arcadiae monte, Pausan. Arcad. p. 611. vel e Lyrceo, itidem monte Arcadiae. Strabo VIII. p. 370. Is. Vossius ad Mel. d. l. putat, confundi Argiuorum Inachum cum Inacho Epiri, qui ex Laemo profluens in Ionium mare se exonerat. Falso, nam poëta eum inter *amnes alios*, a popularibus diuersos, refert. Eius filiam Io faciebant etiam Castor in Chronicis, Aeschyl. cum aliis Tragicis atque Hygin. Sed Apollodor. aliique Iaso, alii denique Pirene natam perhibent. Vid. Munker. ad Hygin. d. l. vbi triplex Ius stemma. *Fletibus aug. aq.* iocose dictum videri possit. Sed occurrunt alibi similia. In clypeo Turni *amnem fundebat*. Infra XI, 47. *flumina lacrimis increscunt suis.* Homer. Il. ι, 14. δακρυχέων ὥστε κρήνη μελάνυδρος. Sequentia *Nescit* — *veretur* castigatior scriptor forte resecuisset.

588 Secundum Valer. Flac. Iupiter *saepe descendit ad ignes Ius*, eorumque furtorum conscia antra habebat. Aliter rursus et copiosius rem narrat Aeschyl. 652 sqq. initio facto a visis nocturnis. Noster Ioui tribuit orationem insidiosam, cuius tamen fraudem sensit Nympha, et insunt quaedam ambigue dicta.

592 Non omnino respuenda videtur coniectura Burm. *Sol*

Quodſi ſola times latebras intrare ferarum;
Praeſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo, ſed qui coeleſtia magnâ
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me; fugiebat enim. Iam paſcua Lernae,
Conſitaque arboribus Lyrceia reliquerat arua;
Cum Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Iuno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti,
Atque ſuus coniux, vbi ſit, circumſpicit; vt quae

Burm. recte tuetur *altorum*, quia paſſim *altae ſiluae* occurrunt. 598. *Lyrcaea* auctoritate pri. Vatic. mutauimus in *Lyrceia*, quod etiam Graev. et Heinſ. reſtitui volebant. Valer. Flac. IV, 355. *Lyrceia tellus.* Mons eſt *Lyrceus*, et inde *Lyrceius* atque *Lyrcius*. 605. Burm. offendit vocula *atque*, mallet *jamque*, et vſ. ſeq.

eſt acerrimus, vehementiſſimi caloris, vt Horat. I Sat. VI, 125. *ſol acrior*, et apud Archiloch. ſol ὀξύς. Ita enim cauſſa redditur, cur nemorum vmbra petenda ſit. Et ab aeſtu ſolis frequenter poëtae deſignant meridiem. Virg. G. IV, 401. *Medios cum Sol accenderit aeſtus*, et vſ. 426. *medium ſol igneus orbem Hauſerat.* De *plebe* Deorum dictum ad 173. Se commendat, vt ſupra Apollo. *ſed — ſed.* Haec anaphora ſic etiam V, 17 ſ. 507 ſ.

595 *magna manus*, et omnino magna membra heroibus et Diis, Ioui in primis, a poëtis tribui ſolent. vid. Burm. ad Eleg. ad Liv. Aug. v. 224.

597 *Lerna* maxime memorabilis vel palus, vel fluuius Argiae, cui adiacebant ampla *paſcua*. Aeſchyl. Prometh. vſ. 657. πρὸς Λέρνης βαθὺν λειμῶνα (pratum in valle depreſſiore) ποίμνας βουστάσεις τε πατρός. *Lyrceus*, mons vel Arcadiae, vel, vt Stephan. vult, Argolidis. Terra *magna* et *maxima*, πελώρη, paſſim. Sed Noſtro in primis placuere *latae terrae*, γαῖα εὐρύστερνος. *Tenere*, retinere, hinc impedire.

602 *noctis faciem*, noctem. *ſub nitido die*, Noſtris, *bey hellem Tage.* vid. Heyn. ad Virg. Aen. I, 431. Etiam VIII, I *nitidus dies* opp. tenebris. Curtius III, 3, 5. *dies illuſtris.* *remitti*, exhalari. Plin. H. N. XVII, 4. *Terra optima, quae tenues exhalat nebulas.* Cf. Lucret. V. 464. Reſpexit Ouid. forte Virg. G. II, 217. *Quae tenuem exhalat nebulam, fumosque volucres, Et bibit humorem, et, cum vult, ex ſe ipſa remittit.* *Furtum*, vt

Deprensi toties iam nosset furta mariti.
Quem postquam coelo non reperit; Aut ego fallor,
Aut ego laedor, ait. Delapsaque ab aethere summo
Constitit in terris; nebulasque recedere iussit.
Coniugis aduentum praesenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille iuuencam.
Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
Quamquam inuita, probat: nec non et cuius, et vnde,
Quoue sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
Iuppiter e terrâ genitam mentitur, vt auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, suos addicere amores;
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc:

praefert vulg. *bene nosset*, quam Heinf. posthabuit motus melioribus Codd. 611. *ille*. Leidens. *ante*.

κλέμμα, omne clandestinum; sed in primis amores clandestini et illiciti maritorum dicuntur *furta*: hinc *furtiuus vir*, adulter. III. Pont. 3, 56. Saftius vertit: *auf Diebstahl betroffen*.

608 *Laedere* varie in re amatoria dr. Omnino est fallere aut violare alterum quocumque modo in amore. V. Heynii Obs. ad Tibul. I, 2, 89. *nebulas recedere iussit*. Etiam Iuno nubibus imperat, quin adeo fulmen interdum mittit. Caeterum hinc Valer. Flac. d. l. fabulam suauissime, sed breuius Ouidio narrat.

610 *nitere* proprie et eleganter dicuntur pecora pinguia, et bene habita. Opp. *horrida* et *strigosa*. Sed simul candoris notio inest. Hinc 652 *niuea* et 743 *formae candor*. Etiam ap. Apollod. mutatur in albam vaccam. Ipse Iupiter II, 852 *niuei* tauri formam sumit, eidemque candidae victimae probabantur. Apud Aeschyl. Io, vt in theatrum induci posset, retinuit formam humanam, sed faciem habet deformatam, caputque cornibus dedecoratum. Est *βούκερως παρθένος*. *Inachidos vultus*, Inachis. *Inachidis cornua* simili periphrasi apud Propert. I. Eleg. 3, 20.

612 *Speciem — quaerit*. Multum ἦθος inest. Ap. Valer. Flac. vaccam *plausu fouet ex pectora mulcet*. — *e terra genitam*. Multi olim homines feraeque γηγενεῖς. *Petit munus*. Valer. Fl. *Ipsa ego dilectae pecudi iam pascua digna Praecipuosque legam fontes*.

617 *Addicere* nil aliud est nisi donare, tradere, vt recte explicat Gloss. Mf. Flor. Vellei. II, 25. 4. *addixit Dianae agros Sulla*. Horat. Epod. 17;

Hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore:
Sed, leue si munus sociae generisque torique
Vacca negaretur. poterat non vacca videri.
Pellice donatâ, non protinus exuit omnem
Diua metum; timuitque Iouem, et fuit anxia furti;
Donec Arestoridae seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Caetera seruabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque modo; spectabat ad Iö:
Ante oculos Iö, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci: cum Sol tellure sub altâ est,

11. *addictum feris.* Nempe *addici* pr. de debitoribus dicebatur, qui, cum non soluendo essent, creditoribus tradebantur. Hinc omnino est vel in seruitutem, vel potestati alicuius tradi. v. Graeuius ad Cic. Quinct. 18. et Salmas. de Vsur. p. 360.

624 De *Argo*, eiusque genealogia vid. Eustath. ad Hom. Il. β, p. 138. Schol. Eurip. ad Phoen. vs. 1123. ibique Valkenar. Iupiter ex Niobe genuit Argum, cuius pronepos Arestor, pater Argi nostri. Acusilao et Aeschyl. 570 erat γηγενής, i. cuius origo ignota. Alii non hunc centoculum, sed alium Argum, qui nauem Argo fabricauit, Arestoris filium faciunt. vid. Gronov. Diatrib. Stat. 55. et Burm. ad h. l. Huius nostri Argi effigies expressa erat in clypeo Hippomedontis, Eurip. d. l. et in pharetra Herculis, Quint. Smyrn. X, 191.

625 *Centum*, omnino multa. Aeschyl. Prometh. 674. πυκνοῖς ὄσσοις δεδορκώς, et 571 ὁ μυριωπὸς βούτας, quod Schuerz tropice putat posse *omnia obseruantem* significare. Ab Eurip. Phoen. 1120 et aliis vr. πανόπτης, cuius nominis caussam Schol. Hom. Il. β, 103 reddit hanc, quia κατὰ παντὸς τοῦ σώματος εἶχεν ὀφθαλμούς. Plauto Aul. III, 6,19. *oculeus*, et Nemesian. Cyneg. 31. *stellatus oculis custos virginis.* Vetustissimi scriptores ei dabant tantum tres aut quatuor oculos. vid. Schol. Eurip. d. l.

626 Alii omnes Argi oculos, alii nonnullos tantum fecerunt vigiles. Quint. Smyrn. X, 191. ὀφθαλμοῖσιν ἀμοιβαδὸν ὑπνώεσκε. *in statione manebant*, tamquam milites. Etiam *suis vicibus* e re castrensi petitum, vbi milites *vicibus* stationes et alia munia obeunt. Virg. Aen. IX, 164. *variant vices*, et 222 *seruant vices.* Ergo *seruare* h. l. *Wache halten.* Claudian. 21, 313. *Centum excubiis vnam seruat iuuencam.*

630 Erat Argus saeuus cu-

Claudit, et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis, et amarâ pascitur herbâ:
Proque toro, terrae, non semper gramen habenti,
Incubat infelix; limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quae brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque sonos: propriâque exterrita voce est.
Venit et ad ripas, vbi ludere saepe solebat,
Inachidas ripas: nouaque vt conspexit in vndâ
Cornua, pertimuit, seque exsternata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quae sit. At illa patrem sequitur, sequiturque sorores:
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;

632. *arbuteis* dedit Heins. ex Bernegger. caeteri *arboreis.* Idem malit *vescitur*, quia *pasci* praecessit. 637. *Conatoque* habent primus Palat. Vrbin. et vnus Heins. Caeteri *Conataque.* 639. Olim vulg. *Venit et ad patrias*, non male. Heins. putabat: *Venit vt ripas* et vs. seq. *Inachis ad ripas.*

stos, ἄκρατος ὀργὴν Aeschyl. 682. Cf. Valer. Flac. De duritie eius nihil Noster, sed tristem Ius sortem apte ad commiserationem faciendam per partes describit. *alta*, profunda, vt millies. Contra *coelum profundum* Virg. G. IV, 222. est altum. Vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 85. putat, tellurem *altam* dici respectu Solis, qui post occasum sub tellure currat, eamque in *alto* habeat. Non adsentior. *indignum*, quod talem sortem non meruerat, vt vs. 508. *Frondibus* veteres pascere solebant boues. vid. Casaub. ad Athen. I, 19. Notant, Nostrum expressisse Caluum, qui in Io dixerat: *Ah virgo infelix! herbis pasceris amaris.* — *Foliis vesci amaris* dixit Horat. II. Sat. 3, 114. Pro *arbuteis* recepi *arboreis*, quod agnoscunt omnes praeter vnum, vnde Heins. illud inuexit. Non enim nunc quaeritur, quale pabuli genus fuerit, sed ornatus tantum caussa adiectum est epitheton. Valer. Fl. *Heu, quoties saxo posuit latus! quos ore lacus, quae pabula carpsit! flumina*, e fluminibus, aut *flumina* sunt aquae.

640 Heroidd. XIV, 93. *Io se miratur in vmbra.* Amorr. I, 3, 21. *exterrita cornibus Io. se refugit*, fugit a forma, quam conspexerat. Cf. III,

Nec retinet lacrimas: et, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, et niueae pendens ceruice iuuencae,
Me miſerum! ingeminat. Tune es quaeſita per omnes,
Nata, mihi terras? tu non inuenta repertâ
Luctus eras leuior. Retices, nec mutua noſtris
Dicta refers; alto tantum ſuſpiria ducis
Pectore: quodque vnum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum. Praecluſaque ianua leti

654. Vulgata, quam Heinſ. ex ingenio mutauit, erat: *Tu non inuenta reperta es.* 656. *ducis.* Heinſ. ex vno Medic. vno Baſil. vno ſuo, *prodis.* 662. Heinſ. mallet, *Deo.*

198 ſqq. Phantaſia poëtae ſibi ipſa in talibus placuit; itaque iis immoratur et in ſeqq. *Naides*, ſorores, reliquae Inachi filiae. *admiramur* omnia, quae animum noſtrum percutiunt. *ſenior Inachus.* vid. ad vſ. 580.

647 *Sequi* eleganter drr. quae facile cedunt voluntati alterius. De verbis legitur etiam XI, 327. Virg. Aen. XII, 912. *Litera* etc. Regius putabat, figuram intelligi, quam boum vngula exprimat. Quomodo inde pater filiam agnouiſſet? Immo mens, quae in vacca remanſerat, docebat eam literas I et O pede ducere.

654 Tu cum nondum inuenta eſſes, leniorem mihi luctum creabas, quam nunc, poſtquam reperta es. Sic recte Heinſ. locum et conſtituit, et expoſuit. Ante eum nugabantur Intt. in definiendo diſcrimine verb. *reperire* et *inuenire.* Mox reuocaui *ducis* e Mſſ. longe plurimis. Virg. Aen. II, 288. *grauiter gemitus imo de pectore ducens.* Et ſic paſſim.

658 *Ignarus*, talem te ſortem manere. vid. ad III, 3. *generi* etc. vid. vſ. 481. 2. *vir* etiam de tauro, vt Virg. Ecl. VII, 7. de capro. *maritus* ap. Horat. I. od. 17, 7. Abuſus eſt ingenio.

662 *ianua leti*, cauſſa et via mortis. Praeiuit Lucret. I, 1105. *haec rebus erit pars ianua leti.* Noſter III. Triſt.

Aeternum nostros luctus extendit in aeuum.
Talia moerenti stellatus submouet Argus,
Ereptamque patri diuersa in pascua natam
Abstrahit. Ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: vnde sedens partes speculetur in omnes.

Mercurius ad Argum.

Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos vltra
Ferre potest: natumque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa est: letoque det, imperat, Argum.
Parua mora est: alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Haec vbi disposuit, patriâ Ioue natus ab arce

667. *speculetur* pro *speculatur* in vno Medic. a prima manu reperit Heins. Ita consilium indicatur, cur montem occupauerit.

2, 30. *interitus fores.* Virg. Aen. II, 661. *patet isti ianua leto*, i. ad talem mortem ab hoste accipiendam facilis est via, vid. Cerda ad h. l. Sed Inacho *praeclusa erat ianua leti.* Caeterum mors, tamquam vnicum in malis remedium, Tragicis graecis dicebatur ἰατρός, παιάν. vid. Valken. ad Eurip. Hipp. 1372. Cf. Senec. Agam. 579 sqq.

664 *stellatus,* distinctus oculis, tamquam coelum stellis. V, 461. *variis stellatus corpora guttis.* Virgil. Aen. IV, 261. *stellatus iaspide ensis.* — *submouet.* Valer. *in scopulos et monstris horrida lustra abigit. partes*, regiones. *speculetur*, proprie locutus est; nam mons, vnde quis prospectat, *specula* dicitur.

668 — 723 Iupiter mittit Mercurium ad Argum trucidandum; quo facto Mercurius in Aegyptum profugisse, ibique leges et literas docuisse traditur. Cic. N. D. III, 22. ab eoque facinore Graecis dictus est Ἀργειφόντης.

668 A *Phoroneo* originem ducebat et Inachus II et Iasus II. vid. Munker. ad Hygin. fab. 145. *Natum vocat*, non modo, quia minister est, vt omnium Deorum, ita Iouis in primis, vnde διάκτορος dictus (Hemsterh. ad Lucian. To. I p. 489), sed etiam quia calliditate, qua pollebat Mercurius (Horat. I od. 10, 7—16), nunc opus erat. Idem Iouis amoribus inseruit etiam II, 836 sqq. Cf. cum loco seq. Hom. Od. ε, 43 sqq. Virg. Aen. IV, 238 sqq. Statius Theb. I, 303. *Pleias*, Maia, Atlantis filia, vna ex Pleiadibus, quae sunt septem stellae in dorso tauri. *lucida*, quippe sidus.

671 *Parua mora est*, Homer. οὐδ' ἀπίθησε. *parua*, i. breuis. Lucan. IV, 476. *parua nox. alas.* Inde dicitur *ales*, Horat. I. od. 2, 43. et *alipes* infra IV, 756. *Alae* Mercurii

Desilit in terras. Illic tegimenque remouit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hac agit, vt pastor, per deuia rura capellas,
Dum venit abductas: et structis cantat auenis.
Voce nouâ captus custos Iunonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior vllo

677. *abductas* recte dedit Heins. de suo pro *adductas*.

rii dicuntur *talaria*, πέδιλα, et erant aureae Virg. d. l. 239. Sed et capite alas gerit, et *nunc pedibus, nunc fronte volat*. Sidon. Carm. 7. *Virga*, caduceus Mercurii, duobus serpentibus circumplicatus, quem ei pro lyra dederat Apollo. Homer. h. Merc. 526. Erat *aurea*, vnde Mercurius χρυσόρραπις, Hom. Od. κ, 277. Erat proprie pacis insigne (εἰρήνης ὅπλον. Orph. h. 27, 7.), sed eadem cum multa alia efficere, tum *somnum* excitare poterat. Hom. Il. α, 334. Virgil. Aen. IV, 240. vbi locus classic. de Mercurio eiusque virga Hinc vocatur *somnifera* (ὑπνοδῶτις ap. Orph. hymn. 56, 8.), et Mercur. ipse ἡγήτωρ ὀνείρων et ὕπνου προσάκτης. Athen. lib. 1. cap. 14. Hanc virgam sumit *potenti manu*. vid. ad vs. 595. et Mercurius semper apparet κηρυκτύς. *tegimen* pileus alatus, qui *petasus* et *galerus* dicitur. Sententiam, parauit se ad iter, ita elocutus est, vt omnem Mercurii habitum describeret. *disposuit*, quodque suo loco applicuit. *patria ab arce*. V. ad 163.

677 *Agit* ante se, virga pro baculo pastorali vtens, *capellas*, quas e vicinis agris *abduxerat*, *dum venit*, accedit ad Argum. — *structae auenae*, fistula pastoritia, quae etiam *arundo*, *calamus*, *stipula* dici solet, de cuius *structura* vid. ad vs. 711. Apud Aeschyl. 577 Argus quoque fistulam habet. Sed Ouid. rem ita finxit, vt aliam fab. commode intexere posset.

678 *Voce noua*, sono *nouae*, recens inuentae fistulae. De formula solemni, *quisquis es*, qua peregrinos et ignotos alloquuntur Latini, vid. Burm. *poteras*, vt ap. Virg. Ecl. I, 80. *Hic tamen hanc mecum poteras requiescere noctem*, vbi quidam, vt h. l. vulgo, *poteris*, Sed illud elegantius, atque ita et VII, 47. 63. VIII, 47. Solent autem in bucolicis pastores cantaturi se inuitare ad *considendum*, in quo sequuntur loca herbosa et vmbram. Proprie *fecundus* locus herbis, sed h. l. ipsa herba *fecunda*, frequens et bona. *aptam* bene se habet. Epp. XIII, 11. *Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti*. Quod duo Codd. habent *gratam*, et a Burm. exemplis confirmatur, fluxit ex

Herba loco est: aptamque vides pastoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem: iunctisque canendo
Vincere arundinibus seruantia lumina tentat:
Ille tamen pugnat molles euincere somnos:
Et, quamuis sopor est oculorum parte receptus:
Parte tamen vigilat. Quaerit quoque, (namque reperta
Fistula nuper erat) quâ sit ratione reperta.

681. *gratamque* Iunii Cod. et vnus Bonon. pro varia lectione. 684. Vnus Medic. *lumina certat.* Id elegans videtur Burm. et accommodatius τῷ *vincere.*

interpr. *Atlantiades* pro *Atlantides*, vt notat Priscian.

682 *et euntem — diem.* Locus hic valde torsit ingenia Intt. Quoniam amoenis confabulationibus tempus fallitur, et breuius quasi redditur, dum nobis vix sentientibus praeterlabitur, propterea negat Burm. sanum esse h. l. Ipse ergo ductu vnius Cod. in quo *demuit* exaratum exstat, legit, *diminuit. Diminuere* autem tempus dixisse etiam Cic. Orat. III, 49 et hoc idem esse quod *frangere diem*, et *partem solido demere de die*, apud Horat. Si quis tamen tueri malit verb. *detinuit*, versu seq. *diem* posse in *ducem*, i. Argum, qui ducebat Iö, mutari, tunc *euntem* esse, ire volentem. Neutra emendatio nobis satisfacit. Non probo *euntem ducem*; nam is ipse rogauerat Mercurium, vt vellet sibi tempus fallere confabulando. Cur igitur nunc abire properat, vbi ille vix initium fecit confabulandi? Et *dux* de custode bouis insolens mihi videtur; visum est etiam Heynio Obs. ad Tibul. I, 10, 10. Nec placet verb. *diminuit* propter *euntem*, i. vergentem ad occasum. Apud Cic. quidem *diminuere tempus* paullo aliter dicitur; multoque minus trahi huc possunt phrases illae Horatianae. Gebhard. Crep. I, 9. explicat, consumsit confabulando et transegit diem iam ad occasum vergentem. Et videtur *detinere* ita dici posse. IV ex Pont. 10, 67. *Detinui tempus, curasque fefelli*, vbi v. Heins. Sic cepit etiam Rode: *plaudert viel und verbringt den fluechtigen Tag mit Gespraechen.* Molesta tamen redundantia est in *multa loquendo sermone.* Seidenstuecker denique hunc sensum subiicit: diem, qui alias multa loquendo festinare solet, *sermone*, inter loquendum, vi sua diuina suspendit, tardiorem aut longiorem fecit. — *vincere.* Silius VII, 204. *Donec composuit luctantia lumina somnus.*

685 *pugnat euincere*, pugnat, vt euincat. V, 349. *pugnat resurgere.* 354. *remoliri lucta-*

Tum Deus, Arcadiae gelidis ſub montibus, inquit, *Syrinx.*
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas vna fuit. Nymphae Syringa vocabant.
Non ſemel et Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoscunque Deos vmbroſaue ſilua, feraxue
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipſâque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianae
Falleret: et credi poſſet Latonia; ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lyceo

689. *ſub montibus* pro *in montibus* ex vno Leidenſi et altero Heinſ. recepit Burm: quem vide late diſputantem de hoc vſu praepoſ: *ſub.*

tur. molles, dulces, ſuaues. Etiam Graecis μαλακὸς ὕπνος.

689 Commode intexit fabulam de *Syringe* nympha, quae cum fugeret amorem Panis, in calamos mutata eſt, vnde Pan ſibi ſtruxit fiſtulam. *ſub montibus* verſari dicuntur, qui in montibus, aut circa eos commorantur. Etiam *ſub vallibus*, *ſub amne*, *ſub oris* in vſu. vid. Burm.

690 *Hamadryades*, nymphae, quae ἅμα ταῖς δρυσὶ cum quercubus aliisque arboribus (nam δρῦς olim omnis arbor. Schol. Hom. ad Il. *α*, 86) et naſci et interire credebantur. Schol. Apollon. Rh. ad vſ. 478. Plutarch. de Orac. def. p. 415. *Nonacrinas*, quae in Nonacrino monte verſantur. *Nonacris*, oppidum et mons Arcadiae, non procul a Ladone fluuio. Plin. H. N. II, 103. *Syringa*, et *Syrinx* et *Syringa* in vſu. vid. Munker. ad Lactant. Argum. h. fab.

692 *Eludere* eleganter dicuntur, qui curſu celeri et per anfractus elabuntur. VIII, 687. Phaedr. I. fab. 12, 9. *curſu leui Canes eluſit.*

694 *Ortygiam*, Dianam, quae ſecundum Homer. h. Apoll. 16. in inſula Ortygia nata credebatur, quemadmodum Apollo in Delo. Alii vero volunt, Delum, in qua Latona et Dianam et Apollinem enixa ſit, alio nomine Ortygiam eſſe dictam. vid. Spanhem. ad Callim. h. Apoll. 59. et Del. 255. *ſtudiis*, venatione. *ſtudia* enim vitae genus, quod quis ſibi delegit, quo trahitur. cf. V, 267. Male igitur Rode: *mit Eifer. colebat*, imitabatur, in quo genus cultus: *fallebat.* In eo multum laudis. V. ad III, 182. *ipſaque*, atque adeo. Supra vſ. 476. *innuptae aemula Phoebes* — *ritu Dianae*, ſupra genu cincta erat. vid. Spanhem. ad Callim. h. Dian. 11. 212. *aureus.* Dianae erant παγχρύσεα τόξα. Homer. h. 2. in Dian. 5. Virgil. Aen. XI, 652. Magna autem in his Nymphae commendatio. Clau-

Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acutâ,
Talia verba refert. Reſtabat verba referre;
Et precibus ſpretis fugiſſe per auia Nympham;
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerit; hîc illi curſum impedientibus vndis,

700. Poſt *refert* inepte olim haec verba inſerta legebantur, *Tibi nubere Nympha volentis Votis cede Dei.* 702. Heinſ. et ex vno Medic. et vno Strozz. malit *placitum*, quod et Mar. Accurſ. voluerat. Alii ſuaſerunt *rapidum*.

dian. 35, 39 de Proſerpina, *potuit videri Pallas, ſi clypeum, ſi ferret ſpicula.*

699 *Pan*, Arcadius Deus, *Lyceum* in primis et Maenalum, Arcadiae montes, incolere credebatur. Theocrit. Id. 1, 123. Virg. G. 1, 16. Horat. IV. od. 12. Ibi habebat antra, in quibus a venatione feſſus recubare ſolebat. Callim. h. Dian. 87 ſ. Sacra ei erat *pinus*, πίτυς, ſimilem ob cauſſam, ob quam laurus Apollini. Pitys enim et ipſa olim puella fuerat, quam amaverat Pan. vid. Brouckh. ad Propert. I, 18, 20. Itaque caput praecingere ſolebat *pinu*, h. e. frondibus pineis, corona pinea, quod et Fauni facere ſolebant. Heroidd. V, 137. Vocatur *acuta*, etiam A. A. II, 424. a forma. Ita et infra *cupreſſus acuta.* Eſt autem *pinus* (qua ipſe *Lyceus* abundabat, vſ. 217.) h. l. ſilueſtris, *Kiefer*, ſatiua nobis dicitur *Pinicbenbaum. praecinctus.* XIV, 638. *Panes cornua praecincti pinu.* XI, 9. *praeſuta foliis.* Horat. I od. 7, 7. *praeponere.* Valer. Fl. III, 436. *praetexere.* Claudian. 35, 325. *praeuelare.*

700 Cum Mercurius dixiſſet, *Talia verba refert*, iam ſuccubuerant ſomno oculi Argi, itaque finem narrandi facere potuiſſet poëta, ſed ne ignoraret lector reliquam fabulam, eam poëta ex ſua perſona adſpergit. Ingenioſe tali commento vſus eſt, quia incredibile videri poterat, vna cum finita fab. oculos ſuccubuiſſe. *Ladon* fluuius Arcadiae, in Alpheum influens. Abundabat aquis, nec vlli cedebat pulchritudine, Callim. h. Iov. 18. Pauſan. Arcad. p. 651. Dionyſ. Perieg. 417. Vocatur h. l. *placidus*, ſed V Faſt. 89. *rapax*, et II Faſt. 274. ei tribuuntur *citae aquae.* Itaque Intt. varie hunc diſſenſum componere conati ſunt. Verum epitheta, quibus poëtae ſingulos fluuios et montes exornant, non vrgenda ſunt, nec natura eorum inde demonſtranda, niſi accedat geographorum auctoritas. Itaque fieri poteſt, vt ſui obliti, eidem fluuio diuerſis locis diuerſas virtutes tribuant. vid. Burm. ad Valer. Flac. V, 180.

Vt se mutarent, liquidas orasse sorores;
Panaque, cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphae calamos tenuisse palustres:
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti:
Arte noua, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine cerae

706. Burm. ex vno Medic. *cannas tenuisse*, quia Apulej. V Metam. *Deam Cannam* vocat, et quia vs. 711. *calamis* sequitur. Nempe Heins. et Burm. persuasum erat, non licere bono scriptori intra paucorum versuum ambitum idem voc. bis ponere; hinc permulta Ouidii loca tentarunt, quae manu medica non indigebant. Ouidium illam legem non curasse, attendenti facile apparet. Vide modo 569 et 72. 638 et 41. 753 et 56. VIII, 10 et 16. 16—19. 34 et 37. 81 et 83. 108 et 111. Nec igitur erat, cur h. l. porro pro *tenuisse* mallet *tetigisse*, aut vs. 712. pro

704 *Liquidae sorores*, nymphae in Ladone habitantes. Similiter Inachus vocatur *liquidus parens* Heroidd. XIV, 89. Propert. II, 25, 34 *Acheloi liquor luget.* — *Calamos* reuocaui, quod omnes, praeter vnum, Codd. habent, non modo quia Syrinx a Serv. ad Virg. Ecl. II, 32 in *calamum* mutata legitur, sed etiam propter Plin. H. N. 16, 36 s. 66. *Calamus alius totus concauus, quem syringiam vocant, vtilissimus fistulis, quoniam nihil ei est cartilaginis atque carnis.* Lactant. in Argum. *in arundines conuersa est.* — *sonum tenuem*, qualem habet fistula, vnde ipsa λεπταλέα, et *tenuis* dicitur.

710 *Hoc mihi — manebit.* Hic cantus me semper tibi conciliabit, huius soni caussa semper vtar tua consuetudine, ex te faciam fistulam, qua crebro vtar otii fallendi caussa. Et solebat Pan semper hoc instrumento musico delectari. *Concilium* ita dici, probat ad h. l. Heins. Ipsa foedera et amicitiae vocantur *concilia*. Caeterum fistula fuit triplex, μονοκάλαμος, quam inuenit Mercurius, Homer. hymn. 1, Merc. 509. πολυκάλαμος, cuius auctor Silenus. Illam denique, quae cera glutinatur, cuius inuentio h. l. et Virg. Ecl. II, 32. Pani adscribitur, Marsyas inuenisse traditur apud Athenaeum IV. p. 184. Pani contra alii tribuunt πλαγίαυλον, i. tibiam obliquam. vid. omnino Spanhem. ad Callim. h. Dian. 245. Veram fistulae originem refert haud dubie Lucret. V, 1283. *Zephyri caua per calamorum sibila primum Agrestes docuere cauas inflare cicutas.* Iam cum Musica ob insignem praestantiam diuinum opus haberetur, factum est, vt inuentio celeberrimorum instrumentorum Diis auctoribus

Inter ſe iunctis nomen tenuiſſe puellae.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno,
Supprimit extemplo vocem: firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat enſe,

eodem cum Gryphio et Mſſ. nonnullis *manſiſſe*. Poſteriori enim loco haec lectio infert, quod ille tolli vult; nam 710. praecedit *manebit*, et h. l. *tetigiſſe* minus accommodatum eſt rei propoſitae, quam *tenuiſſe*. 710. Olim edeb. *conſilium* aut *colloquium*. Iac. a Cruce ſuadebat *condilium*, quia in fiſtula multi calami, tamquam annulis, compoſiti fuerint. Ciofan. ex duobus Mſſ. proferebat *concilium*, i. ſocietas, conſuetudo, quod, cum etiam in Louan. exſtaret, merito receptum eſt ab Heinſ.

tribueretur; et fiſtula quidem paſtoralis Pani, Deo tutelari paſtorum. Fiſtula autem cum ſit ſimpliciſſima, neque vſus eius multum exercitationis requirat, fuit haud dubie in antiquiſſimis inſtrumentis. Plutarch. de Muſ. p. 1136. — *diſparibus*, ſcil. longitudine. Calami eo ordine collocabantur, vt breuiorem ſemper ſequeretur longior. Res clara eſt ex VIII, 190 ſqq. Cf. Virgil. Ecl. II, 36. vbi fiſtula ex ſeptem cicutis diſparibus hoc modo compoſita. *Compagine* vituperat Seru. ad Virg. Aen. I, 293. quaſi parum latine. Sed Burm. docet h. l. etiam Manil. dixiſſe *compagine* pro *compage*, aut *compagibus*. — *nomen tenuiſſe p.* nam σύριγξ Graecis fiſtula.

713 *Cyllenius*, Mercurius, quem Maia in Cyllenae, montis Arcadiae, vertice peperit. Virg. Aen. VIII, 139. *permulcens medic. virga*, ῥάβδῳ θέλγων ὑπνοδώτιδι, Orph. hym. 56, 8. *medicata*, ſuccis ſoporificis tincta. Virgil. Aen. VI, 420. Talis ſomnus, ſuccis ſoporificis effectus, *medicatus* dicitur Heroidd. XII, 107. nam *medicare* omnino eſt ſuccis inficere.

717 *falcatus enſis*, harpe, ἅρπη. Valer. Fl. 390. *celerem mediis in cantibus exigit harpen*. Eius vſus frequens in mythologia. Apollod. I, 1, 1. 6, 3. Tali enſe et Perſeus vſus IV, 726. Sed vnde nunc Mercurio harpe? Adueniens virgam tantummodo retinuit, 675. nec itineri ſe accingens harpen ſumſerat. Ap. Apollod. lapide miſſo Argum interficit. Nihil definit Aeſchyl. ap. quem 685 ſubita mors eum vita priuat. *nutantem*; tunc ceruix maxime patebat vulneri. Verba *et maculat* — *cautem* poterant omitti, quia res ſponte intelligitur. Verum Iac. a Cruce ſarcaſmum illum poëtae, *Arge, iaces* etc. eſſe epitaphium putabat, quo, ſubito concepto, Mercurius *maculauerit* (inſcripſerit) ſanguineis literis cautem. Antiquis *lumen cernere*, φάος δέρκεσθαι, erat viuere. Inde

Quâ collo confine caput: ſaxoque cruentum
Deiicit; et maculat praeruptam ſanguine cautem.
Arge, iaces: quodque in tot lumina lumen habebas
Exſtinctum eſt: centumque oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucrisque ſuae Saturnia pennis
Collocat; et gemmis caudam ſtellantibus implet.
Protinus exarſit, nec tempora diſtulit irae,
Horriferamque oculis animoque obiecit Erinnyn

719. Cum *praeruptam rupem* duriuſculum Heinſio videretur, ex primo Moreti *cautem* praetulit; nec ſpernit *molem*, quod Patricii Iunii Cod. habet.

pendet prius ſarcaſmi acumen, *quodque* etc. lumen non amplius cernis, quo per tot oculos fruebaris. Vt alibi epiphonema in defunctos additur, v. c. Virg. Aen. IX, 446. ſic h. l. ſarcaſmus. Iam poëta conuertit orationem ad Argum. *Iacere*, κεῖσθαι, dicuntur mortui.

723 Maculae in cauda pauonis ob varietatem colorum et ſplendorem, eleganter vocantur *gemmae ſtellantes*. Infra XV, 385. *quae cauda ſidera portat*. Plin. H. N. X, 20. pauonibus tribuit *gemmantes colores*, et guttas in cauda vocat *oculos*. Phaedr. III. fab. 18, 8. *pictis plumis gemmea cauda*. In Argum. Lactant. Iuno Argum *in volucrem pauonem transformauit, et pennis inſignibus, quibus amiſſa lumina indicaret, ornauit*. Cf. Martial. XIV Epigr. 85.

724 — 50. Duo poſtremi fabulae actus, quorum alter de *erroribus*, quos copioſe alii recenſent, verbo attingitur. — *Erinnyn* Iuno immittit etiam ap. Valer. Fl. *Cum facibus ſpirisque et tartareo vlulatu Tiſiphonen videt*. Tum *ſtimulos* et Aeſchyl. 603 memorat, κέντροις φοιταλέοισιν, *ſtimulis ad curſum excitantibus*. Ab eodem tamen vſ. 568 *oeſtro* agitata dicitur, et vſ. 687. vt et a Sophocle, οἰστροπλὴξ vr. Sic et Apollod. Virg. G. III, 152 et alii. *Oeſtrus*, οἶστρος, pro quo tamen Latini maluerunt *aſylus* dicere (Virg. d. l. 147 ſ. Lactant. ad Stat. Theb. II, 32), genus inſectorum dipterorum eſt, veſpis ſimillimorum, quae oriuntur ex beſtiolis aquatilibus, Noſtris *Bremſen*. Iam pecudes, cum ab iis punguntur et vexantur, grauiſſimos ſentiunt dolores, adeo vt *furere* incipiant. Virg. d. l. 149 ſqq. Hinc *oeſtrus* tropice dr. mox de quocunque ſtimulo, mox de furore, aut adeo de Furiis, quae furorem iniiciunt hominibus. vid. Munker. ad Hygin. fab. 145. Qui Io in vaccam mutatam tradiderunt, eorum plurimi *oeſtrum* haud dubie proprie acceperunt. Ap. Aeſchyl. vero Schuetzius monet, omnino

Pellicis Argolicae, stimulosque in pectora caecos
Condidit, et profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripae
Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, et lacrimis, et luctisono mugitu
Cum Ioue visa queri est, finemque orare malorum.
Coniugis ille suae complexus colla lacertis,
Finiat vt poenas tandem, rogat; Inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi caussa doloris
Haec erit: et Stygias iubet hoc audire paludes.
Vt lenita Dea est, vultus capit illa priores:
Fitque, quod ante fuit. Fugiunt e corpore setae:
Cornua decrescunt: fit luminis artior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique manusque:

726. *pectora* vnus Sixii. Caeteri *pectore*.

terriculamentum intelligendum esse, forte vmbram Argi, quae non oculis, sed menti Ius per interualla obiecta sit. Et Schol. ad vs. 563 tradit, illam vmbram sub specie canis terruisse iuuencam. Hygin. *formidinem* memorat, quam Furiae iniiciunt. *Pellex Argol.* Io, quae Argis oriunda pellicis vices praestiterat Ioui. vid. Valken. ad Eurip. Hipp. vs. 1303. *coecos*, occultos. *terreri* et φοβεῖσθαι, proprie dicuntur, qui a Furiis corripiuntur, aut furore rabieque excitantur. vid. Heyn. ad Virg. G. III, 434.

728 *labori*, laboribus. De iis v. Apollod. et multo magis Aeschyl. inde a vs. 713. quibus adde Schützii Excurs. IV. Ibi quoque *Nilus* finis errorum; vbi enim ex Aethiopia Canobum venit, pristina forma ei redditur. *ponere genu* phrasis propria et elegans. vid. Heins. ad Claudian. VI Cons. Honor. 71. Cf. Heroidd. XIV, 107. *ardua*, in sublime spectans. Virg. Aen. V, 278. *colla arduus attollens.* — Supplices brachia solent tendere; sed brachia non habebat Io, *solos* igitur etc. Similiter II, 487. *qualescunque manus* etc. Virg. Aen. II, 405. *Ad coelum tendens ardentia lumina frustra; Lumina, nam teneras arcebant vincula palmas. luctisonus*, imitans vocem lugubrem, forte ab Ouidio signatum.

738 *vultus*, formam. *setae.* Virgil. Aen. VII, 790. *Io iam setis obsita. luminis orbes*, oculi, qui etiam simpliciter *orbes* et κύκλοι dicuntur. Lactant. de Opific. Dei VIII, 16. So-

Vngulaque in quinos dilapſa abſumitur vngues.
De boue nil ſupereſt, formae niſi candor, in illâ:
Officioque pedum Nympha contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui, ne more iuuencae
Mugiat: et timide verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.
Huic Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Iouis: perque vrbes iuncta parenti

746. Louan. **verba intercepta**, non inuenuſte, iudice Burm.

phocl. Oedip. vſ. 1294. vid. Sauaro ad Sidon. Ap. I, 2.

742 *vngulae* biſulcae, χηλαὶ, quales habent boues, nunc rurſus ſcinduntur in quinos digitos. *dilapſa abſumitur* ſuauiter pro, dilabitur, fere vt Virg. G. IV, 410. Proteus in *aquas tenues dilapſus abibit*, et Noſter V. 435 *Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.* Non dixit in *digitos*, ſed in *vngues*, quorum natura ſimilis vngulis. *Officio pedum* exquiſite pro, *pedibus*, et *contenta* habet aliquid iocoſi. *Candor*, vt *nitor* vſ. 552. et pulchritudinem et candidum colorem notat. Ingenioſe *metuit — retentat.*

747 *Colitur*, in Aegypto, qua nunc ducimur a poëta, et vnde mox per Aethiopiam in regiam Solis proficiſcemur. Ritus illius cultus habet Lactant. Inſt. diu. I, 21. Colitur ſub nomine Iſidis. *Dea celeberrima*, ſola enim Iſis cum Oſiride per totam Aegyptum templa habebat. Herod. II, 42. Scripſit Plutarch. de his celeberrimis Aegypt. Diis peculiarem libellum. *linigera a turba*, ab Iſiacis, ſacerdotibus Iſidis, quos Iuuenal. VI, 33. *linigerum gregem* dixit, quia non niſi lineis veſtimentis induri erant. Herodot. II, 37. Cauſſas eius rei plures affert Plutarch. d. l. To. VII. p. 390, edit. Reisk. ſed veram videtur omiſiſſe. Iſis enim haud dubie regina fuit, quae Aegyptiis *lini* vſum oſtendit. vid. Goguet vom Urſprunge der Geſetze etc. To. 1. p. 129. Itaque et ipſa lineis veſtimentis induta erat, et *linigera dea* dicebatur. Noſter I. ex Pont. I, 51. *Epaphus* ab Aeſchylo Prometh. vſ. 319. vocatur, δῖος πόρτις (vitulus, i. filius) βοός. Euſebius tamen in Chronico ad a. 481. auctor eſt, ex Telegono, cui iuxta Apollod. poſtea nupſit Iſis, genitum eſſe hunc Epaphum. vid. Burm. ad h. l. Ap. Aeſchyl. Iupiter non concumbit cum Io, ſed ad Nilum placide manu palpans grauidam eam reddit, ἐπαφῶν ἀταρβεῖ χειρὶ καὶ θίγων μόνον. Inde *Epaphus*. I. Graecis i. q. Aegyptiis *Apis*. Herodot. II, 153. III, 27.

Templa tenet. Fuit huic animis aequalis et annis

FAB. IX, 750 — II, 366. *Phaethon*, Solis et Clymenes filius, cum diuinum ei genus dubium fecisset *Epaphus*, matre suadente, ad Solis regiam proficiscitur, vt certo sciat, se ab eo prognatum. Ibi pignoris loco sibi a patre petit vnum in diem moderationem currus solaris, nec vllo pacto deterreri potest ab hoc proposito. Sed vix ingressus est iter, cum equi exspatiantur, Solisque aestu terras vastant. Iupiter igitur, ne coelum quoque flammis corripiatur, fulmine misso et incendium exstinguit, et Phaëthontem vita priuat, quem Eridanus excipit. Ad sepulcrum eius sorores in arbores mutantur, vnde electra fluunt. Eodem fere modo Hesiodus fabulam in libro deperdito (vnde eam Hygin. f. 154 excerpsit) narrauerat; neque, vt ex Eustath. ad Hom. Od. p. 1689 apparet, in parentibus a Nostro dissensisse videtur, quamquam eum Hygin. nescio quo errore deceptus, tradit, Clymenum, Solis filium, patrem fuisse Phaëthontis, Meropenque nympham matrem. Mox a Tragicis eadem certatim est tractata, vt Schol. Hom. ad Od. ρ, 208 obseruat; sed non nisi ex Eurip. Phaëth. pauca fragm. restant, quae in Ed. Lips. To. II p. 462 leguntur. Ex auctoribus, qui exstant, eam repetierunt Aristot. de Mirabilibus c. 82. Apollon. Rh. Arg. IV, 597 sqq. Lucret. V, 397—405. Manil. I, 733 sqq. Hygin. fab. 152 a caeteris dissentiens, Lucian. Astrol. To. V p. 223. et copiosius in Dial. Deor. 25. vbi Iupiter Apollinem increpat, quod insipienti adolescentulo equos solares commiserit: in quibus multa Ouidianis similia. Priore loco Lucian. contendit, Phaëthontem Astronomum fuisse, qui cursum solis designarit, sed ante, quam opus perficeret, mortuus sit. Etiam Proclus ad Tim. Plat. p. 33 s. fabulam e physicis interpretatus est. Cf. et Philostr. Icon. I, 11. Noster, quae tradita acceperat, et copiosissime et eruditissime persecutus est; sed hic non minus, quam in diluuio Deucalioneo, luxurianti ingenio indulsit. Tum discerpsit fabulam ita, vt maiorem eius partem in libr. sequentem transferret. Quod olim cum moleste nonnulli ferrent, factum arbitror, vt hic secundum librum ordirentur, quae diuisio in quatuor Codd. reperitur. Seneca de Prouid. 5. loca nonnulla inde laudauit ad illustrandam fortitudinem in appetenda virtute. Et potest haec fab. aeque ac Aesopica, vsum moralem habere. Ea enim monemur, ne appetamus quae supra vires nostras sunt, et vt sapientiorum hominum consiliis regi nos sinamus. Horat. IV od. 11, 25. Cf. et Eurip. fragm. III.

aequalis. VII, 658. *pa-*

Sole natus Phaëthon, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phoeboque parente ſuperbum,
Non tulit Inachides, Matrique, ait, omnia demens
Credis; et es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.
Quoque magis doleas, genetrix, ait: ille ego liber,
Ille ferox tacui. Pudet haec opprobria nobis
Et dici potuiſſe, et non potuiſſe repelli.
At tu, ſi modo ſum coeleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque adſere coelo.
Dixit; et implicuit materno brachia collo.
Perque ſuum, Meropisque caput, taedasque ſororum,

759. Olim edeb. *refelli*, quod non ſatis conuenit ferocitati iuuenis. Burm. praetulit igitur ex optimis Codd. *referri*, quod proprium ſit in iurgiis et controuerſiis. Ego vero malui cum aliis Codd. *repelli*. Phaëthon enim non tam recriminari, quam *repellere*, ferociter a ſe amoliri illud crimen volebat. 761. *Ede*. Graevian. *Prode*.

res annis animisque. animis, ſpiritu et ſuperbia.

751 *magna loqui*, μεγαλαυχεῖν, μεγαληγορεῖν, gloriari, ſuperbire. Vid. ad IX, 31. Iuuenes, cum ſuis nondum inclaruerunt virtutibus, de generis nobilitate rixantur.

754 *Tumere* de faſtu et ſuperbia. *falſus*, qui putatur is eſſe, qui reuera non eſt. vid. Brouckh. ad Propert. II. Eleg. 7, 143. *imago*, falſa rei repraeſentatio. II, 37.

757 *Liber*, qui, neminem timens, dicit et facit, quae ipſi recta videntur. Plin. VI Ep. 8, 8. *Non feret magnum et liberum ingenium cum contumelia damnum.* — *ferox* opp. leni et placido ingenio. Cic. Sen. n. 33. *infirmitas puerorum eſt, ferocia iuuenum.* Adde Salluſt. Cat. 38. *ille ego*. Plin. I Ep. 6, 1. *Ego ille, quem noſti*, vbi v. Corte. Ferociae iuuenis commoti non conuenit, quod olim in ſeqq. vulgabatur, *non potuiſſe refelli.* Praetuli igitur ex Mſſ. nonnullis *repelli*. Phaedr. I fab. 1, 9. *Repulſus ille veritatis viribus.* Cic. N. D. I, 3. *Qui admonent amice, docendi ſunt, qui inimice inſectantur, repellendi.* Quinctil. IV, 2, 26. *quoties crimen non repellendum tantum, ſed etiam transferendum erit.* Burm. dederat *referri*. Sed v. Var. lect.

761 *me coelo adſere*, vindica mihi diuinam originem. *Merops*, maritus Clymenes, pater putatiuus Phaëthontis, (Faſt. III, 30) et rex Aethiopiae. vid. ad vſ. 774. *Sororum*

Traderet, orauit, veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis dicti ſibi criminis; vtraque coelo
Brachia porrexit: ſpectansque ad lumina Solis,
Per iubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi iuro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta nouiſſima noſtris.
Nec longus labor eſt, patrios tibi noſſe penates:
Vnde oritur, domus eſt terrae contermina noſtrae.

774. *contermina.* Voſſian. et vnus Baſil. *confinia*, vt ſit appoſitio

nomina vid. II, 346. Per harum *taedas* iugales, i. nuptias, maluit, vt aptius, quam *caput*, matrem orare.

766 *crimen*, criminatio. Gloſſ. explicant per ἔγκλημα, διαβολήν. H. l. inſimulatio adulterii; quemad modum ſtuprum ipſum ſaepe ap. Noſtrum *crimen* dr. V. Drakenb. ad Sil. VI, 634. — Per ſolem iurare, eumque teſtem facere aut innocentiae ſuae, aut iniuriae alterius ſolebant Veteres. Infra IV, 238. Virgil. Aen. XII, 176. vid. Burm. in Ioue Fulg. XV. Et nunc quidem Clymene non poterat grauiorem veri teſtem dare, quam Solem, patrem ipſum, de quo dubitabatur. Commotus autem animus ex adſeueratione ſeq. ſatis elucet. *Lumina ſolis* periphraſis ſolis, atque etiam *iubar* nunc eſt ſol ipſe. *quod nos audit* etc. Sol Deus πανδέρκης, πανόπτης, omnia intuens, omnia etiam exaudiens. Plin. H. N. II, 6. ex Homero Il. γ, 277. Ἠέλιός θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις. Cf. Cerda ad Virg. Aen. IV, 607. Sol *temperat orbem*, dum lucem et calorem largitur, forte et motum tribuit planetis, viciſſitudinesque temporum efficit. Horat. I Od. 2, 15. Iupiter *temperat mundum*, regit.

773 *patrios penates*, patriam domum, regiam Solis, vid. ad vſ. 174. Haec *vnde oritur* Sol, a parte orientali, *contermina eſt terrae noſtrae.* Apud Eurip. Phaëth. fragm. p. 462. To. 2. edit. Lipſ. Merops vocatur rex eius terrae, quam primam Sol exoriens illuſtret, et quam nigri vicini *lucidam Auroram* (ἕω φαεννὰν) et *Solis ſtabula* (ἡλίου ἱπποςάσεις) appellent. Ea vero eſt Aethiopia, cui, quippe ſub calidiore coelo ſitae, vicinior eſt ſol; nam mox *Aethiopas ſuos* memorat, quibus vicinos facit *Indos.* Veteres autem ſub *Indorum* et *Aethiopum* nomine omnes

Si modo fert animus; gradere: et ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo laetus poſt talia matris
Dicta ſuae Phaëthon, et concipit aethera mente.
Aethiopasque ſuos, poſitosque ſub ignibus Indos
Sidereis, tranſit, patriosque adit impiger ortus.

Orientis populos complexi ſunt, in auſtralibus potiſſimum plagis. vid. Cuper. Obſeruatt. IV, 7.

775 *fert animus*, cupis. vid. ad vſ. 1. *emicat* celeritatem indicat. *Concipit* viator *mente* locum, quo tendit. proponit ſibi locum, quo tendat. *poſitos ſub ignibus ſid.* Horat. 1. od. 12, 55. *ſubiectos orientis orae Indos.*

Terrarumque orbem, coelumque, quod imminet orbi.
Caeruleos habet vnda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
Aegaeona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, et natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos;
Piſce vehi quaedam. Facies non omnibus vna,
Nec diuerſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, vrbesque gerit, ſiluasque, ferasque,

12. *mole.* Vnus Heinſ. *rupe.* 13. *piſce.* Gronov. coni. *priſte.*

illorum emblematum. Omnia repleta erant animantibus. *canorum*, eſt enim tubicen Neptuni. vid. ad I, 333. De *Proteo* locus claſſic. eſt Virg. Georg. IV, 387—450. Erat autem *Proteus* vates ſenex et Deus marinus, cui Neptunus curam armentorum ſuorum, h.e. monſtrorum marinorum, tradiderat. *Ambiguum*, mutantem vultus, vt eum vocat Horat. I Ep. I, 90. Varias enim formas inducere ſolebat Proteus, ita vt modo aper eſſet, modo arbor, mox in aquam ſe extenuaret, mox ignis ſpeciem ſumeret, cf. VIII, 732 ſqq. vbi eius fictionis cauſſam attulimus. *Transformis* vt. Faſt. I, 373.

10 Etiam *Aegaeon*, quem Dii *Briareum* vocabant, Deus marinus, Neptuni vel filius, vel ſecundum Heſiod. Theog. 817 ſ. gener, ſed patre fortior; vnde ei centum brachia, in quibus ſedes fortitudinis, tribuuntur. vid. Homer. Il. α, 402 ſqq. Sed Virgil. Aen. X, 565. eum videtur inter Gigantas retuliſſe. *Premere* omnino quidem eſt inſidere, ſed nunc, vbi *lacertis* additur, malim ad habitum animalibus inſidentium referre, cum demiſſis brachiis terga eorum tangunt, vt infra 874 Europa dorſum tauri. *Doris*, filia Oceani, coniux Nerei, mater quinquaginta Nympharum, quae a patre Nereides dicuntur. Heſiod. Theog. 240. Orph. hymn. 23. *nare videntur*, nantes cernuntur. *moles*, ſcopulus. *Siccare capillos* ſollemne negotium Deorum marinorum, quemadmodum alii otio abundantes comam ornant. Singulis nunc actio quaedam tribuitur. *Virides Nereidum comae* etiam Horat. III od. 28, 10. Neptunus κυανοχαίτης ap. Graecos. V. ad I, 275. *Piſce*, belluis marinis, delphinis in primis, vehi ſolebant Nereides. V. ad XI, 237. *Facies* etc. Ingenioſe et in laudem artificis. Claudian. 10, 72. de Amoribus, *mille fratres, ore pares, ſimiles habitu.*

15 *viros*, homines. *gerit*, habet. *coeli imago*, coelum.

Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.
Haec ſuper impoſita eſt coeli fulgentis imago:
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.
Quo ſimul accliuo Clymeneïa limite proles
Venit, et intrauit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus:
Conſiſtitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veſte ſedebat
In ſolio Phoebus, claris lucenſe zmaragdis.
A dextrâ, laeuâque Dies, et Menſis, et Annus,
Seculaque, et poſitae ſpatiis aequalibus Horae:
Verque nouum ſtabat, cinctum florente coronâ:
Stabat nuda Aeſtas, et ſpicea ſerta gerebat.
Stabat et Autumnus, calcatis ſordidus vuis.
Et glacialis Hiems, canos hirſuta capillos.

21. *fert.* Plurimi *vertit*, quod exemplis illuſtrat Heinſ. Sed et *ferre veſtigia*, *gradus*, *pedes* bene di. monente Burm. 23. Pro *Lumina* Francof. *Numina*, quod Burm. rectum putabat, quia *numen* videre nefas. Immo alterum melius. *Numen* videbat etiam procul; ſed lumina propiora non ferebat. Cf. 40 ſ. 24. Scribendum eſſe *zmaragdus*, non *ſmaragdus*, docet Brouckh. ad Propert. II, 13, 43. Et h. l. ſic omnes Mſſ.

fulgentis, ſtellati, αἰγλήεντος, ἀστερόεντος.

18 *ſigna* ſimpliciter dicuntur ſidera Zodiaci, quae certarum animantium, aliarumque rerum ſpeciem referre putantur; vnde Zodiacus ipſe *ſignifer orbis*. Cic. Div. II, 45. Iam haec duodecim ſigna ſecat Aequator ita, vt ſex ſint in parte ſeptemtrionali, totidemque in auſtrali. Hoc igitur expreſſerat Vulcanus; cum dimidiam ſignorum partem dextris foribus addidiſſet, dimidiam ſiniſtris.

19—30 Interna regiae facies. *accliuo*, quia templa in editis fere locis poni ſolebant. *Purpurea* veſte velati, aut, epitheto veluti proprio, *purpurei* vbique reges inducuntur. Praeterea *purpureum* omnino lucidum et ſplendidum colorem ſignificat. Vnde *purpureum* ſolis *lumen* Virg. Aen. VI, 641 et alibi. *zmaragdo* tertium inter gemmas locum tribuit Plin. H. N. XXXVII, 5. quippe cuius inſignis viriditas nunquam ſatiet oculos, eos potius gratiſſime recreet.

25 Ingenioſum figmentum, quo viciſſitudines temporis, quae efficiuntur decurſu Solis, ſumta ſpecie perſonarum circumſtant, ex parte cum attributis ſuis, eius ſolium. *Ver nouum*, quia eſt initium anni noui. *florente*, e floribus, prouentu

Inde loco medius, rerum nouitate pauentem
Sol oculis iuuenem, quibus adſpicit omnia, vidit.
Quaeque viae tibi cauſſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies, Phaëthon, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immenſi publica mundi,
Phoebe pater, ſi das huius mihi nominis vſum,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da, genitor, per quae tua vera propago
Credar, et hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiusque accedere iuſſit:
Amplexuque dato, Nec tu meus eſſe negari

37. Pro *celat* meliores *velat*; quod elegantius dictum videri poſſit. Sed vetat praepoſ. *ſub*; cum *velare* nudum Ablatiuum poſtulet. Heroidd. V, 131. *culpam nomine veles*; quamquam ibi quoque multi *celes*. 38. *genitor*. Quidam *generis*, quod probabat Viuianus, quia praeceſſit *pater*, et ſeq. *genitor*. Pro *tua* vnus Gronov. *tibi*, idque arridebat Burm. 41. Heinſ. malebat *accedere iuſſo*.

verno, nexa. *nudus* et γυμνός dicitur etiam is, qui non niſi tunica indutus eſt. Sic *nudi* arabant Itali, ſerebant *nudi*. Virg. G. I, 299. *calcatis ſord. vuis* etiam Faſt. IV, 892. *Calcabantur* enim vuae pedibus. Propert. III, 15, 18. *Noua preſſantes inquinet vua pedes*. Tibul. I, 7, 35. *ſapores Expreſſa incultis vua pedibus*. Scio quidem, *ſordidum* non contemtim dici (v. ad I, 512), in regia tamen tam ſplendida magis mihi placeret cum Horat. Epod. II, 17. *pomis decorum caput* efferens Autumnus. *hirſuta*, incomta. *cani capilli* tribuuntur hiemi tamquam ſeni, et propter niues. De his anni viciſſitudinibus cf. loc. longe elegantiſſimus XV, 201—13.

31—52 Primus patris et filii congreſſus. *rerum nov. pauentem*, vt Ariſtaeus humida matris regna ingreſſus ap. Virg. G. IV, 363 ſqq. Verba *quibus adſpicit omnia* ſi abeſſent, non deſiderarentur. Sol πανδέρκης iam I, 769 memoratus.

37 *falſa ſub imagine*, falſo ſub praetextu, quia Deus auctor culpae honeſtior. Liv. I, 14. Virgil. Aen. IV, 172. *hoc praetexit nomine culpam*.

39 *errorem*, dubium, incertitudinem. Liv. I, 24. *nominum error manet*. *detrahe*, exime. Cic. Tuſc. IV, 11. *haec detrahenda opinio eſt*. Pluralis *animi* de vno. v. Burm. ad Phaedr. II, 2, 5.

40 Statim paternus animus ſe prodit. *Caput* illud *radiatum* in multis monumentis conſpicitur. Conſtat autem ea corona ſpiculis quibusdam,

Dignus es; et Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites, quoduis pete munus: vt illud,
Me tribuente, feras. promissis testis adesto
Dis iuranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum ius et moderamen equorum.
Poenituit iurasse patrem, qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ est. Vtinam promissa liceret
Non dare! Confiteor solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, et quae nec viribus istis

51. Burm. praefert e Caland. Exc. *vox tibi facta mea est.*

plerumque duodecim pro numero mensium. Virg. Aen. XII, 162. Turno *tempora circum Aurati bis sex radii fulgentia cingunt, Solis aui specimen.* Istis radiis Phoebus diffundit lumen; eosdem igitur vs. 124 filio imponit. *veros ed. ortus*, veram tibi indicauit originem. *Edere* passim indicare, profiteri, vt III, 580 et saepe ap. Linium. V. Stroth. ad I, 46. *Dis iuranda*, per quam Dii iurare solent. Etiam *iurare paludem*, omisso τῷ *per*, latinum est, vt mox vs. 101. vid. Drakenb. ad Sil. VIII, 105. Tam temere etiam Iupiter III, 290 iurat. *oc. incogn. n.* Plutonis nempe regnum tenebricosum.

47 *Vix bene* amat Noster. cf. III, 14. Heroidd. VI, 24. VI Fast. 513. *Bene* auget notionem τῦ *vix*. Hic quoque notatur feruidum Phaëthontis ingenium. *alipedes*, veloces, πτερόποδες, ὠκύποδες, Apud Euripid. Phaëth. fragm. p. 463. To. 2. edit. Lips. currus adeo Solis πτερόφορα ὀχήματα. vid. Morus ad Longin. 15. *Ius*, potestas in rem aliquam. Votum autem illud non abhorret a leuitate iuuenili. *Equos* solares expressos vides artificis manu in Lipperti Dactyl. I, 191. 738 sqq. Caeterum currum solarem in vnum diem sibi expetit etiam Medea apud Senec. Med. 32 sqq.

49 Apud Lucian. Dial. Deor. Phaëthon hoc moderamen suis et Clymenes precibus impetrat. *Temeraria* etc. temere ego iuraui, quoniam tu temere rogas. *Vtinam* etc. Deus enim periurus per integrum annum spiritus expers iacet, deinde per nouem alios annos societate et consuetudine Deorum ei interdicitur. Hesiod. Theog. 794.

53 — 102 Dissuasoria egregia. Argumenta dissuadendi sumta sunt ab imbecillitate petentis 54 — 62. a difficultatibus viae, 63 — 75. ab insidiis

Munera conueniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas ſit,
Neſcius adfectas. Placeat ſibi quisque licebit;
Non tamen ignifero quisquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. Vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextrâ,
Non agat hos currus. Et quid Ioue maius habemus?
Ardua prima via eſt: et quâ vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima coelo;
Vnde mare et terras ipſi mihi ſaepe videre
Fit timor, et pauidâ trepidat formidine pectus.

57. *fas ſit.* Heinſ. malit *par eſt* aut *ſit.* 66. *pauida.* Vnus Heinſii *gelida.*

in via 76—83. a ferocia equorum 84—87. quibus, vt in peroratione, monita, preces, noua promiſſa addita. Ea vero omnia probabiliter tractata ſunt. *tuta*, ſine periculo. *iſtis* cum vi, tam puerilibus. *Sors*, quidquid nobis natura tribuit, vt ſexus, h. l. natura. *mortale*, mortali conueniens.

57 Imbecillitatem pueri bene amplificat, comparatione cum Diis, ipſo adeo Ioue, inſtituta. *fas ſit*, poſſibile ſit. vid. Lambin. ad Horat. I Od. 24, 20. et IV Od. 4, 22. Hinc formula, *ſi licet et fas eſt*, pro qua Noſter Heroidd. XVI, 235, *qua licet et poſſum.* Burm. *placeat ſibi* etc. Quisque caeterorum Deorum ſe excellere putet, quantum velit. *axe*, curru, in quo *conſiſtebat* Apollo, vt Phaëthon vſ. 151. Sic etiam in nummis repraeſentatur. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. vſ. 169. Curru tamen *inſidens* perhibetur alibi, vt Senec. Med. 29.

61 De *feritate* fulminum, quibus *terret* gentes, cf. III, 303 ſqq. et Virgil. Georg. I, 328 ſqq. *agere currum, equos, nauem*, phraſes ſollemnes. vid. Burm. *Et quid* etc. XI, 224. *ne quidquam mundus Ioue maius haberet.* Conſilium dicentis poſtulabat, vt hic maieſtas Iouis in luce collocaretur.

63 *prima via*, prima pars viae. *primum mundum* ſic dixit Senec. Oed. 116. *recentes*, nocturna quiete recreati. Paſſim *integri* et *recentes* coniunguntur, atque *defatigatis* et *feſſis* opp. vid. Ciofan.

65 *Pauida* otioſum quidem h. l. eſt, ſed ſolent poëtae interdum vti epithetis affinibus, et idem fere notantibus quod ſubſtantiua, quibus adduntur. Hinc *pauidus metus*, *muta ſilentia* etc. vid. Burm.

Vltima prona via eſt, et eget moderamine certo.
Tunc etiam, quae me ſubiectis excipit vndis,
Ne ferar in praeceps, Thetis ſolet ipſa vereri.
Adde, quod adſiduâ rapitur vertigine coelum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in aduerſum: nec me, qui cetera, vincit
Impetus: et rapido contrarius euehor orbi.
Finge datos currus. Quid agas? poterisne rotatis

72. Florent. *vincat;* hinc Burm. etiam ſuadebat, *ne me.*

69 Infra IV, 632 *pontus Solis aequora ſubdit equis.* Sed pro mari *Thetis* in mythis poni ſolet. Virg. Ecl. IV, 32. *Thetim tentare ratibus.* Haec igitur bene et excipere Solem, et vſ. 156. mane demittere dr. Et nunc cum dilectu commemoratur, quia *timor* ille in primis conuenit Thetidi, amitae Phoebi.

70 *Vertigo,* circumuolutio. *Coelum* autem *rapitur aſſidua vertigine* ex ratione adſpectabili, et opinione Veterum, quae ſi vera eſſet, tanta foret iſtius conuerſionis celeritas, quantam cogitare non poſſemus. Cic. Tuſc. 1, 28. Bene igitur *rapitur,* quo verbo celeritas et vehementia declaratur. Coelum *ſidera,* quae ei velut affixa videntur, *trahit,* ſecum circumagit. Senec. N. Q. VII, 10 laudat hunc ipſum verſum, vt *vertiginis* vim inde comprobet, doceatque, *motum motu contrario vinci.*

72 *Nitor in aduerſum,* et mox, *rapido contr. eueh. orbi* eodem redeunt. *contrarius orbi,* contra *orbem,* i. coelum. Planetae proprio quodam motu feruntur, atque paullatim ab occaſu verſus ortum mouentur, vt docent Aſtronomi. Idem Veteres putabant de Sole. vid. Macrob. Somn. Scip. 1, 18. Hygin. Poët. Aſtron. IV, 13. Plin. H. N. II, 8. cuius verba adſcribere placet. *Omnium autem errantium ſiderum meatus, interque ea Solis et Lunae, contrarium mundo agere curſum, id eſt laeuum* (Auguribus Romanis plaga orientalis *laeua* erat), *illo ſemper in dextram praecipiti. Et quamuis aſſidua cvnuerſione immenſae celeritatis attollantur ab eo, rapianturque in occaſum, aduerſo tamen ire motu per ſuos quaeque paſſus. Ita fieri, ne conuolutus aër eandem in partem aeterna mundi vertigine ignauo globo torpeat, ſed findatur, aduerſo ſiderum verbere diſcretus et digeſtus.* — *Impetus* igitur, celerrima coeli circumuolutio, *qui caetera* ſidera *vincit,* ſecum rapit, ſolem quoque rapere vult, ille vero maximo cum labore contra nititur. *Impetus* ſaepe de coelo. vid. Erneſti Clau. Cic. h. v.

74 Coelum mouetur circa

Obuius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan et lucos illic, vrbesque, domosque
Concipias animo, delubraque ditia donis
Esse. Per insidias iter est, formasque ferarum.
Vtque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen aduersi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis;
Saeuaque circuitu curuantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curuantem brachia Cancrum.

polos; hi ergo sunt veluti *rotae coeli.* Iam *obuium ire rotatis polis* est i. q. paullo ante, *rapido orbi contr. euehi;* nam per *polos* nunc omnino coelum intelligemus. *Molem rotatam* habet Plin. H. N. II, 3. Claudian. V, 527. *dum rotet astra polus,* vbi Gesner. notat, pulchram esse phantasiam, quasi motus principium sit in axe illo, circa quem coelum vertitur. Itaque et Ouid. addit, *ne te citus* etc.

77 *concipias animo,* φαντάζῃ. *donis,* in quibus vasa inprimis sacra, cf. Virg. Aen. I, 446. *Formae ferarum* sunt ferae ipsae, vid. ad I, 73. *Insidiae et ferae,* ἓν διὰ δυοῖν, ferae insidiantes. Intelligunt autem sidera Zodiaci, quae certarum animantium figuras referunt. *Vt teneas,* finge te tenere. *Errore trahi* exquisitius quam *errare.*

80 Loquitur ita, vt sol omnia ista signa vno die percurrere videatur, quae non nisi integri anni spatio percurrit; in quo vtitur licentia poëtis concessa, vt tanto fortius deterreat animum Phaëthontis a proposito, vid. Alex. Tassonius in Pens. diuers. IX, 36. quem laudauit Burm. Recenset autem saeuissimas tantum formas, et ea inprimis nominat, a quibus illae metuendae sunt. *Tauri* signum sol ingrediebatur IV Kal. Maias Manil. I, 516. *Quique sub auersi numerantur sidere Tauri,* Hygin. Astron. III, 20. *Hic Taurus auersus oritur et occidit.* Hinc Scaliger ad Manil. p. 9. contendit, et hic *auersi* legendum esse. At nunc non quaeritur, quomodo in coelum veniat et inde decedat, sed quo spectet. *Spectat* autem *ad exortum solem.* Hygin. Astron. II, 21. Igitur *aduersi* retinendum. Eo ipso terribilis erat, quod *adversus;* contra *auersi* aduersatur consilio Phoebi.

81 *Haemonios arcus,* Sagittarium, qui fingitur *arcu* tenso, quasi mittere incipiens. *Haemonios* s. Thessalicos, (vid. ad I, 568.) quia complures tradebant, hunc Sagittarium antea fuisse Centaurum. Hygin. P. A. II, 27. Centauri autem erant Thessali. *brachia,* chelae Scorpii, quae etiam *cornua* et *furcae* dicuntur. Curuat brachia *longo circuitu,* quia integri

Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore et naribus efflant,
In promtu regere est. Vix me patiuntur, vt acres
Incaluere animi; ceruixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, caue; dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet, vt nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo;
Et patrio pater esse metu probor. Adspice vultus
Ecce meos: vtinamque oculos in pectora posses
Inserere, et patrias intus deprendere curas!
Denique, quidquid habet diues, circumspice, mundus:
Eque tot ac tantis coeli, terraeque, marisque
Posce bonis aliquid: nullam patiere repulsam.
Deprecor hoc vnum; quod vero nomine poena,
Non honor est. Poenam, Phaëthon, pro munere, poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias iurauimus vndas)
Quodcunque optaris: sed tu sapientius opta.

87. *incaluere*. Palat. *intumuere*, quod placet Gebhardo Crep. I, 12. et illustratur a Burm. 92. Duo, *inspice*, quod, monente Burm. maiorem diligentiam et curam notat. Nunc vero solus *adspectus* sufficiebat,

signi spatium occupabant, vs. 195 sqq. Stellae enim inter Virginem et Scorpion, quas hodie Libram vocamus, olim non erant peculiare sidus, sed tribuebantur chelis Scorpii. Hinc intelligendus Virgil. G. I, 33. *aliter*, in aliam regionem.

84 *ignibus*, *Quos* etc. Ita describuntur interdum ardentes tantum anhelitus, vnde nobilitas equorum cognoscitur. Virgil. Georg. III, 85. Lucret. V, 29. Verum equi Solis proprie dicuntur πῦρ πνέειν, vid. Cerda ad Virg. Aen. XII, 115. Hinc *afflant*. apud poëtas terras eas, quibus lucem apportant. Virg. Aen. V, 739. Mox vs. 154. *hinnitus flammiferi*. — *me patiuntur*, a me regi se patiuntur. *pati* de imperio. *ceruixque repugnat habenis*; sunt ergo equi σκληροτράχηλοι, ἄστομοι. Lucian. Dial. Deor. d. l. Iupiter Apollini, ἠγνόεις τῶν ἵππων τὸν θυμὸν, ὡς δεῖ συνέχειν ἀνάγκῃ τὸν χαλινόν; etc.

91 — 94 Praeclara et vere paterna sententia. *Probor*, vt VI, 208 *dubitor*.

99 *honor*, munus honorificum. *Styg. vnd.* deest *per*. vid. ad vs. 46.

Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat:
Propositumque tenet: flagratque cupidine currûs.
Ergo, quâ licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit iuuenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summae
Curuatura rotae: radiorum argenteus ordo.
Per iuga chrysolithi, positaeque ex ordine gemmae,
Clara repercusso reddebant lumina Phoebo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
Perspicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu

105. *quam licuit* ex vno Moreti et Gronov. tuetur Gebhard. Sed v. Burm.

104 *Tenet propositum*, consilium, institutum, is, qui in eo permanet, neque ab eo deterreri potest. *tenax propositi* Horat. III od. 3, 1.

107 Cf. Hom. Il. ε, 721 — 31. vbi currus Iunonis describitur. Reprehensus autem Noster est a multis propter crebram voc. *aureus* repetitionem; sed bene defenditur a Burm. optimorum poëtarum auctoritatibus, Callim. h. Apol. 33. Dian. 110. Del. 260. Virgil. Aen. I, 448. IV, 138. quibus praeiuerat Homer. Vid. etiam Victor. Varr. Lectt. XXXIII, 12. quamquam vix opus erat, exemplis aliorum munire ea, quae elegantissimo cuique per se probantur. Ita enim magnificentia currus fortius sentitur a lectore. *curuatura summae rotae*, ἴτυς, ἀψὶς, circulus rotae, in quo finguntur radii. *radiorum ordo*, exquisite pro, *radii*, qui ordine disponuntur. Ita Tibul. II, 5, 31. *arundinis ordo*. *Iugum*, lignum transuersum in extremo temone, quod collis equorum imponebatur. Id etiam in regiis curribus e. pretiosa materia fieri et gemmis exornari solebant. In Darii curru *distinguebant internitentes gemmae iugum*. Curt. III, 3, 16. Et iugum equorum solarium Winkelm. in Monum. Ined. n. 43 expressum exhibet. *Chrysolithi* aureum colorem referunt, aurumque adeo coloris saturitate superant. Plin. H. N. XXXVII, 9. *Chrysolithi et* aliae *gemmae*. Simile est, Ζεὺς καὶ θεοί. vid. Bergler. ad Aristoph. Plut. init. *repercusso Phoebo*, dum radii Phoebi repercutiebantur; e copia poëtica additum. Cf. IV, 348 vbi sic *referiri*.

111 *Magnanimum*, i. qui magna appetit, Phaëthontem vocat etiam Lucret. V, 401. *generosum* Senec. de Prouid. 5. *Aurora* et ipsa quadrigis aut bigis coeli conuexum ante Solem decurrere ab aliis poëtis fingitur. Homer. Od. ψ, 246. Virg. Aen. VI, 535.

Purpureas Aurora fores, et plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellae: quarum agmina cogit
Lucifer, et coeli statione nouissimus exit.
At pater vt terras, mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremae velut euanescere Lunae,
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa Deae celeres peragunt: ignemque vomentes,
Ambrosiae succo saturos, praesepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque sonantia frena.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit; et rapidae fecit patientia flammae.

Sed h. l. nil nisi *atria* aperit, e quibus purpureum lumen in coelum effunditur. Etiam vs. 144 tantum *effulget. plena rosarum*, rosea. Omnia, quae Aurorae sunt, poëtis dicuntur *rosea, crocea* aut *punicea*. Nota est ex Homero, Aurora ῥοδοδάκτυλος, ῥοδόπηχυς, κροκόπεπλος.

114 *diffugiunt stellae*, quia non amplius cernuntur prae splendore solis. Aurora διώκουσ᾽ ἄστρα Eurip. Ion. vs. 1158. et inde *Aurora sidera fugans* apud Senec. Octav. 2. *quarum agmina cogit*, quarum vltima est stella Veneris, quae, cum antegreditur solem, Φωσφόρος, *Lucifer*, dicitur. Cic. N. D. II, 20. Cf. infra XI, 97. Senec. Herc. Fur. vs. 128. *agmen cogere* e re militari ductum. Eleganter autem stellae tam ob multitudinem, quam ob ordinem, quo dispositae sunt, cum exercitu comparantur. Hinc apud poëtas passim dicuntur *excubare, stationes obire* etc. Itaque Noster addit, *coeli statione nouiss. exit*, vltimus excubias in coelo deserit.

117 *extrema Luna* suauiter, quae mox eripietur oculis. Sic XII, 53. *extrema tonitrua*, quorum sonus iam fractus ad nos venit, moxque desinet. Similiter *extremus ignis*, qui in eo est, vt exstinguatur, Virg. Aen. IX, 352.

118 *Horae*, filiae Thetidis, ianitrices coeli et ministrae Phoebi, quarum nomina Eunomia, Dice, Irene. Hesiod. 901. Orph. hym. 42. Alii aliter. Homer. Il. 9, 433 sqq. currum et equos Iunonis curant. *Ambrosia* non modo cibus Deorum, sed et pabulum equorum diuinorum. IV, 215 *Ambrosiam pro gramine habent*. Cf. Homer. Il. ε, 369. Et *ambrosia* omnino sunt coelestia. *altis*, magnificentiae et dignitatis caussa, vt vs. 1. *regia alta*, vs. 105. *alti currus*. *sonantia*, quippe aurea, vt χρυσάμπυκες equi Iunonis apud Homer. Pluto contra habet *obscura tinctas ferrugine habenas*. V, 404.

122 *medicamine*, succo, vt IV, 388. VI, 140. *sacro*, diuino, coelesti. Putant h. l. respexisse Claudian. Rapt. Pros. III, 391. *arcano perfudit ro-*

Imposuitque comae radios, praesagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes hîc saltem monitis parere paternis;
Parce, puer, stimulis; et fortius vtere loris.
Sponte suâ properant. Labor est inhibere volentes:
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curuamine limes,
Zonarumque trium contentus fine: polumque
Effugito australem, iunctamque aquilonibus Arcton.
Hac sit iter: manifesta rotae vestigia cernes.

128. Olim, *volantes.*

bora succo, Quo Phaëthon irrorat equos. — *contingere* pro oblinere etiam XIV, 607. Lucret. I, 937. *rapida*, vehemens. Sic *sol rapidus*, *aestus rapidus.* Virg. Ecl. II, 10. vbi Heynius monet, dictum vocab. ab iis, qui *rapido* i. incitato *cursu* feruntur; quod tamen paullo altius repetitum mihi videtur. *Rapere*, vt modo monuimus, omnino et celeritatem et violentiam indicat. Igitur *rapida flamma*, quae celeriter et cum vi corpora inuadit atque absumit. cf. vs. 237. III, 375. De *radiis* illis v. ad vs. 40. Hinc Claudian. 28, 191 de Phaëthonte, *Mortalique diem sperat diffundere vultu.*

126—49. Praecepta, quibus praemonetur filius, qualia Phoebus etiam ap. Eurip. dederat, vt ex fragm. apparet. Summam eorum habet Lucian. Dial. Deor. Ὑποθέμενος ὅπως μὲν χρὴ βεβηκέναι αὐτὸν, ἐφ' ὁπόσον δὲ ἐς τὸ ἄνω ἀφέντα ὑπερενεχθῆναι, εἶτα ἐς τὸ κάταντες ἐπινεύειν, καὶ ὡς ἐγκρατῆ εἶναι τῶν ἡνιῶν, καὶ μὴ ἐφιέναι τῷ θυμῷ τῶν ἵππων. *puer*, vt παῖς, pro filio. *stimulis*, κέντροις, veteres vtebantur loco scuticae aut flagelli. *fortius vtere loris*, arctis loris contine equos, vt loquitur Senec. Hipp. *volentes* scil. properare. Saepe ita ponitur in ellipsi, vid. Heins. ad h. l. et Schegk. ad Vellei. II, 62, 3.

129 *directi quinque arcus* sunt quinque illi circuli paralleli, quibus sphaera diuiditur. *Sectus — limes*, descriptio Zodiaci, Graecis a forma Λοξὸς, obliquus, dicti. Virg. G. I, 238. *Via secta per ambas* (zonas temperatas), *Obliquus qua se signorum verteret ordo.* Totus locus optime e sphaera intelligitur. *zonarumque trium* etc. namque Zodiacus curuatur per zonam torridam, et attingit *fines* vtriusque temperatae. Loquitur autem rursus ita, quasi totus Zodiacus vno die percurrendus esset. *australem.* Eurip. fr. 7. Ἔλα δὲ μηδὲ Λιβυκὸν αἰθέρ' ἐμβαλών. *Arctos* s. Vrsa, duplex sidus in polo septentrionali, Arctos maior, constans stellis XXV, et Arctos minor, que

Vtque ferant aequos et coelum et terra calores,
Nec preme, nec summum molire per aethera currum.
Altius egressus coelestia tecta cremabis;
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neue sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter vtrumque tene. Fortunae cetera mando;
Quae iuuet, et melius, quam tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor; Hesperio positas in litore metas
Humida nox tetigit. Non est mora libera nobis:
Poscimur. Effulget tenebris Aurora fugatis.

144. *effulget*, quod primus Gronov. pro diuersa lect. habet, inde Heins. recepit, qui et suadet, *en fulget*. Caeteri, *et fulget*.

habet stellas VII. Haec vocatur etiam *Cynosura*, illa *Helice*. Itaque *iuncta Aquilonibus Arctos* est polus arcticus s. septemtrionalis. *rotae vestigia*. Hinc vs. 167 *tritum spatium*. Ludit ingenium Ouid. vt Heroid. 18, 133. *Iam patet attritus solitarum limes aquarum, Non aliter, multa quam via pressa rota.*

135. *moliri currum*, regere, agere currum. Virg. Aen. XII, 227. *moliri habenas*. Noster V, 367. *moliri*, i. mittere, *sagittas*; nam *moliri* de omni labore et opera vsurpatur. *premere*, iusto inferius agere.

138 *Anguis* s. draco, sidus magnum inter duas Arctos. cf. III, 45. Vocatur *tortus*, quoniam ita locatus est, vt Arcton maiorem cauda flexa, medii corporis sinu Arcton minorem includat, capiteque reducto circulum Arcticum attingat; quae forma accommodata est naturae anguium, qui se *torquendo* labuntur. vid. Hygin. A. P. III, 2. Arat. Phaenom. 45 sqq. et ex eo Virgil. G. I, 244. vbi *flexu sinuoso elabitur*. — *Ara*, sidus australe, attingens Scorpii caudam extremam. Vocatur etiam θυμιατήριον, *thuribulum*. *pressam*, quoniam pars mundi australis paullatim vergit infra ὁρίζοντα. *Neu te dexterior declinet*, *neue sinisterior rota ducat*, noli currum vel dextrorsum ad Septemtrionem, vel sinistrorsum ad australem polum agere. *tene*, nempe cursum. *Fortunae* etc. Votum sollemne, cum in rebus dubiis aliquid audendum.

142 Iam nox cedere coepit, moxque terram relinquet. *humida* ob rorem. V, 443. *pruinosae tenebrae*. *Hesperium litus*, litus maris Atlantici, in quo, vt soli, ita et nocti *metae*, πέρατα, veluti positae sunt, ad quas vbi peruenit, in mare mergitur. *metae*, termini, ad quos contendimus cursu, h. l. de horizonte occidentali. vid. Spanhem. et Ernesti ad Callim. h. Del. v. 169. *Medii*

Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus, vtere nostris:
Dum potes; et solidis etiamnum sedibus adstas;
Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
Quae tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille leuem iuuenili corpore currum:
Statque super; manibusque datas contingere habenas
Gaudet; et inuito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroëis, Eous, et Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.

155 *flammiferis.* Vnus Vatic. Thuan. et Leidens. pro varia lect. *fumificis*, quod Burm. non temere abiiciendum putat, quoniam *flammifer* de coelo similibusque dici soleat, *fumificis mugitibus* autem occurrat VII, 114. *fumantia equi terga* XIV, 362. et *fumantes tauros* Valer. Fl. VII, 283.

meta Virg. Aen. V, 835 est vertex coeli. Metae proprie *ponuntur* aut *constituuntur*.

145 *Corripe*. Eurip. Phaëth. παῖς ἔμαρψεν ἡνίας. *solidae sedes*, regia, non per aërem volans, sed firmis innitens fundamentis. Eurip. Phaëth. fragm. 6. Μὴ θίγῃς ἡνιῶν, παιδίον, ἄπειρος ὤν, μηδ᾽ ἀναβῇς τὸν δίφρον, ἐλαύνειν μὴ μαθών.

150 Hactenus pleraque fere omnia bene tractata, omnisque locus descriptionibus, orationibus, narrationibus apte distinctus atque dispositus. Iam hinc *cursus* ipse incipit, qui phantasiae poëtae latum campum praestrauit. Sed hic duo rursus vituperanda sunt; primum nimia longitudo, ad quam eum forte eruditionis ostentandae studium seduxit; tum neglectus rerum dilectus: minutias enim nonnullas intexuit, quae tantae calamitatis descriptionem dedecent. Etiam iocosius quaedam aut argutius pro re dicta sunt. — *Occupat* etc. Rode: *mit jugendlicher Kraft schwingt sich jener auf den Wagen:* quae a mente et consilio poëtae aberrare videntur. Scio quidem, currus Deorum *habiles* interdum dici, et *leues*, v. ad vs. 531. sed h. l. iunge *leuem iuuenili corpore*, propter iuuenile corpus.

153 Alii alia equis solaribus nomina imponunt. vid. Hygin. fab. 183. ibique Munker. et Spanhem. ad Callim. h. Del. 169. Pro *flammiferis*, Burm. male probat *fumificis*. Loca ab eo laudata, vbi *fumantes tauri* aut *fumantia equi terga*, huc non pertinent; quidni equis ignem vomentibus (vs. 84. 119) recte tribuantur *flammiferi hinnitus*? — *Repagula*, ligna transuersa, quibus ostia firmantur. Sagit-

Quae poſtquam Thetys, fatorum ignara nepotis,
Repulit; et facta eſt immenſi copia mundi,
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obſtantes findunt nebulas, pennisque leuati
Praetereunt ortos íisdem de partibus Euros.
Sed leue pondus erat; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitâque iugum grauitate carebat.
Vtque labant curuae iuſto ſine pondere naues,
Perque mare, inſtabiles nimiâ leuitate, feruntur;

tarius de Ianuis Vett. p. 78. intelligit h. l. ligna, quibus equi in ſtabulis diſtinentur, ne libere excurrant. Male. Equi enim iam iuncti erant currui, et mox Thetis illa repagula repellit. Rectius ſentiunt, qui putant, poëtam reſpexiſſe ad carceres in Circo.

156 Vid. ad vſ. 69. *nepotis.* Nempe Clymene filia Thetyos et Oceani. *mundus*, coelum, vt ſaepe. In ſeqq. numeri bene accommodati ſunt curſus celeritati. *Viam*, iter, *corripere*, celeriter facere. *Euri* fere excitantur ſole oriente; ſolis enim aduenientis calore aër mouetur. *Praetereunt Euros,* proprie accipi poteſt, non prouerbialiter, de celerrimo volatu, vt putabat Burm. quamquam id in aliis locis valet, vbi equi hominum deſcribuntur, vt Virg. Aen. XII, 334. 345. Manil. V, 79. et ſaepe apud Homer. qui tamen equos nunquam celeriores ventis, ſed aeque celeres ac ventos facit, quoniam, obſeruante Schol. ad Il. κ, 437. ἀνέμῳ θᾶσσον οὐδέν. vid. Valken. Diatrib. Eurip. p. 107. Verum hodie quidem equi Anglici venti celeritatem adeo ſuperant. vid. Bueſching. in Vorbereitung zur Geographie p. 58. n. 2. multoque celerior ex ratione adſpectabili, et opinione Veterum curſus ſolis. Itaque et Homer. h. Solem p. 106. Ern. hos equos celeriores facit ventis, ex emendat. quidem Valken. quem vide d. l. *pars*, regio coeli, vt ſaepe.

161 Leuitas corporis princeps confuſionis cauſſa; hinc commode eam mox ſimilitudine non male delecta illuſtrat. Lucian. d. l. οἱ ἵπποι ὡς ᾔσθοντο οὐκ ὄντα ἐμὲ τὸν ἐπιβεβηκότα, καταφρονήσαντες τοῦ μειρακίου ἐξετράποντο τῆς ὁδοῦ. Cf. cum omni h. l. Senec. Hippol. 1065 ſqq. *cognoſcere* vel ſentire, vel agnoſcere. Senec. d. l. *Currus non ſuum agnoſcens onus. Iugum*, vt vſ. 109. *ſolita grauitate.* Nempe Diis, quibus magna membra paſſim tribuuntur, etiam ponderoſum corpus eſſe debebat. Hinc *grauis currus* Iouis Horat. I. Od. 12, 58. Caeterum eandem ſententiam ter dixit loquaciter.

164 *labare*, nutare in vtram-

Iam Meropis dici cupiens, ita fertur, vt acta
Praecipiti pinus Boreâ, cui victa remisit
Frena suus rector, quam Dis, votisque reliquit.
Quid faciat? multum coeli post terga relictum:
Ante oculos plus est; animo metitur vtrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet: et nec frena remittit,
Nec retinere valet; nec nomina nouit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula coelo,
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.

189 *fato* recepit Heins. ex Bernegger. Antea vulg. *fatum.* Nonnulli *fas tum.* Vuus, *numquam c. fas est.* 191. In vno Vatic, *Ignarusque stupet quid agat, nec.* Non male. Ita *stupet quid agat,* prae stupore nescit, quid agat.

tantur. *Meropis*, scil. filius, ellipsi graeca. Flor. II, 6, 19. *Bomilcaris Adherbal. pinus,* nauis, *acta,* quae agitur, rapitur a *Borea*, cuius rabies plurimas procellas excitat. *praeceps,* qui naues praecipites dat, saeuiens, vt *praeceps Africus* Horat. I od. 3, 12. *Eurus praeceps* Virg. G. IV, 29. *procellae praecipites* Claudian. Bel. Gild. vs. 219. *rector*, gubernator. *frena,* gubernacula. III Fast. 293. *habenae.* Solent enim nauis et currus inter se comparari, praeeunte Homero, qui gubernatorem dixit ἡνίοχον νεώς. Contra auriga ναύκληρος apud Eurip. Hipp. vs. 1224. Cf. Noster I Trist. 4, 11 sqq. *victa,* scil. a ventis. Verbum in hac re proprium (vid. Mariang. Accursius in Diatrib.) et elegans; venti enim veluti proelia committunt cum nauibus, et vel victores, vel victi nautarum arte discedunt. Horat. III. od. 24, 40. *Dis,* aut Diis pelagi, aut Diis tutelaribus nauis, quorum imago in puppi stabat, et quos nautae, tempestate orta, *votis* suscipiendis precibusque faciendis placare conabantur. Horat. I. od. 14, 10. Fast. III, 593. *Vincitur ars vento, nec iam moderator habenis Vtitur, at votis.* Nam *in vota miseros vltimus cogit timor* Senec. Agamemn. vs. 510. cf. Virgil. Aen. V, 233 sqq.

189 *non est*, οὐκ ἔστι, non licet. Cf. XI, 354. *nec nomina nouit equorum,* vt singulos voce mulcere et mitigare possit. cf. V, 402. et Senec. Hipp. vs. 1053. Etiam ap. Homer. heroës alloquuntur equos suos. Il. 9, 184.

193 *varium coelum,* coelum variis *miraculis,* i. miris ferarum formis obsitum. Etiam Senec. Ep. 90 p. m. 684. forte ex h. l. *Quidni iuuaret*

Eſt locus, in geminos vbi brachia concauat arcus
Scorpios; et caudâ flexisque vtrimque lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer vt nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curuatâ minitantem cuſpide vidit;
Mentis inops, gelidâ formidine lora remiſit.
Quae poſtquam ſummum tetigere jacentia tergum,
Exſpatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotae regionis eunt; quâque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt: altoque ſub aethere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per auia currum.

205. Palat. ſec. pro varia lect. *fixas inc. ſtellas*, quod elegantius videbatur Heinſ. et comprobatur exemplis a Burm.

vagari (oculis) *inter tam late ſparſa miracula* coeli? Infra XI, 309. *Nox coelum ſparſerat aſtris.* Eueniunt nunc ea, quae praedixerat Apollo.

195 A polo arctico repente equi curſum flexerunt in partem auſtralem. *concauat* exquiſitius quam, curuat. De *ſcorpio et ſpatio*, quod occupat, dictum ad vſ. 82. Verba *flexis vtrimque* commode abeſſe poſſent; idem enim praecedit. Apud Lucian. d. l. Phaëthon, metuens, ne excideret, remiſſis habenis, partem currus eminentem manibus apprehendit. Sed Ouidii figmentum melius eſt, cùm ei lubuerit formis ſiderum naturam terreſtrium animantium tribuere.

198 Apollod. apud Plin. H. N. XI, 25. auctor eſt, Scorpionem fundere candidum venenum. Sed *nigrum* et *atrum* perpetuum fere epitheton veneni. Heynius autem ad Virg. Aen. VII, 354. monet, verba *madidum ſudore veneni* non ita capienda eſſe, quaſi exſudaſſe eum venenum crediderit, ſed *ſudorem veneni* poëtica et exquiſita ratione dictum eſſe pro veneno ſimpliciter; *madidum* autem nihil aliud, niſi profluentem oris ſaniem, indicare. Sed cùm poëta nunc omnia ardentia fingat, atque in omni h. l. ingenio ſuo luxurianti paſſim indulgeat, vt ad vſ. 173 admonitum, quidni etiam ſcorpionem ſudantem cogitemus, praeſertim cum verba huc ducant? Scorpionis autem cauda deſinit in *curuatam cuſpidem*, et ſemper in ictu eſt, nulloque momento meditari ceſſat, ne quando deſit occaſioni. Plin. H. N. XI, 25. Non mirum, ſi *puer* hunc metuit.

204 *ſine lege*, ſine ordine aut imperio. Apud Lucian. d. l. currum rapiunt ἄρτι μὲν ἐπὶ τὰ λαιὰ, μετ᾽ ὀλίγον δὲ ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καὶ ἄνω καὶ κάτω, ὅλως ἔνθα ἐβούλοντο αὐτοί. Id Noſter ſic exprimit, quaſi in aethere,

Et modo ſumma petunt, modo per decliua, viasque
Praecipites ſpatio terrae propiore feruntur.
Inferiusque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis, vt quaeque altiſſima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, et ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt; cum frondibus vritur arbos:
Materiamque ſuo praebet ſeges arida damno.
Parua queror; magnae pereunt cum moenibus vrbes;
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Siluae cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Oete;

215. Duo Coeleſt. et vnus Ciofan. tum in ora lib. Vrſ. et Capran. *terras* pro *gentes*.

vt in terra, *praecipitia* eſſent et *auia*. Hunc luſum in hac narratione non magis probo, quam illum vſ. 133. *Ambuſta nubila* facilius excuſem, quia, Homero auctore, ardentia flumina fingere licebat. *decliua* pro *decliuia*. Sic ſupra *accliuus*, accliuis.

210 *Vt quaeque altiſſima*, ſcil. ita maxime corripitur; quam formam Cic. amat. Indignor autem, poëtam mox minutiis enumerandis immoratum eſſe, atque acumen illud admiſcuiſſe *Materiamque* etc. quod Claudian. 33, 163 de Aetna imitatus eſt, *damnisque ſuis incendia nutrit.*

214 *moenia* ſunt domus, aedificia. Florus I, 4. *moenia muro amplexus eſt*. vid. Gronov. Obſervat. II, 12. *cum ſuis populis gentes* vnum atque idem eſſe putat Ciofan. Male; *gentes* et *populi*, aut *nationes* et *populi* differunt vt totum et pars. Germani ſunt *natio*, Weſtphali, Saxones et Bauari ſunt *populi*. vid. Gloſſ. Mſ. Guelf. I. ad Salluſt. Cat. X. Burm. praeterea monet, *gentes* ſaepe poni pro terris vel regionibus, idque ſatis docuiſſe Gronov. ad Liv. V, 34. Etiam apud Homer. δῆμος interdum de terra occurrit, vt Od. ζ. 3. Il. β. 547. et ſic *gens* apud Virg. Aen. I, 533. Contra *terrae* pro hominibus terras incolentibus. v. Drakenb. ad Sil. III, 75. Argutatur Burm. ad Heroid. I, 24. vbi in Singul. *cinerem* plus ineſſe putat, quam in Plural. *cineres*.

217 Sequuntur catalogi montium, mox fluuiorum, quales intexere poëtae ſolent, forte eruditionis oſtentandae cauſſa. Noſter conſilio narrationis ſatis feciſſet, ſi paucioribus ex vtroque genere defunctus eſſet. *Athos*, hodie *Monte Santo*, mons Macedoniae, cuius altitudo tanta, vt

Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineusque Helicon, et nondum Oeagrius Haemos,
Ardet in immensum geminatis ignibus Aetne,
Parnasusque biceps, et Eryx, et Cynthus, et Othrys,
Et tandem Rhodope niuibus caritura, Mimasque,

220. *ignibus.* Vnus Thuan. *viribus*, quod librario non deberi monet Burm. quem vide.

cacumine nubes superet, vmbramque vsque ad Lemnum insulam iaculetur, quae abest 87 millia passuum. Plin. H. N. IV, 12. Mela II, 2, 130. *Taurus*, immensus montium altissimorum tractus, a Chelidonio promontorio exoriens et totam paene Asiam percurrens. Curtius VII, 3. Vocatur *Cilix*, quia mediam Ciliciam diuidit. Tibul. I, 7, 16. *Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas.* *Tmolus*, hodie *Bozdag*, mons Lydiae, vino generoso nobilis, ex quo oriebatur Pactolus, fluuius aurifer. VI, 15. Virg. G. II, 98. Plin. H. N. V, 29. *Oete* aut *Oeta*, montium iugum Thessaliam a Doride et Phocide separans, exitio Herculis nobile. Strabo IX. p. 655.

218 *Ide* aut *Ida*, mons et Cretae et Troiae. Nunc Troiana *Ida* intelligitur, fontibus abundans, vnde πολυπίδαξ Homer. Il. ξ, 283. et *aquosa*, Horat. III od. 20, 15. sed *nunc*, cum Phaëthon terras incenderet, *sicca.* vid. ad I, 321.

219 *Helicon*, mons Boeotiae, Musis sacer, vnde *virgineus.* Strabo IX. p.409. Pausan. Boeot.

28 *Haemos*, hodie *Balkan*, longissimus et altissimus montium tractus, Thraciam a parte septemtrionali claudens, et vsque ad Pontum Euxinum procurres. Plin. H. N. IV, 11. Is tum nondum ab *Oeagro*, rege Thraciae, patre Orphei, cuius cantibus resonuisse traditur, nomen *Oeagrii* habebat. Orph. Argon. 76. Horat. I od. 12, 6 sqq. Ita VI, 415. *Calydon nondum inuisa Dianae.* vs. 418 *neque adhuc Pittheia Troezen.*

220 Ex *Aetnae* vertice iam antiquissimis temporibus ignes erumpebant. vid. Kircheri Mundum subterr. To. I. p. 202. Nunc accedebat incendium solis, et sic *geminatis* etc.

221 De *Parnaso* vid. ad I, 317. *Eryx*, hodie *San Iuliano*, mons Siciliae, in quo Venus templum habebat donis opulentum, vnde ipsa *Erycina.* vid. Aelian. V. H. I, 15. et Heynius Exc. II. ad Virg. Aen. V. *Cynthus*, Deli mons, Apollinis natalibus celebratus, qui inde *Cynthius.* Homer. hym. I. Apoll. 26. *Othrys*, mons altus et niuosus Thessaliae, sedes Lapitharum. Virg. Aen. VII, 675. Senec. Herc. Oet. vs. 494.

222 *Rhodope*, tractus montium Thraciam versus septem-

Dindymaque, et Mycale, natusque ad sacra Cithaeron.
Nec prosunt Scythiae sua frigora: Caucasus ardet,
Ossaque cum Pindo, maiorque ambobus Olympus:
Aëriaeque Alpes, et nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaëthon cunctis è partibus orbem
Adspicit accensum; nec tantos sustinet aestus:
Feruentesque auras, velut è fornace profundâ,
Ore trahit, currusque suos candescere sentit.
Et neque jam cineres, ejectatamque fauillam
Ferre potest; calidoque inuoluitur vndique fumo.

triones disterminans, sacris Bacchi et Orphei cantibus celebratus. Virgil. Ecl. VI, 30. *tandem niuibus carit.* quibus semper tecta. *Mimas*, mons Ioniae, summae altitudinis, vnde ὑψίκρημνος Homer. Epigr. p. 117. Ern. *Dindyma* in plural. et *Dindymum*, mons Phrygiae, magnae Matri Deum sacer, vnde ipsa *Dindymene*. Virgil. Aen. IX, 617. *Mycale*, mons Ioniae, Samo vicinus. Pausan. VII. p. 402. Strabo p. 636. *Cithaeron*, mons Boeotiae, non procul a Thebis, in quo *sacra* Bacchi trieterica celebrabantur. vid. III, 702.

224 *frigora*, glacies et niues, quibus *Scythia*, i. omnis terra septemtrionalis, Graecis et Romanis incognita, perpetuo torpebat. Iustin. II, 1. Inde Σκυθικὸν κρύος in prouerbium abiit. I Pont. 3, 27. Sed pulcherrimam Scythici horroris descriptionem habet Virgil. G. III, 349. *Caucasus* magnam Asiae partem diuidit et cum *Tauro* committitur. Curt. VII, 3, 19. hinc passim cum Tauro confunditur a scriptoribus antiquis. Infamis autem fuit a frigoribus et vastitate. Virgil. Aen. IV, 367. Horat. I Od. 22, 7.

225 De *Pindo* vid. ad I, 154. Dixit *Ossa cum Pindo*, quia Pindus ex aduerso Ossae. Inter *Olympum* autem et *Ossam* celeberrima Tempe, de quibus supra. *Ambos* Aelian. V. H. III, 1. init. vocat ὄρη ὑπερύψηλα, sed Olympus *maior ambobus*; tanta enim eius altitudo describitur a Veteribus, vt aues cacumen eius assequi non possint. Sed Aelian. V. H. VIII, 11. narrat, magnitudinem eius paullatim minui.

226 *Aeria*, quae in aëre sunt, aut in aërem assurgunt, vt aues, arbores, montes. *Aeriae Alpes* etiam ap Virgil. G. III, 474

227 Catalogis illis recte aliquid interposuit de Phaëthontis fatis. *Fornax* cogitanda est aeraria aut calcaria. Virg. Aen. VIII, 446 vbi *vasta fornax.* Cf. infra VII, 107. — *arbitrio volucrum.* Hoc idem supra iam bis dixit.

Quoque eat, aut vbi sit, piceâ caligine tectus,
Nescit; et arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
Aethiopum populos nigrum traxisse colorem.
Tum facta est Libye, raptis humoribus aestu,
Arida; tum Nymphae passis fontesque, lacusque
Defleuere comis. Quaerit Boeotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas vndas.
Nec sortita loco distantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumauit in vndis,

239. Florent. Vrbin. et decem aut duodecim alii, *queritur Boeotia*, quod Heins. praecedenti *defleuere* melius respondere putabat.

235 In hoc quoque Hesiodum secutus est, ex quo Hygin. f. 154. *Indi autem, quod calore vicini ignis, sanguis in atrum colorem versus est, nigri sunt facti.* Inter recentiores physiologos magna cum dissensione disputatur, primum qua in corporis parte illa nigredo sit, aliis cutem nominantibus, aliis humorem inter cutem et cuticulam supremam, aliis aliter sentientibus; deinde vnde illa nigredo, vtrum a solo aestu solis, an aliae quoque caussae accedant. vid. Haller. in Element. Physiol. To. V. p. 17 sqq. Schreber in allgemeiner Geschichte der Menschen p. 15 sqq. Opiniones de hac re Veterum habet Brouckh. ad Propert. IV, 3, 10.

237 *Libye* Graecis dicta est Africa. Plin. H. N. V. prooem. Imitati sunt poëtae Latini. *arida.* A Synesio Epist. 67. Libya διψηρά. hinc *Libycae arenae* infra IV, 512.

239 Cf. XIII, 689. *quaerere* eleganter exprimit cupiditatem rei amissae recuperandae. Hoc non intellexerunt, quibus h. l. melius placuit *queritur.* Virg. Aen. I, 217. eodem sensu, *socios requirunt. Dirce*, fons Boeotiae prope Thebas nobilissimus. *Amymone*, fons Argiae prope Lernam. Strabo VIII. p. 371. Nomen ei dedit Amymone Nympha. Hygin. fab. 169. Propert. II, 20. *Ephyre* antiquissimis temporibus dicta est Corinthus, in cuius summa arce (Acrocorintho) fuit *Pirene*, fons Musis sacer, aquis limpidissimis et suauissimis. Strabo VIII. p. 521. Plin. H. N. IV, 4.

241 *sortita — ripas*, flumina latissima. *sortita*, quae nobis natura contigerunt. *Tanais*, hodie *Don*, fluuius Scythiae tortuosus, Europam dirimens ab Asia, atque se exonerans in lacum Maeotidem. Plin. H. N. IV, 12.

Penêosque senex, Teuthranteusque Caïcus,
Et celer Ismenos, cum Phocaico Erymantho,
Arsurusque iterum Xanthus, flauusque Lycormas,
Quique recuruatis ludit Maeandros in vndis;
Mygdoniusque Melas, et Taenarius Eurotas,
Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,

243 De *Peneo* vid. I, 569. *senex* vid. ad I, 580. Ex *Teuthrania*, quae supra Aeolidem est, *Caicus* amnis profluit, quamqum h. l. potius a monte *Teuthrante*, qui ei adiacebat, *Teuthranteus* dicitur. vid. Holsten. ad Stephan. Vrbb. in Τευθρανία.

244 *Ismenus* ante Thebas per campum fluebat. Hinc Thebae Ἰσμηνοῦ πόλις. vid. Senec. Herc. Oet. 140. *Erymanthus*, Arcadiae fluuius e monte cognomini in Alpheum defluens. Plin. H. N. IV, 6. Callim. h. Iov. 18. Sed *Phocidi* nemo vmquam fluvium huius nominis tribuit. Itaque pro *Phocaico* legendum haud dubie est vel *Psophaico*, vt multi suadent, vel cum Palmero ad Pausan. Arcad. p. 419. *Psophaeo*. *Psophis* enim vrbs Arcadiae, quam praeterlabitur Erymanthus.

245 *Xanthus*, fluuius Troianus, idem Scamander dictus. *iterum arsurus*, tempore Troiano, vbi cum tumidis fluctibus in Achillem irrueret, Vulcanus tantam ei immisit ignis vim, vt arderet, Homer. Il. φ, 212 — 384. *Lycormas*, rapidus Aetoliae fluuius, postea *Euenus* dictus. IX, 104. Vocatur *flauus*, etiam Senec. Herc. Oet. 591. ob arenam flauam, vt *flauus Tiberis* Virg. Aen. VII, 31. *aquam flauam* dixit Pacuv. vid. Brouckh. ad Propert. II. Eleg. 7, 50. qui flavum interpretatur pulchrum.

246 *Maeandros* inter Libyam et Cariam defluit, habetque flexus ita sinuosos, vt saepe remeare videatur. Plin. H. N. V, 29. Tales naturae lusus arripere solent poëtae, atque exornare suo modo. Cf. Noster VIII, 162. quo loco et ipso *ludere* de tortuoso illo cursu. *Errare* sic dixit Silius VII, 139. *Melas*. Cum plures fluvii huius nominis fuerint, disputant Interpretes, quis h. l. intelligendus sit. Heinsius contendit, esse Meletem, qui Smyrnam praeterfluit. Equidem intelligo Thracicum *Melana*. Plin. H. N. IV, 11. nam *Mygdones*, qui Phrygiae partem incolebant, eique nomen dederant, Thracia oriundi erant. Strabo VII. p. 295. XII. p. 575. *Eurotas*, hodie *Basilipotamo*, fluuius magnus et vehemens, qui Spartam praeterlabitur et non procul a nobili illo promontorio *Taenario* (hodie *Matapan*) in sinum Laconicum exoneratur.

248 *Euphrates* vocatur mox *Assyrius*, mox *Parthicus*, mox *Persicus*, aut, vt h. l. *Babylonicus*. Babyloniam non solum

Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Ister.
Aestuat Alpheos: ripae Spercheides ardent:
Quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus, aurum.
Et quae Maeonias celebrarant carmine ripas,
Flumineae volucres medio caluere Caystro.

irrigabat, sed limo etiam, quem secum ferebat, fertilem reddebat. vid. Callim. h. Apoll. vs. 108 s. ibique Spanhem. Cic. N. D. II, 52. Curt. V, 1, 12 sqq. *Orontes*, hodie *Asi*, fluvius Syriae, Antiochiam praeterfluens.

249 *Thermodon*, fluuius Cappadociae, iuxta quem Amazones habitabant in subiectis Themiscyriis campis. Curt. VI, 5, 24. Iustin. II, 4. cf. Propert. III. Eleg. 12, 16. Senec. Herc. Fur. vs. 246. *Ganges* Indiae, e duobus, aut, vt plerique Veterum tradunt, septem fontibus exoriens, tacite defluens et in mare rubrum se exonerans. Virgil. Aen. IX, 30. Curt. VIII, 9, 5. Plin. VI, 22. vid. Brouckh. ad Propert. III, 21, 16. *Phasis*, hodie *Fasso*, Colchidis amnis clarissimus, et in Pontum Euxinum se immittens. Strabo IX. p. 801. Curt. VI, 5, 25. *Istri* nomen olim habuit non omnis Danubius, sed inde, vbi Germaniae fines deserit.

250 De *Alpheo* vid. ad V, 487. De *Spercheo* ad I, 579. *Ripae* eius populis consitae erant. *fluit aurum.* Hoc quoque leue est in hac narratione, et, quod sequitur, de cygnis calentibus.

253 *Cayster* e Cilbianis iugis oritur, non procul a Tmolo monte, Lydiam irrigat, tum Ephesum alluit, tandem in mare infunditur. Strabo XIII. p. 626. Plin. H. N. V, 29. *flumineae volucres*, cygni, qui frequentes in toto illo Asiae tractu commorari solebant. Homer. Il. β, 460. Virgil. Georg. I, 383 sqq. Dionys. Alex. vs. 833. Inde κύκνος Καΰςρ... Anacr. hym. Apol. vs. 8. Amant autem cygni *flumina.* vid. vs. 379. *Maeonias*, Lydias Caystri *ripas.* Callim. h. Del. vs. 250. cygni dicuntur *Maeonium Pactolum* reliquisse. *Maeonia* enim pars superior Lydiae, in qua Tmolus et fons Caystri. vid. Spanhem. ad Callim. d. l. *carmine*, cantu, vt X, 453. cf. V, 386 s. *celebrare carmine*, frequentes cantus exercere. Cantus vero cygnorum longe suauissimus perhibetur, vnde haec auis Apollini sacra et μελαδὸς dicta. Dubitarunt tamen iam inter Veteres nonnulli, v. c. Aelian. V. H. I, 14. an cygni cantum edant; sed vid. Ernesti ad Callim. h. Apoll. vs. 5. vbi Vidalinus narrat, se in Islandia non raro cantum cygnorum longe suauissimum summa cum voluptate audiuisse, illud modo negat, eos morti vicinos canere.

Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. Ostia septem
Puluerulenta vacant, septem sine flumine valles.
Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrin.
Dissilit omne solum; penetratque in Tartara rimis
Lumen, et infernum terret cum coniuge Regem.
Et mare contrahitur: siccaeque est campus arenae,
Quod modo pontus erat. Quosque altum texerat aequor,

254 Breuckh. ad Propert. II. Eleg. 13, 40. monet, Veteres per *extremum orbem* intellexisse Aegyptum, quam in rem laudat etiam hunc loc. Male vtrumque. Etenim omnes terras aut remotissimas, aut Oceano conterminas, Romani *extremum* aut *vltimum orbem* dixerunt, v. c. Indiam, Amorr. II, 6, 38. Pontum, I Trist. 1, 127. III, 1, 50. Hispaniam, Lucan. VII, 541. Neque hoc ipso loco Aegyptus intelligenda est, sed Aethiopia, vnde in Aegyptum *Nilus* profluit. Etiam Aeschyl. Prom. 813 Aethiopiam vocat *τηλουρὸν γῆν*, vbi v. Schuetz. Sed Veteribus ignoti erant fontes Nili, vnde, *occuluit caput, quod adhuc latet:* quibus verbis expressit Tibul. I, 7, 23. *Nile pater, quanam possum te dicere caussa, Aut quibus in terris, occuluisse caput?* Fontem Nili quaerere olim inter magna problemata relatum. Nostris temporibus Bruce penetrauit ad tres eius fontes in Abyssinia. *Caput* fluuii est fons, non ostium, vt quidam putarunt. De *septem ostiis* vid. Strabo XVII. init. Hodie duo tantum restant nauigabilia, quorum alteri adiacet Rosette, olim Canopus, alteri Damiate, olim Pelusium. *vacant,* vacua, destituta sunt aquis.

257 *Hebrus* et *Strymon,* fluuii Thraciae, qui in mare Aegaeum defluunt, hic e Pangaeo monte, ille ex Haemo. *Ismarios,* i. Thracicos; nam *Ismarus* mons Thraciae, vino nobilis. — *Hesperiam,* i. terram occidentalem, dixerunt Romani non modo Hispaniam et Galliam, sed etiam, consuetudine Graecorum, ipsam Italiam. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. vs. 174. *rerum potentia,* imperium orbis terrarum, quod promissum est Romae ad *Tiberim* sitae; sed poëtae fluuiis tribuunt, quae vrbibus adiacentibus conueniunt.

260 Adumbratum hoc ex Virg. Aen. VIII, 243—46, vbi dehiscens terra recludit regna pallida, *trepidantque immisso lumine Manes.* Idem Noster repetit V, 356. cf. Homer. Il. *υ,* 61 sqq. *Coniugem,* Proserpinam, infra demum rapiet.

Exsistunt montes, et sparsas Cycladas augent.
Iam petunt pisces; nec se super aequora curui
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata iacent. Ipsum quoque Nerea fama est,
Doridaque, et Natas, tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus aquis cum toruo brachia vultu
Exserere ausus erat: ter non tulit aëris aestus.
Alma tamen Tellus, vt erat circumdata ponto,

268. Heins. dederat *Exanim. natant;* sed *iacent* reuocauit Burm. Ille etiam *antris* pro *vndis* ex melioribus recepit.

264 *Exsistunt*, in conspectum prodeunt, apparent, propria vi verbi. vid. Gronov. ad Liv. XXV, 21. In fundo maris multi montes surgunt, et insulae nil aliud sunt, nisi cacumina montium. Manil. d. l. *Emersere fretis montes, orbisque per vndas Exsiliit.* Etiam h. l. vnus Vatic. atque vnus Leidens. *exsiliunt montes. Sparsae* h. l. *Cyclades*, quamquam *Sporades* i. sparsae insulae ab his diuersae.

265 E monstris marinis poëtae plerumque *phocas* et *delphinos* commemorant. De *phocarum corporibus* diximus ad I, 300. *Delphis* Veterum Linneo dicitur *Delphinus Delphis*, Nostris *der Tummler*. *curui*, ob dorsum repandum. Anacr. od. 51, 27. χορὸς ἰχθύων κυρτός. Solent autem delphini crebro e mari exsilire, atque enatantes exsultare, vnde χορευταὶ et saltatores dicuntur. cf. III, 670 sqq. vid. Plin. H. N. IX, 8. et Müllerus ad Linnei Systema Nat. To. I. p. 505. *Iacere* dicuntur cadauera sine sepultura abiecta, vt monet Burm. Idem putat, totum mare euanuisse, et *summum profundum* explicat arenam non aquis tectam, sed siccam. Fallitur. Mare contractum modo erat, et in superficie aquae iacebant exanimata *resupina*, vt solent corpora mortua in aqua natare.

269 *sub antris*, in antris. vid. ad I, 689. In fundo autem maris *antra* finguntur, in quibus Dii marini habitant. Primus *Neptunus* caussam mundi agere voluit, quia frater Iouis. *Toruus* vultus passim ei a poëtis tribuitur propter maris naturam. Nunc etiam dolor ex aestu vultum obducebat. *Brachia exserere*, nempe orandi caussa. Etenim oratoribus Romanis ad dicendum prodeuntibus sollemne erat *brachium extra togam exserere*. Senec Contr. V, 6. Quinctil. XI, 3. *ter* melius repetitum, quam si *numquam* dixisset.

272 Post illum *Tellus* prodit, quae erat pars illius cala-

Inter aquas pelagi, contractosque vndique fontes,
Qui se condiderant in opacae viscera matris,
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
Opposuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paullum subsedit; et infra,
Quam solet esse, fuit: siccâque ita voce locuta est:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina cessant,

273. *contractos* pro *contractosque* inuexit Heins. vt aquas pelagi innuat constare ex fontibus vndique contractis. 275. *Omniferos*. Quoniam nonnulli *omniparens*, propterea Heins. coni. *omniparos*, idque ex analogia comprobat. 278. *siccaque* exstat quidem non nisi in Vrbin. et vno Ciofan. sed recte receptum ab Heins. pro *sacraque*.

mitatis maxima, mater etiam laborantium fontium, qui, vt liberi tempore calamitoso in sinum matris, in *opaca* (vbi tuti) eius viscera confugerant. Praeclara idea. Non autem *tellus* ipse orbis terrarum intel. sed Dea telluris in terris habitans, vt v. c. *Peneus* est Deus Penei fluuii, in fonte eius sedem habens. Tellus vero non ausa est tota prodire, sed tantum ex aquis, quibus cincta, prospectare, vultusque tollere. Exseruit quidem et *manum*; eam vero non mouere inter dicendum potuit, sed, vt oculos ab aestu et fauilla defenderet, *opposuit fronti*. Et quoniam ne sic quidem aestum ferre poterat, *subsedit*, subsidere fecit terram, quamquam *paullulum* tantum, ne longius abesset ab arce Iouis, quicum agere volebat. Hinc *magnus tremor*. Ita labor Telluris et cura in maximo malo bene notata. *Alma*, omnia alens, proprium et aptum terrae epitheton. *vt erat*, ὡς εἶχε, exprimit statum aut habitum, quo quis erat. IV, 473. *canos, vt erat turbata, capillos*. VI, 237. *vt erat pronus*. 244. *sicut erant iuncti*. Mox reuocandum putaui, *contractosque*, ab Heinsio pulsum. Non enim innuit, aquas pelagi constare ex fontibus, sed omnis generis aquas commemorare vult.

275 Vt Autumno ab Horatio *caput pomis decorum*, sic Telluri a Nostro *omniferi vultus* dantur. *omniferos*, vocab. ab ipso Ouidio factum, aptum tamen terrae πανδώρῳ et παμμήτορι, quae *omnia*, quibus indiget natura humana, *fert* et alit. Lucretio dicitur *omniparens*. *Opposuitque* etc. Silius XIII, 341. *Obtendensque manum solem inferuescere fronti Arcet*. *sicca vox*, quae venit e gutture sicco. Hoc et magis poëticum, et h. l. aptius, quam vulg. *sacraque*. X, 663 *aridus anhelitus*.

279 Non suppliciter orat, sed tota est in indignitate rei

Summe Deûm? liceat periturae viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore leuare.
Vix equidem fauces haec ipſa in verba reſoluo,
(Preſſerat ora vapor) toſtos en adſpice crines,
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora fauillae.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges,
Humano generi, vobis quod tura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid vndae,

284. Ita recte vetuſtiores. Olim edeb. *Inque oculis fumum: volitant ſuper ora fauillae.* Verum de *fumo* in tanto malo vix queſta eſſet Tellus. Heinſ. ſuadebat, *Inque oculis fumi tantum, tantumque fauillae.* Satis aſpere. Nempe ille *ora* ferre nolebat, quia idem voc. praeceſſit. At Ouidius millies intra paucos verſus idem voc. repetit. 286. *adunci.* Multi, *curui.*

demonſtranda, Iouisque negligentia incuſanda. Ineſt aequabile et gratum orationis flumen. Haec compenſant luxuriem ingenii, quae in ſuperioribus aliquoties oſtendit. Prima verba quaſi captationem beneuolentiae quandam habent. *merere* malo ſenſu pro *peccare*, etiam vſ. 291. v. Heynii Obſ. ad Tibul. II, 4, 5. *Vires* ſaepe et igni tribuuntur, et pro ignibus ponuntur, VII, 81 ſcintilla *in veteres creſcit vires.* XIII, 868 Aetna *cum ſuis viribus.* Hinc h. l. periphraſin facit, vt XIV, 274. *vis meri.* Similia ap. Graecos. *clades leuatur*, tolerabilior redditur, *auctore*, quando aut a magno et illuſtri viro, aut, vt h. l. a Deo infertur. Burm. *leuare*, minuere, vt III, 338.

283 *Premere*, opprimere, claudere. Virg. Aen. VI, 155. *preſſoque obmutuit ore.* Multum valet ad mouendos alios, ſi, quae dicimus, eorum oculis ſubiicere poſſumus. Hinc *en adſpice*, et mox *circumſpice*, atque *en Atlas.* Non *cineris* dicit, ſed, quod grauius, *fauillae*, cineris mixti ſcintillis igneis. *honor*, praemium. Saepe ſulci cum *vulneribus* comparantur, et hoc quidem loco commodiſſime. Acerbius etiam Plin. H. N. II, 63. *Ferro, ligno, igne, lapide terra omnibus cruciatur horis. Niſi tamen, quae ſumma patiatur atque extrema cute, tolerabilia videntur. Penetramus in viſcera* etc. De *raſtrorum* grauitate v. ad I, 101. *Exercere* bene de agricultura, atque etiam moleſtiae notionem innoluit. *tura*, quorum cura maxime tangebat Deos. I, 248.

Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Aequora decreſcunt, et ab aethere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At coeli miſerere tui. Circumſpice vtrumque;
Fumat vterque polus; quos ſi vitiauerit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terrae pereunt, ſi regia coeli:
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt: et rerum conſule ſummae.
Dixerat haec Tellus: neque enim tolerare vaporem
Vlterius potuit, nec dicere plura: ſuumque
Retulit os in ſe, propioraque manibus antra.
At pater omnipotens Superos teſtatus, et ipſum,
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato

294. Burm. mallet ita diſtinguere: *Circumſpice vtrumque (Fumat vterque) polum.*

291 *tradita ſorte*, quae adeo ſummo iure ei debentur. *et ab aethere* etc. quatenus decreuerant.

295 *vitiauerit*, violauerit. *Atria* vid. ad I, 172. et de *Atlante* IV, 656 ſqq. *Laborare* eleganter de iis, quae ita premuntur, vt vix oneri ferendo ſufficiant. Horat. I od. 9, 3. *ſiluae laborantes*, nempe niue. Plin. pan. 22. *tecta laborantia* multitudine hominum inſiſtentium.

299 *Confundimur* exquiſitius, quam, redimus, reuoluimur. *Si quid* non ſemper dubitantis eſt, ſed eleganter pro *quod* ponitur. Vid. ad Plin. I Ep. 1. *rerum ſummae*, incolumitati totius vniuerſi. Sic *ſumma reipublicae* ſaepe apud Cic. vid. Erneſti Clav. Cic. *Os ſuum* Tellus Dea *retulit in ſe*, in orbem terrarum. Ciofan. putabat, hoc ductum eſſe a volumine ſerpentis!

304 *Teſtatur* Deos, quippe necaturus infelicem aurigam. *ſummam arcem*, altiſſimam mundi oram, petit, et ſic *arduus* erat. *mouet*, excitat. *vibrata*, agitata, haſtae inſtar. His agitationibus acceleratur iactus teli aut fulminis. Mox *libratum fulmen* eodem ſenſu; nam *librare* pr. de motu manus, quo exploramus pondera. Similes autem motus faciunt, qui magna vi proiicere aliquid volunt. cf. Arnzen. et Schwarz. ad Plin. paneg. XIII. *libratum ab aure* cum vi pingendi. Iacula enim mittuntur vel ab aure, vel a latere. vid. Cerda ad Virg. Aen. IX, 417. vbi, *ſumma telum librabat ab aure.* Noſter infra vſ. 624. *malleus*

Interitura graui; summam petit arduus arcem,
Vnde solet latis nubes inducere terris:
Vnde mouet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
Tunc habuit; nec, quos coelo dimitteret, imbres.
Intonat: et dextrâ libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam; pariterque animâque rotisque
Expulit, et saeuis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi; et saltu in contraria facto
Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena jacent, illic temone reuulsus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:

313. *Expulit.* Olim ed. *Exuit*, quod et plurimi Codd. habent. Alterum, vt et Burm. monuit, maioris est impetus et violentiae. ibid. Coelest. Farnes. vnus Thuani, *saeuos.* 315. Mss. multi, *iugo excutiunt*, quod, vt fortius, Ciof. Farnab. et Heins. placuit. Burm. contra monet, recte quidem dici *collis iuga excutere*, non autem *colla iugo*; atque etiam Senec. Hipp. 1084, vbi Nostrum imitatur, scripsisse, *seque luctantur iugo Eripere.*

dextra libratus ab aure. Senec. de Benef. II, 6. *Infinitum interest, vtrum excusso lacerto tela torqueantur, an remissa manu effluant.*

312 *Expulit anima*, vita priuauit, et *rotis*, curru deiecit. *Animam expellere* est infra VI, 618. Durum quidem est *anima expellere*, ferendum tamen in poëta, praesertim cum *rotis* addatur. Saepe enim duobus diuersis nominibus vnum verb. sic accommodatur. Similiter autem fere locutus est Plin. VIII Ep. 4. *pulsum regia, pulsum vita. saeui ignes*, Iouis fulmina, vt IV Trist. 3, 69. Male igitur h. l. quidam *saeuos.*

316 Lucian. d. l. Κατέαγε ὁ ῥυμὸς, καὶ ἅτερος τῶν τροχῶν συντέτριπται. *Rutili* (*goldgelbe*) *capilli*, quales, Tacito auctore, Germani prisci habebant, ponebantur apud Veteres in magna parte pulchritudinis. Dicuntur etiam *flaui*, graec. ἡλιῶσαι et χρυσαῖ τρίχες. vid. H. Stephan. ad Anacr. od. 29, 5. Hodie magis probantur *blonde Haare.* *Volui* de decidente etiam VI, 238. Virg. Aen. I, 115. *in praeceps*, in caput, prono capite. *stella* etc. cf. Callim. h. Del. vs. 38. Huiusmodi ignes in aëre emicantes, Graecis dicebantur διάττοντες, Senec. Nat. Quaest. II, 14. *stellae transuolantes. potuit cec. videri.* Respexit fortasse Aristot. Meteor. I, 4. vbi huiusmodi ignes vocantur δοκοῦντες ἀστέρες διάττειν. Cum tali stella etiam ap. Homer. Il. δ, 75. Mineruae delapsus comparatur. Phaëthontis casum in Winkelmanni Monum. Ined. n. 43 expressum vides.

Sparſaque ſunt latè laceri veſtigia currûs.
At Phaëthon, rutilos flammâ populante capillos,
Voluitur in praeceps, longoque per aëra tractu
Fertur; vt interdum de coelo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patriâ diuerſo maximus orbe
Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
Naïdes Heſperiae trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum:

318. Burm. aures ingrato ſono *late laceri* offendebantur; quapropter cum Mſſ. nonnullis malebat *laceri late*. Sed v. ad I, 299.

323 *Diuerſus orbis*, pars orbis terrarum oppoſita, nempe ſeptemtrionalis. *Eridanum* excepiſſe Phaëthonta, Veteres conſtanter tradunt, niſi quod Ariſtot. de Mirabb. 82. lacum aquis feruidis aeſtuantem iuxta hunc fluuium nominat. Antiquiſſimis Graecis *Eridanus* erat in margine Europae occidentali, in Oceanum ſeptemtrionalem ſe exonerans, ad cuius oſtium electrum reperiebatur, et a quo non procul inſulae aberant ſtannum mittentes. Rhenum eos intellexiſſe Voſſius ad Virg. G. I, 482 argumentis non contemnendis docet. Sed Pherecydes primus Padum in Italia, qui tum Graecis innotuerat, eo nomine a maioribus deſignatum eſſe putauit, (Hygin. fab. 154) cuius auctoritatem reliqui deinceps Graeci et Romani ſecuti ſunt. Vid. et Munker. ad Hygin. d. l. Vr. h. l. *maximus*, vt a Virg. *rex fluuiorum. ora abluit*, vt ap. Claudian. 28, 166. vbi Eridanus palla velatus, cui Phaëthon intextus, *vulnera lauit anheli*. Pro *fumantia* Heinſ. ex primo Medic. *ſpumantia*, quia illud verb. proximo occurrit. At vnde *ſpuma* in corpore fulmine necato? Reuocaui igitur *fumantia*.

325 — 66. Vltimus actus, qui metamorphoſin continet, propter quam omnis de Phaëthonte fab. narrata. *Naides Heſperiae*, nymphae Italicae. vid. ad vſ. 258. *tumulus*, χῶμα, terra exſtructa, cui *corpora*, oſſa, *dantur* aut mandantur. *ſaxum*, λίθος, στήλη, columna ſepulcralis, cippus. *carmine*, ἐπιγραφῇ, titulo; nam *carmen*, quaecunque formula verborum. *ſignant*, inſculpunt, verb. propr. in hac re. vid. Heinſ. Tales autem inſcriptiones priſca illa aetas ignorauit. Initium ſollemne huiusmodi titulorum, *Hic ſitus eſt*, aut *hic iacet*. *Siti* enim proprie conditi. Cic. Legg. II, 22. Nomini in titulis breuiter adſcribebantur res geſtae. *tenuit*, obtinuit, tueri, regere potuit; magna

HIC SITVS EST PHAETHON, CVRRVS AVRIGA PATERNI;
QVEM SI NON TENVIT, MAGNIS TAMEN EXCIDIT AVSIS.
Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
Condiderat vultus: et, si modo credimus, vnum
Isse diem sine Sole ferunt. Incendia lumen
Praebebant; aliquisque malo fuit vsus in illo.
At Clymene postquam dixit, quaecumque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris et amens,
Et laniata sinus totum percensuit orbem;
Exanimesque artus primo, mox ossa requirens,
Reperit ossa tamen peregrinâ condita ripâ,

330. *Abdiderat vultus* vnus Medic.

tamen erant ausa, quibus excidit. Haec ipsa verba *quem — ausis* ad virtutis studiosum transtulit Senec. de Vita beata cp. 21. Cf. etiam de Prov. 5 extr. Aliter autem iudicauit Horat. IV od. 11, 25. *Terret ambustus Phaethon auaras spes.*

329 Librarii, qui *Nam* in *At* mutarunt, ignorabant, *nam* sic poni, vt subintelligendum sit aliquid, veluti h. l. Pater quidem aberat, nam is etc. Sic et VI, 271. *Obducere* vultum, ad moerorem componere. Casaub. ad Sueton. Tib. 68. *aeger*, qui eum reddebat aegrum, vt *aeger amor* Virgil. G. IV, 464. *isse*, fluxisse, praeterlapsum esse. *aliquisque* etc. Ineptissimus iocus. Parum sanae mentis est in mundi interitu iocari. *vsus in illo*, vt XIV, 268. *vsus in folio.* X, 213 *color in illis.*

334 *lugubris*, vestes lugubres s. atras induta, forte et resectis tonsisue capillis. *Laniare* graue verbum, sed aptum luctui acerbiori antiquissimorum et rudium adhuc hominum, qui vnguibus adeo ora et pectora palmis foedabant. Virg. Aen. I, 673. — Sic *reperit* quidem *ossa*, in *peregrina tamen r.* In terra peregrina mori tristissimum visum. Tibul. I, 3, 3. ibique Heyne in Obs. item Virg. Aen. IX, 485. — *aperto*, nudo. *fouere nomen* frigida admodum locutio videtur Burm. Amplectitur itaque Gronov. Cod. lectionem, *saeuit* i. lacerauit apertum s. nudatum pectus. Sed quidni Clymene *nomen*, quod diu pectore aperto tegebat, *fouisse* recte dicatur, cum *locum fouere* bona locutio sit, de eo, qui assidue et diu in eo versatur? Sic *castra fouere* Virg. Aen. IX, 57. *humum fouere* Georg. III, 420.

Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perſudit lacrimis, et aperto pectore fouit.
Nec minus Heliades fletus, et, inania morti
Munera, dant lacrimas: et caeſae pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant: adſternunturque ſepulcro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
Illae more ſuo (nam morem fecerat vſus)
Plangorem dederant. E queis Phaëthuſa ſororum
Maxima, cum vellet terrae procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubitâ radice retenta eſt.
Tertia, cum crinem manibus laniare pararet,
Auellit frondes. Haec ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur; complectitur inguina cortex:
Perque gradus vterum, pectusque, humerosque, manusque
Ambit: et exſtabant tantum ora vocantia matrem.

340. Ante Heinſ. edeb. *Heliades lugent.* 342. Mſſ. magno numero *miſeris querelis*, vt ad *vocant* referatur. Non male.

340 *Heliades*, ſorores Phaëthontis (*Phaëthontides* apud Germanic. Arat. vſ. 371.) Ἡλίαι ſ. Solis filiae. A Noſtro non niſi tres commemorantur, ab Hygino praef. quatuor; ſed Heſiod. ſeptem numerauerat. *fletus*, quoniam a *lacrimis* diſtingui videntur, forte omnino luctus ſigna. *munera*, honores extremi, qui habentur mortuis, vt Virg. Aen. VI, 884 ſqq. vid. Brouckh. ad Propert. I, 17, 23. *inania*, quia mortuum non in vitam reuocant. Plane ſic *inane munus* apud Virg. d. l. et *vanus honor* Aen. XI, 52. *inane*, omne id, quod fructu caret. *Phaëthonta vocant* ex more lugentium et conclamantium priſcis temporibus. Homer. Od. ι, 65. Virg. Aen. III, 68. Hinc Aen. I, 219. *nec iam exaudire vocatos*, mortuos eſſe.

344 Luctus per certum tempus, idque interdum ſatis longum, durabat, nunc quatuor menſes, quod poëtice expreſſum. v. ad vſ. 453. Iam transformationes per partes rurſus deſcribit. Cf. I, 548 — 52. IX, 351 — 58. X, 489 — 500. Sed Claudian. 28, 164 alium mythum ſequitur, ex quo Heliades cum Eridano et Cycno inter ſidera relatae. *Candida*, pulchra, frequens puellarum epitheton. *Tertia* aliis Aegle, aliis Phoebe eſt.

Quid faciat mater? nisi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? et, dum licet, oscula iungat?
Non satis est. Truncis auellere corpora tentat;
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineae manant, tanquam de vulnere, guttae.
Parce, precor, mater, quaecumque est saucia, clamat;
Parce, precor: nostrum laniatur in arbore corpus.
Iamque vale. Cortex in verba nouissima venit.
Inde fluunt lacrimae; stillataque sole rigescunt
De ramis electra nouis: quae lucidus amnis
Excipit, et nuribus mittit gestanda Latinis.

366. Pro *mittit* vnus Cod. *nutrit*, quod Burm. exemplis illustrat; sed alienum est ab h. l.

subita radice, radice, in quam subito pedes eius mutati.

356 *Impetus* nunc opp. rationi, consilio, et affectum, perturbationem animi vehementiorem indicat. De ea recte *trahere*. — *Cortex in verba nov. venit*, vt X, 497. XI, 256.

364 In quales arbores mutatae sint, poëta h. l. non addit; sed I ex Pont. 2, 33 *populos* (αἰγείρους) nominat. Atque ita et Hesiod. Hygin. Virg. Aen. X, 190. Lucian. aliique. At Virg. Ecl. VI, 62 *alnos* commemorat, quemadmodum alii *vlmos* aut *pinus*. Plin. H N. 37, 2. 3. Communis porro opinio erat (v. et Eurip. Hipp. 740. Apollon. Rh. IV, 596), ex *lacrimis* (ἐκ τῶν δακρύων) illarum arborum *electra* nasci: quod non mirum videri debet, cum arborum resinam Graeci ita dixerint (cf. et X, 501), atque etiam hodie rerum naturalium indagatores eo fere inclinent, vt resinae electra originem debere putent. Si his addideris, quae ad vs. 324 notavimus, satis probabiliter tibi fabulam interpretaberis. Sophocles in trag. deperdita ex aliis lacrimis electra nasci finxerat, nempe quas Meleagri sorores in aues mutatae in India flerent: quod a Plin. d. l. reprehenditur. V. omnino Gesneri Diss. in Comm. Societ. Gotting. To. III p. 72. — *stillata* passiue. *lucidus*, λευκὸς, clarus. *nurus* omnino mulier poëtis. V. ad III, 528. Plin. d. l. narrat, suo tempore Transpadanorum agrestes feminas monilium vice succina gestare, maxime decoris gratia, sed et medicinae. *mittunt* merces terrae eae, vbi maximus eorum prouentus et mercatus.

FAB. II, 367—400. Cycnus, rex Liguriae, dum deflet Phaëthontem, sanguine materno sibi iunctum, mutatur in auem sui nominis. cf. Hygin. fab.

Cycnus. Adſuit huic monſtro proles Stheneleïa Cycnus;
Qui tibi materno quamuis à ſanguine iunctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille relicto
(Nam Ligurum populos, et magnas rexerat vrbes)
Imperio ripas virides, amnemque querelis
Eridanum implerat, ſiluamque ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro: canaeque capillos

371. Tanaq. Faber *amnemque* in *omnemque* mutandum cenſet. Immo *ripis* et *amnem* bene coniunxit. 372. Gebhard. e Mſſ. ſuis, *ſororibus aptam.* Alterum multo melius.

154. et Virg. Aen. X, 189 ibique Heyne. Lactant. Argum. fabulae auctorem facit Phanoclem in Cupidinibus. Nempe ille elegos Ἐρώτων nomine ſcripſerat, de quibus Heinſ. et Burm. ad X, 83. Addita autem haec ſunt haud dubie ſuperiori fab. poſtquam Eridanus pro Pado haberi coepit Pauſan. Attic p. 76. facile ſe credere ait, Cygnum, Ligurum regem, muſica excelluiſſe; ſed eumdem poſt mortem ab Apolline in auem Cygnum eſſe mutatum ſe non credere. Et tam muſici, quam poëtae, cum cygnis comparari ſolebant. Horat IV od. 3, 25. Alius *Cycnus* XII, 72 memoratur.

huic monſtro, huic transformationi; nam *monſtrum* omnis res monſtroſa aut mira. Adſtitit in ripis Eridani Cycnus, cum Heliades in arbores mutarentur. *Stheneleia*, Sthenelei filius. Regem Liguriae cognatum fuiſſe reginae Aethiopum, minime eſt credibile. Itaque hoc aut male fictum, aut ab iis additum, qui Phaëthonta alium intelligebant, ab orientali diuerſum. *mente* forte ad amicitiam referendum. *a ſanguine*, eleganter, quoad ſanguinem. Exempla e Cic. dabit Clav. Cic. *propior*, propius iunctus, ſimilior.

370 *Ligures*, dura et bellicoſa gens, late tenebant maritima loca non modo Italiae ſuperioris, ſed et Galliae, erantque adeo et Padi accolae: et Graeci antiqui omnem Italiam ſuperiorem ab iis nominarunt. Apud Apollon. IV, 646. Argonautae adeunt ἔθνεα μύρια Κελτῶν καὶ Λιγύων. Recte igitur Noſter Ligurum *populos*. Iidem igitur et ſuccinum mittere credebantur, Claudian. 40, 11. et ſuccinum ipſum dictum eſt λιγγύριον. Strabo IV p. 310. *Ripas*, vt loca ſolitaria, petere fere ſolent moeſti. X, 74. *implet amnem querelis*, crebro ibi repetit querelas, nempe cantu. Virg d. l. *Populeas inter frondes vmbramque ſororum Dum canit, et moeſtum Muſa ſolatur amorem.* — *ſororibus*, ſcil. tuis. X, 91 hae tres ſorores mutatae *nemus Heliadum* vrr. et ap. Germanic. Arat. 370 *noua ſilua.*

373 Ex voce virili et graui

Dissimulant plumae: collumque e pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes:
Penna latus vestit; tenet os sine acumine rostrum:
Fit noua Cycnus auis, nec se coeloque, Iouique
Credit, vt injuste missi memor ignis ab illo,
Stagna petit, patulosque lacus: ignemque perosus,
Quae colat, elegit contraria flumina flammis.
  Squalidus interea genitor Phaëthontis, et expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Esse solet: lucemque odit, seque ipse, diemque:
Datque animum in luctus: et luctibus adjicit iram;

376. *vestit.* Octo *velat*, aeque bene. 382. Permulti *orbe*, quod non displicet Burm.

facta est vox cygni tenuis. In describendis transformationibus ipsis prodit Ouid. inexhaustas ingenii copias, verbisque delectis pingit animantium naturas. Cf. similem mutationem XIV, 498 sqq. *Dissimulare* eleganter dr. forma, sub qua quis latet. Heroid. IV, 56. *tauro dissimulante Iovem.* Hinc infra 731 *nec se dissimulat.* IX, 76. sic *celare.* *Canae*, candidae. Virg. d. l. ei *canentem molli pluma senectam tribuit. iunctura*, cuticula. *latus*, alas; nam *pennae* sunt alarum, *plumis* autem reliquae corporis partes velantur. *Vestire* bene de pennis, plumis, crinibus. V. Heins. *tenet os*, occupat locum oris. Ita et vs. 830.

377 *nec se coeloque* etc. Prisci poëtae in fingendis fabulis naturam animantium secuti erant; Noster autem hic et alibi passim naturam earum e fabulis repetit. *Credere se* elemento, in quo mouentur, eleganter drr. animantia. Sic et nautae *se credunt* mari. Vt naturam cygni e fabula explicare posset, ingeniose *Ioui* posuit in dilogia de aëre et de Deo summo. Caeterum et in aëra interdum haec auis se tollit. *perosus*, vt *exosus*, qui odio habet.

381—400 Non episodium inutile, vt Schirachio videbatur, sed pars fab. de Phaëthonte, quam poëta distulit in h. l. quia Cycni mutatio arcte annexa Heliadum transformationi. Facta autem haec eo die, qui sine Sole ibat, vs. 330.

Pater lugebat; lugentes negligunt, quae *decus* adferunt corpori, talesque *squalidi* drr. *Deficere* de occasu solis legitur Propert. III, 3, 44. *qua venit exoriens, qua deficit.* Sed nunc eclipsis intelligitur, qua et ipsa sol *squalidus* videtur, cum alias *niteat* aut *caput nitidum* gerat. *Deficit orbem*, vel orbem terra-

Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab aeui
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur;
Ipse agat: vt saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: neue velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Missos quoque Iuppiter ignes

392. Heins. mallet *aenipedum*. Tales vero equi non bene videntur Soli dari. Vnus *alipedum*, quod non spernit Burm.

rum luce sua destituit, non collustrat, vel suum orbem aut totum aut ex parte obscurat. Quo posteriore sensu et commode cum aliis legi potest *orbe*. Virg. G. I, 442. vbi *Conditus in nubem medio refugerit orbe*. Moesti *lucem* odisse solent; id bene translatum ad Solem, lucis auctorem.

385 sqq. Verissimus sermo eorum, quibus praeter meritum calamitas ab aliis illata. *honor*, vt 285. *agere*, ἐλαύνειν, de auriga. *Si nemo est* etc. cf. 58 s. *Ipse*, αὐτὸς, princeps coetus alicuius. Nunc vero indignantis est. *Tentat hab.* periculum facit, an flectere eas possit. Ita *tentare castra*, *mare* et alia. *Orbatura* etc. Indignans loquitur, quasi Iupiter iam plures patres fulmine orbauerit. *Ignipedes* equi valde displicebant Heins. Sed equis, qui vehunt ignes, qui ignes in pectore habent, ignes ore et naribus efflant, 85. 119. 154. non male a poëtis *ignei pedes* dari videntur.

395 *ne velit inducere* vrbanius, quam, ne inducat. *res*, mundus. Mox maiestas Iouis bene notata. *preces*, quibus *minae* adduntur, a Cic. Attic. IX, 3. *armatae*, a Tacit. An. II, 57 *contumaces* vrr. Apud Lucian. Dial. Deor. 25. Iupiter satis acerbe in Apollinem inuehitur, et ille se peccasse fatetur. Nota rhythmum in verbis *amentes* et *pauentes*. Similis negligentiae exempla Heyne ad Tibul. I, 9, 23 in Obs. collegit. In sqq. *stimuloque* etc. luxuriatur Ouidii ingenium. Hoc enim, quod homines furentes facere solent, vt iram euomant in res innoxias, male transtulit ad Deum. *Saeuire*, verberibus agitare alios. *verbere*, flagello. *natum*, mortem nati.

Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, et adhuc terrore pauentes,
Phoebus equos: stimuloque domans et verbere, saeuit:
Saeuit enim, natumque obiectat, et imputat illis.
At pater omnipotens ingentia moenia coeli
Circuit, et, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quae postquam firma, suique
Roboris esse videt: terras, hominumque labores

398—400. Fides horum versuum Heinsio suspecta erat. Burm. putabat, legi etiam posse, *stimuloque furens, et verbere, caedit*; quo nihil lucramur.

FAB. III, 401 — 530. *Iupiter* vi comprimit *Callisto*, Lycaonis filiam, quam propterea *Diana* e choro suo secedere iubet, *Iuno* autem in *vrsam* mutat. In eam cum *Arcas*, ipsius et Iouis filius, incidisset, sagitta eam transfigere parat, sed Iupiter ambos repente abreptos in coelo collocat, sideraque vicina facit. Nempe Arcades, qui Callistus sepulcrum ostentabant, Pausan. VIII p. 671. eamque, cum in viuis esset, carissimam habuisse videntur, mortuae sidus Vrsae dedicarunt, cuius et nomen et situs, quo numquam occidit, fabulae locum dedit. Eam vero Graecis decantatam fuisse, Pausan. p. 603 tradit. Primus eam Asiethus, Tegeates, historiarum scriptor, narrasse videtur. Hygin. P. A. II, 1 extr. Post eum plurimi, sed magna varietate, repetierunt, Eumelus, Pherecydes, Asius, Hesiodus, quos Apollod. laudat, atque Amphis, comoediarum scriptor. Ex iis, qui restant, v. Pausan. VIII p. 603. Apollod. III, 8, 2. Hygin. fabb. 176. 177. P. A. II, 1. vbi diuersas traditiones collegit. Noster, qui Hesiodum maxime secutus esse videtur, eam egregie exornauit, atque etiam II. Fast. 155 — 93. tractauit.

401 Hoc commento commodissime ad fab. seq. transit. *moenia* coelo aut mundo tribuit Lucret. intelligitque extremas mundi oras, aut mundum ipsum. Sed Noster proprie accepit, quae si essent, forent sane immenso ambitu, vnde *ingentia*. Horum curam gerebat Iupiter; itaque et nunc ea *circuit* et *explorat*, more Aedilium, quibus cura aedificiorum commissa est, et vt V, 360 Pluto Siciliae fundamina, vbi simili amore corripitur. *hominum labores*, segetes et alia opera. Ita Plin. pan. 81, 2 *agrestium labor*. Virg. G. I, 325. Aen. II, 306. *sata laeta boumque labores*. Vir doctus in Ephem. liter. Norimb. intelligit calamitates hominum perpessas et miserias. Verum eo sensu *labores* non, nisi dum perferuntur, perspici

Perspicit. Arcadiae tamen est impensior illi
Cura suae; fontesque, et nondum audentia labi
Flumina restituit; dat terrae gramina, frondes
Arboribus; laesasque jubet reuirescere siluas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrinâ
Haesit, et accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;

405. Damnanda lectio *Prospicit*, quam multi Codd. praeferunt, et quam Douza coniecerat, quia non e coelo spectat. 410. Schepper. malebat *accensi* aut *accensis caluere*. Male. V. not.

possunt. Rode vertit, *der Menschen erlittenen Schaden*, contra linguae vsum. *Perspicit* verb. h. l. aptissimum; dr enim, vt nostrum *besichtigen*, de iis, qui examinant aedificia, vias et alia. Vid. Ernesti Clav. Cic. h. v. *sui roboris* erant, habebant iustum robur, firmitatem

405 *Arcadiam* vocat *suam*, eiusque curam praecipuam gerit, quia in Parrhasio, monte Arcadiae, natus a multis ferebatur; quamquam et Cretenses id honoris sibi vindicabant. vid. Callim. h. Iov. 4 — 10. Hoc quoque transitum adiuuat. *impensior*, maior, et proprie *cura* dicitur *impendi*. *Fontibus* et *fluminibus* abundabat Arcadia, inde εὔυδρος dicta. E fluviis maxime memorabiles Ladon et Erymanthus. Bene *audentia*, tamquam animantia, quae se condiderant in viscera matris, vs. 274. De *labi* v. ad I, 189. *Redit itque*, vt VIII, 163. *refluitque fluitque*. *Nonacris*, mons Arcadiae. v. Munker. ad Hygin. fab. 177. Et haec res gesta est in Nonacrino monte. Hygin. P. A. Lactant. in Arg. *Haesit in virgine*, captus eius pulchritudine constitit. Hinc *baerere* et *adhaerere* de amantibus. V. ad XIII, 906. *Virgo* illa Anietho fuit Megisto, Lycaonis neptis, Cetei filia. A caeteris *Callisto* nominatur; eamque Lycaonis filiam fecere Eumelus, Hesiod. Pausan. Hygin. et auctor versuum Creticorum, quos ille laudat. Alii aliter. V. Apollod. *accepti* non est mutandum. Virg. Aen. VIII, 389. *ille repente Accepit solitam flammam.* *sub*, in.

411 — 16 Apollod. σύνθηρος Ἀρτέμιδος τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ στολὴν φοροῦσα. Hoc ornauit Noster, etiam per comparationem cum aliarum puellarum studiis. Cf. XIV, 264 f. Verbis *lanam mollire trah.* describitur carminatio. Manipuli lanae rudis per instrumentum quoddam ferreum trahuntur, vt a sordibus purgentur et mollescant. v. Scaliger ad Tibul. I, 6, 80. *positu variare comas*, varia compositione ornare capillos, solebant Nymphae amori indulgentes. Medic. Fac. 19. *Vultis odoratos positu*

Nec positu variare comas. Vbi fibula vestem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modo leue manu iaculum, modo sumserat arcum,
Miles erat Phoebes; nec Maenalon attigit vlla
Gratior hac Triuiae. Sed nulla potentia longa est.
Vlterius medio spatium Sol altus habebat;
Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit

412. In multis MSS. locus auctius sic legitur: *vbi fibula vestem Strinxerat, eminuit corpus iuuenile decorque*, in quibus manum alienam facile agnoscis. 417. *habebat*. Duo *agebat*, quod non improbat Burm.

variare capillos. Amorr. II, 8, 1. *Ponendis in mille modos perfecta capillis.* Cf. III Art. 151. De v. *ponere* v. ad I, 477. *coercuerat*, collegerat. *Fibula* constringi solebat *vestis*, qua breui vtebantur venantes, vel in humeris vel circa pectus. De *vittis* vid. ad I, 477. *neglectos*, incompositos, in nodum negligenter collectos, ne dispersi iacerent in humeris. *leue*, vt alibi *habilis arcus*. Cf. autem Virg. Aen. I, 318. f. *Namque humeris de more habilem suspenderat arcum* etc. *miles Phoebes*, venatrix et comes Dianae, vt Peneis I, 475 sqq. et Syrinx vs. 694 sqq. Propter similitudinem belli et venatus, milites et venatores inter se comparantur, et pleraque vocabula vtrisque sunt communia. Horat. I Ep. 2, 67. *militare* de cane venatico.

416 *Triuia*, Diana, praeses triuiorum, quae venari solebat etiam in *Maenalo*, de quo ad I, 216. *gratior*. Hygin. P. A. d. l. ex Hesiodo, *a qua non mediocriter esse dilectam propter vtriusque consimilem naturam*. II Fast. 157 Diana eam, postquam iurata perpetuam virginitatem promiserat, principem facit comitum. Sequitur sententia vera, vnde lector exitum rei diuinare potest. Est autem *potentia* gratia, qua valemus apud alios.

417 *Habere spatium*, illud emensum esse cursu. II Fast. 164. *Aut plus, aut medium Sole tenente diem.* In sacris nemoribus et vetustis non licebat arbores caedere. cf. III, 28. VIII, 329. IV Fast. 649. Tale igitur nemus densum est et vmbrosum.

419—21 Ornate: depositis armis humi quieuit. *lentos*, e ligno flexibili. *quod texerat herba* exquisitius quam, herboso; admonet enim nos, herbam vices vestium stragularum praestitisse. Venantes, ad imitationem vitae militaris, quiescentes capiti supponebant arma. Cerda ad Virg. Aen. VII, 460. *pictam*, distinctam, nisi auro argentoue, certe

Arcus; inque solo, quod texerat herba, jacebat;
Et pictam positâ pharetram ceruice premebat.
Iuppiter vt vidit fessam, et custode vacantem,
Hoc certe conjux furtum mea nesciet, inquit;
Aut si rescierit; sunt ô, sunt jurgia tanti!
Protinus induitur faciem cultumque Dianae:
Atque ait, O comitum, virgo, pars vna mearum,
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se leuat: et, Salue numen, me iudice, dixit,
Audiat ipse licet, maius Ioue. Ridet, et audit;
Et sibi praeferri se gaudet, et oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Quâ venata foret siluâ narrare parantem
Impedit amplexu; nec se sine crimine prodit.

425. Pro *cultumque* quidam *vultumque*. V. not.

ebore aut cornu. *posita*, recumbente. *Custos* potest arbitrum significare, vt *custode vacans* sit i. q. 544. *inobseruata*. Sed etiam virginum et nuptarum custodes erant. II Amorr. 4, 23. Petulanter loquentem Iouem inducit. *Tanti esse* drr. quae tam grauia sunt, vt eorum caussa aliquid vel faciamus, vel omittamus. Suauitas quaedam inest in interrogatione et in repetito *sunt*. Nota etiam *hoc certe*.

425 Vulgaris erat traditio, Iouem assimulatum esse Dianae. Alii narrabant, eum Apollinis formam sumsisse. v. Apollod. Cum Nostro consentit et Amphis ap. Hygin. P. A. sed ille suo modo persecutus est. *induitur cultum Dianae*, cingitur ritu Dianae, et sumit arcum cum pharetra. De his armis *cultus* etiam X, 517. Arcu autem aureo insignis erat illa. I, 696 s. Male Burm. dubitabat, annon ex Mss. quibusdam praeferret *vultumque*, ex leuissima illa caussa, quia interdum *vultus* et *facies* coniunguntur. Etiam Lactant. in Arg. *cultumque* legit. *Fatigatae ornatus pharetra sagittisque, velut Diana, occurrit.* — *pars vna* pro *vna* simpliciter. II Fast. 156. *sacri pars vna chori.* — *numen maius Ioue.* Ingeniose, vt indicet, ex aliena quoque forma Iouis maiestatem eluxisse. *sibi praeferri.* Talia, vt arguta, amat Ouid. *Oscula* etc. XIV, 658. *oscula, qualia numquam Vera dedisset anus.* IX, 538 *oscula non sororia.*

433 Propter *narrare parantem* possis *impedire* sensu vulgari sumere, vt Rode, *er verhindert sie durch Vmarmung.* Exquisitius tamen dictum est,

Illa quidem contra, quantum modo femina possit,
(Adspiceres vtinam, Saturnia, mitior esses!)
Illa quidem pugnat: sed quae superare puella,
Quisue Iouem poterat? Superum petit aethera victor
Iuppiter: huic odio nemus est, et conscia silua.
Vnde, pedem referens, paene est oblita pharetram
Tollere cum telis, et, quem suspenderat, arcum.
 Ecce, suo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens, et caede superba ferarum,
Adspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit,
Et timuit primò, ne Iuppiter esset in illâ.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos; numerumque accessit ad harum.

438. *nemus.* Duo *Venus*, forte ne poëta bis idem dicere videretur.

si *impedire amplexu* explicas per amplecti, vt tropus a vitibus petitus sit, quae retinacula *impediunt*, cingunt. III, 664. Ita *impedire* etiam vs. 868. *Complexibus ambire* XII, 328.

434 — 37 Apollod. ἀκούσῃ συνευνάζεται. Illud ἀκούσῃ Noster pluribus persequitur.

437 *Superum lumen* coelum vocarunt Ennius, Lucret. Virgil. *nemus* et *silua* passim coniunguntur, aut distinguuntur, vt I, 568. v. Burm. *conscia* poëtis et loca dir. in quibus aliquid accidit. Summam Callistus perturbationem bene notant illa, *paene est* etc.

441 *Dictynna*, Diana, sic dicta a δικτύοις, a *retibus*, e quibus vnam comitum suarum seruauerat. vid. Callim. h. Dian. vs. 198. ibique Spanhem. Vide tamen Heynii Exc. ad Virg. Cirin. Dianae vero datae sunt etiam χορῆτιδες nymphae (Callim. vs. 13. 170), quibuscum *choros* exercebat. Virgil. Aen. IV, 409. Ex opinione enim Veterum nulla vita beata Deorum sine choreis. vid. Heyn. Exc. XX. ad Aen. I. add. Spanhem. ad Callim. d. l. et ad vs. 3. 242. H. l. tamen *chorus* videtur omnino coetus Nympharum esse. Nam pro eo vs. 446. *numerus*, vs. 449 *agmen*, vs. 465 *coetus*. Sed et II Fast. 156 *sacer chorus* Dianae, quem Hamadryades fecerint. Erat autem chorus eius numerosissimus. Virg. Aen. I, 500. *per iuga Cynthi Exercet Diana choros: quam mille secutae Hinc atque hinc glomerantur Oreades.* — *superbus* de victoribus, et inde de venatoribus post multas domitas feras. Noster ipse II Fast. 163 explicat, *Mille feras Phoebe siluis venata redibat.* *clamata* significantius quam, vocata. Cum nympha simularet, se lenem vocem non

Heu quam difficile eſt, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, vt ante ſolebat,
Iuncta Deae lateri, nec toto eſt agmine prima:
Sed ſilet; et laeſi dat ſigna rubore pudoris.
Et, (niſi quod virgo eſt) poterat ſentire Diana
Mille notis culpam. Nymphae ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant Lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, et attritas verſabat riuus arenas.
Vt loca laudauit, ſummas pede contigit vndas:
His quoque laudatis, Procul eſt, ait, arbiter omnis:
Nuda ſuperfuſis tinguamus corpora lymphis.
Parrhaſis erubuit. Cunctae velamina ponunt:
Vna moras quaerit. Dubitanti veſtis ademta eſt:
Quâ poſitâ nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitae, manibusque vterum celare volenti,

449 Heinſ. malebat, *toto ex agmine*. 459. Heinſ. ſuadet *tinguamur* e Graeciſmo. 461. *dubitanti*. Alii *cunctanti*, quod e gloſſa fluxit. Sed Burm. vtrumque verb. nimis languidum h. l. videbatur; coni. ergo *luctanti*.

audire, Diana *clamabat*. vid. Burm. *clamore vocare* dixit Silius IV, 597.

447 Grauis et vera ſententia. Vis malae conſcientiae et perturbati animi pudore amiſſo egregie hic notatur. In ſeqq illa ipſa, quae ex Heſiodo Hygin. refert, exornata.

452 *Nymphae ſenſiſſe* etc. Perſtringit et hic libidinem Nympharum, quae plus virgine ſcirent. vid. Burm. et Saſſtius ad h. l.

453 Nono menſe, cum partui vicina eſſet Nympha. *orbe*, in orbem. Plenius X, 295. *Iamque coactis Cornibus in plenum nouies lunaribus orbem*. VII, 179. *vt cornua tota coirent Efficerentque orbem*. Adde ibid. vſ. 530. *labens ibat*, labebatur, vt III, 388. *egreſſaque ſiluis Ibat*, egrediebatur. Homer. Il β 302. ἔβαν φέρουσαι, i ἔφερον. *et attritas* etc. deſcriptio limpidi riui. *contigit*, nempe tentandi cauſſa. Omnia per partes deſcribit. *arbiter*. IV, 63. *Conſcius omnis abeſt*. Quomodo Diana tingui aqua ſit ſolita, ex III, 171 ſ. videmus.

460 *Parrhaſia* olim Arcadia dicta eſt. *dubitanti*, cunctanti, moras quaerenti, ſecum deliberanti; de quo vſu v. Gronov. ad Senec. Thyeſt. 715. Ex more ſuo ſcribere debuiſſet, *Vna dubitat; dubitanti* etc.

I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia: deque ſuo juſſit ſecedere coetu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis,
Diſtuleratque graues in idonea tempora poenas.
Cauſſa morae nulla eſt: et jam puer Arcas (id ipſum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obuertit ſaeuam cum lumine mentem;
Scilicet hoc vnum reſtabat, adultera, dixit,
Vt fecunda fores: fieretque injuria partu
Nota, Iouisque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram;
Quâ tibi, quâque places noſtro, importuna, marito.
Dixit: et, aduerſâ prenſis à fronte capillis,

470. Quo, *aduertit.* 476. *aduerſa.* Plerique veteres *arreptam*, aut *aduerſam*, aut *auerſam*, aut *auerſa*. Heinſ. neſcit, quid inde exſculpat, et plures profert coniecturas. Forte praeſtat *aduerſam*. Vid. Burm. ad Amorr. I, 9, 11.

464 *Sacri*, Deo alicui conſecrati, ſunt omnes fontes. vid. Ciofan. II. Faſt. 174. *nec caſtas pollue, dixit, aquas*. Etiam h. l. Heinſ. ſuadebat *caſtos*, ſine cauſſa. Etenim etiam in *ſacros* et *pollue* iuſta eſt oppoſitio. *ſecedere coetu*. Secundum alios a Diana vel ſponte, vel Iunone incitante, ſagittis confoſſa eſt. v. Apollod.

466 Sequitur mutatio ipſa, quam alii, vt Amphis et Theon in Arat. Dianae, alii Ioui, vt Iunonem falleret, tribuebant. In principio poëta ſui eſt diſſimilis nimiaque breuitate paullo obſcurior; et ne hoc quidem memorat, quomodo Iuno in terram deſcenderit. *matrona*, coniux, vt VI, 581. *altus Tonans* etiam I, 170. *olim*. Ap. Panſan. illico deprehenſam mutat. *Arcada*, auctore Heſiodo, iam vrſa facta peperit. Ab eo Arcadiae nomen inditum eſſe multi Veterum putabant.

470 *Obuerti* etiam Heroid. 19, 191 legitur. *ſaeuam*, vltionis cupidam. *Scilicet* vox indignantis. *iniuria*, nempe mihi illata. *dedecus* de adulterio etiam IX, 26. Similes Iunonis querelae III, 266 ſqq.

474 *nempe* non ſolum affirmantis eſt (certo), ſed h. l. etiam ſimul minantis et ſtomachantis. Burm. Multum igitur praeſtat τῷ *namque*, quod alii habent. Verba *tendebat brachia* ſaepius repetit, etiam vſ. 580. nunc melius omiſiſſet, cum praecedat *pronam* ſtrauit. Ita lector eam cogitaret e lapſu pronam pronae ſtatim vrſae formam accepiſſe.

Strauit humi pronam. Tendebat brachia ſupplex;
Brachia coeperunt nigris horreſcere villis,
Curuarique manus, et aduncos creſcere in vngues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam
Ora Ioui, lato fieri deformia rictu.
Neue preces animos, et verba potentia flectant,
Poſſe loqui eripitur. Vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque manſit in vrſâ;
Adſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualescumque manus ad coelum et ſidera tollit:
Ingratumque Iouem, nequeat cum dicere, ſentit.
Ah, quoties, ſolâ non auſa quieſcere ſiluâ,
Ante domum, quondamque ſuis errauit in agris!
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Saepe feris latuit viſis, oblita quid eſſet;
Vrſaque conſpectos in montibus horruit vrſos;
Pertimuitque lupos; quamuis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniae proles, ignara parentis,

482. Mſſ. omnes (praeter vnum, qui habet *ſuperflua*) praeferunt *verba precantia*, quod ferri nequit, quia praecedit *preces*. Heinſ. ſuadebat, *truces animos per verba precantia*. Sed neque *truces animi* hic ſatis placent, nec *flectere per verba* poeticum eſt. Ita recepi cum Burm. ex ipſius coni. *verba potentia*, quae lect. niſi vera eſt, bonum tamen ſenſum miniſtrat.

480 *laudata Ioui*, quae pulchra viſa erant Ioui. vid. Burm. ad Phaedr. I, 12, 1.

482 *animos*, iram Iunonis. *potentia*, efficacia, multum valentia, vt *potentes herbae*, de quibus ſupra. *poſſe loqui*, facultas (τὸ δύνασθαι) loquendi. XI, 177 *poſſe moueri*. Horat. I Ep. 7, 27. *reddes dulce loqui*. Sed et apud Graecos Infinit. ſine articulo vim ſubſtantiui habet.

487 Pedes, qui qualicunque modo manuum vices praeſtabant. Cf. I, 730 ſ. *Facta*, quae in aliam rem mutata ſunt. Ita *facti rami* I, 566.

489 *ſola*, deſerta.

495 quamuis pater, Lycaon (vnde ipſa *Lycaonia*), olim in lupum eſſet verſus. Multa ad haec verba diſputarunt Interpretes; ſed talia non vrgenda ſunt in Ouidio. Illuſtrare voluit inde a vſ. 489. illud, *mens antiqua manſit*, et ſimul triſtem fortunam inde enatam indicare.

496 *ignara parentis* et mox

Arcas adeſt, ter quinque ferè natalibus actis.
Dumque feras ſequitur; dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis ſiluas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem: quae reſtitit Arcade viſo,
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refûgit;
Immotosque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiusque accedere auenti
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit omnipotens, pariterque ipſosque nefasque
Suſtulit; et celeri raptos per inania vento
Impoſuit coelo, vicinaque ſidera fecit.
  Intumuit Iuno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit; et ad canam deſcendit in aequora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reuerentia mouit
Saepe Deos: cauſſamque viae ſcitantibus infit:

497. Vulgo, *ferens natalibus annos*, quod Heinſ. reiecit, vt non Latinum. Burman. monet, *gerere annos* recte dici, ergo et *ferre*. 503. Gebhard. e duobus Mſſ. protulit *Intimuit*, cuius tamen verbi auctoritas dubia Burm. recte videtur.

vſ. 503. *neſcius*, non agnoſcens matrem, aut neſciens, matrem eſſe in vrſam mutatam. Hunc occurſum autem Ouidius ipſe haud dubie finxit. *adeſt* ſaepe de repentino aduentu. *ambit* exquiſitius quam, circumdat. Sic VI, 101 *circuire* pro circumducere.

503 *auere*, verbum Lucretio familiare, notante Heinſio, Burm. conferre iubet Bentlei. ad Horat. I Ep. 14, 9.

506 *Suſtulit* in dilogia poſitum eſt. Rapuit è terris *ipſos*, et prohibuit *nefas*, caedem matris. *inania*, aër et aether. *vicina ſidera*, Arctos maior et Arctophylax, de quibus ad vſ. 132 et 176. vidimus. Ita autem et Amphis ap. Hygin. et Eratoſth. c. 8. Caeteri de filio inter ſidera relato ſilent.

508 Quod ſub finem huius loci narratur, ſidera illa in aequore tingui vetita eſſe, id Noſter ab antiquis traditum acceperat. Lactant. in Arg. *a Thety et Oceano non tingitur, vt Heſiodus indicat.* Similiter Hygin. P. A. et in verſibus Creticis ap. eundem fab. 177. Quomodo autem Ouidius hoc tractauit? Nempe iter Iunonis finxit et orationem acerbiſſimam ad Deos marinos; in quo ante oculos Virg. Aen. I, 36 — 75 habuit, vbi Iuno Aeolum adit auxilii implorandi cauſſa, et Aen. VII, 292 ſqq vbi ad Acheronta deſcendit. In omnibus his locis ſimiles querelae, nihil ſe efficere poſſe, ſed ad auxilium

Quaeritis, aethereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim? pro me tenet altera coelum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, coelo
Videritis ſtellas illic, vbi circulus axem
Vltimus extremum, ſpatioque breuiſſimus, ambit.
Eſt vero, cur quis Iunonem laedere nolit,
Offenſamque tremat, quae proſim ſola nocendo?
En ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. Sic ego poenas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.

512. Tres Codd. *Dearum*, non improbante Burm. 514. *Mentiar* non niſi in vno, vnde Heinſ. recepit. Aeque recte caeteri omnes *mentior*. Vid. Burm. 517. *ambit*. Nonnulli *exit*, quod Heinſ. venuſtum videtur. Vnde vero illa venuſtas? Circulus axem non *exit*, ſed *ambit*.

aliorum confugiendum. *Senex* Oceanus fingitur etiam in monumentis antiquis. vid. Gronov. ad Melam III, 1. init. vbi effigies eius expreſſa. Omnino Dii marini ſenes habebantur, vnde *cana Tethys*. Senectus parit *reuerentiam*, qua illi Deos *mouent*, impellunt, vt ab ipſis auxilium petant.

512 In hac orat. Iuno magis dolet ſe ſpretam, quam adulterio coniugis laeſam; furta enim eius, quibus diu adſueta (I, 606), minus curabat. Ira autem ex contemtu bene expreſſa. Satis inuidioſe ſtatim in principio irruit in rem, *pro me tenet altera*, alia, *coelum*, vt IX, 146. *thalamos tenet altera noſtros*. Senec. Herc. Fur. init. vbi Noſtrum imitatur, *pellices coelum tenent*. De forma loquendi, *mentiar* aut *mentior*, *ſi*, vel *niſi*, vid. Heinſ. ad III, 271. et Burm. ad h. l. qui laudat Homer. Il. κ, 534. ψεύσομαι ἢ ἔτυμον ἐρέω. — Monet Schirach. contra Geſner. ex h. l. *nuper* non modo ad menſes et dies (adde ad annos et ſecula adeo) referri, ſed etiam, vt h. l. ad horas. *vulnus*, qui dolores alteri creat. *honoratas ſtellas*, in numerum *ſtellarum* receptos, atque adeo *honore* diuino affectos. *ſummo coelo*, iuxta polum, qui maxime eleuatus ſupra finitorem. Hunc ambit circulus polaris, qui, vt e ſphaerae ratione ſponte intelligitur, *breuior* eſt caeteris. Docte cum Aſtronomis Iuno loquitur.

518 *Vero* cum indignatione interrogantis eſt. *Iunonem* cum vi pro *me*. Virg. Aen. I, 48. *Et quisquam numen Iunonis adoret Praeterea, aut ſupplex aris imponat honorem?*

Vindicet antiquam ſaciem, vultúsque ferinos
Detrahat; Argolicâ quod et ante Phoronide fecit.
Cur non et pulſâ ducat Iunone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumat?
At vos, ſi laeſae contemtus tangit alumnae,
Gurgite caeruleo ſeptem prohibete Triones;
Sideraque in coelo, ſtupri mercede, recepta
Pellite; ne puro tinguatur in aequore pellex.
  Dî maris adnuerant. Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus aëra pictis,

525. *et pulſa.* Quidam *expulſa.* 531. Heinſ. ex vno Mſ. malit *agili.* Sine cauſſa. In vno Medic. *hilaris*, quod non improbat Burm. 532 Pro *pictis* quidam *iunctis*, quod placet Heinſ. Sed Burm. recte monet, repetitionem h. v. verſ. ſeq. adferere vulg.

523. *Vindicamus* ea, quorum poſſeſſione excidimus. *Argol. Phor.* deeſt *in.* v. Burm. Male olim leg. *quod in ante.* Bene autem Ius exemplum adfertur; fabulae enim ſimillimae ſunt, in vtraque Iouis amores, Iunonis ira, mutatio in feram et inde in Deam. Hinc et earum ſtatuae vicinae in Athenienſium arce. Pauſan. I. p. 59. *pulſa*, expulſa, vt Heroid. IX, 131 vbi v. Heinſ. Acerbiſſime *ſocerumque* etc. *Sumere* ſollemne in hac re.

527 Thetis nutrix fuerat Iunonis. *gurgite* etc. vid. ad vſ. 172, vbi rem illuſtrauimus, et ad 508. *Gurgite*, aqua, *caeruleo* ornat. *ſept. Tr.* Hygin. f. 177. Iupiter *ſtellam fecit, quae Septemtrio appellatur.* Lactant. ad Stat. III Theb. 685. *Vrſa maior vocatur ſeptemtrio.* — *in coelo recepta*, vt Heroid. VI, 20 *in parte recepta tori.* Mare vocatur *purum*, quia habet vim expiandi, quam ei tribuerunt Veteres haud dubie propterea, quod cadauera in litus eiicit. Senec. Nat. Quaeſt. III, 26.

FAB. IV, 531 — 632 *Coruus candidus in nigrum.* Coronidem, Phlegyae, bellatoris maximi, filiam amabat Apollo. Sed cum illa etiam Iſchyn quendam (vid. Munker. ad Hygin. fab. 102.) admiſiſſet, Apollo Coronidem interfecit, Aſclepiumque ex vtero exſectum educauit, coruum autem, qui ingratum eius adulterii nuntium ipſi attulerat, ex albo in nigrum commutauit. Fabulam Pherecydes, Heſiodus et Iſter narrauerant. Habent eam Pindar. Pyth. 3 ibique Schol. Apollod. III, 10, 3. Hygin. fab. 202 et A. P. II, 40 ex Iſtro. Pauſan. I p. 170 ſ. triplicem de Coronide et Aeſculapii natalibus traditionem ſeruauit, quarum vna cum Ouidiana conſpirat, niſi quod Coronis a Diana in-

Tam nuper pictis caeso pauonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuisses,
Corue loquax, subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit haec quondam niueis argentea pennis
Ales, vt aequaret totas sine labe columbas,
Nec seruaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.

terimitur. Aliam ex Argiuorum carminibus sumsit. Ex illa Phlegyas, bellator ferocissimus Thessaliae, cum in Peloponnesum speculatum venisset, filia eum secuta Aesculapium parit atque in monte quodam exponit, vbi eum capellae mammis nutritum et coelesti igne fulgentem pastores reperiunt. Quae ad corui decolorationem pertinent, ea inde orta videntur, quod in frigidis terris nigrae aues albescunt. Aristot. H. A. III, 12. Caeterum huic fabulae duae aliae commodissime insertae sunt, *Coronei filiae* in cornicem et *Nyctimenes* in noctuam mutatio.

Habilis propter celeritatem, qua agitur. X, 717 *leuis currus* Veneris. Tibul. IV, 1, 130 *Iupiter ipse leui vectus per inania curru*. Horat. I od. 35, 8 *volucrem Iouis currum*. Virg. Aen. I, 147 *leues rotae* Neptuni. Senec. Med. 787 *Triuiae currus agiles*. Burm. vero monet, *habilem* posse h. l. esse aptum Iunoni, vt ap. Cic. *calcei habiles*.

533 In hoc transitu, in quo similitudo paullo altius repetita est, nec placere potest lectori euentus fabulae occupatus, atque adeo in fine non nisi vno versu repetitus. De picta pauonum cauda vid. I, 723. *Alas* nominat et omnino pennas, plumasque intelligit. *nigrantes*, nigras. *vertitur in alas nigr.* vertitur sic, vt alae nigrescant.

536 *Alites* ex disciplina augurum dicebantur aues augurales maiores, in quibus coruus, *ales Phoebeius* (vs. 545.) i. Apollini sacer et gratus, in cuius etiam corona sedentem nummi exhibent. *Candidi* corui etiam hodie frequentes reperiuntur in terris borealibus; neque tamen illi toti albent, sed nigro colori admixtum habent candidum. vid. Mullerus ad Linnei Syst. Nat. To. II. p. 171. Sed olim, ex opinione Poëtae, haec ales erat *niueis argentea pennis*, i. niueae s. candidae eius pennae referebant colorem argenti. Sic III, 406. *nitidis argenteus vndis*. — *sine labe*, sine macula nigra aut *alius coloris*. Schirach. sine caussa *totas* mutari volebat in *totus*. Etenim *totas sine labe*, quae in toto corpore nullam maculam habent, significantius est coniectura illa. De *anseribus* tempore Manlii Capitolium seruantibus, adscendentibus Gallis, res nota e Liuio V, 47.

Lingua fuit damno: linguâ faciente loquaci,
Cui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulchrior in totâ, quam Lariſſaea Coronis,
Non fuit Haemoniâ. Placuit tibi, Delphice, certè,
Dum vel caſta fuit, vel inobſeruata. Sed ales
Senſit adulterium Phoebëius: vtque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter; quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur vt omnia cornix.
Auditâque viae cauſſa, Non vtile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meae praeſagia linguae.
Quid fuerim, quid ſimque, vide; meritumque require:
Inuenies nocuiſſe fidem. Nam tempore quodam

Hinc Lucret. IV, 687. *Romulidarum arcis ſeruator, candidus anſer*, quem locum Noſter haud dubie ante oculos habuit. Iucunde autem hos nominauit pro anſeribus in genere. *Loquacem linguam* etiam poëtae hic obſeruabis, ſi attenderis ad illa, *cum candidus ante fuiſſes — fuit niueis argentea p. ales — cui color albus erat. contrarius* ſ. niger color inde dictus eſt *coruinus*, et κόρον Graecis eſt μέλαν. Burm.

542 *Haemonia*, Theſſalia, (vid. ad I, 568.) cuius vrbs nobiliſſima *Lariſſa* ad Peneum amnem. Omnia in hac fab. ex Arcadia tranſlata ſunt in Theſſaliam. Vid. Burm. ad vſ. 599 et Heynium ad Apollod. d. l. *Pulchrior* etc. Ἱμερόεσσα Κορωνὶς vr. in oraculo Pythiae ap. Pauſan. p. 171. *caſta*, quae non rem habuit cum alio praeter Apollinem.

545 Coruum Apollo cuſtodem addiderat Coronidi, ne quis eam violaret. Hygin. *Tendere iter*, *curſum*, *fugam*, phraſes ſollemnes; ſubintelligendam eſſe in his praepoſit. *per*, monet Perizon. ad Sanctii Min. III, 3. p. 305. Drakenb. ad Sil. X, 73 explicat, celerare curſum. Celeritatis notio etiam ineſt in *motis alis*. *ſcitetur vt omnia*. Garruli enim et curioſi ſunt rerum alienarum. *garrula cornix*, λακέρυζα κορώνη, Heſiod. Ἐργ. vſ. 747. Ariſtoph. Auib. vſ. 610. Hinc prouerb. λακέρυζα κορώνης. Anacr. IX, 36. cf. Plin. H. N. X, 12. init.

549—595 Iucunda eſt haec auium vna volantium confabulatio, eiusque ope duas alias fabulas cognoſcimus. Prioris origo ex nomine ipſo reperenda eſt, cum cornix Graecis κορώνη diceretur. *Non vtile*, noxium, figura litotes, qua amici disſuadentes vti ſolent. *Vide* vox eorum, qui exemplis monent. *meritum*, culpa, peccatum. V. ad 279. *fidem*, qua

Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
Clauſerat Actaeo textâ de vimine ciſtâ:
Virginibusque tribus, gemino de Cecrope natis,
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde leui denſâ ſpeculabar ab vlmo.

555. Poſt hunc verſ. olim alius ſequebatur, *Seruandam dederat, ſed inconfeſſa, quid eſſet*, tum ſeq. *Et legem.* Sed Heinſ. cum illud additamentum a priore Regio, priore Erfurt. et aliis duobus abeſſet, praeterea Vatic. Vrbinas et ſex alii *Hanc legem* praeferrent, bene loco conſuluit illo verſu eiecto, et hac lect. recepta.

dedita erat Mineruae. Commode adſperſit aliam fabulam ſimilis argumenti. *Cornix pulſa tutela Mineruae.*

553 Vulcanus cum Minerua concumbere voluit. Sed cum Dea repugnaret, pudicitiamque defenderet, ſemen Vulcani in terram decidit, vnde puerum natum ἀπὸ τῆς ἔριδος καὶ χθονὸς (a certamine et terra) *Erichthonii* nomen traxiſſe dicunt. Hunc Minerua in ciſta, dracone appoſito, ſeruandum dedit Aglauro, Herſae et Pandroſo, Cecropis filiabus; quae cum ciſtam aperuiſſent, cornix rem indicauit, ſed ob ingratum nuntium tutela Mineruae pulſa eſt. Ineptam hanc fab. etymologica nominis Erichthonii interpretatio peperit. Antiquiores tantum Vulcani et Terrae filium eum dixerant. Id quam varie deinde tractatum ſit, apparet ex Eurip. Ion. 267 ſqq. Pauſan. I p. 41. Apollod. III, 14, 6. Hygin. P. A. II, 13. Fulgent. Myth. II, 14. Antigon. Hiſt. Mir. c. 12. Etymol. M. in Ἐρεχθεύς. Adde Heynii Antiqu. Aufſätze P. I p. 42. De Cecropis filiabus v. Pauſan. p. 7. — *Actaeo* ornatus cauſſa additum, quia res geſta in Attica, quae olim *Acte.*

555 Cecrops Graecis dictus eſt διφυὴς haud dubie propterea, quod Aegypto oriundus in Graeciam peruenerat, et ſic vtrique genti annumerari poterat. Heſych. διφύεις· οἱ δύο φύσεις ἔχοντες. Hoc vocab. Graec. Noſter interpretatur, *geminus.* Etiam Centauri, quos Iſocrat. διφύεις vocat, ei *gemini* ſunt, vt vſ. 630. VI, 126. Apollod. III, 14, 1. Cecrops συμφυὲς ἔχων σῶμα ἀνδρὸς καὶ δράκοντος.

557 *Vlmum* nominat, cuius folia denſa facile auem abſcondere poterant. *leui* tantum ornat. *tuentur*, clauſam ſeruant ciſtam. *ſine fraude*, fideliter. *duae.* Ap. Pauſan. vna Pandroſos. *Aglauros* ab Apollod. III, 4, 2. *Agraulos* ſcribitur, quod Heyne rectius iudicat, cum contra Barneſ. ad Eurip. Ion. 23 omnia illa loca, vbi haec ſcriptura occurrit, mutanda cenſeat. *nodos diducit* Rode vertit, *loeſet die Knoten.* Immo *nodi* ſunt ipſa vimina texta, quae pr. drr. *diduci*, quando

Quid facerent. Commiſſa duae ſine fraude tuentur,
Pandroſos, atque Herſe. Timidas vocat vna ſorores
Aglauros: nodosque manu diducit, at intus
Infantemque vident, adporrectumque draconem.
Acta Deae refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutelâ pulſa Mineruae;
Et ponar poſt noctis auem. Mea poena volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quaerant.
At puto, non vltro, nec quidquam tale rogantem
Me petiit. Ipſâ licet hoc ex Pallade quaeras:
Quamuis irata eſt, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïcâ clarus tellure Coroneus

560. Veteres *deducit.* Heinſ. coni. *ſeducit.* Sed *diducit* bene ſe habet. V. not.

ab iis, qui introſpicere cupiunt, diſtrahuntur. Sic *nodi* reti tribuuntur nexili Virg. Aen. V, 510. Eurip. λῦσαι τεῦχος, ſoluiſſe arcam. Alii ἀνοίγειν. Sed Noſter ſpecialem notionem ſubiecit. Plurali *vident* non debebat Schepp. offendi; etenim Aglauros arceſſerat ſorores diductis nodis. *adporrectumque dr.* Rode, *das Kind balb Menſch, balb Drache.* Tradebant ſane nonnulli, eum habuiſſe crura anguina, quemadmodum eum alii merum anguem fuiſſe fabulabantur. Hygin. d. l. Sed illam interpret. h. l. non admittunt Ouidii verba. Is potius conſentit cum Apollod. et Fulgent. quorum hic, *Minerua eum abſcondidit in ciſtam, dracone appoſito;* ille plane, vt Noſter, vident τῷ βρέφει παρεσπειραμένον δράκοντα. Apud Eurip. Ion. 22 et 1427 ei ad corporis cuſtodiam duo dracones adiuncti. Sic et ap. Antigon. *Draco* ille ſub Erichthonii nomine in ſtatuis Mineruae cernebatur. Pauſan. I p. 58. Hinc pars fabulae orta. — Quam poenam temeritatis paſſae ſint iſtae, hic non additur. Nempe inſania correptae e praerupto loco ſe praecipitarunt. Eurip. Pauſan. Apollod.

563 *dicar pulſa*, pulſa ſim. Animantia et arbores Diis ſacrae drr. in eorum *tutela* eſſe. Phaedr. III, 17. *ponar poſt*, locum meum cedere coacta ſim. *volucres*, etiam homines, monere poteſt, ne *voce*, ingratis nuntiis perferendis, criminibusque temere detegendis, ſibi et aliis moleſtias creent.

566 Ne coruus putaret, cornicem ideo pulſam eſſe tutela Mineruae, quod ingrata ei fuerit haec auis, monet, ſe a Dea ipſa vltro electam eſſe comitem; atque ita viam ſibi pandit ad transformationem ſuam narrandam. *At puto* amat Noſter in obiectt. quas remouere vult. III, 266. XI, 425.

(Nota loquor) genuit, ſueramque ego regia virgo:
Diuitibusque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit: nam cum per litora lentis
Paſſibus, vt ſoleo, ſummâ ſpatiarer arenâ,
Vidit, et incaluit pelagi Deus: vtque precando
Tempora cum blandis conſumſit inania verbis;
Vim parat, et ſequitur. Fugio, denſumque relinquo
Litus, et in molli nequicquam laſſor arenâ.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit vllum
Vox mea mortalem. Mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia coelo;
Brachia coeperunt leuibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat; inque cutem radices ederat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, vt ante, pedes retinebat arena:
Sed ſummâ tollebar humo: mox acta per auras
Euehor, et data ſum comes inculpata Mineruae.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris

572. *cum.* Heinſ. auctoritate Medic. et duorum Moreti *dum.* Male. 581. *horreſcere*, quod nonnulli habent, fluxit ex vſ. 478.

In ſeqq. multum ἦθος. *Nota loquor* addit, quia natales iactat. Feſtiue, *ne me contemne.*

573 Virg. G. I, 389. Cornix *ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.* Spatiantur autem cornices *lentis paſſibus*, idemque inceſſus etiam virginem regiam decet. *mollis*, pedibus cedens, quo facile laſſantur currentes. Opp. *denſum*, ſolidum; adſpergine enim maris litus dureſcit. — *non contigit*, non exaudita eſt. IV, 164. *Vota tetigere Deos, tetigere parentes.* — *pro virgine virgo.* Claudian. 35, 207. *ſtimulat communis in arma virginitas.*

580 Singula membra in actu quodam mutantur. *coelo* aeque recte ac *ad coelum.* *Brachia* melius in alas mutata finxiſſet. Eadem autem verba 477 ſ. *Currere* quaſi praeluſio quaedam volatus etiam XI, 336. Tum initium verbo *tolli*, denique ſucceſſus verbis *acta euehor* exprimitur. Ap. Virg. Aen. XI, 136 creſcens adeo pinus *agitur ad ſidera.* *Reiicere* in tergum, verb. in hac re proprium, vid. Burm. *molibar*, parabam.

Crimine Nyctimene, noſtro ſucceſſit honori?
An, quae per totam res eſt notiſſima Leſbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? auis illa quidem: ſed conſcia culpae,
Conſpectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat: et à cunctis expellitur aethere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, reuocamina, coruus,
Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.
Nec coeptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juuene Haemonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt, audito crimine, amanti:
Et pariter vultusque Deo, plectrumque, colorque

600. *Amanti* habet non niſi quartus Palat. vnde Heinſ. recepit. *Amantis*, quod agnoſcunt reliqui, eſt ambiguum, poteſtque et cum *laurea* et cum *crimine* coniungi.

590 Rurſus alia adſpergitur fabula, ſed breuiter, vſ. 591 — 595. *Nyctimene* fuit vel Epopei, regis Lesbiorum, vel, ſecundum alios, Nyctei filia. Vi eam compreſſam a patre, prae pudore abiiſſe in ſiluas, ibique a Minerua mutatam eſſe in noctuam, quae pudoris cauſſa interdiu lateat, ſcribit Hygin. fab. 204 et 253. Aliter Seruius ad I Georg. 409.

Temerare, inceſtu contaminare, polluere, vt XV, 501. Omnino eſt, temeraria, audacia aggredi et violare res ſacras et illicitas. VIII, 742. XV, 75. Tibul. III, 5, 7. *temeranda ſacra nulli virorum. conſcia culpae* etc. vid. ad vſ. 377. Noctua ideo lucem fugit, quod pupulam oculorum adeo laxam gerit et apertam, vt lucem diurnam ferre nequeat.

599 Heſiod. in fragm. a Strabone ſeruato, ὅτι Ἴσχυς Εἰλατίδης γῆμε Κόρωνιν. Iſchyn autem Apollo ſagittis confecit. Apud Pindar. Pyth. 3, 46. ſqq. Delphis verſans hoc reſciuit per artem ſuam fatidicam. Sed quoniam coruus auis auguralis, propterea is additus fabulae. De *Haem. iuv.* v. ad 543.

601 *vultus excidit* ei, cuius hilaritas mutatur in ſollicitudinem et moerorem. *Color excidit*, cum vultum occupat pallor. Contrarium eſt *vultum recipere* Faſt. IV, 615. Bene autem ſic notata animi perturbatio. Cf. IV, 175. 229. Similiter Tibul. IV, 2, 4. *Ne tibi miranti turpiter arma cadant.* Propert. IV, 4, 19. de obſtupefacta virgine, *Interque oblitas excidit vrna manus.* Liu. 39, 34. *Adeo perturbauit ea vox regem, vt non color, non vultus ei conſtiterit.* — *Tumida ira*, quae mox eruptura eſt in vindictam, poenam, tropo petito vel a mulieribus parturien-

Excidit. Vtque animus tumidâ feruebat ab irâ;
Arma adſueta rapit; flexumque à cornibus arcum
Tendit; et illa ſuo toties cum pectore juncta
Indeuitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque à vulnere ferro
Candida poeniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: Potui poenas tibi, Phoebe, dediſſe;
Sed peperiſſe prius: duo nunc moriemur in vnâ.
Hactenus; et pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animae frigus letale ſecutum eſt.
Poenitet heu! ſerò poenae crudelis amantem;
Seque, quod audierit, quod ſic exarſerit, odit:
Odit auem, per quam crimen cauſſamque dolendi
Scire coactus erat: neruumque, arcumque, manumque
Odit, cumque manu, temeraria tela, ſagittas.
Collapſamque fouet; ſerâque ope vincere fata
Nititur; et medicas exercet inaniter artes.
Quae poſtquam fruſtra tentata, rogumque parari

tibus, vel a nubibus tempeſtatem minantibus. v. Schwarz. ad Plin. pan. 28. *rapit* de impetu iraſcentis. V, 64. *arcus arripit.* H. l. tamen, praeter vnum, omnes, *capit.* Et ſaepe haec duo permutata ſunt a librariis. *a cornibus*, quoad cornua. *pectora iungere* ſaepe de amplexu et concubitu. *Indeuitato*, certo, vocab. ab ipſo Ouidio cuſum, vt *indeclinatus*, *indeiectus* etc. *poeniceus* ſ. purpureus cruor, φοινίκεον αἷμα. Purpura enim habet *nigredinem ſanguineam* Caſſiod. lib. I. Varr. Epiſt. 2. Cum purpureo cruore *candida* fere membra coniunguntur, auctore Homero.

611 Hunc vſ. abeſſe mallem; adeo languet et otioſus eſt. *inane animae*, exanimatum, vt alibi *inane ſanguinis. ſecutum eſt*, occupauit.

615 *neruum* et totum *arcum.* Poſt nomina partium non raro ponitur totum. *ſagittas*, quippe *temeraria* (quibus ipſe temere, importune vſus erat) *tela.* Sic XIII, 401. *vt referat*, *Tyrinthia tela*, *ſagittas.* Tibul. II, 6, 15. *fractas vtinam*, *tua tela*, *ſagittas.* Ita et Silius I, 322. *fouet*, nempe amplexu, vt 339. X, 186. *Collabi* et *corruere* de iis, qui morientes cadunt. *vincere fata*, morti eam eripere. *fatum*, vt μοῖρα, de morte. *Medicas artes* et ſupra in ſe ipſo (I, 524) et nunc in amata, et X, 186 in Hyacintho interfecto, *inaniter*, ſine fructu, *exercebat.*

Vidit, et arſuros ſupremis ignibus artus;
Tum vero gemitus (neque enim coeleſtia tingui
Ora licet lacrimis) alto de corde petitos
Edidit: haud aliter, quam cum, ſpectante iuuencâ,
Lactentis vituli, dextrâ libratus ab aure,
Tempora diſcuſſit claro caua malleus ictu.
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores;
Et dedit amplexus, injuſtaque juſta peregit,
Non tulit in cineres labi ſua Phoebus eosdem
Semina: ſed natum flammis vteroque parentis

620. Pro *vidit* Heinſ. ex Schol. Statii ad Theb. VI, 384 dedit *ſenſit.* Verum ille forſan loc. memoriter laudauit. 622. *licet.* Heinſ. ex eodem Schol. adſentiente vno Mſ. recepit *decet.* Illud tuetur Brouckh. v. not.

620 *ſuprema*, omnia, quae in honorem et vſum mortuorum fiunt.

621 Non licet Diis flere. cf. IV. Faſt. 521. Eurip. Hipp. vſ. 1395, vbi Diana, κατ' ὄσσων δ' οὐ θέμις βαλεῖν δάκρυ. Fortaſſe haec quoque lex, vt illa, de qua mox ad vſ. 678. dicemus, ab Euripide ficta, et ab Ouidio, qui ſaepe Euripid. exprimit, inde ſumta. Hoc quidem certum eſt, Deos ſaepenumero ab hoc vel decore vel lege receſſiſſe; vt exemplis bene multis docet Brouckh. ad Propert. II, 13, 54. *alto*, profundo, *de corde*, vt *alto pectore* I, 656.

623 Superflua et mira comparatio. *libratus ab aure* vid. ad vſ. 311. Cf. Virg. Aen. II, 222. vbi multo melior ſimilitudo.

627 *Iuſta* ſunt *funebria*, quod nomen interdum additur, et vocantur *iuſta*, quia debentur mortuis. Hinc *iuſta facere* aut *peragere*, rite et debitis honoribus ſepelire. *Iuſta*, omnino modus certus, quo ſollemnia officia tempore certo peragenda ſunt, vt *iuſta militaria* etc. v. Gronov. Obſ. IV p. 576. Additur *iniuſta*, ὀξυμώρως, quia iniuſta nece affecerat Coronida. Sed Schirach. reddit cauſſam hanc „namque non admodum bene de eo fuerat merita Coronis.“ Sollemne erat *amplexus* et oſcula *dare* in rogo ponendis. Propert. II, 10, 29. *in cineres labi*, reſolui in cineres. Horat. IV od. 13, 28 *dilapſam in cineres facem.* Arnob. VII p. 251 *diſſolutum in cineres labitur.* — *Semina*, prolem ſuam. Eurip. Iph Aul. 524. Σισύφειον σπέρμα. *vtero eripuit.* Sic III, 311 ex vtero matris Bacchus eripitur. Virg. Aen. X, 315. *Lichas exſectus iam matre peremta*, et hinc Phoebo, Deo medico, ſacer. Ibi Seruius monet, omnes exſectos Phoebo fuiſſe ſacros.

Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum:
Sperantemque sibi non falsae praemia linguae,
Inter aues albas vetuit considere coruum.

Ocyrhoë.

Semifer interea diuinae stirpis alumno
Laetus erat; mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyrhoën. Non haec artes contenta paternas

636. Mff. longe plurimi *Charicto*, quod Naugerius auctoritate Pindari et Schol. Apollon. ad I, 554. in *Chariclo* mutauit, eumque secuti sunt reliqui Edd. 638. *Ocyrhoën.* Sic, inserta lit. *h*, scri-

630 *Chiron*, Centaurus, Saturni filius, vixit tempore Argonautarum, nec solum artem chirurgicam inuenit, sed aliis etiam artibus excelluit; itaque praestantissimi illius aetatis viri disciplina eius vsi erant, Iason, Hercules, Achilles, alii. Plura de eius in genus humanum meritis habet Clemens Alex. Strom. lib. I. p. 360. Vocatur *geminus* et vs. 664. *biformis*, a natura Centaurorum. Horum formam e symbolica quadam imagine esse natam, tum Chironis fab varie esse compositam, nec facile expediendam, monet Heyne in Antiq. Aufsaetzen P. I p. 33. Habitabat autem Chiron in iugo Pelii montis. Callim. h. Del. vs. 104.

632 Vetuit esse auem albam; sed bene *considere*, auibus enim tribuuntur *sedes*. Phaedr. I. fab. 3, 13. vbi vid. Burm.

FAB. V, 633—675. *Ocyrhoe*, Chironis filia, non contenta chirurgicam artem a patre didicisse, futurorum etiam scientiam a Diis impetrauerat. Sed cum aliquando, inuitis Diis, et patri et Aesculapio infanti fata instantia caneret, repente conuersa est in equam. Cf. Hygin. P. A. II, 18. qui varias huius fab. formas, etiam ex Euripid. Melanippa et Callim. refert: tum Eratosth. 18. Sine dubio verum mulieris nomen fuit *Hippo*, v. vs. 638. et inde transformatio ficta est.

Semifer, quia inferior corporis pars *feri*, equi, figuram referebat. *Onus*, nempe educationis, de qua *onerosior* IX, 675. Chironis ope Aesculapius factus est χειρουργικὸς et venator. Apollod. III, 10, 3. *venit*, accessit ad patris antrum, in quo infans. *protecta*, tecta. Capillos habebat sparsos in humeris, more vaticinantium. Cf. 673. Fast. I, 503 de Carmenta, *immissis puppim stetit ante capillis*. Tibull. II, 5, 66. *Iactauit fusas et caput ante comas.* De *rutilis* capillis vid. ad vs. 319.

638 *Ocyrhoë* est, si vim verbi spectes, quae rapide fluit,

Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat,
Adſpicit infantem; Totique ſalutifer orbi

bendum putauimus. 639. Burm. ex vno Voſſiano *Addidiciſſe*. Mox pro *canebat* ſec. Palat. *monebat*, quod Gebhardo Crep. 2, 5. placebat. Occurrit ſane etiam Virg. Aen. I, 262. *fatorum arcana monebo;* ſed hoc initium tantum fatorum canendorum ſignificat, neque adeo h. l. conuenit. Heinſ. ex Medic. arridebat *monebat;* quod verbum eſt vatum. Probat etiam Burm. cui ingrata eiusdem ſoni repetitio in *arcana canebat*. Sed v. ad I, 299. 640. *vaticinos*. Hoc reſtituimus Mſſ. plurimorum auctoritatem ſecuti. Heinſ. ex vno Vrbinate inuexerat *fatidicos*. Nonnulli *faticinos*. Non mirum eſt, haec tria ſaepe eſſe permutata a librariis. 642. Gebhard. legit *vrbi*, et de Roma capit, quo translatus poſtea Epidauro fuit Aeſculapius. Mirificam profecto vatem nobis exhibuit!

Cauſſa nominis additur, *Fluminis in rapidi* etc. Male igitur Heinſ. *rapidi* in *patrii* mutatum volebat, vt fluuii filia fuiſſe deſignetur. Hygin. d. l. *Euripides in Melanippa, Hippen, Chironis filiam, Thean antea appellatam dicit*. Etiam Clemens Alex. d. l. tradit, Hipponem fuiſſe Chironis filiam, quae Aeolo nupſerit.

639 Reuocaui *Edidiciſſe*, quia Noſter h. v. frequentat pro, diſcere, cognoſcere, VII, 99. XIII, 246. Heroidd. VII, 180. III Pont. 7, 4. quibus in locis nulla varietas notata. Neque Ouid. hunc eius vſum nouauit, vt Burm. putabat; ſed ita et Cic. Div. I, 47. Tibull. II, 2, 12. *fat. arc. canebat*, vates erat. *Canere* de vaticiniis et oraculis, quae olim verſibus conſignata edebantur. Nec tamen omnino diſplicet altera lectio, *monebat*. *Monere* enim proprie dicuntur non modo augures et aruſpices, ſed etiam vel maxime oracula et vates.

640 Deſcribitur mulier φρενομανής, fatidica. Vaticinantes enim furore diuino rapi, menteque moueri credebantur, vnde iidem θεόληπτοι, θεοφορούμενοι, ἐνθουσιῶντες dicebantur. Dicuntur *Deum accipere pectore, clauſum tenere pectore, excutere pectore*. Senec. Oedip. vſ. 298. vates *pectore excutit Deum*.

642 A Celſo praefat. Aeſculapius numeratur primus Medicus, qui rudem adhuc ſcientiam paullo ſubtilius excoluerit. Clinicen reperiſſe traditur ab Hygin. fab. 274. Et nomen σωτήρ, *ſalutifer*, multis in nummis ei tribuitur. vid. Spanhem. de Vſu et praeſtant. numiſm. p. 416. et p. 500. Medicus enim felix *ſalutem* i. valetudinem reddit aegrotantibus. — *tibi ſe mortalia* etc. ſaepe valetudinem corporum ſuorum et vitam tibi debebunt mortales. *animas reddere ademtas*, mortuos in vitam reuocare, *tibi fas*, poſſibile erit, in tua

Cresce puer, dixit: tibi se mortalia saepe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit: idque semel Dîs indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flammâ prohiberis auitâ:
Eque Deo corpus fies exsangue; Deusque,
Qui modo corpus eras; et bis tua fata nouabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, et aeuis
Omnibus vt maneas, nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cum cruciabere dirae
Sanguine serpentis, per saucia membra recepto:
Teque ex aeterno patientem numina mortis
Efficient; triplicesque Deae tua fila resoluent.

654. Alter Regius, *reuoluent*, aeque. Fila Parcarum drr. *reuolui*, *resolui*, *retexi*, *iterari* etc.

potestate erit. Pindar. P. 3, 83 narrat, eum herbarum succis, carminibus, amuletis et ferro morbos sanasse, vulnera atque calore aut frigore male adfecta corpora, tum auaritia adductum mortuum aliquem in vitam reuocasse. Similia Pherecydes et Hesiod. tradiderunt, vnde Schol. Eurip. ad Alc. 2 nonnulla adfert. *semel ausus.* Quem Aesculapius in vitam reuocauerit, de eo dissentiunt mythologi, aliis Glaucum, Minois filium, nominantibus, aliis Hippolytum, aliis Tyndareon, aliis alios. Vid. Apollod. d. l. Zenob. I, 18 et Munker. ad Hygin. fab. 49. Hanc igitur ob caussam a Ioue fulmine necatus est. *Diis indign.* Eratosth. τῶν θεῶν δυσχερῶς τοῦτο φερόντων etc. Plutonis de ea re querelas habet Diodor. Sic. IV, 71. *probiberis*, Praesens pro Fut. quia vates futura vt praesentia sibi fingunt. *bis tua fata nov.* duplicem experieris metamorphosin. *Nouare* sic et 674. XI, 261.

649 Nunc quidem natura tua immortalis es et aeternus. *manere*, de vita aeterna. *cum cruciab.* etc. Chironis pedem Hercules imprudens sagitta hydrae Lernaeae *sanguine*, veneno, tincta vulnerauit, vel cum apud eum deuertisset, Hygin. P. A. II, 38. vel cum Maleae alium Centaurum transfigere vellet. Pausan. V p. 387. Apollod. II, 5, 4. Eratosth. 40. Noster priorem rationem secutus est V Fast. 397—414. *recipiuntur*, ea, quibus quis vulneratur, aut quae penetrant in corpus. *patiens mortis*, mortalis. *Pati necem* est X, 627. Cum cruciaretur, immortalitatem suam sponte cessit Prometheo, cui Iupiter ea lege immortalitatem promiserat, si daret immortalem, qui pro ipso mori vellet. Lucian. D. Mort. 26. *resoluent* Heins. explicabat, *secabunt*. Potius est,

Restabat fatis aliquid: suspirat ab imis
Pectoribus, lacrimaeque genis labuntur obortae:
Atque ita, Praeuertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vocisque meae praecluditur vsus.
Non fuerant artes tanti, quae numinis iram
Contraxere mihi; mallem nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus est: in equam, cognataque corpora vertor.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars est extrema querelae
Intellecta parum; confusaque verba fuere;

666. *fuere.* Heins. aliquando placebat *feruntur*, vt vs. 483.

retorquebunt. Tibul. I, 7, 2. de iisdem Parcis, *stamina non vlli dissoluenda Deo.* Propert. IV, 7, 51. *reuolubile stamen.* Noster X, 30 *retexere.*

655 *Restabat* etc. Similis conuersio I, 700. sed h. l. ipse noluit restantia addere, nempe fore, vt Chiron inter sidera referatur. Fast. d. l. *Nona dies aderat; cum tu, iustissime Chiron, Bis septem stellis corpora cinctus eras.* Centauri enim sidus ei Graeci dicarunt. — Filia secundum Eurip. in Menal. grauida ex Aeolo, Hellenis filio, cum patre inscio peperisset, in equam mutata, tum et ipsa inter sidera relata est. Secundum Callim. a Diana conuersa est, quod venari desierat Deamque colere. Hygin. d. l. Sed ap. Nostrum transformatur, quod Deorum consilia enuntiabat. Ingeniosum autem figmentum, quo vates mutationem suam praesentit et praedicit. *Praeuertunt fata,* transformor, priusquam finierim vaticinium. *Praecludere* sollemne in hac re. Phaedr. I fab. 2, 26. *vocem praecludit metus.* fab. 23, 5. *linguam praecludere.*

663 *cognata corpora*, quia pater ex parte equus. Sed ille ex parte tantum et *biformis*, cur igitur ego *tota* vertor in equam? *nempe*, quippe.

665 Passim Ouid. fingit, verba loquentis abrupta esse ipsa transformatione, vt 363. Idem nunc latius tractat, et transitum a voce humana ad hinnitus gradatim describit, vt vs. 586 f. ab incessu ad volatum. In talibus, quippe argutiis, placuit sibi ingenium poëtae. *simulantis*, imitantis. Mox edit *certos* hinnitus, quales verus equus edit, non quos aliquis imitans equi sonum effingeret, perspicuos. v. ad V, 296. *brachia* etc. prono corpore coepit brachiis mutatis incedere. *coëunt*, coalescunt interstitiis sublatis. Sic vulnera drr. *coire*

Mox nec verba quidem, nec equae sonus ille videtur;
Sed simulantis equam: paruoque in tempore certos
Edidit hinnitus, et brachia mouit in herbas.
Tum digiti coëunt, et quinos adligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula: crescit et oris,
Et colli spatium: longae pars maxima pallae
Cauda fit: vtque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterque nouata est
Et vox, et facies: nomen quoque monstra dedere.

Battus. Flebat, opemque tuam frustra Philyreïus heros,

et aqua, quae congelatur. Contra I, 742. *Vngula in quinos dilapsa absumitur vngues.* vbi v. not. *perpetuo*, non fisso; vngulae enim equorum sunt solidae. Etiam vestes mutantur cum corpore, 582. I, 236. sed cum nunc *palla fit cauda*, lasciuit ingenium poëtae. *vt iacebant.* v. ad 272. *Iubae* in vno colli latere dependere solent. Verba *pariterque* etc. otiosa et languida sunt post descriptionem, quae praecedit. *nomen dedere*, nempe Hippo aut Hippe dicta est. *monstra*, transformatio, vt 367, aut nouata facies.

FAB. VI, 676—707 *Mercurius* Apollinis boues cum abigeret, *Battum*, senem pastorem, quem obuium habebat, rogabat, furtum ne indicaret: quod ille, mercede accepta, promisit quidem, sed mox Mercurio, sub aliena forma eius tentandi causa redeunti, locum ostendit, quo boues pascerent: quam ob perfidiam *in saxum mutatus est.* Fundamentum fab. in Homer. hym. in Mercur. copiosissime tractatur. Ibi Mercurius eo ipso, quo natus erat, die ex bubus Deorum, quas Apollo in Pieriae monte pascebat, quinquaginta summa calliditate per Boeotiam abegit ad Alpheum in Peloponneso, atque prope Pylum in antro quodam abscondidit. In itinere prope Onchestum senem vinitorem rogat, ne furtum prodat, sed ille Apollini boues quaerenti, quid viderit, indicat. Sed eandem fab. etiam Hesiodus, Nicander, Didymarchus, Antigonus, Apollon. Rhod. narrauerant, vnde eam Antonin. Lib. Metam. 23 repetiit: quae ratio paullo propius ad Ouidianam accedit. In ea occurrit Battus, qui, mercede accepta, silentium spondet, et a Mercurio redeunte, cum datam fidem falleret, in saxum mutatur; quamquam in aliis quibusdam rebus, vt suis locis videbimus, dissentit.

Philyreius a Philyra matre, quacum Saturnus, sumta equina forma, in Pelio monte congressus habuerat. Apollon. II, 1236. Virg. G. III, 92—94. Sic Chiron erat *heros* sensu an-

Delphice, poſcebat; nam nec reſcindere magni
Iuſſa Iouis poteras: nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas. Elin, Meſſaniaque arua colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit; onusque fuit dextrae ſiluestris oliua;
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curae, dum te tua fiſtula mulcet,

679. Olim vulg. *Meſſeniaque.* Sed Vatic. Coeleſt. Francof. Regius et optimus quisque *Meſſaniaque* aut *Meſſanaque.* 681. Heinſ. ex Florent. S. Marci, ſecund. Palat. et Leodic. dedit, *onusque fuit baculum ſilueſtre ſiniſtrae* 682. Heinſ. putabat, ab ipſa Nalonis manu eſſe, *ſeptena fiſtula canna.*

tiquo; ἥρωες enim olim dicti ſunt, qui a Deo Deaue prognati erant. Male igitur Rode vertit *Held*, et Saffrius, *groſsmuethiger Sohn.*

677 *nec reſcindere.* Non enim reſcindere Diis licet acta aliorum Deorum. cf. III, 236. XIV, 784. Fluxit hoc ex Euripid. Hipp. vſ. 1328. a quo haec Deorum lex confecta videtur Valkenar. ad d. l. *aderas*, ſcil. in Theſſalia, vbi habitabat Chiron; etenim non niſi praeſens Deus opem ferre poterat adflictis. Apollo autem abierat, boues quaerens, in Peloponneſum, vbi *Elis* et *Meſſenia* ſ. (e dialecto Dorica) *Meſſania* arua. Lactant. in Arg. tradit, Apollinem tunc Admeti in Theſſalia armenta pauiſſe. Eius auctoritate decepti Intt. quidam verba *Elin Meſſ. arua* mutari voluerunt. Temere. Ad illam cuſtodiam Apollo multo ſerius damnatus erat, occiſis Cyclopibus, qui Ioui ad necandum Aeſculapium fulmen miniſtrarant. Apollod. III, 10, 4.

680 Paſtorem ab habitu rurſus deſignat. *Pellis* humeros paſtorum tegere ſolebat. Verſ. ſeq. reuocaui lect. antiquam, quam ex parte etiam alii Mſſ. plurimi adiuuant, in quibus aut *onus dextrae baculus ſilveſtris oliuae*, aut, vt ante Heinſ. vulgabatur, *Onusque fuit baculus ſilueſtris oliuae.* Etenim baculum oleagineum geſtare ſolebant paſtores. Apollon. II, 34. atque etiam ap. Virg. Ecl. VIII, 16. Damon incumbit *tereti oliuae.* Et geſtabatur *dextera.* Theocrit. Id. 7, 15 — 19. quocum hic loc. e noſtra lect. egregie conſpirat. Nam et ibi paſtor humeris indutam habet *pellem*, δέρμα, et *dextera* fert *ex oleaſtro pedum*, ἀγριελαίω δεξιτερᾷ κορύναν. Tali habitu conſpiciuntur paſtores ap. Goraeum II n. 9. et Borionium in Collect. Antiq. Tab. 87. *Onus*, quidquid geſtatur, IV Faſt. 241. *onus inguinis.* *fiſtula*, cum Apollo alias lyram moderaretur. De eius forma v. ad I, 711.

683 Hoc de *amore* forte Ouid. addidit, quia Apollo,

Incuſtoditae Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boues. Videt has Atlantide Maiâ
Natus; et arte ſuâ ſiluis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex, Battum vicinia tota vocabant.
Diuitis hic ſaltus herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſeruabat equarum.
Hunc timuit, blandâque manu ſeduxit; et illi,

691. *et illi.* Burm. mallet, *At tu*, vt I, 678.

cum ſerius Admeti armenta paſceret, vel Hymenaeum, Admeti nepotem, amaſſe, vel ipſius Admeti amore arſiſſe traditur. *mulcere* paſſim de carminum et muſices ſuauitate. *Pylus* dictae ſunt vrbes tres in Peloponneſo. Nunc Pylus Nelei in Triphylia prope Elin intel. Poſuit femin. *incuſtoditae*; erant enim, auctore Hom. 192 πᾶσαι θήλειαι. Has *vidit* Mercurius, quippe in Cyllene, Arcadiae monte, natus. *arte ſua*, nota illa, qua excellebat, calliditate. Homer. 76 δολίης δ' οὐ λήθετο τέχνης. Ille enim *callidus, quidquid placuit, iocoſo condere furto*, Horat I Od. 10, 7. vbi hoc ipſum exemplum ſubiicitur. Dolos in ea re adhibitos memorat Antonin. Lib. multoque latius Homer. d. l. *Artes* autem Latinis omnes dotes animi et corporis. *ſiluis.* Coryphaſium, Meſſeniae promontorium, Antonin. memorat.

688 *Battum* ſine dubio vocabant, vt fit, a vitio quodam. Graecis βάττος vr. balbus, qui non diſtincte pronuntiare poteſt verba. Ap. Herodot. IV, 135. Battus rex Cyrenes balbutiens. In Alberti Gloſſ. N. T. p. 200. Battus paſtor balbutiens commemoratur. Inde βατταρίζειν, balbutire. Quamquam illo nomine et is notabatur, qui multa temere effutit, vt notum. *Neleus*, rex Pyliorum, pater Neſtoris. Is numeroſa et egregia habebat armenta, (Homer. Od. λ, 288) quae autem, cum Pyliorum ager arenoſus eſſet, plurimum extra Nelei fines paſcebantur. Pauſan. Meſſen. p. 371. Hinc vocatur *diues*; priſcis enim temporibus diuitiae cenſebantur multitudine armentorum et gregum; itaque nec *cuſtodes* pecorum infimi loci erant. Caeterum Nelei aetas incidit in tempora Centaurorum. Homer. Il. α, 262. *Equarum* greges Neleus alebat ſobolis cauſſa; hinc *nobiles*, delectae. Cum vnus Battus adeſſet, non opus erat eum *ſeducere*, ſeorſim ducere. *et illi* reuocauimus ex Mſſ. nam Heinſ. et hic, et pluribus aliis locis ex ingenio *Eia* infarſit. *Quisquis es.* v. ad I, 679. *vidiſſe nega.* Homer. 92. ἰδὼν μὴ ἰδὼν εἶναι, καὶ κωφὸς ἀκούσας, καὶ σιγᾷν. *facto*, nego-

Quisquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Haec aliquis, vidiſſe nega: neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape praemia vaccam,
Et dedit. Acceptâ, voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas, lapis iſte prius tua furta loquatur:
Et lapidem oſtendit. Simulat Ioue natus abire.
Mox redit: et, verſâ pariter cum voce figurâ,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boues, fer opem furtoque ſilentia deme.
Iuncta ſuo pretium dabitur tibi femina tauro.
At ſenior, poſtquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt: et erant ſub montibus illis.

tio. *nitidam.* V. ad I, 610. Apud Antonin. chlaenam ſilentii mercedem accipit.

696 *Tutus*, ſecurus, non ſollicitus. Ex *voce* non raro facilius agnoſcimus homines, quam ex figura. *ſilentia deme*, indica furtum occultum. *pretium*, praemium. vid. Burm. ad Phaedr. I, 8, I. et Heinſ. ad h. l. *femina*, vacca. Senec. Agam. 354. *coniux tauri.* Contra *vir* de capro et tauro. vid. ad I, 660.

703 Rode ſecutus eſt veterem lect. *ſub illis montibus, inquit, eunt, et eunt ſub m.* putatque cum Glareano, repetitione illa Batti battologiam expreſſam eſſe, et Mercurium, vt illam irrideret, et ipſum verba *me mihi prodis?* repetiiſſe. Mirum! Cum Battus dixiſſet, *ſub* (in, prope) *montibus erunt*, addendum erat, fuiſſe ibi, nec Battum impoſuiſſe Mercurio. Verba autem *me mihi prodis* (in quibus ſimilis luſus ac 430. I, 641. VI, 365) grauiter et cum vi repetuntur, vt ſolemus, cum alicui magnam ſtultitiam exprobramus. *periura*, perfida. Apud Antonin. Battus Mercurii baculo tactus in lapidem mutatur, quem neque aeſtus neque frigus deſerat, locusque, vbi res accidit, Βάττυ σκοπιαὶ vr. *Silex* poëtis omnis lapis, et *durus* eſt epitheton commune lapidum. Hinc 831 *dureſcere*, in lapidem mutari. *Indicem* putant eſſe lapidem Lydium, qui aurum explorat, indicat eius bonitatem. At nulla auctoritate doceri poteſt, *indicem* ſic dictum Romanis, et, ſi dictus eſſet, nulla *infamia* ei ineſſet. Lactant. in Argum. qui interdum eosdem, quos Ouid. ſecutus eſt, auctores conſuluit, habet: *in lapidem eum mutauit, qui ab euentu index circa Pylum vocatur.* Hic non genus quoddam lapidum intel. ſed vnus ille lapis, in quem Battus propter perfidum *indicium* mutatus eſt. Sic igitur et Ouidium explicandum arbitror. Sine dubio in quodam Meſſeniae monte cerne-

Risit Atlantiades; et, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: periuraque pectora vertit
In durum silicem, qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.

Aglauros.

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis;
Munychiosque volans agros, gratamque Mineruae
Despectabat humum, cultique arbusta Lycei.
Illa forte die castae de more puellae

batur seriore etiam tempore saxum hominis formam vtcunque referens. In eum ipsum mutatum esse Battum antiqui tradiderant; vnde ei *Indicis* nomen haesit et cum nomine infamia. *Index* enim et satis inuidiose dicebatur. v. Ernesti ad Sueton. Caes. 17.

FAB. VIII, 708—832. Mercurius amat *Hersen*, Cecropis filiam, rogatque eius sororem *Aglauron*, vt suam sibi in eius amore conciliando operam addicat. Illa vero pro ministerio magnam sibi expetit auri vim. Minerua igitur et memor nuperae perfidiae, (vs. 555 sqq.) et offensa auaritia virginis, Inuidiam adit, eamque rogat, vt veneno suo Aglauron inficiat; quo facto illa lenta tabe conficitur, et cum inuidia sororis tacta Mercurium excludere vellet, in lapidem ab eo mutatur. Apud Hygin. fab. 166. Aglauros cum sororibus, a Minerua ob cistulam apertam insania obiecta, in mare se praecipitat. cf. Pausan. p. 41.

Hinc, ex Pyliis agris. *paribus alis*, leni volatu, cum alae non magnopere mouentur, sed linea propemodum eadem semper manent. Respexisse videtur Virg. Aen. IX, 14. Liuius I, 34. *suspensis alis*. Qui ita volant, *pendere* dicuntur, mox vs. 726 et IV, 517. Opp. *iactatis*, aut *motis alis*, quibus vs. 835 in coelum auolat.

706 *Munychios*, Atticos. *Munychia*, pars vrbis Atheniensis cum portu. *gratam Min. hum.*, nempe *gratae* et *dilectae* Diis vrbes dicuntur, quae sunt in eorum tutela. *Lyceum* Athenis gymnasium, situm extra moenia ad Ilissum, egregie cultum et arboribus consitum; in quo serioribus temporibus Aristoteles scholas habebat. Cecropis autem aetate nec *Lyceum* conditum, nec sollemnia illa, quae iam describuntur, instituta erant.

711 *Die* vicesimo secundo mensis Hecatombaeonis, qui fere respondet nostro Iulio, quinto quoque anno celebrari solebant *de more*, ab Erichthonio rege instituto, et a Theseo renouato, Panathenaea, quibus peplus Mineruae gestabatur. In pompa solemni *puellae castae* et nobilissimae *vertice supposito*, in capite, portabant *canistra* s. corbes, vnde κανηφόροι et λικνοφόροι dictae sunt; nam

Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde reuertentes Deus adspicit ales; iterque
Non agit in rectum, sed in orbem curuat eumdem.
Vt volucris visis rapidissima milüus extis,
Dum timet, et densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum; nec longius audet abire:
Spemque suam motis auidus circumuolat alis:
Sic super Actaeas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus; et easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quam cetera sidera, fulget
Lucifer; et quanto, te, Lucifer, aurea Phoebe;

713. *Pura.* Constant. Fan. ex vet. Cod. *tecta.* Alter Codd. Twisdenii *septa*, quod elegans visum Heins.

κανοῦν *canistrum* significat; et λίκνον eodem redit. Ea canistra *coronata* (Ciofan. interpr. ad marginem vsque plena) erant floribus et frondibus, continebantque *sacra*, i. vasa, quorum vsus in istis solemnibus, et sic *pura*, non profana; nisi malis cum vno Ms. *tecta*; tegi enim solebant ista canistra. In *arce* autem, Cecropia, Minerua tria habebat templa, e quibus nobilissimum Parthenon. *festas*, in quibus solemnia celebrabantur. Sic *festa theatra* III, 111. vbi vid. not.

715—21. Volatum in orbem quinque formulis variauit. Versus 720 et 21. si abessent, non desiderarentur. Cum similitudine interiecta cf. Virg. Aen. IV, 252 sqq. *Milüus* nobis *Weihe*, e genere auium rapacissimarum. *Milüum* quidem *regalem* tam audacem esse in Africanis oris, vt carnes e macello et e manibus hominum rapiat, Mullerus ad Linnei Syst. Nat. To. 2. p. 71. narrat. *motis alis.* Non valde ille mouet alas, sed propemodum natat in aëre, vnde Nostris etiam dicitur *der Schwimmer.* *agilis*, quippe alatus. *inclinat* i. q. curuat. *easdem circinat auras*, ingeniose, sed tamen paullo audacius in iisdem auris in eundem semper orbem, more circini, mouetur.

723 *Lucifer* s. stella Veneris (vid. ad II, 115) maximum coeli decus, non modo caeteris planetis fixisque stellis maior oculis nostris apparet, sed splendore etiam tanto est, vt a plena eius luce vmbras adeo mittant corpora. Luna autem, vt ait Manil. I, 435 *conditur omne stellarum vulgus.* Itaque tam cum illo, quam cum hac comparantur homines pulchritudine eximii. II ex Pont. 5, 49. Horat. I od. 12, 46. —

L

Tanto virginibus praeſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratque decus pompae, comitumque ſuarum.
Obſtupuit formâ Ioue natus: et aethere pendens
Non ſecus exarſit, quam cum balearica plumbum
Funda iacit. Volat illud, et incandeſcit eundo,
Et, quos non habuit, ſub nubibus inuenit, ignes.
Vertit iter; coeloque petit diuerſa relicto:
Nec ſe diſſimulat: tanta eſt fiducia formae.
Quae quamquam iuſta eſt; curâ tamen adiuuat illam,
Permulcetque comas, chlamydemque, vt pendeat apte,
Collocat: vt limbus, totumque adpareat aurum:
Vt teres in dextrâ, quâ ſomnos ducit, et arcet,
Virga ſit: vt terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domûs ebore, et teſtudine cultos

727. Plurimi *balearia.* 734. *totumque.* Regius *textumque.* Klotz. ad Tyrt. p. 102. ſuadet *tortumque.* 737. *cultos.* Ex praeſtantioribus nonnulli *comtos.*

praeſtantior, formoſior. *ibat* elegantius, quam erat.

727 Similitudo paullo altius repetita, nec adeo magnopere probanda. Eandem in aliam rem tranſtulit XIV, 825. Cum aliis rebus amoris ignis comparatur I, 492—94. *diuerſa*, oppoſita, contraria, h. l. terra. *nec ſe diſſimulat*, non aliam formam ſumit. V. ad 374. Merito fidit *formae*, etenim et pulchra et iuuenilis ei tribuebatur. *iuſta*, pulchra. Schirach. comparat Francogal. *adroit.* *Iuſtum*, quidquid in ſuo genere perfectum eſt, et omnibus numeris abſolutum. Sic *iuſta ſtatura*, *iuſtus exercitus* etc. *cura* ponitur de cultu, capillorum inprimis. Phaedr. II. fab. 2, 8. *fingi cura mulierum.* vid. Bentlei. ad Horat. I Epiſt. I, 94. Facete autem hanc curam iam deſcribit. *Chlamydes* cingebat *limbus* vel purpureus, vel, ſi ipſa purpurea eſſet, aureus aut pictus et variegatus. Chlamydi ipſi *aureae* figurae intexebantur. Virg. Aen. IV, 137. V, 250 ſqq. Ex poſteriore loco poſſis h. l. et *tortum* tueri, quod Klotzius, nulla tamen cauſſa addita, ſuaſit. Quomodo autem collocata ſit chlamys, vt in humero dextero conſtricta ſiniſtrum brachium tegeret, vide in Winkelmanni H. A. p. 306. *qua ſomnos* etc. V. ad I, 671. *ducere*, adducere.

737 Apud Graecos mulieres in *ſecreta* ſ. interiore aedium parte ſedebant, quae gynaeconitis appellabatur. Cornel. Nep. praeſ. Singulae habebant ſuos *thalamos* ſ. cubicula, quorum parietes et fores diſtingui olim ſolebant tinctis animalium cornibus, *ebore* et *teſtudinum*

Tres habuit thalamos, quorum tu, Pandrose, dextrum,
Aglauros laeuum, medium possederat Herse.
Quae tenuit laeuum, venientem prima notauit
Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est,
Et caussam aduentus. Cui sic respondit Atlantis
Pleïonesque genus: Ego sum, qui iussa per auras
Verba patris porto: pater est mihi Iuppiter ipse:
Nec fingam caussas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meae matertera dici.
Herse caussa viae; faueas oramus amanti.
Adspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flauae secreta Mineruae:
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat. Interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torui Dea bellica luminis orbem,

743. *genus* habent vnus Gronov. duo Medicei, Geneuenses, Moreti et Palat. vnus. Caeteri, *nepos*. 751. Vossii, *tectis secedere*, quod non displicuit Heins. 752. *orbem* dedit Heins. ex melioribus. Sed Burm. mauit *orbes* retinere, quia pro oculis poëtas *orbem* ponere non notauerit.

tegminibus Plin. H. N. XVI, 44. Virg. Georg. II, 463. *Nec varios inhiant pulchra testudine postes.* Schirach. *ebur* et *testud.* h. l. refert ad laquearia. *possederat*, sibi habitandum sumserat.

743 *Pleione*, Atlantis vxor, e cuius filiabus vna Maia, mater Mercurii. *genus* recepi, quia et auctoritate Mss. et vsu poëtico se commendat, cum *nepos*, a glossatoris manu profectum esse videatur. Horat. I od. 3, 27 *Iapeti genus.* Se commendat ab vna muneris parte, qua commercium inter Deos et homines. De eodem Iouis *mandata per auras ferre* ap. Virg. Aen. IV, 270. *esse velis*, vt ap. Graecos θέλησον εἶναι.

748 *Oculis isdem* non vrgendum est. Hoc addidit, vt crimen virginis, de quo 559. in memoriam lectori reuocaret. *flauae*, quae habet *flauos* (de quibus ad vs. 319) s. pulchros capillos, pulchrae. *Die blonde Minerua.* Sic ξανθὴ Δημήτηρ Homer. Il. ε, 500. vid. et infra ad III, 617.

752 *luminis orbem*, oculum. vid. ad. I, 740. *torui* oculi tribuuntur iratis et indignantibus. *penitus*, e profundo pectore. v. ad 179. Virg. Aen. I, 371. *Suspirans imoque trahens a pectore vocem.* Notiones generales vbique Ouid. ad cuiusque personam accommodate exornat, inprimis si illa exornatio mythologiam attingit. Hinc et additur, *positam-*

Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Vt pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Aegida concuteret. Subit, hanc arcana profana
Detexiſſe manu tum, cum ſine matre creatam
Lemnicolae ſtirpem contra data foedera vidit:
Et gratamque Deo fore iam, gratamque ſorori:
Et ditem ſumto, quod auara popoſcerit, auro.
Protinus Inuidiae, nigro ſqualentia tabo,
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri

761. Vulg. *in vallibus huius.* Vir doctus in Miſcel. Obſeruatt. Vol. II To. I. p. 32. improbat *vallibus antri*, atque etiam *vallibus huius* inſipidum et proſaicum ei videtur. Putat igitur legendum, *imis in vallibus antrum.* Comparat XI, 592 et I Faſt. 555. Sed non video, cur in vallibus potiſſimum antrum habuerit, cum etiam in montibus antra ſatis obſcura et frigida eſſe poſſint. Alius vir doctus ibidem in nota adiecta monet, *huius* ſic poſitum non eſſe inſipidum et proſaicum. Itaque et hic retineri malit, praeſertim ſi cum vno Mſ. legatur, *domus eſt huius ſub vallibus imis.* Nec hoc placet, quia ſola vallis nec omnes ventos, nec omnem ſolem arcet. *Sub vallibus* autem, quod et duo alii tuentur, Burm. placet. Et amat Ouid. *ſub* pro *in.*

que etc. *Aegis*, munimentum illud aeneum, quod in pectore gerit Pallas, inſignitum capite Gorgonis, quod et in clypeo eius expreſſum erat.

755 *Subit*, in memoriam redit. *Lemnicola*, Vulcanus, qui in Lemno, inſula maris Aegaei, officinam habere credebatur, ibique in primis colebatur. *contra data foedera*, contra datam fidem.

760 ſqq. Minerua inuidiam excitat in Aglauro. Sed vide, quomodo hoc exornauit. Primum Inuidiam fecit, praeeunte Eurip. in Inone fragm. 5. perſonam, vt XII, 39 ſqq. Famam, et Horat. I od. 35, 17 ſqq. Neceſſitatem. Deinde finxit Mineruae ad eam iter, vt miniſterio eius vteretur, vt ſupra 509 Iunonis ad Deos maris et IV, 432 ad Furias, tum VIII, 790 Cereris ad Famem. Iam, quoniam inuidia, auctore Eurip. maximus omnium in homine morbus, nec illa *Siculi tyranni maius inuenere tormentum*, Horat. I Ep. 2, 58. propterea eius et habitum et domicilium foediſſimum deſcripſit, omniaque eius mala ſenſibus ſubiecit. Partes etiam huius deſcriptionis bene diſpoſuit.

Primum domum et foedam et triſtem omniſque amoenitatis expertem deſcribit. *Tabum*, venenum, quo inficit homines. Mox *tabem*, *nocens virus* et *piceum venenum* vocat. *Nigrum* ſollemne epitheton veneni. Situs triſtitiam bene notant verba *imis in vallibus antri*, imo in angulo, aut ima

Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento;
Triſtis, et ignaui pleniſſima frigoris; et quae
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc vbi peruenit belli metuenda virago,
Conſtitit ante domum, (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) et poſtes extremâ cuſpide pulſat.
Concuſſae patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Inuidiam: viſâque oculos auertit. At illa
Surgit humo pigre, ſemeſarumque relinquit

771. Vulgo *pigre.* Sed Heinſ. ait, ex melioribus ſe *pigrâ* dediſſe, idemque in tribus ſuis Giphan. inueniſſe. Vid. not.

in cauitate antri, namque *vallis* et cauitatis notionem inuoluit. *Ignaui* ab effectu, vt mox 821 *ignaua grauitas.* Contra *habilis vigor*, qui reddit habiles, Virg. G. IV, 418. Poſt haec otioſa ſunt *et quae — abundet,* in quibus etiam luſus verborum eſt.

765 *belli metuenda* dicitur, vt *gladii tremendus, naſi timendus,* quae exempla attulit Heinſ. Deeſt autem in his formulis, *de cauſſa.* vid. Perizon. ad Sanctii Minerv. II, 3. p. 166. *fas habet*, fas eſſe, licere ſibi putat. *ſuccedere,* propius accedere. Etiam factis Mineruae turpitudo Inuidiae notatur. Cf. 769. 786. — Inuidi rebus malis aluntur, calamitatibus aliorum. Hinc *edit vipereas carnes.*

771 *pigra,* ſterili ob frigus. Sic Horat. I od. 22, 17. *pigri campi.* Klotzio ad Tyrtaeum p. 102 diſplicet *pigra*, quia ex antecedentibus iam appareat, humum fuiſſe ſterilem. Suadet ergo *humo nigra*, ſiue vt ſimpliciter horrorem loci indicet, ſiue vt ſerpentibus tectam dicat. Quod tamen non neceſſarium puto, cum Noſter ſaepiſſime repetat, quae iam antea copioſius etiam notata erant. Ego vero *pigre* reuocandum duxi, quod ſeqq. flagitare videntur. Etenim *ſurgit pigre* et mox *paſſu incedit inerti* egregie ſibi reſpondent. — Iam prima Inuidiae commotio interponitur. *Ima ſuſpiria,* quae ducuntur ex imo pectore, vt *alta ſuſpiria*, Claudian. II in Eutrop. 530. quae ducuntur *alto de corde,* vt dixit Noſter vſ. 622. Iam *ducere vultum ad ſuſpiria*, vultum componere accommodate ſuſpiriis, ſuſpiria vultu quoque prodere. Sueton. quidem Tib. 68. dixit, *adducere vultum*, ad grauitatem componere, vbi Caſaub. comparat, *obducere vultum*, ad moeſtitiam componere. Et Senec. Ep. 58 ſic, vt h. l. *vultum adducit ad triſtitiam.* Hanc igitur lectionem multum prae-

Corpora ſerpentum: paſſuque incedit inerti.
Vtque Deam vidit, formâque armisque decoram,
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet; macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: liuent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt; niſi quem viſi mouêre dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum, carpitque et carpitur vnâ,
Suppliciumque ſuum eſt. Quamuis tamen oderat illam,

774. Vulgo, *vultumque Deae.* Sed bene Heinſ. ex praeſtantioribus *Deae* in *ima* mutauit. Verum ne ſic quidem locus ſanus viſus eſt Interpr. offenſis formula *vultum ducere ad ſuſpiria.* Faber corrigit, *Viſusque decor ſuſp. duxit.* Satis infeliciter. Burm. vult, *ad cultumque Deae ſuſp. mouit.* Non multo melius. Schirach. denique malebat, *ad vultumque Deae ſ. duxit*, quam lect. ſane confirmat gloſſa Cod. Leid. haec: *Vultus Deae pulcherrimae fuit cauſſa, cur ſuſpiraret.* Sed ille gloſſator ſic ſuccurrere voluit lectioni obſcurae, *vultumque Deae.* 778. Ciofan. ex Mſſ. emendandum cenſet *fecere*, quod efficacius ſit, quam *mouere.* 782. Heinſ. malebat, *ſui eſt.* Burm. ſi quid mutaret, mallet, *ſibi eſt.*

fero omnibus emendationibus propoſitis, quibus repetitur tantum, quod poëta iam dixerat.

775 Vbi propius acceſſit, forma eius deſcribitur. Quam bene ea compoſita ſit, facile reperies, ſi cogitaueris, quae de inuidis praedicari ſoleant. Horat. I Ep. 2, 57. *Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.* Ep. 14, 37. *Non iſtic obliquo oculo mea commoda quisquam Limat, non odio obſcuro morſuque venenat.* IV od. 3, 16. *dente minus mordeor inuido.* — *ſedet* exquiſitius quam, eſt, apparet, vt I, 267. v. Gronov. Obſ. II p. 180. *recta acies.* Cf. vſ. 787. *Rubigo* vitium dentium. *Fel* in pectore ſignum maleuolentiae. *Virere* ſic et Claudian. 49, 96. *viſcera felle virent. ſuffuſa veneno*, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. Male Rode: *von Gift triefet ihre Zunge.* Lingua *ſuffuſa* veneno dr. vt os *ſuffuſum* rubore.

778 Immanitas eius et cruciatus. *carpi* drr. quae ſenſim conſumuntur, attenuantur, perduntur. Virg. Aen. IV, 2. *caeco carpitur igne.* Hoc bene ad Inuidiam tabeſcentem translatum. Sed eadem et *carpit*, cum de exiſtimatione aliorum detrahit. Plin. I Ep. 9. *Supplicium* etc. Iſocrat. Euag. cap. 2. Inuidiae hoc vnum ineſſe ait bonum, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν.

782 *Odium* illud mox praeclare notatum et breuitate et confuſione quadam verborum,

Talibus adfata est breuiter Tritonia dictis:
Infice tabe tuâ natarum Cecropis vnam:
Sic opus est. Aglauros ea est. Haud plura locuta,
Fugit, et impressâ tellurem repulit hastâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parua dedit; successurumque Mineruae
Indoluit: baculumque capit; quod spinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quâcumque ingreditur, florentia proterit arua,
Exuritque herbas, et summa cacumina carpit:

788. Heinf. coni. *Murmura rauca* vel *raua*. Mox Viuianus ex suis, *successu namque*. Ita et primus Medic. et alii nonnulli Heinf. Id dictum, vt VII, *doluit successu flaua virago*. Quidam ex praestantioribus, *successibus atque aui vsque*. Prior Regius, *successus namque*. Florent. S. Marci, *successum vtique*. Heinf. malit exemendat. Viuiani *successorumque*. *Successa* enim dixisse et Cic. XVI ad Div. 21. et *successorum indoluit* dictum, vt *revereri alicuius* et similia. 790. *Vincula* Heinf. habet suspectum. Secundus Medic. pro diuersa lect. *cingula*. Ipse coni. *vngula cingebat*, vt ipsas spinas vocet *vngulam spineam* a similitudine. *Vngulas* enim fuisse instrumenti ferrei in tortura genus, quo carnifices vterentur. Burm. si *vincula* displiceat, refingi posse putat *vimina*. 792. *cacumina*. Vetustiores, *papauera*.

qua *Aglauros ea est* in finem reiectum. Corrupit haec Rode: *Floesse der Aglauros, einer der Toechter des Cecrops, dein Gift ein.* De *tabe* s. veneno, v. ad III, 49. *Sic opus est*, vt I, 279. *impressa hasta*, vt vim adderet corpori se in aëra tollenti, vt IV, 710. VIII, 366. *tellurem repulit*, quia ipsa aufugit. Poëtis loca *recedere* aut *repelli* drr. a quibus ipsi abimus. V. ad XI, 466.

788 Indoluit, successurum Mineruae consilium de Aglauro inuidiae veneno inficienda. *spinea vincula*, spinae; nam quidquid rem ambit, cingit, *vinculum* dicitur, vnde non raro de coronis ponitur. Sic facile carere possumus emendationibus Interpretum. *Spinae* symbolum cruciatus, quem creat. *Totum* non caret vi, neque adeo temere sollicitandum. Caeterum etiam *baculum* in vsu fuit, vt docet Heinf. ad 687.

791 Inuidia omnia corrumpit, pestisque est hominum. Hoc sub sensus vocauit. Contra ap. Claudian. 33, 185 sqq. vbi Ceres curru vehitur, omnia florescunt, rota *Sulcatam fecundat humum; flauescit aristis Orbita; surgentes condunt vestigia culmi; Vestit iter comitata seges.* Cur *summa cacumina?* nempe quia inuidia summa semper petit. Remed. vs. 369.

Adflatuque ſuo populos, vrbesque, domosque
Polluit: et tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibusque, et feſtâ pace virentem:
Vixque tenet lacrimas; quia nil lacrimabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intrauit Cecrope natae,
Iuſſa facit; pectusque manu ferrugine tinctâ
Tangit; et hamatis praecordia ſentibus implet;
Inſpiratque nocens virus; piceumque per oſſa
Diſſipat, et medio ſpargit pulmone venenum.
Neue mali ſpatium cauſſae per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Coniugium, pulchrâque Deum ſub imagine ponit.
Cunctaque magna facit, quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur; et anxia nocte
Anxia luce gemit; lentâque miſerrima tabe
Liquitur, vt glacies incerto ſaucia ſole:

795. Ciofan. ex vtroque ſuo, Briant. Capranic. ambobus Maffei et tribus Vatic. adfert et probat, *pace nitentem*. 801. Gebhard. II Crep. 2. *innergit* pro *ſpargit* ductu Mſ. legit. 804. *pulchraque*. Vnus Baſil. *plenaque*, quod Burm. placet. *Plena imago*, cui nihil, nullum membrum, deeſt. Id autem alienum a conſilio poëtae.

795 Cecropia cum adiacente vrbe iam tum quidem Mineruae conſecrata erat, nondum tamen *ingeniis*, ingenii laude florentibus viris, *opibusque* virebat. *feſta*, plena bonorum et laetitiae. *Virere* poëtis i. q. florere. Drakenb. ad Sil. I, 187. *Vixque* etc. Hoc oxymoron et animum ferit, et grauiter Inuidiae indolem notat. *tenet*, retinet. De *Tritonide* v. ad III, 127.

798 Quaerit Euripides In. 5, in qua corporis parte Inuidia ſedeat, in manibus, viſceribus aut oculis. Noſter praecordia, pulmones, oſſa nominat. *ferrugo* poëtis i. q. nigredo. V, 404. *hamatis ſentibus*, vt *hamatis rubis* Tibul. IV, 3, 10. *piceum*, atrum. *medio pulmone*, per pulmones. *neue mali ſpatium* etc. Senſus: ne inuidiae veneno infecta in aliis rebus haereat et conficiatur.

808 *Liquitur*, liqueſcit, abſumitur, quod verb. ſequens ſimilitudo ſuppeditauit. *lenta tabe*, veneno, cuius vis lenta. *ſaucia*, liquefacta. Horat. I od. 14, 5. *malus ſaucius* vento. Etiam *vulnerari* dicuntur, quae labefactantur. *incertus ſol*, obſcurus, cum coelum nubibus eſt obductum. *Incerta luna* eodem ſenſu Virg. Aen. VI, 270, et *incerti caeci caligine ſoles* Aen. III, 203. *ſpinoſis herbis*, ſpinis nondum aridis. *vapor*, calor.

Felicisque bonis non ſecius vritur Herſes,
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis;
Quae neque dant flammas, lenique vapore cremantur.
Saepe mori voluit; ne quidquam tale videret;
Saepe, velut crimen, rigido narrare parenti.
Denique in aduerſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum. Cui blandimenta, precesque,
Verbaque iactanti mitiſſima, Deſine, dixit;
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto;
Caelataſque fores virgâ patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quaſcumque ſedendo
Flectimur, ignaua nequeunt grauitate moueri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco:
Sed genuum iunctura riget, frigusque per artus
Labitur; et pallent amiſſo ſanguine venae.
Vtque malum latè ſolet immedicabile cancer

809. *non ſecius* Heinſ. de ſuo dedit, ſed bene ſe habet. Quod plurimi Mſſ. habent *non lenius,* aut *non lentius*, probarem, ſi poëta ordine inuerſo ſcripſiſſet, ſpinoſae herbae non lentius vruntur, quam illa. 811. *lenique vapore*, quod nec Burm. diſplicebat, recepimus e duobus Mſſ. Poſſis et cum Medic. vno *lentoque vapore* legere, quod Heinſ. exemplis illuſtrauit. Sed vulg. *leni tepore* non conuenit rebus, quae ſuppoſito igne cremantur.

813 *rigido*, duro. *aduerſa* quaecunque, alteri oppoſita ſunt. *iactare*, dicere. IX, 23.

819 De *caelatis foribus* vid. ad vſ. 4. *Virga* patefecit fores, vt Minerua 767 extrema cuſpide. *quaſcunque flectimur* ex noto et poëtis familiari graeciſmo, quem exemplis illuſtrat Heinſ. *pugnat ſe attollere*, vt I, 685. *pugnat euincere ſomnos.*

823 *per artus* pro, *per vngues*, ex pluribus Ciofan. et Heinſ. Mſſ. recepi; *vngues* enim nec frigus, nec calorem ſentiunt. Vult totum corpus dicere, id autem recte per *artus* (iuncturas membrorum, item membra ipſa) et *venas* exprimit. Et paſſim *frigus* aut *tremor artus occupare* dr. v. Ciofan.

825 Similitudo apprime claudicans: etenim lapis factus cum carne cancro abſumta male comparatur; tum cancer lentiſſime ſerpit, neque totum corpus occupat. Fruſtra ſubiecit *paullatim*, vt ſimilitudinem quandam oſtenderet. *biems*, frigus, iuſto durius de corpore humano. *vitales vias*, canales, quibus reſpiramus aliaque munera ad vitam ſuſtentandam facimus. *vocis iter*, arteria aſpera et os. VI,

Serpere, et illaesas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit;
Vitalesque vias, et respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis haberet iter. Saxum iam colla tenebat;
Oraque duruerat: signumque exsangue sedebat.
Nec lapis albus erat, sua mens infecerat illam.

Europa.

Has vbi verborum poenas mentisque profanae
Cepit Atlantiades; dictas a Pallade terras
Linquit, et ingreditur iactatis aethera pennis.
Seuocat hunc genitor; nec caussam fassus amoris,
Fide minister, ait, iussorum, nate, meorum,
Pelle moram, solitoque celer delabere cursu;
Quaeque tuam matrem tellus a parte sinistrâ

833. *Has* Heins. mutari volebat in *Quas*. 836. Francius malebat, *caussam fassus amorem.*

355. *via vocis.* Lucret. IV, 514. *iter*, *qua vox it in auras. tenebat collum*, occupauerat collum, vt 376. *duruerant.* Vid. ad vs. 706. *infecerat*, maculas aut nigrum ei colorem contraxerat. Seruant homines mutati aliquid e pristina natura, Lycaon feritatem, Daphne nitorem etc.

FAB. VIII, 833 — 875. Agenor, rex Phoenices, filiam habuit Europam, quam amauit Iupiter. Is igitur in taurum versus, virginem raptam dorso transtulit per mare mediterraneum in insulam Cretam, vbi ex ea suscepit Minoëm, Sarpedonem et Rhadamanthum. Fabulam hanc partim Phoeniciam, partim Cretensem, Pherecydes, Hellanicus, Antimachus, Anticlides, Epimenides narrauerant, peculiaribusque carminibus Eumelus, Stesichorus et alii celebrarant. Ex iis, qui restant, vid. Anacr. od. 35. Moschus Id. II. Horat. III od. 27, 25 — 28. Achilles Tat. init. Apollod. lib. III, 1, 1. Hygin. fab. 178. Palaeph. cap. 16. Eratosth. 14. Noster infra VI, 104 sqq. et V Fast. 605. Fulgent. Myth. 1. putat, Europam a Ioue raptam esse in nave, quae tauri picturam habuerit. Palaephat. autem narrat, Gnosium quendam, nomine Taurum, e Tyro rapuisse cum alias puellas, tum virginem regiam Europam. — Agenor autem vixit secc. circiter quindecim ante aeram Christianam.

836 *Caussa amoris*, amor, vt IV, 519. *caussa veneni* ipsum venenum. Sic carere possumus coni. Francii.

839 Hic versus valde vexavit Interpretes, quorum non-

Suspicit, (indigenae Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides, ad litora verte.
Dixit: et expulsi iamdudum monte iuuenci
Litora iussa petunt, vbi magni filia regis
Ludere, virginibus Tyriis comitata, solebat.
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur

nulli ex astrologicis adeo rationibus eum interpretari conati sunt. *Mater* Mercurii, Maia, vna est ex Pleïadibus, quae locum suum tenent in capite Tauri, qui circulo aequinoctiali diuiditur, Phoenicibusque est meridionale sidus. *Spectare* autem terrae dicuntur regionem eam, in quam vergunt et extenduntur. Sic Liv. XXXIII, 17. *Acarnania spectat solem occidentalem.* Noster autem pro *spectare* dixit *suspicere*, quia sidera in alto sunt, nam *suspicere* est sursum, in altum spectare. Contra Senec. Oedip. vs. 476. *Quasque* (gentes) *despectat vertice summo Sidus Arcadium.* Sensus: tellus, quae extenditur versus Pleïadas s. meridiem. *Sinistra pars* nunc est meridionalis, et cogitandum est, Iouem, cum haec Mercurio mandata daret, stetisse vultu ad occidentem verso. Sic omnia mihi plana videbantur; iudicent tamen alii. *Sidonida* ab vrbe capitali. Ab Anacr. od. 35, 3. Europa vocatur Σιδωνίη γυνή. *verte*, abige. Virg. Aen. I, 528. *ad litora vertere praedas.*

843 *iamdudum*, continuo, vt XI, 482. *expulsi*, abacti. Graec. ἐξελαύνειν. Virg. Ecl. I, 22. sic *depellere*, Cul. 44 *propellere.* *magni regis*, Agenoris. *magnus Agenor* Senec. Oedip. 715. Homer. Il. ξ, 321. et, vt ex Schol. ad Il. μ, 397. apparet, etiam Hesiod. et Bacchyl. Phoenicis filiam fecerunt. *Tyrus* tum nondum condita, sed sollemne est *Tyrios* dicere *Phoenicios*. III, 35. *Tyria de gente profecti.* Etiam ap. Eurip. Phoen. 642. Cadmus Τύριος, vbi Schol. monet, Phoenicen antea Tyrum dictam. Contra III, 129. Cadmus *Sidonius hospes*, et IV, 571 *Sidone profectus.* Adde Hygin. fab. 178.

846 Miram transformationem narraturus et amplificaturus, praemittit sententiam. *sedes*, persona, subiectum. Heroid. 19, 173. *Male res iunctae, calor et reuerentia, pugnant.* Quinctil. Decl. 12. *non habitant vna pudor et fames.* Atque etiam *morari* i. q. habitare. Munker. ad Hygin. fab. 52. Sequentia breuius expressa ab Auct. Eleg. in Obitum Maec. 88. *Dominator Olympi dicitur in nitidum procubuisse bouem.* Maiestatem Iouis hic praeclare describit.

Maieſtas et amor. Sceptri grauitate relictâ,
Ille pater rectorque Deûm; cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri, mixtusque iuuencis
Mugit, et in teneris formoſus obambulat herbis,
Quippe color niuis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcauere pedis, nec ſoluit aquaticus Auſter.
Colla toris exſtant: armis palearia pendent:
Cornua parua quidem, ſed quae contendere poſſis

848. Gebhard. pro *ille* malebat *ipſe* et 852 Heinſ. *ipſe* pro *quippe*.

Ille bene inſeruit magnitudini declarandae. Virg. Aen. VII, 110. *ſic Iupiter ille monebat.* Tibul. I, 4, 19. *Vetuit pater ille valere.* Silius III, 181. *monet hoc pater ille Deorum,* vbi Drakenb. etiam h. l. *ille* tuetur. Quamquam nec *ipſe*, quod Gebhardus malebat, deterius eſt. Et ſic Senec. Hipp. 299. vbi noſtrum loc. reſpexit: *Induit formas quoties minores, Ipſe, qui coelum nebulasque ducit.* cf. et ſeqq. *nutu concutit,* vt I, 179 vbi v. not. Forte Noſtro haec ſcribenti in animo verſabatur Terent. Eun. III, 5, 42 de Ioue in pluuiam auream conuerſo, *At quem Deum! qui templa coeli ſumma ſonitu concutit.*

851 *Taurum* illum expreſſum vides in Lipperti Dactyl. I, 29, 30. Formoſitatem eius iam deſcribere incipit; recte igitur ſequitur *quippe*, quod Heinſ. temere mutatum volebat in *Ipſe*. *quam nec* etc. qualis eſt, cum modo de coelo delapſa conſpicitur. II. ex Pont. 5, 18. *non calcata candidior niue.* — *duri* reſpectu mollitudinis niuis. Phaedr. I. fab. 30, 10. de tauro: *proculcatas obteret duro pede.* *Veſtigia pedis,* ipſe pes. *Auſter* pluuias concitat, vnde *aquaticus,* vocab. ab ipſo Ouidio cuſum. Occurrit et infra IX, 342. vbi *aquatica lotos*, quae amat loca aquoſa.

854 E pectore toroſo, quod valde laudatur in tauris (Colum. VI, 13.), eminebat collum. Sunt autem *tori* pars carnoſa, pulpa carnis muſculoſa, in lacertis et pectore, puluillorum inſtar, eminens. Virgil. G. III, 53. optimos tauros numerat, quibus *plurima* (longa et craſſa) *ceruix*, et quibus *crurum tenus a mento palearia* pendent.

855 Laudantur in bubus cornua excelſa, ſed Iupiter aſſumſerat *parua*, ne terribilis videretur puellae. Et Columella VI, 20. breuiora tauris, quam bubus, cornua tribuit. *manu facta* dicuntur, quae ab arti-

Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
Nullae in fronte minae, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod proelia nulla minetur.
Sed, quamuis mitem, metuit contingere primo:
Mox adit: et flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans; et, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus, vix ah, vix cetera differt.
Et nunc adludit, viridique exſultat in herbâ:
Nunc latus in fuluis niueum deponit arenis;
Paullatimque metu demto, modo pectora praebet
Virgineâ plaudenda manu; modo cornua ſertis
Impedienda nouis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Tum Deus a terrâ, ſiccoque a litore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in vndis,
Inde abit vlterius, mediique per aequora ponti
Fert praedam. Pauet haec: litusque ablata relictum

863. Burm. praefert Vatic. ſcripturam *vix iam, vix.* Nonnulli *vix et vix* aut, *vix vix*, vnde Heinſ. coni. *vix vixque.*

ſicibus facta ſunt, et opp. naturae operibus. vid. Burm. ad Quinctil. Decl. IX, 18.

857 *nullae minae.* Non erat *trux* aut *toruus*, quae alibi fere de tauris praedicantur. *Pacem*, ſerenitatem et tranquillitatem. *habet*, prae ſe fert. X, 702. *proelia n. m.* non colluctari cum caeteris bubus conetur. *mitem.* χειροήθης i. manſuetus vocatur ab Apollod.

861 Talibus viget phantaſia Ouidii. *Venire* eleganter dicuntur, quae contingunt alicui, vt haereditates (Cic. Verr. IV, 27) et h. l. voluptas. Voc. *caetera* interdum ſumi obſcoene, putat Burm. Verum illa obſcoenitas non niſi e contextu eſt. Sic omnia vocabula poſſent obſcoena dici. VI, 514. *vix ſua gaudia dif.*

865 *in fuluis niueum*, vt I, 112 *flauaque de viridi. plaudere*, mulcere. vid. Heinſ. *nouis*, e nouis floribus. *premere* et θλίβειν pro, inſidere.

871 *Falſa*, fallacia. Fallere vult virginem. *aequor ponti*, vt alibi *freta ponti*, poëtica periphraſis ponti. Intelligitur autem h. l. mare mediterraneum, per quod Europam tranſtulit in inſulam Cretam.

Reſpicit: et dextrâ cornum tenet, altera dorſo
Impoſita eſt: tremulae ſinuantur flamine veſtes.

874 *cornum* per Archaïſmum. vid. Priſcian. lib. VI, p. 685. *Impoſita eſt*, Innititur. Verbis *tremulae* et *ſinuantur* egregie pinguntur varii motus et ſinus, quos efficiebat ventus,

cf. vſ. 528. Haec poſtrema latius tractauit V Faſt. 667 ſqq. *Illa iubam dextra, laeua retinebat amictus. Aura ſinus implet, flauos mouet aura capillos* etc.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON
LIBER TERTIVS.

Iamque Deus positâ fallacis imagine tauri, *Cadmus.*
Se confessus erat; Dictaeaque rura tenebat:
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam

FAB. I. vſ. 1 — 130. Agenor filios tres ad requirendam Europam ſororem dimiſit ita, vt, niſi eam reperiſſent, ad ſe ne reuerterentur. Cilix, variis peragratis terris, Ciliciam conſtituit, Phoenix in Africam eſt profectus, ibique remanſit; *Cadmus* autem in Graeciam deuenit, vbi, oraculo monitus, Thebas, aut potius Cadmeam arcem condidit, interfecto prius ingenti dracone, e cuius dentibus humi ſparſis viri armati prodierunt, quorum pars Cadmo in condenda vrbe affuit. Eurip. Phoen. vſ. 641 ſqq. vſ. 661 ſqq. et Schol. ad haec loca Apollod. Biblioth. III, 1, 1. 4, 1 Pauſan. Boeot. p. 719 et 733. Hygin. fab. 178. Seneca Oedip. vſ. 709 ſqq. Apollon. Rh. III, 1170 ſqq. Primi autem auctores fuerunt Mnaſeas, Pherecydes, Hellanicus, Lyſimachus. Cadmus cum Phoenicum manu in Boeotiam venit, fuſisque Hyantibus Aonas cum ſuis in vnam gentem coaleſcere paſſus eſt. Cum locum condendae vrbi quaereret, ſecutus eſt, ſiue oraculo monitus, ſiue ſua ſponte, bouem ducem, niſi et hoc figmentum etymologica Boeotiae interpretatio peperit. Pauſan. p. 719. Quid de dentibus ab eo ſatis exiſtimandum ſit, ad vſ. 126 videbimus.

2 *Se confeſſus erat*, indicauerat, ſe eſſe Iouem. Sic et XI, 264. Virg. Aen. II, 591. *confeſſa Deam. Dictaea rura*, Creta, Tyro vicina, et in cuius monte *Dicta* Iupiter natus credebatur, vnde ipſe *Dictaeus.*

3 Male Cioſan. *ignarus raptam* coniungit. Imo centies *ignarus* apud Noſtrum ita occurrit, vt ſubintelligenda relicta ſit illa res, cuius quis ignarus fuerit, vt I, 658 et infra 243. 287. Vid. et Corte ad Salluſt. Cat. 51, 27. Ignorabat Agenor, filiam a Ioue translatam eſſe in Dictaea rura. *Inuenire*, nunc ad quaerendi ſtudium pertinet, *ausfündig machen.* Apollod. εἰπὼν μὴ πρότερον ἀναστρέφειν πρὶν ἂν ἐξευρῶσιν Εὐρώπην. Sic ille *pius* in filiam, et *ſceleratus*, crudelis, in filios. Haec ſententia, vt Ὀξύμωρον, placuit Noſtro; itaque eam IX, 408 repetiit. Cic. Off. III, 31 de T. Manlio, *qui perindul-*

Imperat, et poenam, si non inuenerit, addit
Exsilium, facto pius, et sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere possit
Furta Iouis?) profugus patriamque, iramque parentis
Vitat Agenorides, Phoebique oracula supplex
Consulit, et quae sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phoebus ait, solis occurret in aruis,
Nullum passa iugum, curuique immunis aratri.
Hac duce carpe vias, et, quâ requieuerit herbâ,
Moenia fac condas, Boeotiaque illa vocato.

13. *condas.* Secund. Palat. *ponas.*

gens in patrem, idem acerbe seuerus in filium.

6 *Orbe pererrato.* Nempe aliquamdiu in Thracia habitauit cum Telephassa matre; eaque mortua, Delphos profectus est oraculum consulturus. Apollod. *furta*, puellas raptas. Pluralem posuit, vt sententia esset generalis. *profugus*, exsul. Fast. I, 490. *Cadmus in Aonia astitit exsul humo.* Oraculum consuluit et de sorore, et sine dubio etiam de noua sede capienda: namque in vrbibus condendis coloniisque deducendis summa erat oraculorum auctoritas. Cic. de Div. I, 1. De sorore oraculum aut nihil respondit (Schol Eurip. ad vs. 641 ibique Valken.) aut μὴ πολυπραγμονεῖν iussit. Apollod. Oraculum ipsum, cuius auctor forte Mnaseas, exstat in Schol. Eurip. d. l. et Aristoph. Ran. 1256. Eo monetur per Phlegyas et Phocidem ad Pelagontis armenta tendere, ibique bouem sumere ducem itineris, in vtroque latere signum candidum, in lunae plenae speciem, habentem. Sic et Pausan. Apollod. Hygin. Schol. Eurip. Inde Noster, forte alios auctores secutus, non vna re aberrauit. *aruis* bene se habet. Eurip. πεδία πυροφόρα. *solis*, solitariis, vt 393 *sola antra. Nullum passa* etc. expressum diceres ex Euripid. si ibi constaret legendum μόσχος ἀδάμαστος. Nostrum secutus est Senec. d. l. *quam non flexerat vomer, aut tardi iuga curua plaustri.* — *carpere vias*, proficisci, vt *carpere aëra*, volare. *herba* ad naturam bouis accommodatius, quam *loco*. In orac. graeco: Vbi illa ἵζηται κλίνη τε πέδω γόνυ ποιήεντι. Sed ibi nihil de nomine *Boeotia*; Hygin. vero et Schol. Euripid. id nomen vrbi inditum narrant. Alius Schol. ibid. notat, Thebam Syris dictam esse bouem: quod forsasse et ipsum in expedienda hac fab. obseruandum. Lactant. in Arg. *in eam terram deuenit, quae postea a boue Boeotia est dicta.* A *Boeoto*, Neptuni aut Itoni filio, illud nomen venisse,

Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lente videt ire iuuencam,
Nullum ſeruitii ſignum ceruice gerentem
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu;
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephiſi, Panopesque euaſerat arua;
Bos ſtetit; et tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad coelum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit; teneraque latus ſubmiſit in herba.

18. Gebhard. Crep. I, 12. legit, *Actoremque viae*, quod Burm. merito ineptum iudicat. 19. Medic. Baſ. et Gronov. *Panopes euaſ.* Heinſ. coni. *Panopea*, vt eſſet appoſitio. Etiam Burm. putabat, rectius ſcribi *Panopea*, oppidum enim *Panopeus* a Strab. IX. p. 416. dici et a Pauſan. X, 4. licet a Stephano Πανόπη vocetur, Salmaſ. et Berkelio defendentibus. 20. *Spatioſam* habent libri veteres magno numero, praelatumque eſt ab Heinſ. et Gebhardo vulg. *ſpecioſam.*

alii putabant. v. Pauſan. p. 711. Schol. Hom. ad Catal. I.

14 *Deſcenderat* ex monte Parnaſſo, in quo *antrum*, unde oracula dabantur; quod Ouid. a fonte vicino *Caſtalium* vocat. *preſſo*, tardo. Burm. comparat e Liv. 28, 14. *Hiſpanos preſſo gradu incedere iubet.* Lenz vero: greſſu impreſſo in veſtigiis vaccae. *Adoratio* alias fiebat formulis ore prolatis certisque ritibus; Cadmus vero inter eundum *taciturnus* gratias agebat Apollini.

19 De *Cephiſo* v. ad I, 369. *Panope* aut *Panopeus*, urbs Phocidis. Illud *bos ſtetit* et *procubuit* exornavit, mores boum errantium deſcribendo. *Spatioſum*, latam. Mox vſ. 56. *ſpatioſum corpus* ex vſ. 95. *ſpatium boſtis.* Boues ſpatioſa fronte Graecis dicuntur εὐρυμέτωποι, et πλατυμέτωποι. Homer. h. Merc. 355. Hi optimi habebantur. Varro R. R. II, 5. Colum VI, 1. vbi etiam *cornua procera* et *robuſta* laudantur. *mugitibus*, in oraculo Apollinis vocatur, ἐρίμυκος, *valde mugiens. Impelli* clamoribus a poëtis drr. non modo aures, ſed et aurae, montes etc. *Atque ita*, quo facto, vt I, 377. *comites.* Pauſan. τὸν σὺν αὐτῷ στρατόν. *latus*, corpus, *ſubmittere*, aut, ut II, 865. *deponere*, formulae ſollemnes de procumbente. In orac. κλίνειν γόνυ. Schol. Hom. ad Il. β, 494. ὀκλάσασα ἀνεκλίθη. Pauſan. ἔμελλε καμοῦσα ὀκλάσειν. Pauſan. p. 733. narrat, ſuo adhuc tempore

Cadmus agit grates, peregrinaeque oſcula terrae
Figit: et ignotos montes, agroſque ſalutat.
Sacra Ioui facturus erat: iubet ire miniſtros,
Et petere e viuis libandas fontibus vndas.
  Silua vetus ſtabat, nullâ violata ſecuri;
Eſt ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Vberibus fecundus aquis. (Hoc conditus antro

31. Vulgo, *vbi conditus.* Heinſ. de ſuo dedit *hoc,* ſuadet etiam *cui creditus.*

oſtendi locum, vbi bos procubuerit, in eoque eſſe aram cum ſigno Mineruae, dedicatam a Cadmo.

24 De hoc more ſalutandi terras peregrinas, quem apud poëtas priſci homines religioſe colunt, vid. Ciofan. ad h. l. Fuit ſatis antiquus. Homer. Od. V, 354.

26 Illam ipſam iuuencam, viae ducem, immolaturus erat, vel Telluri, ſecundum oraculum, vel Mineruae, auctore Apollod. forte, quia illa *fautrix viri,* vſ. 101. Noſter *Iovem* ſubſtituit. *miniſtros,* comites, quos ſacrorum parandorum miniſtros eſſe volebat. Mox *ſocii* vrr. Schol. Hom. τινὰς τῶν μεθ' ἑαυτοῦ. Ap. Euripid. ipſe Cadmus abit ἐπὶ χέρνιβας, ad manus lauandas aqua luſtrali In eam rem *viua* aqua adhibebatur. Liv. I, 45. *Quin tu ante viuo perfunderis flumine?* Ipſum oraculum ius ſerat ſacrum fieri ἁγνῶς καὶ καθαρῶς. *Libatio* alias fiebat vino aut lacte, nunc, illis deficientibus, *vndis.*

27 Fons ille, vnde aqua haurienda, proprio nomine *Aretias* dicebatur. Schol. Aeſch. Theb. 106. Inde haud dubie fluxit Ἀρεία κρήνη ap. Apollod. et Schol. Eurip. *Dircaeum* nominant Senec. Oed. 714. Palaeph. 6. Omnium peſſime Hygin *Caſtalium fontem.* Eum Noſter ex ingenio deſcripſit, quales multi fontes eſſe ſolent. Liv. I, 21. *Lucus erat, quem medium ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua.*

82 Nefas erat ſiluas ſacras *violare ſecuri,* vid. Valkenar. ad Eurip. Hippol. vſ. 74. Tales ſiluae *veteres* et *antiquae* dici ſolebant et opp. *caeduis. violare,* quia arbores ſacrae. VIII, 742. *lucos ferro temeraſſe vetuſtos. virgis denſus,* virgis denſe ſeptus, vt Faſt. VI, 9. *nemus arboribus denſum.* Ib. V, 411. *lucus iuncis et arundine denſus.*

31 Multi occurrunt in antiquitate dracones, cuſtodes locorum, aedium, antrorum. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. vſ. 91. Atque etiam genios locorum per ſerpentes exhibue-

Martius anguis erat, criſtis praeſignis et auro;
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno;
Tresque vibrant linguae; triplici ſtant ordine dentes.)
Quem poſtquam Tyriâ lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu; demiſſaque in vndas
Vrna dedit ſonitum; longum caput extulit antro
Caeruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere vrnae manibus; ſanguitque relinquit

34. *vibrant* pro *micant* e margine trium Edd, recepit Heinſ. Nec *micare* inſolens de motu illo. 37. *Longum* pro *longo* ex nonnullis Mſſ. iam Nauger. notauit. Repertum etiam in Regio et Leid. adoptauit Burm.

runt. Heyn. ad Virgil. Aen. V, 84. Ac hic quidem ſecundum Eurip. cuſtodiebat flumina et fluenta viridia, nempe a Marte ſibi tradita, vnde in Orac. vr. δεινὸς Ἐνυαλίου φύλαξ, quem Cadmus iubetur πέμψαι Ἄιδος εἴσω. Neque tamen propter hanc vnam cauſſam h. l. et Stat. Theb. X, 606. *Martius anguis* vr. ſed et quia Martis filium eum multi faciebant. Eurip. δράκων Ἄρεως. Schol. Sophocl. Antig. 130. Tilphoſam Furiam addit matrem. v. Munker. ad Anton. Lib. 2. Erat, auctore Eurip. φόνιος et ὠμόφρων. Eius crudelitati vaſtitatique, tum Cadmi cum ea pugnae deſcribendae Noſter immoratur, quia erat pars fabulae magna. Nouerat antiquitas ſerpentes mirae magnitudinis. Serpens quidem ille, quem Regulus ad Bagradam, fluuium Africae, interemit, centum et viginti pedes in longitudinem habuiſſe, nec vllis telis confici potuiſſe traditur. Plin. H. N. VIII, 14. Hinc et Virg. Aen. II, 203. ſeqq. licuit vaſtiſſimae molis ſerpentes deſcribere, quem Noſter reſpexit, et vtrumque Silius VI, 150. ſqq. Neque tamen negandum eſt, prodigialiter quaedam hic eſſe aucta.

Praeſignis, inſignis, vt Triſt. III, 4, 5. *praeluſtris*, *criſtis et auro*, criſta aurea. Intelliguntur autem comae fuluae in capite, praecipuum ſerpentum quorundam ornamentum. Aelian. Animal. XI, 27. *Oculi* iratarum aut ſaeuarum beſtiarum dicuntur *igne micare*, *tremere* aut *ſcintillare*. — *tumere* verb. propr. de ſerpentibus veneno inflatis. I, 460. Serpentum autem venenum non per totum corpus ſparſum eſt, ſed glandulis quibusdam oris incluſum. Et *vibrare* et *micare* ſollemnia de celeri motu linguae ſerpentum. Silius d. l. *Trifido vibrata per auras Lingua micat motu.* Lingua illa duplicem habet cuſpidem, IV, 585. ſed vibrata triplex, triſulca eſſe videtur. Plin. H.

Corpus, et attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, et immenſos ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora; Phoenicas, (ſiue illi tela parabant,

N. XI, 37. Lingua *tenuiſſima ſerpentibus*, *triſulca*, *vibrans* etc. *Triplex* dentium *ordo* fictus eſt *Caeruleus* nunc eſt niger. V. nos ad Plin. VIII Ep. 20. 4. Anacr. 29, 11. ὀφρὺς κυανωτέρη δρακόντων. Hinc vſ. 63. *atra pellis.* Male Rode: *der blaue Drache.* *Longum* multo aptius conſilio loci, quam vulg. *longo*, cum in longo antro paruum caput eſſe potuiſſet φόνιον κάρα ei tribuit Eurip. *mittere ſibila*, vt alibi *vocem.*

41 *Ille — arcus*, torquens ſquamoſum et volubile corpus, facit orbes et ſaltus immenſos. Nimis fere cumulauit verba naturae et motui ſerpentum propria. Simplicius Virg. 208. *ſinuantque immenſa volumine terga.* *Nexus* ſimiliter de luctantibus IX, 58. Caeterum talibus arcubus non opus erat in homines prope ipſum ſpecum ſtantes.

43 *leues* tantum ornat, et petitum a natura aëris. Ita autem ſe ſolent ſerpentes erigere. Plin. VIII, 21, 33. de baſiliſco, *celſus et erectus a medio incedens.* Noſtrum expreſſit Senec. Thyeſt 655. *quam ſupereminens Deſpectat alte quercus et vincit nemus.* Sed Ouid. parum ſibi conſtat; etenim vſ. 91 ſq. Cadmus totum draconem figit in quercu. Magis etiam ſui monſtri magnitudinem auxit Silius vſ. 185. *Sub aſtra coruſcum Extulit aſſurgens caput, atque in nubila primam Diſperſit ſaniem et coelum foedauit hiatu.* Quae ſequitur ſimilitudo, *quanto* etc. luxurianti ingenio tribuenda eſt. Placuit tamen Silio, qui eam ſic reddidit, *Quantas non aequas perluſtrat flexibus Arctos, Et geminum lapſu ſidus circumligat anguis.* De illo autem ſerpente coeleſti diximus ad II, 173. Ab Arato Phaen. vſ. 45. vocatur μέγα θαῦμα, et a Virg. G. I, 244. *maximus.*

46 Apollod. τοὺς πλείονας τῶν πεμφθέντων διέφθειρεν. Noſter omnes, quibus ſerpentes necare poſſunt, modos enumerat. *Complexibus* ſuffocauit eos. Ap. Virg. natos Laocoontis *morſu depaſcuntur*, *ipſum ſpiris ligant ingentibus.* *Tabes*, vt *tabum*, humor corruptus et ſordidus. Nunc *tabes veneni*, ipſum venenum. Hanc autem ſerpentis ſui vim habet et Silius vſ. 158. *trahit foeda gra-*

Siue fugam; siue ipse timor prohibebat vtrumque)
Occupat; hos morsu, longis complexibus illos;
Hos necat adflatos funesti tabe veneni.
Fecerat exiguas iam Sol altissimus vmbras:
Quae mora sit sociis miratur Agenore natus;
Vestigatque viros. Tegimen derepta leoni
Pellis erat; telum splendenti lancea ferro,
Et iaculum; teloque animus praestantior omni.
Vt nemus intrauit, letataque corpora vidit,
Victoremque supra spatiosi corporis hostem,

49. Vulgo, *adflatu funesta, hos tabe.* Heins. dedit *adflatos funesti*, quia prius voc. in vno exstabat. Eidem et placebat ex quibusdam *adflati funesta.* Tum suadebat etiam *efflati*, quod Burm. in vno reperit. 56. Heins. aut hic *tergoris* pro *corporis*, aut mox *sid. pectora* legendum censebat, ne idem voc. toties repetatur.

vitate (foedo et pestilente odore) *per auras, Ac tabe adflatus volucres*, et vs. 239. *cateruas longius auectas adflatus peste premebat.* Et halitus quorundam serpentium venenatus est, adeo vt solo adflatu praedam suam necare possint.

52 Ea Cadmi arma memorat, quibus mox opus erit. Exuuiis ferarum *tegi* olim solebant viri fortes. Virg. Aen. I, 275. *lupae fuluo nutricis tegmine laetus.* Proprie autem pellis dicitur *deripi* membris. vid. Heins. *animus.* Hesiod. Theog. 936. Cadmus ὑπέρθυμος.

56 Simpliciter Apollod. ἀγανακτήσας Κάδμος κτείνει τὸν δράκοντα. Sed illud κτείνειν latissime descripsit phantasia poëtae et exornauit. *Tristia* etc. Nota rursus quatuor vocc. in *a* desinentia. Breuis est Cadmi oratio; agere enim mauult, quam querelas inanes inertesque fundere. *corpora*, quia iam mortui socii, quamquam et de viuis hominibus passim occurrit. V. nos ad Plinii Pan. 33. *Molares*, vt μύλακες, omnino saxa grandia ap. poëtas. Eurip. μάρμαρον. *magnum magno*, vt vs. 95. *victor victi*, XII, 236. *vastum vastior.* Virg. Aen. V, 447. *grauis grauiter concidit.* Homer. μέγας μεγάλωστι. Demosth. de Cor. p. 288. τὸν κακὸς κακῶς ἐπιτρίψας. Male igitur h. l. Schepper. cor. *Inque anguem magno.* Ex magnitudine autem lapidis missi, ipsius Cadmi statura intelligitur. Quinctil. Inst. VIII, 4, 24. Heroica aetate homines arbores proceritate superasse fingebantur. v. ad XII, 352. Talis tantusque etiam Cadmus in hac pugna cogitandus est. Saxo misso succubuit draco secundum Hellanic. Eurip. Hygin. Gladio eum esse interfectum tradiderat Pherecydes. In nostra copio-

Triſtia ſanguinea lambentem vulnera linguâ;
Aut vltor veſtrae, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextrâque molarem
Suſtulit; et magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Moenia mota forent; ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricaeque modo ſquamis defenſus, et atrae
Duritia pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vincit eadém:
Quod medio lentae fixum curuamine ſpinae
Conſtitit; et toto deſcendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in ſua terga retorſit;
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, vbi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen oſſibus haeret.
Tum vero, poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraque raſa ſonat ſquamis; quique halitus exit

60. Duodecim Mſſ. *et magno conamine miſit in hoſtem.* 63. Male Heinſ. pro *atrae* ſuadebat *hirtae*, improbante etiam Burm. 73. *plaga* dedit Burm. e duobus Mſſ. Vulg. *Cauſſa.*

ſa deſcriptione plura arma Cadmus experitur. Similitudo *illius impulſu* etc. bene delecta eſt; ea enim certam accipimus notionem et roboris, quo Cadmus vigebat, ét molis ſerpentis. *Turres* autem non ſunt, vt Lenz putabat, arces, palatia; ſed turres in muris munitae vrbis, quae ſaxis e machinis bellicis miſſis *moueri*, concuti, ſolebant. *Loricae* genus intel. in ſquamarum ſpeciem ex aere confectum. Virg. Aen. IX, 707. *duplici ſquama lorica fidelis.* 66 Multum phantaſiae in ſeqq. elucet. *Spina* ſerpentum admodum *lenta* i. flexibilis eſt, et in multos orbes curuari poteſt. *Conſiſtere*, haerere. *Deſcendere* in corpus drr. tela, vulnera, ipſique adeo milites, qui vulnerant telis. *momordit* haſtile more ferarum, quibus aliquod telum inhaeret. *oſſa*, ſpina eiusque vertebrae. *plenae* ſunt venae, cum tument.

Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, et obſtantes proturbat pectore ſiluas.
Cedit Agenorides paullum; ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide praetenta. Furit ille, et inania duro
Vulnera dat ferro; frangitque in acumine dentes.
Iamque venenifero ſanguis manare palato
Coeperat; et virides adſpergine tinxerat herbas;

76. Quidam *herbas* pro *auras*. Sed Burm. recte monet, *herbas* ſanie potius, halitu vero *auras* inſici.

76 *niger*, peſtilens. *Stygio* propter halitum letiferum. Silius vſ. 219. *Stygios aeſtus fumante exſibilat ore.* *vitiatas inficit* e copia poëtica, vitiat aut inficit. Avienus: *Peſtifero adflatu ſerpens vagus inquinat auram.* Claudian. 35, 202. de equis Plutonis, *corrumpit ſpiritus auras Letifer; infectae ſpumis vitiantur arenae.*

78 *trabe*, arbore. *exit*, eminet. Cf. Senec. Oedip. vſ. 726. *Impete* antique pro, *impetu.* Sic et VIII, 359. *concitus*, rapidior factus. Sollemne poëtis, praeeunte Homero Il. δ, 452. ſqq. ε, 87. ſqq. et alibi, militum, hinc et ſaenarum beſtiarum, impetum cum amne concito aut exundante comparare. Cf. Virg. Aen. II, 496. X, 603. *obſtantes* etc. Similiter ap. Liv. 21, 22. ſerpens in quiete Hannibali oblatus *cum ingenti arborum et virgultorum ſtrage ferebatur.* *proturbare*, proſternere. Cf. VIII, 340.

81 *ſpolio*, pelle derepta; nam *ſpoliare* omnino detrahere. Obſcure Rode, *mit der Beute des Löwen.* Spolium illud ſcuti vim habebat. Sic quoque Cadmum magnum facere voluit, vereor tamen, ne prodigialiter. Vir doctus in Ephem. Norimb. mox malebat, *inhiantiaque.* Sine cauſſa. *Inſtare* verbum militare. Cadmus cedit, ſerpens *inſtat* cedenti. *praetendere* verb. in hac re proprium. v. ad XI, 510. *inania vulnera*, morſus nullum dentis veſtigium in ferro relinquentes. Virg. Aen. XII, 255. *morſus inanis*, et ap. Noſtrum VII, 786. *vacuus morſus.* De morſu vulnus faciente *vulnus* etiam VII, 782. legitur. *frangitque* non niſi in vno Mſ. legitur, ſed eo nihil verius. Quam ieiuna eſt poſt ſuperiora vulgaris lect. *figitque.*

Sed leue vulnus erat: quia ſe retrahebat ab ictu;
Laeſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat:
Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
Vſque ſequens preſſit, dum retro quercus eunti,
Obſtitit; et fixa eſt pariter cum robore ceruix.
Pondere ſerpentis curuata eſt arbor, et imae
Parte flagellari gemuit ſua robora caudae.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis:
Vox ſubito audita eſt: (neque erat cognoſcere promtum,
Vnde; ſed audita eſt) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem ſpectas? et tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pauidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comae terrore rigebant.
Ecce viri fautrix, ſuperas delapſa per auras,
Pallas adeſt: motaeque iubet ſupponere terrae
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: et, vt preſſo ſulcum patefecit aratro,

99. *mente.* Quidam *voce.* 101. Vnus *fautor.* Monet Burm. etiam *auctorem, ſponſorem* et ſimilia de feminis dici. 102. *motaeque.* Cod. Medic. *matrique.* Tum vnus *deponere.* Non male. Saepe, notante Burm. femina *depoſitum* terrae vrr. atque plantae a rei ruſticae ſcriptoribus *deponi* drr. 104. *et vt preſſo* pro *et impreſſo* dedit Heinſ. ex caſtigatioribus.

87 Incipit rurſus ταυτολογεῖν; etenim idem quater dicit, *ſe retrahebat*, *colla dabat retro* etc. Proprie tela dicuntur *ſedere*, cum incidunt et haerent in ſcuto. Flor. IV, 2, 40. Hinc etiam *plaga ſedet*, altius deſcendit et penetrat. *Coniici* dr. culter, cum adigitur, XV, 735. h. l. lancea. v. Gronov. Obſ. I p. 87. *gemuit flagellari*, gemuit, quod flagellabatur. *Gemere* de ſono cuiuscunque rei oneratae, preſſae, pulſae. IV, 449. XIV, 739. III ex P. 3, 10. et quae non ſonant, *tacere* drr, *ſua robora* plenius quam, *ſe*.

96 Apparebant interdum Dii ſic, vt in hominum conſpectum non prodirent, ſed vox tantum eorum audiretur, quae nonnunquam agnoſcebatur ab audiente, vt vox Mineruae ab Vlyſſe in Sophocl. Aiace vſ. 14. Nunc miſſa videtur a Marte, qui Cadmum interfeciſſet, niſi interceſſiſſet Iupiter. Apollod. III, 4, 2. ibique Heyne. Et transfor-

Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
Inde (fide maius) glebae coepere moueri;
Primaque de sulcis acies adparuit hastae.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:

108. *nutantia.* Vnus Thuani *micantia.*

matio Cadmi in serpentem, quae IV, 562. sqq. narratur, Martis irae tribuitur ab Hygin. fab. 6. In *spectas* et *spectabere* inest lusus non contemnendus.

101 sqq. Pallas partem dentium seri iubet; alteram partem ad Aeëten pertulit. Apollod. I, 9, 23. Noster VII, 121. sqq. quem locum cum hoc conferas. Secundum Pherecydem in Schol. Apollon. III, 1178. Cadmus hos dentes sevit a Marte iussus; sed reliqui hoc consilium Mineruae tribuunt. *Ecce adest.* Sic et II, 496. Virorum illustrium curam olim Deus aliquis Deaue gerebat, eique apparebat, si auxilio indigeret. Exempla sunt in Homero et Virg. obvia. Heroibus hoc datum erat, vt Deos diuina specie ipsis oblatos sine noxa intuerentur. *Pallas* Cadmo etiam imperium Boeotiae comparasse traditur ab Apollod. *supponere terrae* saepe pro sepelire, vt XV, 370. Ib. 153. Amorr. III, 9, 48. Ergo bene de seminibus sparsis. Tunc vero perspicuitatis caussa recte additur *motae,* aratro proscissae, quemadmodum *mouere terram* et fodere significat. Virg. G. II, 264. Plin. II Ep. 17, 25. Atque τῷ *motae* mox respondet *presso sulcum* etc. Ap. Eurip. 673. dentes spargit εἰς βαθυσπόρους γύας. VII, 122. *aratos spargit in agros,* ap. Pherecyd. εἰς τὴν ἄρουραν, in terram motam. Non igitur adsentior Valken. ad Eurip. 673. qui *matrique* praeferebat, quia hoc ei doctius videbatur, quam vt a librario possit exspectari. *incrementa,* additamenta, quibus augeretur nouus populus. *presso,* impresso. VIII, 332. *pressa signa pedum.* Et ipsum *pressum aratrum* Tibul. IV, 1, 161. *Spargit.* Inde Graecis illi dicti putantur *Sparti. mortalia semina,* semina, vnde mortales nascerentur. Verba autem *et, vt — dentes* si abessent, non desiderarentur.

106 sqq. Eurip. 674. Ἔνθεν ἐξανῆκε γῆ Πάνοπλον ὄψιν ὑπὲρ ἄκρων Ὅρων χθονός. Sed Noster eos sensim nobis e terra prodeuntes ostendit, addita similitudine minime vulgari. *moueri,* sursum ferri, mox dilabi. Claud. 21, 318. *galea matrem nascente feriunt,* eruunt terram sibi obstantem.

108 *Tegmina capitum,* galeae, habebant *conum,* tuberculum excauatum, cui indebantur cristae, quae fere constabant versicoloribus pennis, vnde *pictus conus.* Eae pennae inter eundum *nutabant,*

Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
Existunt: crescitque seges clypeata virorum.
Sic, vbi tolluntur festis aulaea theatris,
Surgere signa solent; primumque ostendere vultum,
Cetera paullatim; placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste nouo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creauerat, vnus

mouebantur. Est autem *nutare* verb. in hac re proprium. vid. Heinf. ad Sil. IV, 460. Sed dum galeae sensim e terra prodibant, cristae *nutare* non poterant. *Exsistunt* II, 264. *seges virorum.* Eurip. vs. 946. terra edit χρυσοπήληκα στάχυν Σπαρτῶν aureis galeis armatam segetem Spartorum, vnde Ouidius *clypeatam* fecit, quod Addinsonus sine caussa damnabat. Virg. G. II, 142. *galeis densisque virum seges horruit hastis.* A Claudian. *messis* vr. cum *Armiger et viridi floreret milite sulcus.*

111 *Aulaea*, vela picta, quorum vsus etiam in theatris erat. Haec, cum ludus initium capiebat, non in altum trahebantur, vt apud nos, sed ex alto demittebantur, ita, vt, quamdiu scena aperta esset, humi iacerent. vid. Gesner. ad Horat. A. P. vs. 154. et Scheffer. ad Phaedr. V fab. 7, 23. *Signa* omnes intelligunt imagines in aulaeo pictas; nec improbo, quamquam h. n. rarissime ita legitur. Putem tamen et de statuis post aulaeum positis cogitari posse, quas in theatris inventorum velorum coloribus infici Lucret. IV, 77. ait, quibusque melius etiam viri armati comparantur. Eae, dum aulaea *tolluntur*, remouentur, *surgunt* exquisitiore illo verbi vsu, de quo ad I, 345. atque ex illusione optica iucunde drr. *educi* et *pedes in margine ponere. Tenor*, cum sine interuallo res sibi succedunt, continuitas, συνάφεια. *festa theatra*, in quibus ludi celebrantur diebus festis. Supra II, 713. vidimus *festas arces.* I Art. 133. *sollemnia theatra*, in quibus ludi sollemnes habentur.

115 Pherecydes narrauerat, lapidibus eos esse petitos a Cadmo, cum vero putarent, peti se ab aliis e suo numero, manus conseruisse. Schol. Apollon. III, 1185. Hoc alii variarunt. *nouus*, singulari et miro modo creatus; vt I, 310. *populus*, coetus. *Aurae*, *anima*, *vita* promiscue ponuntur. Vt *aura vesci*, viuere, *vitales auras accipere*, nasci significat, sic *exspirare auras*, mori. *furere*, acriter pugnare. *subiti*, subito nati. Inde Claudian. d. l. exercitum repente coactum non male cum subita Spartorum origine comparat.

Exclamat; nec te ciuilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus vnum
Cominus ense ferit: iaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Viuit, et exspirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba; suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Iamque breuis spatium vitae sortita iuuentus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem,
Quinque superstitibus: quorum fuit vnus Echion.
Is sua iecit humi, monitu Tritonidis, arma;

125 *trepido*, trepidante. Membra morientium, aut decisa a corpore, *palpitare* et *trepidare* dicuntur. IV, 129. Virg. Aen. I, 212. *trementia membra*, vbi Heyn. negat, suauem hoc epitheto imaginem sensui obiici.

126 *Quinque*, quibus nonnulli sextum addunt, Creonta. Illorum nomina a Lysimacho et Hellanico seruata multi repetierunt. Pausan. quoniam nihil melius habeat, adsentiri se ait fabulae de eorum origine. Sine dubio *Sparti* dicebantur antiqui illius regionis incolae. Inter hos, Cadmo adueniente, bellum ciuile ortum, in quo plurimi perierunt, *quinque* autem e primoribus superstites fuerunt, quorum nomina tradita sunt, quia serius totidem familiae Thebanae illustres. *Echiona* Cadmus, ὡς προέχοντα κατ' ἀνδραγαθίαν, generum adsumsit. Pausan. d. l. Iam cum Thebani Spartorum nomen ex etymologia interpretarentur, forte et constaret, ingentem draconem esse a Cadmo interfectum, inde composita est haec fab.

127 *monitu Tritonidis*, i. sapientius, consultius duxit abiicere arma. Similiter Homer. Il. α, 194. sqq. Minervae monitu Achilles gladium strictum recondit in vaginam. Vnde Pallas *Tritonis* aut *Tritonia* dicta sit, disputatur. Heynio ad Virg. Aen. II, 170. maxime probabile videtur, a Τριτὼ, quod Aeolibus *caput* est, eam dictam esse Τριτογένειαν, e capite Iouis natam. *fidem pacis* etc. postulauit, vt reliqui fide data promitterent se quieturos, idemque et ipse promisit. *operis comites*. Pherecydes: Hos quinque Κάδμος ποιεῖται πολίτας κατοικίσας αὐτοὺς ἐν Θήβαις. Inde Thebani dicti *dracontigenae*. Cf. infra 543. sqq. *iussam Phoeb*. etc. In Oraculo iubetur ἔνθα ἐν ἀκροτάτω κτίζειν πόλιν εὐρυάγυιαν. Ille vero Cadmeam tantum acropolin condidit, cui postea accessere Thebae. Pausan. Boeot. p. 719.

Fraternaeque fidem pacis petiitque, deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Cum posuit iussam Phoebeïs sortibus vrbem.
Actaeon. Iam stabant Thebae: poteras iam, Cadme, videri
Exsilio felix: soceri tibi Marsque Venusque

128. Gebhard. Crep. II, 7. ductu Cod. Palat. legit, *fide* (antique pro *fidei*) *pacem*. Male. 132. Naugerius e veteribus nonnullis adfert et probat *Exsilii felix*, quod Burm. illustrat quidem; sed propter Codd. consensum respuit.

FAB. II. vs. 131 — 252. *Actaeon*, Cadmi ex Autonoa nepos, Aristaei filius, ob visam sine veste Dianam in ceruum mutatus, a suis ipsius canibus discerptus est. Eurip. Bacch. 337. sqq. Callim. Lav. Pall. 108. Pausan. IX. p. 714. et 787. Apollod. III, 4, 4. Hygin. fab. 180, 81. Fulg. Myth. III, 3. Senec. Oedip. 751. Ab his Acusilaus et Stesichorus fab. auctores laudantur. Ac ille quidem poenam illatam a Ioue repeterat, indignante, quod Actaeon Semelen vxorem petiisset, plurimi vero a Diana, vel quod ille nudam vidisset, vel, quod Euripides secutus est, se in venandi arte praetulisset Deae. Anaximenes ap. Fulgentium putauerat, Actaeona, cognitis venationis periculis, timidum esse factum, tamquam ceruum, studioque canum alendarum decoxisse. Posterius etiam Theo Soph. Progymn. cp. 6. et Palaeph. 3 amplexi sunt, et solent opes hominis *viscera* eius dici. Herod. I, 90. *Viscera nostra tuae dilaniantur opes*. v. ad IX, 194. Forte Actaeon inter venandum aut a canibus dilaniatus est, aut alio modo periit. Id ad Dianae iram referebatur.

131 — 42. Transitus, in quo poëta de Cadmi sorte philosophatur, addita sententia graui. Et iam Pindar. P. 3, 163. obseruauerat, non solidam illi contigisse felicitatem. Non male hic apostrophe adhibita, qua Cadmo bona sua, partemque calamitatis enumerat poëta, atque ita commode fab. argumentum proponit, addito iudicio suo, quo quasi solatur Cadmum. *stabant*. Saftius: *Theben blühete nunmehr*. Et sane *stare* frequenter ponitur pro florere, quemadmodum miseri *iacere* dicuntur. Sed h. l. de vrbe absoluta capiendum est. Sic *stare* et XI 205. *felix*. In Orac. Καὶ σύγε ἐν ἀνθρώποις ὀνομάκλυτος ἔσσεαι αὐτὶς Ἀθανάτων λεχέων αἰτήσας, ὄλβιε Κάδμε. Id ipsum de eius felicitate disputandi occasionem praebuit.

132 Cadmus Harmoniam (sic, non Hermionen, vt quidam corrupte exhibent) duxerat, *Martis* et *Veneris* filiam, quibus nuptiis omnes Dii in-

Contigerant. Huc adde genus de coniuge tantâ,
Tot natos, natasque, et, pignora cara, nepotes.
Hos quoque iam iuuenes. Sed, fcilicet, vltima femper
Exfpectanda diês homini: dicique beatus
Ante obitum nemo fupremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, fecundas
Cauffa fuit luctûs; alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes fatiatae fanguine herili.

140. *fatiatae* ex Neap. primo, Vatic. fec. Palat. fec. Medic. priore, Erfurt. et tribus aliis dedit Heinf. Caeteri *fatiati*.

terfuerant, quasque Mufae et Gratiae carminibus fuis celebrauerant. Euripid. Phoen. vf. 7. ibique Schol. Hefiod. Theog. vf. 936. 974. Theognis vf. 15. Paufan. p. 719 et 734. Apollod. d. l.

134 *Tot* non ad unum *natos* fed ad *natos natasque* coniunctim referendum. *Natus* enim non nifi vnus a caeteris fcriptoribus commemoratur, Polydorus, qui fucceffit Cadmo in imperio. *Natas* autem habuit quatuor, Autonoën, Ino, Semelen, Agauen. Ino nupfit Athamanti, Autonoë Ariftaeo, Agaue Echioni, Semele autem cum Ioue rem habuit. vid. Paufan. et Apollod. d. l. E *nepotibus* memorabiles funt prae caeteris Melicerta, Bacchus, Pentheus, et hic ipfe miferrimus Actaeon. Sollemne autem eft, liberos aut, vt h. l. *nepotes* vocare *pignora* (*Liebespfänder*), quibus parentum et liberorum amor arctiffime conftringitur. *iuuenes*, atque adeo iam fpectatae virtutis.

135 *fcilicet* ponitur, cum fententiae proferuntur. Sequitur fententia Solonis ad Croefum (Herodot. I, 32.), quam expreffarunt multi. Eurip. Troad. vf. 510. Τῶν δ' Εὐδαιμόνων Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν, πρὶν ἂν θάνῃ. Cf. Androm. vf. 100. Iphig. Aul. vf. 161. Laudat noftrum locum Lactant. Ira Dei 20, 2. Cum *funus fupremum* faepe occurrat, v. Heinf. fuperuacaneam puto Lindenbr. coniect. *fuprema munera*, quamquam eam et Broukh. ad Propert. I, 17, 23. probat.

138 *Prima*. Poftea plures acceffere, hinc IV, 563 vr. *luctu ferieque malorum victus*. *aliena*, quae abhorrent a forma humana, Heroidd. XIV, 90. non minus eleganter, *non fua cornua*, vt infra vf. 203. *ora non fua*. *fatiatae f.* grauius, quam, quae hauffiftis f. Femininum faepe praefertur a Graecis et Rom. cum de animantibus fermo eft. v. Heinf.

At bene si quaeras: Fortunae crimen in illo,
Non scelus inuenies; quod enim scelus error habebat?
  Mons erat, infectus variarum caede ferarum:
Iamque dies rerum medias contraxerat vmbras;
Et Sol ex aequo metâ distabat vtrâque;
Cum iuuenis placido per deuia lustra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore:
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum,
Fortunamque dies habuit satis. Altera lucem

144. *medias* ex vno Palat. pro *medius*.

141 At si rem accurare, et sine praeiudicatis opinionibus examinare velis. *crimen*, culpa. Fortunam habebat malignam. Commode a Burm. allatus est loc. Quinctil. lib. VI. Inst. Or. prooem. *Frustra mala omnia ad Fortunae crimen relegamus.* Phaedr. II. Epilog. 19. *Donec fortunam criminis pudeat sui.* — *error*, quo deductus erat ad Dianae lauacrum. Alii tamen rem sic narrant, vt culpa non vacauerit bonus Actaeon.

143 Intelligitur mons Cithaeron. Eurip. Bacch. vs. 1290. Apollod. d. l. Rode: *Roth war das Gebirge.* Immo *erat* inuoluit praedicatum. *Es gab ein Gebirge, diess war roth.* Sic vs. 155. *Vallis erat.* I, 568. *Est nemus.* IV, 432. *Est via decliuis.* Et ita crebermime incipiunt descriptiones locorum. Plin. IX Ep. 33, 2. *Est in Africa colonia. caede ferarum*, sanguine caesarum ferarum.

144 *Dies* ponitur pro Sole, qui diem facit, et vicissim *Sol* aut *Phoebus* pro die. *medias vmbras* doctius quam, si *medius dies* dixisset. Manil. II, 796. *Declinatque diem medias que examinat vmbras.* Posset tamen et *medius* defendi ex III Art. 723. *meta vtraque*, a parte finitoria orientali et occidentali. vid. ad II, 142.

147 *Hyantius*, Boeotus. vid. ad vs. 1. vnde et apparet, melius poëtam dicturum fuisse, *Aonius iuuenis.* Et saepe *Aonius* pro Boeoto ponitur. v. Valken. ad Eurip. Phoen. 645. Sed poëtae terras ab antiquissimis incolis nominant. *operum*, venatus, vt mox *propositum opus.* Venatu delectabatur; etenim a Chirone educatus κυνηγὸς ἐδιδάχθη. Sequens oratio parum ad rem pertinere videri possit. Sed ea voluit poëta iuuenem sua fortuna laetum, nec quidquam mali metuentem describere: quod ipsum inest in voc. *placido.*

149 Regius subintell. putabat, *satis prosperam*, quod non est necesse; nam quamquam τῷ *satis* ex vulgaribus linguae legibus Genitiv. additur, tamen nec exempla cum Accu-

Cum croceis euecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetamus opus. Nunc Phoebus vtraque
Distat idem terra; finditque vaporibus arua.
Sistite opus praesens, nodosaque tollite lina.
Iussa viri faciunt, intermittuntque laborem.
  Vallis erat, piceis, et acutâ densa cupressu;
Nomine Gargaphie, succinctae cura Dianae:
Cuius in extremo est antrum nemorale recessu,

150. *euecta* in vno Ciofan. Leid. et duobus aliis pro *inuecta*, v. Burm. 155. Cantabr. Argentor. et duo alii, *cupresso*. Vt vnique vsitatum. 156. *cura* dedimus cum Mss. quibusdam, tum Edd. Aldi, Gryph. Bersm. et aliis pro *sacra*, quod fluxit ex interpret. Burm. suadet *cara* vel *grata*. Sine caussa.

sat. rara sunt. Ipse Cic. Attic. XII, 50. *satis consilium* dixit. Senec. Herc. Oet. vs. 1830. *Erunt satis praesidia* vid. Corte ad Sallust. Cat. 58, 9. et Bosius ad Nepot. Epam. 4. Similiter *abunde*, *affatim*, ἅλις.

150 Vno verbo, crastino die. Solent autem poëtae, vt narrationis tenuitatem fugiant, huiusmodi versus ornatos, tamquam formulas solemnes, inserere. vid. Heyn. ad Virg. Aen. IV, 6. vbi haec poëtarum consuetudo defenditur contra Homium. Aurora bigis *vecta* ante Solem coeli complexum decurrere credebatur. Expressit autem Noster Virg. Aen. XII, 76. *Cum primum crastina coelo Puniceis inuecta rotis Aurora rubescit.* Etiam h. l. plerique *inuecta*; sed Burm. placuit *euecta*. *idem*, pariter, ex aequo. *vapores*, aestus, vt II, 811. et saepe, praeeunte Lucret. Homer. ἀϋτμή. *finditque* etc. Virg. G. II, 353. *vbi hiulca siti findit canis aestifer arua.* Tibul. I, 7, 21. *arentes cum findit Sirius agros.* *nodosa*, non *knotenreich*, vt Rode vertit, sed nexa. II, 499. *nexiles plagae.* v. ad II, 560.

156 *Gargaphie*, vallis prope Plataeas cum fonte cognomini. Herodot. lib. IX. cp. 25. et 48. Pausan. Boeot. p. 718 Hygin. fab. 181. vocat *vallem opacissimam*, hinc Noster, *piceis densa et cupressu*, densis pic. et cupr. oblita. *acuta* a forma, vt I, 699. *cura* Dei vr. aut locus, quo Deus delectatur, aut homo, quem tuetur. Virg. Aen. I, 476. Anchises *cura Deûm.* Infra X, 529. *non iam Cythereia curat Litora.* Ergo nihil hic mutandum. Caussa autem huius *curae* duplex, quia locus et absconditus et iucundus, quod vtrumque Deam ad lauandum inuitabat, et a Nostro notatur. Et habebant Deae suos fontes. *succinctae*, venatrici. Venantes enim succingi solebant. vid. ad II, 412.

Arte laboratum nullâ. Simulauerat artem
Ingenio natura suo: nam pumice viuo,
Et leuibus tophis natiuum duxerat arcum.
Fons sonat a dextrâ, tenui perlucidus vndâ,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hîc Dea siluarum venatu fessa, solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subiit; Nympharum tradidit vni
Armigerae iaculum, pharetramque, arcusque retentos.

158. Duo Medic. et vnus Leid. *similauerat*, quam scripturam acriter defendit Barth. ad Claudian. II. Ruf. 81. Sed Gronov. Diatrib. Stat. cp. 6. docet, semper scribendum *simulare* et *assimulare*, eique adsentitur Burm. 165. *Quo* Vossian. *Quem*.

157 Cf. XI, 235. s. *recessus*, loca remota. *nemorale*, nemore cinctum. *Simulauerat*, imitata fuerat. Erat merus lusus naturae. *Simulata* apud Cic. N. D. II, 35. quae ad exemplum naturae expressa sunt. *Ingenium* bene tribuitur Naturae ludenti. *pumex*, lapis cauus et pendens, qui facile imitatur formam antrorum et arcuum. *viuus*, eo ipso loco natus. *tophus* oritur ex aquis cum calce mixtis et destillantibus. Simulat autem hic lapis miras saepenumero figuras, vt vel Baumanniana spelunca quemque docere potest. Tum *pumices* et *tophi* omnino sunt saxa, quibus Dearum Nympharumque antra constructa fingebantur. VIII, 56. X, 692. II Fast. 315. *Antra subit tophis laqueataque pumice viuo.* Plin. 36, 21. *Non praetermittenda est et pumicum natura. Appellantur quidem ita et erosa saxa in aedificiis, quae musea vocant, dependentia, ad imaginem specus arte reddendam.* *natiuum*, a natura factum.

161 *Fons* fuit in ipso antro, vs. 177. — Hygin. fab. 181. eum vocat *Parthenium*. Pausan. autem Boeot. p. 714. narrat, Megaris Plataeas proficiscentibus ad dextram esse fontem et saxum, quod Actaonis saxum dicatur, in quo Actaeon e venatu fessus cubare solitus fuerit, et vnde prospexerit Dianam in proximo fonte lauantem. *tenuis*, non profunda, vt Liv. I, 4. *hiatus*, sine dubio lacus aquam colligens. Plin. VIII Ep. 8, 2. de Clitumno, *eluctatus facit gurgitem, qui lato gremio patescit purus et vitreus.* *ros*, aqua, qua quis perfunditur. I, 371. *liquido*, limpido. *perfundere*, nempe ex vrna, vs. 172. Non immergebat corpus.

165 *subire* et *succedere* vim appropinquandi habent. *Quo*. Num *quod*? De nymphis Dianam comitantibus, variumque ei ministerium praestantibus, vid. Callim. h. Dian. vs. 13

Altera depofitae fubiecit brachia pallae.
Vincla duae pedibus demunt. Nam doctior illis
Ifmenis Crocale, fparfos per colla capillos
Colligit in nodum; quamuis erat ipfa folutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque;
Et Pfecas, et Phiale; funduntque capacibus vrnis.
Dumque ibi perluitur folita Titania lymphâ;
Ecce nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paffibus errans,

175. Hic verf. in Florent. Neapolit. ac Medic. fec. manu recentiore margini adfcriptus eft, et proinde fpurius Heinfio videbatur.

fqq. *fubiecit brachia* exquifitius quam, fufcepit pallam; modum enim rei faciendae exprimit. *Vincla pedum*, quaecunque calceamenta. Virg. Aen. IV, 5, 8. *Vnum exuta pedem vinclis.* VIII, 418. *Tyrrhena pedum vincla.* Venantium calceus erat *cothurnus*, quali etiam hodie venatores Italici vtuntur, adfcendens ad mediam tibiam. Pellis fciffa erat multis locis, habebatque foramina, per quae lora traiicerentur. vid. Spanhem. ad Callim. d. l. vf. 16. vbi Diana expetit fibi viginti nymphas Cretenfes, quibus calceorum curam committat; nam inter Cretenfes et inuenti et maxime in vfu erant iftiusmodi calcei, Graecis ἐνδρόμιδες dicti. Sic muniti pedes Dianae in Lipperti Dactyl. I, 1, 68. confpiciuntur. *demere* et *adimere* verba in hac re propria. Apud Plautum occurrit *foccos*, item *compedes adimere*.

169 *Crocale*, ἀπὸ τῦ κεκρυφάλυ, quod capitis ornamentum, lat. *reticulum*, quo crines cohibebantur. Id h. l. et paffim apud Virg. *nodus* vt. formulaeque follemnes funt, crines *nodo* et *in nodum colligere*. *Ifmenis*, Thebana, ab Ifmeno fluuio, qui tamen hoc nomen demum accepit ab Ifmeno, Amphionis et Niobes filio, cum antea Κάδμυ πῦς vocaretur. vid. Burm. *doctior*, peritior. *doctus* vt σοφὸς, quicunque alicuius artis peritus eft. vid. Fifcher. Ind. Aefch. h. v. et Burm. ad Phaedr. IV fab. 16, 8. Et erat artis, crines fic colligere; hinc miniftrae, quibus ea cura iniuncta, primum locum tenebant. Amorr. I, 11, 1. *Colligere incertos et in ordine ponere crines Docta, neque inter ancillas habenda Nape.* Hemiftichium *quamuis* etc. Crifpinus a fciolo monacho adiectum putabat. Immo Ouid. eo monet, artificem, vt fit, fuos ipfius crines neglexiffe.

175 *Non certis paffibus*, fine certo confilio et propofito

Peruenit in lucum; sic illum fata ferebant.
Qui simul intrauit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso nudae sua pectora Nymphae
Percussere viro; subitisque vlulatibus omne
Impleuere nemus; circumfusaeque Dianam
Corporibus texere suis. Tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis aduersi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureae Aurorae;
Is fuit in vultu visae sine veste Dianae.
Quae quamquam comitum turbâ est stipata suarum;

176. *ferebant.* Sex libri *trahebant.* Pro *in lucum* alter Regius, *ad fontem.* 183. Leid. *aduerso.*

errabat. *Vago pede errare* est Heroidd. XXI, 96. *Non certis manibus* eodem sensu apud Propert. I, 3, 8. Non erat, cur Heins. h. vs. eiici vellet; valet enim ad innocentiam Actaeonis declarandam. Secundum Hygin. eundem locum petebat ad se refrigerandum. Nonnulli venantes *lucum*, i. partem interiorem et sanctiorem *nemoris*, adibant Deorum venerandorum caussa. Plin. pan. 81. — *Sicut erant*, vt II, 272. Dum Nymphas vlulantes, Dianam vero non nisi erubescentem facit, decorum obseruat. *texere* exquisite, metaph. a vestibus sumta. Diana *altitudine* s. proceritate et dignitate conspicua erat; vnde reginae ei comparari solent, Helena ap. Homer. Od. δ, 122. Dido ap. Virg. Aen. I, 498 sqq. vbi *Deas supereminet omnes.*

183 Iridis descriptionem esse volunt, cuius colores retulerit os Dianae pudore suffusae. At quo tandem iure pudoris rubor cum arcus coelestis variis coloribus comparari poterit? Et tamen suauissimam comparationem iudicat Schirach. et maximum ingenii summi testimonium. Intellige ergo nubeculas, quas solis occidentis radiis rubescere interdum videmus. *ictus solis*, radii solis incidentes. Lucret. V, 612. *radiorum ictus*, qui et vs. 486. *verbera solis* dixit e Graeco βολὴ ἡλίου. Non adsentior viro docto in Ephem. Norimb. *aduersi* in *auersi* mutantis; nam *aduersus* dr. qui est e regione, oppositus. Virg. Aen. IV, 701. *Iris mille trahens varios aduerso sole colores.* Sic et V, 88. *Aurorae.* cf. VI, 48. vbi similis comparatio.

186 *comitum turba*, multas enim habet Diana comites. Callim. h. Dian. vs. 13 sqq. *in latus obliq. adstitit*, corpus inflexit et contraxit in alterum latus, vt parua videretur, nec

In latus obliquum tamen adſtitit: oraque retro
Flexit: et vt vellet promtas habuiſſe ſagittas,
Quas habuit, ſic hauſit aquas; vultumque virilem
Perfudit: ſpargensque comas vltricibus vndis,
Addidit haec cladis praenuntia verba futurae:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat ſparſo capiti viuacis cornua cerui:
Dat ſpatium collo: ſummasque cacuminat aures:
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: et velat maculoſo vellere corpus.
Additus et pauor eſt. Fugit Autonoëius heros:

193. *minata.* Vnus Moreti et Leid. *morata,* quod venuſtum iudicat Heinſ.

conſpici poſſet ab Actaeone. Phantaſia non mala. *vt - ſic.* Elegans eſt hic vſus harum partic. Cum non haberet, quas vellet, hauſit, quas habuit. *promtas*, paratas. *virilem*, viri, Actaeonis.

192 Priſco ſeculo mortales impune cernere poterant Deas etiam nudas, Propert. III, 11. 38. ibique Brouckh. Seriore tempore poena adficiebantur, qui Deos inuitos viderant. *Nunc tibi* etc. Similis ſarcaſmus I, 720. Apud Hygin. Diana *fecit*, vt Actaeoni *cornua in capite naſcerentur.* Forte poëtam aliquem ſecutus, totam transformationem a parte indicare voluit, vt Noſter vſ. 139. Stelichorus dixerat, Dianam ei ἐλάφου περιβαλεῖν δέρμα. Polygnotus eum et matrem pinxerat ceruae hinnuleum manibus tenentes, pellique ceruinae inſidentes, adſtante cane venatico. Pauſan. X. p. 872.

194 *viuax*, frequens ceruorum epitheton, quia olim credebantur quam longiſſime viuere. Auſon. *Hos* (homines) *nouies ſuperat viuendo garrula cornix, Et quater egreditur cornicis ſaecula ceruus*, quae vero recentioribus temporibus reperta ſunt falſiſſima; ceruus enim vix quadrageſimum aetatis annum attingit. *ſpatium*, longitudinem. *cacuminare*, acutas reddere, verb. Ouid. proprium.

198 *pauoris* ſymbolum ap. Veteres erat ceruus. Homer. Il. α, 225. *heros*, quia mater eius ex Harmonia Martis et Veneris neptis, pater Apollinis filius. Is, qui modo *heros* fuerat, nunc *fugit*; quod indignum. *Et ſe tam celerem* etc. luxuriantis ingenii eſt. *ſolitis.* Veteres enim aquis pro ſpeculo vtebantur. Cf. vſ. 498. Heinſ. hunc vſ. vt inſulſum et frigidum eiici volebat. Sine cauſſa. Cf. ſimilia I, 640

Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Vt vero ſolitis ſua cornua vidit in vndis,
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrimaeque per ora
Non ſua fluxerunt. Mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? repetatne domum, et regalia tecta?
An lateat ſiluis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primusque Melampus,
Ichnobatesque ſagax latratu ſigna dedere,
Gnoſius Ichnobates, Spartanâ gente Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velocius aurâ,
Pamphagus, et Dorceus, et Oribaſus; Arcades omnes:
Nebrophonosque valens, et trux cum Laelape Theron,
Et pedibus Pterelas, et naribus vtilis Agre,

200. Sic h. vſ. ex Leid. edidit Heinſ. Caeteri, *Vt vero vultus et cornua* etc.

ſ. 647. 657. et cum ſqq. compara II, 485 ſqq. Bene *non ſua*, non ei data a natura. Triſt. III, 4 de Daedalo et Icaro, *pennas animo non habuere ſuas.* Virg. G. II, 82. *miraturque nouas frondes, et non ſua poma. Pudoris* cauſſa nulla erat; quis enim domi agnouiſſet transformatum dominum?

206 Quinquaginta aluiſſe canes Actaeon traditur, quarum nomina adeo poëtae priſci memoriae mandanda cenſuerunt. Comprehenſa etiam erant priſci cuiusdam poëtae graeci verſibus, quos bibliothecae ſuae inſeruit Apollod. vbi tamen non niſi reliquiae quaedam, eaedemque miſere corruptae ſeruatae ſunt. Hygin. duos catalogos habet, quorum prior 39 nomina continet, quorum pleraque eadem ſunt, quae Ouidiana, etiam eodem prope ordine recenſentur. Poſterior 46 nomina enumerat ab his diuerſa. Aeſchylus non niſi quatuor nominauerat. Pollux V, 47. Noſter 36 nomina excerpſit. Bene autem fecit, quod, tenuitatis vitandae cauſſa, nominibus ſubinde adſperſit aliquid de indole et patria ſingulorum canum, de qua re ſi quis accurate iudicare velit, adeat rei cynegeticae auctores. Venaticorum canum virtutes principes ſunt ſagacitas et velocitas. Praeſtantiſſimos alebant Creta, Arcadia, Laconia.

208 *Gnoſius*, Cretenſis, a Gnoſo, vrbe Cretenſi. Eiusmodi autem repetitiones nominum cum additamento aliquo iam ap. Homer. occurrunt. *rapida aura*, Callim. h. Dian. vſ. 94 θάσσονες αὐράων.

211 *valens*, ſcilicet robore.

Hylaeusque fero nuper percussus ab apro.
Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
Poemenis, et natis comitata Harpyia duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,
Et Dromas, et Canace, Sticteque, et Tigris, et Alce,
Et niueis Leucon, et villis Asbolus atris,
Praeualidusque Lacon, et cursu fortis Aëllo,
Et Thous, et Cyprio velox cum fratre Lycisce,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalos, et Melaneus, hirsutaque corpore Lachne:
Et patre Dictaeo, sed matre Laconide nati,
Labros et Agriodos, et acutae vocis Hylactor:
Quasque referre mora est. Ea turba cupidine praedae
Per rupes, scopulosque, adituque carentia saxa,
Quâ via difficilis, quâque est via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quae fuerat loca saepe secutus.
Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat:
Actaeon ego sum: dominum cognoscite vestrum.

227. Pro *sequuntur* Heins. cum duobus *feruntur* praetulit. Illud tuetur Lenz. 230. De hoc versu Heins. „Non magis Nasonis est, quam meus. Agnoscunt tamen libri veteres. Eo sublato, omnia erunt concinniora."

Hylaeus etc. Heinsio poëta videbatur ad *Hyleum* ab apro Calydonio interfectum respexisse.

214 *Deque lupo* etc. Arist. Hist. Anim. lib. 8. cp. 28. Ἐν Κυρήνῃ μίσγονται οἱ λύκοι τοῖς κυσί.

216 *gerens*, habens. Ibid. II, 752. *substricta crura gerens* de mergo aue. Quinctil. Inst. VIII, 3, 10. *Decentior equus*, *cuius adstricta sunt ilia*, *sed idem velocior.*

218 *Niuei* aut *candidi* canes probantur venatoribus, non item *albi*. vid. Spanhem. ad Callim. h. Dian. vs. 90. *cursu fortis.* Infra VIII, 311. *cursu inuictus.* Sed *fortis* etiam simpliciter de velocitate VI, 221.

225 *praeda*, fera capta, *praedari* pro venari, ipsique adeo venatores dicuntur *praedatores.* vid. Burm. ad Phaedr. II fab. I, 2. Canes id fecisse h. l. memorantur cupidine praedae, sed apud Apollod. rabies iis iniecta legitur a Diana; quam tamen eos et sine Dea inuadere potuisse Pausan. monet. *feruntur*, cum impetu ruunt, bene conuenit ardori canum, neque adeo sollicitandum est. Iam hinc phantasia poëtae cupidinem canum comitumque cum domini conatibus et querelis ante oculos ponit.

230 Sine caussa Heins. h. vs. eiiciendum putabat. Ete-

Verba animó deſunt: reſonat latratibus aether.
Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit;
Proxima Theridamas; Oreſitrophos haeſit in armo.
Tardius exierant, ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. Dominum retinentibus illis,
Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.
Iam loca vulneribus deſunt. Gemit ille, ſonumque,
Et, ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit.
Ceruus, habet: moeſtisque replet iuga nota querelis:
Et genibus ſupplex poſitis, ſimilisque roganti,
Circumfert tacitos, tanquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculisque Actaeona quaerunt;

240. *poſitis* habet Bonon. pro diuerſa lectione. Caeteri, *pronis*. 242. *hortatibus*: Vetuſtiores maxima ex parte, *latratibus*, quod Heinſ. interpretabatur, clamore et hortatu latratum caninum aemulante.

nim *famuli* poſſunt eſſe comites, quos Actaeon alloqui volebat. Sed et canes, ſi hos intelligere malumus, dominum ex voce agnoſcere potuiſſent. Adde, quod toties, in hac ipſa fab. luxuriat ingenium Ouid. *animo*, voluntati. *Melanchaetes* et reliqui etiam ab Hygin. poſtremi nominantur. Sed Noſter, taedii vincendi cauſſa, eos, aliis quibusdam interiectis, ſuperioribus addit, tum ingenioſo commento peculiarem eorum operam memorat. Recte Heinſ. monet, verbum *exire* ſumtum eſſe a Circo, vbi equi carceribus *exeunt*. Caeterum huc reſpexit haud dubie Seneca Nat. Quaeſt. lib. III. prol. *qui tardius exierant, moram velocitate penſant*. — *compendium*, omne lucrum, quod in quacunque re facere poſſumus, ſed in primis de breuiore via occurrit, quam quis, ambagibus relictis, inſiſtit. vid. Schwarz. ad Plinii Paneg. cap. 95. p. 488. *Anticipat viam* is, qui alterum anteuertit curſu.

238 Cf. II, 667. *nota*, in quibus venari ſolitus fuerat. vid. ad I, 370. *poſitis* reuocaui ex Cod. Bonon. et placuit etiam Heinſ. *Prona genua* an ſic recte dicantur, dubito. Sed *ponere genu* formula ſollemnis de ſupplicatione. I, 729. qui loc. noſtro ſimillimus. In tanta enim rerum ſimilitudine fieri haud potuit, quin ſimilia verba ſimilesque ſententiae repeterentur.

242 *Hortatur* canes et *monet* venator. vid. Heinſ. *ignari*, vt vſ. 3. *oculis quaerunt*. IV, 129. *iuuenem oculis animoque requiris*. Sic et Plin. VI Ep. 10,

Et velut abſentem certatim Actaeona clamant.
Ad nomen caput ille refert, vt abeſſe queruntur,
Nec capere oblatae ſegnem ſpectacula praedae.
Vellet abeſſe quidem; ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire canum fera facta ſuorum.
Vndique circumſtant: merſisque in corpore roſtris
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cerui.
(Nec, niſi finitâ per plurima vulnera vitâ
Ira pharetratae fertur ſatiata Dianae.)
Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior aequo
Viſa Dea eſt: alii laudant, dignamque ſeuerâ
Virginitate vocant. Pars inuenit vtraque cauſſas.
Sola Iouis coniux non tam culpetne probetne
Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductae
Gaudet; et a Tyriâ collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſſa recens; grauidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Iouis Semelen. Tum linguam ad iurgia ſoluit,

Semele.

261. Heinſ. hoc hemiſtichium *tum linguam* etc. ſuſpectum habebat, et coniic. *quid linguam a. i. ſolui vel ſoluo?* deleto vſ. ſeq. quem latinum non putabat, niſi legeretur, *tot io per iurgia.*

245 *Ad nomen*, audito ſuo nomine, vt IV, 145. *refert*, reflectit, tamquam ſe indicaturus. *capere ſpectacula*, ſpectare. *oblata* recte de praeda. *offerri* enim dicuntur, in quae inſperato incidimus. *Fera facta* elephantum habet etiam Lucret. V, 1339. Euripid. Bacch. 337. ὠμόσιτοι σκύλακες Actaeonis. In his *vellet* etc. ludit poëta rurſus, more ſuo. *falſus ceruus*, vt I, 754. *falſus genitor*. Male igitur quidam *falſa*. Verſus 251 et 52. quos Cod. Sprotii a manu recentiore margini adſcriptos habet, caeteri vero ordine exhibent, Heinſ. vt foediſſimum centonem, delendos cenſet. Inepte ſane ſunt ſuperioribus addita; ſed et alibi ſolet Ouidius latiori et acriori deſcriptioni ſubiicere ſententiam languidam. Diſplicet etiam ſtructura verborum. Neſcio tamen, an non et haec ſimilibus locis defendi poſſit. Certe etiam vſ. 58. concurrunt quatuor vocc. in *a* deſinentia. Simile additamentum infra vſ. 400 ſ. legitur.

FAB. III. vſ. 253 — 315. Iuno dolens, Semelen, Cadmi filiam, a Ioue concepiſſe, in anum conuerſa ipſam adit, perſuadetque fraudulenter, vt eo habitu Iouem ſibi expetat, quo Iunoni amplexus dare ſoleat. Iupiter igitur iureiurando coactus, cum tonitribus et fulminibus Semeles aedes in-

Effeci quid enim toties per iurgia? dixit.
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
Rite vocor, perdam; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; si sum regina, Iouisque
Et soror et coniux: certe soror. At puto, furto est

262. *Effeci* Burm. ex Francof. dedit, quia venustius ei videbatur vulgato, *profeci*. 266. Quoniam τὸ *est* a multis praestantioribus abest, propterea Heins. et mallet *contentam*; idque repertum est in Francof. a manu prima. Tum Burm. etiam suadet, *at thalami*.

trat; quibus cum conflagraret grauida, vtero eius Bacchum imperfectum eripit, femori suo insuit, atque Nyseïdibus educandum tradit. Cf. Euripid. Bacch. 1—9. 89—104. 286—97. Apollod. III, 4, 5. Diodor. Sic. III, 63. IV, 2. Lucian. Dial. D. 9. Eudoc. p. 118 et 373. Hygin. fab. 169. 179. Fulgent. Myth. II, 15. Nempe Bacchus poëtis dictus est πυρογενής, quod pr. vini generosioris vitiumque epitheton. Strabo lib. XIII. p. 628. Porro, Orientalibus *ex femore* alterius *egredi* dr. qui ab eo gignitur. Hinc fabula nasci facile potuit. Alia ad vs. 312. dabimus.

Rumor etc. Cum rumor de Actaeonis poena sparsus esset, in vtramque partem de ea disputatum est. Verum nullo iure de ea disputabatur, cum poenam illam Saturniae leges postulassent. Callim. in lauac. Pallad. 99 sqq. *violentior* visa est etiam Senec. Oedip. 763. vbi *nimium saeui Diua pudoris*. — *dignamque* etc. decere eam seueritatem tantam in custodiendo pudore suo. *culpetne* etc., vt ap. Tibul. IV, 5, 20. duo Mss. *clamne palamne* pro vulg. *clamue palamue*; quae varietas etiam h. l. notanda, vbi nonnulli *culpetué probetue*. *collectum*, conceptum, vt *colligere sitim* et similia. Translatum illud ab Europa odium etiam in sqq. fabulae quaedam confirmant.

262 Amant poëtae eiusmodi soliloquia Deorum. Cf. II, 471. IV, 420. Virg. Aen. I, 36 sqq. Exordium est abruptum. Antea tacite secum indignata fuerat, tum cogitauerat, nolle se rursus iurgiis vti; hinc verbis pergit, *Effeci* etc. Cf. VI, 687. vbi praemittitur *Et merito*, IX, 143. Plin. IV Ep. 4. Pan. 70, 6.

263 *si maxima* — — *regina*. Redundantia in his convenit affectui Iunonis. *si sum regina*. Sonantius et grauius Virgil. d. l. *incedo regina*. *Et soror et coniux*. Cic. e N. D. II, 26. *Aer autem, vt Stoici disputant, interiectus inter mare et coelum, Iunonis nomine consecratur, quae est* soror et coniux Iouis, *quod et similitudo est aetheris, et cum eo summa coniunctio*. Acerbe additum, *certe soror*.

266 *furtum*, concubitus, qui vtero non fit manifestus, *tha-*

Contenta: et thalami breuis est iniuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestaque crimina pleno
Fert vtero; et mater, quod vix mihi contigit vni,
De Ioue vult fieri: tanta est fiducia formae.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia; si non
Ab Ioue mersa suo Stygias penetrabit ad vndas.
Surgit ab his solio; fuluâque recondita nube
Limen adit Semeles. Nec nubes ante remouit,
Quam simulauit anum; posuitque ad tempora canos:

272. Pro *in vndas* recepi *ad vndas*, quod multi habent. Morientes enim non *in*, sed *ad* Stygem descendunt. 273. Vnus *furuaque* (quod et Heinf. coni.), alius *flauaque*, rursus alius *fuscaque*; quas lectiones omnes defendi posse recte monet Burm.

lamus, coniugium. Coniugium nostrum in breue tempus laeditur, quamdiu actus concumbendi durat. Haerent Interpretes in voc. *vni*; quod si pro *soli* accipis, non oritur sensus commodus; sin *semel* interpretaris, mentitur Iuno, quae saepius ex Ioue mater facta est. Itaque Burm. praefert cum Micyllo *vno*, idque coniungit cum sqq. vt adeo sensus prodeat hic: Cum tot alii sint, ex quibus illa possit mater fieri, illa non nisi e solo Ioue vult fieri, quod mihi vix contigit, paucos quae ex Ioue partus edidi. Verum nec haec sententia satis placet. Malim equidem *vni* cum Caposerreo in *ipsi* mutare. Rarius, quam Iuno vellet, ex Ioue conceperat. Id nunc auget: *quod vix* (vix bis terue) *mihi cont. ipsi*.

273 *ab his*, post haec verba. Sic IV, 329. *Naïs ab bis tacuit.* Saepe Dii, vt fallerent mortales, familiaris cuiusdam formam induerunt. Praeiuit Homer. Il. β, 20. γ, 122. 386. Cf. et Callim. Cer. 43. Virg. Aen. V, 620. IX, 649—51. et Noster IV, 219. VI, 26 sqq. Apud Apollod. et Lucian. Semele decepta esse tantum legitur a Iunone, sed figmentum de *Beroa* habet et Hygin. Dii, cum in terras delabuntur, neque cerni volunt a mortalibus, *reconditi*, tecti esse solent *nube*.

275 Simpliciter Homer. Il. γ, 386. Γρηῒ δέ μιν εἰκυῖα παλαιγενέϊ. Id iam exornauit Virg. Aen. IX. d. l. *Ibat Apollo Omnia longaeuo similis, vocemque coloremque Et crines albos.* Eum Noster verbis delectis superare laborauit. *simulauit anum*, sumsit formam anus. *sulcauit cutem rugis* venuste. Plaut. *consulcare frontem.* *frontem rugis arare* di-

Sulcauitque cutem rugis: et curua trementi
Membra tulit passu: vocem quoque fecit anilem:
Ipsaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo vbi, captato sermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Iouis; suspirat: et, Optem
Iuppiter vt sit, ait: metuo tamen omnia. Multi
Nomine Diuorum thalamos subiere pudicos.
Nec tamen esse Iouis satis est: det pignus amoris;
Si modo verus is est: quantusque, et qualis ab alta
Iunone excipitur; tantus, talisque rogato
Det tibi complexus; suaque ante insignia sumat.
Talibus ignaram Iuno Cadmeïda dictis
Formarat. Rogat illa Iouem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait; nullam patiere repulsam.
Quoque magis credas; Stygii quoque conscia sunto
Numina torrentis. Timor et Deus ille Deorum.
Laeta malo, nimiumque potens, perituraque amantis

282. *subiere* habent sex MSS. in quibus Francof. vnde Burm. recepit. Plerique *iniere*. Eadem varietas IV, 328.

xit Virg. Aen. VII, 417. et Noster passim. vid. Ciofan. ad h. l. *trementi passu* Infra XIII, 533. *passu anili. tulit membra* exquisitius quam, incessit. *Ipsa* summam similitudinem exprimit. Alia *Beroe* fit Iris apud Virg. Aen. V, 620. Alia rursus, Oceani filia, G. IV, 34. commemoratur.

280 Breuiter Hygin. *Alumna, pete a Ioue, vt sic ad te veniat, quemadmodum ad Iunonem, vt scias, quae voluptas sit cum Deo concumbere.* Sed haec nostra oratio multo magis ad fallendum est composita. Verbum *subire* aptum furtiuis amoribus et fallacibus adulteris, iudice Burm. Mihi vero *subiere* idem esse videtur, quod *iniere*, quod alii agnoscunt, intrarunt. *esse Iouis*, scil. *te*, de qua forma loquendi vid. Heins. ad Vellei. II, 88. quod si cui durius h. l. videtur, retineat *Iouem*, quod tuentur omnes MSS. praeter duos. *alta*, magna, nobilissima. *Caesar altus* II Pont. 3, 63. Horat. III od. 4. *formarat*, instruxerat. V. Graev. ad Iustin. 20, 4, 3.

291 Ordo: *et ille Deus est timor Deorum*, hunc quoque Dii timere solent. Burm. Male itaque Rode, *die Furcht, ja die Gottheit der Goetter*.

292 Sic rursus occupat euentum rei. *nimium potens*, nimium valens precibus apud Iouem. *obseq. am.* Etiam Fast. VI, 485. *Arserat obsequio*

Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum foedus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere: exierat iam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non haec optaſſe, neque ille
Non iuraſſe poteſt. Ergo moeſtiſſimus altum
Aethera conſcendit, nutuque ſequentia traxit
Nubila: quîs nimbos, immixtaque fulgura ventis
Addidit, et tonitrus, et ineuitabile fulmen.
Quâ tamen vſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum deiecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Eſt aliud leuius fulmen; cui dextra Cyclopum
Saeuitiae, flammaeque minus, minus addidit irae:
Tela ſecunda vocant Superi. Capit illa; domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus

299. *nutuque* Heinſ. ex vno dedit pro *vultumque* aut *vultusque*.

Semele Iouis. Expoſuit de h. v. Burm. ad Quinctil. VIII. Inſt. Or. 3, 35. *Veneris foed. inire.* Apol. Διος ἦλθε μνηστευόμενος Ἥραν. Infra VII, 710. *foedera lecti.* A. A. I, 462. *concubitus foedera.* Silius II, 85. *Veneris iam foedera paſſae.* *dare ſe alicui* alias de obſequio et gratificatione dicitur, ſed nunc de amplexibus. *opprimere*, claudere. v. Buenem. ad Lactant. Inſt. V, 1.

299 Apud Apollod. intrat thalamum ἐφ' ἅρματος ἀστραπαῖς ὁμοῦ καὶ βρονταῖς. H. l. ſumit habitum, quem coelum tempore tempeſtatis habet. *ſequi* drr. quae facile parent. V. ad Plin. VII Ep. 9, 11. et Pan. 45, 5. *fulgura* et *fulmen* differunt: *fulmen* eſt telum illud, quod a Ioue in terram demitti credebatur, *fulgur* autem coruſcatio.

302 *Qua*, in quantum. Sic explicatur in gloſſa. *ſibi*, telis ſuis. A Virg. Aen. I, 665. Iouis *tela Typhoea* commemorantur, vt maxime terribilia, quia *Typhoeus*, immane monſtrum, vertice coelum tangens, aliter debellari non poterat. Hinc et Noſter eum potiſſimum memorat. Is ſecundum alios, quos Noſter V, 346. ſequitur, fulmine vulneratus aufugit et Aetna monte obrutus eſt, ſed h. l. *deiectus*, interfectus. Phaedr. II, 1, 1. Locus claſſicus de telis Iouis eſt ap. Virg. Aen. VIII, 429 ſqq. vbi iis admiſcentur imber, nubes, venti, fulgores, ſonitus, metus, flammae et irae. *ſecunda*, ſecundi ordinis, inferiora. Ita *ſecundum* et δεύτερον et in aliis locutionibus. v. Graev. ad Heſiod. Ἔργ. 141. *Superi vocant.*

Non tulit aetherios; donisque iugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genetricis ab aluo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
Insuitur femori; maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis

Etiam Homer. memorat nomina, quibus Dii res signent. *Lusoria tela* vocat Senec. N. Q. II, 44. vbi docet, auctores huius figmenti *admonere voluisse eos, quibus aduersus peccata hominum fulminandum sit, non eodem modo omnia esse percutienda.*

309 *tumultus aetherii* explicandi sunt ex Horat. I, 16, 12. *tremendo Iupiter ipse ruens tumultu* de tempestate cum tonitru; et grauiter nimbi, fulgura, tonitrus, fulmina, quae Iupiter in alto *aethere* sumserat, *aetherii tumultus* drr. Rode vertit, *die himmlische Herrlichkeit.* Apud Apollod. Iupiter intrans fulmen emittit, et Semele exspirat metu. Secundum Lucian. tectum concepit ignem, quo illa periit. *dona,* insignia, quibus se precibus Semeles coactus instruxerat. *iugalia,* coniugis. *Imperfectus.* Apollod. ἐξαμηνιαῖον βρέφος, sed Lucian. ἑπταμηνιαῖον. *eripitur.* Inde Eurip. 91. νηδύος ἔκβολος. *insuitur femori,* nempe aureis fibulis, ne Iuno eum reperiret. Eurip. 96. ἐγκλείειν et Graeci de hac re habent. Iam Euripidis aetate erant, qui illud ἐν μηρῷ inde ortum putarent, quod Bacchus Iunoni quondam ὡμήρευσε, *obses fuerit.* Bacch. 295. Sed Eustath. fol. 310. l. 7. rem inde repetit, quod ille in *Mero*, monte Indiae, educatus sit. Cf. Curt. VIII, 10, 11. Plin. VI, 21. Inde autem poëtis dictus μηροῤῥαφής et μηρορραφής. *materna,* in vtero matris exigenda, *complet,* transigit. Sic ille *bimater.* De illo partu Iouis agit Lucian. d. l.

313 *Ino.* Sic et Apollod. sed ap. Lucian. Mercurius eum statim in *Nysam* defert. *primis cunis*, ab initio. *inde datum,* a matertera acceptum. *Nysa* vrbs et mons Indiae. Ibi *Nyseides* nymphae (quarum nomina Cysseis, Nysa, Erato, Eriphia, Bromie et Polyhymnia) in antris educarunt Bacchum, quae est vulgaris huius rei narratio. Homer. h. Bacch. p. 99. Ern. Antrum illud duas fores habuisse dicitur, vnde Bacchum *Dithyrinen* appellatum volunt. Serv. ad Virg. Ecl. VI, 15. *Nysam* Bacchi nutricem facit. Eam et Hygin. fab. 182. commemorat, Oceani filiam. Pro ea idem alibi *Nysum* laudat. Inde autem factum est nomen *Dionysus.*

FAB. IV. vs. 316 — 338. *Tiresias*, Thebanus, Eueris filius, vates in tota antiquitate celeberrimus, sed lumine captus. Casus vitae, quos

Educat. Inde datum Nymphae Nyſeïdes antris
Occuluere ſuis; lactisque alimenta dedere.
Dumque ea per terras fatali lege geruntur: *Tireſias.*
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi;
Forte Iouem memorant, diffuſum nectare, curas
Sepoſuiſſe graues, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Iunone iocos: et, Maior veſtra profecto eſt,
Quam quae contingat maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit, quae ſit ſententia docti,

316. Vnus *per Thebas*, quod Heinſ. non diſplicebat. Immo *per terras* rectius opp. iis, quae in coelo fiebant. Pro *geruntur* idem coni. *reguntur.*

paſſus eſt, varie narrantur. In feminam eum eſſe transformatum ob interfectum, vel in monte Cyllene, vel in Cithaerone draconem referunt etiam Apollod. III, 6, 7. Antonin. Lib. XVI. Hygin. fab. 75. Schol. Hom. ad Od. κ, 493. Caecitatis vero eius cauſſa varie commemoratur. Qui Pherecydem ſequuntur, vt Callim. h. in Lauacr. Pall. vſ. 75 — 03. et e Latinis vnus Propert. IV, 9, 57. eam cladem tribuunt Mineruae, quam nudam viderit Tireſias iuuenis, quae tamen, precibus matris et integritate iuuenis permota, vaticinandi ei artem tribuerit. Cum Noſtro conſentiunt Apollod. Hygin. Anton. Lib. 17. Phlegon Trall. de Mirab. 4. quibus Heſiodus praeiuerat. Elegiaco carmine fab. tractauerat Soſtratus. Praeter vaticinandi artem conſtitutus ei etiam erat longus vitae terminus, quippe qui per ſeptem, aut, vt alii volunt, nouem aetates vixerit, a Cadmo inde vſque ad captas ab Argiuis Thebas, et Labdacidis multa oracula ediderit. Frequens igitur eius apud Tragicos veteres mentio. Datum denique ei erat etiam hoc, vt apud inferos ſolus ſaperet. Homer. Od. κ, 490. Cic. Diu. I, 20. vid. omnino Spanhem. ad Callim. d. l.

fatali lege, ex fato. Ex opinione enim Veterum omnia fiebant vel ex fati neceſſitate, vel ex libera Deorum voluntate, vel ex hominum ſtudio. *per terras*, in terra. Virg. Aen. II, 707. *conuenire per limina*, in domo. *Diffundi* eleganter dicitur animus, cum exhilaratur atque laetitiae ſe dat: triſtitia vero *contrahitur*. Cic. Lael. 13. Noſter IV, 764. *generoſi munere Bacchi Diffundere animos. ſepoſuiſſe* elegantius, quam, quod alii habent, *depoſuiſſe.* Virg. Aen. I, 562. *ſecludite curas. vacua*, a laboribus, otioſa. *remiſſos*, paullo liberiores et petulantiores.

322 *doctus*, (σοφὸς) ob diui-

Quaerere, Tiresiae. Venus huic erat vtraque nota.
Nam dua magnorum viridi coëuntia siluâ
Corpora serpentum baculi violauerat ictu:
Deque viro factus (mirabile) femina, septem
Egerat autumnos. Octauo rursus eosdem
Vidit: et, Est vestrae si tanta potentia plagae,
Dixit, vt auctoris sortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. Percussis anguibus îsdem
Forma prior rediit, genitiuaque rursus imago.
Arbiter hic igitur sumtus de lite iocosa,
Dicta Iouis firmat. Grauius Saturnia iusto,
Nec pro materia fertur doluisse: suique
Iudicis aeternâ damnauit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine ademto
Scire futura dedit: poenamque leuauit honore.

Narcissus. Ille per Aönias, famâ celeberrimus, vrbes

330. *vos feriam.* Vnus *percutiam* quod placet Burm. quia Ouid. delectatur repetitione eiusdem verbi. 331. *rursus* Heins. mutari vult in *reddita.*

nandi peritiam. Libros etiam scripsisse traditur Tiresias. *Venus*, voluptas venerea. Aelian. Anim. I, 25. κοινωνεῖν Ἀφροδίτης ἑκατέρας. *coire* de actu venereo. Tiresias primum violabat femellam s. dracaenam, sed postea, ab Apolline monitus, masculum draconem. Tzetzes ad Lycophr. Cassandr. vs. 683. *autumnos*, annos.

329 *sortem*, sexum, vt VI, 680. IX, 676. *imago*, forma, natura. *genitiva*, connata, quam habuit, cum nasceretur. Augustus habebat *genitiuas notas* Sueton. Oct. 80. Caeterum Lucian. de Astrol. monet, fabulam de Tiresiae transformatione fluxisse inde, quod Tiresias docuerit, stellas erraticas esse vtriusque sexus; quae interpretatio non admodum dissimilis est ei, quam de Atlantis, Promethei aliorumque fabulis exhibet Cicero Tusc. V, 3.

333 *firmat*, confirmat. Lactant. in Argum. *tutatur sententiam Iouis.* Versus, quibus dicta Iouis confirmavit, habent Apollod. et Schol. Hom. Οἴην μὲν μοίρην δέκα μοιρῶν τέρπεται ἀνήρ, Τὰς δὲ δέκ' ἐμπίμπλησι γυνὴ τέρπουσα νόημα. *pro materia*, vt postulabat materiae leuitas. X, 133. Ita *pro rerum maiestate* Lucret. V, 2. *aeterna damnauit nocte* grauiter excaecationem exprimit. *neque enim licet* etc. vid. ad II, 677. *Scire dedit*

Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide vocisque ratae tentamina sumsit
Caerula Liriope: quam quondam flumine curuo
Implicuit; clausaeque suis Cephisos in vndis
Vim tulit. Enixa est vtero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis iam nunc qui posset amari;
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
Tempora maturae visurus longa senectae;
Fatidicus vates, Si se non viderit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris. Exitus illam,
Resque probat, letique genus, nouitasque furoris.
Iamque ter ad quinos vnum Cephisius annum
Addiderat: poteratque puer iuuenisque videri.

graece, dedit scientiam. *leuauit*, tolerabiliorem reddidit. Ap. Homer. Od. 9, 64. Demodoci caecitatem Musa leuauerat arte musica cantuque dulci. *honore*, arte honorifica.

FAB. V. vs. 339 -- 510. Dum exemplum ponit artis Tiresiae, commode noua intexitur fabula, ex qua rursus alia orta est. *Narcissus*, iuuenis pulcherrimus, cum et iuuenes et puellas superbe sperneret, Rhamnusia effecit, vt suae ipsius imaginis, quam in fonte quodam conspexit, insano amore corriperetur, atque tabescendo mutaretur in florem sui nominis. Thespiensis erat haec fab. quam duplici modo Pausan. IX, 31. p. 772. narrat, quorum alterum, quem Noster secutus est, vulgatum vocat. Ex altero Narcissus sororem habebat sibi simillimam, cuius amissae desiderium contemplanda imagine in fonte lenire volebat. Thespiensem fuisse Narcissum etiam ex Lucian. Ver. Hist. lib. 2. To. IV. p. 276. apparet. Paucis fab. attingit Hygin. f. 271. *Echus* fabula, si abesset, non desideraretur; eamque apparet a Nostro insertam esse, atque commode sub finem adhibitam. Exstant Ausonii duo epigrammata (11. et 99.) in Echo, totidemque (97. et 98.) in Narcissum.

Aonias, Boeotias. vid. ad vs. 13. *respondere* proprie dicuntur vates. vid. Munker. ad Lactant. Argum. *irreprehensa*, certa, quibus euentus constaret.

341 *fide* antique pro *fidei*. *fides* autem nunc capiendam, vt in *fide dignus*. *vocis ratae*, vaticinii certi. *Liriopes* genus incertum. vid. Burm. *Caerula* indicat, eam fuisse Nympham fontanam aut fluuialem. *curuum* de fluminibus includentibus aliquid. Virg. G. IV, 361. *illam curuata in montis speciem circumstetit vnda*. Etiam

Multi illum iuuenes, multae cupiere puellae.
Sed fuit in tenerâ tam dira superbia formâ;
Nulli illum iuuenes, nullae tetigere puellae.
Adspicit hunc, trepidos agitantem in retia ceruos,
Vocalis Nymphe; quae nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: et tamen vsum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis vt verba nouissima posset.
Fecerat hoc Iuno, quia, cum deprendere posset
Sub Ioue saepe suo Nymphas in monte iacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphae. Postquam Saturnia sensit;
Huius, ait, linguae, quâ sum delusa, potestas
Parua tibi dabitur, vocisque breuissimus vsus,
Reque minas firmat. Tamen haec in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.

353. *cupiere.* Alii *petiere.* 354. Alii pro *dira* habent *dura*, quod non improbat Burm. quia *tetigere* sequitur, pro quo tamen alii *flexere.* Idem verba *fuit - forma* per parenthesin adiecta putat.

ap. Hygin. *Narcissus Cephisi fluminis filius.* Sed quoniam in vicinia Heliconis natus, propterea secundum Claudian. 35, 134. *Helicon* eum *genuisse* dr. Idem vs. 332. de hoc et de Hyacintho, *nunc inclyta germina veris, Praestantes olim pueros.* Solent autem hi duo et Hylas propter *pulchritudinem* coniungi. *tulit*, intulit.

345 *nunc.* vid. ad I, 321. *fatidicus vates*, χρηστήγορος μάντις. *videre tempora*, viuendo eo peruenire. — *furor*, insanus amor.

352 *puer iuuenisque*, i. medius erat inter vtrumque. vid. ad IV, 17. *Cupere*, vt *petere*, de amantibus et connubia optantibus. *tenera*, pulchra. *Superbia* est amantium, qui fastidiosi non redamant. Tibul. I, 8, 69. *fastidia.* Iidem *diri*, crudeles. Non igitur erat, cur Burm. *dura* mallet. *tetigere*, flectere eius animum potuerunt, vt IV, 164. Et est *flexere* in Varr. Lectt. Lusu autem illo vss. 353. et 55. expressit Catul. Carm. Nupt. 58. *Multi illum pueri, multae optauere puellae. Idem cum tenui captus defloruit vngui, Nulli illum pueri, nullae optauere puellae.*

356 Vt Narcissus ad Echo in siluis versantem et ad fontem commode deduci posset, propterea venans inducitur. *Vocalis*, voce notabilis. Obiter

Ergo vbi Narciſſum, per deuia luſtra vagantem,
Vidit, et incaluit, ſequitur veſtigia furtim.
Quoque magis ſequitur; flammâ propiore caleſcit
Non aliter; quam cum ſummis circumlita taedis
Admotam rapiunt viuacia ſulphura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec ſinit incipiat. Sed, quod ſinit, illa parata eſt
Exſpectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt? Et, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: vtque aciem partes dimiſit in omnes;
Voce, Veni, clamat magnâ. Vocat illa vocantem.
Reſpicit: et nullo rurſus veniente, Quid, inquit,

376. Pro *adhibere* vnus *tentare*. 377. *quod*. Nonnulli *quos*. 381. Vnus *diuiſit*, quod placet Heinſ. qui exempla ſuppeditat, in quibus *diuidere aures*, *mentem*.

ſed commode huius Nymphae fata ſuperiora innectit. *Reddere*, repetere, *nachſprechen*. Plin. H. N. X, 42. *Humanas voces reddunt pſittaci.* Mox ſic *reportare* et *remittere*. *ſub Ioue* Burm. putat a nequam quodam et ſciolo librario profectum; legendum eſſe cum quinque Mſſ. *cum Ioue*, vt II, 599. *prudens*, conſulto.

372. Terent. Eun. I, 2, 5. *Accede ad ignem hunc* (Thain); *iam caleſces plus ſatis.* *Viuax*, quod multum vitae, alacritatis, rapiditatis etc. habet. Gellius N. A. V, 2. *vivaciſſimus*, rapidiſſimus, *curſus* equi. Quinctil. Inſt. Or. II, 6, 3. *viuaciores*, qui ſunt alacriore ingenio. vid. Gronov. Obſervat. III, 4. p. 352. Ergo *viuacia ſulphura* ſunt rapacia, quae celeriter ignem capiunt. Remed. 700. *rapidae faces*. *Rapere* enim, vt monet Burm. verbum proprium igni et flammae. cf. quae diximus ad II, 123. Idem Burm. *adhibere preces* publica forma dictum putat. *Molles*, quibus molliuntur pectora dura. Similis locus Tibul. 3, 4, 75. *Ne dubita blandas adhibere querelas*, *Vincuntur molli pectora dura prece.*

379. *fidus* ſollemne comitum epitheton; ergo tantum ornat. *ſeductus*, aberrauerat. Sequitur colloquium cum Echo, quocum cf. Ariſtoph. Theſmoph. 1065 ſqq. Saepe Graeculi pueriliter ſic ludebant. V. Ramler ad Martial.

Me fugis? et totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat; et alternae deceptus imagine vocis:
Huc coëamus, ait: nullique libentius vnquam
Reſponſura ſono, Coëamus, retulit Echo:
Et verbis fauet ipſa ſuis; egreſſaque ſiluis
Ibat, vt iniiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit; fugiensque, Manus complexibus aufer:
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri.
Retulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſiluis: pudibundaque frondibus ora
Protegit: et ſolis ex illo viuit in antris.
Sed tamen haeret amor; creſcitque dolore repulſae.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curae;

387. Burm. cum vno malit, *reddidit*, quia ſeq. *retulit*. 389. Vnus *captato*, quod placet Heinſ. et Burm. Immo *ſperato* eſt melius. V. not. 390 *aufer* dedit Heinſ. non niſi e coniect. ſed recte. Vulg. *aufert* ferri non poteſt.

II, 86, 3. Sed h. l. probandus eſt ille iocus; res enim ita inſtituenda erat, vt Echo accommodate ad hanc fab. naturam ſuam oſtendere poſſet. *aciem dimiſit*, oculos direxit, circumſpexit. VIII, 189. *ignotas animum dimittere in artes.* Burm. formulam e re militari ductam arbitrabatur. Non puto.

385. *alternae vocis imago*, Echo. Virg. G. IV, 50. *Vocis offenſa imago.* Horat. I od. 20, 7. *iocoſa imago.* *fauet ipſa*, iis delectatur, ipſa placet ſibi propter verba ſua. II Amor. 5, 11. *nimiumque ſuo fauet ille dolori.* *ſperatum* ſollemnis vox de amantibus. II, 862. *ſperata voluptas.* IV, 368. *ſperata gaudia.* VIII, 55. *ſperata cubilia.* Non igitur ſollicitandum h. v.

394. *Protegit*, tegit. *in antris.* Claudian. 28, 33. *adytis* (antris) *effunditur Echo clarior.* *ſolis*, vt vſ. 10. *haeret*, manet, durat, verb. propr. in re amatoria. vid. Burm. *creſcitque* etc. ex natura cupiditatum humanarum. *Attenuant*, abſumunt. A. A. I, 735. *Attenuent iuuenum vigilatae corpora noctes.* Infra 489 ipſe Narciſſus ſic *attenuatur.* *adducit*, contrahit, ſuccis abeuntibus. Virg. G. III, 482. *ſitis miſeros adduxerat artus.* *lapidis*, quia Echo auditur in locis ſaxoſis. *Doctae rupes* tales lapides vrr. a Claudian. d. l. Caeterum Echo ad meras voces attenuata originem debet

Adducitque cutem macies; et in aëra ſuccus
Corporis omnis abit. Vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet. Oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
[Inde latet ſiluis: nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur. Sonus eſt, qui viuit in illâ.]
Sic hanc, ſic alias, vndis aut montibus ortas,
Luſerat hic Nymphas; ſic coetus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad aethera tollens,
Sic amet iſte licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. Adſenſit precibus Rhamnuſia iuſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus vndis,
Quem neque paſtores, neque paſtae monte capellae
Contigerant, aliudue pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Siluaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.

406. *Adſenſit.* Vnus, *acceſſit*, quod eodem redit. v. Burm. 408. Plerique, *in monte.* 410. Duo *raptus* pro *lapſus*, idque adblandiebatur Heinſ.

proſopopoeiae poëticae. — Verſus ſeqq. 400. 1. delendos cenſet Heinſ. Et ſunt ſatis inepte adſperſi; dictum enim iam ante erat, eam latere ſiluis et merum ſonum eſſe.

403. *Ludere*, ludibrio habere, ſpernere. Tibul. I, 8, 71. *Hic Marathus quondam miſeros ludebat amantes, Neſcius vltorem poſt caput eſſe Deum.* Superbiam enim illam odiſſe credebantur Dii. Ibid. 69. *Oderunt, Pholoë, moneo, faſtidia Diui.* In iis potiſſimum Nemeſis, cuius pulcherrimum ſignum erat *Rhamnuſium* prope Athenas. V. Herder in libro *zerſtreute Blätter* Faſc. II. n. 4. *Licet*, pro cupio, locum habet in precibus. Horat. III od. 27, 13. *ſis licet felix.*

407. *Fons* ille erat in Theſpienſium finibus, Pauſaniae adhuc aetate Narciſſi nomen gerens. Claritas eius et puritas h. l. vrgetur, quia ſic tanto magis formam pueri reddere poterat. *argenteus*, pellucidus. *ἀργύρεοι ποταμοὶ* aut *πηγαὶ* etiam apud Graecos. *nitidus* nil niſi clarus. Etiam Heroidd. XV, 157 *nitidus fons.* *Quem neque* etc. fons plane intactus, *integer fons* Lucret. I, 925. Horat. I od. 26, 6. *monte.* Aut ſubintel. *in*, aut *mons* nunc eſt

Hîc puer, et studio venandi lassus et aestu,
Procubuit; faciemque loci, fontemque secutus.
Dumque sitim sedare cupit; sitis altera creuit.
Dumque bibit, visae correptus imagine formae,
Spem sine corpore amat: corpus putat esse, quod vmbra est.
Adstupet ipse sibi, vultuque immotus eodem
Haeret, vt e Pario formatum marmore signum.

416. *bibit.* Burm. malit *videt*, quia iam vs. sup. Narcissum *bibentem* descripserit. Immo ibi modo cupit bibere. 417. *Spem.* Pauci, *rem*, probante Heins. Sed Burm. recte monet, *rem* opponi quidem vmbrae aut nomini, non autem *corpori.*

herba in monte. vid. Burm. *Lacus* vr. et vs. 500. Eum frigore suauem describere voluit; sed hic *tepescere* displicet, quia *tepor* gratus est. Melius Horat. II od. 15, 9. *Excludit ictus feruidos spissa ramis laurea.* Similiter infra V, 389.

414. *Sequitur* locum is, qui amoenitate eius allectus eum adit. Cic. II Legg. 1. *hanc amoenitatem loci sequor.* Potest tamen *secutus* et explicari, impulsus facie, propter faciem. Plin. X Ep. 94. *mores eius secutus.* Non ineptum lusum praebuit v. *sitis*, quod et de vehementiore appetitu dr. *altera*, alia, alius generis. *imagine*, amore imaginis. *Imago* autem *formae* i. q. vmbra, quam per omnem h. l. valde variauit. In verbis *spem sine corpore amat* frustra haeserunt Intt. Intelligitur vmbra, quam corpus esse sperabat, neque tamen erat. Ipse sic explicat verbis subiectis.

418. Pausan. d. l. absurdum hoc figmentum esse iudicat; neminem enim tam stolidum esse, vt sui amore capiatur, hominemque ab vmbra discernere nequeat. Quid autem Noster? Is eo ita delectatus est, vt intolerabilis garrulitatis exemplum nobis reliquerit, neque voluptatem, sed taedium lectoribus parauerit. Semper ad eandem notionem reuoluitur, quin adeo, quae ipse dixerat, Narcissum repetentem inducit. Diutius etiam, quam naturae veritas patitur, eum hoc errore fascinatum tenet. Adde de frigida acumina, quibus h. l. distinxit. *Adstupere* dictum, vt *adgemere*, *adsonare*, *alludere* alicui. Stupori conuenit v. *haerere.* Ap. Virg. Aen. VI. 471. regina non aliter haeret, ac *si dura si-*

Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, ſidus,
Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,
Impubesque genas, et eburnea colla, decusque
Oris, et in niueo mixtum candore ruborem;
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis; ipſe
Se cupit imprudens; et, qui probat, ille probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, et ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medias quoties, viſum captantia collum,
Brachia merſit aquas; nec ſe deprendit in illis!
Quid videat, neſcit; ſed, quod videt, vritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nuſquam: quod amas, auertere, perdes.
Iſta repercuſſae, quam cernis, imaginis vmbra eſt.
Nil habet iſta ſui, tecumque venitque, manetque:
Tecum diſcedat; ſi tu diſcedere poſſis.

420. Plerique, *ceu lumina.* Heinſ. vero Behotium in Apophor. ſecutus, dedit *ſua lumina*, malit tamen *duo lumina*, quod placet et Schirachio. Burm. praefert Zinzerlingii coniect. *geminum, ceu ſidera, lumen.*

lex aut ſtet Marpeſia (in Paro) *cautes.* Inde Noſter fecit *e Pario form. m. ſignum.*

420. *geminum ſidus*, hoc eſt *ſua lumina*, aut ſic: *ſua lumina* tamquam *geminum ſidus.* vid. tamen Varr. Lectt. Oculi fulgentes, ſiderum inſtar, ponuntur in maxima pulchritudinis parte. cf. ad I, 499. *Apollo* et *Bacchus* laudantur a poëtis ob aeternam iuuentutem et formoſitatem; inprimisque tribuuntur iis pulchri et promiſſi capilli. Amorr. I, 14. Martial. IV Epigr. 45. Hinc Bacchus εὐκόμης, χρυσοκόμης etc. *Impubes*, lanugine obductas. *decus* exquiſitius, quam, pulchritudo. *Mixtus* alibi ſine praepoſitione legitur vel cum tertio, vel cum ſexto caſu.

425. De *cupere* et *petere* v. ad 353. *imprudens*, neſciens, illam imaginem eſſe vmbram ſuam. *qui probat — ardet.* Frigidum acumen. *probare*, pulchrum et amore dignum iudicare. — *incitat oculos*, irritat amorem per oculos.

432. Iam ſupra vſ. 417. poëta hunc errorem indicaverat; itaque aut haec, aut illa reſecanda fuiſſent. *Nil habet ſui*, non conſtat per ſe, nihil habet proprium. Bene ſic deſcribitur vmbra.

Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt: ſed opacâ fuſus in herbâ
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipſe ſuos: paullumque leuatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſiluas,
Ecquis, io ſiluae, crudelius, inquit, amauit?
Scitis enim, et multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cum veſtrae tot agantur ſecula vitae,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in aeuo?
Et placet, et video: ſed quod videoque, placetque,
Non tamen inuenio. Tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam; nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis moenia portis,
Exiguâ prohibemur aquâ. Cupit ipſe teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis;
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi. Minimum eſt, quod amantibus obſtat.

438. Heinſ. coni. *opaca in vmbra.* Sine cauſſa. 440. Neapolitan. *leuata*, quod non diſplicet Heinſio. Mox Burm. ex vno Heinſ. et tertio Leid. probat *tendit*, atque ex eodem Leid. et duobus regiis, *Et quis*, vt rotundior ſit oratio. 454. Vnus Palat. vnus Argent. et Thyſii cod. *puer innide*, quod Dan. Heinſ. placebat.

437. Nec Ouidium breuitatis cura ab hoc fonte et a Narciſſo abſtrahere potuit. *fuſus*, alibi *reclinatus*, *ſtratus*, *abiectus*. Sed et graece ſic χυθεὶς, vt Anacr. Od. 52, 16. *opaca*, quam opacat ſilva. *Inexpleto*, quod contemplanda imagine *expleri*, ſatiari non poterat. *mendacem*, quae videbatur eſſe forma, neque tamen erat. Elegans eſt hic vſus verbi *mentiri*.

443. Burm. opinatur, procacitatem nympharum hic tangi. Sed videtur poëta omnino amantes intellexiſſe, qui fere loca remota, ſiluas et antra, quaerere ſolent. Commoda autem eſt haec ad ſilvas apoſtropha.

448 Plin. VI Ep. I, I. *Deſiderium abſentium nihil perinde ac vicinitas acuit.* Sed *via* in his impedimentis male commemoratur; ea enim facile poteſt tranſiliri. *Tenere* vox amantium, cum potiti ſunt amato, et ferme cum amplexibus coniungitur. VII, 66. 143. *liquidis*, limpidis. *reſupino* etc. corpore inclinato ſurſum erigi conatur.

Quisquis es, huc exi. Quid me, puer vnice, fallis?
Quoue petitus abis? certe nec forma, nec aetas
Est mea, quam fugias; et amarunt me quoque Nymphae.
Spem mihi, nescio quam, vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis vltro:
Cum risi, adrides: lacrimas quoque saepe notaui,
Me lacrimante, tuas. Nictu quoque signa remittis:
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers, aures non peruenientia nostras.
In te ego sum, sensi: nec me mea fallit imago.
Vror amore mei: flammas moueoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit.
O vtinam nostro secedere corpore possem!
Votum in amante nouum; vellem, quod amamus, abesset.
Iamque dolor vires adimit: nec tempora vitae
Longa meae superant; primoque exstinguor in aeuo,

460. *Nictu* dedit Burm. ex vno Iuniano, cum caeteri *nutu* aut *motu* habeant. 463. Vulgo, *Ille* aut *ipse ego sum*. Sed Heins. ex Medic. *In te*.

454. *Vnicus*, quem prae caeteris amamus, quia caeteris praestat vel animi vel corporis dotibus. Multus est in h. v. explicando Heins. ad h. l. Raro ponitur pro, *vnus*.

457. *Promittis* exquisitius, quam, facis. *amicus*, hilaris. VIII, 677. *boni vultus. Nictus* proprius est amantium, cum blande se inuicem intuentes oculos mouent, osque diducunt ad subridendum, Graecis est σκαρδαμυγμός. Sed h. l. non nisi ad oculorum motum retulerim, quia *risus* iam praecessit. Forte tamen praestat ex plurimis *nutu*. IV, 63 *nutu signisque loquuntur*. A. A. I, 138. *Nec tibi per nutus accipienda nota est*. Ibi quoque non nisi vnus *nictus* praefert. *peruenientia aures*, intell. *ad*. Saepe Homer. ἦκε πόλιν, omisso εἰς, quod imitati sunt Latini.

463. Hactenus error. Eo expeditus Narcissus in desperationem vertitur, cuius autem vim non bene expressit poëta. Alienum ab ea est Oxymoron *inopem me copia fecit*, alienus ille lusus, *Votum — abesset*; ineptum acumen, *Hic*, *qui diligitur* etc. — *quid deinde rog.* et si rogare libet; quid tandem rogabo?

470. *superant*, supersunt. *primo aeuo*, ineunte aetate.

Nec mihi mors grauis eſt, poſituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes animâ moriemur in vnâ.
Dixit, et ad faciem rediit male ſanus eamdem;
Et lacrimis turbauit aquas; obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt. Quam cum vidiſſet abire,
Quo fugis? o remane; nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamauit. Liceat, quod tangere non eſt,
Adſpicere; et miſero praebere alimenta furori.
Dumque dolet, ſummâ veſtem deduxit ab orâ,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem;
Non aliter, quam poma ſolent; quae candida parte,
Parte rubent: aut vt variis ſolet vua racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.

477. O ante *remane* recepit Burm. ex Voſſ. Heinſ. ſuadebat, *oro mane*, vt vltima in *oro* corripiatur. 482. *tenuem.* Florent. S. Marc. primus Vatic. et duo alii *roſeum.*

anima in vna, dum vnus animam exhalat. Dictum hoc e ſermone intimae familiaritatis ſibi vindicantis alterius ſortem. IV, 108. IX, 388. XII, 229. Sed ab h. l. alienum eſt, quia Narciſſus iam ſenſerat, vmbra ſua ſe ardere.

474. *male ſanus*, inſanus, vel quia redibat ad aquam, quae renouabat dolores, vel propter amorem ſui. *Lacrimis* incredibilem tribuit vim.

480. *ora,* extrema pars veſtis, vel, vt h. l. in pectore (*ſumma*, *ſuprema*) vel infra (*ima*). Iam vt II Faſt. 347. *tunicas ora ſubducere ab ima* ſenſu obſcoeno, ſic h. l. *veſtem deducere ſumma ab ora*, quod facere ſolebant, qui planctus cauſſa pectus nudabant. vid. Heinſ. ad h. l. et Burm. ad Amor. I, 7, 48. Cf. et infra V, 399. Hoc autem figmentum praeclarum eſt. *Tenuem ruborem* illuſtrat duplici comparatione, quae probanda quidem eſt, ſed an admirabilem phantaſiae vim prodat, et digna ſit ingenio ſummi poëtae, vt Schirach. videtur, neſcio. Non debemus nimii eſſe in laudandis poëtarum veterum locis. In poſteriore forſan reſpexit Horat. II od. 5, 10. *Iam tibi liuidos Diſtinguet Autumnus racemos, Purpureo varius colore.* Alias huius generis ſimilitudines collegit

Quae ſimul adſpexit liquefacta rurſus in vnda;
Non tulit vlterius; ſed, vt intabeſcere flauae
Igne leui cerae, matutinaeque pruinae
Sole tepente ſolent, ſic attenuatus amore
Liquitur; et caeco paullatim carpitur igni.
Et neque iam color eſt mixto candore rubori;
Nec vigor, et vires, et quae modo viſa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amauerat Echo.
Quae tamen vt vidit, quamuis irata memorque,
Indoluit: quotiesque puer miſerabilis, Eheu,
Dixerat; haec reſonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Haec quoque reddebat ſonitum plangoris eundem.
Vltima vox ſolitam fuit haec ſpectantis in vndam;
Heu fruſtra dilecte puer! totidemque remiſit

486. *liquefacta.* Heinſ. coni. *liquenti* vel *liquaci.*

Brouckh. ad Propert. II, 2, 20. *ducere colorem*, vt VIII, 760. *ducere pallorem.* Virg. Ecl. IX, 49. *duceret vua colorem.*

486. *liquefacta* offendit Heinſ. quia cera dicatur *liquefieri*, non vnda. Burm. refert inter ſingularia Ouidii. Paſſim ap. Noſtrum *liquida aqua* pro limpida, clara, vt 451 et I, 370. Plin. V Ep. 6. *purius coelum*, *aër liquidior.* Pan. 82 *liquida flumina.* Itaque limpidam redditam recte *liquefactam* dixeris.

490. *caecus*, clandeſtinus, occultus, per membra et oſſa means. De v. *carpi* v. ad II, 781. vnde apparet, *paſſim* nunc poſſe abeſſe. Ipſa formula *caeco carpitur igni* legitur Virgil. Aen. IV, 2. *et vires* pro, *nec vires.* vid. Burm.

494. *memor*, ſcilicet iniuriae ipſi factae. Sed diſplicet Glareano, quod Echo mutata in lapidem *viderit* Narciſſum. Reſpondet Burm. poëtam narraſſe quidem iam antea metamorphoſin Echus, ſed eam ſimul cum Narciſſi transformatione factam eſſe. Putem, *videre* omnino eſſe ſentire, intelligere. Hoc poterat, quia nunc quoque perſona erat. Praeterea ſaepius iam obſeruauimus, haec et talia in Ouidio non eſſe vrgenda. Caeterum ingenioſe Echo hic inducitur et fabulae innectitur. Etiam illud

Verba locus; dictoque Vale, Vale inquit et Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herbâ.
Lumina nox claudit, domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſtquam eſt infernâ ſede receptus,
In Stygiâ ſpectabat aquâ. Planxere ſorores

indoluit ex natura Echus bene confirmatur. Male Heinſ. etiam vſ. 501. *lacus* recepit. Immo *locus*, in quo mutata Echo, remittebat verba.

503. *Dominus luminum*, vt VI, 560. *domino linguae. In Stygia* etc. Manes enim in inferna ſede exercent ſtudia antiqua. Vid. ad IV, 444. Nihilo tamen minus Noſter nunc ingenio abuſus eſt. *Stygis* enim turbida aqua et limo plena non poterat ſpectantis formam reddere. *Planxere ſorores.* Ap. Claudian. d. l. Narciſſum *fracta Cephiſſus arundine luget. ſectos capillos.* Ex more antiquiſſimo ſolebant mortuorum tumulis ſecti capillorum cincinni imponi. *Ponere* ſollemne in conſecrationibus. Tibul. I, 1, 14. *pomum ponere Deo.* Mirum autem eſt, Nymphas *rogum* et *feretrum* paraſſe. *Quatere*, *quaſſare*, *percutere*, *faces* formulae obuiae. V. Heinſ. ad IV, 758. Iactabantur enim inter eundum. *Flos* autem ille etiam hodie iuxta Heliconem plurimus reperitur, vt narrat Chandler in Itiner. cp. 64.

FAB. VI. vſ. 511 — 733. Bacchus, emenſus multas terros, Thebas venit. Pentheus vero, Echionis filius, Cadmi ex Agaua nepos, cui Cadmus imperium tradiderat, cum ſacra noua accipere nollet, Bacchumque adeo interficere conaretur, dilaceratus eſt ab Agaua et ſororibus, quas Bacchus eum in finem in furorem adegerat. Tractata eſt haec fabula poſt Aeſchylum, cuius Pentheus interiit, ab Euripide in Bacchis. Habent eam Apollod. III, 5, 2. Hygin. fab. 184. Philoſtr. Icon. I. Attingit etiam Theocrit. Id. 26. Cf. et Senec. Oed. 404 -- 508. & ſimilem loc. ap. Virg. Aen. VII, 385 ſqq. Sine dubio Pentheus, cum furorem Bacchicum, qui totas interdum ciuitates inuadebat, coërcere vellet, a Bacchis occiſus eſt. Ferociorem autem eum Ouid. deſcripſit, quam Euripides. Nullam autem transformationem haec fab. habet; itaque Noſter, ne inſtituti immemor videretur, inde a vſ. 574. commode intexuit aliam.

Res, vaticinium de Narciſſo impletum; *cognita*, cum eſſet diuulgata. *vati*, Tireſiae; redit enim eo, quo deflexerat carmen. *Achaidas*,

Naïdes; et ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere et Dryades: plangentibus adſonat Echo.
Iamque rogum, quaſſasque faces, feretrumque parabant:
Nuſquam corpus erat: croceum pro corpore florem
Inueniunt, foliis medium cingentibus albis.

Bacchus et Pentheus

Cognita res meritam vati per Achaïdas vrbes
Attulerat famam; nomenque erat auguris ingens,
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus vnus
Contemtor Superûm, Pentheus: praeſagaque ridet
Verba ſenis; tenebrasque et cladem lucis ademtae
Obiicit. Ille mouens albentia tempora canis,

506. Quoniam in Gronov. *fronti poſ.* exſtat, Burm. coni. *fonti p.* tamquam buſto Narciſſi. 508. *quaſſasque.* Septem Mſſ. *caſſasque.* Id Burm. explicat, quae reſectae ab arbore ſucco ſuo carent, & aridae ſunt. 516. *canis.* Zinzerling. in Promulſ. I. cp. 51. ex Mſſ. corrigit *vittis*, quod Heinſ. exemplis illuſtrat.

graecas. Apud Homer. omnes Graeci Ἀχαιοί. *auguris.* Aures eius ita purgatae erant, vt omnes auium voces auditu perciperet. Apollod. III, 6, 7. Apud Eurip. d. l. 347 ſedes habet, vbi οἰωνοσκοπεῖ. Iam breuiter notat mores Penthei, qui ad hanc rem pertinebant, *Contemtor Superum. ex omnibus*, ex omni familia Cadmi. Caeteri venerabantur Bacchum. vid. vſ. 564. *tenebrae*, vt σκότος, de caecitate. *cladem*, damnum, quod paſſus erat, luce ademta. Aliter Tireſiam increpat ap. Eurip. 255 ſqq.

516. Motus et agitatio capitis ſignum indignationis. Mouet autem Tireſias *tempora*, et quidem ſenilia. Sed id graphice expreſſit, *albentia canis*, tempora cana. Πολιοὶ κρόταφοι Anacr. Od. 56. Et Homer. Il. ϑ, 518. ſenes vocat πολιοκροτάφους γέροντας. Tireſiam, qui quatuor generationibus poſt, Eteoclis et Polynicis tempore, adhuc vixit, iam ſenem facit tempore Penthei, ſecutus Euripidem, apud quem Bacch. vſ. 258. Pentheus ei tribuit γῆρας πολιόν. vid. Barneſ. ad vſ. 178. Et commode h. l. ſenectutis mentio fit; ea enim tanto maiorem auctoritatem vati, tantoque maiorem fidem eius reſponſis conciliabat. Nec tamen omnino ſpernenda eſt altera lectio, *albentia tempora vittis*, maxime ob XIII, 643. *Hinc Anius niueis circumdata tempora vittis concutiens.* Vitta enim alba inſignire ſolebat tempora augurum,

Quam felix esses, si tu quoque luminis huius
Orbus, ait, fieres, nec Bacchia sacra videres!
Iamque dies aderit, iamque haud procul auguror esse,
Quâ nouus huc veniat, proles Semeleïa, Liber.
Quem nisi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer spargêre locis; et sanguine siluas
Foedabis, matremque tuam, matrisque sorores.
Euenient: neque enim dignabere numen honore:
Meque sub his tenebris nimium vidisse quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur; responsaque vatis aguntur.

517. Et ad risum et ad cladem oculorum verbis grauissimis respondet vates. Apud Eurip. 368 non μαντικῇ, sed τοῖς πράγμασιν eductus veretur, ne Pentheus luctum inferat Cadmi domo. Sed Ouid. vel nexus caussa haec nouauit. *Bacchia sacra*, τελετὰς εὐίους, i. mysteria bacchica. vid. Perizon. ad Aelian. V. H. II, 31, 20. Dicta sunt, vt omnia sacra enthusiastica, *Orgia*, ἀπὸ τῆς ὀργῆς, a furore, insania. vid. ad IV, 1. Intelliguntur autem h. l. prisca illa orgia, diuersa ab Atheniensium Dionysiis, et *trieterica* dicta, quoniam a Thebanis tertio quoque anno celebrabantur, et quidem in monte Cithaerone nocturnis discursibus. vid. Barnes. ad Eurip. vs. 133. et Perizon. ad Aelian. V. H. XIII, 2

519. *Iam*, vox vaticinantium, itaque repetitur non fine grauitate. *nouus*, non est recentior, diuersus a priscis huius nominis Diis, sed, vt Francius bene vidit, nobis adhuc incognitus. Eurip. vs. 219. ὁ νεωστὶ δαίμων, vs. 256 et 272 ὁ δαίμων ὁ νέος. Sic saepe *nouus* apud Nostrum, *noui fluctus*, *noua monstra* etc. i. adhuc ignota. *Veniat* exquisitius, quam *veniet*. Tibul. I, 4, 49. *Tempus erit*, *cum me deducat*, vbi v. obs. Heynii.

521. Nisi dignum eum iudicabis, quem colas templis excitandis et dedicandis. *Honorare templis*, aris, statuis, vt graec. τιμῆσαι ναοῖς etc. vid. Perizon. ad Aelion. V. H. II, 31, 12. *lacer spargere*, laceraberis et spargeris. *foedare* de sanguine vulneratorum. Virg. Aen. II, 492. *foedantem sanguine ignes*. *sub*, in, *tenebris*, vt VII, 2. *sub nocte*. In *sub ten. vidisse* inest acumen.

527. *responsa*, vaticinium. vid. ad vs. 340. *aguntur*, euentum habent. Idem est alterum *fides sequitur*, quod Ro-

Liber adeſt: feſtisque fremunt vlulatibus agri:
Turba ruunt, mixtaeque viris matresque nurusque,
Vulgusque, proceresque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenae, proles Mauortia, veſtras

de non bene reddidit, *der Glaube folgt den Worten.*

528. *adeſt*, nempe e Lydia. Eurip. 234. Thebis mulieres coëgit βακχεύειν ἐν τῷ Κιθαιρῶνι. Apollod. Noſter breuitatis ſtudio ſtatim irruit in ipſum fremitum. Agri *fremunt*, βρέμουσι, verbum proprium de Bacchantibus, vnde ipſe Bacchus Βρόμιος. cf. Longin. XV, 6. *vlulatibus*, ἰαχαῖς, ὀλολυγμοῖς. Ipſe Bacch. de ſe Eurip. vſ. 24. Thebas in Graecia primas ἀνωλόλυξα, vlulatu compleui. Nam ὀλολύζειν et *vlulare*, etiam prae gaudio exclamare et vlulare, ſed de furibundo Bacchantium clamore in primis dicitur. *Vlulabant* autem voces has, Εὐοῖ Βάκχε, ὦ Ἴακχε, Ἰὼ Βάκχε, Εὐοῖ σαβοῖ, vnde εὐάζειν τὰ ὄργια, quod Virg. Aen. VI, 517. reddidit, *euare orgia*, i. euando celebrare orgia. vid. Drackenb. ad Sil. II, 101. *feſtis*, quia coniuncti erant huiusmodi vlulatus cum ſacris Bacchi.

529. *Turba ruunt.* Inducuntur ergo Bacchi thiaſi. Virg. Ecl. V, 30. nam θίασος, *thiaſus*, dicta eſt vocabulo proprio multitudo illa mixta et pompa, quae Bacchum comitabatur. vid. Barneſ. ad Eurip. vſ. 56. *mixtaeque* etc. Feminae et mares, pauperes et nobiles ſacris his arcanis intereſſe poterant. Eurip. vſ. 208 ſqq. Verba *ruunt* et *feruntur* egregie pingunt ſtudium, quo ſuperſtitioſa et leuis multitudo certatim aduolat ad *ignota* (nam ignota et noua ſcire cupiunt) *ſacra. Ruere* ſic etiam XV, 729. Phaedr. V fab. I, 3. Significat enim, ſine ordine et ſumma cum contentione currere. *matres* et *nurus* ſollemne Noſtro, cum omnis generis et aetatis mulieres commemorat. Et *nurus* poëtis omnis mulier. Brouckh. ad Propert. II, 5, 26. *mixtae viris.* Eurip. 36. γυναῖκες ὁμοῦ δὲ Κάδμου παισὶν ἀναμεμιγμέναι. *proceres*, ipſe Cadmus cum filiabus et Tireſia. Eurip. 299.

531. Summa orationis: Non vincimur vi armorum fortiumque virorum, ſed inanibus tympanis pueri mollis obſcoenorumque gregum, quod Thebanorum origine indigniſſimum. In hac origine et in illa mollitie explicanda totus eſt, proditque animum rei turpitudine commotiſſimum. Abundat antithetis. *Quis furor* crebra vox indignantium. VI, 170. Virg. G. IV, 495. Tibul. I, 10, 33. *Anguigenae*, Thebani ex anguis dentibus prognati, Graecis Σπαρ-

Attonuit mentes? Pentheus ait. Aerane tantum
Aere repulſa valent? et adunco tibia cornu?
Et magicae fraudes? vt quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Femineae voces, et mota inſania vino,
Obſcoenique greges, et inania tympana vincant?
Vosne, ſenes, mirer? qui longa per aequora vecti

534. *fraudes.* Cantabr. *frondes*, quod et Heinſ. et Burm. placet. *belliger* Heinſ. ex primo Gronov. in quo pro diuerſa lect. exſtat, dedit. Barber. *bellifer*. Caeteri *bellicus*.

rei. Eorum vrbs *draconigena* III Faſt. 865. Vtrumque voc. ab ipſo Ouidio ſignatum videtur ad formam *terrigena* etc. *proles Mauortia*, nam draco ille Martis filius fuerat. *attoniti*, qui, audito Bacchantium fremitu, et ipſi furorem concipiunt. Vid. Iani ad Horat. I od. 16, 7.

532. *Aera*, cymbala, quorum vſus in myſteriis Bacchi non minus, quam in ſacris Cybebes; multa enim vtrisque ſacris communia. Erant concaua, atque inter ſe concuſſa tinnitum acutum dabant et pungentem veluti animos. vid. IV Faſt. 189. *repulſa*, impulſa, vt Tibul. I, 3, 24. 8, 22. *adunco tibia cornu*, tibia Phrygia, inuenta a Mida rege, et incurua, cum caeterae tibiae eſſent rectae. Virgil. Aen. XI, 737. *vbi curua choros indixit tibia Bacchi.* Cornu additum augebat ſonum.

534. *magicae fraudes.* Eurip. vſ. 234. Bacchus γόης et ἐπῳδός. Cum ſacra Bacchi eſſent nocturna, arcana et cum multis praeſtigiis coniuncta, Pentheo videbantur *magicae fraudes.* vide tamen Var. Lect. *belliger enſis*, vt Martial. V epigr. 25. *belligera haſta.* Horat. Sat. I, 31. *hoſticus enſis.* — *tubae* vſus erat in bellis. vid. ad I, 98. *terruerint*, in fugam conuerterint. Supra I, 727. *profugam per totum terruit orbem.* Horat. II Od. I, 19. *fulgor armorum terret equos.* —

537. *Obſcoeni greges.* Sil. Ital. XVII, 112. *Semiuiri chori.* — *tympana*, orbes intenti corio, pulſabantur manibus et edebant ſonum raucum. Eurip. 124. βυρσότονα κυκλώματα, et vſ. 156. βαρύβρεμα. *inania*, non timenda.

538. *Senes* cum Cadmo e Phoenicia profecti orbem pererrauerant. vid. vſ. 6. Hos non omnes necaſſe videtur ſerpens a Cadmo in-

Hac Tyron, hac profugos posuistis sede Penates;
Nunc sinitis sine Marte capi? vosne, acrior aetas,
O iuuenes, propiorque meae; quos arma tenere,
Non thyrsos; galeaque tegi, non fronde, decebat?
Este, precor, memores, quâ sitis stirpe creati;
Illiusque animos, qui multos perdidit vnus,
Sumite serpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro famâ vincite vestra.
Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,
Et patrium reuocate decus. Si fata vetabant

547. *pellite* dedit Heins. ex optimis Mss. pro vulg. *vincite*. Vnus Palat. *perdite*.

terfectus. *Hac Tyron* etc. Certum signum nouae sedis captae, si *penates* ibi constituerentur. Nouae autem sedi nomen vrbis, vnde venerant profugi, imponi solebat. Expressit vero, vt Nauger. iam monuit, Virgil. Aen. I, 68. *Ilium in Italiam portans victosque penates.* —

540. *Acer* de iuuenili vigore. *propior meae.* Elegantius Ascanius ad Euryalum Aen. IX, 275 *mea quem spatiis propioribus aetas Insequitur. thyrsus*, baculus aut hasta, quam gestabant, quaque terram pulsabant Bacchantes. Reuinctus erat hedera aut pampinis, vnde ab Eurip. vs. 25. κίσσινον βέλος, ab Ouidio vero XIII Epist. 33. *pampinea hasta* vocatur, vid. mox vs. 667. Speciem eius e gemmis expressam habes apud Perizon. ad Aelian. V. H. III, 18 et in Lipperti Dactyl. I, 184.

390. *fronde.* Bacchantes coronati erant hedera, pampinis, aut aliarum arborum frondibus. *Tegi* verb. sollemne in hac re.

544. Sollemne est posteris maiorum facta in memoriam reuocare. Argumentum autem hoc a *serpente* ductum non dedecet orationem in opere mythologico. *fontes* et *lacus* eodem redeunt, sed dictum hoc ad formulam *pro aris et focis. molles*, effeminati. Male Burm. τῷ *pellite* praefert *perdite*, quod melius conueniat v. *dedit leto.* Immo vult minus dicere, vt duplex oppositio sit, *fortes* — *molles*, *leto dare* — *pellere*, quemadmodum ante *interiit* — *vincite.* *Reuocare*, restituere, vocabulo vocis ad facta translato. v. Gronov. Obs. II, 19. Praefero tamen, quod omnes Mss. praeter duos, habent, *retinete.* Heren. III, 3.

Stare diu Thebas; vtinam tormenta virique
Moenia diruerent: ferrumque ignisque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: ſorsque querenda,
Non celanda foret; lacrimaeque pudore carerent.
At nunc a puero Thebae capientur inermi;
Quem neque bella iuuant, nec tela, nec vſus equorum;
Sed madidus myrrhâ crinis, mollesque coronae,
Purpuraque, et pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite), cogam

550. *ſonarent.* Heinſ. coni. *domarent.* Immo illud melius, diciturque non modo de igne, (v. Drakenb. ad Sil. I, 129) ſed et de armis. Virg. G. I, 447. 557. Plurimi *adſiſtite.*

retinere fortitudinem, conſervare. Vellej. II, 79, 5. *retinere dignitatem*, dignitatis memorem ſe gerere. Etiam in Nuce 51 *retinere decus.*

551. *Eſſemus — carerent.* Idem ter dixit, quia vrget id, quod caput rei eſt. Verbis *ſtare*, *diruere* et *capi* ira nimis auget rem. *Quem neque* etc. Tibul. I, 7, 43. *Non tibi ſunt triſtes curae, nec luctus, Oſiri* (quem cum Baccho confundebant Graeci), *Sed varii flores, et frons redimita corymbis, Fuſa ſed ad teneros lutea palla pedes, Et Tyriae veſtes, et dulcis tibia cantu.* Et ad ipſum Bacchum Horat. II, 19, 25. *Quamquam choreis aptior et iocis Ludoque dictus, non ſat idoneus Pugnae ferebaris, ſed idem Pacis eras medius belli.* Etiam ſecundum Eurip. 419 amat ἐλβοδότειραν εἰρήνην. *Crinis* Bacchi paſſim laudatur. vid. ad vſ. 421. Eum ornare ſolebat. Eurip. 234. ξανθοῖσιν βοστρύχοισιν εὔοσμος κόμην. *madidus*, delibutus. Vnguebantur autem veteres etiam oleo myrrheo, de cuius praeſtantia v. ad X, 500. *molles coronae*, nempe hederaceae, vnde Bacchus κισσοκόμης. *Semper hedera tempora vincta gerit.* Tibul. III, 6, 2. Hederae autem *mollitudo* tribuitur a poëtis. Virg. Ecl. V, 31. De *purpurea* Bacchi veſte vid. Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 329. Talem etiam Homer. h. Bacch. 5 ei tribuit. *pictis* eo ipſo, quod aurum intextum. II, 734.

557. Lectio *adſiſtite* conuenit quidem verbis Eurip. 780 vbi Pentheus ſcutatos et equites arceſſi iubet, ſed non perinde moribus et conſilio Penthei e notatione Ouidii ſibi arrogat. *abſiſtite*, ſcil. a ſacris nouis. *adſumtum*, quem falſo ſibi arrogat. XI, 789.

Adſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, et Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. Iuſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc auus, hunc Athamas, hunc cetera turba ſuorum
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta,
Et creſcit rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, quâ nil obſtabat eunti,
Lenius, et modico ſtrepitu decurrere vidi.
At quâcumque trabes obſtructaque ſaxa tenebant,
Spumeus, et feruens, et ab obice ſaeuior ibat.
Ecce cruentati redeunt; et, Bacchus vbi eſſet,

564 *ſuorum* languere videtur Burm. praefert igitur e Cantabr. *ſequentes*, mallet tamen *frequentes*. Languorem illum equidem non video. Regem corripere non niſi *ſui* poterant. 566 Berneg. Cod. *a monitu*, quod valde adblanditur Burm. qui etiam exempla adfert, vbi *a* pro *poſt* ponitur. 567. Baron. *reuocaminaque* aeque bene. Vulgo *moderaminaque*. 570 Gebhard. e MſſT. *obſtruſaque*.

De *Acriſio* Bacchum ſpernente v. IV, 606 ſqq. Sed *Argos* Deus ille ſerius profectus eſt. Apollod. Etiam Eurip. 20 ipſe narrat, Thebas primam eſſe Graeciae vrbem, quam intrarit. *vanum*, quod non eſt numen. *Penthea* cum vi pro, me. XIII, 17. *Ite citi* etc. Cf. 355. *ducem*, venerat enim cum comitibus.

564 *Auus*, qui in viuis adhuc erat, ſed regnum Pentheo tradiderat, eum *inhibere*, coërcere, laborat. Eurip. 330 — 42. *Acrior*, ferocior, iracundior fit ex irae natura, quam poëta loquaciter quidem quatuor formulis indicat, ſed egregie illuſtrat ſimilitudine ſubiecta, in qua pro generali illo, *ſic torrens decurrit*, melius, *ſic ego tor. dec. vidi*. *decurrere* proprie de fluuiis, qui fere ex altioribus locis defluunt. *tenebant*, curſum eius morabantur. *obex*, trabes obſtructa. I Faſt. 563. *obex montis*, mons obiectus. *ab obice*, propter obicem. *ſaeuior*, rapidior. Vis aquarum cum *ira* et *ſaeuitia* comparatur. *obſtructa*, obiecta. V. Heinſ.

572 *Cruentati*. Apud Euripid. 434 ſe vinciri patitur, ſed ibi quoque comitem ſe Bacchi mentitur. *Sacra* — *ſecutum*. Hunc quoque verſ.

Quaerenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: et tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente ſecutum.
Adſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: et, quamquam poenae vix tempora differt,
O periture, tuâque aliis documenta dature

Heinſ. et Burm. ſpurium iudicant. Recte. Poëta enim ipſe hic loquitur; is vero Bacchum non poterat ita nominare. De *Tyrrhenis* v. ad vſ. 583.

577 Bacchus mutata forma adducitur vinctus, minantique Pentheo et vitam ſuam enarrat et miranda Bacchi facta. Cf. Homer. h. Bacch. p. 83. Ern. Hygin. fab. 134. Apollod. III, 5, 3. Quae Aglaoſthenes in Naxicis tradiderat, excerpſit Hygin. P. A. I, 17. Cf. et Senec. Oed. 449 ſqq. et, qui paucis rem attigit, Propert. III, 15, 25. Omnes in eo conſentiunt, *Tyrrhenos* nautas rapere voluiſſe Bacchum, eosque cunctos, praeter gubernatorem pium, in delphinos eſſe mutatos, cum antea repente variae nauis partes hedera et pampinis eſſent circumdatae. Nempe ad commendanda ſacra huius Dei, ab homine et inter homines nati, fingenda erant multa miracula et exempla hominum ab eo punitorum. Poſt Homeric. hymn. plurimi et in eo conſpirant, *Naxon* eum nauigare voluiſſe, ſiue quia Naxicus ſcriptor primus fab. inuenerat exornaueratue, ſiuè quia illa inſula Orgiis celebris. Commode autem Noſter haec admiſcuit, partim quia metamorphoſin habent, qua reliqua huius fab. pars caret, partim quia Penthea docere poterant, quam potens ille Deus eſſet. Narratio haec praeclara eſt et morata in primis, longior tamen, quam vt furens Pentheus omni aures praebuiſſe credi poſſit. Hoc ſenſit ipſe poëta; itaque vſ. 692 quaſi excuſationem ſibi parat, ſed non ſatis probabiliter; qui enim attente diu alterum audit, eo ipſo conſilio, vt *ira vires mora abſumere* poſſit, is, re cognita, non dirum ſupplicium decernit. Caeterum Lucian. in Dial. Marin. tradit, proelio victos eſſe Tyrrhenos a Baccho.

577 *Tremendi,* igne micantes; ignis enim *tremere* dr. *edere*, vt I, 761. *tuum nomen.* Haec tria fere olim quaeri ſolebant ex aduenis.

Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; morisque noui cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus. Nomen mihi, dixit, Acoetes;
Patria, Maeonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quae duri colerent, pater, arua iuuenci,
Lanigerosue greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper et ipſe fuit: linoque ſolebat et hamo

582 *Acoetes*, Ἀκοίτης. Hoc nomen alii interpretantur vigilem, quia gubernatorem nauis vigilem ſemper eſſe oporteat, alii contra, tam pauperem, vt cubili careat. Prius verum, alterum ineptum. Idem nomen gubernatori etiam ap. Hygin. ſed Homer. *Medides* dr. *Maeonia* eſt Lydia, a Maeonibus, priſcis Lydiae colonis, ſic dicta. Etiam ap. Eurip. 464 interrogatus ὅττις εἰ γένος, reſpondet, Λυδία μοὶ πατρίς. Sed paullo ante vſ. 576. *Tyrrhena gente* profectus fingebatur, atque etiam vſ. 696. *Tyrrhenus* vocatur. Etiam Homer. d. l. hos Bacchi vectores vocat Τυῤῥηνοὺς, a quo nec diſſentiunt caeteri auctores, Apollod. Hygin. Lucian. Senec. Oedip. vſ. 449. Nempe *Tyrrheni* e priſca Pelasgorum ſtirpe fuerunt, atque etiam aliquamdiu Lydiam incoluiſſe videntur. v. Heyne in Comment. de Caſtoris Epochis, et Excurſ. III ad Aen. VIII. Sed Hygin. qui eundem cum Noſtro auctorem ſecutus eſſe videtur, *Tyrrheni*, inquit, *qui poſtea Tuſci ſunt dicti, cum piraticam facerent.* Nempe *Maeonia* dicta eſt etiam Tuſcia, in quam priſcis temporibus Maeonum colonia deducta eſſe vulgari Veterum errore credebatur. vid. Heyn. d. l. Hinc Virg. d. l. *Maeonia iuuentus* de Etruſcis, et Sil. Ital. XV, 35. *Maeonius lacus* eſt Traſimenus. Et Tuſci rei nauticae ſtudioſi erant, Dionyſ. Halic. I, 25. eosdemque ſacris Bacchicis fuiſſe addictos e monumentis multis eorum apparet.

584 Deſcribit ſe pauperrimum, ad miſerationem faciendam. Ornate effert tria vitae genera. In *armentis* et *aruis* omnes olim diuitiae. Pauperrima autem erat *piſcatorum* conditio. vid. Virg. Aen. XII, 517 ſqq. Theocrit. Id. 21. ibique Harleſ. qui et de inſtrumentis piſcatoriis exponit. *durus*, robuſtus et laborioſus, qui graues labores peragit. Omnis vita ruſtica *dura* eſt. *linum*, retia piſcatoria. *decipere* ſuauiter pro, capere. Virgil. G. I, 139. *fallere* aues *viſco.* Verbum proprium eſt, *ineſcare*, δελεάζειν. *ſalientes* a natura piſcium. Cf. A. A. I, 763. et infra XIII, 923.

Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. Cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, studii successor et heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit,
Praeter aquas. Vnum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis haererem semper in isdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinae
Flectere: et Oleniae sidus pluuiale capellae,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notaui,
Ventorumque domos, et portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Chiae telluris ad oras

588 *Census*, diuitiae, opes, reditus, quia bona ciuium Romanorum in censum deferebantur. *studium*, vitae genus, vt I, 694, vbi de venatu. Iucunde *successor et heres*, tamquam magnarum facultatum. Iucunde et illud, *nihil mihi reliquit praeter aquas*.

593 *Addiscere*, discere aliquid praeter id, quod iam tenemus. Simile est *addocere artes* ap. Horat. Nautarum est, regere nauem, nosse sidera et portus. *Regimen*, gubernaculum, clauus. Iam sidera illa memorat, quae prae caeteris nautas olim ducebant. *Olenia capella*, Amalthea, cuius lacte Iouem nutritum ferunt. Ea inter sidera relata locum suum habet in humero sinistro Heniochi s. aurigae. Hygin. Poët. Astr. II, 13. Vocatur *sidus pluviale*, et V Fast. 113. *signum pluuiale*, quia pluuiam nuntiat. *Taygete*, vna ex Pleiadibus. *Hyades* stellae in capite Tauri, quae cum oriuntur, et occidunt, largos imbres cient. Gellius N. A. XIII, 9. *Ventorum domos*, regiones, vnde spirant.

597 *Diae*, quod primum Constant. Fan. ex Abstemii cod. protulit, tum Heins. ex Langerm. recepit, verum esse non potest. *Dia* enim est eadem quae *Naxos* (Plin. H. N. IV, 12), in quam deferri Bacchus volebat, vs. 636. 690. Difficile est verum nomen hic reponere, quoniam nescimus, vnde Acoetes soluerit, nec caeteri auctores aliquid certi suppeditant. In hymno Homeric. et ab Hygin. nullus locus commemoratur. Apud Apollod. Bacchus ex *Icaria* in *Naxon* transferri vult, nautae autem eam insulam praeternauigantes *Asiam* petunt, vt praedam ibi vendant. Per *Asiam* Heyne intel. Asiam proprie dictam, Lydiae partem. At, qui, relicta Icaria, Naxon praeternauigant, ii non deferuntur cursu in Lydiam, sed magis magisque ab ea discedunt. Reuocaui antiquio-

Adplicor, et dextris adducor litora remis;
Doque leues saltus; vdaeque innitor arenae,
Nox vbi consumta est; Aurora rubescere primum
Coeperat: exsurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo, monstroque viam, quae ducat ad vndas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes:
Vtque putat, praedam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.

607 Vnus Medic. et Argentin. *virgineae formae.* Vtrumque recte.

rem lect. eamque plurimorum codd. *Chiae.* Non autem intel. *Chios* insula celebris prope Ioniam. Quamquam enim Lydus Delon petens commode ad dexterum eius litus appellere potuisset, non tamen Naxon ad dexteram habuisset, sed e regione et longe remotam. Sed cogitandum videtur de *Ceo*, quam Romani nonnulli et *Ceam* dixerunt, et Ptolem. Κίαν, vt adeo forte et h. l. e consilio nonnullorum *Ciae* rescribendum sit. Ea quinque millia passuum distabat ab Helena, quemadmodum haec a Sunio totidem passus. Plin. H. N. IV, 12 s. 20. Idem tradit, eandem et *Hydrussam* (ὑδρόεσσαν), aquis abundantem, Graecis esse dictam. Ei igitur bene conuenit, quod Acoetes mox narrat, se *laticis inferendi* caussa huc appulisse. Ouidius igitur, qui haec suo modo exornauit, eum finxit e sinu Saronico soluisse. *Tellus* etiam de insula dr. poëtis. Heyne ad Virg. Aen. III, 73 in Var. lectt. *saltus do*, exsilio e naue in litus. *leues*, vt Horat. II Sat. 6, 98 *leuis exsilit.*

603. *Promittere* de bonis prognosticis, vt *denuntiare* de malis Virg. G. I, 453. *Sociorum* duodecim nomina habet Hygin. eadem fere, quae h. l. Noster ea per totum locum dispofuit, ne vno loco cumulata taedium adferrent. Erant autem illi secundum Homer. hymn. et alios piratae; neque piratica antiquissimis temporibus infamis erat. Secundum Serv. ad Virg. Aen. I, 71. *dormientem in litore rapiunt*, sed ap. Apollod. et Hygin. ipse conducit nauem, vt Naxon deferatur. *Puerum.* Apud Homer. νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικώς. *Virginea forma.* Eurip. Bacch. vs. 353. θηλύμορφος ξένος. Talis etiam in monumentis repraesentatur. cf. IV, 18 sqq. *mero somnoque grauis*, qui crapulam nondum edormiuit. Homer. Il. α, 225. οἰνοβαρές.

Ille, mero somnoque grauis, titubare videtur;
Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
Et sensi, et dixi sociis: Quod numen in isto
Corpore sit, dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faueas, nostrisque laboribus adsis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari
Dictys ait; quo non alius conscendere summas
Ocior antennas, prensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flauus, prorae tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon; et, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:

609 *cultum.* Quidam *vultum.* 616 *prensoque.* MSS. fere omnes *perssoque.* Heins. coni. *tensoque.*

Heroidd. XIV, 33. *Cibo vinoque graues somnoque iacebant.* *Titubare* et lingua et pes ebriorum dr.

609. Dii, quando formam humanam sumserant, incessu, voce, oculis aliisque rebus declarabant, aliquid diuini inesse sibi. Virg. Aen. I, 327. V, 647. de Iri in anum mutata, *Diuini signa decoris Ardentesque notate oculos, qui spiritus illi, Qui vultus vocisque sonus, vel gressus eunti.* Sed quaerere libet, quomodo *titubanti gradus* diuinus esse potuerit. *Quod numen* etc. Gubernator in h. Hom. Ἦ γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐςὶν, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων, Ἠὲ Ποσειδάων, ἐπεὶ ὐ θνητοῖσι βροτοῖσιν εἴκελος.

615 Non nuda nautarum nomina ponit, sed adspergit aliquid de singulorum virtutibus. *Dictys* laudatur ab agilitate, qua excellere laudi ducebatur nautis. *antennae*, ligna illa transuersa in malo, vnde suspenduntur vela. *flavus*, qui habet flauos i. pulchros capillos, de quibus ad II, 319 et 749. Sic ξανθὸς Μενέλαος apud Homer. Cur autem pulchritudinem in hoc nauta laudauerit, non video. Si, cum *Melanthus* nigrum notet, ludere voluit, lusus ille ineptus est. *Melanthus* Hygin. *Melas*, quod forma quidem, non autem significatione differt. *prorae tutela*, proreta, πρωράτης, cuius erat, regere proram. Alibi *tutela nauis* est simulacrum Dei tutelaris in puppi collocatum.

619 Erat *Epopeus* κελευστής, *pausarius*, hortator remigum,

Hoc omnes alii. Praedae tam caeca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obsisto. Furit audacissimus omni
De numero Lycabas; qui Thusca pulsus ab vrbe
Exsilium, dira poenam pro caede, luebat.
Is mihi, dum resto, iuuenili guttura pugno
Rupit: et excussum misisset in aequora; si non
Haesissem, quamuis amens, in fune retentus.
Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite, nautae,
Huc ope perueni? quo me deferre paratis?

627 ***Rupit.*** Sixi et vnus Leid. ***fregit,*** Heins. maluerat ***raptat.*** 633. ***perueni.*** Vnus Heins. ***deueni***, quod Burm. eleganter dictum videtur, quia pr. de iis, qui in mala incidunt.

qui remigibus *modum* dabat, et nunc pergere iubebat, nunc *cessare* ab opere, atque etiam canendo *animum* addebat defatigatis. Modum autem dabat vel *voce*, et interdum quidem satis acerba (Senec. Epist. 56.), vel portisculo, i. malleolo, quem manu tenebat. vid. Gronov. Obseruat. IV, 26. et Drackenb. ad Sil. Ital. VI, 366. Locus elegans in eam rem est apud Xenoph. Oecon. 21, 3. *coeca*, temeraria, insana, quae excoecat animum, quo minus videat, quid sit pium aut impium. Hygin. addit, eos propter formam constuprare Bacchum voluisse. Apud Homer. vinculis eum ligare volunt, sed illa sponte cadunt de manibus.

621 *pondus*, quidquid imponitur naui, h. l. corpus. XV, 694. sic est *onus* de corpore Dei nauem premente. Nauis *violatur* pondere, quia res impia est, Deum vi abductum in ea retinere. *pars hic* etc. Erat Acoetes gubernator nauis. Homer. d. l. vs. 15. Hygin. d. l. *iuuenili*, adeoque forti. X, 675. *iecit iuueniliter*, summa vi. *Rupit* de conatu capiendum, rumpere voluit. Hygin. nil definit, *iniuriam ab iis passus est.*

630 *Soluitur* somnus, cum depellitur, fugit. *a mero*, post merum digestum. Seruius d. l. *experrectus in naue, quo duceretur, interrogauit. Responderunt illi, quo vellet. Liber ait, ad Naxum, insulam sibi sacratam.*

Pone metum, Proreus, et quos contingere portus
Ede velis, dixit; terra ſiſtere petita.
Naxon, ait Liber, curſus aduertite veſtros,
Illa mihi domus eſt; vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant
Sic fore; meque iubent pictae dare vela carinae.
Dextera Naxos erat. Dextra mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit, Acoete,
Pro ſe quisque, tenet? laeuam pete. Maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui; Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque miniſterio ſcelerisque artisque remoui,
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Aethalion, Te ſcilicet omnis in vno
Noſtra ſalus poſita eſt! ait. Et ſubit ipſe: meumque
Explet opus: Naxoque petit diuerſa relicta.

642 *nutu.* Vnus *lumo*, ſcil. *oculo*, quod non a librario profectum Burm. putat.

634 *Proreus* Graecis eſt is, quem Ouid. vſ. 617 *prorae tutelam* dixit. Ab Hygino in antiquo exemplari abfuit h. n. itaque nonnulli putarunt, Noſtrum ex nomine officii feciſſe nomen proprium. V. Munker. ad Hygin. *Naxon.* v. ad vſ. 577. *domus*, patria. *hoſpita*, benigno vos hoſpitio excipiet. Contra *inhoſpita tecta* I, 218. vbi vid. not.

638 *Per mare* iurare ſolebant nautae. *omnia numina*, bene notat leuitatem nautarum. — In externa prorae parte *pingebatur* aut Deus nauis tutelaris, aut aliud quoddam inſigne, vnde naui nomen eſſet. I Triſt. 10, 2. hinc *picta carina*. Sed interdum totam adeo nauem pingebant.

642. *Pro ſe quisque*, καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος, quantum quisque poteſt. De formula *quis furor* v. ad 531. *aure*, paullo inſolentius, in aurem.

645 *miniſterium* voc. nauticum. Virg. Aen. VI, 302. *velis miniſtrat.* Sic et Tacit. Mor. Germ. 44. *Artem* Lenzius interpretatur de fraude. *Aethalion.* Hygin. *Ethalides.* *Explet meum opus*; vices meas peragit. *diuerſa*, loca oppoſita, contrariam coeli partem ſpectantia.

Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat adunca.
Et flenti ſimilis, Non haec mihi litora, nautae,
Promiſiſtis, ait; non haec mihi terra rogata eſt.
Quo merui poenam facto? quae gloria veſtra eſt;
Si puerum iuuenes, ſi multi ſallitis vnum?
Iamdudum flebam. Lacrimas manus impia noſtras
Ridet; et impellit properantibus aequora remis.
Per tibi nunc ipſum (nec enim praeſentior illo
Eſt Deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. Stetit aequore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum nauale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant:
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederae remos, nexuque recuruo
Serpunt; et grauidis diſtinguunt vela corymbis.

652 Non haec mihi litora promiſiſtis, quae non ſunt litora, ſed mare: non haec terra, quae non eſt terra, ſed aqua, mihi rogata eſt. Burm. Lenzius vero putat, eum proſpexiſſe iam Delon propinquam. Hanc interpretationem adiuvat Schepperi coni. *portum* pro *pontum*. — *Quae gloria*, etc. vt Tibul. I, 8, 49. *puero quae gloria victo? Iuuenes* dici ſolent nautae et remiges.

658. *Praeſens* Deus, qui nobis auxilio ſuo adeſt. Sed h. l. ambigue dictum videtur, et ſimul de praeſentia corporis capiendum. Cf. XIV, 679. *Veri fide*, vt Heroidd. XVI, 60. *Veri vix habitura fidem.* vid. Heinſ.

662 Pergunt verberare mare (τύπτειν ἅλα Homeric.) remis. Similiter piſcator *verberat amnem funda* Virg. G. I, 141. *Vela deducunt* ex antennis, vbi, quamdiu opus iis non erat, ligata pendebant, vt *gemina ope*, velis remisque, currant. Lenzius contra: contrahunt vela, antea expanſa, tamquam in vado eſſent, et geminatis viribus remos movent.

664 In hymn. Hom. vinum fluit per nauem, mox in velo expanditur vitis, malum cingit hedera, ſcalmique omnes coronis ornantur. Hygin. *remos in thyrſos mutauit*, *vela in pampinos*, *rudentes in hederam.* Haec igitur auctor

Stare diu Thebas; vtinam tormenta virique
Moenia diruerent: ferrumque ignisque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: ſorsque querenda,
Non celanda foret; lacrimaeque pudore carerent.
At nunc a puero Thebae capientur inermi;
Quem neque bella iuuant, nec tela, nec vſus equorum;
Sed madidus myrrhâ crinis, mollesque coronae,
Purpuraque, et pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite), cogam

550. *ſonarent.* Heinſ. coni. *domarent.* Immo illud melius, diciturque non modo de igne, (v. Drakenb. ad Sil. I, 129) ſed et de armis. Virg. G. I, 447. 557. Plurimi *adſiſtite.*

retinere fortitudinem, conſervare. Vellej. II, 79, 5. *retinere dignitatem*, dignitatis memorem ſe gerere. Etiam in Nuce 51 *retinere decus.*

551. *Eſſemus — carerent.* Idem ter dixit, quia vrget id, quod caput rei eſt. Verbis *ſtare*, *diruere* et *capi* ira nimis auget rem. *Quem neque* etc. Tibul. I, 7, 43. *Non tibi ſunt triſtes curae, nec luctus, Oſiri* (quem cum Baccho confundebant Graeci), *Sed varii flores, et frons redimita corymbis, Fuſa ſed ad teneros lutea palla pedes, Et Tyriae veſtes, et dulcis tibia cantu.* Et ad ipſum Bacchum Horat. II, 19, 25. *Quamquam choreis aptior et iocis Ludoque dictus, non ſat idoneus Pugnae ferebaris, ſed idem Pacis eras medius belli.* Etiam ſecundum Eurip. 419 amat ἐλβοδότειραν εἰρήνην. *Crinis* Bacchi paſſim laudatur. vid. ad vſ. 421. Eum ornare ſolebat. Eurip. 234. ξανθοῖσιν βοστρύχοισιν εὔοσμος κόμην. *madidus*, delibutus. Vnguebantur autem veteres etiam oleo myrrheo, de cuius praeſtantia v. ad X, 500. *molles coronae*, nempe hederaceae, vnde Bacchus κισσοκόμης. *Semper hedera tempora vincta gerit.* Tibul. III, 6, 2. Hederae autem *mollitudo* tribuitur a poëtis. Virg. Ecl. V, 31. De *purpurea* Bacchi veſte vid. Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 329. Talem etiam Homer. h. Bacch. 5 ei tribuit. *pictis* eo ipſo, quod aurum intextum. II, 734.

557. Lectio *adſiſtite* conuenit quidem verbis Eurip. 780 vbi Pentheus ſcutatos et equites arceſſi iubet, ſed non perinde moribus et conſilio Penthei e notatione Ouidii ſibi arrogat. *abſiſtite*, ſcil. a ſacris nouis. *adſumtum*, quem falſo ſibi arrogat. XI, 789.

Adſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, et Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. Iuſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc auus, hunc Athamas, hunc cetera turba ſuorum
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta,
Et creſcit rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, quâ nil obſtabat eunti,
Lenius, et modico ſtrepitu decurrere vidi.
At quâcumque trabes obſtructaqne ſaxa tenebant,
Spumeus, et feruens, et ab obice ſaeuior ibat.
Ecce cruentati redeunt; et, Bacchus vbi eſſet,

564 *ſuorum* languere videtur Burm. praefert igitur e Cantabr. *ſequentes*, malit tamen *frequentes*. Languorem illum equidem non video. Regem corripere non niſi *ſui* poterant. 566 Berneg. Cod. *a monitu*, quod valdè adblanditur Burm. qui etiam exempla adfert, vbi *a* pro *poſt* ponitur. 567. Baron. *reuocaminaque* aeque bene. Vulgo *moderaminaque*. 570 Gebhard. e Mſſ. *obſtruſaque*.

De *Acriſio* Bacchum ſpernente v. IV, 606 ſqq. Sed *Argos* Deus ille ſerius profectus meeſt. Apollod. Etiam Eurip. 20 ipſe narrat, Thebas primam eſſe Graeciae vrbem, quam intrarit. *vanum*, quod non eſt numen. *Penthea* cum vi pro, me. XIII, 17. *Ite citi* etc. Cf. 355. *ducem*, venerat enim cum comitibus.

564 *Auus*, qui in viuis adhuc erat, ſed regnum Pentheo tradiderat, eum *inhibere*, coërcere, laborat. Eurip. 330 — 42. *Acrior*, ferocior, iracundior fit ex irae natura, quam poëta loquaciter quidem quatuor formulis indicat, ſed egregie illuſtrat ſimilitudine ſubiecta; in qua pro generali illo, *ſic torrens decurrit*, melius, *ſic ego tor. dec. vidi*. *decurrere* proprie de fluuiis, qui fere ex altioribus locis defluunt. *tenebant*, curſum eius morabantur. *obex*, trabes obſtructa. I Faſt. 563. *obex montis*, mons obiectus. *ab obice*, propter obicem. *ſaeuior*, rapidior. Vis aquarum cum *ira* et *ſaeuitia* comparatur. *obſtructa*, obiecta. V. Heinſ.

572 *Cruentati.* Apud Euripid. 434 ſe vinciri patitur, ſed ibi quoque comitem ſe Bacchi mentitur. *Sacra* — *ſecutum.* Hunc quoque verſ.

Quaerenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: et tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente ſecutum.
  Adſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: et, quamquam poenae vix tempora differt,
O periture, tuâque aliis documenta dature

Heinſ. et Burm. ſpurium iudicant. Recte. Poëta enim ipſe hic loquitur; is vero Bacchum non poterat ita nominare. De *Tyrrhenis* v. ad vſ. 583.

577 Bacchus mutata forma adducitur vinctus, minantique Pentheo et vitam ſuam enarrat et miranda Bacchi facta. Cf. Homer. h. Bacch. p. 83. Ern. Hygin. fab. 134. Apollod. III, 5, 3. Quae Aglaoſthenes in Naxicis tradiderat, excerpſit Hygin. P. A. I, 17. Cf. et Senec. Oed. 449 ſqq. et, qui paucis rem attigit, Propert. III, 15, 25. Omnes in eo conſentiunt, *Tyrrhenos* nautas rapere voluiſſe Bacchum, eosque cunctos, praeter gubernatorem pium, in delphinos eſſe mutatos, cum antea repente variae nauis partes hedera et pampinis eſſent circumdatae. Nempe ad commendanda ſacra huius Dei, ab homine et inter homines nati, fingenda erant multa miracula et exempla hominum ab eo punitorum. Poſt Homeric. hymn. plurimi et in eo conſpirant, *Naxon* eum nauigare voluiſſe, ſiue quia Naxicus ſcriptor primus fab. inuenerat exornaueratue, ſiue quia illa inſula Orgiis celebris. Commode autem Noſter haec admiſcuit, partim quia metamorphoſin habent, qua reliqua huius fab. pars caret, partim quia Penthea docere poterant, quam potens ille Deus eſſet. Narratio haec praeclara eſt et morata in primis, longior tamen, quam vt furens Pentheus omni aures praebuiſſe credi poſſit. Hoc ſenſit ipſe poëta; itaque vſ. 692 quaſi excuſationem ſibi parat, ſed non ſatis probabiliter; qui enim attente diu alterum audit, eo ipſo conſilio, vt *ira vires mora abſumere* poſſit, is, re cognita, non dirum ſupplicium decernit. Caeterum Lucian. in Dial. Marin. tradit, proelio victos eſſe Tyrrhenos a Baccho.

577 *Tremendi*, igne micantes; ignis enim *tremere* dr. *edere*, vt I, 761. *tuum nomen.* Haec tria fere olim quaeri ſolebant ex aduenis.

Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; morisque noui cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus. Nomen mihi, dixit, Acoetes;
Patria, Maeonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quae duri colerent, pater, arua iuuenci,
Lanigerosue greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper et ipſe fuit: linoque ſolebat et hamo

582 *Acoetes*, Ἀκοίτης. Hoc nomen alii interpretantur vigilem, quia gubernatorem nauis vigilem ſemper eſſe oporteat, alii contra, tam pauperem, vt cubili careat. Prius verum, alterum ineptum. Idem nomen gubernatori etiam ap. Hygin. ſed Homer. *Medides* dr. *Maeonia* eſt Lydia, a Maeonibus, priſcis Lydiae colonis, ſic dicta. Etiam ap. Eurip. 464 interrogatus ὅστις εἰ γένος, reſpondet, Λυδία μοὶ πατρίς. Sed paullo ante vſ. 576. *Tyrrhena gente* profectus fingebatur, atque etiam vſ. 696. *Tyrrhenus* vocatur. Etiam Homer. d. l. hos Bacchi vectores vocat Τυρσηνούς, a quo nec diſſentiunt caeteri auctores, Apollod. Hygin. Lucian. Senec. Oedip. vſ. 449. Nempe *Tyrrheni* e priſca Pelasgorum ſtirpe fuerunt, atque etiam aliquamdiu Lydiam incoluiſſe videntur. v. Heyne in Comment. de Caſtoris Epochis, et Excurſ. III ad Aen. VIII. Sed Hygin. qui eundem cum Noſtro auctorem ſecutus eſſe videtur, *Tyrrheni*, inquit, *qui poſtea Tuſci ſunt dicti, cum piraticam facerent.* Nempe *Maeonia* dicta eſt etiam Tuſcia, in quam priſcis temporibus Maeonum colonia deducta eſſe vulgari Veterum errore credebatur. vid. Heyn. d. l. Hinc Virg. d. l. *Maeonia iuuentus* de Etruſcis, et Sil. Ital. XV, 35. *Maeonius lacus* eſt Traſimenus. Et Tuſci rei nauticae ſtudioſi erant, Dionyſ. Halic. I, 25. eosdemque ſacris Bacchicis fuiſſe addictos e monumentis multis eorum apparet.

584 Deſcribit ſe pauperrimum, ad miſerationem faciendam. Ornate effert tria vitae genera. In *armentis* et *aruis* omnes olim diuitiae. Pauperrima autem erat *piſcatorum* conditio. vid. Virg. Aen. XII, 517 ſqq. Theocrit. Id. 21. ibique Harleſ. qui et de inſtrumentis piſcatoriis exponit. *durus*, robuſtus et laborioſus, qui graues labores peragit. Omnis vita ruſtica *dura* eſt. *linum*, retia piſcatoria. *decipere* ſuauiter pro, capere. Virgil. G. I, 139. *fallere* aues *viſco*. Verbum proprium eſt, *ineſcare*, δελεάζειν. *ſalientes* a natura piſcium. Cf. A. A. I, 763. et infra XIII, 923.

Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. Cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, studii successor et heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit,
Praeter aquas. Vnum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis haererem semper in isdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinae
Flectere: et Oleniae sidus pluuiale capellae,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notaui,
Ventorumque domos, et portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Chiae telluris ad oras

588 *Census*, diuitiae, opes, reditus, quia bona ciuium Romanorum in censum deferebantur. *studium*, vitae genus, vt I, 694, vbi de venatu. Iucunde *successor et heres*, tamquam magnarum facultatum. Iucunde et illud, *nihil mihi reliquit praeter aquas*.

593 *Addiscere*, discere aliquid praeter id, quod iam tenemus. Simile est *addocere artes* ap. Horat. Nautarum est, regere nauem, nosse sidera et portus. *Regimen*, gubernaculum, clauus. Iam sidera illa memorat, quae prae caeteris nautas olim ducebant. *Olenia capella*, Amalthea, cuius lacte Iouem nutritum ferunt. Ea inter sidera relata locum suum habet in humero sinistro Heniochi s. aurigae. Hygin. Poët. Astr. II, 13. Vocatur *sidus pluviale*, et V Fast. 113. *signum pluuiale*, quia pluuiam nuntiat. *Taygete*, vna ex Pleiadibus. *Hyades* stellae in capite Tauri, quae cum oriuntur et occidunt, largos imbres cient. Gellius N. A. XIII, 9. *Ventorum domos*, regiones, vnde spirant.

597 *Diae*, quod primum Constant. Fan. ex Abstemii cod. protulit, tum Heins. ex Langerm. recepit, verum esse non potest. *Dia* enim est eadem quae *Naxos* (Plin. H. N. IV, 12), in quam deferri Bacchus volebat, vs. 636. 690. Difficile est verum nomen hic reponere, quoniam nescimus, vnde Acoetes soluerit, nec caeteri auctores aliquid certi suppeditant. In hymno Homeric. et ab Hygin. nullus locus commemoratur. Apud Apollod. Bacchus ex *Icaria* in *Naxon* transferri vult, nautae autem eam insulam praeternauigantes *Asiam* petunt, vt praedam ibi vendant. Per *Asiam* Heyne intel. Asiam proprie dictam, Lydiae partem. At, qui, relicta Icaria, Naxon praeternauigant, ii non deferuntur cursu in Lydiam, sed magis magisque ab ea discedunt. Reuocaui antiquio-

Adplicor, et dextris adducor litora remis;
Doque leues ſaltus; vdaeque innitor arenae,
Nox vbi conſumta eſt; Aurora rubeſcere primum
Coeperat: exſurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo, monſtroque viam, quae ducat ad vndas,
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes:
Vtque putat, praedam deſerto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.

607 Vnus Medic. et Argentin. *virgineae formae.* Vtrumque recte.

rem lect. eamque plurimorum codd. *Chiae.* Non autem intel. *Chios* inſula celebris prope Ioniam. Quamquam enim Lydus Delon petens commode ad dexterum eius litus appellere potuiſſet, non tamen Naxon ad dexteram habuiſſet, ſed e regione et longe remotam. Sed cogitandum videtur de *Ceo*, quam Romani nonnulli et *Ceam* dixerunt, et Ptolem. Κίαν, vt adeo forte et h. l. e conſilio nonnullorum *Ciae* reſcribendum ſit. Ea quinque millia paſſuum diſtabat ab Helena, quemadmodum haec a Sunio totidem paſſus. Plin. H. N. IV, 12 ſ. 20. Idem tradit, eandem et *Hydruſſam* (ὑδρόεσσαν), aquis abundantem, Graecis eſſe dictam. Ei igitur bene conuenit, quod Acoetes mox narrat, ſe *laticis inferendi* cauſſa huc appuliſſe. Ouidius igitur, qui haec ſuo modo exornauit, eum finxit e ſinu Saronico ſoluiſſe. *Tellus* etiam de inſula dr. poëtis. Heyne ad Virg. Aen. III, 73 in Var. lectr. *ſaltus do*, exſilio e naue in litus. *leues*, vt Horat. II Sat. 6, 98 *leuis exſilit.*

603. *Promittere* de bonis prognoſticis, vt *denuntiare* de malis Virg. G. 1, 453. *Sociorum* duodecim nomina habet Hygin. eadem fere, quae h. l. Noſter ea per totum locum diſpoſuit, ne vno loco cumulata taedium adferrent. Erant autem illi ſecundum Homer. hymn. et alios piratae; neque piratica antiquiſſimis temporibus infamis erat. Secundum Serv. ad Virg. Aen. I, 71. *dormientem in litore rapiunt*, ſed ap. Apollod. et Hygin. ipſe conducit nauem, vt Naxon deferatur. *Puerum.* Apud Homer. νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικώς. *Virginea forma.* Eurip. Bacch. vſ. 353. θηλύμορφος ξένος. Talis etiam in monumentis repraeſentatur. cf. IV, 18 ſqq. *mero ſomnoque grauis*, qui crapulam nondum edormiuit. Homer. Il. α, 225. οἰνοβαρής.

Ille, mero somnoque grauis, titubare videtur;
Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
Et sensi, et dixi sociis: Quod numen in isto
Corpore sit, dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faueas, nostrisque laboribus adsis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari
Dictys ait; quo non alius conscendere summas
Ocior antennas, prensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flauus, prorae tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon; et, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:

609 *cultum*. Quidam *vultum*. 616 *prensoque*. MSS. fere omnes *perssoque*. Heins. coni. *tensoque*.

Heroidd. XIV, 33. *Cibo vinoque grauet somnoque iacebant*. *Titubare* et lingua et pes ebriorum dr.

609. Dii, quando formam humanam sumserant, incessu, voce, oculis aliisque rebus declarabant, aliquid diuini inesse sibi. Virg. Aen. I, 327. V, 647. de Iri in anum mutata, *Diuini signa decoris Ardentesque notate oculos, qui spiritus illi, Qui vultus vocisque sonus, vel gressus eunti*. Sed quaerere libet, quomodo *titubanti gradus* diuinus esse potuerit. *Quod numen* etc. Gubernator in h. Hom. Ἦ γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐςὶν, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων, Ἠὲ Ποσειδάων, ἐπεὶ οὐ θνητοῖσι βροτοῖσιν εἴκελος.

615 Non nuda nautarum nomina ponit, sed adspergit aliquid de singulorum virtutibus. *Dictys* laudatur ab agilitate, qua excellere laudi ducebatur nautis. *antennae*, ligna illa transuersa in malo, vnde suspenduntur vela. *flauus*, qui habet flauos i. pulchros capillos, de quibus ad II, 319 et 749. Sic ξανθὸς Μενέλαος apud Homer. Cur autem pulchritudinem in hoc nauta laudauerit, non video. Si, cum *Melanthus* nigrum notet, ludere voluit, lusus ille ineptus est. *Melanthus* Hygin. *Melas*, quod forma quidem, non autem significatione differt. *prorae tutela*, proreta, πρωρεύς, cuius erat, regere proram. Alibi *tutela nauis* est simulacrum Dei tutelaris in puppi collocatum.

619 Erat *Epopeus* κελευςής, *pausarius*, hortator remigum,

Hoc omnes alii. Praedae tam caeca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obsisto. Furit audacissimus omni
De numero Lycabas; qui Thusca pulsus ab vrbe
Exsilium, dira poenam pro caede, luebat.
Is mihi, dum resto, iuuenili guttura pugno
Rupit: et excussum misisset in aequora; si non
Haesissem, quamuis amens, in fune retentus.
Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite, nautae,
Huc ope perueni? quo me deferre paratis?

627 *Rupit.* Sixi et vnus Leid. *fregit.* Heins. maluerat *raptat.* 633. *perueni.* Vnus Heins. *deueni*, quod Burm. eleganter dictum videtur, quia pr. de iis, qui in mala incidunt.

qui remigibus *modum* dabat, et nunc pergere iubebat, nunc *cessare* ab opere, atque etiam canendo *animum* addebat defatigatis. Modum autem dabat vel *voce*, et interdum quidem satis acerba (Senec. Epist. 56.), vel portisculo, i. malleolo, quem manu tenebat. vid. Gronov. Obseruat. IV, 26. et Drackenb. ad Sil. Ital. VI, 366. Locus elegans in eam rem est apud Xenoph. Oecon. 21, 3. *coeca*, temeraria, insana, quae excoecat animum, quo minus videat, quid sit pium aut impium. Hygin. addit, eos propter formam constuprare Bacchum voluisse. Apud Homer. vinculis eum ligare volunt, sed illa sponte cadunt de manibus.

621 *pondus*, quidquid imponitur naui, h. l. corpus. XV, 694. sic est *onus* de corpore Dei nauem premente. Nauis *violatur* pondere, quia res impia est, Deum vi abductum in ea retinere. *pars hic* etc. Erat Acoetes gubernator nauis. Homer. d. l. vs. 15. Hygin. d. l. *iuuenili*, adeoque forti. X, 675. *iecit iuueniliter*, summa vi. *Rupit* de conatu capiendum, rumpere voluit. Hygin. nil definit, *iniuriam ab iis passus est*.

630 *Soluitur* somnus, cum depellitur, fugit. *a mero*, post merum digestum. Seruius d. l. *experrectus in naue, quo duceretur, interrogauit. Responderunt illi, quo vellet. Liber ait, ad Naxum, insulam sibi sacratam.*

Pone metum, Proreus, et quos contingere portus
Ede velis, dixit; terra sistere petita.
Naxon, ait Liber, cursus aduertite vestros,
Illa mihi domus est; vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant
Sic fore; meque iubent pictae dare vela carinae.
Dextera Naxos erat. Dextra mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit, Acoete,
Pro se quisque, tenet? laeuam pete. Maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui; Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio scelerisque artisque remoui,
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Aethalion, Te scilicet omnis in vno
Nostra salus posita est! ait. Et subit ipse: meumque
Explet opus: Naxoque petit diuersa relicta.

642 *nutu.* Vnus *limo*, scil. *oculo*, quod non a librario profectum Burm. putat.

634 *Proreus* Graecis est is, quem Ouid. vs. 617 *prorae tutelam* dixit. Ab Hygino in antiquo exemplari abfuit h. n. itaque nonnulli putarunt, Nostrum ex nomine officii fecisse nomen proprium. V. Munker. ad Hygin. *Naxon.* v. ad vs. 577. *domus*, patria. *hospita*, benigno vos hospitio excipiet. Contra *inhospita tecta* I, 218. vbi vid. not.

638 *Per mare* iurare solebant nautae. *omnia numina*, bene notat leuitatem nautarum. — In externa prorae parte *pingebatur* aut Deus nauis tutelaris, aut aliud quoddam insigne, vnde naui nomen esset. I Trist. 10, 2. hinc *picta carina*. Sed interdum totam adeo nauem pingebant.

642. *Pro se quisque*, καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος, quantum quisque potest. De formula *quis furor* v. ad 531. *aure*, paullo insolentius, in aurem.

645 *ministerium* voc. nauticum. Virg. Aen. VI, 302. *velis ministrat.* Sic et Tacit. Mor. Germ. 44. *Artem* Lenzius interpretatur de fraude. *Aethalion.* Hygin. *Ethalides.* *Explet meum opus*; vices meas peragit. *diuersa*, loca opposita, contrariam coeli partem spectantia.

Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
Senserit, e puppi pontum prospectat adunca.
Et flenti similis, Non haec mihi litora, nautae,
Promisistis, ait; non haec mihi terra rogata est.
Quo merui poenam facto? quae gloria vestra est;
Si puerum iuuenes, si multi fallitis vnum?
Iamdudum flebam. Lacrimas manus impia nostras
Ridet; et impellit properantibus aequora remis.
Per tibi nunc ipsum (nec enim praesentior illo
Est Deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. Stetit aequore puppis
Haud aliter, quam si siccum nauale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederae remos, nexuque recuruo
Serpunt; et grauidis distinguunt vela corymbis.

652 Non haec mihi litora promisistis, quae non sunt litora, sed mare: non haec terra, quae non est terra, sed aqua, mihi rogata est. Burm. Lenzius vero putat, eum prospexisse iam Delon propinquam. Hanc interpretationem adiuvat Schepperi coni. *portum* pro *pontum*. — *Quae gloria*, etc. vt Tibul. I, 8, 49. *puero quae gloria victo? Iuuenes* dici solent nautae et remiges.

658. *Praesens* Deus, qui nobis auxilio suo adest. Sed h. l. ambigue dictum videtur, et simul de praesentia corporis capiendum. Cf. XIV, 679. *Veri fide*, vt Heroidd. XVI, 60. *Veri vix habitura fidem.* vid. Heins.

662 Pergunt verberare mare (*τύπτειν ἅλα* Homeric.) remis. Similiter piscator *verberat amnem funda* Virg. G. I, 141. *Vela deducunt* ex antennis, vbi, quamdiu opus iis non erat, ligata pendebant, vt *gemina ope*, velis remisque, currant. Lenzius contra: contrahunt vela, antea expansa, tamquam in vado essent, et geminatis viribus remos mouent.

664 In hymn. Hom. vinum fluit per nauem, mox in velo expanditur vitis, malum cingit hedera, scalmique omnes coronis ornantur. Hygin. *remos in thyrsos mutauit, vela in pampinos, rudentes in hederam.* Haec igitur auctor

Ipse, racemiferis frontem circumdatus vuis,
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.
Exsiluere viri; siue hoc insania fecit,

666 Pro *vuis* Schol. Statii ad Theb. IV, 656 *vmbris*, quod valde adblanditur Burm. quia frons eleganter dr. *vmbrari*, *σκιάζεσθαι*, frondibus. 668 *inania*. Gronov. et Arg. *immania*, quod ex Mss. probant Bersm. et Giphan.

quisque suo modo exornauit, omnium copiosissime Senec. Oed. 451 — 56. vbi etiam mare in pratum mutatur. Si milia phaenomena, leguntur IV, 394. Claudian. X, 188. Venere aduentante, et XXIV, 366 Baccho per aequora rubra nauigante, vbi nostrum locum respexit, in quo omnia fere Bacchi insignia ostenduntur. *Impediunt*, cingunt, vt II, 433. Hedera brachiis suis s. clauiculis, quas plurimas inter folia emittit, omnia amplectens bene *serpere* dr. eique *nexus* tribuuntur. *Serpit* adeo circum tempora Virg. Ecl. VIII, 13. *Nexiles hederae* VI, 128. Eius racemi in orbem circumacti, vt in vite, *corymbi. grauidi*, vt *grauidae aristae* I, 110. *distinguunt*, per interualla ornant. Plin. V Ep. 6, 16. *Xystus distinctus buxo.* Est autem haec antiquior lectio, quam reuo caui. Nam Heins. ex priore Regio et aliis *distringunt* male inuexerat. Melius est, quod idem suadebat, *destringunt*. Non bene Rode: *und zieht fest die Segel zusammen.* Caput Bacchi plerumque hedera cinctum, interdum tamen et pampinis, vt monumenta antiqua docent. Itaque *vuae* in hoc miraculo offendere non debent. *Vmbris*, quod Burm. placet, nunc nimis foret poëticum, nec quisquam facile *racemiferas* dixerit vmbras. *agitat*, more Bacchantium iactat.

668 *Tigres* et *pantherae*, a Baccho in India deuictae, iungebantur eius currui, iisque addebantur etiam *lynces*. Bene *inania* de hac illusione miraculosa. IV, 404. *falsa saeuarum simulacra ferarum.* *pictae*, maculosae. Sic *picturatae aues* Claudian. 40, 3. *Lynces Bacchi variae* Aen. I, 323.

670. Senec. qui h. l. respexit, omnes nautas vna mutatione complectitur. *Brachia prima cadunt praedonibus, Illisumque vtero pectus coit, Paruula dependet lateri manus et dorso fluctum curuo subit, Lunata scindit cauda mare.* Sed Noster plures nautas separatim et in actu quodam in nouam formam transeuntes ostendit, atque ita per

Siue timor: primusque Medon nigrefcere pinnis
Corpore depreffo et fpinae curuamina flecti
Incipit. Huic Lycabas, In quae miracula, dixit,
Verteris? et lati rictus, et panda loquenti
Naris erat, fquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obftantes dum vult obuertere remos,
In fpatium refilire manus breue vidit; et illas
Iam non effe manus; iam pinnas poffe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,

674 Vnus *fina*, quod Burm. ex *fima* ortum putabat, de quo v. Heinf. ad XIV, 95.

partes et in pluribus transformationibus delphinorum formam naturamque defcribit, de qua cf. II, 265. Ex hac fabula delphinus vocatur *Tyrrhenus pifcis* Senec. Agam. 446. *fiue hoc — timor.* Scriptores vtroque trahunt. In h. Homer. cum vnus in leonem mutatus impetum in reliquos faceret, hi metu perterriti profiliunt in mare et delphini fiunt. Etiam ap. Hygin. et Serv. leonibus et pantheris repente procurrentibus terrentur. Sed alteram cauffam Apollod. habet, ἐμμανεῖς γενόμενοι. Ap. Aglaofthenem Bacchus comites fuos fymphoniam canere iubebat, qua audita Tyrrheni faltare inciepiebant, faltantesque in mare fe proiiciebant infcii. Etiam ab Apollod. βοὴ αὐλῶν commemoratur. *Pinnae*, (*Finnen*) inftrumenta natandi, pifcibus loco manuum et pedum datae. Tales pinnas delphini in ventre habent duas, *nigra* cute obductas, fed et dorfum, in quo vna pinna fefquipedalis, nigrum colorem refert, quemadmodum venter album. Hoc nomine decep̣tus Lactant. in Argum. nobis narrat, nonnullos in *aues* effe mutatos. *depreffo*, cum antea erecto, vt homo, fuiffet. *flecti* quoad *curuamina*, quia delphinis corpus repandum.

673 *In quae miracula*, in quam miram, horrendam faciem verteris. Virg. G. IV, 441. *omnia transformat fefe in miracula rerum.* Infra IV, 590 fic funt *monftra.* Caeterum reprehendit iam Scaliger Ouidium, quod *fquamas* tribuerit delphino.

676 *obuertere remos* i. q. *inhibere remis*, πρύμναν κρούσασθαι, conuerfo remigio retrorfum ire, quod facere folent fugam meditantes. *Obftabant* enim remi, vt nauis coeptum curfum tenere non poffet. *obuertere nauem* vertit Cic. illud Arateum, ἀνακόπτειν νῆα.

Brachia non habuit; truncoque repandus in vndas
Corpore desiluit. Falcata nouissima cauda est;
Qualia diuiduae sinuantur cornua Lunae.
Vndique dant saltus; multaque adspergine rorant;
Emerguntque iterum; redeuntque sub aequora rursus;
Inque chori ludunt speciem; lasciuaque iactant
Corpora; et acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus, pauidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam,
Accensis aris, Baccheïa sacra frequento.

691 Olim ed. *Accessi sacris.* Duo veteres *accedo.* Sed Heins. ex primo Palat. Cantabr. et quinque aliis, *accensis.* Malit tamen, *Accensusque Deo* aut *Adscitusque sacris.* Mss. Bersm. *Accessi terris.*

679 *Funes*, retinacula ancorarum. *Tortos funes* dixit Virg. Aen. IV, 575. *dare*, extendere, porrigere. *trunco*, sine manibus. *nouissima*, extrema pars caudae. *falcari* et *sinuari*, curuari in formam falcis et sinus. Haec verba cum et ipsa similitudini inseruiant, similitudo, quae adspergitur, commode abesse poterat. *diuidua luna*, cum dimidius eius orbis cernitur. vid. Heins. Ab hac lunae phasi fluxit verbum *lunari*, curuari. *Lunata cauda* delphinis tribuitur Senec. d. l.

683 Amant delphini non solum *saltus* et altissimos et velocissimos, verum etiam eiusmodi *lusus*, quales hic describuntur. *Lasciua*, quia in chori speciem ludunt. *Lasciui* autem drr. Chori et saltationes propter motum molliorem. Tibul. II, 1, 88. Noctis currum sequuntur *lasciuo Sidera fulua choro.* Plin. IX Ep. 33, 9. delphinus *priorem lasciuiam repetit.* Praecesserat, *exsilit*, *mergitur*, *variosque orbes implicitat expeditque.* Virg. Aen. VIII, 673 in clypeo delphines *in orbem aequora verrebant caudis.* In capite foramen habent (*ein Spritzloch*), quo *acceptum mare*, haustam aquam marinam efflant, quod idem et balaenas maximo cum strepitu facere scimus.

687 *viginti.* Hygin. duodecim habet. *Vix meum*, vix memorem mei, exanimatum. Similiter Graeci vtuntur suo ἐμὸς, monente Heins. *firmat*, animum mihi addit. *Diam tene*, tene viam, quae ducit ad Diam. *Accendi*, calefieri.

Praebuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit; vt ira mora vires absumere posset.
Praecipitem famuli rapite hunc; cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiae demittite nocti.
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acoetes
Clauditur in tectis; et dum crudelia iussae
Instrumenta necis, ferrumque ignisque parantur;
Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte sua, fama est, nullo soluente, catenas.
Perstat Echionides: nec iam iubet ire, sed ipse
Vadit, vbi, electus facienda ad sacra, Cithaeron
Cantibus et clara bacchantum voce sonabat.
Vt fremit acer equus, cum bellicus aere canoro

Ita *accensae vndae* Silius V, 605. vbi v. Drakenb. Hinc et *arae* dicr. *accendi*, in quibus sacra fiunt. Tura autem dari Baccho solebant. IV, 11. Fit ergo Acoetes *famulus sacrorum* Bacchicorum vs. 574. In h. Hom. Deus eum retinet, facitque πανόλβιον.

692 Vid. ad vs. 577. Sine nexu grammatico, e natura irae, mox conuertitur ad famulos. *Praecipitem rapite*, maxima cum vi et celeritate auferte. *Demittere orco* dixit Virg. Aen. IX, 527. et *demittere corpora nocti* Aen. X, 662. Sed Noster *demittere Stygiae nocti*, ex cuius imitatione Sil. Ital. V, 241. *damnare Stygiae nocti.* Ap. Eurip. eum vult ligare ad praesepe, sed insania correptus loco Bacchi taurum alligat.

696 *solida tecta*, carcer bene munitus. Sic IV, 645 *solida moenia* et VI, 573 *moenia solido saxo.* Ex *instrumentis necis* ardentes laminae comet memorantur a Cic. Verr. V, 63. quo etiam h. l. *ferrum* et *ignis* respicere videntur. *crudelia*, crudelitati inseruientia. *Nullo soluente* otiosum videtur Capoferreo, quia praecessit *sponte sua*, quod ideo mutat in *innocuis.* Male. Solet Noster passim ita redundanter loqui, vt I, 90. *quae vindice nullo, Sponte sua, sine lege*, et vs. 100. *Ipsa — per se*, vbi vid. not. Et nunc quidem illud *sponte sua*, in quo vis miraculi, vrgendum erat.

701 Exitus Penthei, quem apud Eurip. vs. 1023 — 1151. nuntius narrat. *Cithaeron electus* ad orgia celebranda, quia Bacchus amat montes, vnde ipse ὄρειος.

704. *acer*, ferox, generosus. *fremit*, hinnit. *longis*, diu continuatis vno tenore. *ictus*, motus. Vid. ad IX, 583.

Signa dedit tubicen, pugnaeque adſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis vlulatibus aether.
Mouit: et audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio eſt, cingentibus vltima ſiluis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis vndique campus.
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violauit Penthea thyrſo
Mater: Iö, geminae, clamauit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,

713 *Io geminae.* Medic. *Ogeone* cum gloſſa, *a loco dictae.* Hinc Burm. corr. quod et Heinſ. in mentem venerat, *Et Ogygiae*, i. Thebanae; Thebae enim *Ogygiae* dictae.

Ap. Eurip. 910 ſqq. inſania iniicitur Pentheo, vt duos ſoles, duasque Thebas cernere ſibi videatur, atque ita Bacchico habitu veſtitus ludibrio ſpectantium exponitur. Eum auctorem ſecuti ſunt alii, etiam poëtae Latini, Pacuv. et Virg. Aen. IV, 469. Ab his Noſter diſcedens *ira* potius eum motum vsque ad finem ſeruat. *clangore*, nempe cymbalorum.

708 Deſcribitur Cithaeron, ad cuius radices vallis erat opaca pinubus. Eurip. Bacch. vſ. 1050. Dianae hanc ſiluam ſacram fuiſſe, Pſeudo-Virg Cid. 108. memorat. *purus et* καθαρὸς dicitur locus ab arboribus nudus. Liv. 24, 14. *purus et patens campus. ſpectabilis*, qui totus ſpectari poteſt, oculis patet.

710 Secundum Eurip. 1040 ſqq. ex arbore ſpectantem conſpiciunt Cadmi filiae lapidibusque petunt et thyrſis, tum, arbore eruta, delapſum lacerant. *profanis*, non initiatis, ἀβακχεύτοισιν. Eurip. vſ. 472. *inſano concita motu*, θεᾶ πνοαῖσιν ἐμμανής, vſ. 1092. *Mater* erat ſacerdos Bacchi. ibid. vſ. 1112. Ei Pentheus *aper* videtur, ſed apud Eurip. *leo*. Apollod. omnino θηρίον. *Prima* cum vi repetitum; nam id quoque Bacchi opus, quod mater *prima* fecit iſta.

716 Non diſplicet Scheppeeri coniectura, *fremituque*, pro, *cunctaeque*, quam confirmare videtur Eurip. vſ. 1129. quem loc. Noſter expreſſit, ὄχλος τε πᾶς Ἐπεῖχε Βακχῶν. Ἦν δὲ πᾶσ' ὁμοῦ βοή. Et facile *fremituque* potuit corrumpi in *trepidumque*, quod eſt in Mſſ. fere omnibus: Caeterum *cunctae coeunt* languet poſt antecedentia.

Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in vnum
Turba furens. Cunctae coëunt, cunctaeque sequuntur
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit.
Autonoë: moueant animos Actaeonis vmbrae.
Illa, quid Actaeon, nescit; dextramque precanti
Abstulit: Inoö lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quae matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens disiectis corpora membris,
Adspice, mater, ait. Visis vlulauit Agaue;
Collaque iactauit, mouitque per aëra crinem:
Auulsumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Iö comites, opus haec victoria nostrum est.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Iamque male haerentes alta rapit arbore ventus,

716 *cunctaeque* dedit Heinf. ex altero Patav. malit tamen *rabidaeque.* Schepper. *fremituque.* Vulgo, *trepidumque.* 722 Post hunc versum Vibin. Langerm. et vnus Medic. tum Edd. quaedam inferunt illum, *Ille etiam vellet cum brachia tendere matri*, qui huc transscriptus videtur ex I, 635. Sed nunc quidem Imperf. *vellet* minime conuenit τοῖς *habet* et *tendat.* Et verba *Non habet* etc. referuntur ad antecedentia *dextram precanti.* 724 *disiectis.* Heins. mallet *direptis* vel *discerptis.*

719 Apud Eurip. primam matrem implorat, quod sane veri est similius, praesertim cum mater agmen mulierum duceret, primaque in filium impetum faceret. Verba eius vs. 1118 sunt, Οἴκτειρε δ', ὦ μῆτερ, με, μηδὲ ταῖς ἐμαῖς Ἁμαρτίαισι παῖδα σὸν κατακτάνῃς. Sensum eorum et vim angoris Noster paullo ante *Iam trepidum — fatentem* bene et per gradationem expressit; et matrem mox vs. 724 multo gravius, quam verbis, mouere vult, *Trunca* etc. *Actaeonis*, dilaniati et ipsius, *vmbrae* hic bene adhibitae. *dextram* protendere solent precantes. *disiectis* non erat sollicitandum ab Heins. Eurip. 1134. quaelibet διεσφαίριζε σάρκας, tamquam pilam iactauit, ita vt pars sub saxis iaceret, pars in densis frondibus siluae, neque facile reperiri posset. 726. Bacchantes solebant et caput et comam, quam promissam atque solutam gerebant, iactare. Eurip. vs. 493. vid. Barnes. ad vs. 150. et Virg. Aen. VII, 394. *Auulsum caput.* Hinc intell. Horat. Serm. II, 3, 303. *Opus*

Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitae noua sacra frequentant,
Turaque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

nostrum. Eurip. vs. 1177. Ἐμὸν, ἐμὸν τὸ γέρας. Et Bacchum vocat καλλίνικον, pulchrae *victoriae* auctorem.

729 *frondes*, folia. *autumno*, autumnali. *tactas* eleganter, paullulum morsas. Auson. Id. 8, 10. *Mordeat autumnas frigus subtile pruinas.* Et saepe *autumnus dies*, *autumna tempestas.* *male*, non satis firmiter, vt Horat. I Sat. 3, 29. *alta*, tantum ornat. *Quam sunt* etc. Mulieres id effecere, non robore suo, sed Deo συμμάχειν addente earum manibus. Eurip. 1126.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON
LIBER QVARTVS.

At non Alcithoë Minyeïas orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iouis: sociasque sorores

Minyeides.

1 *Minyeias.* Sic recte emendarunt Scaliger et Heins. hoc nomen, quod iam Lactant. tempore corruptum erat; in eius enim Argum. est *Minei filia.*

FAB. I. vs. 1 — 415. Minyeides solae non potuerunt tristi Penthei exitu moueri, vt Baccho sacra facerent. Cum igitur interea opus facerent, laboremque variis fabellis, quae sic commode intexuntur, leuarent, in vespertiliones mutatae sunt. Tractarunt hanc fabulam etiam Aelian. V. H. III, 42. atque e Nicandro et Corinna Anton. Lib. X. Ac hi quidem aliud facinus addunt, quod vnum de mulieribus illis Plutarch. Quaest. Graec. To. VII Opp. p. 197 Reisk. narrat.

Minyeides quae fuerint, non certo definiri potest, cum patronymica saepe nepotibus, pronepotibus et omnino posteris tribuantur. Si Plutarchum et Anton. audias, fuerunt Minyae filiae. De Minya autem eiusque genealogia v. Pausan. Boeot. p. 783. Fuit filius Chrysae, filiumque habuit Orchomenum, conditorem Orchomeni vrbis. Sed nihil ille de his mulieribus. Aeliano drr. Μινύου θυγατέρες, vt fuisse dicantur e populo Minyarum, i. e. populo Minyae imperio subiecto. Pausan. d. l. et Corinth. p. 178. Nomina earum varie exhibentur. Nostro vna est *Alcithoë*, altera *Leuconoë*, tertiam non nominat. A Plutarcho vrr. *Leucippe*, *Aristippe*, *Alcithoë*, Aeliano. *Leucippe*, *Arsippe*, *Alcathoë*: quae varietas vel librariis debetur, vel, vt saepe in mythis factum, ipsis auctoribus. Fuisse autem illae (quod et Aelian. tradit) mulieres honestae videntur maritorumque amantes, quae domi rei familiari operam dare mallent, quam noua sacra frequentare. Hinc, vt sacris illis honos accederet, poena ficta est, quam Bacchus ab istis sumserit.

De *Orgiis* v. ad III, 518. *Accipere*, celebrare. Eodem

Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunes operum dominas, famulasque suorum,
Pectora pelle tegi, crinales soluere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos,
Iusserat: et saeuam laesi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque;
Telasque, calathosque infectaque pensa reponunt;
Turaque dant; Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyaeumque,

8 *et saev.* Gruterus legit *aut s.* 10 Vinianus legit *infestaque* et explicat, non festa. Atque ita vnus Gronov. a manu prima.

sensu *capere orgia* Virg. Aen. VII, 403. *temeraria*, impia in Deum, etiam VI, 32.

4 *sacerdos*, Tiresias. Bacchantes *pellibus* ceruorum et damarum tegi solebant, quae dicebantur *nebrides*; nam νεβρὸς est hinnulus. vid. Schol. Eurip. ad Phoen. vs. 798. *tegere* verb. propr. in sacris, cum vel caput velatur sertis, vel in Bacchanalibus corpus nebridibus. *crinales vittae*, vittae, quibus crines coërcebantur. Bacchantes enim, vt modo vidimus, passis capillis currere solebant. Etiam ap. Virg. Aen. VII, 403. haec orgia sic indicuntur, *Soluite crinales vittas*. *serta*, frondes pampineos aut hederaceos. *comis* reuocaui e plurimis Mss. namque *serta coma*, quod Heins. et Burm. e quibusdam placuit, minus suaue est. *laesi*, spreti.

10 Relictis rebus omnibus accurrunt. Expressit Eurip. Bacch. vs. 117. vbi ruunt ἀφ' ἱστῶν, παρὰ κερκίδων. *a telis et a radiis.* *calathi* erant in vasis muliebribus, fiscellae e viminibus factae, quae ab ima parte angustae, paullatim se in latitudinem laxabant, graec. τάλαροι. Etymol. M. τάλαρος, καλαθίσκος, κόφινος. Speciem eius exhibet Spanhem. ad Callim. p. 652. In eo pensa sua reponebant lanificae. *infecta*, pro imperfecta, paullo insolentius dictum. Sic et VI, 202.

11 Argumentum recenset hymnorum, quibus celebrauerint Bacchum. Hymni enim complectebantur nomina, virtutes et res gestas Deorum. Cf. Orpheus hym. 51. vbi eadem fere nomina. Et habemus hic loc. classic. de Baccho, quocum cf. III Fast. 713. Horat. II od. 16. Senec. Oedip. vs. 404 sqq. *Bromius.* vid. ad III, 528. *Lyaeus*, qui curas soluit, a λύειν. *Ignigena*, πυρογενής. De hoc et de sqq. duobus v. III, 309 sqq. et quae nos et ibi et ad vs. 253 no-

Ignigenamque, satumque iterum, solumque bimatrem.
Additur his Nyseus, indetonsusque Thyoneus,
Et cum Lenaeo genialis consitor vuae,
Nycteliusque, Eleleusque parens, et Iacchus, et Euan;
Et quae praeterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumta iuuentas.

tauimus. Nomen autem *bimater* ab ipso Ouidio signatum videtur. Graecis hanc ob caussam διθυρος dictus a multis creditur. vid. Muret. Var. Lect. XIX, 1.

13 *Nyseus* a *Nysa*; monte et vrbe Indiae, vbi educatus. III, 314. *Thyoneus* ἀπὸ τοῦ θύειν, a furendo, vnde et Bacchantes *Thyades*. Schol. Apollon. ad Argon. I, 636. *Indetonsus* pro *intonsus*, ἀκειρεκόμης; frequens et Apollinis et Bacchi epitheton, ob comam promissam, quam etiam in monumentis habent. *Longae comae*, Bacchi apud Martial. IV Epigr. 45. *Decet intonsus crinis vtrumque Deum.* Tibul. I Eleg. IV, 38.

14. *Lenaeus* ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, a torculari, a calcatorio. *genialis vua*, quae facit, vt genio indulgeamus, laeti et hilares simus, egregium adeo vuae epitheton. *genialis platanus.* XI, 95. *genialiter agere festum.* XIII, 229. *genialia serta.* Virg. G. I, 302. *genialis hiems*, apta conuiuiorum hilaritati. Tibul. III, 3, 63 *iucundae consitor vuae.* *Nyctelius*, cuius sacra noctu celebrantur. Virg. G. IV, 521. *nocturnus Bacchus.* *Eleleus*, *Iacchus* et *Euan* a vocibus Bacchantium.

16. Repente, veluti furore abreptus et ipse, Liberum alloquitur. Similiter Claudian. 34, 29. forte ex imitatione Nostri. *inconsumta*, ἄφθιτος, perpetua, aeterna. Tibul. I, 4, 37. *Solis aeterna est Phoebo Bacchoque iuuentus.* Additur *puer*, nam media est Bacchi aetas inter iuuenem et puerum III Fast. 773. *Conspiceris*, pro, *es*, non modo sonantius, sed etiam efficacius ad sensum. Nam *conspici* dicuntur, qui dote aliqua aut virtute insignes aliorum oculos in se conuersos tenent. Fuisse autem Bacchum *formosissimum*, docet Broukhus. ad Tibul. II, 3, 35. Hinc et *candidus* vocatur, v. c. Horat. I od. 18, 11. quo epitheto virgines fere insigniri solent. *Coelo* Bacchus impositus post victorias partas. Vs. 613. Regius et Burm. putant, Ouidium hic sequi eos, qui Solem et Bacchum eundem esse tradebant, quam rationem sane Virg. G. I, 5 — 7 secutus

Tu puer aeternus, tu formosissimus alto
Conspiceris coelo: tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, ad vsque
Decolor extremo quâ tinguitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in aequor

21 *tinguitur* e quinque Mss. recepimus c. Burm. quia est v. elegans, et quia India non *cingitur* a Gange. Burm. suadet *finditur*, quia India in duas partes a Gange diuiditur.

est. *Cornua* parua dantur Baccho non tam a pictoribus, quam a poëtis. Deponi poterant; haerebant enim non in capite, sed in filamine quodam. Erant autem cornua apud Veteres symbolum maiestatis et potentiae. vid. Th. Bartholin. de Vnicorn. cap. 2 et 3. Hinc Bacchus *corniger*, κεραῖος, κερατοφόρος, ταυρόκερων. De *virgineo capite* vid. ad III, 607.

21 De expeditione Bacchi Indica, cuius crebra apud poëtas mentio, vid. Nonni Dionysiaca et Diod. Sic. lib. IV. *Ganges* priscis temporibus erat terminus Indiae. Curt. VIII, 9. hinc *extremus Ganges*. *Tinguitur* exquisitius quam, irrigatur. Propert. I, 6, 32. *decolor* de colore vitiato et desormi dicitur. H. l. color fuscus intelligitur. Fusci enim sunt Indi propter solis aestum. Tibul. II, 6, 12. vid. Brouckh. ad Propert. IV, 3, 10. *Furvam gentem* Indos dixit Iuuenal. XII, 86. Nempe *furvos* dicebant recentiores, quos antiqui *fuscos*. *decolor Indus* est etiam V. Trist. III. et *decolor India* Senec. Hipp. 344. *Colorati Indi*, nempe Aethiopes, Virg. G. IV, 293. *ad vsque*, vsque ad eam terram, qua.

22 In laudibus Bacchi commemorari etiam solet poena, qua affecerat contemtores orgiorum suorum. *Lycurgus*, Dryantis filius, Edonum in Thracia rex, cuius impietas et supplicium varie narratur. vid. Homer Il. ζ, 130 sqq. Schol. Horat. ad II od. 19. Hygin. fab. 132. Diod. Sic. III, 64. Plutarch. de aud. poet. p. 6. ed. Krebs. Apollod. III, 5, 1. Apud Homer. Bacchi nutrices cum *bipenni* persequitur, eamque ob caussam a Ioue excoecatur; iuxta Hygin. vero, cum Bacchum de regno fugasset, pantheris obiicitur ab eodem Deo, postquam insania correptus vxorem et filium interfecerat. *bipennifer* vocatur etiam V Trist. III, 39. *Securiger* Senec. Oedip. vs. 471. Apud Homer. d. l. fert βουπλῆγα, quod, interprete Eustath. genus securis significat, quo tauri occidi solebant. Βουπλὴξ δὲ -- πέλεκυς βοὸς ἀναιρε-

Corpora. Tu biiugum pictis insignia frenis
Colla premis Lyncum: Bacchae Satyrique sequuntur:
Quique senex ferulâ titubantes ebrius artus
Sustinet; aut pando non fortiter haeret asello.
Quacumque ingrederis; clamor iuuenilis, et vna
Femineae voces, impulsaque tympana palmis,
Concauaque aera sonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis;
Iussaque sacra colunt. Solae Minyeïdes intus,

27 *aut* pro *et* dedi cum primo et sec. Palat. tertio et quarto Medic Vrbin. aliisque nonnullis melioribus. 30 Sine caussa Heins. coni. *vncoque foramine*, quod multo etiam durius foret altero. 31 *Pacatus* ex vno recepit Heins. pro *placatus*. De hac varietate sollemni v. Lambin. ad Lucret. I, 9.

τικός. *sacrilegos*, contemtores sacrorum et insolentes in Deum ipsum. *Tyrrhena corpora*, Tyrrhenos. III Fast 723. *Tyrrhena monstra*. *Venerande*, sancte, sollemne in inuocationibus Deorum.

25 *Lynces*. V. ad III, 668. *premis*, scil. iugo. *picta*, auro argentoque distincta. *Satyri*, perpetui et fideles Bacchi comites. XI, 89. V Trist. 3. 37. *senex*, Silenus, Bacchi praeceptor et perpetuus comes. In monumentis antiquis vel ferula nitens, vel asino insidens repraesentatur. vid. Perizon. ad Aelian. V. H. III, 18; vbi ex vtroque genere gemmae. *ferula*, νάρθηξ, baculus oblongus, cauus et recipiendo igni aptus, quo in primis Bacchus et ministri eius vti solebant. vid. Barnes. ad Eurip. Bacch. vs. 147. et Perizon. d. l. vbi eius species expressa. Imitatus Nostrum est Claudian. Rapt. Pros. I, 19. *Ebria Maeoniis fulcis vestigia thyrsis.* Virg. Aen. III, 659. Trunca pinus *vestigia firmat.* — *artus*, pedes. *non fortiter haerere*, non firmiter insidere. Cic. p. Deiot. 10. *Vix haerere in equo senex poterat.* Silenus asino haerens in monumentis tenetur a Fauno.

30 *buxus*, tibia e buxo. *longo foramine*, longa serie foraminum. XII, 158. *longaue multifori delectat tibia buxi.* Horat. A. P. 203. contra, *tibia tenuis simplexque foramine pauco.* Phrygiae tibiae *biforem cantum* tribuit Virg. Aen. IX, 618. *Pacatus* et *mitis* vocc. sollemnia in inuocationibus Deorum.

32 *Solas* has Deo aduersatas esse, monet etiam Aelian. *turbare*, profanare, quod 390 substituitur. Cic. H. R. 16.

Intempestiuâ turbantes festa Mineruâ,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut haerent telae, famulasque laboribus vrguent.
E quibus vna leui deducens pollice filum,
Dum cessant aliae, commentaque sacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario sermone leuemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque iubent narrare sorores.
Illa, quid e multis referat (nam plurima norat),

36 *filum.* Duodecim *fusum*, vt VI, 22. Sed v. Burm. ad Amorr. I, 14, 7.

sacra ludosque conturbare. Quinctil. Decl. 265. *publica sacra turbare.* *intus*, in aedibus, cum reliquae mulieres in Cithaerone baccharentur. *intempestiua Minerua*, cum alieno tempore operam darent lanificio, cui Minerua praeesat. Aelian. αἱ μὲν περὶ τοὺς ἱστοὺς εἶχον καὶ ἐπονοῦντο περὶ τὴν Ἐργάνην. *Textis operari Mineruae* dixit Tibul. II, 1, 65. *Aut — vrgent*, triplex mulierum graecarum opus. *ducunt lanas.* v. ad II, 411. Plenius Claudian. 20, 385 *vellera per tenues ferri producere rimas.* *Versari* a lanificis dr. et *stamen*, filum, et *fusus*, vt 221. VII, 22. Tibul. II, 1, 64. *Fusus apposito pollice versat opus.* *Haerent* rei, aut in re aliqua, qui sedulo eam tractant. *Haerere in libris* Cic. Attic. 13, 4. *haerere in iure.* Orat. I, 38.

36 *Vna*, Leucippe. *deducere* v. ad I, 4. *leui pollice*, vt VI, 22. Hercules contra Epist. IX, 77. *crassa robusto deducit pollice fila.* *detinet*, lanificio occupatas retinet. Etiam ab Anton. vrr. Φίλεργοι. *opus leuemus* ipse explicat, *quod tempora longa videri non sinat.* Infra 295. sic *minuere laborem.* VI, 60 *fallere laborem.* Trist. IV, 1, 13. cantando *fallitur ancillae decipiturque labor.* Ibid. 1, 6. *graue mollit opus.* Adeo Noster hoc variauit. Virg. G. 1, 293 texens mulier *longum cantu solatur laborem.* Sed cum h. l. cf. ii primis G. IV, 345. vbi Clymene inter sorores vellera carpentes Deorum amores narrat. *vario sermone*, variis fabellis vicissim narrandis. *vacuas*, non occupatas aliis rebus audiendis. III, 319. *vacua Iuno.* Sic sequitur longum episodium vsque ad vs. 388. quo commode iocosae aliquot et amatoriae

Cogitat; et dubia est, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palaestini credunt celebrasse figura:
An magis vt sumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos.
Nais an vt cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces:
Donec idem passa est. An, quae poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Haec placet; hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
Talibus orsa modis, lanâ sua fila sequente.

46 *celebrasse* agnoscunt meliores. Nonnulli *coluisse*, vt II, 380, aut *habitasse*, quod posterius ex interpret. fluxit. 48 *albis* pro *altis* Heins. recte recepit e Florent. S. Marci et Rottendorph. vbi illud pro diuers. lect.

fabellae intexuntur, quae vix melius, quam a mulieribus confabulantibus, narrantur. Earum numerum auget *dubitatio* primae mulieris et praeteritio tertiae 276 — 84.

45 *Dercetis* s. *Derceto* et alio nomine *Atergatis*, Dea Syriorum. Ei Venus laesa amorem iuuenis cuiusdam inspirauit, ex quo Semiramin enixa prae pudore se in lacum praecipitauit, in quo in piscem mutata iuxta Ascalonis stagnum colebatur, eiusque imago ex parte hominem, ex parte piscem referebat. Diod. Sic. III. Plin. H. N. V, 32. *Filia* eius Semiramis a columbis educata credebatur. *versa squamis*, in squamas, vt alibi, *mutatus tauro*. *velare* de plumis et squamis dr. *Palaestini*, Syri, nam Syriae pars erat Palaestina.

celebrat locum is, qui frequenter in eo versatur. *Sumere pennas* aut *alas* pro, in auem mutari, amat Ouid. V, 288. XI, 789. XII, 1. *albis in turribus*. Laudat Heins. I. Trist. 9, 7. *Adspicis, vt veniant ad candida tecta columbae; Accipiat nullas sordida turris aues*, itemque Martial. Epigr. XII, 31. *Quaeque gerit similes candida turris aues.* Amant autem columbae loca altiora. Ex his fabulis Syri *et pisces et columbas in Deorum numero habebant.* Hygin. f. 197.

49 De *Naide* hac nihil certi commemorari potest, Lactant. in Arg. eam ait similiter cessisse in piscem. De *potentibus herbis* vid. ad I, 522. *Cantu* et *herbis* vtebantur veneficae. VII, 98. *lana sua fila seq.* eleganter, dum lana deducitur in fila. *Se-*

Pyramus et Thisbe.

Pyramus et Thisbe, iuuenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, praelata puellis,
Contiguas tenuere domos, vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis vrbem.
Notitiam, primosque gradus vicinia fecit;
Tempore creuit amor: taedae quoque iure coissent,

57 *tenuere.* Vulgo *habuere*, quod Heins. reiecit, quia *habuit* praecessit. 58. *cinxisse.* Vnus Med. *posuisse*, nempe quia alibi *vrbem ponere.* Sed nunc *muris* additum. 60 Medic. et Argent. *iura*, quod placet Burm. qui comparat *coïre societatem* e Cic. et Nep. Sed hoc durum nunc foret, minimeque poëticum.

qui de rebus ductilibus. V. ad Plin. VII Ep. 9, 11.

55. *Pyramus* et *Thisbe* Babylonii, triste amoris infelicissimi exemplum, quorum sanguine mori poma adspersa nigrum contraxerunt colorem. Caeterum a nullo alio scriptore antiquo tractata est haec fabula, et nisi ficta ab Ouidio, certe vt *non vulgaris* et ex Oriente translata, diligenter exornata. Valde autem afficit animos legentium. Aetas amantium, castus eorum amor, durities parentum, error, quo trahuntur, tristes denique eorum exitus multum valent ad commouendum animum. Omnia inter se conspirant ad fidem faciendam, atque ad naturae veritatem moresque amantium notata sunt.

57 E vs. 66. apparet, has domos habuisse communem parietem, quas, qui distincte loqui volunt, *continuas* (quod etiam h. l. est in Varr. lect.) aut *continentes* dicunt. *Contiguae* enim aut *attiguae* eae etiam dici possunt, quae se inuicem attingunt. Hoc nunc praestat, quia vs. 66 demum monetur, has domos *communem parietem* habuisse. Babylonia Iuuenal. X, 171 vr. *a figulis munita.* Similiter et Noster eam circumloquitur; eius enim maxime memorabiles *muri*, a Semiramide excitati, et in miraculis mundi adeo numerati. *coctiles*, quia instructi erant latere coctili, bitumine interliti. Habebant altitudinem centum cubitorum, vnde *vrbs alta*, vid. Curt. V, 1, 24 sqq. et qui ibi laudantur ab Interpp. Alias *altae vrbes* sunt celebres et valentes opibus.

59 *primos gradus*, scil. amoris, quod haud dubie subintelligendum est e vers. seq. nisi malis cum aliis *notitiam primosque gradus* per Hendiadyn exponere, primos gradus notitiae.

60 *taedae — coissent*, matrimonium quoque iniissent,

Sed vetuere patres. Quod non potuere vetare,
Ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt: nutu, ſignisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis aeſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,
Cum fieret paries domui communis vtrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum,
(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes;

64 Vulgo, *tanto magis*. Sed Burm. recepit vett. librorum ſcripturam, cum quia repetitio eiusdem verbi familiaris Ouidio, tum quia ſaepe Veteres poſt *quo* et *quanto* omittunt *eo* et *tanto*.

Satis enim notum, in nuptiis taedas praeferri ſolitas ſponſis. Hinc *taeda* poëtis de ipſis nuptiis, de ipſo matrimonio. IX, 721. XV, 826. *coire*, vt συνέρχεσθαι, de coniugibus. Iam *coiſſent iure taedae* fere dictum eſt, vt Ibid. 15. *ſociata foedere lecti*, et infra VII, 403. *thalami foedere iungit*. roſ. Schirach. hic aliquid humani paſſus eſt. Cum enim verba ita iungeret, *taedae quoque coiiſſent*, idque *iure*, fieri haud poterat, quin ad interpretationem duriſſimam deferretur; *taedas* enim de amore accipit, qui ſe coniunxiſſet iure.

61 *Patres* poſſent eſſe omnino parentes, vt alibi *fratres* pro fratribus et ſororibus, *reges* pro rege et regina. v. Bentl. ad Horat. I Sat. 5, 100. Rectius tamen nunc ſenſu vulgari capies, namque vſ. 153 Thisbe ait, *miſeri*, *meus illiusque*, *parentes*, vbi ſoli patres intel. qui duriores fere matribus in eiusmodi rebus eſſe ſolent. Poſt *patres* poſui interpunctionem maximam, quam vir doctus ap. Clark. ad Hom. Il. γ, 39. et alius in Obſeruatt. Miſcel. Vol. II T. I p. 34. ſuaſit. In vulg. lectione falſa eſt ſententia. *Ex aequo*, ambo pariter, vnus aeque ac altera. IX, 719. Plin. pan. 83 de marito ac coniuge, *probati ex aequo*. *Captus* de amante. *nutu* etc. Venus docet vel *viro coram nutus conferre loquaces, Blandaque compoſitis abdere verba notis*. Tibul. I, 2, 22. *Quoque magis* etc. Sententia amoris naturam bene adumbrans, verbisque tropicis expreſſa ſimilitudinem inuoluens. *tegitur*, celari cogitur. *aeſtuat*, calorem efficit. *magis*, eo magis. v. Drakenb. ad Liv. I, 25.

65 Vt ſollertiam amantium notaret, haec de *rima* pluribus perſecutus eſt. Propert. II, 13, 72. *Nunc licet per rimoſas mittere verba fores*. Pro

Et vocis feciſtis iter; tutaeque per illud
Murmure blanditiae minimo tranſire ſolebant.
Saepe, vt conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc:
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Inuide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, vt ſineres nos toto corpore iungi?
Aut hoc ſi nimium, vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſimus ingrati. Tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diuerſa nequicquam ſede loquuti;
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oſcula quisque ſuae, non peruenientia contra.
  Poſtera nocturnos Aurora remouerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccauerat herbas:
Ad ſolitum coiere locum. Tum murmure paruo
Multa prius queſti, ſtatuunt, vt nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribusque excedere tentent:

69 *Vocis*. Heinſ. ex Vrbin. Theat. et tribus aliis, *voci*. 85 Burm. malit, *foribusque exire paternis*, quia vnus Thuani *exire*.

eo Noſter mox iucunde *vocis facere iter*. Et *ducere* et *agere rimam* latinum eſt. v. Cioſan. *tutae*, quae non interciperentur, vt literae. *Murmur* ſollemne de ſubmiſſis et lenibus amantium confabulationibus. A. A. II, 723 *murmur amabile*. *minimo* et 83 *paruo*, vt XI, 187 *vox parva*.

72 *Captatus anh. oris*. Rode, *beyde gegenſeitig den Athem ihres Mundes einſaugen*. Non bene. *Anhelitus oris* eſt ipſum illud *murmur minimum*, idque *captabatur* auribus. Heroidd. 19, 53 *captare voces auribus*. III ex P. 4, 19 *captata per aurem*. Inuidia eleganter tribuitur rebus inanimis, quae prohibent aliquid fieri. V. ad X, 642. *Durum limen*, quod excludit amantem, R. Am. 103. *crudelis ianua* A. A. III, 150. Plerumque acerbius amantes in eiusmodi obſtacula inuehere ſolent; ſed noſtri amantes leniore ſunt ingenio, quod et ipſum eos commendat. *Quantum erat*, vox eorum, qui rem paruam eſſe dicunt, *was wär's denn mehr*.

78 *Sedes*, locus, vbi ſtabant. *diuerſa*, oppoſita. *nequicquam* pertinet ad votum illud, vt latius paries pateret. *pars*, nempe parietis.

85 *cuſtodes*, ianitores. *fallere cuſtodes*, clanculum exire.

Cumque domo exierint, vrbis quoque clauſtra relinquant:
Neue ſit errandum lato ſpatiantibus aruo,
Conueniant ad buſta Nini, lateantque ſub vmbrâ
Arboris. Arbor ibi, niueis vberrima pomis,
Ardua morus, erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: et lux, tarde decedere viſa,
Praecipitatur aquis, et aquis nox ſurgit ab iſdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe

86 *Clauſtra* ex vno Bonon. dedit Burm. pro *tecta*. Heinſ. coni. *ſepta*. 89 *vberrima*. Mſſ. Bersm. tertius Gronov. Zulichem. tertius Medic. *celeberrima*, vt III Amorr. V, 3. *celeberrimus ilice lucus*. 92 *ſurgit*. Quidam *exit*, aeque bene. v. Burm.

vt non obſeruentur a cuſtodibus. *clauſtra*, portas clauſas, vt Stat. Theb. X, 644. *Thebarum clauſtra*. Infra VIII, 70 *portarum clauſtra*. *Buſtum*, ſepulcrum, monumentum ſepulcrale, τύμβος. Sic *buſtum Sardanapali*, *Catulli*, aliorum apud Cic. Proprie *buſtum* locus, in quo cadauer combuſtum et ſepultum. v. Kirchm. de Funerib. Rom. lib. 3. cp. 1. init. Miror tamen a Noſtro *buſta* hic commemorata, cum Romae meretrices fere ad buſta commorarentur, vnde *buſtuariae moechae*.

90 *Fons* hic commemoratur propter vſ. 98. *lux* pro ſole. *Decedere* ſollemne de occidentibus ſideribus. Putant ſumtum a praeſidibus prouinciarum poſt explerum tempus a munere ſuo abeuntibus. Immo a militibus translatum. v. ad II, 114 ſ. *Praecipitatur*, verprona via deſcendit in oceanum, II, 67 ſqq. Virg. Aen. II, 9. *Nox coelo praecipitat*. Porro, *nox ſurgit*, quia poëtae ei non minus, quam Soli, decurſum per coelum tribuunt, ita quidem, vt vel ab Oriente ſurgens Solis currum perſequatur, vel, Sole in oceanum ſe praecipitante, ab eadem illa parte occidentali ſurgat. Ex hac poſteriore ratione fluxit *aquis ab iſdem*. Lactant. in Arg. narrat, eos matutino tempore ibi conueniſſe.

93 Venus fauet, ſi *reſerat fixo dente puella fores*, docetque, *pedem nullo ponere poſſe ſono*, idque docet non niſi eos, quos non *vetat obſcura ſurgere nocte timor*, Tibul. I, 2, 18 ſqq. Eius rei hic habemus exemplum, atque etiam eius, quod idem II, 1, 75 de potentia Cupidinis ait, *Hoc duce cuſtodes furtim transgreſſa iacentes Ad iuuenem tenebris ſola puella venit*. — *verſato cardine*. Alibi *furtim verſo* aut *tacito cardine* clam

Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum
Peruenit ad tumulum; dictaque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Caede leaena boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in vnda.
Quam procul ad Lunae radios Babylonia Thisbe
Vidit: et obſcurum trepido pede fugit in antrum,
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Vt lea ſaeua ſitim multa compeſcuit vnda,
Dum redit in ſiluas, inuentos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniauit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Puluere certa ferae, totoque expalluit ore
Pyramus. Vt vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Reperit: Vna duos nox, inquit, perdet amantes;
E quibus illa fuit longa digniſſima vita;
Noſtra nocens anima eſt: ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metûs qui iuſſi nocte venires;
Nec prior huc veni. Noſtrum diuellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hac habitatis rupe, leones.

100 *trepido* pro *timido* e Cantabrig. dedit Burm. 113 Dominic. et vnus Gronov. *dente* pro *morſu*, vt Phaedr. I fab. 2, 24. *dente aſpero*. Sed alterum grauius.

egredientes fores aperire drr. Tibul. I, 2, 10. 6, 12.

97 *caede boum*, ſanguine boum caeſarum, vt ſupra III, 143. *caede ferarum*. *Deponuntur* omnia, quae finiuntur, quibus quis liberatur. VIII, 47. *trepido pede* eleganter, vt I, 506 *penna trepidante*.

118 *hauſtus ſanguinis*, profluentem ſanguinem. VII, 333. XIII, 331. *traxit e vulnere*, quo celerius, ſanguine emiſſo, exſpiraret. *feruens vulnus* eleganter, vulnus, ex quo ebullit ſanguis calidus. Quod Virgil. Aen. IV, 689. dixit, *ſtridit vulnus*, id Noſter ſimilitudine illuſtrat. *Vitiari*, ſcindi. Supra *vitium* parietis, rima. *Eiaculatus* ſanguis etiam VI, 260 deſcribitur partim iisdem, partim aliis verbis. Nam, quod hic eſt *ictibus aëra rumpit*, id ibi non minus ornate, *terebrata proſilit au-*

Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, et ad pactae ſecum fert arboris vmbram.
Vtque dedit notae lacrimas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus;
Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora: feruenti moriens e vulnere traxit.
Vt iacuit reſupinus humi; cruor emicat alte;
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, et tenues ſtridente foramine longe
Eiaculatur aquas; atque ictibus aëra rumpit.
Arborei foetus adſpergine caedis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Poeniceo tinguit pendentia mora colore.
  Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit; iuuenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Vtque locum, et verſam cognouit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) haeret, an haec ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, aequoris inſtar,

124 *rumpit.* Louan. *pulſat*, quod placet Burm. 127 *Poeniceo* reſcripſit Burm. cum vnus Ciofani et Moreti excerpta *puniceo*, caeteri *purpureo* haberent. Idem etiam *pendentia* e primo Vatic. et vno Medic. dedit. Hoc probat etiam vir doctus in Obſerv. Miſc. Vol. II To. I p. 34 quamuis alii praeferant *candentia*. 135 Heinſ. coni. *ferens* aut *rigens*, Schirach. *fremens*. Sed v. not.

ra. Mox *arborei* — — *colore* idem bis rurſus dixit.

128 *Fallere amantem* formula ſollemnis de puellis, quae non praeſto ſunt ad dictum locum, ſe fruſtra exſpectari ſinunt. *oculis animoque req.* ſummum deſiderium exprimit. Plin. VI Ep. 10, 2. *illum animus, illum oculi requirebant.* Similiter *animo oculisque ſequi* infra XII, 529. *geſtit* verb. delectum ex moribus puellae ſeruatae.

133 *tremeb.* etc. v. ad III, 125. *ora gerens* nec Heinſ. nec Schirach ſatis latinum videtur. Sed ſi Horat. I od. 8, 10. recte dixit, *brachia liuida geſtare,* Noſter autem II, 585. *pectora nuda gerere*, III, 216. *ſubſtricta gerere ilia*, VI, 123 *accipitris pennas et terga leonis gerere*, Virg. Aen. I, 315 *virginis os habitumque gerens*,

Quod tremit, exiguâ cum ſummum ſtringitur aurâ.
Sed poſtquam remorata ſuos cognouit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſuppleuit lacrimis, fletumque cruori
Miſcuit: et gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamauit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde: Tua te, cariſſime, Thiſbe
Nominat: exaudi, vultusque attolle iacentes.
Ad nomen Thiſbes oculos, iam morte grauatos,
Pyramus erexit, viſâque recondidit illâ.
Quae poſtquam veſtemque ſuam cognouit, et enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix. Eſt et mihi fortis in vnum
Hoc manus: eſt et amor, dabit hic in vulnera vires.
Proſequar exſtinctum; letique miſerrima dicar

138 Quidam *perculit.* At *percellere* eſt, in terram dare, euertere; *percutere* autem verberare, plangere. V. Burm. late de diſcrimine horum verborum diſputantem. 143 *Cariſſime* pro cariſſima, e Balliolenſi et Regio ſecundo amplexus eſt Heinſ.

cur quaeſo improbemus *pallida ora gerere? Buxus* pallore notabilis originem dedit prouerbio, *buxo pallidior.* cf. XI, 417. — Tremor ille gelidus, qui perſtringit membra exhorreſcentium, ſuauiter comparatur cum tremulo mari, cum *ſummum,* ſuperficies, *exigua aura,* leni vento, ſtringitur. Singula verba delecta ſunt. Etiam *exhorreſcere* de mari paullulum commoto ponitur. Virg. G. III, 198.

138 *Indignus,* vt I, 509. *clarus,* vt II, 625. *Vulnera ſuppleuit lac.* nil eſſe poteſt, niſi, quod ſequitur, *fletumque* etc. *vultus iacentes,* languentes vel quieſcentium, vel, vt h. l. morientium oculi, qui et *graues* aut *grauati* dr. Non adſecutus eſt haec Rode: *Blikke nur noch einmal mich an. Ad nomen,* vt III, 245.

148 *Eburneae* vaginae magno olim in honore. Homer. Od. 9, 404. Virg. Aen. IX, 305. *in vulnera,* ſcil. infligenda. Saepe ſic *in,* ad deſignandum propoſitum. *Proſequar* e Sixti cod. praetuli τῷ *perſequar,* cum illud etiam Burm. placeret. Qui enim alterum comitatur, is eum *proſequi* potius dr. quam *perſequi.* Etiam 550 cum multis ſic corrigendum. *quique reuel-*

Cauſſa, comesque tui: quique a me morte reuelli
Heu ſola poteras, poteris nec morte reuelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeri, meus illiusque, parentes,
Vt, quos ſerus amor, quos hora nouiſſima iunxit,
Componi tumulo non inuideatis eodem.
At tu, quae ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis vnius, mox es tectura duorum,
Signa tene caedis: pullosque, et luctibus aptos
Semper habe foetus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: et aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro, quod adhuc a caede tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes:
Nam color in pomo eſt, vbi permaturuit, ater:
Quodque rogis ſupereſt, vnâ requieſcit in vrnâ.

li. Hoc acumen abhorret a natura deſperantis.

156 *Serus*, pro *certus*, dedi ex vno Moreti. Elegans haec lect. etiam Heynio ad Tibul. I, 2, 89 videbatur, ſi *ſerum amorem* interpreteris, qui diu iam viguit, non nuper demum natum. Ego vero intelligo extremum; vltima enim et extrema *ſera* dici ſolent, vt docuit Brouckh. ad Propert. I, 15, 21. Atque ita bene conuenit alteri, *hora nouiſſima. Componi* nunc ſimpliciter condi. Alibi *componere*, vt περιστέλλειν omnem curam exprimit, quam pollinctores impendunt cadaueribus. *non inuideatis*, μὴ φθονεῖτε, ſinite, permittite. *Inuidere* omnino, non tribuere. Horat. II Sat. 6, 83. *Neque ſepoſiti ciceris inuidit*, largiter appoſuit. Virg. Aen. IV, 350. *Quae inuidia eſt?* quid impedit, quo minus fiat? Aliter Schirach. „Non inuideatis vnum nobis tumulum, adeoque coniunctos eodem ſepulcro condatis."

160 *pullos* dixit, non nigros, propter pullam lugentium togam. *aptare*, praetendere enſem pectori. *tetigere.* Pro eo vſ. 373. X, 489. *Vota ſuos habuere Deos.* — Duo mororum genera ſunt, quorum alterum baccas albas, alterum nigras fert, quamquam prius genus veteribus notum fuiſſe non conſtat. Si caedes illa prope morum facta erat, aut facta fingebatur, facilis erat ſententia illa poëtica, foetus arboris nigros lugere illam caedem.

Veneris ad ulterium.

Desierat: mediumque fuit breue tempus; et orsa est
Dicere Leuconoë, vocem tenuere sorores.
Hunc quoque, sidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Iunonigenaeque marito
Furta tori, furtique locum monstrauit. At illi
Et mens, et quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex' aere catenas,

167 *fuit.* Vnus Leidensis pro diuersa lect. *subit*, quod valde adblanditur Heinsio.

167 *medium tempus*, interuallum. Plin. VII epist. 27, 13. *Exiguum temporis medium.*

168 *Leuconoë*, soror altera, plures fabellas narrat, de Martis et Veneris adulterio, vs. 167 — 189. de amoribus Leucothoës et Solis, vs. 190 — 255. de Clytie vs. 256 — 270. Ac prima quidem non pertinebat ad consilium Leuconoës, quae *Solis* tantum *amores referre* volebat; verum hos inde repetiit. Potuisset eam verbo tangere; sed, quae Superis tantopere placuerat, et cum ab his, tum a mortalibus oblectationis caussa saepe adhibebatur (Virg. G. IV, 345), eam nec ab hoc suo opere abesse petulantia poëtae voluit, nec ab A. A. II, 561 sqq. Auctor eius est Homer. Od. ϑ, 266 sqq. vbi Demodocus citharoedus, festum celebrare iussus, eam Phaeacensibus canit. cf. Hygin. fab. 148. Lucian. Dial. Deor. 17. Improbat fab. Plato Rep. III. Heynio in libro Antiqu. Aufsätze I p. 161 orta videtur ex Cosmogonia, in qua coniunctio elementorum et inde orta rerum harmonia, amore Martis et Veneris earumque filia Harmonia adumbrata sit. Ex historia rem expediri vult Palaeph. cp. 63.

170 Ludit rursus verbis, *Solis*, *Solem*; *vidisse*, *videt*. De Sole *omnia vidente* v. ad I, 769. *Iunonigena*, Vulcanus, quem Iuno vel ex Ioue, vel sine patre concepit. Videtur Ouid. ipse hoc voc. fecisse, vt *anguigena* III, 531. *aurigena* V, 250. *draconigena* III Fast. 865. *Furta tori.* Homer. λέχος δ' ᾔσχυνε καὶ εὐνὴν Ἡφαίστοιο.

175 *Mens excidit* ei, qui obstupescit, vt mente priuatus, amen videatur. Cf. II, 601. vbi *vultus*, *plectrum* et

Retiaque, et laqueos, quae lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quae pendet aranea tigno.
Vtque leues tactus, momentaque parua sequantur,
Efficit; et lecto circumdata collocat apte,
Vt venere torum coniux et adulter in vnum,
Arte viri, vinclisque noua ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus haerent.
Lemnius extemplo valuas patefecit eburnas,
Admisitque Deos. Illi iacuere ligati
Turpiter, atque aliquis de Dîs non tristibus optat
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Haec fuit in tuto notissima fabula coelo.

Exigit indicii memorem Cythereïa poenam:
Inque vices illum, tectos qui laesit amores,
Laedit amore pari. Quid nunc, Hypertone nate, *Leucothea.*

178 *elimat.* Burm. ad Amor. I, 13, 7 coni. *eliquat.*

color Apollini excidunt. Exornauit autem Noster sic Homeric. θυμαλγέα μῦθον ἄκουσε.

176 Ap. Homer. facit δεσμοὺς, inde Noster tria fecit, *catenas*, *retia*, *laqueos.* *ex aere.* Hygin. *ex adamante*, i. ex ferro. *graciles*, tenues. Ipse mox describit tenuitatem ex Homer. Ἠῦτ' ἀράχνια λεπτὰ, τά κ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο. *laqueos*, *quae* consueto poëtarum more, qui relatiuum saepe accommodant remotiori nomini. *Vtque leues* etc: vt leuibus tactibus et momentis paruis moueantur.

183 *Arte*, dolo, *viri*, mariti Veneris. Homer. περὶ δολόεντα τέτυκτο, et omnem dolum περὶ δέμνια χεῦεν. *Lemnium* vituperat Lucian. quod ipse adulterium manifestarit. *admisit*, vt ap. Horat. A. P. init. *admissi risum teneatis?*

187 Cf. A. A. II, 285. *Hic aliquis ridens, In me, fortissime Mauors, Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.* Sed ille *aliquis* de Diis *non tristibus* (quod, nunc satis venuste, per λιτότητα est iocantibus et ridentibus) fuit Mercurius, vt diserte tradit Homer. vs. 338. Et ap. Lucian. Mercurius ipse, Ἐγὼ μὲν ἐφθόνουν τῷ Ἄρει. Hinc sponte apparet, non bene Heins. mutasse *optat* in *optet.* *risere.* ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν.

190 Venus vlciscitur Solis proditionem, dum ei iniicit

Forma, calorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris,
Vreris igne nouo: quique omnia cernere debes;
Leucotheen spectas: et virgine figis in vna,
Quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eöo
Temperius coelo; modo serius incidis vndis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Transit; et obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunae terris propioris imago
Obstiterit, palles. Facit hunc amor ille colorem.
Diligis hanc vnam: nec te Clymeneue, Rhodosue,
Nec tenet Aeaeae genetrix pulcherrima Circes,

Leucothees amorem, quae vitiata terrae defoditur a parente, sed a Sole in virgam turream mutatur. Quae fuerit illa Leucothea, docetur vs. 219 sqq. Auctor fabulae Hesiodus, vt ex Lactantii Argum. apparet. Nec in se memorabilis est, nec tractationis luminibus commendata.

memor referendum erat ad *Cythereiam*, sed et Virg. Aen. I, 4 *memorem Iunonis ob iram.* Poena testatur, memorem esse aliquem delicti. Quam varie *laedere* in re amatoria dicatur, admonitum est ad I, 608. Sensus: Qui occultos amores indicauit, eum vicissim amore iniecto cruciat. Ludit Ouidius verbis. Similiter mox vs. 195. *qui terras ignibus vris, Vreris* etc.

195 Verba *quique — spectas* frigida, et sequentia: *et virgine — oculos*, intoleranda videntur Schirach. idque iure. Nempe argutatus est in accommodanda amoris vi ad Solis naturam. Tum, nec longior haec apostrophe, nec quae ei insunt, puellae confabulanti conueniunt.

198 *Temperius* (maturius) antiqui dixerunt, *temporius* recentiores. vid. Manut. ad Cic. IX Epist. 16. *porrigis*, longas facis breuissimas brumae horas. Romani cum ab ortu Solis vsque ad occasum XII horas numerarent per totum annum, tempore *brumali* eas habebant breuissimas. *Porrigere*, extendere. Horat. III od. 16, 40 *parua vectigalia porrigam. Vitium luminis* est pallor, isque color amantium. A. A. I, 729. Inde acumen hoc. Sol autem pallidus et obscurus inter mala praesagia referebatur. Virg. G. I, 464 sqq. Sic *terret mort. p. Lunae imago*, luna ipsa.

205 *Tenentur*, qui ardent

Quaeque tuos Clytie, quamuis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo graue vulnus habebat
Tempore. Leucothee multarum obliuia fecit,
Gentis odoriferae quam formosissima partu
Edidit Eurynome; sed postquam filia creuit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achaemenias vrbes pater Orchamus: isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum;
Ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes coelestia pabula carpunt;
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos

207 Magna hic lectionis varietas. Locus mendi suspectus videbatur Heinsio. Burm. legendum censebat, *Quaeque illo*. 211 *vicit* verius mihi esse videbatur, quam, quod Heins. recepit, *vincit*.

amore alicuius. *Clymene*, mater Phaëthontis, de qua I, 756. *Rhodos*, filia Neptuni, quae ex compressu Solis septem filios, Heliades a patre dictos, peperit. *Aeaea*, Colchica, ab Aea, Colchidis vrbe, *Circe*, soror Acetae, Colchorum regis, Aeaeam insulam incolens. Mater fuit *Persa*, Oceani filia, quacum concubuit Sol. vid. Homer. Od. κ, 135 sqq. *Clytie*, Oceani et Tethyos filia, de qua Noster mox plura. *Ipsoque illo* etc. Locum esse sanum, nec desiderare manum medicam, apparet e vs. 234 sq.

210 *Eurynome*, Oceani et Tethyos filia (Hesiod. Theog. vs. 358), vxor *Orchami*, *Achaemeniorum* i. Persarum regis. *Achaemenes* primus Persarum rex. Herodot. VII, 11. Plures *Belos* antiquitas habet, de quibus vid. Perizon. Origg. Babyl. Is, qui Babylona condidisse credebatur, et a Babyloniis summa religione colebatur, ὁ ἀρχαῖος, et *antiquus* dicebatur. *Prisci* enim et *antiqui*, monente Burm. poëtis dicuntur auctores et conditores gentium regnorumque. Hoc additamento Leucotheen a generis antiquitate commendare voluit. Verbis *quam mater* etc. exornauit illud Horat. I od. 16, 1. *O matre pulchra filia pulchrior*. Similis comparatio II, 722 sqq.

214 *Axis* alias coelum, nunc terra. De *ambrosia* istorum equorum v. ad II, 120. Ibi stant ad praesepia, hic errant in pascuis. *reparat*, reficit. *Carpere pabula*, iis vesci, etiam Fast. IV, 750. *vicem peragit* e re militari ductum.

218 De *thalamis* vid. ad II,

Et vocis fecistis iter; tutaeque per illud
Murmure blanditiae minimo transire solebant.
Saepe, vt constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc:
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Inuide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, vt sineres nos toto corpore iungi?
Aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres!
Nec simus ingrati. Tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diuersa nequicquam sede loquuti;
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oscula quisque suae, non peruenientia contra.
Postera nocturnos Aurora remouerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccauerat herbas:
Ad solitum coiere locum. Tum murmure paruo
Multa prius questi, statuunt, vt nocte silenti
Fallere custodes, foribusque excedere tentent:

69 *Vocis.* Heins. ex Vrbin. Theat. et tribus aliis, *voci.* 85 Burm. malit, *foribusque exire paternis*, quia vnus Thuani *exire.*

eo Noster mox iucunde *vocis facere iter.* Et *ducere* et *agere rimam* latinum est. v. Ciofan. *tutae*, quae non interciperentur, vt literae. *Murmur* sollemne de submissis et lenibus amantium confabulationibus. A. A. II, 723 *murmur amabile. minimo* et 83 *paruo*, vt XI, 187 *vox parva.*

72 *Captatus anh. oris.* Rode, *beyde gegenseitig den Athem ihres Mundes einsaugen.* Non bene. *Anhelitus oris* est ipsum illud *murmur minimum*, idque *captabatur* auribus. Heroidd. 19, 53 *captare voces auribus.* III ex P. 4, 19 *captata per aurem. Inuidia* eleganter tribuitur rebus inanimis, quae prohibent aliquid fieri. V. ad X, 642. *Durum limen*, quod excludit amantem, R. Am. 103. *crudelis ianua* A. A. III, 150. Plerumque acerbius amantes in eiusmodi obstacula inuehere solent; sed nostri amantes leniore sunt ingenio, quod et ipsum eos commendat. *Quantum erat*, vox eorum, qui rem paruam esse dicunt, *was wär's denn mehr.*

78 *Sedes*, locus, vbi stabant. *diuersa*, opposita. *nequicquam* pertinet ad votum illud, vt latius paries pateret. *pars*, nempe parietis.

85 *custodes*, ianitores. *fallere custodes*, clanculum exire,

Cumque domo exierint, vrbis quoque clauſtra relinquant:
Neue ſit errandum lato ſpatiantibus aruo,
Conueniant ad buſta Nini, lateantque ſub vmbrâ
Arboris. Arbor ibi, niueis vberrima pomis,
Ardua morus, erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: et lux, tarde decedere viſa,
Praecipitatur aquis, et aquis nox ſurgit ab iſdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe

86 *Clauſtra* ex vno Bonon. dedit Burm. pro *tecta*. Heinſ. coni. *ſepta*. 89 *vberrima*. Mſſ. Bersm. tertius Gronov. Zulichem. tertius Medic. *celeberrima*, vt III Amorr. V, 3. *celeberrimus ilice lucus*. 92 *ſurgit*. Quidam *exit*, aeque bene. v. Burm.

vt non obſeruentur a cuſtodibus. *clauſtra*, portas clauſas, vt Stat. Theb. X, 644. *Thebarum clauſtra*. Infra VIII, 70 *portarum clauſtra*. *Buſtum*, ſepulcrum, monumentum ſepulcrale, τύμβος. Sic *buſtum Sardanapali*, *Catulli*, aliorum apud Cic. Proprie *buſtum* locus, in quo cadauer combuſtum et ſepultum. v. Kirchm. de Funerib. Rom. lib. 3. cp. 1. init. Miror tamen a Noſtro *buſta* hic commemorata, cum Romae meretrices fere ad buſta commorarentur, vnde *buſtuariae moechae*.

90 *Fons* hic commemoratur propter vſ. 98. *lux* pro ſole. *Decedere* ſollemne de occidentibus ſideribus. Putant ſumtum a praeſidibus prouinciarum poſt expletum tempus a munere ſuo abeuntibus. Immo a militibus translatum. v. ad II, 114 ſ. *Praecipitatur*, verprona via deſcendit in oceanum, II, 67 ſqq. Virg. Aen. II, 9. *Nox coelo praecipitat*. Porro, *nox ſurgit*, quia poëtae ei non minus, quam Soli, decurſum per coelum tribuunt, ita quidem, vt vel ab Oriente ſurgens Solis currum perſequatur, vel, Sole in oceanum ſe praecipitante, ab eadem illa parte occidentali ſurgat. Ex hac poſteriore ratione fluxit *aquis ab iſdem*. Lactant. in Arg. narrat, eos matutino tempore ibi conueniſſe.

93 Venus fauet, ſi *reſerat fixo dente puella fores*, docetque, *pedem nullo ponere poſſe ſono*, idque docet non niſi eos, quos non *vetat obſcura ſurgere nocte timor*, Tibul. I, 2, 18 ſqq. Eius rei hic habemus exemplum, atque etiam eius, quod idem II, 1, 75 de potentia Cupidinis ait, *Hoc duce cuſtodes furtim transgreſſa iacentes Ad iuuenem tenebris ſola puella venit*. — *verſato cardine*. Alibi *furtim verſo* aut *tacito cardine* clam

Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum
Peruenit ad tumulum; dictaque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Caede leaena boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in vnda.
Quam procul ad Lunae radios Babylonia Thisbe
Vidit: et obſcurum trepido pede fugit in antrum.
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Vt lea ſaeua ſitim multa compeſcuit vnda,
Dum redit in ſiluas, inuentos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniauit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Puluere certa ferae, totoque expalluit ore
Pyramus. Vt vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Reperit: Vna duos nox, inquit, perdet amantes;
E quibus illa fuit longa digniſſima vita;
Noſtra nocens anima eſt: ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metûs qui iuſſi nocte venires;
Nec prior huc veni. Noſtrum diuellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hac habitatis rupe, leones.

100 *trepido* pro *timido* e Cantabrig. dedit Burm. 113 *Dominic.* et vnus Gronov. *dente* pro *morſu*, vt Phaedr. I fab. 2, 24. *dente aſpero*. Sed alterum grauius.

egredientes fores aperire drr. Tibul. I, 2, 10. 6, 12.

97 *caede boum*, ſanguine boum caeſarum, vt ſupra III, 143. *caede ferarum*. *Deponuntur* omnia, quae finiuntur, quibus quis liberatur. VIII, 47. *trepido pede* eleganter, vt I, 506 *penna trepidante*.

118 *hauſtus ſanguinis*, profluentem ſanguinem. VII, 333. XIII, 331. *traxit e vulnere*, quo celerius, ſanguine emiſſo, exſpiraret. *feruens vulnus* eleganter, vulnus, ex quo ebullit ſanguis calidus. Quod Virgil. Aen. IV, 689. dixit, *ſtridit vulnus*, id Noſter ſimilitudine illuſtrat. *Vitiari*, ſcindi. Supra *vitium* parietis, rima. *Eiaculatus* ſanguis etiam VI, 260 deſcribitur partim iisdem, partim aliis verbis. Nam, quod hic eſt *ictibus aëra rumpit*, id ibi non minus ornate, *terebrata proſilit au-*

Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, et ad pactae ſecum fert arboris vmbram.
Vtque dedit notae lacrimas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus,
Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora: feruenti moriens e vulnere traxit.
Vt iacuit reſupinus humi; cruor emicat alte;
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, et tenues ſtridente foramine longe
Eiaculatur aquas; atque ictibus aëra rumpit.
Arborei foetus adſpergine caedis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Poeniceo tinguit pendentia mora colore.
  Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit; iuuenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Vtque locum, et verſam cognouit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) haeret, an haec ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, aequoris inſtar,

124 *rumpit.* Louan. *pulſat*, quod placet Burm. 127 *Poeniceo* reſcripſit Burm. cum vnus Ciofani et Mureti excerpta *puniceo*, caeteri *purpureo* haberent. Idem etiam *pendentia* e primo Vatic. et vno Medic. dedit. Hoc probat etiam vir doctus in Obſeru. Miſc. Vol. II To. I p. 34 quamuis alii praeferant *candentia*. 135 Heinſ. coni. *ferens* aut *rigens*, Schirach. *fremens*. Sed v. not.

ra. Mox *arborei* — — *colore* idem bis rurſus dixit.

128 *Fallere amantem* formula ſollemnis de puellis, quae non praeſto ſunt ad dictum locum, ſe fruſtra exſpectari ſinunt. *oculis animoque req.* ſummum deſiderium exprimit. Plin. VI Ep. 10, 2. *illum animus, illum oculi requirebant.* Similiter *animo oculisque ſequi* infra XII, 529. *geſtit* verb. delectum ex moribus puellae ſeruatae.

133 *tremeb.* etc. v. ad III, 125. *ora gerens* nec Heinſ. nec Schirach ſatis latinum videtur. Sed ſi Horat. I od. 8, 10. recte dixit, *brachia liuida geſtare*, Noſter autem II, 585. *pectora nuda gerere*, III, 216. *ſubſtricta gerere ilia*, VI, 123 *accipitris pennas et terga leonis gerere*, Virg. Aen. I, 315 *virginis os habitumque gerens*,

Veneris adulterium.

Deſierat: mediumque fuit breue tempus; et orſa eſt
Dicere Leuconoë, vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Iunonigenaeque marito
Furta tori, furtique locum monſtrauit. At illi
Et mens, et quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex aere catenas,

167 *fuit.* Vnus Leidenſis pro diuerſa lect. *ſubit*, quod valde adblanditur Heinſio.

167 *medium tempus*, interuallum. Plin. VII epiſt. 27, 13. *Exiguum temporis medium.*

168 *Leuconoë*, ſoror altera, plures fabellas narrat, de Martis et Veneris adulterio, vſ. 167 — 189. de amoribus Leucothoës et Solis, vſ. 190 — 255. de Clytie vſ. 256 — 270. Ac prima quidem non pertinebat ad conſilium Leuconoës, quae *Solis* tantum *amores referre* volebat; verum hos inde repetiit. Potuiſſet eam verbo tangere; ſed, quae Superis tantopere placuerat, et cum ab his, tum a mortalibus oblectationis cauſſa ſaepe adhibebatur (Virg. G. IV, 345), eam nec ab hoc ſuo opere abeſſe petulantia poëtae voluit, nec ab A. A. II, 561 ſqq. Auctor eius eſt Homer. Od. Θ, 266 ſqq. vbi Demodocus citharoedus, feſtum celebrare iuſſus, eam Phaeacenſibus canit. cf. Hygin. fab. 148. Lucian. Dial. Deor. 17. Improbat fab. Plato Rep. III. Heynio in libro Antiqu. Aufſätze I p. 161 orta videtur ex Coſmogonia, in qua coniunctio elementorum et inde orta rerum harmonia, amore Martis et Veneris earumque filia Harmonia adumbrata ſit. Ex hiſtoria rem expediri vult Palaeph. cp. 63.

170 Ludit rurſus verbis, *Solis*, *Solem*; *vidiſſe*, *videt*. De Sole *omnia vidente* v. ad I, 769. *Iunonigena*, Vulcanus, quem Iuno vel ex Ioue, vel ſine patre concepit. Videtur Ouid. ipſe hoc voc. feciſſe, vt *anguigena* III, 531. *aurigena* V, 250. *draconigena* III Faſt. 865. *Furta tori.* Homer. λέχος δ' ᾔσχυνε καὶ εὐνὴν Ἡφαίστοιο.

175 *Mens excidit* ei, qui obſtupeſcit, vt mente priuatus, amens videatur. Cf. II, 601. vbi *vultus*, *plectrum* et

Retiaque, et laqueos, quae lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quae pendet aranea tigno.
Vtque leues tactus, momentaque parua sequantur,
Efficit; et lecto circumdata collocat apte,
Vt venere torum coniux et adulter in vnum,
Arte viri, vinclisque noua ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus haerent.
Lemnius extemplo valuas patefecit eburnas,
Admisitque Deos. Illi iacuere ligati
Turpiter, atque aliquis de Dís non tristibus optat
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Haec fuit in tuto notissima fabula coelo.
  Exigit indicii memorem Cythereïa poenam:
Inque vices illum, tectos qui laesit amores,
Laedit amore pari. Quid nunc, Hypertone nate, *Leucothea.*

178 *elimat.* Burm. ad Amor. I, 13, 7 coni. *eliquat.*

color Apollini excidunt. Exornauit autem Noster sic Homeric. θυμαλγέα μῦθον ἄκουσε.

176 Ap. Homer. facit δεσμούς, inde Noster tria fecit, *catenas*, *retia*, *laqueos.* *ex aere.* Hygin. *ex adamante*, i. ex ferro. *graciles*, tenues. Ipse mox describit tenuitatem ex Homer. Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο· *laqueos*, *quae* consueto poëtarum more, qui relatiuum saepe accommodant remotiori nomini. *Vtque leues* etc. vt leuibus tactibus et momentis paruis moueantur.

183 *Arte*, dolo, *viri*, mariti Veneris. Homer. περὶ δολόεντα τέτυκτο, et omnem dolum περὶ δέσμια χεῦεν. *Lemnium* vituperat Lucian. quod ipse adulterium manifestarit. *admisit*, vt ap. Horat. A. P. init. *admissi risum teneatis?*

187 Cf. A. A. II, 285. *Hic aliquis ridens, In me, fortissime Mauors, Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.* Sed ille *aliquis* de Diis *non tristibus* (quod, nunc satis venuste, per λιτότητα est iocantibus et ridentibus) fuit Mercurius, vt diserte tradit Homer. vs. 338. Et ap. Lucian. Mercurius ipse, Ἐγὼ μὲν ἐφθόνουν τῷ Ἄρει. Hinc sponte apparet, non bene Heins. mutasse *optat* in *optet.* *risere.* ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν.

190 Venus vlciscitur Solis proditionem, dum ei iniicit

Forma, calorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris,
Vreris igne nouo: quique omnia cernere debes;
Leucotheen ſpectas: et virgine figis in vna,
Quos mundo debes, oculos. Modo ſurgis Eöo
Temperius coelo; modo ſerius incidis vndis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Tranſit; et obſcurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunae terris propioris imago
Obſtiterit, palles. Facit hunc amor iſte colorem.
Diligis hanc vnam: nec te Clymeneue, Rhodosue,
Nec tenet Aeaeae genetrix pulcherrima Circes,

Leucothees amorem, quae vitiata terrae defoditur a parente, ſed a Sole in virgam tuream mutatur. Quae fuerit illa Leucothea, docetur vſ. 219 ſqq. Auctor fabulae Heſiodus, vt ex Lactantii Argum. apparet. Nec in ſe memorabilis eſt, nec tractationis luminibus commendata.

memor referendum erat ad *Cythereiam*, ſed et Virg. Aen. I, 4 *memorem Iunonis ob iram.* Poena teſtatur, memorem eſſe aliquem delicti. Quam varie *laedere* in re amatoria dicatur, admonitum eſt ad I, 608. Senſus: Qui occultos amores indicauit, eum viciſſim amore iniecto cruciat. Ludit Ouidius verbis. Similiter mox vſ. 195. *qui terras ignibus vris*, *Vreris* etc.

195 Verba *quique* — *ſpectas* frigida, et ſequentia: *et virgine* — *oculos*, intoleranda videntur Schirach. idque iure. Nempe argutatus eſt in accommodanda amoris vi ad Solis naturam. Tum, nec longior haec apoſtrophe, nec quae ei inſunt, puellae confabulanti conueniunt.

198 *Temperius* (maturius) antiqui dixerunt, *temporius* recentiores. vid. Manut. ad Cic. IX Epiſt. 16. *porrigis*, longas facis breuiſſimas brumae horas. Romani cum ab ortu Solis vſque ad occaſum XII horas numerarent per totum annum, tempore *brumali* eas habebant breuiſſimas. *Porrigere*, extendere. Horat. III od. 16, 40 *parua vectigalia porrigam.* *Vitium luminis* eſt pallor, isque color amantium. A. A. I, 729. Inde acumen hoc. Sol autem pallidus et obſcurus inter mala praeſagia referebatur. Virg. G. I, 464 ſqq. Sic *terret mort. p. Lunae imago*, luna ipſa.

205 *Tenentur*, qui ardent

Quaeque tuos Clytie, quamuis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo graue vulnus habebat
Tempore. Leucothee multarum obliuia fecit,
Gentis odoriferae quam formosissima partu
Edidit Eurynome; sed postquam filia creuit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achaemenias vrbes pater Orchamus: isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes coelestia pabula carpunt;
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos

207 Magna hic lectionis varietas. Locus mendi suspectus videbatur Heinsio. Burm. legendum censebat, *Quaeque illo.* 211 *vicis* verius mihi esse videbatur, quam, quod Heins. recepit, *vincit.*

amore alicuius. *Clymene,* mater Phaëthontis, de qua I, 756. *Rhodos*, filia Neptuni, quae ex compressu Solis septem filios, Heliades a patre dictos, peperit. *Aeaea*, Colchica, ab Aea, Colchidis vrbe, *Circe*, soror Aeetae, Colchorum regis, Aeaeam insulam incolens. Mater fuit *Persa*, Oceani filia, quacum concubuit Sol. vid. Homer. Od. κ, 135 sqq. *Clytie*, Oceani et Tethyos filia, de qua Noster mox plura. *Ipsoque illo* etc. Locum esse sanum, nec desiderare manum medicam, apparet e vs. 234 sq.

210 *Eurynome*, Oceani et Tethyos filia (Hesiod. Theog. vs. 358), vxor *Orchami*, *Achaemeniorum* i. Persarum regis. *Achaemenes* primus Persarum rex. Herodot. VII, 11. Plures *Belos* antiquitas habet, de quibus vid. Perizon. Origg. Babyl. Is, qui Babylona condidisse credebatur, et a Babyloniis summa religione colebatur, ὁ ἀρχαῖος, et *antiquus* dicebatur. *Prisci* enim et *antiqui*, monente Burm. poëtis dicuntur auctores, et conditores gentium regnorumque. Hoc additamento Leucotheen a generis antiquitate commendare voluit. Verbis *quam mater* etc. exornauit illud Horat. I od. 16, 1. *O matre pulchra filia pulchrior.* Similis comparatio II, 722 sqq.

214 *Axis* alias coelum, nunc terra. De *ambrosia* istorum equorum v. ad II, 120. Ibi stant ad praesepia, hic errant in pascuis. *reparat*, reficit. *Carpere pabula,* iis vesci, etiam Fast. IV, 750. *vicem peragit* e re militari ductum.

218 De *thalamis* vid. ad II,

Verſus in Eurynomes faciem genetricis; et inter
Bis ſex Leucotheen famulas ad lumina cernit
Leuia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo vbi, ceu mater, carae dedit oſcula natae;
Res, ait, arcana eſt; famulae, diſcedite; neue
Eripite arbitrium matri, ſecreta loquenti.
Paruerant: thalamoque, Deus, ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus. Mihi, crede, places. Pauet illa: metuque,
Et colus, et fuſus digitis cecidere remiſſis.
Ipſe timor decuit. Nec longius ille moratus,

221 Plerique e caſtigatioribus *lenia.* Heinſ. coni. *tennia.* Gronov. *mollia*, quod Burm. intelligit de veſtibus mollibus, quales v. c. Luc. VII, 25. 224. Ciofan. ex Mſſ. dabat *Abripite*, Heinſ. *Arripite* et *loquenti* pro *loquendi*, illud e plurimis Mſſ. hoc ex Florent. S. Marci et Vrbinate. Idem coni. vel *matre in ſecreta* (locum ſecretum) *loquente*, vel *matri ſecreta volenti.* 226 Medic. pr. et tres alii, *emetior.* 228 Heinſ. coni. *Mundi oculis*, *mihi crede*, *places*, i. meis oculis, qui ſunt mundi oculi. 229 Schepper. legendum cenſet, *Et color et fuſi.* Poſterius habent multae editt.

737. De mutatione hac v. ad III, 273. *amatos*, in quibus habitabat amata. *ad lumina.* Sueton. Caeſ. 37. *Adſcendit Capitolium ad lumina.* Similiter graece πρὸς Φῶς. *Leuia* non eſt ſollicitandum. Supra vſ. 36 *leui pollice.*

224 *Remotis arbitris* paſſim occurrit, cum omnes abire iuſſi ſunt, nec quisquam admittitur, qui ſermonem audiat. *Eripite* reuocaui e plurimis Mſſ. et Edd. antiquis. Senſus: Non eripite matri poteſtatem ſecreta loquendi. *Arripere arbitrium* abſolute quidem dici poteſt, ſed non ſeq. Datiuo. Sol *metitur annum*, quia homines eius decurſu annum definiunt. Commendat ſe Sol, vt Apollo I, 512 ſqq. Iupiter I, 594. *Mundi oculus.* Macrob. I Saturn. 21. *Solem Iouis oculum appellat antiquitas.* — *Et colus* etc. cf. 175.

230 *decuit.* Mox vſ. 330. *Sed et erubuiſſe decebat.* VI, 18. *decor adfuit arti.* VII, 733. *quam ſic dolor ipſe decebat.* Adde VIII, 25 ſqq. X, 585. — *poſita querela*, ſine querela.

In veram rediit faciem, ſolitumque nitorem.
At virgo, quamuis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſitâ vim paſſa querelâ eſt.
Inuidit Clytie (neque enim moderatus in illâ
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis irâ
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox, immanſuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, et Ille
Vim tulit inuitae, dicentem, defodit alta
Crudus humo; tumulumqne ſuper grauis addit arenae.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus; iterque
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terrae
Tollere, Nympha, caput: corpusque exſangue iacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in viuum tentet reuocare calorem,
Sed, quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſparſit corpusque locumque,
Multaque praequeſtus, Tanges tamen aethera, dixit.

236 Heinſ. malit, *diffamatamque*. 241 *Diſſipat*. Gebhard. II Crep. 9. *diuidit* ex Mſſ. 246 Heinſ. legi vult *Phaëthontiacos*. 249 *tantis*. Heinſ. ſuadet *vanis*.

234 *neque enim* etc. vid. vſ. 258. Lactant. in Arg. *qua nondum ſatiatus erat Sol. Ira* in *pellicem* concepta. vid. Burm. *diffamatum*, vulgatum, verb. nouum.

239 *defodit* etc. Supplicium frequens temeratae virginitatis, quo Romani etiam in virgines Veſtales animaduerterunt. Burm. *grauis*, qua ſtatim necabatur virgo.

241 Monet Vir doct. in Miſcell. Obſeruatt. Vol. II. To. I. p. 35. Solem hic officium praeſtare, quod cum omnibus radiis praeſtare nequeat. At in mythis non quaeritur, quid ex legibus naturae fieri potuerit, ſed illae nouantur, et Dii omnia poſſunt. *Phaëth. ignes*, fulmen, quo Phaëthon necatus. II, 396. Male Rode: *ſeit der Phaëthontiſchen Feuersbrunſt*.

Protinus imbutum coelesti nectare corpus
Delicuit, terramque suo madefecit odore:
Virgaque per glebas sensim radicibus actis
Turea surrexit; tumulumque cacumine rupit.
Clytie. At Clytien (quamuis amor excusare dolorem
Indiciumque dolor poterat,) non amplius auctor
Lucis adit: Venerisque modum sibi fecit in illâ.
Tabuit ex illo dementer amoribus vsa,
Nympharum impatiens; et sub Ioue, nocte dieque,
Sedit humo nudâ, nudis incomta capillis;
Perque nouem luces, expers vndaeque cibique,
Rore mero, lacrimisque suis ieiunia pauit:
Nec se mouit humo: tantum spectabat euntis
Ora Dei: vultusque suos flectebat ad illum.
Membra ferunt haesisse solo: partemque coloris
Luridus exsangues pallor conuertit in herbas.
Est in parte rubor; violaeque simillimus ora
Flos tegit. Illa suum, quamuis radice tenetur,

261 Vnus *humi nudae*, quod arridet Heins. non item Burm. Vnus *sparsis* pro *nudis*. Sed *nudi capilli* etiam VII, 183.

251 *Tanges aethera*, quia tus, quod adoletur, sursum tollitur. *Deliquescere* nunc de corpore crasso, quod transit in tenue plantae.

256 *Clytie in heliotropium.*

258. *modum*, finem. Propert. II, 12, 30 *Verus amor nullum habere nouit modum.* *dementer amorib. vti*, insano amore flagrare. *Nympharum impatiens*, reformidans consuetudinem Nymph. vt supra *viri impatiens.* Contra *pati* de eo, qui amat consuetudinem aliorum, iisque obsequitur. Terent. Andr. I, 1, 35. *facile omnes perferre ac pati.* *sub Ioue*, ὑπὸ Διὸς, sub dio.

263 *Rore ieiunia pascere*, exquisitius quam rore vesci, rore pasci. *nouem luces.* Vid. ad X, 73. *euntis*, per coeli ambitum decurrentis. *haesisse*, nempe radicibus, quod additum I, 551. IX, 351. *Pallor* et mortuis tribuitur, et viridibus herbis. Virg. Ecl. VI, 54. *viridis pallor* Cul. 142. Idem color *exsanguis* dr. Inde impeditior haec et argutior formula *partemque* etc. qua pars Nymphae in calamum viridem transiisse indicatur. De *lurido* v. ad I, 147.

Vertitur ad Solem: mutataque ſeruat amorem.
Dixerat: et factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant; pars omnia veros
Poſſe Deos memorant: ſed non et Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſtquam ſiluere ſorores:
Quae radio ſtantis percurrens ſtamina telae,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idaei, quem Nymphe pellicis irâ
Contulit in ſaxum: tantus dolor vrit amantes.
Nec loquor, vt quondam naturae iure nouato
Ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Scython.

278 *contulit.* Plures *tranſtulit*, probante Farnab. 280 Vetuſtiores, *Sithon.*

270 Mane ſpectat ortum Solis, veſpere occaſum. Sic *vertitur ad Solem*, πρὸς ἥλιον τρέπεται, et inde *heliotropium*, Noſtris *Sonnenblume* dicitur. Lactant. Arg. *curſum ſeruat Dei.* Ex hac autem floris natura fabula naſci potuit. *ceperat aures*, attentas reddiderat puellas, easque admiratione impleuerat. Hinc illae diſputationes, quales etiam VIII, 614 ſqq. varietatis cauſſa interponuntur. *Bacchus.* num *Bacchum*?

274 *Alcithoë*, tertia ſoror, de *Salmace* fonte et *Hermaphrodito* narrare incipit. Sed praeteritione rhetorica vtens, alios quosdam mythos breuiter attingit. *Poſcitur* non modo is, qui ad canendum, dicendum, narrandum excitatur, ſed et ad quem ordo narrandi venit, licet a nemine ſollicitetur. Veteres in texendo ſtamina ad perpendiculum extendere ſolebant. Hinc *ſtans* tela; alibi *pendula.*

277 *Daphnis*, Mercurii filius, paſtor Siculus, a Pane muſicen edoctus, bucolicorum carminum inuentor. Hunc amabat Nympha quaedam ea lege, ne cum alia rem haberet. Sed vino quondam inebriatus cum regina Sicula concubuit. Hinc Nymphae ira oculis eſt priuatus. Sic fere rem narrant Diod. Sic. IV, 87. Aelian. V. H. X, 18. Seru. ad Virg. Ecl. V, 20. Huius Daphnidis laudes multis paſtoritiis carminibus materiam praebuerunt. Theocrit. Id. I. VII. Virg. Ecl. V. Hinc *vulgatos amores.* Sed Noſter, alios haud dubie ſecutus auctores, eum facit *Idaeum*, quem Nympha *in ſaxum* mutat. *contulit*, conuertit. *Vrere* de omni adfectu; eſt enim omnino cruciare.

279 De *Scythone* fab. igno-

Te quoque, nunc adamas, quondam fidiſſime paruo,
Celmi, Ioui: largoque ſatos Curetas ab imbri,
Et Crocon in paruos verſum cum Smilace flores,
Praetereo: dulcique animos nouitate tenebo.
Vnde ſit infamis; quare male fortibus vndis
Salmacis. Salmacis eneruet, tactosque remolliat artus;

283 Multi *Milace.* Salmaſ. Exercit. Plin. p. 733. docet, differre *ſmilacem* et *milacem.* Vide tamen Munker. ad Lactant. Arg.

ta. *nouato iure*, nouis et inauditis naturae legibus. *ambiguus.* vid. ad II, 8.

282 *Celmus*, aut *Celmis*, nutritius Iouis, cui, dum *paruus* erat, et *fidus* et admodum gratus fuit. Sed cum poſtea vulgaſſet, Iouem eſſe mortalem, in *adamantem* ab eō verſus eſt. *Curetes* iidem, qui *Corybantes.* vid. Hygin. fab. 139 ibique Munker. Erant antiquiſſimi Cretae incolae. Ex imbribus procreati dicebantur. Sed pleraque de iis ignota ſunt. *ab*, ex.

284 *Crocos*, adoleſcens, quem amabat *Smilax.* Ambo in flores cognomines mutati ſunt. — *tenebo*, oblectabo. *nouitas*, nondum vulgata fabula; nouae autem fabulae *dulces* ſunt, libentiſſime audiuntur. Horat. A. P. 223 *grata nouitate morari ſpectatores.*

285 *Salmacis*, fons Cariae, *infamis* apud Veteres hoc nomine, quod ex eo bibentes, eoque ſe lauantes effeminet, molliatque. cf. XV, 319. Cauſſam huius infamiae quaeſiuerunt multi. Vitruuio II, 8. credibile videtur, Caras barbaros et efferatos dulcedine huius fontis allectos eſſe, vt ex montibus ad eum decurrerent, ibique, cum in vnam ſocietatem coaluiſſent, paullatim molliores mores aſſumerent. Ex mente autem Sext. Pompeii nequitia puerorum puellarumque, promiſcue in hoc ſe fonte lauantium, originem infamiae dederat. Ab effeminatis accolarum moribus hanc infamiam poëtas tranſtuliſſe ad fontem, monet Strabo lib. XIV. Aucta eſt fab. eo, quod vicina erant Veneris et Mercurii templa, quae *Hermaphroditum* genuerunt. In Anthol. p. 130. exſtat epigramma elegans, quod omnem ab hoc fonte infamiam amolitur. Noſter rem rurſus ex fabulis repetit. Pluribus virtutibus huius loci tractatio commendatur. Amoenitas fontis, mollities, blanditiae, furor et colluctatio Nymphae, tum ſimplicitas pueri bene ſunt deſcripta et plurimis ſimilitudinibus exornata,

Discite. Caussa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diuâ Cythereïde natum
Naïdes Idaeis enutriuere sub antris;
Cuius erat facies, in qua materque paterque
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia; montes
Deseruit patrios: Idaque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; studio minuente laborem.
Ille etiam Lycias vrbes, Lyciaeque propinquos
Caras adit. Videt hic stagnum lucentis ad imum,
Vsque solum lymphae. Non illic canna palustris,
Nec steriles vluae, nec acutâ cuspide iunci;
Perspicuus liquor est. Stagni tamen vltima viuo

291 Vnus *agnosci*. 295 *minuente*. Vnus Heins. *fallente*. Vid. not. ad vs. 39,

Remolliat, molliat. Vix h. compositum sic apud antiquiorem scriptorem occurrit. Secundum Vitruv. *venereo morbo implicabat* (in Venerem procliues reddebat) eos, qui inde biberant. Pro eo mox, *molles et impudicos reddere*. Sic et ap. Strabonem d. l. μαλακίζειν capies. Quam vim autem Noster h. v. subiecerit, ex vs. 385 apparet, facere semiuirum. *Male fortes* dictum, vt 187 *non tristis*; *male* enim saepe negat, vt *male sanus*, *male sobrius*. *latet*, nempe vulgo. Ergo Alcithoë eam vult explicare. *vis*, natura mirabilis.

288 Hunc puerum, a parentibus Hermaphroditum dictum, Hygin. fab. 271 in ephebis formosissimis recenset. *in qua* etc. Plin. V Ep. 16. filia *patrem exscripserat*, veluti ad imaginem patris picta erat. *Facere annos* phrasis in titulis sepulcralibus obuia, notante Burm. *Altrices* et *nutrices* dr. terrae, in quibus quis educatus est. Ex more Ouidiano debebat esse, *montibusque relictis*, sed variauit orationem. *flumina* diserte commemorantur propter fab. seq. *studium*, cupiditas visendi loca ignota, quae etiam v. *gaudebat* exprimitur. *laborem*, molestias itinerum. De v. *minuere* v. ad vs. 39. Hoc additum, quia puer ille non nisi quindecim annorum.

297 Vitruv. d. l. *Est eius fontis potestas perlucida*. Id exornauit Noster. cf. V, 588.

Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis.
Nympha colit: ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quae ſoleat, nec quae contendere curſu;
Solaque Naïadum celeri non nota Dianae.
Saepe ſuas illa fama eſt dixiſſe ſorores;
Salmaci, vel iaculum, vel pictas ſume pharetras;
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec iaculum ſumit, nec pictas illa pharetras;
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus;
Saepe Cytoriaco deducit pectine crines;
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit vndas.

304 *nota.* Dubitabat Heinſ. an non praeſtaret *vota.* 311 Scaliger legebat *diducit.*

Claudian. 35, 114 ſqq., vbi elegantiſſime, *admittit, in altum Cernentes oculos, et late pervius humor Ducit inoffenſos liquido ſub gurgite viſus, Imaque perſpicui prodit ſecreta profundi.* Et par erat h. l. perſpicuitatem illam deſcribere propter 354 ſqq. Sed poſt ſuperiora otioſum *perſp. liquor eſt.*

302 Sequitur loc. ſatis venuſtus, qui egregie pingit ingenium et ſtudium puellae mollis, id vnum agentis, vt placeat. Contrarii mores Daphnes I, 475 ſqq. et Calliſtus II, 411 ſqq. Oppoſitio eſt in *apta* et *quae ſoleat*, quorum illud ad naturam, hoc ad exercitationem referendum. *Contendere curſu* cum feris, quod et ipſum venatricis eſt. Plin. pan. 81. *certare cum fugacibus feris curſu.* Horat. I Ep. 18, 51. *curſu ſuperare canem, vel viribus aprum.* Inde et ſubiicitur *celeri non nota Dianae.* Nimis ferme cumulauit verba. Mox iucundum eſt, quod ſorores ipſae loquentes inducuntur, et quod verba earum a poëta repetuntur. *pictas:* V. ad II, 421. Male Rode: *den gemahlten Köcher.* *Miſcemus* ea, quae interrumpimus aliis rebus. Plin. VIII Ep. 21, 2. *diſtinguo grauiora luſibus.* *durus*, qui membra dura reddit, corroborat, vt *durum opus* ruſticorum. H. l. cum reſpectu mollis vitae, cui Nympha indulgebat.

311 Formam auget colendo. Proprie *pecten deducitur per crines*, ſed exquiſitius, pectine *deducere crines.* Eleganter etiam Claudian. X, 102 de gratia Veneris capillos pectente, *haec morſu nu-*

Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Saepe legit flores: et tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit; visumque optauit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
Et finxit vultum; et meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer o dignissime credi
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse Cupido:
Siue es mortalis, qui te genuere beati,
Et frater felix, et fortunata profecto
Si qua tibi soror est, quae dedit vbera nutrix.
Sed longe cunctis, longeque potentior illis,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere taedâ.
Haec tibi siue aliqua est; mea sit furtiua voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamumque ineamus eumdem.

313 *corpus.* Nonnulli *pectus*, vt fascia intel. 316 Hic vs. sine caussa suspectus erat Heinsio. 319 *videri.* Balliotensis *vocari.* 328. *ineamus.* Iunii et duo alii *subeamus*, quod placet Burm. quia de furtiuo coitu agatur.

merosi dentis eburno Multifidum discrimen arat: Cytorus, Paphlagoniae mons, buxo abundans. Virg. G. II, 437. Ex hoc autem ligno *pectines*, radii textorii (VI, 132.) et tibiae (supra vs. 30.) conficiebantur. *Quid se deceat*, quomodo et vultus fingendus et vestes componendae sint, vt decor adsit.

313 *perlucenti amictu.* Amorr. III, 1. 9. *vestis tenuissima, cultus amantis*, nempe bombycina aut serica, qua tralucebat caro, quae denudabat foeminas. Plin. H. N. VI, 17. XI, 23. *Mollibus* etc. Anacr. IV, 1. Ἐπὶ μυρσίναις τερείναις, Ἐπὶ λωτίναις δὲ ποίαις Στορέσας.

317 Et hoc vere e moribus talis puellae. *Componere* et περιστέλλειν, decenter ornare, vestes in ordinem redigere. Eodem modo Plin. IV Ep. 11, 3. *Postquam se composuit et circumspexit habitum suum.* Similem enim curam ornatui impendebant oratores ad dicendum prodituri. Hinc Gellius N. A. I, 5. *composite et circumspecte amiciri.* vid. Burm. *collocare* vestem est II, 733. *finxit vultum*, vt subrideret et oculis blandiretur.

320 Oratio blanditiarum et insidiarum plena. Magna laus,

Naïs ab his tacuit. Pueri rubor ora notauit,
Nescia, quid sit amor: sed et erubuisse decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cum frustra resonant aera auxiliaria, Lunae.
Poscenti Nymphae sine fine sororia saltem
Oscula, iamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desine, aut fugio, tecumque, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit, locaque haec tibi libera trado,

336 Iam olim edebatur *Desinis*? Hinc Heins. cum Florent. S. Marci; Neapol. prim. Vatican. et quinque aliis *aut* mutauit in *an*. Sed v. not.

si cognati nostra caussa beati praedicantur. Virg. Aen. I, 605. *qui tanti talem genuere parentes?* Sed haec Nympha longius etiam progreditur, et ab his laudibus commode ad vota sua defertur. *potentior* exquisitius et dignius, quam *beatior*. VIII, 80 *beata votique potens* X, 340. Votum adeo ipsum *potens* VIII, 745. De eleganti vero repetitione *longe, longeque* Burm. consulere iubet Bentlei. ad Horat. I Sat. 6, 18. *thalamum*. Non hic agitur, vt Burm. putabat, de furtiuo coitu, sed de legitimo matrimonio, de quo *thalamus* et *taeda* etiam supra vs. 60 et III, 267.

329 *ab his*, post haec, vt III, 273. VIII, 611. *Ora rubor notauit* etiam VI, 46. Amor. III, 6, 78. Nempe rubor *nota* pudoris est. *Notare* igitur significantius est, quam *suffundi*. De illo *erubuisse decebat* v. ad vs. 230. *Hic color* etc. Eadem similitudo III, 483. *ebori tincto*. Plenius Virg. Aen. XII, 67. *Indum sanguineo veluti violauerit ostro Si quis ebur*.

232 Luna, cum *andida* sit, tempore defectus *rubescit*, qui lunae rubor etiam Amorr. II, 5, 37. comparationi inseruit. Persuasum autem erat superstitiosae multitudini, tali tempore Thessalas veneficas id agere, vt carminibus suis lunam de coelo deducant, illam vero laborare, i. contra niti, pugnare, laborantique homines posse succurrere, et *auxiliari* concentu strepituque *aeris*, h. e. tubarum, cornuum et tintinnabulorum aeneorum. Liv. XXVI, 5. Senec. Hipp. vs. 785 sqq. vid. Cerda ad Virg. Ecl. VIII, 69. Sed haec tertia similitudo paullo altius repetita est, nec iucunda admodum.

334 *Sororia oscula* etiam IX, 538. Ipse explicat II, 431.

Hoſpes, ait: ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita ſiluâ
Delituit: flexumque genu ſubmiſit. At ille,
Vt puer, et vacuis vt inobſeruatus in herbis,
Huc it, et hinc illuc; et in adludentibus vndis
Summa pedum; taloque tenus veſtigia tinguit.
Nec mora, temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obſtupuit; nudaeque cupidine formae
Salmacis exarſit: flagrant quoque lumina Nymphes.
Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſitâ ſpeculi referitur imagine Phoebus.
Vixque moram patitur: vix iam ſua gaudia differt.
Iam cupit amplecti: iam ſe male continet amens.
Ille, cauis velox adplauſo corpore palmis,

342 Gebhard. Crep. III, 11 ex Mſ. Palat. *applaudentibus.* Sed v. Heinſ. 349 *ſpeculi.* Vnus Leid. *clypei*, quod non omnino ſpernendum Heinſ. et Burm. videbatur, propter vſ. 782. Valer. Flac. I, 495. 352 *corpore*. Heinſ. rectius iudicat nonnullorum *pectore.*

Mox reuocaui antiquam lectionem *Deſine, aut fugio.* Etenim interrogatio *Deſinis? an fugio?* incommoda ſatis eſt. Caeterum hic quoque ſimplicitas pueri bene notata. *ſubmittere genu* de procumbente in genu, quemadmodum *ſubmittere latus* de boue procumbente III, 23. Abſolute Virg. Aen. III, 93. *Submiſſi petimus terram.*

341 *Vt* rationem reddit, vt qui puer eſſet, neque adeo vllas inſidias metueret. *Vacua* loca, non conſita arbuſtis. Sic *vacuum aruum* I, 533. Sed h. l. potius ſolitarium pratum intel. vbi nemo eſt, qui eum obſeruet. *Inobſeruatus* etiam II, 544. III Faſt. 111. *Pueri laetius amoto paſſim cuſtode vagantur.*

349 *ſpeculi imago*, ſpeculum, vt ſuperius *Lunae imago*, luna. *Vixque — amens.* Verbis, non rebus abundant haec. *Gaudium* de Veneris vſu frequentatur. II, 863. *Vix caetera differt. ſe continet*, *retinet. male*, vix.

352 Laetitiae puerilis ſignum. *Cauis* graphice additum, propter corporis conuexitatem, IX, 35. Similiter Virg. Aen. XII, 85 aurigae *manibus laceſſunt Pectora* (equorum) *plau-*

Deſilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis translucet aquis: vt eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus! en meus eſt! exclamat Naïs: et, omni
Veſte procul iactâ, mediis immittitur vndis;
Pugnacemque tenet: luctantiaque oſcula carpit;
Subiectatque manus, inuitaque pectora tangit:
Et nunc hac iuueni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, vt ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa pedesque
Adligat, et caudâ ſpatiantes implicat alas.
Vtue ſolent hederae longos intexere truncos:
Vtque ſub aequoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte flagellis.

353 *ducens.* Alii *iactans.* Vtrumque recte. 355 *claro.* Plures, *puro.* 362 *Implicat.* Quoniam idem verb. paullo poſt repetitur, propterea Heinſ. alterutro loco *impedit* legendum cenſet. Sed alibi iam docuimus, Noſtrum ſaepiſſime intra paucorum verſuum ambitum idem verb. repetere.

ſa cauis. *ducere brachia* de natante, vt Amorr. II, 4, 29 de ſaltante. *vt eburnea* etc. Comparatio exquiſita et rem egregie illuſtrans.

356 *Vicimus* vox eorum, qui iam ſibi videntur compotes fieri voti. Mox in ſingulis verbis eſt vis ad declarandum Nymphae furorem, *omni, procul, iacta, mediis.* *luctantia*, venuſte, quoniam repugnabat puer. Totus hic loc. eſt ſpecimen phantaſiae Ouidianae. *Subiectat manus*, ſcil. ſubter brachia pueri.

362 Cumulat rurſus ſimilitudines, e quibus prima, quae vſ. 713 ſqq. repetita legitur, nunc quidem minus grata eſt. *regia ales*, aquila. *ſuſtinet*, ſurſum tollit. *ſpatiantes*, longe extenſas, longas, vt XIV, 630. *ſpatiantia brachia arborum.* Expreſſus autem locus ex Virg. Aen. XI, 751. De pugna aquilarum et ſerpentum vid. Plin. H. N. X, 4. *Acrior eſt* (aquilae) *cum dracone pugna. Eum rapit vbicunque viſum. Ille multiplici nexu ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidat.* — *Pendere* drr. aues volantes, hinc et quae ab iis tenentur. *intexere* eleganter de hedera truncum nexibus ſuis includente.

366 *Polypus*, piſcis voraciſſimus. Inſidiarum cauſſa ſae-

Perſtat Atlantiades; ſperataque gaudia Nymphae
Denegat. Illa premit; commiſſaque corpore toto
Sicut inhaerebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita Dî iubeatis, et iſtum
Nulla dies a me, nec me diducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos; nam mixta duorum
Corpora iunguntur: faciesque inducitur illis
Vna. Velut ſi quis conducta cortice ramos,
Creſcendo iungi, pariterque adoleſcere cernat.
Sic vbi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, et forma duplex, nec femina dici,
Nec puer vt poſſint; neutrumque, et vtrumque videntur.
Ergo vbi ſe liquidas, quo vir deſcenderat, vndas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, ſed iam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,

372 Multi *deducat*. Sed Heinſ. cum nonnullis *ſeducat* recepit. 375 *conducta cortice* debemus Heinſ. qui et *corticem* gen. femin. et pro aſin *conducere corticem* pluribus illuſtrat. Olim edeb. *conduca cortice.*

pe in ſcopulis, quorum colorem aſſumit, latitat, piſciculosque ſecure adnatantes pedibus, veluti reti implicat. Aelian. V. H. I, 1. Plin. IX, 29. Noſter Halieut. vſ. 30 ſqq. Pedes hic vocantur *flagella*, ab aliis *cirri*, *crines*, *brachia*.

369 *commiſſa*, exquiſitius quam coniuncta. *diducat*. Hanc antiquiorem lectionem, quam etiam Burm. probat, reuocavi, quia *diduci* recte drr. qui diuelluntur a complexibus. Propert. I, 13, 14. *ſuos*, propitios. Dii exaudiuerunt preces. Sic et X, 489. Supra vſ. 164. *Vota tetigere Deos.* Vnde et nunc pro *habuere* duo Mſſ. *tetigere*. *Facies*, corpus. Id eleganter dr. *induci*, cum datur. Etiam VII, 624. *membris inducere formam.* *conducere*, contrahere. Etiam *vulnera conducuntur*, quando coëunt.

378 Similis luſus III, 352. ſed et mox vſ. 400 ſ. *et forma*, ſed tamen forma. Tales Hermaphroditos etiam artifices antiqui expreſſerunt, vt Polycles, auctore Plin. 34, 19 ſ. 20. In iis dignitatem virilem venuſtatemque muliebrem miſcere conabantur. Vid. Winkelm. H. A. p. 37. *For-*

Et pater et genetrix, amborum nomen habenti:
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semiuir: et tactis subito mollescat in vndis.
Motus vterque parens, nati rata verba biformis
Fecit, et incerto fontem medicamine tinxit.

Minyeides.

Finis erat dictis; et adhuc Minyeïa proles
Vrguet opus, spernitque Deum, festumque profanat:
Tympana cum subito non adparentia raucis
Obstrepuere sonis; et adunco tibia cornu,
Tinnulaque aera sonant. Redolent myrrhaeque, crocique:
Resque fide maior, coepere virescere telae,
Inque hederae faciem pendens frondescere vestis.
Pars abit in vites: et quae modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis adcommodat vuis.
Iamque dies exactus erat, tempusque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.

386 Heins. coni. *ab vndis*, vel, *vt vndis*. 393 *redolent*. Heins. coni. *balant*. 396 *in vites*. Multi, *in frondes*, quod probat Ciofan.

mam duplicem illi effinxere mammis et virilibus, reliquis autem membris ad *mollitudinem* muliebrem.

388 *incerto*, arcano. vid. ad II, 122.

389 Poena, quam passae sunt Minyeides. In vespertiliones mutatae sunt. Apud Antonin. Bacchus, sumta puellae forma, Minyadas hortatur, vt debitos Deo honores habeant; adversantibus illis, in leonem, taurumque mutatus, et aliis prodigiis se Deum ostendit. Signa, quae hic iam commemorantur, propria sunt Baccho. Cf. III, 664 sqq. *obstrepuere*, strepitu suo turbarunt tam opus, quam sermones mulierum. De *tibia* hac v. ad III, 533. *myrrhae*, quarum vnguentis Bacchi crines delibuti. III, 555.

394 Aelian. d. l. ἄφνω κιττοί τε καὶ ἄμπελοι τοὺς ἱστοὺς περιεῖρπον. Sic, Venere aduentante, *Mauortia signa rubescunt Floribus et subitis animantur frondibus hastae.* Claudian. X, 187. *Vestis*, textum, opus textile. *pendens*. V. ad vs. 275. *faciem*, formam.

399 Egregia crepusculi de-

Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
Lampades et rutilis collucere ignibus aedes:
Falsaque saeuarum simulacra vlulare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores;
Diuersaeque locis ignes, ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras; paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuique inducit brachia pennâ.
Nec, quâ perdiderint veterem ratione figuram,
Scire sinunt tenebrae. Non illas pluma leuauit:
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conataeque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt: peraguntque leui stridore querelas,
Tectaque, non siluas, celebrant: lucemque perosae
Nocte volant: seroque trahunt a vespere nomen.
Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis

403 Praeter Thuan. et Vrbin. *collucent.* Heins. coni. *lucentes.* 406 *ignes.* Heins. mallit *lychnos*, quia praecessit *ignibus.* 408 Sic Heins. ex pluribus MSS. edidit, cum antea vulgaretur, *tenuesque includunt brachia pennae.*

scriptio. Breuius XI, 596. *Dubiae crepuscula noctis.* cf. et VII, 706. *dubia nox*, vt *dubius et quasi languidus dies* Plin. VI Ep. 20, 6. Varro de L. L. V p. 44. *Crepusculum significat dubium. Ab eo res dubiae creperae dictae. Quod crepusculum dies etiamnum sit, an iam nox, multis dubium.* Ap. Antonin. et Aelian. Minyades furore Bacchico correptae Hippasum, Leucippes filium, tamquam hinnulum, diiauiant, tum se in siluas, vel ad reliquas Bacchas proripiunt, a quibus propter admissum repulsae in varias volucrum species mutantur, in quibus etiam vespertilio. A Plutarcho praeter illud admissum nihil de iis memoratur. *falsa sim.* Vid. ad III, 668.

405 *per tecta*, in variis aedium partibus. *Iamdudum*, continuo. XI, 482. *inducere* sic ap. Horat. A. P. 2. *inducere plumas membris.* Quoniam vespertilionum forma nihil gratiae habet, propterea Auctor eam paucis attingit, et quasi velat rem, *Nec qua perdiderint* etc.

411 *Sustinere se* de auibus volantibus etiam VIII, 148. X, 341. *Querela* omnino de voce et cantu auium. Horat. *queruntur in siluis aues. Leuis*, qui non multum exauditur. Sic *leuiter dicere.* Burm.

FAB. II. vs. 416 — 561 *Athamas et Ino.* Athamas eiusque vxor Ino Iunonis ope-

Athamas et Ino.

Numen erat; magnasque noui matertera vires
Narrat vbique Dei: de totque ſororibus expers
Vna doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Adſpicit hanc natis, thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, et alumno numine, Iuno;

ra inſania corripiuntur: quo facto ille Learchum filiolum interficit, haec cum Melicerta, filio altero, in mare ſe praecipitat; ſed, Venere intercedente, Neptunus eos in marinos Deos mutat, Leucotheen et Palaemona. Comites eius partim in ſaxa, partim in aues tranſeunt. Auctor fab. Pherecydes, quamquam Homer. iam Od. ε, 333 ſqq. eam attigit. Tum Tragici eandem certatim tractarunt, Aeſchylus in Semele, Sophocles in Ino et in Atham. Euripides in Ino, cuius fragmenta reſtant. E mythicis eam repetierunt Hygin. fabb. 1. 2. 4. Apollod. I, 9, 2. III, 4, 3. His adde Pauſan. Attic. p. 108, qui Athamanta narrat vel ira incenſum, vel furore correptum in ſuos ſaeuiſſe. Memorant eam etiam Scholiaſtae Pindari Argum. Iſthm. Apollonii III, 1239. Lycophr. 229. Sed in multis eius partibus auctores variant. Noſter in hoc mytho tractando ingenium et inuentionem ſatis nobis approbauit. Finxit Iunonis ſoliloquium 420 — 31. Tum deſcenſum eius ad inferos et iuſſa, quibus Tiſiphonen inde excitat, narrat 432 — 77. Hinc ſequitur iter Furiae cum horrendo comitatu et veneno, et modus, quo furore implet Athamanta et coniugem 478 — 510. Tandem fabula ipſa et transformatio. Eandem Noſter et Faſt. VI, 485 ſqq. ſed ex parte aliter retulit.

Memorabile, celebre. Celebrabatur Bacchus ſermonibus omnium. *Matertera*, Ino, Semeles ſoror et coniux Athamantis. *vires*, potentia, quam declarauerat puniendis ſuis contemtoribus. Illas vires Ino maxime narrat, quia hoc ſuo *alumno* (III, 313) ſuperbiebat. *noui*. Vid. ad III, 520. *ſorores*, Agaue, Autonoë, Semele, omnes calamitatibus notabiles.

420 Ad Iunonis iram rem refert etiam Apollod. nempe quia Bacchum educauerat Ino. Cf. Faſt. d. l. Hic alia modo cauſſa addita. Quam illa ira et altius repetenda. III, 258. Iouem contra ſubſtituit Hygin. fab. 2. *Adſpicit*. Grauius II, 470 *Obuertit ſaeuam cum lumine mentem*. *ſublimes animi*, ſuperbia. Claudian. 20, 101. *ſublimes mole*, faſtu inflati. Superbos ſaepe debellant Dii in mythis.

Nec tulit: et ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Maeonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuae nati dare viſcera matri,
Et triplices operire nouis Minyeïdas alis:
Nil poterit Iuno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? haec vna potentia noſtra eſt?
Ipſe docet, quid agam; (fas eſt et ab hoſte doceri)
Quidque furor valeat, Penthea caede ſatisque,
Ac ſuper oſtendit. Cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via decliuis, funeſta nubila taxo;

432 *funeſta.* Mallet Burm. *quae moeſta.*

422 De ſoliloquio tali v. ad III, 262 vbi ſimile, quod conferas. Expreſſit hic quoque Virg. Aen. I, 39 ſqq. VII, 286 — 403. Priore loco, *Pallasne exurere claſſem Argiuum — potuit; Aſt ego, quae Diuum incedo regina* etc. Poſteriore, *Mars perdere gentem Immanem Lapithum valuit; Aſt ego magna Iouis coniux* etc. Sed h. l. commode et grauiter Bacchi, de *pellice* nati et *noui* Dei, potentiam ſecum comparat. Etiam ſqq. perſonae et tempori accommodata ſunt. *Moeonios.* III, 583. *viſcera*, carnes, corpus. III, 711 ſqq. Sed formula *operire nouis alis* non ſatis conuenire videtur iratae. Grauius res exprimenda fuiſſet. *Iuno* cum vi; inuoluit enim ea, quae III, 265 ſqq. diſerte addita ſunt. Acerbe *niſi inultos fl. d.*

430 *ire per exempla*, idem pati aut facere, quod alii. A. A. III, 87. *Ite per exemplum, genus o mortale, Dearum*, imitamini Deas. II Triſt. 168. *Per tua perque ſui facta parentis eant*, aemulentur facta. V Triſt. 3, 27. *Me quoque, ſi fas eſt exemplis ire Deorum*, (idem pati) *Ferrea ſors premit.* Quamquam *exemplum* interdum et pro ſupplicio ponitur. Phaedr. III, 6, 20. *iuſtoque vindicauit exemplo impetum*; nempe quia poena propter exemplum eſt neceſſaria. Gell. N. A. VI, 14.

432 Iuno, vt II, 509. auxilii petendi cauſſa in aequora, ſic nunc ad inferos deſcendit. Sedebat enim ei tunc quoque ſententia, Superos ſi flectere nequeo, Acheronta mouebo. Voluiſſe autem Ouidium inferorum quoque deſcriptionem operi ſuo inſerere, non mirum videri debet. Sed pro conſilio paucis defunctus eſt, neque adeo ſatis diſtinxit Erebi partes, quod fe-

Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: vmbraeque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulcris.
Pallor, Hiemsque tenent late loca ſenta: nouique,
Quae ſit iter, manes, Stygiam quod ducit ad vrbem,
Ignorant: vbi ſit nigri fera regia Ditis.

437 Heinſ. coni. *Qua ſit iter*, et delet verſum ſeq. vt hoc dicatur, iter totum obſideri a nouis manibus. Burm. contra monet, v. *noui* poſtulare ſequentia.

cit Virg. Aen VI. Cf. idem G. IV, 469 ſqq. Cul. 218. Tibul. I, 3, 65. Silius XIII, 526. Senec. Herc. Fur. 689.

Viam illam arboribus conſitam finxit partim caliginis efficiendae cauſſa, partim propter luci Auerni faciem, per quem et ipſum aditus ad inferos. In hunc vſum in primis apta *taxus*, arbor in Arcadia, Gallia et Germania olim frequens, veneni praeſentiſſimi. Dioſcorid. IV, 75. Iul. Caeſ. B. G. VI, 31. Hinc *funeſta*, quae funera facit, letifera. Huius arboris vmbra via ad inferos reddebatur *nubila*, obſcura, triſtis (*düſter*), metaphora a coelo nubibus obducto petita, vt XIV, 514 *antra nubila ſiluâ*. *Ducit*. Deeſt *quae*, vt I, 169. Non igitur erat, cur Burm. verſ. ſuper. tentaret. *muta*, alta. Alibi *taciturna ſilentia*. vid. ad II, 66.

434 *Styx* non obiicitur nobis in ipſo aditu; eſt enim intimus fluuiorum infernalium; ſed *nebulae* tantum eius commemorantur, late illae ſparſae. *iners* egregie pingit lenta Stygis fluenta. Styx enim, limo plenus et turbidus, tarde aquas ſuas voluit, paludique ſimilior eſt, quam fluvio. Horat. II od. 14, 17. *flumine languido Cocytos errans*. Noſter IV Pont. X 61. *pigra palus*. — *recentes*, quae modo exceſſerunt corpore, mox *noui manes*. *ſimulacra*, εἴδωλα, corpora illa vana, de quibus ad vſ. 443. *functa ſepulcris*, ſepulta et humata. *Manes ſepultos* Virg. Aen. IV, 34. Inhumatis non licebat tranſire Stygem.

436 *Pallor Hiemsque*. Virg. etiam Luctum, Curas, Morbos eo collocat. *Pallida regna* inferorum Aen. VIII, 244. *loca ſenta*, inculta et aſpera, in quibus *noui*, adeoque regionis illius ignari, *manes* vix iter inueſtigare poſſunt, quod ducit etc. Luxuriat ingenium Ouidii, neque tamen vſ. 438. debebat induci ab Heinſio. *Stygia vrbs*, ſedes inferorum ad Stygem, quae cum habeat muros, portas, regiam, forum, recte dicitur *vrbs*. II

Mille capax aditus, et apertas vndique portas
Vrbs habet. Vtque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec vlli
Exiguus populo est, turbamue accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore et ossibus vmbrae:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquae imitamina vitae.
Sustinet ire illuc, coelesti sede relicta,
(Tantum odiis iraeque dabat) Saturnia Iuno.
Quo simul intrauit, sacroque a corpore pressum

Epist. 72. *nigri regia caeca Dei.* Virgil. Aen. VI, 127. *atri ianua Ditis.* Omnia, quae ad Plutonem inferosque pertinent, *nigra et atra.* Horat. I od. 24, 18. *niger grex* de manibus. *Capax,* ἅδης πολυδέκτης et πανδοχεύς. Non male capacitas illa illustratur similitudine, quae etiam VIII, 835 legitur. *apertas.* Virg. vs. 127 *Noctes atque dies patet ianua Ditis.* — *locus acc. ille.* Nam omnes eodem cogimur. Virg. Aen. II, 716. *Hanc ex diuerso sedem veniemus in vnam.*

443 Ex opinione Veterum animae, deposito hoc corpore terrestri, vmbratico quodam et tenui indutae incedunt, quod caret et sanguine et *corpore,* i. carne, et ossibus. Homer. Od. λ, 218. Maxime *exsangues* dicuntur, quoniam in sanguine vita est.

444 De negotiis manium. Frequentes congregantur alii in foro, alii in regia Plutonis, illi litigandi caussa (IV Trist. 10, 88) hi salutatum veniunt, more Romano. Homer. Od. λ, 567 sqq. vmbrae ad Minois tribunal caussas agunt, et Orion pergit feras agitare in retia. Etiam Plato Rep. lib. X. p. 620. fingit, animas defunctorum eadem, quae in priore vita tractassent, probare studia. Cf. et Virg. Aen. VI, 651 sqq. *imus tyrannus*, rex inferorum, Horat. I od. 10, 19. *Superis Deorum gratus et imis.* — Alii *alias artes*, repete *celebrant,* i. exercent, idque faciunt ad imitationem *antiquae*, pristinae, prioris, *vitae.* Sed non dubito cum Schirachio, quin reddendus Nostro sit versus ab Heins. et Burm. eiectus. *Exercent. Aliam partem sua poena coercet.* Nam primum affirmat quidem Heins. se id fecisse auctoritate optimorum Codd. verum non nominat illos Codd. Deinde plenior fit sensus seruato hoc versu. *coercet*, castigat, *sua*, propria et merita poena. *Sustinemus*, quae inuiti facimus. *dare*, inseruire.

Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus ſimul edidit. Illa ſorores
Nocte vocat genitas, graue et implacabile numen.
(Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.)
Quam ſimul agnorunt inter caliginis vmbras;
Surrexere Deae. Sedes ſcelerata vocatur.
Viſcera praebebat Tityos lanianda; nouemque

449 *Ingemuit* dedit Burm. ex MſT. Vulg. *intremuit* aut *contremuit*.

449 *Ingemuit*, crepuit. *Gemitus* omnis ſonus, quem res inanimatae dant, dum calcantur, pulſantur, franguntur. *Cerberus* hic ante fores, vt Tibul. I, 3, 71. ad exemplum priſci aeui, vbi maximi canes ad regiarum aedium fores excubias agebant. Apud Virg. vſ. 417 trans Acherontem antrum habet, vnde *latratu trifauci perſonat*. *Et tres* etc. Commode laudatur a Burm. Lucian. in Hermol. Καὶ φωνὰς τρεῖς ἅμα ἠφίει.

451 Furias *Nox* vno partu edidit. *numen* collectiue de tribus. *graue*, noxium et ſaeviens. *implacabile*, quod non ſinit ſe exorari. ἀμειλίχον ἦτορ ἔχουσι. Homer. Il. ι, 568. *Carceris*, tartari, quo detinentur ſcelerati, *ante fores*, vbi earum ſedes. vid. Heyn. ad Aen. VI, 280. *adamante*, ferro, ferreis clauſtris. Nam ἀδάμας proprie de ferro. III Faſt. 805. *ex adamante ſecuris*. Quidquid durum et ſatis munitum eſt, *adamantinum* Graecis et Lat. dicitur. vid. Graev. ad Heſiod. Scut. vſ. 136. Male igitur Rode, *mit einem Diamant verſchloſſen*. Furiae temporis fallendi cauſſa *angues*, quos pro crinibus, aut crinibus implexos (Virg. G. IV, 482) habebant, *pectebant*, vt ſolent otioſae crines curare. II, 12. Foeda imago.

454 *Quam — vmbras*, vt Aeneas Didonem Virg. VI, 452 vbi *caliginis* illius ratio deſcribitur. *Surrexere* in honorem aduenientis Deae. *ſedes ſcelerata*. Virg. Aen. VI, 563. *ſceleratum limen*. Tibul. *At ſcelerata iacet ſedes in nocte profunda*.

456 De poenis infernalibus. Fons et fundus harum fabularum eſt Homer. Od. λ, 575 ſqq. Cf. Noſter Ib. 175 ſqq. Lucret. III, 995 ſqq. de viuis haec capienda eſſe monet, vt Tantalus ſit imago hominis ſuperſtitioſi, Tityos libidinoſi, Siſyphus hominem [illegible] ſignet, qui imperi[illegible] ambiat. Per Fu[illegible] intelligendam [illegible] conſcientiam. *Tityo*[illegible]

Iugeribus distentus erat. Tibi, Tantale, nullae
Deprenduntur aquae; quaeque imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut vrgues ruiturum, Sisyphe, saxum.
Voluitur Ixion, et se sequiturque fugitque.
Molirique suis letum patruelibus ausae,
Adsidue repetunt, quas perdant, Belides vndas.
Quos omnes acie postquam Saturnia torua
Vidit, et ante omnes Ixiona; rursus ab illo

457 *distentus* τῷ *distractus* Heins. praetulit e prim. Medic. Arundel. et duobus aliis. Probauerat iam Contt. Fan. ex Mss. nonnullis. 458 Gebhard. Crep. II, 16. emendat *depraedantur*.

rae filius, qui vim intulerat Latonae, Iouis pellici, in tartara detrusus *viscera*, iecur, *lanianda*, deuoranda, *praebebat* duobus vulturibus. Iacebat autem humi prostratus, vastumque eius corpus nouem iugerum spatium implebat. *distendi* verb. elegans, quod de longo agrorum tractu proprie vsurpatum, hic ad amplitudinem corporis declarandam translatum est. Virg. et Tibul. in hac re *porrigi*. Heyne in libro Antiqu. Auff. I p. 56. monet, Tityon fuisse heroa, cuius bustum magno fuerit ambitu, et ad quod vultures versati sint.

457 *Tantalus*, Iouis filius, siue quia Iouis arcana vulgauerat, siue quia Diis apud se coenantibus Pelopem filium coctum apposuerat, in inferno eam, quae hic attingitur, poenam luit.

459 *Sisyphus*, rex Corinthi, astutia et latrociniis insignis. *ruiturum*, eleganter, quod, vbi montis cacumen attigit, e manibus elapsum in vallem redigitur, denuo voluendum. Ib. vs. 193. *reuolubile pondus*. cf. Lucret. III, 1013. *vrgere* pro voluere, magnam indicat vim, qua nititur contra onus. Infra XIII, 26. *saxum graue Sisyphon vrget*.

460 *Ixion*, rex Thessaliae, *se sequitur fugitque* argute de eo, qui ad rotam alligatus assidue voluitur. Similiter Ib. 175 argute de Sisypho *saxum voluensque petensque*.

462 *Belides*, quinquaginta filiae Danai, neptes Beli. Danai frater fuit Aegyptus, qui totidem habuit filios, quos matrimonio sibi iunctos trucidarunt Belides. *repetere* nunc est, saepe petere, quod docuit Gronov. ad Senec. Oed. 61. et ad Herc. Fur. 770.

464 *ante omnes Ixiona*, nam is Iunoni vim inferre voluerat; illa vero nubem ei obiecit, quacum coiit. Hinc intellige IX, 123. *e fratribus*, nam Athamas frater Sisyphi erat. *superbum*, insolentem

Sisyphon adspiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur poenas; Athamanta superbum
Regia diues habet: qui me cum coniuge semper
Spreuit? et exponit caussas odiique viaeque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; et in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promissa, preces confundit in vnum;
Sollicitatque Deas. Sic haec Iunone locuta,
Tisiphone canos, vt erat turbata, capillos
Mouit, et obstantes reiecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, infit.
Facta puta, quaecumque iubes: inamabile regnum
Desere; teque refer coeli melioris ad auras.
Laeta redit Iuno: quam coelum intrare parantem
Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.

475 *infit* e sec. Palat. pro *inquit* inuexit Heins.

in ipsos Deos. *Regia* eum *habet*, habitat in regia. *diues*, magnifica, egregie instructa. Commode autem a *Sisypho* transitus fit ad itineris consilium.

469 Ne regia Cadmi domus, e qua Ino, floreret. *stant* quae dignitatem et fortunas suas tuentur. Non bene Rode, *Cadmi Burg sollte nicht stehen bleiben.* Arces demoliri non solebant Eumenides. *Sorores*, Furiae. v. Heins. *Confundere*, plura simul proferre aut agere. Sic et *miscere*. Plin. V Ep. 8, 11. *vt dissimilia confundam misceamque.*

473 *Turbata*, quippe pectendo capillos in os dependentes occupata. De formula *vt erat turbata* v. ad II, 272. Tibul. I, 3, 91. ad puellam, *qualis eris*, *longos turbata capillos.* *obstantes*, super os dependentes. *reiecit*, in tergum proiecit. Imitatus est Claudian. in Rufin. I, 42. *Alecto — obstantes in tergum reppulit angues.* Alias Dii minores aliquid facere iussi non respondent, sed statim exsequuntur mandata. Ab hac lege recedit Tisiphone. *inamabile*, ἀνέραστον, ἀτερπές, detestabile, odiosum. Virg. G. IV, 479 *palus inamabilis.*

479 *Iris*, Thaumantis filia, Iunonem ex inferno redeuntem *lustrat*, purgat, aquis suis. Cornibus enim suis aquam haurire credebatur. I, 271. *roratis aquis*, rore, aqua quatenus infunditur. V. ad I, 371.

Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem; fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pauor et Terror, trepidoque Insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Aeolii; pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. Monstris exterrita coniux,
Territus est Athamas: tectoque exire parabant.
Obstitit infelix, aditumque obsedit, Erinnys:

482 Heins. malebat, *tortum anguem.* 486 Duo *eburnas.*

480 In omni h. l. vsque ad vs. 510. concertauit cum Virg. Aen. VII, 341 sqq. et vide, quam taetram atque abominabilem Furiam ingenium eius nobis exhibeat. Ap. Virg. Alecto non nisi *Gorgoneis infecta venenis*, i. anguibus, iter ingreditur. *Importuna*, saeva. *Pallam cruentam* ei dat etiam Virg. Aen. VI, 555. quemadmodum Homer. Il. σ, 538 Discordiae et Tumultui εἷμα δαφοινεὸν αἵματι φωτῶν. *incingitur*, cingitur. Apud Virg. vs. 325. curae ei sunt bella, insidiae, irae, sed h. l. in comitatu eius, tamquam personae, res, quas efficiunt Furiae, *Luctus*, *Pauor* etc. Sic Homer. Il. δ, 439. ο, 119. *Pauor* et *Terror* personae sunt, quae comitantur Martem. Cf. Claudian. 28, 322. Ad insaniae naturam additum *trepido vultu.*

486 *Aeolii*, regiae, quam habebat Athamas, Aeoli filius. *Tremor* signum aduenientium Deorum. IX, 781. *acerna* ligna non adeo vilia erant, vt Burm. sibi persuaserat, qui praefert h. l. *eburnas.* *Acernae mensae*, quibus Plin. XVI, 15 primam post citreas gloriam tribuit, in supellectile regum et beatissimorum hominum commemorantur a Nostro XII, 254. et ab Horat. II Serm. 8, 10. Itaque priscis illis et a luxu remotis temporibus solia adeo regum fiebant ex hoc ligno. III Fast. 359. *acernum* Numae *solium.* Excellentissimum aceris genus est flauum et crispo macularum discursu. Sidera *fugere*, i. se nubibus tegere, finguntur, quando res abominabilis geritur, ne adspectu eius offendantur. X, 448.

487 *Monstra*, Furia, Luctus etc. *exterrita*, consternata et mente deiecta. Verbum proprium de iis, qui monstris et furiis terrentur. vid. Heynius ad Virg. Aen. IV, 450. et Georg. III, 434. Burm. ad Phaedr. III fab. 3. monet, summa cum indicii

Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Caeſariem excuſſit: motae ſonuere colubrae.
Parsque iacens humeris; pars circum tempora lapſae
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguasque coruſcant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Peſtiferaque manu raptos immiſit. At illi
Inöosque ſinus, Athamanteosque perrerant;
Inſpirantque graues animas: nec vulnera membris
Vlla ferunt, mens eſt, quae diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, et virus Echidnae;
Erroresque vagos, caecaeque obliuia mentis,
Et ſcelus, et lacrimas, rabiemque, et caedis amorem;
Omnia trita ſimul: quae ſanguine mixta recenti
Coxerat aere cauo, viridi verſata cicuta.

494 Nonnulli, *duas — raptas — at illae.* Saepe *anguis* et *ſerpens* gen. fem. v. Heinſ. ad h. l. et Burm. ad I, 438. 503 Multi ex melioribus *tincta* pro *mixta.*

elegantia Poëtam maiorem diſſe feminae terrorem, quam viro, qui conſtantiores eſſe ſoleant: verb enim *terreri* minus ſignificare. Argutatur. Saepe Ouid. repetit ſimplex, vbi compoſitum praeceſſit. I, 158. IX, 503. *Nexa* etc. brachia circumligata viperis e capite dependentibus, ita, vt illae *nexus* et *nodos* facerent. *Excuſſit*, mouit; itaque ſubſtituitur *motae.* Illa autem excuſſio ſignum irae. I, 179. Iam ſequitur horrenda imago. *ſaniem.* Rode, *ſie ſpeien Eiter.* Non. *Sanies* de omni humore vel corrupto, vel foedo, nominatim de veneno. Virg. Aen. II, 221.

494 ſqq. Haec ſumta e Virg. VII, 346 -- 56. vbi res copioſius tractata, et nonnulla iisdem verbis expreſſa. *graues animas*, peſtiferum halitum. Virgil. d. l. 351. *vipeream inſpirans animam. vulnera ferre*, infligere, *membris*, corpori, *diros*, faeuos. Proprie Furiae drr. Dirae, Ἀραί.

499 *Monſtra veneni*, horrendum venenum. *Errores* etc. Venena, quae efficiunt errores, ſcelus, rabiem etc. Hanc mixturam debemus ingenio Ouid. Similis tamen phantaſia ap. alios, vt Virg. Aen. VIII, 431. vbi Cyclopes Iouis fulminibus admiſcent *ſonitum*, *metum*, *iras.* — *Echidna*, Chryſaoris filia, peperit Cerberum. *Errores vagi*, deliria. *caeca*, perturbata.

504 *Cicuta*, calamus iſtius

Dumque pauent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum: praecordiaque intima mouit.
Tum face iactata per eumdem ſaepius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iuſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: ſumtumque recingitur anguem.
Protinus Aeolides media furibundus in aula
Clamat, Iö, comites, his retia tendite ſiluis:
Hîc modo cum gemina viſa eſt mihi prole leaena.

505 Graev. et Gronov. corrigunt *vergit furiale.*

plantae tripedalis. Eo vtitur loco inſtrumenti ad miſcenda venena. Similem praeparationem v. VII, 262 ſqq. vbi Medea *arenti ramo olinae* ſic vtitur. Etiam ſqq. e Virg. 374 expreſſa, *penitusque in viſcera lapſum ſerpentis furiale malum, totamque pererrant. Vertit* Gronov. Obſ. II p. 204 mutat in *vergit*, nempe Furia, quod coctum habebat. Voc. *furiale* frequentat Ouid.

508 *Conſequitur* etc. Verſus difficilis, qui valde torſit ingenia Intt. Accurſius emendabat *motis velociter ignibus ignes*, i. rotata face et commotis eius ignibus ignes conſequitur. X, 7. *nullosque innenit motibus ignes.* Lenzius putat, voc. *ignis* duplici ſenſu poſitum eſſe, ita vt *moti ignes* ſint interni ignes veneno effecti, quos Furia *ignibus*, iactatione factis, magis excitaverit. Similiter Rode, *vnd entflammt durch die ſchnelle Bewegung ! die ſchon lodernde Flamme noch mehr.* Me vero non poenitet amplecti interpretationem viri docti in Bibliotheca Figur. ex qua orbis ille continuus, quem ignes celeriter moti in aëre faciebant, oculis ſubiicitur. Propter celeritatem motus ſcintillae ſe videbantur attingere et continuum orbem facere, quemadmodum pruna in tenebris celeriter circumacta circulum ignitum oculis obiicit. Similiter ap. Claudian. R. P. 2, 25. haſta, quam Minerua in gyrum mouet, *inſtar ſiluae habet*, quia haſta celeri motu quaſi multiplicatur. Ingenioſe quidem illum orbem notavit, ſed alieno loco.

509 *Iuſſi potens*, poſtquam effecerat, quod ipſi iuſſum erat. Sic *voti potens*, de quo ad vſ. 325. *inania*, in quibus non niſi inanes vmbrae verſantur. Virg. Aen. VI, 269. *Perque domos Ditis vacuas, et inania regna.* — *recingitur.* Domi mulieres ſedebant diſcinctae.

511 Iam ad fab. ipſam redit. Hygin. fab. 4. ex Euripide narrat, in venatione filium ab Athamante eſſe interfectum. Ap. Apollod. fili-

Vtque ferae, sequitur vestigia coniugis amens.
Deque sinu matris ridentem, et parua Learchum
Brachia tendentem, rapit, et bis terque per auras
More rotat fundae; rigidoque infantia saxo
Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater,
(Seu dolor hoc fecit, seu sparsi caussa veneni;)
Exululat; passisque fugit male sana capillis:
Teque ferens paruum nudis, Melicerta, lacertis,
Euoë, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Iuno
Risit: et, Hos vsus praestat tibi, dixit, alumnus.
Imminet aequoribus scopulus. Pars ima cauatur
Fluctibus, et tectas defendit ab imbribus vndas:
Summa riget, frontemque in apertum porrigit aequor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:

518 *Ossa* pro *ora* e Cantabr. et altero Erford. recepit Heins. 519 Tanaq. Faber coni. *sparso laesa veneno est*, aut, *sparsum caussa venenum est*. 523 Heins. coni. *hos lusus* aut *thiasos*. Duo Mss. *fructus*. Vnus, *risus*. Burm. *vsus* non mutandum censet propter V, 111. 524 Sixii Cod. *specular*, quod Burm. non de nihilo putat, vt *speculae* sit pro *specula*. Promontoria enim dici *speculas*.

um pro ceruo habet. A Nostro Fast. d. l. *imago falsa* tantum commemoratur. Learchi caedes apte et ad commiserationis et ad horroris sensum narrata.

518 *Concita*, in furorem adacta *Caussa veneni hoc fecit* durum visum est nonnullis. Locum esse sanum credo cum Burm. sed paullo subtilius ille sensum repetit e scitis philosophorum, qui *caussam* et *materiem* distinxerint, vt *caussa* esset operatio diuina, venenum *materia*. Ino *caussa veneni* videtur esse venenum ipsum, quatenus caussa erat istius furoris. Similiter II, 836. *caussa amoris*. Lenz. *caussam* explicat auctorem, vt Furia intelligatur. Idem dubitat, an hic vs. profectus sit ab Ouidio, quia caussa furoris dubia esse non potuerit. Apparet tamen, quid auctor secutus sit his verbis. Nempe indicare voluit, atrociam istius facinoris tantam fuisse, vt vel solus matris *dolor* sine veneno accepto furorem efficere potuerit. *Exululat* etc. Bacchari incipit, quemadmodum et alibi furiosae Bacchis assimilantur. Inde commode sarcasmus a Iunone adhibetur. *sonat*, clamat. *sub nomine*, audito nomine. III, 245 sic *ad nomen*. *Praestat* pro *praestet* reuocaui ex vno Heins. vno Leid. et vno Voss. et placuerat iam Heins. *Vsus* possis mercedem

Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque ſuum. Percuſſa recanduit vnda.
At Venus immeritae neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O numen aquarum,
Proxima cui coelo ceſſit, Neptune, poteſtas:
Magna quidem poſco; ſed tu miſerere meorum,
Iactari quos cernis in Iönio immenſo:
Et Dîs adde tuis. Aliqua et mihi gratia ponto eſt.

533 *meorum*. Vatic. prim. Hamburg. et pro diuerſa lect. Arond. *tuorum*, quod Heinſ. efficacius putabat.

pro tuis in eum meritis interpretari. Malim tamen *hos luſus* legere. Et *luſus Bacchantium* dixit Curt. IX, 10, 25.

524 Hanc fab. partem, quae ad Ino et Melicertam pertinet, Noſter Faſt. VI, 493 — 550 non modo copioſius retulit, ſed etiam, vt Matutam et Portunum Romanorum inde efficeret, longe aliter. Ino cum filio natat in Italiam, ibi incidit in Bacchas, a quarum furore Herculis interuentu liberatur, et e vaticinio Carmentae naturam induit diuinam. *Scopulus*, Moluris nomine, vnus ex Scironiis, qui certe conſecratus fuit Leucotheae et Palaemoni. vid. Pauſan. Attic. p. 108. Ap. Lucian. D. M. 9. Ino ab Athamante ex ſummo Cithaerone, vbi protenditur ad mare, fugatur in pelagus. *tectas defendit,* e copia poëtica, defendit. *imbres*, tempeſtates Virg. A. I, 163 *ſcopuli*, *quorum ſub vertice late Aequora tuta ſilent.* E tali autem ſcopulo facilis ſaltus in mare. *onus ſuum*. Secundum Apollod. hunc filium ſuum mortuum geſtabat, coniectum nempe in feruentem lebetis aquam. Etiam ap. Eurip. Med. 1286. cadit in mare propter impiam liberorum caedem, vbi v. Schol. De ſpuma alibi vſurpatur *albeſcere.* Plin. V Ep. 6, 24. *ex edito deſiliens aqua albeſcit.* Sed et verba *incanaeſcere* et *recandeſcere* eodem ſenſu poni, docet Schwarz. ad Plin. Pan. 30, 3.

530 Quoniam Ino *Veneris* ex Harmonia *neptis*, propterea haec e fictione Ouidii intercedit. Apud Lucian. d. l. *Neptunus* ſponte, in Bacchi gratiam, iis diuinitatem tribuit. *Iactari* ventis et vndis nautae alias drr. *Ionium* abſolute dr. etiam vbi *immenſum* aut *magnum* additur. Verum Moluris, pars montis Geraniae in finibus Megaridis, imminet non *Ionio*, ſed ſinui Saronico. Itaque aut *Ionium* alio ſenſu poſuit (Schol. Eurip. ad Phoen. 2. 6), aut alios auctores ſecutus eſt. *Labores,* miſeram ſortem, angorem ani-

Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Adnuit oranti Neptunus; et abſtulit illis,
Quod mortale fuit, maieſtatemque verendam
Impoſuit; nomenque ſimul faciemque nouauit:
Leucotheëque Deum cum matre Palaemona dixit.
Sidoniae comites, quantum valuere, ſecutae,
Signa pedum, primo videre nouiſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
Deplanxere domum, ſciſſae cum veſte capillos.
Vtque parum iuſtae, nimiumque in pellice ſaeuae,
Inuidiam fecere Deae. Conuicia Iuno
Non tulit: et, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Saeuitiae monumenta meae. Res dicta ſecuta eſt.

536 *dio* Heinſ. e Florent. S. Marci recepit pro vulg. *medio.*
541 Burm. ſi Codd. addicerent, mallet *Deos.*

mi ex inſania ortum. *immeritae*, inſontis, quae talem ſortem non meruerat.

536 Circa Saturni genitalia in mare proiecta orta eſt *ſpuma* (ἀφρὸς) alba, vnde Venus (Ἀφροδίτη, Ἀφρογενὴς) prodiit. Heſiod. Theog. 188 — 200. Sic hic mythus graue momentum in his precibus miniſtrat. *concreta.* Heſiod. ἐθρέφθη pro ἐπήχθη. *Profundum dium*, ἅλς δῖα. *dius*, diuinus, poſt Lucret. dixerunt multi. Et *dium* vr. mare propter vaſtitatem.

540 *Maieſtas verenda*, ipſa diuinitas, et *impoſuit* exquiſitius, quam *dedit.* IX, 268. *vbi mortales Tirynthius exuit artus, coepit auguſta fieri grauitate verendus.* — *Nomen* iis ſecundum Apollod. a nautis impoſitum, quibus cum tempeſtate luctantibus opem ferunt. Meminit huius Deae iam Homer. Od. ε, 333 ſqq. Κάδμου θυγάτηρ, καλλίσφυρος Ἰνὼ, Λευκοθέη. ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς etc. Leucotheen Latini *Matrem Matutam*, Palaemona *Portunum* dixerunt. vid. Munker. ad Hygin. fab. 2. Caeterum hanc Inus transformationem cecinit etiam Ramlerus carmine elegantiſſimo.

542 Hanc appendiculam caeteri non habent, et adiecta videtur ab ipſo Ouidio. Cum et comites mutandae eſſent, facilis erat inuentio. In litoribus enim et *ſaxa* eſſe et *aues* commorari ſolent. *Sidoniae*, mox *Iſmenides. Deplanxere*, ſcil. ſe propter *domum.* Ita apud Graecos τίλλεσθαι, κόπτεσθαι, τύπτεσθαι τινὰ, ſe, ſua pectora, tundere propter ali-

Nam quae praecipue fuerat pia, Profequar, inquit,
In freta reginam: faltumque datura, moueri
Haud vfquam potuit; fcopuloque adfixa, cohaefit.
Altera, dum folito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos fentit riguiffe lacertos.
Illa, manus vt forte tetenderat in maris vndas,
Saxea facta manus in easdem porrigit vndas:
Huius, vt adreptum laniabat vertice crinem,
Duratos fubito digitos in crine videres.
Quo quaeque in geftu deprenditur, haefit in illo.
Pars volucres factae; quae nunc quoque gurgite in illo
Aequora deftringunt fummis Ifmenides alis.
Nefcit Agenorides natam, paruumque nepotem *Cadmus.*

554 Idem mallet *tentanti.* 555 Heinfio hi non videbantur numeri Nafoniani. Corrigebat ergo, *In maris illa manus vt forte tetenderat vndas.* 560 *in illo.* Heinf. coni. *in alto.*

quem. Tibul. I, 7, 28. *plangere Memphitem bouem*, vbi v. Heyne in Obf. *Inuidiam fecere*, conuiciis et obiurgationibus de fama eius detraxerunt, odium ei conciliarunt.

550 Quoniam in faxis partes memorabiles nullae, vt has quoque transformationes cum varietate aliqua et copia referre poffet, *geftus* diuerfos notauit, in quibus comites deprehenfae fint; in quo et ipfo ingenium antiquioris fecutus eft. V. ad V, 182. *Profequar* pro *perfequar* hic quoque, vt vf. 151. octo Mff. auctoritate dedi. Et vf. 561. reuocaui antiquiorem lect. *fummis*, cum Heinf. *fumtis* correxiffet. Illud enim bene conuenit v. *deftringunt.* Non merguntur illae aues, fed *fummis* tantum *alis deftringunt*, radunt fuperficiem maris. Supra vf. 136. *aequor exigua cum fummum ftringitur aura.* XI, 733. *Stringebat fummas ales miferabilis vndas.*

FAB. III. vf. 562 — 602. *Cadmus et Harmonia in dracones.* Cadmus, Thebis relictis, ad Encheleas fugit, a quibus, monente oraculo, primum dux contra Illyricos, mox rex creatur. Apollod. III, 5, 4. Paufan. Boeot. p. 719. Strabo VII. p. 503. Sed apud Mythicos ad extremum mutatur in draconem. Eurip Bacch. vf. 1328 fqq. Hygin. fab. 6. Apollon. IV, 517. Nonni Dionyf. lib. 44. Atque ita euentum habuit oraculum fupra III, 98 ei datum. Aut Etymologia hanc fab. peperit, quia Cadmus ad Ἐγχελεῖς confugit, aut fymbolica quaedam imago, de qua ad vf. 602.

Nefcit, vnde folatium ca-

in draconem.

Aequoris esse Deos. Luctu serieque malorum
Victus, et ostentis, quae plurima viderat, exit
Conditor vrbe sua; tamquam fortuna locorum,
Non sua se premeret: longisque erratibus actus
Contigit Illyricos profugâ cum coniuge fines.
Iamque malis annisque graues, dum prima retractant
Fata domûs, releguntque suos sermone labores,
Num sacer ille meâ traiectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerit, tum, cum Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum, noua semina, dentes?
Quem si cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
Ipse precor serpens in longam porrigar aluum.
Dixit: et, vt serpens, in longam tenditur aluum;
Durataeque cuti squamas increscere sentit,

564 Plurimi *serieque laborum.*

pere potuisset in *luctu*. *Series* illa *malorum* in superioribus narrata, inde a III, 138. *victus*, fractus animo. *ostentis*, quae futura etiam mala portendebant. A Baccho ei ap. Eurip. praedicitur ὄχλος μόχθων. *Exit*, immo eiectus est, vel quod Bacchum contemserat, Euripid. d. l. vel ab Amphione et Zetho, Syncel. p. 157. Etiam *locis Fortuna* quaedam praeerat, eorumque fata regebat. VII, 576. X, 335 ibique not. *premeret*, vexaret. *Erratibus*, erroribus, noue dictum. *Errauit* autem per Macedoniam et Epirum. Apollod.

568 *Iamque*. Nempe postquam aliquamdiu regnauerat ibi, filiumque Illyricum genuerat. Apollod. *Graues*, defatigati. Etiam graec. ἐνιαυτοῖς βεβαρυμένοι. Horat. I Sat. I, 4. miles *annis grauis*. *retractant*, memoria et sermone repetunt. VII, 714. Eodem redit *relegere*; nam qui *relegit iter*, is eadem, qua venerat, via redit.

570 *sacer*. Marti erat consecratus, adeoque inuiolabilis. Hinc Cadmus Martis ira transformatus exhibetur. Hygin. fab. 6. Dubitat autem Cadmus de eo, quod dubium ei esse non poterat, et quod nec Penthea latebat. III, 531. *noua*, inusitata.

573 *certa*, ineuitabili. *cura Deum*, vid. ad I, 48. *porrigi* et *tendi*, extendi, verba satis commoda ad exprimendam draconum formam.

576 *Duratae*, vt III, 675. *guttae*, maculae. Virg. G. IV, 99 de apibus, *lita corpora guttis*. *committi in vnum* exquisitius, quam, concrescere. Elegantius etiam *sinuantur acumine*, quam, fiunt acumen;

Nigraque caeruleis variari corpora guttis:
In pectusque cadit pronus: commissaque in vnum
Paullatim tereti sinuantur acumine crura.
Brachia iam restant: quae restant, brachia tendit;
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o coniux, accede, miserrima; dixit,
Dumque aliquid superest de me; me tange, manumque
Accipe, dum manus est; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui; sed lingua repente
In partes est fissa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere questus;
Sibilat: hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens, exclamat, pectora coniux,
Cadme, mane: teque his infelix exue monstris.
Cadme, quid hoc? vbi pes? vbi sunt humerique manusque?
Et color, et facies, et, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, coelestes, in eamdem vertitis anguem?
Dixerat. Ille suae lambebat coniugis ora:

583 Gronov. volebat, *de me mihi*, quod placet Burm. 584 Heins. coni. *totam*, scil. manum. 585 *repente.* Basil. *loquenti.*

id enim serpentes frequenter *sinuare*, curuare, solent.

583 Expressa haec videntur ex Euripideis, quae seruauit Hermogenes p. 226 s. vid. Valken. Diatrib. Eurip. p. 12. Οἴμοι· δράκων μου γίγνεται τὸ γ' ἥμισυ. Τέκνον, περιπλάκηθι τῷ λοιπῷ πατρί. Cf. IX, 386 sqq. *fissa duas.* V. ad III, 34. *volenti*, nempe loqui. V. ad II, 128. Ergo *loquenti*, quod nonnulli habent, fluxit e correctione. *quotiesque* etc. cf. I, 637.

590 *his monstris*, hac horrenda forma. Schirach. intelligit singula monstri membra, squamas, vultus etc. Immo Pluralis pro Sing. III, 673. *in quae miracula verteris?* Mirae autem transformationes et *monstra* et *miracula* dici solent. II, 367. IX, 666. *Vbi pes* etc. Male in summa animi perturbatione singula membra recenset. *eamdem*, similem.

594 Etiam mutatis manent pristina studia: quamquam Cadmo annis graui ista amoris signa iam desueta fuisse videntur. Paullo post Heins. e vestigiis vetustorum Codd. inuexerat, *at illos* (Comites) *Lubrica permulcent cristati col-*

Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat;
Et dabat amplexus; adſuetaque colla petebat.
Quisquis adeſt (aderant comites) terretur. At illa
Lubrica permulcet criſtati colla draconis,
Et ſubito duo ſunt; iunctoque volumine ſerpunt;
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere laedunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

Perſeus et Atlas.

Sed tamen ambobus verſae ſolatia formae
Magna nepos fuerat: quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaïa templis.

596 Heinſ. coni. *tenebat* aut *terebat*. 600 Multi *oppoſiti*, et ita Muretus in ſuo Cod. emendarat. V. Burm. ad Heroid. VI, 26. Maluerat Heinſ. etiam *repſere*, quia dubitabat, an *ſubire in lat.* ſatis latinum. 604 *debellata*. Tres *decolorata*. Vnde Heinſ. *diſcolor ora*, Burm. *decolor ora*.

la dracones. Ita Harmonia ſerpens eſt ante, quam mutatur. Nos igitur reuocauimus antiquam lectionem, quam flagitat contextus. Draco blanditur Harmoniae. Eo terrentur comites; at illa viciſſim blanditur, et inter illas blanditias ſubito mutatur. *Iunctoque volumine.* Rode, *kriechen in einander geſchlungen davon.* Mirus inceſſus ſerpentum! immo, vt XI, 64. Orpheus et Eurydice *coniunctis ſpatiantur paſſibus*, ſic ſerpentes, qui ſe *voluendo* mouentur, *iuncto volumine ſerpunt.* — *appoſiti,* vicini. *ſubire in lat.* inſolens conſtructio. Serpens Veteribus saepe *placidum* animal. Itaque et genii boni hac figura exhibebantur. Apud Euripidem hi duo transferuntur a Marte in beatorum terram. Secundum Apollod. in dracones mutati a Ioue mittuntur in Elyſium. In Schol. Pindari P. III, 153 curru anguibus iuncto in Elyſium abducuntur. Talis imago forte in monumento eorum apud Encheleas expreſſa peperit fabulam.

FAB. IV, 603 — 661. *Atlas in montem a Perſeo mutatur.* *Perſeus,* Iouis et Danaës filius, Acriſii, regis Argiuorum, nepos, conditor Mycenarum, vnus ex heroibus priſcis, itineribus longis laboribusque difficillimis ſuſceptis inclaruit a. circiter 1348 a. Chr. n. ſed res ab eo geſtas ita fabuloſa antiquitas peruertit, vt nihil certi hodie inde erui poſſit. vid. de eo Herodot. II. n. 91. VII, 61. 150. Pauſan. Corinth. pluribus locis. Earum rerum fabuloſarum nonnullas, quoniam et ipſis transformationes inſunt,

Solus Abantiades, ab origine cretus eâdem,
Acrisius superest, qui moenibus arceat vrbis
Argolicae; contraque Deum ferat arma; genusque
Non putet esse Iouis: neque enim Iouis esse putabat
Persea; quem pluuio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium, (tanta est praesentia veri)
Tam violasse Deum, quam non agnôsse nepotem,
Poenitet. Impositus iam coelo est alter: at alter

post Bacchicas laudes hinc narrare incipit. Ac primum quidem de *Atlante*, Iapeti filio, quem Perseus, cum requiem in regno eius impetrare non posset, capitis Medusae opera in montem cognominem mutauit. Atlantis, coelum vertice sustinentis, iam meminerunt Homer. Od. α, 52 sqq. et Hesiod. Th. 517. Cf. Apollod. I, 2, 2. II, 5, 11. Hygin. fab. 150. vbi Atlas, Iapeti filius, dux Titanum coelum oppugnantium, a Ioue coeli fornicem humeris ferre cogitur. Nempe apparet, Atlantem, Iapeti filium, et Atlantem, Africae montem, in hac fab. esse confusos. E schol. Hom. Il. σ, 486 apparet, Atlanticas fabulas tractatas esse ab Hellanico.

604 Nexus caussa addit aliquid de Baccho, eiusque contemtore Acrisio. *debellata.* Nam cum exercitu Bacchus penetrauit ad Indos, triumphum de iis egit, magnamque inde gloriam deportauit. Diod. Sic. IV, 3. Pausan. p. 869. Curt. IX, 10, 25. *Achaia,* omnis Graecia.

606 *Abantiades.* Ordo regum Argiuorum est hic, Danaus, Lynceus, Abas, cuius filii Acrisius et Proetus. Pausan. Corinth. p. 145. Acrisius ex coniuge, quam alii Eurydicen, alii Aganippen vocant (vid. Munker. ad Hygin. fab. 63.), suscepit Danaën, quae quomodo a Ioue, in imbrem aureum conuerso, vitiata sit, atque Persea pepererit, satis notum est: *ab orig. eadem* Nempe Agenor, Cadmi pater, et Belus, cuius filius Danaus, fratres erant. Hinc 771 Perseus, aeque ac Cadmus, *Agenorides. moenibus arceat.* III, 559 f. *genus*, filius. *Pluuium aurum* pro vulgari, pluuia aurea. Sine dubio Proetus, Danaën vitiaturus, aureos nummos in sinus eius effudit, vt Lactantius et alii monuerunt. Iucunde vim auri ex hac fab. demonstrat Horat. III od. 16. Inde autem Perseus χρυσόπατρος dictus.

611 *Praesens*, cuius vis et potestas statim sentitur, vt *praesens Deus*, *praesens venenum.* Eodem sensu nunc *praesentia. nepotem*, diuinam nepotis originem. *Poenitet*; etenim Bacchus matres Argiuas in furorem coniecit, vt suos

Viperei referens spolium memorabile monstri
Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
Cumque super Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttae cécidere cruentae:
Quas humus exceptas varios animauit in angues;
Vnde frequens illa est, infestaque terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosae,
Fertur, et ex alto seductas aethere longe
Despectat terras; totùmque superuolàt orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Saepe sub occasus, saepe est ablatus in ortus.

622 Mss. Bersmanni, *semotas*. 624 Berneggerianus, *geminas Arctos*.

liberos in montibus deuorarent. Apollod. III, 5, 2. *impositus coelo.* Bacchus, vbi matrem ex inferis reduxerat, cum ea sublimis abiit in coelum. Diodor. III, 62. IV, 25. Apollod. III, 5, 3.

614 *Vipereum monstrum*, caput Medusae, de quo vs. 770 sqq. ὕστερον πρότερον exponit. *memorabile*, fama celebratum. Expressit autem h. l. Apollon. Rhod. IV, 1513. *Aëra*, tamquam viam, *carpebat*, volabat. Forte respexit Virg. G. IV, 310. *tenerum.* Vsitatius est *tenuem.* Sed et Virg. Aen. IX, 699. *tenerum aëra,* et Lucret. I, 208. *teneras auras.* Ad celeritatem itineris declarandam Perseo *alae* datae sunt, de quibus v. ad vs. 666. Volans expressus etiam erat in Scuto Herculis. Hesiod. 216 sqq. *penderet.* vid. ad II, 708. *Libycae arenae* propter siccitatem. vid. ad II, 235. *Gorgonei* etc. Sic et Apollon. IV, 15. Sed Nicander Ther. init. auctoritate Hesiodi, Titanum e sanguine venenatas bestias ortas esse canit. Sanguinem Typhonis substituit Acusilaus. V. Schol. Nicandri et Apollon. ad d. l. *animauit in angues*, breuiter dictum, animauit et vertit in angues. *Infesta* nunc passiue, quae infestatur. vid. Gellius N. A. IX, 12. Pomp. Mela III, 10. *Prima eius Aethiopes tenent, media nulli; nam aut exusta sunt, aut arenis obducta, aut infesta serpentibus.*

620 Commode haec vsque ad vs. 25 abesse possent; obsunt ergo breuitati, quae eximia narrationis virtus. *Immensum*, vt alibi *Inane*, absolute de aëre. Expressit autem Homer. Od. ε, 330 sqq. ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα. Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι, Ἄλλοτε δ᾽ αὖτ᾽ Εὖρος Ζε-

Iamque cadente die veritus ſe credere nocti
Conſtitit Heſperio, regnis Atlantis, in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Euocet Aurorae, currus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctos ingenti corpore praeſtans
Iapetionides Atlas fuit. Vltima tellus
Rege ſub hoc, et pontus erat, qui Solis anhelis
Aequora ſubdit equis, et feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: et humum vicinia nulla premebant.
Arboreae frondes, auro radiante virentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit

629 Leidenſ. *pronocet*, vt I Faſt. 456. Mox *cunctos* pro *cunctis* Heinſ. ex Florent. S. Marci, Berneg. et tribus aliis. 636 *virentes.* Alii ex interpretatione *nitentes* aut *micantes*. 638 *gloria.* Gronouianus, *gratia*, quod non diſplicet Burm.

Φύρω etc. *ſeductas*, longe a ſe diſtantes.

626 *Cadente die*, tempore veſpertino. Proprie *ſol cadit*, occidit, ſed apud poëtas etiam *dies* et lux. Veretur *ſe nocti credere*, noctu iter facere, ne aberret a via. Conſtitit in occidentali Africae parte, vbi Mauritania, Atlantis regnum. *Euocat* e regia Solis, in qua et vigil Aurora et currus *diurni*, i. ſolares. II, 106 ſqq. *Vocari* ab aliqua re dr. id, quod eam ſequitur. Virg. G. I, 388. *Vocat pluuiam cornix.*

630 *Atlas*, Iapeti filius, Mauritaniae rex, quem, cum Aſtronomiae eſſet ſtudioſus, ſphaeramque inueniſſet, coelum humeris ſuſtinere poëtae finxerunt. Sic Cic. Tuſc. V, 3. Iſidor. lib. XIV. cap. 8. *Hominum cunctos* graeco more. Liv. 30, 9. *expediti militum.* *Vltima.* V. ad II, 254. *pontus aequora ſubdit*, ſubdit ſe, aquas ſuas, vndis ſuis excipit equos. Virg. Aen. X, 103. *premit placida aequora pontus*, premit ſuas vndas, vt quieſcant. *Anheli equi* iam orienti Soli dantur a Virg. G. I, 250. *Feſſi axes*, vt *feſſae* curſu *naues.* Plin. V Ep. 6, 14. *auras ſpatio ipſo laſſas.*

635 *Errare* verb. proprium et elegans de gregibus et armentis, quae paſcuntur in prato. Virg. G. I, 15 *cui Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci.* Priſcis autem temporibus *greges* et *armenta* maximae ipſorum regum opes. *Vicinia nulla*, quia in extremo orbe terrarum ad Oceanum habitabat. *Premere* eleganter pro includere, coërcere.

636 Haec ſunt illa *aurea poma*, quae alii Heſperidibus,

Te generis magni: generis mihi Iuppiter auctor;
Siue es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium, requiemque peto. Memor ille vetustae
Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnassia sortem)
Tempus, Atla, veniet, tuo quo spoliabitur auro
Arbor: et hunc praedae titulum Ioue natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Moenibus, et vasto dederat seruanda draconi:
Arcebatque suis externos finibus omnes.
Hinc quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Iuppiter absit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat

646 Olim edeb. *montibus*, quod Ciofan. ex vno suo recte mutauit in *moenibus*. Idem postea confirmarunt plures Heins. in quibus tertius Medic. et vterque Erfurt. Schepper. coni. *molibus* propter vs. 772.

Atlantis filiabus, tribuebant. Veterum alii citrea vel aurantia intelligenda esse putabant, Athen. lib. 3 p. 82 f. alii oues praestantissimas, colore rutilo; poëtis enim oues μῆλα dicebantur. Diodor. IV p. 233 Palaeph. 19. Cum *poma* aurea his arboribus data essent, alii et *frondes ramosque* finxerunt ex eodem metallo. In Mauritania hortos illos collocarunt et alii, vt Plin. H. N. V, 5. de Lixo, illius terrae vrbe, *ibi et Hesperidum horti*; nonnulli in Cyrenaica, Apollodor inter Hyperboreos, sed antiquiores in insula Oceani Occidentalis. Hesiod. Th. 215 πέρην κλυτοῦ Ὠκεανοῖο. Sic et Pherecydes. v. Salmas. Exercitt. Plin. p. 207 et 671. *auro radiante virentes* exquisite, aureae. *Virere* bene delectum, quia et frondibus et metallis aptum. Claudian. 35, 291. *Fulgentes viridi ramos curuata metallo. Auro* repetitur sic, vt II, 107. Frondes vt *vestire*, ita et *tegere* arbores drr.

642 De *Themidis* oraculo vid. ad I, 321. Themis autem cognata Atlanti; ambo enim genus ducebant a Titanibus. *titulum*, gloriam, hanc gloriosam praedam. Et euentum habuit haec sors; namque Hercules, *Ioue natus*, illa mala abstulit. vid. IX, 190. Per *moenia* Burm. intelligit montes, qui munimen praestiterint. Fuerit sane Atlas immanis gigas, si montes transtulerit, iisque pomaria clauserit! Nec quisquam montes facile dixerit *solidos*. De aedificiis legitur III, 696. *Draco* ille dictus est Ladon. Apollon. Rh. IV, 1396.

648 *Longe esse* aut *abesse* nobis drr. quae nobis nihil

Cunctantem, et placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par eſſet Atlanti
Viribus?) At quoniam parui tibi gratia noſtra eſt;
Accipe munus, ait: laeuâque a parte Meduſae
Ipſe retrouerſus ſquâlentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Iam barba comaeque
In ſiluas abeunt: iuga ſunt humerique, manusque.
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen;
Oſſa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
Creuit in immenſum (ſic Dí ſtatuiſtis), et omne
Cum tot ſideribus coelum requieuit in illo.

Andromeda.

Clauſerat Hippotades aeterno carcere ventos:

655 *prodidit* praetulit Heinſ. e fragm. Amſtelod. optimae notae vulgato *protulit*. 662 *aeterno*. Heinſ. ſuadebat *terreno* (ſubterraneo), item *Tyrrheno* aut *nocturno*. Iuman. *aeternos*.

profunt. Tibul. I, 5, 2. *At mihi nunc longe gloria fortis abeſt*. Vt ibi *gloria fortis*, qua ſe fortem gloriabatur, ſic nunc *fortia dicta*, quibus ſe fortem, intrepidum, declarabat, adeoque minacia. Plin. V Ep. 20, 17. *vox parum fortis*. Paullo poſt pro *gratia* Ciofan. ex Mſ. Dominic. protulit *gloria*. Id receptum a Regio ſe probauit et Lenzio. Ego alterum retineo, quia *gloria* bis praeceſſit. Quoniam tu non curas meam gratiam inire, ego, *munere* dato, tuam inibo.

655 *ſqualentia*, horrida, propter ſerpentes. Senec. Med. vſ. 14. de Furiis, *Crinem ſolutis ſquallidae ſerpentibus*. V. ad I, 374. *laeua a parte*, qua clypeum geſtare ſolebant. vſ. 781.

656 *Atlas*, mons Mauritaniae Tingitanae, cacumine nubes ſuperans, vt coelum non modo attingere, ſed ſuſtinere adeo videatur. Hinc fluxit fabula. Herodot. III, 2. Montes altiſſimi columnae, κίονες, coeli dici ſolebant. Pindar. Pyth. 1, 36. Apud Homer. Od. α, 52 Atlas coelum ſuſtinens (ἔχων κίονας μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι) homo eſt, isque peritiſſimus rerum, ὀλοόφρων, qui et maris totius profunditates nouerit. Hoc phantaſma Heyne ad Apollod. III, 10, 1. a monte ductum cenſet, cuius radices extremae in maris fundum procurrant, coelo vertici incumbente. A poëtis paſſim tamquam vaſtus gigas deſcribitur, vt Virg. Aen. IV, 246. vbi ei *caput*, *humeri*, *barba*, tribuuntur. Cf. idem VIII, 136 ſqq. et Silius 1, 201 ſqq. *Canet barba gelu, frontemque immanibus vmbris Pinea ſilua premit*.

FAB. V, 662 — 751 *Vir-*

Admonitorque operum coelo clarissimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumtis
Parte ab vtraque pedes; teloque adcingitur vnco:
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,

667 Heins. coni. *citraque vltraque.*

gae in curalia. Perseus delatus in Aethiopiam, conspicit Andromedam, Cephei regis filiam, saxo alligatam, cetoque obiectam. Bellua interfecta, virginem liberat ea lege, vt parentes eam sibi in matrimonium dent. Virgae, quibus caput Medusae imposuerat, vi monstri mutantur in curalia. Legitur haec metamorphosis etiam in Orphei carm. de Lapidibus 15, 49 sqq. quamquam cum varietate aliqua. Ibi enim mutatio fit statim post resectum et adhuc calidum Medusae caput: sed Ouid. haec coniungere maluit cum *Andromedae* liberatione, quae sane est pars grauissima fabulae. Eam, quam Hygin. *notissimas historias* vocat, tractarant Sophocl. et Eurip. Inde pendet Eratosth. 15. 16. 17. Vid. et Hygin. f. 64 et P. A. II, 9 — 11. Apollod. II, 4, 3. Schol. Lycophr. 836. Conon 40.

Aeternus carcer ventorum valde offendit Intt. sed sine caussa. Intel. nil aliud, nisi perpetua eorum sedes, in quam, Aeolo imperante, reuerti semper coguntur, vbi mandata exsecuti sunt, et ad quam, tamquam ad carcerem, damnati sunt a Ioue, cum antea libere vagarentur per orbem. Virg. Aen. I, 52 — 63. vbi Aeolus *clauso ventorum carcere regnat*, quae verba Ouid. ante oculos habuit. Sic fere et Vir doctus in Miscell. Obs. Vol. VII. To. 2. p. 274. *Hippotades*, Aeolus, Hippotae nepos. Lucifer praeclare *admonitor operum*, quo oriente homines e somno excitantur et ad opus suum redire admonentur. Similiter Virg. G. IV, 186. *Vesper admonet decedere campis.* Aen. XI, 183. *Aurora referens opera atque labores.* Tenendum etiam est hoc, *monitores* dictos esse, qui opus facientibus praeessent, et facienda docerent. Corte ad Sallust. Iug. 85, 10.

666 *Talaria*, πτερόεντα πέδιλα, πτερωτὰ ὑποδήματα, et galeam Perseus aduersus Medusam proficiscens accepit vel a Mercurio, Hygin. fab. 64. vel a Nymphis prope Gorgonas habitantibus, Pausan. Lacon. p. 251. Apollod. d. l. Hygin. P. A. II, 12. *ligat pennis pedes*, alligat pennas pedibus. *parte ab vtraque.* V. ad XII, 272. De telo *vnco* i. falcato vid. ad vs. 726. Id quoque a Mercurio.

Aethiopum populos, Cepheïa, conſpicit, arua.
Illic immeritam maternae pendere linguae
Andromedan poenas immitis iuſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quod leuis aura capillos
Mouerat; et trepido manabant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. Trahit inſcius ignes,
Et ſtupet: et viſae correptus imagine formae,
Paene ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.
Vt ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi iungantur amantes;
Pande requirenti nomen terraeque tuumque;
Et cur vincla geras. Primo ſilet illa: nec audet
Adpellare virum virgo: manibusque modeſtos

673 Neap. ſecundus Medic. multique alii *tepido*. 681 Heinſ. ſuadet, *aſpectare*.

668 *populis* per appoſitionem addit *arua*, more poëtis familiari, de quo vid. Heinſ. et Burm. *Cepheum*, Phoenicis filium, Aethiopum regem faciunt etiam Eurip. apud Eratoſth. cap. 15. et Apollod. d. l. ſed plures Ioppenſem, vt Pauſan. p. 370. Strabo XVI. et quos laudamus ad vſ. 688.

669 Caſſiope, Cephei vxor, cum ſe formoſiſſimam iactaret; Nereidum inuidiam ſibi conciliauit. Illae vero impulerunt Neptunum, vt Cephei terras diluuio vaſtaret, a quo, Ioue *Ammone* (cuius templum Aethiopibus vicinum) monente, liberari haud poterat, niſi Andromeda, ſcopulo alligata, ceto obiiceretur; cui quidem oraculo paruit Cepheus, Aethiopum vi compulſus. Apollod. d. l. Apud Hygin. vero, Neptuno expoſtulante, Andromeda tam triſtem ſortem experta eſt. *linguae poenas*. V. ad VI, 213.

672 *Abantiades* nunc eſt Abantis pronepos, Perſeus. Mox bene *trepidus fletus*, e natura lacrymarum. Non igitur cum aliis *tepido* praeferendum; tepor enim cerni non poteſt. Peccauit poëta iam eo, quod Perſea ex alto aethere *fletum* vidiſſe finxit. *Manare* alibi cum Accuſat. vt VI, 312. vbi v. Heinſ. *Trahit ignes*. Virg. Aen. IV, 101. *Ardet amans Dido traxitque per oſſa furorem*. Cum hoc *ſtupore* cf. II, 715 — 21. *Imago formae*, forma.

681 Dubitat Heinſ. an *appellare* recte dicatur, quae reſpondeat appellanti. Sed *appellare* poteſt eſſe, auxilium

Celaſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrimis impleuit obortis.
Saepius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terraeque ſuumque,
Quantaque maternae fuerit fiducia formae,
Indicat. Et, nondum memoratis omnibus, vnda
Inſonuit: veniensque immenſo bellua ponto
Eminet: et latum ſub pectore poſſidet aequor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, et amens
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed iuſtius illa
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhaerent,
Cum ſic hoſpes ait: Lacrimarum longa manere

682 Medic. *celaret.* MſſT. Bersman. et Boſchian. *velaret.* Tertius Medic. *velaſſet.* 684 *delicta.* Gronouianus, *commiſſa*, quod non deberi videtur librario.

petere, vt apud Cic. Quint. 7. Verr. IV, 65. vid. Erneſti Clav. Cic. h. v. Malim tamen per alloqui, aut colloqui interpretari. Bene autem notauit verecundiam virginis, in primis ex moribus Graecorum et Orientalium, apud quos *virginibus* cum *viris* nulla conſuetudo. Paullo poſt peccatum matris leniſſimo nomine *fiduciam formae* nominat.

688 Illa *bellua* fuit *cetus*, vt tradunt caeteri ſcriptores. Eratoſth. *παρατεθεῖσαν τῷ κήτει βορὰν.* Hygin. *ceto propoſitam.* Sed et Plin. V, 31 ſimpliciter *belluam* vocat. *In Phoenicio mari ante Ioppen Paria, tota oppidum, in qua obiectam belluae Andromedam ferunt.* Idem IX, 5. *Belluae, cui dicebatur expoſita fuiſſe Andromeda, oſſa Romae apportata ex oppido Iudaeae Ioppe oſtendit inter miracula in aedilitate ſua M. Scaurus, longitudine pedum XL, altitudine coſtarum Indicos elephantes excedente, ſpinae craſſitudine ſeſquipedali.* Sed Pomp. Mela I, 11, 20. memorat, illa oſſa adhuc ſeruari in vrbe Ioppenſi, ibidemque veteres quasdam aras titulum Cephei, fratrisque Phinei cum religione plurima retinere. Verum Pompon. ſequitur, vt Iſ. Voſſius monet, auctores graecos, qui id ſcripſerant, ante quam oſſa Romam transferrentur. *Poſſidet*, premit corpore ſuo latum ſpatium. Plin. H. N. IX, 3 ſ. 2. *balaenas quaternum iugerum* commemorat.

690 Pater tantum *lugubris*, mater vero *amens*; plus enim mouebatur et vt mulier, et vt cauſſa calamitatis. Sed Perſeus, vt Brutus ap. Liv.

Tempora vos poterunt: ad opem breuis hora ferendam est;
Hanc ego si peterem Perseus Ioue natus, et illâ,
Quam clausam impleuit fecundo Iuppiter auro,
Gorgonis anguicomae Perseus superator, et alis
Aetheriis ausus iactatis ire per auras;
Praeferrer cunctis certe gener. Addere tantis
Dotibus et meritum (faueant modo numina) tento.
Vt mea sit, seruata meâ virtute, paciscor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret?) et orant,
Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce velut nauis, praefixo concita rostro,
Sulcat aquas, iuuenum sudantibus acta lacertis;
Sic fera, dimotis impulsu pectoris vndis,

695 Heins. sine caussa suadet, *At opi breuis hora ferendae est.* 697 Heins. malit, *Quam Iusam.* 703 Heins. vult, *quid enim dubitetur?*

I, 59. *castigator inertium querelarum.*

697 Acrisius oraculo monitus erat, fore, vt filius, quem filia peperisset, ipsum interficiat. Id metuens Danaën subterraneo cubiculo inclusam custodiri iussit. Nihilo tamen minus vitiata est. Eurip. fragm. Danaës vs. 6 sqq. To. II. p. 409. ed. Lips. Apollod. p. 89. Hygin. fab. 63. Nihil enim est tam δυσφύλακτον, ὡς γυνή, vt est apud Eurip. fragm. Danaës. Nescit tamen Heins. an *clausa*, absolute positum, sit satis latinum, sed bene Burm. monet, etiam III Art. 415. Danaën *clausam* dici simpliciter. *fecundum*, fecundans, vt I, 420. *viuax*, vitam dans. *Dos*, quidquid hominem aut rem aliquam commendat. Plin. I Ep. 24, 5. *praediolum, quod commendatur his dotibus.* Non ergo hic respici puto prisca tempora, quibus sponsus et sponsae et parentibus eius dotem adferre solebant.

703 *Accipere legem* formula solemnis, *den Vorschlag eingeben.* Apollod. ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων. *super*, insuper. *dotale*, in dotem.

705 Non male delecta similitudo. Plin. H. N. IX, 6, 5. de balaena, *Eminebat dorso multum super aquas, carinae vice inuersae.* Idem ibid. de orcis, *balaenas incursu, ceu liburnicarum rostris, fodiunt.* —, *Sulcat* exquisitius, quam, findit. Virg. Aen. V, 158. *sulcant vada salsa carina. Iuuenes*, remiges.

Tantum aberat ſcopulis, quantum Balearica torto
Funda poteſt plumbo medii transmittere coeli:
Cum ſubito iuuenis, pedibus tellure repulſa,
Arduus in nubes abiit. Vt in aequore ſummo
Vmbra viri viſa eſt, viſam fera ſaeuit in vmbram.
Vtque Iouis praepes, vacuo cum vidit in aruo
Praebentem Phoebo liuentia terga draconem,
Occupat auerſum: neu ſaeua retorqueat ora;
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues:
Sic celeri fiſſum praeceps per inane volatu
Terga ferae preſſit: dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curuo tenus abdidit hamo.
Vulnere laeſa graui modo ſe ſublimis in auras
Attollit: modo ſubdit aquis: modo more ferocis

717 Ante Heinſ. *miſſus praeceps* edeb. Is autem dedit *fiſſum*, quia Thuaneus *miſſum*. Nonnulli *praepes miſſus*.

708 *Torto*, quod torquetur, mittitur e funda. *pedibus* etc. vt vim adderet corpori. V. ad II, 786. *In nubes* aut *ad aſtra abire* drr. omnino qui ſe attollunt in aëra. Iam in pugna illa deſcribenda, qua Perſeus et ex aëre et ex ſcopulo belluam aggreditur, plurimus eſt; neque in ea poëtae phantaſiam deſiderabis. Similitudo aquilae hic melius adhibita, quam ſupra 362 ſqq. *Vacua* dici ſolent *arua*, quia non conſita arbuſtis. *Praebentem* etc. in ſole iacentem. *liuentia*, caerulea, aut nigra. Heinſ. ad Silium VII, 208. In *auerſum* eſt notio primaria. Serpens captus *ſinuoſa volumina verſat, et ſibilat ore Arduus inſurgens*. Virg. Aen. XI, 755. Mox Lenzius e variis lectt. praefert, *miſſus praepes*, ſcil. Perſeus. Non aſſentior. Male enim idem voc. in protheſi et in apodoſi ponitur, *Vt Iouis praepes -- ſic praepes*. Contra *praeceps* bene de celeri deſcenſu. Valer. Flac. IV, 682 *praeceps ex aethere Pallas inſilit ſcopulos*. *preſſit*, transfixit, aut petiit. Sic *iugulum premere*. Plin. I Ep. 20, 14. *Inane* dixit aëra cum Lucretio et Virgilio. *Inachides*, Argiuus a conditore. *abdere ferrum*, vt alibi *condere*. *hamo*. V, 80, *hamatus enſis*.

721 *modo more* etc. Plin. IX epiſt. 23, 5. *exſilit, mergitur, variosque orbes implicitat expeditque*. cf. Homer. Il. μ, 41 ſqq. *Verſat*, ſcil. ſe, vt ſaepe *voluere* pro, voluere ſe apud alios. De *conchis* illis v. ad I, 333. *qua patent*, qua conchae nullae. *verberat*, caedit. *falcatus enſis*,

Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille auidos morſus velócibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cauis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato verberat enſe.
Bellua poeniceo mixtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. Maduere graues adſpergine pennae.
Nec bibulis vltra Perſeus talaribus auſus
Credere, conſpexit ſcopulum; qui vertice ſummo
Stantibus exit aquis; operitur ab aequore moto.
Nixus eo, rupisque tenens iuga prima ſiniſtra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plauſu clamor ſuperasque Deorum
Impleuere domos. Gaudent, generumque ſalutant,
Auxiliumque, domûs ſeruatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheusque pater. Reſoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque et cauſſa laboris.
Ipſe manus hauſtâ victrices abluit vndâ:
Anguiferumque caput durâ ne laedat arenâ,

724 Nonnulli *patet*, quod elegantius videbatur Heinſ. 726 Heinſ. malit *in priſtem*, Gronov. Obſ. I, 18 *in priſtin.* 740 Quidam *vnda*, quod Heinſ. praetulerat. Sed Burm. recte reuocauit *dura*, quod melius respondet τοῖς *laedere* et *mollire*.

curuus gladius in modum falcis, harpe, quam Perſeus vel inuenit (Serv. ad Virg. Aen. IX, 505.), vel a Mercurio (Apollod.) aut a Vulcano (Hygin. P. A. II, 12.) accepit.

727 Plin. IX, 4, 3. Phyſeter *ingentis columnae modo ſe attollens diluuiem quandam eructat.* *Talaria* illa Schol. Iuven. ad Sat. 3, 117 *pinnas talares* vocat, Stat. I Theb. 304. *plantares alas.* *maduere graues*, madidae et graues factae ſunt. *Stat* mare, quando leuiter ſuccutitur, nec huc, nec illuc impetum capit. Sec. N. Q. V pr. *exit*, elegantius, quam *exſtat*.

733 *Exigit ferrum*, qui id ſummis viribus tranſigit. v. Intt. ad Silium I, 642. *repetita*, ſaepius petita. Sic frequenter Ouidius. V, 473. *repetita percuſſit pectora palmis.* VI, 20. *repetita vellera mollibat.* VIII, 770. *repetita robora caedebat.* — *ſuperas domos.* Clamor adſcendit ad coelum. Nihil aliud. *generum ſalutant* e formula ſollemni: Salue gener. Sic *regem*, *poetam*, *ſalutare.* — *pretium*, praemium.

739 Prope Ioppen oſtendebatur aqua rutila, qua, in-

Mollit humum foliis: natasque sub aequore virgas
Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusae.
Virga recens, bibulâque etiamnum viua medullâ,
Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius:
Percepitque nouum ramis et fronde rigorem.
At pelagi Nymphae factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant iactata per vndas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant vt ab aëre; quodque
Vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.

749 *curaliis* dedit Heins. e Florent. S. Marci et Neapolit. pro *coraliis*, quia vetustiores Graeci κουραλία et κουράλλια scripserunt.

teremto ceto, cruorem abluisse Perseus credebatur. Pausan. Messen. p. 370. *mollit* exquisitius, quam, tegit. *Phorcynidos*, cuius pater Phorcys. Hesiod. Th. 270. In Orphei Lith. Perseus Medusae caede pollutus ad litus accedit, vt et piaculum abluat, et se refrigeret. Interea calidum adhuc caput imponit virgis, quae sanguine saturantur.

743 *Viua* eadem quae *recens*, nondum marcida, in cuius *medulla*, vasis, succi adhuc. *rapuit vim*, illico experta est vim illam. *induruit*, saxeam naturam accepit. Sed duritiem Schirach. creat *το huius*.

746 *Pelagi Nymphas* non ipse Ouid. addidit, sed et Orpheus in Lith. habet, quamquam ibi alia earum opera. Sanguinem enim, quo virgae saturatae, ita compingunt, vt lapis esse videatur. *Tentant*, admotis pluribus virgis capiti. *iactare*, serere, spargere. *Iterant iactata*, repetitis vicibus spargunt. Minime *eadem natura* est iis, quae tacto ab aëre et a tacto Medusae capite durescunt. Sed Ouid. quae de curaliorum natura tradebantur, mytho accommodare voluit. De iis etiam Plin. H. N. 32, 2, 11. *Baccae candidae sub aqua et molles: exemtae confestim durantur et rubescunt. Aiunt, tactu protinus lapidescere.* Verum haec natura cortici tantum est, non interiori parti, quae iam sub aqua dura reperitur. *Vimen* i. q. *virga*. Claudian. X, 169 sq. *Vimen erat, dum stagna subit. Processerat vndis: gemma fuit.* Hinc *lithophyta* dicta. Hodie curalia animalculis originem debere creduntur, quamquam eam opinionem impugnat Mullerus, quem vide ad Linnei Syst. Nat. To. VI. p. 643 sqq.

Dîs tribus ille focos totidem de cespite ponit; *Medusa.*
Laeuum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Iouis media est. Mactatur vacca Mineruae,
Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum.

FAB. VI, 752 — 802 *Medusae caput.* Inter pocula Perseus ipse narrat, qua arte Medusae caput abstulerit. Est haec fab. vna ex antiquissimis, quam a Phoenicibus, qui Africam extremam adierant, haud dubie acceptam Graeci Persei rebus inseruerunt. Narrauerat eam Pherecydes, tractauerat etiam Aeschyl. in tragoedia *Phorcides*, qui idem in Prometh. 798 sqq. de Gorgonibus earumque sororibus nonnulla habet. Nos eam haurimus ex Hesiod. Th. 270 — 85. Scut. Herc. 216 sqq. Eratosth. 22. quem transtulit Hygin. P. A. II, 12. Apollon. II, 4, 2. Schol. Apollon. IV, 1515. Orphei carm. de Lapid. 15, 30 sqq. Studiose scriptores veteres quaesiuerunt, quid veri sub ea lateat. vid. Pausan. Corinth. p. 159. vbi et suam et Procli sententiam affert. Ex Pausan. opinione Medusa fuit regina eorum populorum, qui ad lacum Tritonidem in Africa habitabant. Ausa illa cum Perseo congredi victa est et trucidata. Perseus admiratus eius formam, caput eius amputauit, atque secum in Graeciam attulit, vbi sepultum est. Diodor. lib. IV. censet, fuisse Gorgones feminas bellicosas in Africa, quemadmodum Amazones in Scythia; eas esse a Perseo debellatas. Aliam opinionem amplectitur Palaeph. 32, aliam etiam Proclus, aliam rursus Didymus; sed omnes coniectura rem assequi conantur.

752 Sacra fecit propter victoriam, quamquam et nuptias illa antecedere solebant. Fecit autem *Mineruae* et *Mercurio*, quibus eximie carus, et a quibus adiutus in expeditione contra Medusam, quod reliqui mythici diserte tradunt. *focos*, aras. *Dexter* focus assignatur Mineruae. Ea enim Ioui prae caeteris liberis cara, summos honores consecuta est; eique etiam hoc datum erat, vt semper ad dextram Patris sederet, nec vmquam a latere eius discederet. Horat. I od. 12, 9. vid. Spanhem. ad Callim. h. Apol. vs. 29. et lauac. Pal. vs. 132. Eandem igitur dignitatem ei concesserunt et poëtae et artifices, namque etiam in nummis multis Ioui σύνθρονος exhibetur. Cuique Deo certae victimae erant destinatae, et cauebatur, ne *aliena hostia* quis placaretur. Plin. H. N. VIII, 45.

Protinus Andromedan, et tanti praemia facti
Indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
Praecutiunt: largis satiantur odoribus ignes:
Sertaque dependent tectis: lotique, lyraeque,
Tibiaque, et cantus, animi felicia laeti

756 Heins. coni. *vt tanti.* Idem mox ex vno Gronov. et Barberino praefert *capit.* 758 *Praecutiunt* e Florent. S. Marci recte Heins. recepit. Vulgo *praecipiunt.* Alii *percutiunt, praecipitant* etc. 759 *lotique* debemus ingeniis Gronov. et Heins. cum corrupte legeretur *vbique.* Quod mendum senserunt et olim librarii; hinc alii correxerunt *citharaeque*, alii *lituique.*

756 Copula *et* turbat sensum, quod etiam Heins. sensit, qui eam mutat in *vt*, sed melius abesset, vt *praemia* per appositionem additum esset. *indotata*, sine regno, quod doti promiserant parentes vs. 705. *rapit.* Non arbitror, poëtam alludere consuetudini Romanae, qua noua nupta e gremio matris rapi simulabatur, quae erat Constant. Fanens. opinio; sed, si lectio sana, hoc verb. capio de ardore et festinatione, qua laetus Perseus, spreta dote, puellam ipsam sibi vindicat, et ad regiam Cephei ducit. Hinc etiam additur *protinus* et *indotata.*

758 *Praecutiunt* Schirach, interpretatur vel quatiunt simpliciter, vel ante nuptias quatiunt. Melius Gesner. in Thes. inter praeferendum ante sponsum et sponsam quatiunt. Debebat dicere *praeferunt*, sed maluit illud, quia *quati* faces solebant. Propert. III, 14, 16. *Ipse Amor accensas praecutit ante faces.* Praeferebant eas plerumque serui, sed in his nuptiis id munus *Hymenaeus* et *Amor* praestabant, quemadmodum in infaustis Terei nuptiis Eumenides. VI, 429. *Ignes* et *pasci* dtr. et, quando id largius fit, *satiari.* Suffimentis in aedibus accensis delectabantur lautiores in Oriente homines, forte valetudinis conseruandae caussa. Eam in rem focus in medio tecto positus. Virg. Aen. VII, 13.

759 *Sertis* in omni laetitia, publica et priuata, exornabant Veteres ianuas, maxime tamen in nuptiis. vid. Sagittar. de Ianuis Vett. cap. 30. §. 8 sqq. *Loti*, tibiae ex loti, Libycae in primis, arundinibus. vid. Gronov. Obs. IV, 15. *argumenta*, signa. Etiam ap. Homer. Il. Σ, 493. in nuptiis ὑμέναιος, αὐλοὶ et φόρμιγγες.

Argumenta, ſonant: reſeratis aurea valuis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cephenis proceres ineunt conuiuia regis.
Poſtquam epulis functi generoſi munere Bacchi
Diffudere animos: cultusque habitusque locorum
Quaerit Abantiades; quaerenti protinus vnus
(Narrat Lyncides, moresque habitusque virorum.)
Quae ſimul edocuit, Nunc, o fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quanta virtute, quibusque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.

762 *pulchroque.* Vnus Medic. *patrioque*, non improbante Heinſ. qui tamen malebat *lautoque*. 763 Heinſ. ſpurium iudicabat h. vſ. dicendum enim fuiſſe *Cephenum* aut *Cephenes*. Et multi Codd. habent *Cephenum*. Gronov. *Cephei*. 765 — 67. In his magna lect. varietas. Pro *locorum* Ciofan. ex duobus notauit *virorum*. Viciſſim mox pro *virorum* quidam *locorum*. A Berneg. primo Moreti, ſecundo Medic. Spirenſi et duobus aliis abſunt verba *quaerenti prot. vn. Narrat Lyncides.* Nonnulli ex vetuſtioribus priorem verſ. totum omittunt. Schedae Theat. et tertius Medic. *Quaerit Lyncides moresque habitumque virorum.* Mitto reliquas varietates. Heinſ. triplicem emendationem propoſuit. *Diff. an. quaerenti protinus vnus Narrat Abantiadae cultusque habitumque locorum.* Aut ſic, *Dif. an. cultusque habitumque loc. Quaerit Abantiades. Quaerenti prodidit vnus. Quae ſimul* etc. Aut denique ſic, *Quaerentem protinus vnus Quae ſimul.* Faber vſ. 765 intactum relinquit, ſed vſ. 67 legit vel *cultusque genusque locorum*, vel *moremque* (ſcil. coeli) *habitumque locorum.* Schirach denique emendat vſ. 67 *cultusque habitusque locorum.* 769. Heinſ. con. *qua tu virtute.*

761 In *atriis* conuiuia habebantur. V. Serv. ad Virg. Aen. I, 138. II init. *aurea* vel omnino pulchra, vel inſtructa aureis ornamentis. *Patent*, quae conſpici poſſunt. *paratu*, apparatu. *Cephenes* ſunt Aethiopes. Et legendum haud dubie *Cephenum*. Vid. Var. Lect. Burm. tamen *Cephenis* retinet et cum *regis* coniungit.

764 Finitis demum epulis *vinum* ſumebatur. *Generoſum*, vini nobiliſſimi epitheton, ad ipſum Bacchum translatum. De v. *diffundere* v. ad III, 318. Sequentia eſſe corrupta, quilibet ſponte videt; certe vſ. 767 a manu Ouidii profectus non eſt. Offendit *vnus Lyncides.* Tum quaeſierat Perſeus *habitus*, naturam, genium, *locorum*, et *cultus*, rationem, qua coli ſoleant illa loca laboribus hominum. Lyncides narrat *mores* et *habitus virorum*, quae ſane et ipſa digna ſunt cognitu, ſed ea

Narrat Agenorides, gelido sub Atlante iacentem
Esse locum, solidae tutum munimine molis:
Cuius in introitu geminas habitasse sorores
Phorcydas, vnius partitas luminis vsum:
Id se solerti furtim, dum traditur, astu
Supposita cepisse manu: perque abdita longe,
Deuiaque, et siluis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Perque vias vidisse hominum simulacra, ferarumque
In silicem ex ipsis visa conuersa Medusa:

771 *Agenorides* habebant meliores Ciofani et Heinsii. Vulgo *Abantiades*.

Perseus non quaesiuerat. Quodsi, vt responsio conueniat quaestioni propositae, vtroque loco aut *locorum* aut *virorum* legamus, quod sane Mss. quidam concedant, molesta tamen nunc quidem est illa repetitio, magisque offendit, quam in similibus locis vs. 574 s. 685 et 679. aut 306 — 9, vbi adeo suauitas quaedam inest. Eligat igitur sibi quisque e lectionis varietate, quod sequatur. Non tam *virtute*, quam *artibus*, in hac re opus fuisse, ex Apollod. apparet. Nec Orpheus quidquam praeter δόλον memorat. Iussus autem erat a Polydecte adferre illud caput, quod tum inter ἀδύνατα referebatur. *Crinita draconibus*, caput, cuius crinibus immixti dracones, vs. 791. Apollod. e poëta aliquo, κεφαλὰς περιεσπειραμένας φολίσι δρακόντων.

771 In ea, quae hinc sequitur, narratione praeter exspectatum breuis est Ouid. quamquam Medusae caput propter vim mutandi corpora in primis memorabile in mythicis. Quo iure Perseus *Agenorides* dr. v. ad vs. 606. *Locum* illum antiquiores collocabant in insula Oceani Atlantici (Hesiod. Th. d. l. πέρην Ὠκεανοῖο), recentiores in continente Africae. Pompon. Mel. III, 9, 93 s. *Contra* Aethiopas Hesperios *sunt insulae Gorgades, domus (vt aiunt) aliquando Gorgonum.* Noster, immemor fabulae modo narratae, *sub Atlante*, ad Atlantem. *Gelidus* commune montium epitheton. *Solida illa moles*, tractus montium, forte Atlas ipse. Orpheus d. l. *Atlantis extremis sub praecipitiis.*

774 *Phorcydes*, Phorci et Cetus filiae, Gorgonum sorores, inde ab ortu anus factae, et inde *Graeae dictae*. *geminas* s. duas habet etiam He-

Se tamen horrendae clypei, quod laeua gerebat,
Aere repercusso formam adspexisse Medusae:
Dumque grauis somnus colubrasque ipsamque tenebat,

siod. d. l. quarum nomina Pemphredo et Enyo, sed a caeteris scriptoribus additur tertia, Dino. Cum pater earum a Graecis et Φόρκος et Φόρκυς scriberetur, ipsarum nomen et *Phorcides* et *Phorcydes* efferri potest. Hanc scripturam habet et Eratosth. illam alii praetulerunt. *In introitu* habitabant secundum Aeschyl. in loco subterraneo, erantque custodes, προφύλακες, Gorgonum. Eratosth. *partitas*, partientes, vicissim eo vtentes, παρὰ μέρος ἤμειβον ἀλλήλαις Apollod. Penes quam oculus erat, ea vigilabat. Pherecydes et Aeschyl. addunt, eas et vnius dentis vsum partitas, μονόδοντες. *dum traditur*, ἐν παραδόσει Eratosth. *Supposita*, posita in locum manus Phorcydis. Interceptum earum oculum promisit se esse redditurum, si sibi viam ad Nymphas demonstrarent, a quibus talaria, galeam et parmam ad debellandam Medusam acciperet. Id quod factum. Apollod. Aliter Eratosth. et Hygin. Tum Palaeph. monet, hunc oculum fuisse hominem prudentem, consiliarium Gorgonum, quem ceperit, et viae sibi ducem elegerit Perseus. *Gorgones* tres, Stheno, Euryale, Medusa. Ab Hesiodo vrr. ἄπλητοι, inaccessae. Id quale sit, ex h. l. intell. et procul habitabant secundum Aeschyl. a Phorcidibus. *Saxa* alibi simpliciter *horrentia*, quae erecta eminent, sed h. l. *horrentia siluis*, siluis eminentibus oblita. *tangere domos*, penetrare ad eas. Illa ipsa *saxa*, quorum multis mirae forsan formae, partem fabulae peperisse videntur. *Simulacra* et h. l. inseruire periphrasi putat Drakenb. ad Silium XV, 86. sed nunc vis eius vulgaris retinenda.

781 *clypei aere*, clypeo aeneo. Clypeos autem Veteres habebant adeo politos, vt iis pro speculis vterentur. Hinc supra vs. 349. pro *speculi* vnus Cod. non male *clypei*. Heins. mallet, *clypei orbe*. Male. Apollod. βλέπων εἰς ἀσπίδα χαλκῆν. *Repercussus* actiue, repercutiens. Vid. ad X, 184. Opus autem erat hac circumspectione; nam quicunque Medusam adspexerunt, λάϊνοι τεθνειότες ἐσχήκασιν. Orpheus. Apud eundem Perseus eam non dormientem, sed vigilantem auersam inuadit. *Eripuisse collo*, vt

Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
Pegason, et fratrem, matris de sanguine natos.
Addidit et longi non falsa pericula cursus:
Quae freta, quas terras sub se vidisset ab alto;
Et quae iactatis tetigisset sidera pennis.
Ante exspectatum tacuit tamen. Excipit vnus
E numero procerum, quaerens, cur sola sororum
Gesserit alternis immixtos crinibus angues.
Hospes ait: Quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quaesiti caussam. Clarissima forma,
Multorumque fuit spes inuidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit. Inueni, qui se vidisse referret.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Mineruae
Dicitur. Auersa est, et castos aegide vultus

784 *Eripuisse.* Heins. coni. *exsecuisse* vel *praesecuisse*, sed Burm. defendit Vulg. 797 Quidam, *violasse.*

Valer. Fl. VI, 619. *Caput eripit Auchi.*

784 Cum caput Medusae ense falcato amputasset, illico prosiluit *pennis fugax*, alatus, *Pegasus*, et *frater*, Chrysaor, Geryonis pater. Apollod. Nimia breuitate obscurus est. *Cursus*, iter in aëre, voc. a nauigatione sumto. Verbis *non falsa* tangit vanitatem peregrinantium, qui solent multa mentiri. *Ante exspectatum* etiam VIII, 5. Virg. G. III, 348.

790 *Sola* illa etiam mortalis erat. Hesiod. *spes inuidiosa*, quam cum inuidia et aemulatione mutua sperabant multi; venuste et ex imitatione Propert. II Eleg. 1, 83. *Maecenas nostrae spes inuidiosa iuuentae — conspectior*, pulchrior. *templo.* Secundum Hesiod. Neptunus eam vitiauit in prato, ἐν μαλακῷ λειμῶνι. Nempe *templum*, vt τέμενος, omnis locus Deo consecratus.

802 Dono Mineruae dedit Perseus hoc Medusae caput; illa vero vel in *pectore* s. thorace, vt vult etiam Eratosth. vel secundum antiquiores in Clypeo posuit. Homer. Il. ε, 741. Seriores et hunc et illum eo ornant. In foro Argiuorum conditum hoc caput esse aiebant. Pausan. d. l. Caeterum hi duo

Nata Iouis texit. Neue hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum turpes crinem mutauit in hydros.
Nunc quoque, vt attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in aduerſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

799 *fuiſſet.* Vnus *feciſſet.* Vnde Heinſ. ſuadet, *tuliſſet.*

poſtremi verſus non poſſunt bene ex Ouidii perſona ad-
Perſeo tribui; ipſe enim ca- iecti ſunt.
put adhuc habebat; neque

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER QVINTVS.

Phineus. Dumque ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbae
Atria complentur: nec coniugialia festa

3. *Coniugali* tuentur Regius et Turneb. XIII, 21. *coniugialia*, quod Nauger. suasit, et repertum est in prim. Palat. secundo Vatic. priore Erfurt. et sex aliis etiam metri caussa recepit Heins. Alii, vt vnus Basil. et Calandrae Exc. *connubialia*.

FAB. I, 1 — 235 *Phineus et socii.* Phineus, frater Cephei, cui desponsata erat Andromeda, indigne ferens, ereptam sibi ab aduena sponsam, cum magna armatorum manu irruit in atrium, in quo conuiuium celebrabatur. Hinc magnus tumultus, magna vtrimque caedes. Ad extremum adfertur Medusae caput, quo conspecto Phineus cum sociis reliquis in saxum mutatur. Iam cum Homer. et Virgil. Aen. IX et libris seqq. copiosissimi sint in caedibus diligenter describendis, Noster tam hic, quam XII in pugna Centaurorum, eorum exempla secutus est, et Phinea haud dubie assimilare Turno voluit, pugnanti et ipsi ob praereptam sibi ab aduena sponsam. Notabimus autem in hac carminis parte varietatem pugnantium, qui aetate, vitae genere, patria, ornatu, moribus, mortis genere differebant. Mirari autem licet, ex tot diuersis et distantibus gentibus bellatores in Aethiopia fuisse. Non puto, Ouidium eorum nomina finxisse, sed, vt III, 206 sqq. canum Actaeonis, et ib. 605 sqq. nautarum Tyrrhenorum nomina, ab antiquiore poëta accepit. E scriptoribus, qui restant, tres tantum breuiter huius rei meminerunt, Apollod. II, 4, 3. vbi Phineus *insidiatur* Perseo, Hygin. fab. 64. quo auctore Cepheus ipse cum Agenore, cuius sponsa Andromeda fuerat, insidias struit, et Conon 40. apud quem Andromeda duos procos habet, Phinea et Phoenicem.

2 *Agmen*, coetus. *Fremitus*, promiscuus clamor multorum vna vociferantium. Non erat hymenaeus, quem festis cantibus personarent amici

Qui canat, est clamor; sed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos conuiuia versa tumultus
Adsimulare freto possis; quod saeua quietum
Ventorum rabies motis exasperat vndis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens aeratae cuspidis hastam;
En, ait, en adsum praereptae coniugis vltor.
Nec mihi te pennae, nec falsum versus in aurum
Iuppiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quae te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne haec gratia tantis
Redditur? hac vitam seruatae dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quaeris, ademit,

13 Heins. vel inuitis membranis legendum censet, *quod te*, vt coniungatur cum *facinus*.

ante fores, (XII, 214 f. et Statius Sylu. II, 10, 87,) sed clamor bellicus, ἀλαλητοῖσι quo irruebat turba. *Fera*, vt *saeva*, solent *arma*, proelia, bella dici. Drakenb. ad Sil. IV, 357.

6 Expressit Homer. Il. β, 144. Κινήθη δ' ἀγορὴ, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης etc. Sed Schirachio locutio, *adsimulare possis*, videtur vim comparationis frangere, et prosaicum quoddam redolere. Ferri tamen potest in tali narratione. Mare eleganter dr. *asperari*, *exasperari*, cum commouetur, fluctibus motis inaequale fit et hispidum. Horat. I od. 5, 7. *aspera Nigris aequora ventis.* Vnde et nunc vnus Cod. *nigris vndis.*

9 *Fraxineas hastas* bellatoribus dant poëtae, quia fraxinus et aptissima hastis, et Achillis hasta nobilitata. Plin. XVI, 13. *aeratae cuspidis*, aerata cuspide. *Quatere* et *vibrare* hastam est eius, qui aut minitatur iactum, aut ad pugnam prouocat alterum.

10 *Praeripere*, ante rapere, quod alteri debebatur. Sic *praecipere* Virg. Ecl. III, 98. *Pennis* et *Ioue* patre in primis superbiebat Perseus. IV, 696 — 99. *falsum*, in quos quis fallendi caussa transit. Et in tale aurum mutatus erat Iupiter. Sed Phineus negare nunc vult, Iouem esse eius patrem. Itaque cape, vt I, 754. *falsum genitorem*, et IX, 24 in simili exprobratione, *fictum patrem.* *mittere*, vt βάλλειν, absolute.

13 Haec oratio, quae in rei indignitate demonstranda versatur, conuenit personae senis iusti. *Mens*, vt θυμός,

Sed graue Nereïdum numen, sed corniger Ammon,
Sed quae visceribus veniebat bellua ponto
Exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum
Exigis, vt pereat: luctuque leuabere nostro.
Scilicet haud satis est, quod, te spectante, reuincta est;
Et nullam quod opem patruus sponsusue tulisti:
Insuper, a quoquam quod sit seruata, dolebis;
Praemiaque eripies? quae si tibi magna videntur;
Ex illis scopulis, vbi erant adfixa, petisses:
Nunc sine, qui petiit, per quem haec non orba senectus,
Ferre, quod et meritis et voce est pactus: eumque
Non tibi, sed certae praelatum intellige morti.

18 *ponto* habent plerique, vnde Heinf. recepit. Sed ante eum edeb. *ponti*, quod etiam Quinctil. laudat. 19 *rapta*. Duo Leidd. et tres alii *adempta*. 20 Mff. Bersm. et quinque alii, *Nisi tu*. 26 Mff. Bersm. et quinque alii, *Ex ipsis*. Vossian. et vnus Medic. *Ex illis*, *vbi erat*, *scopulis*. 27 Nonnulli, *Hinc sine*, quod rectius videtur Heinf qui idem auctoritate secundi Palat. Arond. aliorumque mox *haec* deleuit.

ira, insania. Tibul. IV, 3, 7. *Quis furor est, quae mens?* Horat. I Ep. 2, 60. *dolor quid suaserit et mens.* *Dos*, praemium quatenus datur sponso nuptias celebranti. *Vitam seruatae rependere*, operam vitae seruatae compensare.

17 Vid. ad IV, 669. *Corniger*, quia sub arietis forma colebatur a Libycis gentibus. v. Freinsh. ad Curt. IV, 7, 23. *visceribus meis*, filia mea. *Viscera* et σπλάγχνα liberi, amici et quicunque nobis tam cari sunt, vt viscera nostra. *Sed* non sine vi a Nostro passim sic repetitur, cum sententiae coaceruantur. vid. Quinctil. Inst. Or. IX, 3, 48. vbi hic ipse locus ab eo laudatur. Sic et I, 595. *bellua ademit* paullo durius, adempta tibi eo, quod deuoranda proposita erat belluae. *nisi si* bene se habet. v. Heinf. ad Heroidd. IV, 111. Etiam Cic. ad Div. V, 9. *nisi si in Dalmatiam aufugerit.* *exigis*, *vt pereat*, exigebas, vt periret.

22 — 26 Non vrgenda haec sunt; Phineus enim viribus suis nec solus liberare Andromedam, nec Perseo liberanti opem ferre. *spectante*, nempe otiose. — Bene *haec senectus*, vt vs. 222 *hanc animam*. Itaque retinui pronomen, quod Heinf. et Burm. omiserunt. *meritis* id non *pactus* erat, sed idem verbum,

Ille nihil contra: ſed et hunc, et Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusque breui, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Vt ſtetit illa toro; ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: et (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuſpis adhaeſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe reuulſum eſt,
Palpitat, et poſitas adſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras;
Telaque coniiciunt: et ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus; teſtatus Iusque, Fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea, ſe prohibente, moueri,
Bellica Pallas adeſt; et protegit aegide fratrem:
Datque animos. Erat Indus Athis, quem, flumine Gange

36 Viuian. *pectora fregiſſet* ex ſollemni permutatione. 40 *Palpitat.* Multi *calcitrat,* quod ſic etiam XII, 240 et alibi.

quod ſaepe fit, duobus nominibus diuerſo ſenſu accommodatum.

30 *Ille nihil contra* (etiam XII, 232), vt ſolent violenti, cum repelluntur veritatis viribus. — Saepe aliquis haſtam intorquet *viribus* aut *niſu irae*, *doloris* etc. *ferox*, concitus furore. *rumpere pectora* frequentat Noſter. III, 627. VI, 251. Etenim *rumpere* et ſecare, findere. III Am. 10, 32 *rumpit vomer humum*. *Altare* aut *ara*, focus in medio atrio, in quo Dii penates colebantur. vſ. 155.

38 *Fronte.* deeſt *in*. *Vulgus*, milites gregarii. Vſ. 207. *indomita*, ἀδάμαστος, implacabilis. *Coniiciunt,* vna iaciunt. Cf. cum hoc ardore XII, 240 ſ. *ſe prohibente*, prohibere volente, improbante. *ea moueri*, eum tumultum excitari.

46 Heroa, quem inter praeſentiſſima pericula ſeruari volunt, a numine quodam vel tectum, vel admonitum poëtae fingunt. Sic XII, 359 Theſeus *Pallados admonitu* tutus. *Pallas* autem Perſeo in omnibus itineribus aderat. De *aegide* eius locus claſſicus Homer. Il. β, 447 ſqq. *fratrem.* Etiam Orph. de Lap. 15, 42 κασίγνητος Mineruae.

47 *Athis*, puer tener et

Edita, Limnate vitreis peperisse sub antris
Creditur, egregius formâ: quam diuite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrhâ curuum crinale capillos.
Ille quidem iaculo quamuis distantia misso
Figere doctus erat; sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus

48 *antris* pro *vndis* agnoscunt primus Basil. et fragm. Zulichem. vnde recepit Heins. In nomine *Limnate* variant MSS. Heins. scribendum censet *Limnatis*, ἀπὸ τῆς λίμνης. Sic apud Lacedaem. cultam esse *Limnatim* Dianam, sic dictam a Limnis oppido. Addit idem, posse et *Limnacias* legi, nam λιμνακίδας esse nymphas palustres. 53 Pro *curuum crinale* Thuan. Oxon. Berneg. *cohibebat mithra*, quod non contemnendum putat Burm. quia *mithra* Orientalium cultus, in primis mollium virorum erat. Addit, nescire se, an ita absolute ponere *crinale* soleant veteres. 55 *doctior.* Vnus Gronov. *certior*, quod et ipsum rectum esse monet Burm. propter I, 519. At in *tendendo* arcu non tam *certitudo* requiritur, quam *doctrina* s. ars.

mollis, quales solent Orientis populi, quorum etiam ad fastum ornatus, forte adumbratus est e Virg. IX, 581. *vitreis sub* (in) *antris* de Oceano et Eridano et Claudian. 12, 34. 28, 147. *Vitrea sedilia* Clymenes in Oceano Virg. G. IV, 350. Putant intelligi crystallina; ex crystallo enim antra sub mari composita fingi a poëtis. Sed et aqua marina *vitrea* dr. Aen. VII, 759. *vitrea vnda* Fucini. Claudian. 33, 267 *vitreis Oceanus vndis.* Quin adeo Dii marini ipsi *vitrei.* Horat. I od. 17, 20 *vitrea Circe.* Hinc omnia *vitrea*, quae ad Deos marinos pertinent. Virg. G. IV, 335. Nymphae Oceani vellera carpunt *hyali colore fucata*, ὑάλινα, vitrea. Nempe vtrumque vox et de colore viridi et caeruleo dr. quem quoniam mare refert, aeque ac *viridis* et *caeruleus* de omnibus praedicatur, quae ad mare et aquam pertinent. *cultus*, vestitus. *integer*, florens aetate. *chlam. Tyr.* Aen. IV, 137. *Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.* Cf. II, 733. *Crinale*, ornamentum capillos cohibens, noue sic absolute positum, occurrit tamen et Pont. III, 3, 15. Similiter Horat. I ep. 11, 18 *campestre* sic substantiue, cingulum, quo cincti erant lumbi in campo se exercentium. *madidos myrrha.* III, 555. *Monilibus* et torquibus orientales colla ornare

Stipite, qui mediâ poſitus fumabat in aulâ,
Perculit; et fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc vbi laudatos iactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; iunctiſſimus illi
Et comes, et veri non diſſimulator amoris:
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deplorauit Athin; quos ille tetenderat arcus
Adripit: et, Mecum tibi ſint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato laetabere; quo plus
Inuidiae, quam laudis, habes. Haec omnia nondum
Dixerat: emicuit neruo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen ſinuoſa veſte pependit.
Vertit in hunc harpen, ſpectatam caede Meduſae,
Acriſioniades, adigitque in pectus. At ille
Iam moriens, oculis ſub nocte natantibus atrâ
Circumſpexit Athin: ſeque acclinauit in illum;
Et tulit ad manes iunctae ſolatia mortis.

58 *confudit.* Vnus Medic. prior Twisdenii, Thuan. Cantabr. et Francof. *contundit*, quod placet Heinſ. Male. Notio h. v. potius eſt in *fractis.* Eo *confundebantur* lineamenta oris, ne dignoſcerentur.

ſolebant. Iidem arte ſagittaria excellebant. Plin. H. N. VI, 17. Itaque et Horat. I od. 29, 9. de puero Parthico, *Doctus ſagittas tendere Sericas arcu paterno.*

57 *Aula*, i. q. atrium. Putem tamen, reuocandum eſſe *in ari*, quod omnes habent praeter Iun. et vnum Gronov. vnde Burm. accepit *in aula.* XII, 215. *ignibus atria fumant.* 271. *Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris Prunitium torrem*, qui locus noſtro ſimillimus. *Fumus* autem per foramen tecti abibat. *ora*, notas et lineamenta oris. Mox vſ. 292 *diſcuſſi oſſibus oris.* cf. XII, 251. Silius IV, 380 *perfracta in ore cruento Oſſa ſonant.*

59 *Laudatos*, pulchros. XII, 398 *laudata artificum ſigna.* II Am. 1, 93. *laudata facie puellae.* *Iactare* de motibus morientium. X, 721. Virg. Aen. XI, 669. *ſuo ſe in vulnere verſat.* *Iunctiſſimus*, coniunctiſſimus, amiciſſimus. Tales *comites* etiam Aen. IX, 177. 79. *ſub vulnere*, ex vulnere. *ſub* paſſim cauſſam indicat. vid. Schulting. ad Senec. Suaſ. VII. *quo plus* etc. cf. XII, 292. *Puero quae gloria fuſo.*

67 *Penetrabile* actiue, vt

Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
Et Libys Amphimedon, auidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, hamato Perseus petit ense. Sed altis
Exstantem signis, multaeque in pondere massae,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infregitque viro. Rutilum vomit ille cruorem;
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydaemona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,

80 *hamato* Louan. habet pro diuersa lect. vnde Heins. recepit; frigidius enim ei, nec conueniens pugnantium ardori videbatur, quod caeteri habent, *admoto*.

Aen. X, 481 *penetrabile telum*. *Spectantur* ea, quorum natura certis experimentis cognoscitur. — Oculi morientium *natare* drr. quoniam incerto motu fluctuant. Suauissima mors συνθνήσκειν θνήσκουσι φίλοις. Eurip. Suppl. 1006. *se acclinauit*. Aen. IX, 444. Nisus cadens *super exanimem sese proiecit amicum*. *Tulit solatia* etc. vt 191. Florus IV, 18. *magni famam ducis ad inferos secum tulit*.

74 *Syene*, vrbs Aegypti in finibus Aethiopiae sub ipso Cancri tropico. Plin. II, 70 s. 75. Ptolem. IV, 5. *madefacta tep*. ex Aen. IX, 333. *tepefacta cruore Terra torique madent*. Homer. Od. λ, 419. δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν. Nunc vero pro *tepebat* exspectasses aliud verbum, quod lubricitatis notionem inuolueret. Ea enim caussa fuit, cur illi *conciderent lapsi*, i. e. copia poëtica, laberentur. *late* non est vrgendum; etenim adhuc non nisi tres conciderant. *surgentibus*, surgere conantibus.

79 *Bipennis*, securis anceps, πέλεκυς δίστομος, σάγαρις, qua gentes quaedam, vt Amazones, loco gladii vtebantur. Aen. XI, 651. Forma eius expressa in multis monumentis. V. Montefalc. tab. CX n. 7. *hamatus ensis*, harpe. IV, 719. *Crateres*, vasa ampliora, in quibus vinum temperabatur aqua. Amabant autem Veteres *vasa exstantia signis*, i. figuris eminentibus caelata, anaglypha. Cf. XII, 235. *multa in pondere massa*, massa multi ponderis. *ingen-*

Intonſumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumque
Sternit: et adſtructos morientum calcat aceruos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem fruſtra belli, et neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea toruis;
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Iamque remiſſurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe iacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus;
Hypſea Lyncides. Fuit et grandaeuus in illis
Emathion, aequi cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, et inceſſit, ſcelerataque deuouet arma.

88 Vulgo, *exſtructos.* 93 *attrahor* e melioribus praetulit Burm. τῷ *abſtrahor.* 102 *deuouet.* Nonnulli *deuocat,* i. *auocat.* v. Heinſ.

tem. Aen. IX, 346. aliquis ſe tegit poſt magnum cratera. *infregit viro* Lenzius explicat, fregit in viro. Potius capiendum, vt in formula *infringere colaphos.* Vſ. 121 pro eo *illidere.* XII, 237. cratera *miſit in ora.* *Rutilum* etc. Aen. IX, 349. *Purpuream vomit ille animam.* Homer. Il. ξ, 437. κελαινεφὲς αἷμ' ἀπέμεσσεν.

88 *adſtruere*, ſtruere, cumulare. *Calcare* corpora, in primis caput et ceruicem, e ferocia victorum priſcorum. Paſſim ap. Homer. λὰξ προσβαίνει aut λὰξ ἐν στήθεσι βαίνει. Aen. X, 495. *laeuo preſſit pede Exanimem.* Hinc et in venatione ferae nobiliores ſtratae calcabantur. VIII, 425. V. Brouckhuſ. ad Propert. I, 1, 4. vbi ad Amorem hoc translatum.

90 *Error*, ἁμάρτημα, cum quis non ferit ſcopum. Claudian. Rapt. II, 134. *te diſci perculit error.* Etiam ap. Homer. interdum error defert telum in alium, vt Il. ϑ, 302. 311. *Expers belli*, vt XII, 320 Aphidas. — *penſa h. v. vulnus*, accipe pro hoc vulnere vulnus. Cum enim quis facit, vt duae res pares ſint, tum *penſare* alteram altera dr. *defectos*, deſtitutos, priuatos. v. Schwarz. ad Plin. pan. 26.

97 Hactenus cum vno Perſeo pugna; hinc arma ver-

Eripuiſſe caput collo: penniſque fugacem
Pegaſon, et fratrem, matris de ſanguine natos.
Addidit et longi non falſa pericula curſus:
Quae freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto;
Et quae iactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante exſpectatum tacuit tamen. Excipit vnus
E numero procerum, quaerens, cur ſola ſororum
Geſſerit alternis immixtos crinibus angues.
Hoſpes ait: Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quaeſiti cauſſam. Clariſſima forma,
Multorumque fuit ſpes inuidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit, Inueni, qui ſe vidiſſe referret.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Mineruae
Dicitur. Auerſa eſt, et caſtos aegide vultus

784 *Eripuiſſe.* Heinſ. coni. *exſecuiſſe* vel *praeſecuiſſe*, ſed Burm. defendit Vulg. 797 Quidam, *violaſſe.*

Valer. Fl. VI, 619. *Caput eripit Auchi.*

784 Cum caput Meduſae enſe falcato amputaſſet, illico proſiluit *pennis fugax*, alatus, *Pegaſus*, et *frater*, Chryſaor, Geryonis pater. Apollod. Nimia breuitate obſcurus eſt. *Curſus*, iter in aëre, voc. a nauigatione ſumto. Verbis *non-falſa* tangit vanitatem peregrinantium, qui ſolent multa mentiri. *Ante exſpectatum* etiam VIII, 5. Virg. G. III, 348.

790 *Sola* illa etiam mortalis erat. Heſiod. *ſpes inuidioſa*, quam cum inuidia et aemulatione mutua ſperabant multi; venuſte et ex imitatione Propert. II Eleg. 1, 83. *Maecenas noſtrae ſpes inuidioſa iuuentae* — *conſpectior*, pulchrior. *templo.* Secundum Heſiod. Neptunus eam vitiauit in prato, ἐν μαλακῷ λειμῶνι. Nempe *templum*, vt τέμενος, omnis locus Deo conſecratus.

802 Dono Mineruae dedit Perſeus hoc Meduſae caput; illa vero vel in *pectore* ſ. thorace, vt vult etiam Eratoſth. vel ſecundum antiquiores in Clypeo poſuit. Homer. Il. ε, 741. Seriores et hunc et illum eo ornant. In foro Argiuorum conditum hoc caput eſſe aiebant. Pauſan. d. l. Caeterum hi duo

Nata Iouis texit. Neue hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum turpes crinem mutauit in hydros.
Nunc quoque, vt attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in aduerſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

799 *fuiſſet.* Vnus *feciſſet.* Vnde Heinſ. ſuadet, *tuliſſet.*

poſtremi verſus non poſſunt bene ex Ouidii perſona ad-
Perſeo tribui; ipſe enim ca- iecti ſunt.
put adhuc habebat; neque

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER QVINTVS.

Phineus. Dumque ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbae
Atria complentur: nec coniugialia festa

3. *Coniugali:* tuentur Regius et Turneb. XIII, 21. *coniugialia*, quod Nauger. suasit, et repertum est in prim. Palat. secundo Vatic. priore Erfurt. et sex aliis etiam metri caussa recepit Heins. Alii, vt vnus Basil. et Calandrae Exc. *connubialia*.

FAB. I, 1 — 235 *Phineus et socii.* Phineus, frater Cephei, cui desponsata erat Andromeda, indigne ferens, ereptam sibi ab aduena sponsam, cum magna armatorum manu irruit in atrium, in quo conuiuium celebrabatur. Hinc magnus tumultus, magna vtrimque caedes. Ad extremum adfertur Medusae caput, quo conspecto Phineus cum sociis reliquis in saxum mutatur. Iam cum Homer. et Virgil. Aen. IX et libris seqq. copiosissimi sint in caedibus diligenter describendis, Noster tam hic, quam XII in pugna Centaurorum, eorum exempla secutus est, et Phinea haud dubie assimilare Turno voluit, pugnanti et ipsi ob praereptam sibi ab aduena sponsam. Notabimus autem in hac carminis parte varietatem pugnantium, qui aetate, vitae genere, patria, ornatu, moribus, mortis genere differebant. Mirari autem licet, ex tot diuersis et distantibus gentibus bellatores in Aethiopia fuisse. Non puto, Ouidium eorum nomina finxisse, sed, vt III, 206 sqq. canum Actaeonis, et ib. 605 sqq. nautarum Tyrrhenorum nomina, ab antiquiore poëta accepit. E scriptoribus, qui restant, tres tantum breuiter huius rei meminerunt, Apollod. II, 4, 3. vbi Phineus *insidiatur* Perseo, Hygin. fab. 64. quo auctore Cepheus ipse cum Agenore, cuius sponsa Andromeda fuerat, insidias struit, et Conon 40. apud quem Andromeda duos procos habet, Phinea et Phoenicem.

2 *Agmen*, coetus. *Fremitus*, promiscuus clamor multorum vna vociferantium. Non erat hymenaeus, quem festis cantibus personarent amici

Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos conuiuia verſa tumultus
Adſimulare freto poſſis; quod ſaeua quietum
Ventorum rabies motis exaſperat vndis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens aeratae cuſpidis haſtam;
En, ait, en adſum praereptae coniugis vltor.
Nec mihi te pennae, nec falſum verſus in aurum
Iuppiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quae te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne haec gratia tantis
Redditur? hac vitam ſeruatae dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quaeris, ademit,

13 Heinſ. vel inuitis membranis legendum cenſet, *quod te*, vt coniungatur cum *facinus*.

ante fores, (XII, 214 ſ. et Statius Sylu. II, 10, 87,) ſed clamor bellicus, ἀλαλητὸς, quo irruebat turba. *Fera*; vt *ſaeva*, ſolent *arma*, proelia, bella dici. Drakenb. ad Sil. IV, 357.

6 Expreſſit Homer. Il. β, 144. Κινήθη δ' ἀγορὴ, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης etc. Sed Schirachio locutio, *adſimulare poſſis*, videtur vim comparationis frangere, et proſaicum quoddam redolere. Ferri tamen poteſt in tali narratione. Mare eleganter dr. *aſperari*, *exaſperari*, cum commouetur, fluctibus motis inaequale fit et hiſpidum. Horat. I od. 5, 7. *aſpera Nigris aequora ventis*. Vnde et nunc vnus Cod. *nigris vndis*.

9 *Fraxineas haſtas* bellatoribus dant poëtae, quia fraxinus et aptiſſima haſtis, et Achillis haſta nobilitata. Plin. XVI, 13. *aeratae cuſpidis*, aerata cuſpide. *Quatere* et *vibrare* haſtam eſt eius, qui aut minitatur iactum, aut ad pugnam prouocat alterum.

10 *Praeripere*, ante rapere, quod alteri debebatur. Sic *praecipere* Virg. Ecl. III, 98. *Pennis* et *Ioue* patre in primis ſuperbiebat Perſeus. IV, 696 — 99. *falſum*, in quos quis fallendi cauſſa tranſit. Et in tale aurum mutatus erat Iupiter. Sed Phineus negare nunc vult, Iouem eſſe eius patrem. Itaque cape, vt I, 754. *falſum genitorem*, et IX, 24 in ſimili exprobratione, *fictum patrem*. *mittere*, vt βάλλειν, abſolute.

13 Haec oratio, quae in rei indignitate demonſtranda verſatur, conuenit perſonae et ſenis iuſti. *Mens*, vt θυμὸς,

Sed graue Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quae viſceribus veniebat bellua ponto
Exſaturanda meis. Illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. Niſi ſi, crudelis, id ipſum
Exigis, vt pereat: luctuque leuabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod, te ſpectante, reuincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſusue tuliſti:
Inſuper, a quoquam quod ſit ſeruata, dolebis;
Praemiaque eripies? quae ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, vbi erant adfixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem haec non orba ſenectus,
Ferre, quod et meritis et voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certae praelatum intellige morti.

18 *ponto* habent plerique, vnde Heinſ. recepit. Sed ante eum edeb. *ponti*, quod etiam Quinctil. laudat. 19 *rapta*. Duo Leidd. et tres alii *ademta*. 20 Mſſ. Berſm. et quinque alii, *Niſi tu*. 26 Mſſ. Berſm. et quinque alii, *Ex ipſis*. Voſſian. et vnus Medic. *Ex illis*, *vbi erat*, *ſcopulis*. 27 Nonnulli, *Hinc ſine*, quod rectius videtur Heinſ. qui idem auctoritate ſecundi Palat. Arond. aliorumque mox *haec* deleuit.

ira, inſania. Tibul. IV, 3, 7. *Quis furor eſt*, *quae mens?* Horat. I Ep. 2, 60. *dolor quid ſuaſerit et mens*. *Dos*, praemium quatenus datur ſponſo nuptias celebranti. *Vitam ſeruatae rependere*, operam vitae ſeruatae compenſare.

17 Vid. ad IV, 669. *Corniger*, quia ſub arietis forma colebatur a Libycis gentibus. v. Freinsh. ad Curt. IV, 7, 23. *viſceribus meis*, filia mea. *Viſcera* et σπλάγχνα liberi, amici et quicunque nobis tam cari ſunt, vt viſcera noſtra. *Sed* non ſine vi a Noſtro paſſim ſic repetitur, cum ſententiae coaceruantur. vid. Quinctil. Inſt. Or. IX, 3, 48. vbi hic ipſe locus ab eo laudatur. Sic et I, 595. *bellua ademit* paullo durius, ademta tibi eo, quod deuoranda propoſita erat belluae. *niſi ſi* bene ſe habet. v. Heinſ. ad Heroidd. IV, 111. Etiam Cic. ad Div. V, 9. *niſi ſi in Dalmatiam aufugerit*. *exigis*, *vt pereat*, exigebas, vt periret.

22 — 26 Non vrgenda haec ſunt; Phineus enim viribus ſuis nec ſolus liberare Andromedam, nec Perſeo liberanti opem ferre. *ſpectante*, nempe otioſe. — Bene *haec ſenectus*, vt vſ. 222 *hanc animam*. Itaque retinui pronomen, quod Heinſ. et Burm. omiſerunt. *meritis* id non *pactus* erat, ſed idem verbum,

Ille nihil contra: ſed et hunc, et Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusque breui, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Vt ſtetit illa toro; ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: telòque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: et (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuſpis adhaeſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe reuulſum eſt,
Palpitat, et poſitas adſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras;
Telaque coniiciunt: et ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus; teſtatus Iusque, Fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea, ſe prohibente, moueri,
Bellica Pallas adeſt; et protegit aegide fratrem:
Datque animos. Erat Indus Athis, quem, flumine Gange

36 Viuian. *pectora fregiſſet* ex ſollemni permutatione. 40 *Palpitat.* Multi *calcitrat*, quod ſic etiam XII, 240 et alibi.

quod ſaepe fit, duobus nominibus diuerſo ſenſu accommodatum.

30 *Ille nihil contra* (etiam XII, 232), vt ſolent violenti, cum repelluntur veritatis viribus. — Saepe aliquis haſtam intorquet *viribus* aut *niſu irae*, *doloris* etc. *ferox*, concitus furore. *rumpere pectora* frequentat Noſter. III, 627. VI, 251. Etenim *rumpere* et ſecare, findere. III Am. 10, 32 *rumpit vomer humum*. *Altare* aut *ara*, focus in medio atrio, in quo Dii penates colebantur. vſ. 155.

38 *Fronte.* deeſt *in*. *Vulgus*, milites gregarii. Vſ. 207. *indomita*, ἀδάμαστος, implacabilis. *Coniiciunt*, vna iaciunt. Cf. cum hoc ardore XII, 240 ſ. *ſe probibente*, prohibere volente, improbante. *ea moueri*, eum tumultum excitari.

46 Heroa, quem inter praeſentiſſima pericula ſeruari volunt, a numine quodam vel tectum, vel admonitum poëtae fingunt. Sic XII, 359 Theſeus *Pallados admonitu* tutus. *Pallas* autem Perſeo in omnibus itineribus aderat. De *aegide* eius locus claſſicus Homer. Il. β, 447 ſqq. *fratrem.* Etiam Orph. de Lap. 15, 42 κασίγνητος Mineruae.

47 *Athis*, puer tener et

Edita, Limnate vitreis peperisse sub antris
Creditur, egregius formâ: quam diuite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrhâ curuum crinale capillos.
Ille quidem iaculo quamuis distantia misso
Figere doctus erat; sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus

48 *antris* pro *vndis* agnoscunt primus Basil. et fragm. Zulichem. vnde recepit Heins. In nomine *Limnate* variant Mss. Heins. scribendum censet *Limnatis*, ἀπὸ τῆς λίμνης. Sic apud Lacedaem. cultam esse *Limnatim* Dianam, sic dictam a Limnis oppido. Addit idem, posse et *Limnacias* legi, nam λιμνακίδας esse nymphas palustres. 53 Pro *curuum crinale* Thuan. Oxon. Berneg. *cohibebat mithra*, quod non contemnendum putat Burm. quia *mithra* Orientalium cultus, in primis mollium virorum erat. Addit, nescire se, an ita absolute ponere *crinale* soleant veteres. 55 *doctior.* Vnus Gronov. *certior*, quod et ipsum rectum esse monet Burm. propter I, 519. At in *tendendo* arcu non tam *certitudo* requiritur, quam *doctrina* s. ars.

mollis, quales solent Orientis populi, quorum etiam ad fastum ornatus, forte adumbratus est e Virg. IX, 581. *vitreis sub* (in) *antris* de Oceano et Eridano et Claudian. 12. 34. 28, 147. *Vitrea sedilia* Clymenes in Oceano Virg. G. IV, 350. Putant intelligi crystallina; ex crystallo enim antra sub mari composita fingi a poëtis. Sed et aqua marina *vitrea* dr. Aen. VII, 759. *vitrea vnda* Fucini. Claudian. 33, 267 *vitreis Oceanus vndis.* Quin adeo Dii marini ipsi *vitrei.* Horat. I od. 17, 20 *vitrea Circe.* Hinc omnia *vitrea*, quae ad Deos marinos pertinent. Virg. G. IV, 335. Nymphae Oceani vellera carpunt *hyali colore fucata*, ὑάλινα, vitrea. Nempe vtrumque voc. et de colore viridi et caeruleo dr. quem quoniam mare refert, aeque ac *viridis* et *caeruleus* de omnibus praedicatur, quae ad mare et aquam pertinent. *cultus*, vestitus. *integer*, florens aetate. *chlam. Tyr.* Aen. IV, 137. *Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.* Cf. II, 733. *Crinale*, ornamentum capillos cohibens; noue sic absolute positum, occurrit tamen et Pont. III, 3, 15. Similiter Horat. I ep. 11, 18 *campestre* sic substantiue, cingulum, quo cincti erant lumbi in campo se exercentium. *madidos myrrha.* III, 555. *Monilibus* et torquibus orientales colla ornare

Stipite, qui mediâ positus fumabat in aulâ,
Perculit; et fractis confudit in ossibus ora.
Hunc vbi laudatos iactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas; iunctissimus illi
Et comes, et veri non dissimulator amoris:
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deplorauit Athin; quos ille tetenderat arcus
Adripit: et, Mecum tibi sint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato laetabere; quo plus
Inuidiae, quam laudis, habes. Haec omnia nondum
Dixerat: emicuit neruo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen, spectatam caede Medusae,
Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
Iam moriens, oculis sub nocte natantibus atrâ
Circumspexit Athin: seque acclinauit in illum;
Et tulit ad manes iunctae solatia mortis.

58 *confudit.* Vnus Medic. prior Twisdenii, Thuan. Cantabr. et Francof. *contundit*, quod placet Heins. Male. Notio h. v. potius est in *fractis.* Eo *confundebantur* lineamenta oris, ne dignoscerentur.

solebant. Iidem arte sagittaria excellebant. Plin. H. N. VI, 17. Itaque et Horat. I od. 29, 9. de puero Parthico, *Doctus sagittas tendere Sericas arcu paterno.*

57 *Aula*, i. q. atrium. Putem tamen, reuocandum esse *in ara*, quod omnes habent praeter Iun. et vnum Gronov. vnde Burm. accepit *in aula.* XII, 215. *ignibus atria fumant.* 271. *Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris Prunitium torrem*, qui locus nostro simillimus. *Fumus* autem per foramen tecti abibat. *ora*, notas et lineamenta oris. Mox vs. 292 *discussi ossibus oris.* cf. XII, 251. Silius IV, 380 *perfracta in ore cruento Ossa sonant.*

59 *Laudatos*, pulchros. XII, 398 *laudata artificum signa.* II Am. I, 93. *laudata facie puellae.* *Iactare* de motibus morientium. X, 721. Virg. Aen. XI, 669. *suo se in vulnere versat.* *Iunctissimus*, coniunctissimus, amicissimus. Tales *comites* etiam Aen. IX, 177. 79. *sub vulnere*, ex vulnere. *sub* passim caussam indicat. vid. Schulting. ad Senec. Suas. VII. *quo plus* etc. cf. XII, 292. *Puero quae gloria fuso.*

67 *Penetrabile* actiue, vt

Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
Et Libys Amphimedon, auidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, hamato Perseus petit ense. Sed altis
Exstantem signis, multaeque in pondere massae,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infregitque viro. Rutilum vomit ille cruorem;
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydaemona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,

80 *hamato* Louan. habet pro diuersa lect. vnde Heins. recepit; frigidius enim ei, nec conueniens pugnantium ardori videbatur, quod caeteri habent, *admoto*.

Aen. X, 481 *penetrabile telum*. *Spectantur* ea, quorum natura certis experimentis cognoscitur. — Oculi morientium *natare* drr. quoniam incerto motu fluctuant. Suauissima mors συνθνήσκειν θνήσκουσι φίλοις. Eurip. Suppl. 1006. *se acclinauit*. Aen. IX, 444. Nisus cadens *super exanimem sese proiecit amicum*. *Tulit solatia* etc. vt 191. Florus IV, 18. *magni famam ducis ad inferos secum tulit*.

74 *Syene*, vrbs Aegypti in finibus Aethiopiae sub ipso Cancri tropico. Plin. II, 70 s. 75. Ptolem. IV, 5. *madefacta tep.* ex Aen. IX, 333. *tepefacta cruore Terra torique madent*. Homer. Od. λ, 419. δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν. Nunc vero pro *tepebat* exspectasses aliud verbum, quod lubricitatis notionem inuolveret. Ea enim caussa fuit, cur illi *conciderent lapsi*, i. e. copia poëtica, laberentur. *late* non est vrgendum; etenim adhuc non nisi tres conciderant. *surgentibus*, surgere conantibus.

79 *Bipennis*, securis anceps, πέλεκυς δίστομος, σάγαρις, qua gentes quaedam, vt Amazones, loco gladii vtebantur. Aen. XI, 651. Forma eius expressa in multis monumentis. V. Montefalc. tab. CX n. 7. *hamatus ensis*, harpe. IV, 719. *Crateres*, vasa ampliora, in quibus vinum temperabatur aqua. Amabant autem Veteres *vasa exstantia signis*, i. figuris eminentibus caelata, anaglypha. Cf. XII, 235. *multa in pondere massa*, massa multi ponderis. *ingen-*

Intonſumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumque
Sternit: et adſtructos morientum calcat aceruos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem fruſtra belli, et neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea toruis,
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Iamque remiſſurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hîc quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe iacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus;
Hypſea Lyncides. Fuit et grandaeuus in illis
Emathion, aequi cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, et inceſſit, ſcelerataque deuouet arma.

88 Vulgo, *exſtructos.* 93 *attrahor* e melioribus praetulit Burm. τῷ *abſtrahor.* 102 *deuouet.* Nonnulli *deuocat*, i. *auocat.* v. Heinſ.

tem. Aen. IX, 346. aliquis ſe tegit poſt magnum cratera. *infregit viro* Lenzius explicat, fregit in viro. Potius capiendum, vt in formula *infringere colaphos.* Vſ. 121 pro eo *illidere.* XII, 237. cratera *miſit in ora.* *Rutilum* etc. Aen. IX, 349. *Purpuream vomit ille animam.* Homer. Il. ξ, 437. κελαινεφὲς αἷμ' ἀπεμέσσεν.

88 *adſtruere*, ſtruere, cumulare. *Calcare* corpora, in primis caput et ceruicem, e ferocia victorum priſcorum. Paſſim ap. Homer. λὰξ προσβαίνει aut λὰξ ἐν στήθεσι βαίνει. Aen. X, 495. *laeuo preſſit pede Exanimem.* Hinc et in venatione ferae; nobiliores ſtratae calcabantur. VIII, 425. V. Brouckhuſ. ad Propert. I, 1, 4. vbi ad Amorem hoc translatum.

90 *Error*, ἁμάρτημα, cum quis non ferit ſcopum. Claudian. Rapt. II, 134. *te diſci perculit error.* Etiam ap. Homer. interdum error defert telum in alium, vt Il. ϑ, 302. 311. *Expers belli*, vt XII, 320 Aphidas. — *penſa h. v. vulnus*, accipe pro hoc vulnere vulnus. Cum enim quis facit, vt duae res pares ſint, tum *penſare* alteram altera dr. *defectos*, deſtitutos, priuatos. v. Schwarz. ad Plin. pan. 26.

97 Hactenus cum vno Perſeo pugna; hinc arma ver-

Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit ense caput; quod protinus incidit arae:
Atque ibi semanimi verba exsecrantia lingua
Edidit, et medios animam exspirauit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque et caestibus Ammon
Inuicti, vinci si possent caestibus enses,
Phineâ cecidere manu: Cererisque sacerdos
Ampucus, albenti velatus tempora vittâ.
Tu quoque, Iäpetide, non hos adhibendus in vsus;
Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moueres;
Iussus eras celebrare dapes, festumque canendo.
Cui procul adstanti, plectrumque imbelle tenenti,

112 Heinf. coni. *sed quo.*

tuntur et in Cephenum proceres.

104 *demetere*, vt θερίζειν et ἀμᾷν frequenter pro trucidare et amputare. vid. Heinf. ad h. l. et Valken. Diatrib. in Eurip. Reliq. p. 225. Vituperatus est Homer. Il. κ, 457. quod loquentis caput pulueri miscetur. At ille nihil aliud vult, nisi inter loquendum caput esse resectum. Verum h. l. caput iam resectum verba edit, vt VI, 558 lingua exsecta, et XI, 53.

110 *Albens vitta* insigne sacerdotum. XIII, 643. Prifcis temporibus in regalibus conuiuiis musicus adhibebatur, qui laudes heroum resque diuinas ad citharam caneret. Cic. Tusc. I, 2. Quinctil. I, 10, 10. Talis erat Demodocus in conuiuio Alcinoi Od. θ, 62 sqq. et Iopas in conuiuio Didus Aen. I, 740. *Iapetide.* Hemsterh. ad Aristoph. Plut. 207. intel. Prometheum, Iapeti filium; quod nemo, opinor, probabit. *vsus*, negotia. *citharam cum voce* qui *mouet*, qui voce accinit citharae, citharoedus dr. Infra vs. 332. *vocalia ora mouere.* *celebrare dapes*, augere hilaritatem conuiuantium. Caeterum in compositione vss. 111 — 13 negligentiam quandam obseruabis, quam etiam Lenzius notauit, qui monet profici aliquid, si post *moueres* interpunctio maxima adhibeatur, et ad *tu quoque* subint. cecidisti. Putat etiam, vs. 113 melius afore. Mihi vero nec verba *non hos adhib. in vsus*, placent, quae melius se haberent, si ille coactus esset vna pugnare.

114 *imbelle*, leue, si comparetur cum armis. Alibi *imbellis cithara* aut *lyra*. non apta rebus magnis canendis,

Pettalus, Irridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus: et laeuo mucronem tempore figit.
Concidit, et digitis morientibus ille retentat
Fila lyrae: caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Oſſibus illidit mediae ceruicis. At ille
Procubuit terrae, mactati more iuuenci.
Demere tentabat laeui quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates. Tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridae Coruthi, lignoque cohaeſit.
Haerenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;

118 Olim edeb. *caſuque fuit.* Heinſ. ex melioribus, *canit.* Burm. in *caſuque canit* cacophonon eſſe ratus ſuaſit *fugit*, h. e. caſu viri ad terram, et inde morte conſecuta carmen aufugit et deſiit.

ſed amori et voluptati inſerviens. Brouckh. ad Propert. IV, 6, 36. Sarcaſmo illi, *Stygiis cane caetera* ſimilis eſt alius XII, 321 ſ. Mirum autem eſt, illum nec inter tumultum deſiiſſe citharam cum voce mouere. *Retentat*, iterum tentat, pergit tangere, pulſare *fila lyrae* ſ. fides. Infra 339 *praetentare chordas.* In luſu ſeq. Noſtro praeiuerat Ennius, *cumque caput caderet, carmen tuba ſola peregit, Et, pereunte viro, raucum ſonus aere cucurrit.* Imitatus eum eſt et Silius IV, 173. *caſuque* etc. Locus varie lectus et acceptus. *caſu* non eſt, forte, ſed, lapſu. *concidit — caſuque*, et concidens, *canit miſerab. carmen*, edit voces miſerabiles. Sed bene de muſico, *canit carmen. miſerabile*, miſericordiam commouens. Cic. Attic. XIV, 10. *laudari miſerabiliter.* Caeterum vt hic muſicus, ſic Aen. IX, 774 ſqq. poëta intereſt praelio et occiditur.

120 *Repagula* ſ. ligna transverſa, quibus fores muniebantur, vtrique poſti inſerta erant, et, vt e vſ. 127 colligas, in parte ſuperiore. *Procubuit terrae*, vt 197. *proſternere humi.* VII, 578. *terrae iacens.*

123 *Demere.* Cic. dixit *conuellere repagula. robora*, repagula roborea. *Cinyps*, pars Libyae cum flumine cognomini. *Marmaridae* inter Aegyptum et Cyrenen incolebant. Plin. V, 6. *fixa eſt.* Simile quid XII, 331. 387. *haurire*, confodere, tranſfigere, *latus* dixit iam Lucret.

Sed retinente manum moriens e poste pependit.
Sternitur et Menaleus, Perseïa castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri;
Diues agri Dorylas; quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris aceruos.
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. Quem postquam vulneris auctor
Singultantem animam, et versantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
De tot agris terrae: corpusque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quae nare recepta
Ceruice exacta est, in partesque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna iuuat; Clytiumque, Claninque

131 Iac. Gronov. pro *tollebat* coni. *cogebat*. Sed v. Burm.

V, 1323. ex Homeric. ἀφύσσειν. Schirach. metaph. inde ductam putat, quod exhauriatur sanguis. Melius haud dubie Heyn. ad Virg. Aen. II, 600. quia hauriendo penetretur vase immisso et diffindatur aqua. Exempla multa h. locutionis e poëtis et historicis collegit Drakenb. ad Silium V, 524.

128 *Castra secutus*, pugnans pro Perseo. XII, 285. *sit fortis castrorum turba tuorum*. *Nasamones*, Cyrenen incolebant. Plin. V, 5. vbi et de fertilitate agri Cyrenaici. Et omnino Africa πυροφόρος. In nummis cum spicis et cornu Copiae cernitur. Ibi Romani immensas possessiones habebant. *Ditissimus agri* etiam Aen. X, 563. *latius*, latiores agros. *Tolli* eleganter drr. quae ex agris redeunt et colliguntur. Sic et Fast. IV, 560.

134 *Singultare*, cum singultu s. motibus conuulsiuis exhalare. Aen. IX, 333 *truncus sanguine singultans*. 415. *longis singultibus ilia pulsat*.

139 *in partes em. am.* διαμπερὲς tale telum ab Homero vr. — *librata*. V. ad III, 311. *Libratione* illa vis maxima addebatur telis; itaque et Aen. IX, 418. *librata hasta* it Tago *per tempus vtrumque*. — *momordit iac.* iaculum haesit in ore. Homer. Il. ε, 75. ψυχρὸν δ' ἕλε χαλκὸν ὀδοῦσιν.

Matre ſatos vna, diuerſo vulnere fudit.
Nam Clytii per vtrumque graui librata lacerto
Fraxinus acta femur: iaculum Clanis ore momordit.
Occidit et Celadon Mendeſius: occidit Aſtreus,
Matre Palaeſtina, dubio genitore creatus.
Aethionque ſagax quondam ventura videre;
Tunc aue deceptus falſa: regisque Thoactes
Armiger, et caeſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus vnum
Opprimere eſt animus. Coniurata vndique pugnant
Agmina pro cauſſa, meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, et noua coniux;
Cum genitrice, fauent, vlulatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemitusque cadentum:
Pollutosque ſemel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renouataque proelia miſcet.
Circueunt vnum Phineus, et mille ſecuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
Praeter vtrumque latus, praeterque et lumen, et aures.

144 *Mendes*, oppidum Aegypti et nomos ad oſtium Nili, quod inde Mendeſium. Plin. V, 9 ſ. 9. et 10 ſ. 11. *videre ventura*, in videndis venturis. *aue deceptum*, quo minus interitum ſuum praevideret. Silius V, 405 *vanis deceptus in alite ſignis.* Hoc quoque ex Homer. et Virg. Etenim Il. β, 859 Myſis praeerat Ennomus augur, qui οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσσατο κῆρα μέλαιναν. Aen. IX, 327 Rhamnes *Turno gratiſſimus augur: Sed non augurio potuit depellere peſtem.*

149 Pugnae deſcriptio interrumpitur aliquamdiu. *meritum fidemque* reſpicit vſ. 28. *Fauent* aut *ſtudent* qui ſpectantes dictis et factis declarant, cui parti dediti ſint. *pro parte*, parti. *vlulatus*, clamor feminarum. XII, 226. *femineo clamore ſonat domus.* *ſuperat*, obſtrepit, ἀντιφωνεῖ. Vt *Pallas* et *Fortuna*, ſic et *Bellona* huic pugnae intererat. *Penates* ſtabant in ipſo atrio ad focum. Ii *polluebantur* ſanguine iniuſte fuſo. Ita grauiter ornauit illud: aucta eſt caedes ſemel coepta. Satis fuiſſet, *renouat proelia*, ſed plenius, *renouata miſcet.* Et milites pugnantes *miſcent* proelia, Virg. G. II, 282. et qui animos eorum excitant ad pugnandum.

158 *hiberna*, quam procellae in terram deiiciunt. Aen. X, 801 ſqq. *Tela coniiciunt*,

Adplicat hinc humeros ad magnae ſaxa columnae:
Tutaque terga gerens, aduerſaque in agmina verſus,
Suſtinet inſtantes. Inſtabant parte ſiniſtra
Choanius Molpeus, dextra Nabataeus Ethemon.
Tigris vt, auditis diuerſa valle duorum
Exſtimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit, vtro potius ruat: et ruere ardet vtroque:
Sic dubius Perſeus, dextra laeuane feratur,
Molpea traiecti ſubmouit vulnere cruris;
Contentusque fuga eſt. Neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: et, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit: et extrema percuſſae parte columnae
Lamina diſſiluit; dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perſeus, et inermia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.

169 Optimus Florent. *fugae*, quod non contemnendum videtur Heinſ. quem vide ad XV, 513 et Freinshem. ad Curt. VI, 2. 172 Neſcit Burm. annon rectius *extremae percuſſa*, quod in ſex libris.

velut effuſa ſi quando grandine nimbi Praecipitant. Cf. IX, 668. Ap. Homer. Il. μ, 156 vero tela νιφάδες ὥς πίπτον ἔραζε.

160 Similem Alexandri pugnam referunt Curt. IX, 5 et Iuſtin. XII, 9. quam minime credibilem, et ex hac Perſei fabula fictam putat Burm. *adplicare* verb. propr. in hac re. *ad ſaxa*, ſaxis. Atria autem media *magnae* olim innitebantur *columnae.*

163 A *Chaonibus*, qui ex antiquiſſima Pelaſgorum ſtirpe erant, vetuſtiſſimis temporibus pars Epiri habitabatur. Strabo p. 498. Plin. IV. prooem. Male autem *Chaonius* et *Nabataeus* (V. ad I, 61) hic iunguntur. Non igitur dubitaui e Micylli coniectura *Choanius* exhibere. Probat eam etiam Harduin. ad Plin. VI, 28 ſ. 32. vbi de *Chaonis*, Arabiae incolis, agitur. *Tigris* etc. Bene delecta ſimilitudo. Homer. vero et Virg. cum *leone impaſto* potius, quem *veſana fames ſtimulat*, fortem bellatorem comparant. Aen. IX, 339.

170 *Furere*, μαίνεσθαι θύειν saepe bono ſenſu de milite acriter pugnante. Brouckh. ad Propert. IV, 6, 56. Sed

Verum vbi virtutem turbae ſuccumbere vidit,
Auxilium Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam. Vultus auertite veſtros,
Si quis amicus adeſt: et Gorgonis extulit ora.
Quaere alium, tua quem moueant miracula, dixit
Theſcelus: vtque manu iaculum fatale parabat
Mittere, in hoc haeſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidae gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec vltra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim caelauerat auro,
Adſpice, ait, Perſeu, noſtrae primordia gentis:

178 Heinſ. malebat *ipſo*.

idem et iratorum eſt. *non circumſpectis*, non antea ponderatis, h. nimiis. *Exigere enſem* ſummam virium intentionem notare, docuit Barth. ad Stat. VI Theb. 718. *dominus*, qui vtitur aliqua re. *Cyllenide*, quam a Cyllenio ſ. Mercurio acceperat. vid. ad IV, 726. Etiam Orph. Lith. 15, 45. ἅρπην Κυλληνίδα habet.

177 Serius hoc auxilio vtitur vt fortitudinem antea oſtentaret. *Hoſtis*, Gorgo olim occiſa. Eius capite in pugna cum Gigantibus ſimiliter vtitur Minerua ap. Claudian. 37, 93 ſqq. *extulit*. IV, 655. *prodidit ora*. *miracula*, magicae artes, vſ. 197. *moueant*, terreant. *fatale* Rode vertit *den toedtlichen*. Sic ſane *telum fatale* Aen. XII, 919 et alibi. At nunc nemo illo interficiebatur. Ergo *fatale* potius eſt, quod arreptum cauſſa fuit ipſi mutationis. *haeſit ſignum* exquiſite, factum eſt ſignum. *Geſtus* illi aut ſimiles notati haud dubie iam ab antiquiore poëta. Etenim etiam in Polydectae et amicorum transformatione, obſeruante Apollod. II, 4, 3. τῶν ἰδόντων, ὁποῖον ἕκαστος ἔτυχε σχῆμα ἔχων, ἀπελιθώθη. Hoc ergo Noſter et IV, 551 ſqq. ſecutus eſt.

187 Sic Turnus in clypeo Inachum fluuium, quia ab Inacho genus ducebat, caelatum habebat. Aen. VII, 789. *primordia*, origo. *Cadere ab aliquo* per breuiloquentiam dr. is, qui interfectus ab eo cadit. Exempla habet Burm. Magnum autem Veteribus erat ſolatium, a magno viro cadere. vid. ad IX, 6–

Magna feres tacitas solatia mortis ad vmbras
A tanto cecidisse viro. Pars vltima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas, nec sunt ea peruia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi iuuenem magica arma mouentem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus:
Immotusque silex, armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito poenam subiere: sed vnus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concreuit oborto:
Quem ratus Astyages etiamnum viuere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages, naturam traxit eamdem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est mediâ de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnae:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visâ.
Poenitet iniusti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? Simulacra videt diuersa figuris;
Agnoscitque suos, et nomine quemque vocatos
Poscit opem: credensque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Auertitur; atque ita supplex,
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remoue fera monstra, tuaeque

199 Maxima pars Codd. *filet*, quod probat Viuian. 212 Vulgo *vocatum*. Multi *vocando* aut *vocato*. 215 Varietates sunt, *confessas*, *conflexas*, *conuersas*, *complosas*.

196 *Torpere* verb. ambiguae significationis, cum et de saxi natura, et de homine inerti dicatur. *Vestigia*, pedes.

202 *Concreuit*, immobilis est factus. Eleganter Pont. II, 11, 10. *concretus dolor*, cum quis ita obstupescit, vt sine motu stet, veluti in saxum mutatus. *trahere* vt II, 236. *media de plebe*. Aen. IX, 373. *multam sine nomine plebem*. *Corpora* saepe pro hominibus. Aen. II, 18 *delecta virum corpora*.

215 Victos se Veteres *confitebantur* sublatis *manibus*, vt docet Faber Agon. I, 8.

Saxificos vultus, quaecumque ea, tolle Medusae.
Tolle precor: non nos odium, regniue cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge mouimus arma.
Caussa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget, nihil, ô fortissime, praeter
Hanc animam concede mihi: tua cetera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, et magnum munus inerti est,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monumenta per aeuum;
Inque domo soceri semper spectabere nostri,
Vt mea se sponsi soletur imagine coniux.
Dixit: et in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obuerterat ore.
Tunc quoque conanti sua flectere lumina, ceruix
Diriguit, saxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissaeque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum coniuge muros *Proetus.*
Intrat, et immeriti vindex vltorque parentis

236 Cod. Leid. *fines* et pro varia lect. *portus.*

obliqua brachia habebat supplicans Phineus, cum obstupefactus pedem retro ferret, vultumque, ne mutaretur, auerteret. *fera monstra*, κε-φαλὴ δεινοῖο πελώρου Il. ε, 741. *Saxificus*, in saxum conuertens; vox ab Ouidio, vt videtur, facta ad formam *vulnificus.*

225 Lenzius interpungit post *possum*, *tribuisse* autem coniungit cum seqq. quamquam non negat, *tribuisse* posse capi pro *tribuere.* Hoc forte melius. Horat. A. P. *poteras dixisse*, dicere. Et ita passim. *Vt mea se sponsi* etc. Temere hoc additum; etenim Andromeda mox relinquebat cum Perseo paternam domum. — *Submissae*, supplices. Cic. Planc. 10. *tribubus me submisi et supplicaui. Obnoxius* nunc proprie, qui conscius sibi malae rei cedit alteri. vid. Parei Lexic. crit. h. v.

FAB. II, 236 — 249 *Perseus* cum *Andromeda* in patriam redit, atque *Proetum* et *Polydecten* in saxa conuertit.

236 *patrios muros*, Argos

Adgreditur Proetum: nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Proetus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce,
Torua colubriferi superauit lumina monstri.
Polydectes Te tamen, o paruae rector, Polydecta, Seriphi,
Nec iuuenis virtus, per tot spectata labores,

vrbem, quam etsi tenebat Proetus, tamen intrare Perseus poterat. Non igitur erat, cur Burm. praeferret *fines* aut *portus*.

237 Heins. ex Naugerii Mss. dedit *immeritae*, vt *parens* hic sit Danaë; quae quo iure dicatur *immerita*, et quam iniuriam ei a Proeto illatam vlcisci voluerit Perseus, non inuenio. Verum haud dubie vidit Lactant. in Argum. h. fab. qui per *parentem*, auum Acrisium intel. quem etiam *immeritum*, non bene de Perseo meritum (Arca enim inclusum Persea cum matre in mare proiecerat), *vindicare*, in reguum, quo pulsus a fratre erat, restituere voluerit. Rectius tamen *immeritum* interpretaberis, qui talem sortem non meruerat, vt a fratre regno exueretur. Abantis filii regnum paternum ita inter se diuiserant, vt *Acrisius* Argis maneret, *Proetus* Tirynthem et alia possideret. Dissidia inter eos orta esse, etiam Pausan. II. p. 145 narrat, sed Proetum *Acrisioneas possedisse arces*, Argos vrbem occupasse, nec ab illo, uec ab alio auctore traditur.

242 *Polydectes*, rex Seriphi (quae fuit vna ex Cycladibus), frater Dictyis, qui Dictys Persea cum matre in arca ad insulam delatum educandum curauerat. Polydectes autem, Danaës amore captus, sed Hippodamiae nuptias simulans, cum munera ab amicis colligeret, quibus Hippodamiam emeret, Perseus vltro promisit, se vel Gorgonis caput allaturum, quibus promissis vt staret, eum impulit Polydectes. Reuersus comperit, matrem cum Dictye ob Polydectae violentiam ad aras confugisse; qua re commotus illum cum sociis in saxa mutat. Sic Apollod. II, 4, 1 — 4. Cf. Schol. Apollon. IV, 1091 et Schol. Pindari P. 10, 72. 12, 18. Zenob. I, 42. Hygin. fab. 63. 64. 273. Exstiterant olim Aeschyli Polydectes, Sophoclis Danaë, Euripidis Danaë et Dictys. Sed in primis Pherecydem seriores mythologi secuti esse videntur. Persea cum Medusae capite in Seriphon redeuntem pinxerat Polygnotus. Pausan. p. 52.

Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudes; fictamque Meduſae
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſaeo ſilicem ſine ſanguine fecit.
Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde caua circumdata nube Seriphon *Colloquium*
Deſerit, a dextra Cythno, Gyaroque relictis. *Muſ.*
Quaque ſuper pontum via viſa breuiſſima, Thebas, *c. Pal-*
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita *lade.*
Conſtitit; et doctas ſic eſt adfata ſorores:

244 *durus.* Fert. Medic. et Genev. *dirus.* 246 Plurimi Codd. *detractas.* V. Corte ad Salluſt. Iug. 53 extr. 252 *Cythno.* Mſſ. omnes *Cypro.* Quae inſula cum remota nimis ſit a Seripho, varie hoc nomen ab Edd. tentatum eſt. *Cythno* correxit Nauger. Et ſic Planudes habet in metaphr. graeca. *Cythnus* et *Gyarus* e numero Cycladum ſunt.

244 *durus*, inexorabilis, vt Faſt. IV, 111. *dura puella.* Et h. l. bene opp. τῷ *mollierant.* Otioſe additum *nec iniqua* etc. *detrectare*, minuere, detrahere gloriae alterius. *Parcere oculis* alibi eſt, iis non vti, Tibul. I, 2, 23. ſed h. l. eos auertere. Non autem *regis* tantum *ora* mutauit, ſed et amicorum. Pherecyd. Pindar. Apollod. Fabulam Strabo X, p. 487 e ſaxoſa Seriphi natura explicat, Οὕτω δ' ἐςὶ πετρώδης ἡ νῆσος, ὥςε ὑπὸ τῆς Γοργόνος τοῦτο παθεῖν αὐτήν φασιν οἱ κωμῳδοῦντες. Apud Hygin. fab. 273, qui haud dubie Aeſchylum ſecutus eſt, Polydectae funebres ludos Perſeus facit.

FAB. III, 250 — 678 *Muſarum colloquia cum Pallade.* Pallas, relicto Perſeo, Heliconem petit, vbi Muſae ei narrant, 1, vim, quam ſibi parauerit *Pyreneus*, 250 — 293. 2, Certamen, quod ſibi fuerit cum *Pieridibus*, qua occaſione multae metamorphoſes commemorantur.

Aurigena, χρυσογενής, χρυσόπατρος, quem Iupiter in aurum conuerſus genuerat. Sic *draconigena* et alia, quae ſupra legimus. Perplacet Schirachio hoc epith. quod nobilem habeat audaciam. *ſe dedit comitem* exquiſitius, quam, fuit comes. *Se dare* enim omnino drr. qui interſunt aut adſunt aliis, ad eos ſe applicant. *caua nube*, vt, qui aquam ingrediuntur, *curuata aqua* cinguntur. Virg. G. IV,

Fama noui fontis nostras peruenit ad aures;
Dura Medusaei quem praepetis vngula rupit.
Is mihi caussa viae: volui mirabile monstrum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Vranie: Quaecumque est caussa videndi
Has tibi, Diua, domos, animo gratissima nostro es.
Vera tamen fama est; et Pegasus huius origo
Fontis, et ad latices deducit Pallada sacros.
Quae mirata diu factas pedis ictibus vndas,
Siluarum lucos circumspicit antiquarum,
Antraque, et innumeris distinctas floribus herbas:
Felicesque vocat pariter studiique, locique
Mnemonidas, quam sic adfata est vna sororum:

257 *rupit.* Vnus Ciofan. et septem Heinsii, *fecit.* Hinc Heins. coni. *fregit.* 258 *monstrum* pro *factum* reuocauit Heins. e Cantabr. priore Erfurt. secundo Medic. et aliis quibusdam. 264 *factas.* Oxon. *fractas.* 268 Olim ed. *Maeonidas.* Vetustiores Mss. *Memnonidas*, vnde Heins. cor. *Mnemonidas*, et sic optimus Florent.

361. *Helicon virginibus* s. Musis consecratus, quo tempore earum cultus e Thracia in Boeotiam transiit. *Potitur* loco, qui eo peruenit. *Sorores* vrr. et Furiae IV, 470. atque Parcae Horat. II, 3, 15. sed Musae *doctae sorores*, quod epitheton ab iis ad poëtas in primis translatum est.

256 *noui fontis*, quem a forma Hippocrenes nomen accepisse putant. Sed vndecunque ei impositum sit, etymologica eius interpretatio fab. ministrauit. Etiam Troezenii cum fontem haberent cognominem, mythum ad se traxerunt. Pausan. II, 31. *Medusaeus praepes*, Pegasus e sanguine Medusae ortus. IV, 784. De significatione τοῦ *praepes* iam olim disputabant Grammatici. Omnino celerem notat, et nunc substantiue equum celerem. *monstrum*, fons mirabili modo inuentus. Sic *mirabile monstrum* etiam Virg. Aen. III, 26. *rupit* melius, quam, *fecit.* mox factas *pedis ictibus* vndas. Pr. *rumpitur*, scinditur, terra, vnde fons exit.

261 *animo grat. n.* Notat Heins. esse hemistichium Homeric. ἐμῷ κεχαρισμένη θυμῷ. *origo*, auctor, vt I, 79. *tamen*, autem. Fons ille *Pegaseae aquae* ap. Claudian. 55, 4. et *Bellerophontei humor equi* Propert. III, 2, 2.

265 Helicon praestabat soli bonitate, consitus erat arboribus, fruticibus et herbis tam saluberrimis, quam suauissimi odoris. In eo lucus

O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers; meritoque probas, artesque locumque;
Et gratam sortem, tutae modo simus, habemus.
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes, dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur; et nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio, Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, iniustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia. Vidit euntes;
Nostraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognorat enim) consistite, dixit;
Nec dubitate, precor, tecto graue sidus et imbrem
(Imber erat) vitare meo: subiere minores
Saepe casas Superi. Dictis et tempore motae

269 *tulisset.* Iunian. et sex alii, *vocasset.*

Musarum, ad laeuam fons Aganippe. Pausan. Boeot. p. 763 sqq. *felices studii*, deest, respectu. Horat. I. Sat. 9, 11. *felix cerebri.* Virg. *felix uteri*, et in nostro opere III, 132 Mss. nonnulli *exsilii felix*; *Mnemonides* a graeco μνήμων; inde et Mnemosynes filiae dictae.

269 Blanda et vrbana compellatio. *opera maiora*, nempe bellica. *chorus*, numerus, coetus, quamquam Musae et *choros* instituebant. Hesiod. Theog. 7. Suauiter additum, *virgineus*; virgines enim facile terrentur. Et virgineo terrori conueniunt et sqq. *dirusque — vertitur. Pyreneus* e Thracia coloniam deduxit in Boeotiam, atque vel ruditate sua vel bello Musas inde fugasse dici potuit. *Se recipere* aut *colligere* dicuntur, qui ex magna animi perturbatione ad tranquillitatem redeunt.

276 *Daulis*, vrbs Phocidis, ex qua via ducebat ad Parnassi iuga. Pausan. Phoc. p. 807 s. *Templa Parn.* nempe Apollinis et Bacchi, qui ibi colebantur. Rode, *zu den Höhen des P.*

280 *Consistere* proprie dicuntur, qui a cursu aut itinere quiescunt. Burm. *sidus*, tempestas, quia ortus siderum et occasus tempestates concitat. Flor. II, 8, 8. *hoc velut sidere Asiatici belli mota tempestas.* Sed Burm. mallet, *graue frigus*, quia poëtae *graue sidus* vocare soleant acrem solem et inde vehementem calorem; sed hunc non conuenire imbri, quia,

Sed retinente manum moriens e poste pependit.
Sternitur et Menaleus, Perseïa castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri;
Diues agri Dorylas; quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris aceruos.
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. Quem postquam vulneris auctor
Singultantem animam, et versantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
De tot agris terrae: corpusque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quae nare recepta
Ceruice exacta est, in partesque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna iuuat; Clytiumque, Claninque

131 Iac. Gronov. pro *tollebat* coni. *cogebat*. Sed v. Burm.

V, 1323. ex Homeric. ἀφύσσειν. Schirach. metaph. inde ductam putat, quod exhauriatur sanguis. Melius haud dubie Heyn. ad Virg. Aen. II, 600. quia hauriendo penetretur vase immisso et diffindatur aqua. Exempla multa h. locutionis e poëtis et historicis collegit Drakenb. ad Silium V, 524.

128 *Castra secutus*, pugnans pro Perseo. XII, 285. *sit fortis castrorum turba tuorum.* *Nasamones*, Cyrenen incolebant. Plin. V, 5. vbi et de fertilitate agri Cyrenaici. Et omnino Africa πυροφόρος. In nummis cum spicis et cornu Copiae cernitur. Ibi Romani immensas possessiones habebant. *Ditissimus agri* etiam Aen. X, 563. *latius*, latiores agros. *Tolli* eleganter drr. quae ex agris redeunt et colliguntur. Sic et Fast. IV, 560.

134 *Singultare*, cum singultu s. motibus conuulsiuis exhalare. Aen. IX, 333 *truncus sanguine singultans.* 415. *longis singultibus ilia pulsat.*

139 *in partes em. am.* διαμπερὲς tale telum ab Homero vr. — *librata.* V. ad III, 311. *Libratione* illa vis maxima addebatur telis; itaque et Aen. IX, 418. *librata hasta* it Tago *per tempus vtrumque.* — *momordit iac.* iaculum haesit in ore. Homer. Il. ε, 75. ψυχρὸν δ' ἕλε χαλκὸν ὀδοῦσιν.

Matre ſatos vna, diuerſo vulnere fudit.
Nam Clytii per vtrumque graui librata lacerto
Fraxinus acta femur: iaculum Clanis ore momordit.
Occidit et Celadon Mendeſius: occidit Aſtreus,
Matre Palaeſtina, dubio genitore creatus.
Aethionque ſagax quondam ventura videre;
Tunc aue deceptus falſa: regisque Thoactes
Armiger, et caeſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus vnum
Opprimere eſt animus. Coniurata vndique pugnant
Agmina pro cauſſa, meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, et noua coniux;
Cum genitrice, fauent, vlulatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemitusque cadentum:
Pollutosque ſemel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renouataque proelia miſcet.
Circueunt vnum Phineus, et mille ſecuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
Praeter vtrumque latus, praeterque et lumen, et aures.

144 *Mendes*, oppidum Aegypti et nomos ad oſtium Nili, quod inde Mendeſium. Plin. V, 9 ſ. 9. et 10 ſ. 11. *videre ventura*, in videndis venturis. *aue deceptum*, quo minus interitum ſuum praevideret. Silius V, 405 *vanis deceptus in alite ſignis.* Hoc quoque ex Homer. et Virg. Etenim Il. β, 859 Myſis praeerat Ennomus augur, qui οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσσατο κῆρα μέλαιναν. Aen. IX, 327 Rhamnes *Turno gratiſſimus augur: Sed non augurio potuit depellere peſtem.*

149 Pugnae deſcriptio interrumpitur aliquamdiu. *meritum fidemque* reſpicit vſ. 28. *Fauent* aut *ſtudent* qui ſpectantes dictis et factis declarant, cui parti dediti ſint. *pro parte*, parti. *vlulatus*, clamor feminarum. XII, 226. *femineo clamore ſonat domus.* *ſuperat*, obſtrepit, ἀντιφωνεῖ. Vt *Pallas* et *Fortuna*, ſic et *Bellona* huic pugnae intereſſat. *Penates* ſtabant in ipſo atrio ad focum. Ii *polluebantur* ſanguine iniuſte fuſo. Ita grauiter ornauit illud: aucta eſt caedes ſemel coepta. Satis fuiſſet, *renouat proelia*, ſed plenius, *renouata miſcet.* Et milites pugnantes *miſcent* proelia, Virg. G. II, 282. et qui animos eorum excitant ad pugnandum.

158 *hiberna*, quam procellae in terram deiiciunt. Aen. X, 801 ſqq. *Tela coniiciunt,*

Adplicat hinc humeros ad magnae saxa columnae:
Tutaque terga gerens, aduersaque in agmina versus,
Sustinet instantes. Instabant parte sinistra
Choanius Molpeus, dextra Nabataeus Ethemon.
Tigris vt, auditis diuersâ valle duorum
Exstimulata fame mugitibus armentorum,
Nescit, vtro potius ruat: et ruere ardet vtroque:
Sic dubius Perseus, dextra laeuane feratur,
Molpea traiecti submouit vulnere cruris;
Contentusque fuga est. Neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: et, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: et extrema percussae parte columnae
Lamina dissiluit; dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus, et inermia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.

169 Optimus Florent. *fugae*, quod non contemnendum videtur Heins. quem vide ad XV, 513 et Freinshem. ad Curt. VI, 2.
172 Nescit Burm. annon rectius *extremae percussa*, quod in sex libris.

velut effusa si quando grandine nimbi Praecipitant. Cf. IX, 668. Ap. Homer. Il. μ, 156 vero tela ψιάδες ὣς πῖπτον ἔραζε.

160 Similem Alexandri pugnam referunt Curt. IX, 5 et Iustin. XII, 9. quam minime credibilem, et ex hac Persei fabula fictam putat Burm. *adplicare* verb. propr. in hac re. *ad saxa*, saxis. Atria autem media *magnae* olim innitebantur *columnae*.

163 A *Chaonibus*, qui ex antiquissima Pelasgorum stirpe erant, vetustissimis temporibus pars Epiri habitabatur. Strabo p. 498. Plin. IV. prooem. Male autem *Chaonius* et *Nabataeus* (V. ad I, 61) hic iunguntur. Non igitur dubitaui e Micylli coniectura *Choanius* exhibere. Probat eam etiam Harduin. ad Plin. VI, 28 s. 32. vbi de *Chaonis*, Arabiae incolis, agitur. *Tigris* etc. Bene delecta similitudo. Homer. vero et Virg. cum *leone impasto* potius, quem *vesana fames stimulat*, fortem bellatorem comparant. Aen. IX, 339.

170 *Furere*, μαίνεσθαι θύειν, saepe bono sensu de milite acriter pugnante. Brouckh. ad Propert. IV, 6, 56. Sed

Verum vbi virtutem turbae ſuccumbere vidit,
Auxilium Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam. Vultus auertite veſtros,
Si quis amicus adeſt: et Gorgonis extulit ora.
Quaere alium, tua quem moueant miracula, dixit
Theſcelus: vtque manu iaculum fatale parabat
Mittere, in hoc haeſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidae gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec vltra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim caelauerat auro,
Adſpice, ait, Perſeu, noſtrae primordia gentis:

178 Heinſ. malebat *ipſo*.

idem et iratorum eſt. *non circumſpectis*, non antea ponderatis, h. nimiis. *Exigere enſem* ſummam virium intentionem notare, docuit Barth. ad Stat. VI Theb. 718. Et *dominus*, qui vtitur aliqua re. *Cyllenide*, quam a Cyllenio ſ. Mercurio acceperat. vid. ad IV, 726. Etiam Orph. Lith. 15, 45. ἅρπην Κυλληνίδα habet.

177 Serius hoc auxilio vtitur vt fortitudinem antea oſtentaret. *Hoſtis*, Gorgo olim occiſa. Eius capite in pugna cum Gigantibus ſimiliter vtitur Minerua ap. Claudian. 37, 93 ſqq. *extulit*. IV, 655. *prodidit ora*. *miracula*, magicae artes, vſ. 197. *moueant*, terreant. *fatale* Rode vertit *den toedtlichen*. Sic ſane *telum fatale* Aen. XII, 919 et alibi. At nunc nemo illo interficiebatur. Ergo *fatale* potius eſt, quod arreptum cauſſa fuit ipſi mutationis. *haeſit ſignum* exquiſite, factum eſt ſignum. *Geſtus* illi aut ſimiles notati haud dubie iam ab antiquiore poëta. Etenim etiam in Polydectae et amicorum transformatione, obſeruante Apollod. II, 4, 3. τῶν ἰδόντων, ὁποῖον ἕκαστος ἔτυχε σχῆμα ἔχων, ἀπελιθώθη. Hoc ergo Noſter et IV, 551 ſqq. ſecutus eſt.

187 Sic Turnus in clypeo Inachum fluuium, quia ab Inacho genus ducebat, caelatum habebat. Aen. VII, 789. *primordia*, origo. *Cadere ab aliquo* per breuiloquentiam dr. is, qui interfectus ab eo cadit. Exempla habet Burm. Magnum autem Veteribus erat ſolatium, a magno viro cadere. vid. ad IX, 6.

Magna feres tacitas solatia mortis ad vmbras
A tanto cecidisse viro. Pars vltima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas, nec sunt ea peruia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi iuuenem magica arma mouentem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus:
Immotusque silex, armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito poenam subiere: sed vnus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concreuit oborto:
Quem ratus Astyages etiamnum viuere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages, naturam traxit eamdem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est mediâ de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnae:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visâ.
Poenitet iniusti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? Simulacra videt diuersa figuris;
Agnoscitque suos, et nomine quemque vocatos
Poscit opem: credensque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Auertitur; atque ita supplex,
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remoue fera monstra, tuaeque

199 Maxima pars Codd. *silet*, quod probat Viuian. 212 Vulgo *vocatum*. Multi *vocando* aut *vocito*. 215 Varietates sunt, *confessas*, *conflexas*, *conuersas*, *complosas*.

196 *Torpere* verb. ambiguae significationis, cum et de saxi natura, et de homine inerti dicatur. *Vestigia*, pedes.

202 *Concreuit*, immobilis est factus. Eleganter Pont. II, 11, 10. *concretus dolor*, cum quis ita obstupescit, vt sine motu stet, veluti in saxum mutatus. *trahere* vt II, 236. *media de plebe*. Aen. IX, 373. *multam sine nomine plebem*. *Corpora* saepe pro hominibus. Aen. II, 18 *delecta virum corpora*.

215 Victos se Veteres *confitebantur* sublatis *manibus*, vt docet Faber Agon. I, 8.

Saxificos vultus, quaecumque ea, tolle Medusae.
Tolle precor: non nos odium, regniue cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge mouimus arma.
Caussa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget, nihil, ô fortissime, praeter
Hanc animam concede mihi: tua cetera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, et magnum munus inerti est,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monumenta per aeuum;
Inque domo soceri semper spectabere nostri,
Vt mea se sponsi soletur imagine coniux.
Dixit: et in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obuerterat ore.
Tunc quoque conanti sua flectere lumina, ceruix
Diriguit, saxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissaeque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum coniuge muros *Proetus.*
Intrat, et immeriti vindex vltorque parentis

236 Cod. Leid. *fines* et pro varia lect. *portus.*

obliqua brachia habebat supplicans Phineus, cum obstupefactus pedem retro ferret, vultumque, ne mutaretur, auerteret. *fera monstra*, κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου Il. ε, 741. *Saxificus*, in saxum conuertens; vox ab Ouidio, vt videtur, facta ad formam *vulnificus.*

225 Lenzius interpungit post *possum*, *tribuisse* autem coniungit cum seqq. quamquam non negat, *tribuisse* posse capi pro *tribuere.* Hoc forte melius. Horat. A. P. *poteras dixisse*, dicere. Et ita passim. *Vt mea se sponsi* etc. Temere hoc additum; etenim Andromeda mox relinquebat cum Perseo paternam domum. — *Submissae*, supplices. Cic. Planc. 10. *tribubus me submisi et supplicaui.* *Obnoxius* nunc proprie, qui conscius sibi malae rei cedit alteri. vid. Parei Lexic. crit. h. v.

FAB. II, 236 — 249 *Perseus* cum *Andromeda* in patriam redit, atque *Proetum* et *Polydecten* in saxa conuertit.

236 *patrios muros*, Argos

Adgreditur Proetum: nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Proetus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce,
Torua colubriferi ſuperauit lumina monſtri.
Polydectes Te tamen, o paruae rector, Polydecta, Seriphi,
Nec iuuenis virtus, per tot ſpectata labores,

vrbem, quam etſi tenebat Proetus, tamen intrare Perſeus poterat. Non igitur erat, cur Burm. praeferret *fines* aut *portus*.

237 Heinſ. ex Naugerii Mſſ. dedit *immeritae*, vt *parens* hic ſit Danaë; quae quo iure dicatur *immerita*, et quam iniuriam ei a Proeto illatam vlciſci voluerit Perſeus, non inuenio. Verum haud dubie vidit Lactant. in Argum. h. fab. qui per *parentem*, auum Acriſium intel. quem etiam *immeritum*, non bene de Perſeo meritum (Arca enim incluſum Perſea cum matre in mare proiecerat), *vindicare*, in reguum, quo pulſus a fratre erat, reſtituere voluerit. Rectius tamen *immeritum* interpretaberis, qui talem ſortem non meruerat, vt a fratre regno exueretur. Abantis filii regnum paternum ita inter ſe diuiſerant, vt *Acriſius* Argis maneret, *Proetus* Tirynthem et alia poſſideret. Diſſidia inter eos orta eſſe, etiam Pauſan. II p. 145 narrat, ſed Proetum *Acriſioneas poſſediſſe arces*, Argos vrbem occupaſſe, nec ab illo, uec ab alio auctore traditur.

242 *Polydectes*, rex Seriphi (quae fuit vna ex Cycladibus), frater Dictyis, qui Dictys Perſea cum matre in arca ad inſulam delatum educandum curauerat. Polydectes autem, Danaës amore captus, ſed Hippodamiae nuptias ſimulans, cum munera ab amicis colligeret, quibus Hippodamiam emeret, Perſeus vltro promiſit, ſe vel Gorgonis caput allaturum, quibus promiſſis vt ſtaret, eum impulit Polydectes. Reuerſus comperit, matrem cum Dictye ob Polydectae violentiam ad aras confugiſſe; qua re commotus illum cum ſociis in ſaxa mutat. Sic Apollod. II, 4, 1 — 4. Cf. Schol. Apollon. IV, 1091 et Schol. Pindari P. 10, 72. 12, 18. Zenob. I, 42. Hygin. fab. 63. 64. 273. Exſtiterant olim Aeſchyli Polydectes, Sophoclis Danaë, Euripidis Danaë et Dictys. Sed in primis Pherecydem ſeriores mythologi ſecuti eſſe videntur. Perſea cum Meduſae capite in Seriphon redeuntem pinxerat Polygnotus. Pauſan. p. 52.

Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudes; fictamque Meduſae
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſaeo ſilicem ſine ſanguine fecit.
Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde caua circumdata nube Seriphon
Deſerit, a dextra Cythno, Gyaroque relictis. *Colloquium Muſ. c. Pallade.*
Quaque ſuper pontum via viſa breuiſſima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Conſtitit; et doctas ſic eſt adfata ſorores:

244 *durus*. Fert. Medic. et Genev. *dirus*. 246 Plurimi Codd. *detractas*. V. Corte ad Sallust. Iug. 53 extr. 252 *Cythno*. Mſſ. omnes *Cypro*. Quae inſula cum remota nimis ſit a Seripho, varie hoc nomen ab Edd. tentatum eſt. *Cythno* correxit Nauger. Et ſic Planudes habet in metaphr. graeca. *Cythnus* et *Gyarus* e numero Cycladum ſunt.

244 *durus*, inexorabilis, vt Faſt. IV, 111. *dura puella*. Et h. l. bene opp. τῷ *mollierant*. Otioſe additum *nec iniqua* etc. *detrectare*, minuere, detrahere gloriae alterius. *Parcere oculis* alibi eſt, iis non vti, Tibul. I, 2, 23. ſed h. l. eos auertere. Non autem *regis* tantum *ora* mutauit, ſed et amicorum. Pherecyd. Pindar. Apollod. Fabulam Strabo X, p. 487 e ſaxoſa Seriphi natura explicat, Οὕτω δ' ἐςὶ πετρώδης ἡ νῆσος, ὥςε ὑπὸ τῆς Γοργόνος τῦτο παθεῖν αὐτήν φασιν οἱ κωμῳδῦντες. Apud Hygin. fab. 273, qui haud dubie Aeſchylum ſecutus eſt, Polydectae funebres ludos Perſeus facit.

FAB. III, 250 — 678 *Muſarum colloquia cum Pallade.* Pallas, relicto Perſeo, Heliconem petit, vbi Muſae ei narrant, 1, vim, quam ſibi parauerit *Pyreneus*, 250 — 293. 2, Certamen, quod ſibi fuerit cum *Pieridibus*, qua occaſione multae metamorphoſes commemorantur.

Aurigena, χρυσογενὴς, χρυσόπατρος, quem Iupiter in aurum conuerſus genuerat. Sic *draconigena* et alia, quae ſupra legimus. Perplacet Schirachio hoc epith. quod nobilem habeat audaciam. *ſe dedit comitem* exquiſitius, quam, fuit comes. *Se dare* enim omnino drr. qui interſunt aut adſunt aliis, ad eos ſe applicant. *caua nube*, vt, qui aquam ingrediuntur, *curuata aqua* cinguntur. Virg. G. IV,

Faṁa noui fontis noſtras peruenit ad aures;
Dura Meduſaei quem praepetis vngula rupit.
Is mihi cauſſa viae: volui mirabile monſtrum
Cernere: vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Vranie: Quaecumque eſt cauſſa videndi
Has tibi, Diua, domos, animo gratiſſima noſtro es.
Vera tamen fama eſt; et Pegaſus huius origo
Fontis, et ad latices deducit Pallada ſacros.
Quae mirata diu factas pedis ictibus vndas,
Siluarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, et innumeris diſtinctas floribus herbas:
Feliceſque vocat pariter ſtudiique, locique
Mnemonidas, quam ſic adfata eſt vna ſororum:

257 *rupit.* Vnus Ciofan. et ſeptem Heinſii, *fecit.* Hinc Heinſ. coni. *fregit.* 258 *monſtrum* pro *factum* reuocauit Heinſ. e Cantabſ. priore Erfurt. ſecundo Medic. et aliis quibusdam. 264 *factas.* Oxon. *fractas.* 268 Olim ed. *Maeonidas.* Vetuſtiores Mſſ. *Memnonidas*, vnde Heinſ. cor. *Mnemonidas*, et ſic optimus Florent.

361. *Helicon virginibus* ſ. Muſis conſecratus, quo tempore ſubſtanearum cultus e Thracia in Boeotiam tranſiit. *Potitur* loco, qui eo peruenit. *Sorores* vrr. et Furiae IV, 470. atque Parcae Horat. II, 3, 15. ſed Muſae *doctae ſorores*, quod epitheton ab iis ad poëtas in primis translatum eſt.

256 *noui fontis*, quem a forma Hippocrenes nomen accepiſſe putant. Sed vndecunque ei impoſitum ſit, etymologica eius interpretatio fab. miniſtrauit. Etiam Troezenii cum fontem haberent cognominem, mythum ad ſe traxerunt. Pauſan. II, 31. *Meduſaeus praepes*, Pegaſus e ſanguine Meduſae ortus. IV, 784. De ſignificatione τȣ͂ *praepes* iam olim diſputabant Grammatici. Omnino celerem notat, et nunc ſubſtantiue equum celerem. *monſtrum*, fons mirabili modo inventus. Sic *mirabile monſtrum* etiam Virg. Aen. III, 26. *rupit* melius, quam, *fecit.* mox factas *pedis ictibus* vndas. Pr. *rumpitur*, ſcinditur, terra, vnde fons exit.

261 *animo grat. n.* Notat Heinſ. eſſe hemiſtichium Homeric. ἐμῷ κεχαρισμένη θυμῷ. *origo*, auctor, vt I, 79. *tamen*, autem. Fons ille *Pegaſeae aquae* ap. Claudian. 55, 4. et *Bellerophontei humor equi* Propert. III, 2, 2.

265 Helicon praeſtabat ſoli bonitate, conſitus erat arboribus, fruticibus et herbis tam ſaluberrimis, quam ſuauiſſimi odoris. In eo lucus

O, niſi te virtus opera ad maiora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers; meritoque probas, artesque locumque;
Et gratam ſortem, tutae modo ſimus, habemus.
Sed (vetitum eſt adeo ſceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes, dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur; et nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio, Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, iniuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſia. Vidit euntes;
Noſtraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognorat enim) conſiſtite, dixit;
Nec dubitate, precor, tecto graue ſidus et imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Saepe caſas Superi. Dictis et tempore motae

269 *tuliſſet.* Iunian. et ſex alii, *vocaſſet.*

Muſarum, ad laeuam fons Aganippe. Pauſan. Boeot. p. 763 ſqq. *felices ſtudii,* deeſt, reſpectu. Horat. I. Sat. 9, 11. *felix cerebri.* Virg. *felix vteri*, et in noſtro opere III, 132 Mſſ. nonnulli *exſilii felix*; *Mnemonides* a graeco μνήμων i inde et Mnemoſynes filiae dictae.

269 Blanda et vrbana compellatio. *opera maiora,* nempe bellica. *chorus,* numerus, coetus, quamquam Muſae et *choros* inſtituebant. Heſiod. Theog. 7. Suauiter additum, *virgineus*; virgines enim facile terrentur. Et virgineo terrori conueniunt et ſqq. *dirusque — vertitur.* *Pyreneus* e Thracia coloniam deduxit in Boeotiam, atque vel ruditate ſua vel bello Muſas inde fugaſſe dici potuit. *Se recipere* aut *colligere* dicuntur, qui ex magna animi perturbatione ad tranquillitatem redeunt.

276 *Daulis*, vrbs Phocidis, ex qua via ducebat ad Parnaſſi iuga. Pauſan. Phoc. p. 807 ſ. *Templa Parn.* nempe Apollinis et Bacchi, qui ibi colebantur. Rode, *zu den Höhen des P.*

280 *Conſiſtere* proprie dicuntur, qui a curſu aut itinere quieſcunt. Burm. *ſidus*, tempeſtas, quia ortus ſiderum et occaſus tempeſtates concitat. Flor. II, 8, 8. *hoc velut ſidere Aſiatici belli mota tempeſtas.* Sed Burm. mallet, *graue frigus*, quia poëtae *graue ſidus* vocare ſoleant acrem ſolem et inde vehementem calorem; ſed hunc non conuenire imbri, quia,

Adnuimusque viro, primasque intrauimus aedes.
Deſierant imbres; victoque Aquilonibus Auſtro
Fuſca repurgato fugiebant nubila coelo.
Impetus ire fuit: claudit ſua tecta Pyreneus:
Vimque parat, quam nos ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaque via eſt vobis, erit et mihi, dixit, eadem;
Seque iacit vecors e ſummae culmine turris;
Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens, ſcelerato ſanguine tinctam.
Pierides. Muſa loquebatur. Pennae ſonuere per auras:
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; et linguae quaerit, tam certa loquentes,
Vnde ſonent: hominemque putat Ioue nata locutum:

292 *diſcuſſique* pro *diſcuſſisque* ex optimo Florent. dedit Heinſ.
297 Heinſ. malit, *hominumque loquentum*.

cum ille cadat, vehementia ſideris frangatur; quae omnia fruſtra ab eo monita ſunt.

284 *primas aedes*, atrium.

291 *Vecors*, iniecta ei inſania. *turris*, regia.

293 Fabulae ſenſum deprehendiſſe ſibi videtur Saſſtius. Putat enim, Pyren. hunc fuiſſe malum poëtam, qui, etiamſi alis h. e. ingenio poëtico deſtitutus fuerit, tamen volare voluerit, et, parum procedente opera, quaſi vim inferre Muſis, ſed qui fruſtra deſudauerit, *der ſich den Kopf vergeblich zerbrochen habe.*

294 — extr. *Certamen Muſarum cum Pieridibus.* Pauſan. Boeot. p. 765. auctor eſt, *Pierum* Macedonem *Theſpias* veniſſe, ibique inſtituiſſe, vt ex Thracum diſciplina nouem Muſae iis nominibus, quibus adhuc appellantur, colerentur. Ex aliorum autem opinione ipſum habuiſſe nouem filias, quas Muſarum nominibus inſignierit. Hoc earum certamen e Nicandro refert etiam Anton. Lib. IX. Eo auctore Muſarum cantu tota rerum natura delinita eſt, Pieridum contra ſtrepitu tenebris inuoluta. Victae Pierides in nouem diuerſas aues mutantur.

Pennae ſonuere, auditus eſt clangor alarum. *ſalutantum.* Nempe aues illae a Graecis et Romanis docebantur reddere in primis vocem χαῖρε. Perſius Prol. 8. *Tam certa loquentes.* Sonus ille non vtcunque ſimulabat vocem humanam, ſed quam ſimillimus ei erat, adeo vt hominis vox credi poſſet. Martial. XIV,

Ales erat: numeroque nouem, ſua fata querentes,
Inſtiterant ramis imitantes omnia picae.
Miranti ſic orſa Deae Dea: Nuper et iſtae
Auxerunt volucrem victae certamine turbam.
Pieros has genuit Pellaeis diues in aruis.
Paeonis Euippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam nouies, nouies paritura, vocauit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum;
Perque tot Haemonias, et per tot Achaïdas vrbes
Huc venit, et tali committunt praelia voce;
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere; nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deae: nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque ſumus. Vel cedite victae
Fonte Meduſaeo, et Hyantea Aganippe:

310 *Theſpiades.* Nonnulli *Aonides.*

76. *Pica loquax certa dominum te voce ſaluto, Si me non videas, eſſe negabis auem.* Eodem ſenſu ſupra II, 668. *certi hinnitus.* Contra Quinctil. Inſt. II, 1, 21 de infante, *loqui primum incerta voce tentauit.* *Picis* autem expreſſior adeo loquacitas, quam pſittacis. Plin. X, 42 ſ. 59. *Victas certamine* Pieridas eſſe a Muſis, vetus erat traditio, quae forte hoc volebat, Graecos proprie ſic dictos ingenio ſuperaſſe finitimos, Macedonas etc.

302 *Pieros.* Inde *Pierides* dictae, quo nomine interdum ipſae Muſae inſigniuntur a *Pieria*, vbi cultae. Nomina *ſororum* habet Anton. Lib. IX. vbi vid. Munker. *vocauit,* inuocauit. *Iuno Lucina fer opem, obſecro!* Terent. Ad. III, 1, 15. De *Pella* et *Paeonia* mox ad vſ. 313. *Haemonia,* Theſſalia. I, 568. Eius partes *Achaia*, Pelasgiotis et Phthiotis.

307 *Committunt proelia*, prouocant ad certamen. *Theſpia*, oppidum iuxta Heliconem. Ibi in honorem Muſarum dies feſti et ludi celebrabantur. Pauſan. p. 761 et 771.

312 *Hyantea.* III, 146. *Emathia*, Macedonia. Iuſtin. VII, 1. Eius oppidum *Pella*, patria Pieridum. Partem Macedoniae ſeptemtrionalem *Paeonia* protegebat a Triballis. Plin. IV, 10. *niuoſos*, quia Graecis ad ſeptentrionem. *dirimant cert.* iudices ſedeant certaminis. Iudices *eligebantur*, ſedentes cognoſceb[an]t, et *iurati* ſententiam dicebant.

Vel nos Emathiis ad Paeonas vſque niuoſos
Cedemus campis: dirimant certamina Nymphae.
Turpe quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius. Electae iurant per flumina Nymphae,
Factaque de viuo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc, ſine ſorte prior, quae ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit Superûm; falſoque in honore Gigantas
Ponit, et extenuat magnorum facta Deorum,
Emiſſumque ima de ſede Typhoëa terrae
Coelitibus feciſſe metum; cunctosque dediſſe
Terga fugae: donec feſſos Aegyptia tellus
Ceperit, et ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat,

322 *cunctosque*. Cod. Baſil. tum margo Micylli, Gryphii et Berſm. *victosque*, quod non diſplicebat Heinſ.

Sedilia viuo ſaxo. etiam Aen. I, 167 in domo Nympharum.

318 In certaminibus *ſorte* plerumque conſtituebatur, vter certantium *prior* diceret. Nunc vna Pieridum ipſa hoc ſibi arrogat. Lenzius vero ſic interpungit, *tunc*, *ſine ſorte*, *prior*, *quae ſe* etc. vt *prior* ſit natu maior ſ. maxima. Turpe autem Diis argumentum erat carminis ſeq. *ponere in honore*, reddere honoratum, commemorandis eius virtutibus. Similiter *ponere in gratia* Cic. Attic. V, 3, 11. vid. Erneſti Clav. Cic. ſ. v. *gratia*. *extenuat*, imminuit.

321 *Typhoeus* aut *Typhon* (Τυφωεύς, Τυφών) monſtrum immane, quod Terra, deuictis Gigantibus magis exacerbata, e Tartaro peperit. Is et ipſe coelum oppugnauit, iactisque cum ſibilo et boatu candentibus ſaxis Deos terruit. Heſiod. Th. 820 ſqq. Apollod. I, 6, 3. Anton. Lib. 28 et 47. Schol. Aeſchyli ad Prom. 351. Hygin. fab. 152 et 196. E deſcriptione Heſiodi facile apparet, ventos procelloſos, motus terrae, flammasque inde erumpentes huic fictioni originem dediſſe. Fuga Deorum mutatorum in Aegyptum, vbi Dii ſub formis animantium colebantur, addita eſt, vt religio Aegyptiaca accommodaretur Graecae. Eadem igitur tradebant ſacerdotes Aegyptii. Hygin. P. A. II, 28.

325 *terrigenam*. Γηγενής dr. etiam Aeſchylo. A Iunone procreatur in h. in Apol. 306 ſqq. vbi hic mythus aliter narratur. Qui in aliam formam tranſeunt, ea *ſe celare* dr. VI, 110. etiam *abdi*, vt I Amorr. 10, 3. *plumis ab-*

Et se mentitis Superos celasse figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Iuppiter: vnde recuruis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon:
Delius in coruo, proles Semeleïa capro,
Fele soror Phoebi, niuea Saturnia vaccâ,
Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia mouerat ora.
Poscimur Aonides: — sed forsitan otia non sunt,
Nec nostris praebere vacat tibi cantibus aurem.

328 Vnus Argentinus et vnus Heins. *in cornibus*, quod Burm. doctius videtur, quam vt a librario indocto profectum fuerit.

ditus albis. *Mentiri* aliquem eleganter dr. qui formam eius induit. V. Intt. ad Sil. II, 637. Quaerunt autem Grammatici, vtrum *mentiri* etiam res dicantur, atque *τὸ mentitus* vbique actiue s. neutraliter accipiendum sit, an passiue in istis exemplis capiendum. V. Schwarz. ad Plin. pan. 81. Infra X, 159. *mendacibus pennis* de Ioue in aquilam mutato. De hac Deorum transformatione vid. Eratosth. *κατασ.* cp. 27. Hygin. dd. ll. Anton. Lib. d. l. vbi alia, quam hic, animantia commemorantur, sub quorum figuris Dii latuerint. Neque ibi Iupiter et Iuno mutantur, sed contra Minerua cum aliis Diis additur. Apollod. hoc vnum habet, *τὰς ἰδέας μετέβαλον εἰς ζῶα.* Euseb. Praeparat. Euang. p. 31. monet, ex hac Deorum transformatione ortum esse eorum cultum apud Aegyptios.

327 *Dux gregis*, hircus. *vnde recuruis* etc. V. ad vs. 17.

Coruus propter diuinandi dotem Apollini sacer. Nicandro auctore in accipitrem transiit, cuius caput apud Aegyptios Soli dabatur. *Capri* formam habebat Mendes s. Pan Aegyptiorum. Ab iisdem Luna sub *felis* imagine colebatur. *Vaccae* cornua habebat Isis, et *ibis* symbolum erat Hermetis. V. Iablonskii Panth. Aeg. V, 2. In *piscem* Venus etiam apud Syros alio tempore transiit. Hygin. P. A. 30. Noster Fast. II, 461 sqq. Et omnino haec de Typhoeo fab. apud Syros nata videtur, monente Heynio ad Apollod. d. l.

332 *voc. mov. ora*, descriptio cantus; accinerat voce citharae. De v. *posci* v. ad IV, 274. Sic et graec. *αἰτεῖσθαι.* *Aonides* ab Aonibus, priscis Boeotiae incolis. Modeste Musa abrumpere vult orationem et suos reticere cantus.

Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen;
Pallas ait: nemoriſque leui conſedit in vmbra,
Muſa refert; Dedimus ſummam certaminis vni.
Surgit, et immiſſos hedera collecta capillos
Calliope querulas praetentat pollice chordas:
Atque haec percuſſis ſubiungit carmina neruis.
Prima Ceres vnco glebas dimouit aratro:

335 *Ordine referre* drr. qui rem totam inde ab initio referunt. Longius igitur carmen auditura Pallas *conſedit. Leuis vmbra* etiam Tibul. II, 5, 96. vbi Heyne hoc epith. inde explicat, quia, foliis et fronde leuiter ab aura motis, ipſa vmbra micat et contremiſcit. Poſſis et dicere, quia vmbra nullo eſt pondere. Propert. III, 2, 1. *mollis vmbra Heliconis.* Schirachius h. l. interpretatur gratam, dulcem, vertitque *den ſanften Schatten. ſummam certaminis*, vniverſum certamen, quemadmodum Cic. Fin. II, 27. *ſumma philoſophiae* eſt vniuerſa philoſophia. Eligitur *Calliope*, Muſa praeſtantiſſima, quae res geſtas Deorum atque heroum cantu celebrabat. Itaque interdum pro toto Muſarum choro ponitur. Aen. IX, 535. Infra vſ. 662 *maxima* vr. Ad dicendum prodituri veſtitum componere ſolebant. Plinius II Ep. 3, 2. *ſurgit, amicitur.* Similiter et nunc Calliope decori cauſſa, *capillos* (quos mulieres domi ſedentes *immiſſos* in faciem, aut ſparſos per humeros et defluentes habebant, VI, 168. Triſt. I, 3.) *colligit*, non nodo aut reticulo, ſed *hedera*, doctarum frontium ornamento, quo et poëtae coronari ſolent. Horat. I od. 1, 29. *Praetentat chordas*, ante cantum oris pulſat, praeludit, ἀνακρούεται, ἀναβάλλεται, more citharoedorum. *Retentare* chordas ſupra 117. *Querulae* propter mollem ſonum. *Querula tibia* Horat. III od. 7, 30.

341 *Hymnus Muſae Cererem celebrans* pertinet ad vſ. 661. ſed pars eius grauiſſima *Raptus Proſerpinae*, cui quatuor metamorphoſes inſertae, ad vſ. 571.

Plutoni, Siciliam, Typhoei motibus concuſſam, ambienti Cupido, matre impellente, amorem iniicit. Quo facto ille e veſtigio *Proſerpinam*, prope Hennaea moenia flores legentem, *rapit*, et per Cyanes, ſe opponere laborantis, fontem ad inferos deuehit. Tum moerens *Cyane in aquas extenuatur.* Ceres, accenſis in Aetna taedis, diu noctuque per totum terrarum orbem filiam amiſſam quaerit, atque inter errores illos *puerum* quendam *in ſtellionem mutat.*

Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris sumus omnia munus.
Illa canenda mihi est. Vtinam modo dicere possem

343 *sumus* pro vulgari *sunt* ex Bernegg eriano et vno Hamburg. qui pro diuersa lect. habet, Heins. recepit.

Reuersa in Siciliam e Proserpinae zona, quam in Cyaneo fonte natantem videt, filiam ibi euanuisse discit. Hinc saeuiens terras omnes, Siciliam in primis, sterilitate damnat. Arethusa vero et pro terra deprecatur, et prodit, Proserpinam Plutonis esse coniugem. His cognitis Ceres ad Iouem querelas suas defert, qui eam solatur, sed et reddere filiam matri ea lege vult, si nullos adhuc ore cibos sumserit. Comederat autem illa septem granati grana. Quod cum *Ascalaphus* importune prodidisset, *in bubonem transformatur.* Quin etiam *Acheloi* filiae, quae Proserpinae flores legenti adfuerant, cum ipsae id experterent, *in nouam Sirenum formam transeunt.* Iupiter tandem rem ita componit, vt Proserpina singulis annis sex menses cum matre sit, totidem cum Plutone. — Haec fab. a plurimis, sed magna varietate, tractata est. Iuxta Marmor Arund. I, 14. iam sub Erechtheo aliquis, cuius nomen deletum est, carmen de ea composuit. Idem fecerat, vt e Pausan. I, 39 apparet, Pamphus. Ordine relata est in Homerico hymn. in Cererem, et copiosius etiam seriore aetate a Claudiano peculiari de Raptu Pros. carmine. Breuiter eam attingunt Orpheus in Argon. 1189 sqq. Callim. h. in Cerer. 5 — 17. Cf. et Apollod. I, 5. qui fere hym. Homeric. sequitur, Hygin. f. 146. Arnob. adv. Gentes V p. 173 s. Denuo Noster eam tractauit Fast. IV, 339 sqq. Expressa denique erat in multis nummis aliisque monumentis. Spanhem. ad Callim. 9.

Prima Ceres etc. e Virg. G. I, 147. *Prima Ceres ferro mortales vertere terram instituit.* Cf. Noster Amorr. III, 10. Fast. IV, 401. *dimouit*, dimouere i. arare instituit. *dimouere terram* etiam G. II, 513. *mitia*, culta, cum antea glandibus vescerentur homines. *mite*, proprie de frugibus cultis et maturitatem consecutis. Locutionem *sumus omnia* illustrat Heins. qui laudat Pont. I Eleg. I. *quorum sumus omnia*, et infra X, 32. *omnia debemur vobis.* vbi v. not. Sed quoniam nos ipsi h. l. non in illis *omnibus* sumus, propterea praeferrem *sunt*, nisi altera lect. doctior esset, quam vt a librario proficisci potuerit. — *munus.* hinc *munifica* dicta. Et quoniam agricultura est veluti mater

Carmina digna Deae! certe Dea carmine digna eſt.
Vaſta giganteis iniecta eſt inſula membris
Trinacris, et magnis ſubiectum molibus vrguet
Aetherias auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſaepe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubiecta Peloro;
Laeua, Pachyne, tibi; Lilybaeo crura premuntur.
Degrauat Aetna caput: ſub qua reſupinus arenas
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
Saepe remoliri luctatur pondera terrae,

345 Cum antea *digna Dea* ederetur, Heinſ. ex Bernegg. aliisque plurimis *Deae* praetulit. 348 *ſperare.* Nonnulli *ſpectare.* Heinſ. malebat, *ſpirare* i. affectare, idque multis exemplis comprobat. 351 *premuntur.* Vatic. et vnus Medic. *tenentur.*

legum ciuilium, propterea Ceres etiam *legifera*, θεσμοφόρος.

345 Poſſe *Deae* ad *dicere* referri, monet Heinſ. ad h. l. idemque ad Triſt. IV, 3, 57. exempla congeſſit, quibus τὸ *dignus* adiunctum ſibi habet caſum ſecundum.

346 Terrarum motus et ſubterraneorum ignium exploſiones gigantibus terrae incluſis tribuere ſolebat fabuloſa antiquitas, phyſica fere phaenomena ex fabulis explicans. Ac Siciliae quidem, *vaſtae,* maximae in mari mediterraneo, *inſulae*, Graecis a tribus promontoriis, ἄκραις, *Trinacris* dictae, Noſter Aeſchylum Prom. 351. Pindar. O. IV, 12. ſecutus tam h. l. quam IV Faſt. 491. et II Pont. 3, 23. *Typhoeum* ſubiicit, qui cum in acerrimo cum Ioue bello tandem fulminum vi territus per mare mediterraneum fugere coepiſſet, hac Inſula a Ioue obrutus credebatur. Atque ita etiam Nicander ap. Anton. Lib. 28. Apollod. I, 6, 3. Hygin. f. 152. Secundum Homer. autem Il. β, 783 ille *in Arimis* iacet, i. vel in Cilicia, vel in Syria. Sed Arimos cum nonnulli in Pithecuſis inſulis prope Miſenum collocarent, Virg. Aen. IX, 715 vnam ex illis Prochytiam nominauit. Vid. ibi Heynii Exc. *Encelado* Aetnam ſuperimponunt Orph. Quint. Smyrn. 14, 582. Virg. Aen. III, 578. alii. Commode autem Noſter rem omnem a *Typhoei* ſupplicio et motibus repetit; eum enim Pieris et carminis ſui argumentum fecerat, et falſo in honore poſuerat. — *moles*, montes et oppida, vſ. 354 ſ. *aeth. ſperare ſedes.* I, 152. *regnum affectare coeleſte.*

350 Nota ſunt haec tria Siciliae promontoria, de quibus vid. Claudian. Rapt. I, 147 ſqq. *Pelorum* (Capo Pelorus)

Oppidaque, et magnos euoluere corpore montes.
Inde tremit tellus; et Rex pauet ipse silentum,
Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu;
Immissusque dies trepidantes terreat vmbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.
Postquam exploratum satis est, loca nulla labare,
Depositique metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens, natumque amplexa volucrem;
Arma, manusque meae, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire sagittas,

orientem spectat, *Pachynum* (Capo Passero) meridiem, *Lilybaeum* (C. Marsala) occidentem. *Ausonium*, Ausoniae s. Italiae vicinum.

356 Sic Typhoei motus fit caussa probabilis, cur Pluto e sede sua exierit ad superas auras, Cupidinisque telis vulnerari potuerit! Sequentia expressa ex Homer. Il. υ, 61. Ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεύς — — μή οἱ ὕπερθε Γαῖαν ἀναῤῥήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων, Οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη. Quem locum magnificum et Longino 9 laudatum expressit etiam Virg. Aen. VIII, 243, sed tantum in similitudine. Verum h. l. vt ap. Homer. verus Plutonis timor declaratur. Sed verba petita ex illo Virg. *trepidentque immisso lumine Manes.* — *pateat*, patescat. *dies*, lux. *trepidantes terreat*, terreat, vt trepident. *Silentes* simpliciter, mortui.

360 *Equorum* illorum nomina habet Claudian. R. I, 282. *atra* omnia, quae ad inferos pertinent. κυανότριχας ἵππους Plutoni dat etiam Orpheus; *caeruleos* Noster Fast. d. l. *Ambibat*, vt Iupiter moenia mundi, II, 401. *Eryx* (St. Guilano) mons altissimus non longe a Lilybaeo, Veneris *Erycinae* templo memorabilis. Hic Venus sua sponte in Plutone amorem excitat; sed apud Claudian. cum Iupiter constituisset Proserpinam Plutoni coniugem poscenti iungere, iubetur illam dolis perducere, vt certo die in campis ludat, Venerique comites se dant Minerua et Diana. Secundum Apollod. res fit Διὸς συνεργοῦντος. Cf. Hym. Homer. in Cer. 79. *vagantem*, euntem et redeuntem. II, 409.

365 Non imperat filio, sed socium regni captat argumentis blandis et fortibus. Ante

Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni.
Tu Superos, ipsumque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in coelo, quae iam patientia nostra est,
Spernimur; ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam spes adfectat easdem.
At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Iunge Deam patruo. Dixit Venus: ille pharetram
Soluit: et arbitrio matris de mille sagittis

373 Heinf. ductu Mss. hanc lect. concinnauit et commendauit, *Et tamen in coelo quoque tanta potentia nostro Spernitur.*

oculos poëta habuit Aen. I, 664. Ibi quoque Venus Amori, *Nate, meae vires, mea magna potentia*, per quem ego valeo et potens sum. Noster *arma* et *manus* addidit, quibus milites imperium proferunt. *superas*, domas. cf. I, 463 s. *triplex*, in tres partes diuisum. *fortuna nouissima*, sors vltima; nam fortuna tribuit sortem. Iouis sors prima exierat, nouissima Plutonis, qui hinc a Senec. Herc. Fur. 833. *tertiae rex sortis* vocatur. Claudian. Rapt. I, 100. *Tertia supremae patior dispendia sortis.* *molire*, mitte.

371 *quid cessant*, cur non adduntur nostro imperio? Claudian. I, 222 Iupiter Veneri, *cur vltima regna quiescunt?* *Agitur* bene explicat Regius, in periculo versatur, ne a nobis amittatur. Saepe Cic. *agi salutem*, *imperium* etc. dicit. Et bene *tertia mundi pars*; rege enim victo, totum regnum vincitur et servire cogitur. Claudian. Rapt. II, 13 Venus *iam Dite subacto Ingenti famulos Manes ductura triumpho.* *profers*, extendis, amplias. *iam* infervit indignationi, notante Burm. *Patientia*, animi lenitas, cum quis patitur et ea, quae fieri non debent, adeoque saepe in vitio ponitur. Eleganter *qui* adhibetur in interiectionibus, aut pro *cum tantus.* *tenuantur*, minuuntur, quod est in Varr. lectionibus. *Abscedunt* alteri, qui deserunt eius partes. Sed nunc est, fugere alterius imperium. *adfectat*, concepit. *si qua est gratia* sollemnis formula in precibus. IV, 535.

380 *Soluit*, aperit, detracto operculo, quo tegi phare.

Vnam sepofuit, sed qua nec acutior vlla,
Nec minus incerta eft, nec quae magis audiat arcum;
Oppofitoque genu curuauit flexile cornu;
Inque cor hamata percuffit arundine Ditem.
  Haud procul Hennaeis lacus eft a moenibus altae,
Nomine Pergus, aquae. Non illo plura Cayftros
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.

384 Regius cor, *corde*. Burm. nec *in cor*, nec *in corde percuffit* fatis eleganter dictum putat. Mallet, *Inde cor — Ditis*. 387 *labentibus*. Thuan. et vnus Gronov. *plaudentibus*, quod argutum Heinf. iudicat. Burm. vero non omnino reiicit *edit*, quod Francof. pro *audit* habet, quia *audiat* modo praeceffit.

tra folebat. *fepofuit* exquifitius, quam, elegit. V. ad Plin. pan. 37, 4. *nec quae magis* etc. Haec verba capit cum aliis etiam Burm. de certa fagitta. Male; hoc enim iam dixerat poëta; igitur alia virtus intelligi debet. Facile *audit arcum* fagitta ea, quae habilis eft, et facile regi, mitti poteft. Virg. G. I, 514. *neque audit currus habenas*, regi non poteft. Sic cepit etiam Schirach. „Notata, inquit, fagitta fubtilis. Praeclara vero eft defcriptio Amoris fagittam mittentis; eligit de mille vnam, et quidem acutiffimam, certiffimam, facile fequentem: atqui vero tanta cura opus erat; etenim agitur pars tertia mundi.„

385 *Hennia* aut *Enna* vrbs in media Sicilia fita, atque hinc vmbilicus infulae dicta. Ibi Ceres tanta religione colebatur, vt illa vrbs non vrbs, fed fanum Cereris, omnesque ciues facerdotes iftius Deae effe viderentur. Cic. Verr. IV, 49. 50. Liv. XXIV, 39. Ex eius vrbis nemore Proferpinam effe raptam, probatiffimi auctores referunt. Alii tamen, vt Pindar. Nem. A. Hygin. fab. 146. Claudian. Aetnam nominant. vid. Brouckh. ad Propert. I, 3, 1. Sunt rurfus alii, qui id in Attica aut in Afiaticis terris accidiffe malint. Campum Nyfaeum habet Homeric. hym. occidentale Hifpaniae litus Orpheus. Vid. Schol. Hefiodi p. 303 et Spanhem. ad Callim. h. in Cer. vf. 9. Cum Noftro placet verba Cic. Verr. IV, 48. conferre. — *raptam effe Liberam, quam eandem Proferpinam vocant, ex Ennenfium nemore — Enna autem, vbi ea, quae dico, gefta effe memorantur, eft loco praecelfo atque edito: quo in fummo eft aequata agri planities, et aquae perennes. Tota vero ab omni aditu circumcifa atque diremta eft. Quam circa lacus lucique funt plurimi, et laetiffimi flores omni tempore anni: locus vt ipfe raptum illum virginis, quem iam a pue-*

Silua coronat aquas, cingens latus omne, ſuisque
Frondibus, vt velo, Phoebeos ſubmouet ictus.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores,
Perpetuum ver eſt. Quo dum Proſerpina luco
Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari ſtudio calathosque ſinumque

389 *ictus* ex Neapol. ſecundo Medic. et vno Palat. bene adoptauit Heinſ. Vulgo, *ignes*. 390 *Tyrios* pro *varios* Heinſ. ex Florent. S. Marci, Neap. et ſecundo Medic. dedit.

ris accepimus, declarare videatur. Etenim propter eſt ſpelunca quaedam conuerſa ad aquilonem, infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru exſtitiſſe, abreptamque ex eo loco virginem ſecum aſportaſſe, et ſubito non longe a Syracuſis penetraſſe ſub terras, lacumque in eo loco repente exſtitiſſe: vbi vſque ad hoc tempus Syracuſani feſtos dies anniuerſarios agunt.

Pergus. Sic vr. etiam a Claudian. II, 112. a quo inde a vſ. 100 forma loci deſcribitur. De *Cayſtro* eiusque *cygnis* v. II, 252. *labentes vndae* ipſe fluuius.

388 Etiam Orpheus ibi memorat fuiſſe εὐρύ τε καὶ μέγα ἄλσος. Frequenter ſoli tribuuntur *ictus*. vid. Heinſ. Radii enim eius ſunt veluti *tela*, quae percutiunt et verberant corpora. Horat. II, 15, 9. *ramis laurea feruidos Excludit ictus — vt velo.* Rode, *gleich einem Schleier.* Immo *velum* intell. quod in Amphitheatris expanſum ſpectatores a ſolis verberibus defendebat. Iuvenal. IV, 122. *Tyrios.* Arnob. habet *purpureos*, i. omnino pulchros. Etenim *Tot fuerant illic, quot habet natura, colores*, Faſt. d. l. 429. vbi copia iſtorum florum recenſetur.

392 In eo conſentiunt omnes, raptam Proſerpinam, cum *flores legeret*, a quo non differt alterum *ludere*, quod de omni opera non ſeria ponitur. Iam Pamphus ſcripſerat, raptam eam eſſe παίζουσαν καὶ ἄνθη συλλέγουσαν, eamque deceptam eſſe, non *violis*, ſed *narciſſis*. Pauſan. IX p. 773. Similiter Hom. hym. in Cer. 5. παίζουσαν ἄνθεά τ' αἰνυμένην. Tum *narciſſus* eximiae pulchritudinis, quem decerpſerit, commemoratur. Cf. Schol. Sophocl. ad Oed. Col. 647. In nummis ab Hennenſibus in memoriam huius raptus cuſis et *violae* flos cernitur. Spanhem. ad Callim. 15. Schirach. monet, dulcedinem verſui ineſſe, natam ex repetita litera *a*, idque factum eſſe ex imitat. Virg. *Mollia luteola pingit vaccinia caltha.*

393 De *calathis* vid. ad IV,

Implet, et aequales certat superare legendo;
Paene simul visa est, dilectaque, raptaque Diti:
Vsque adeo properatur amor. Dea territa moesto
Et matrem, et comites, sed matrem saepius, ore
Clamat: et, vt summa vestem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis;
Haec quoque virgineum mouit iactura dolorem.
Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
Exhortatur equos: quorum per colla, iubasque
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, et olentia sulfure fertur
Stagna Palicorum, rupta feruentia terra:

405 Diomedes p. 304 legit *locos sacros*.

10. Inseruiebant etiam floribus collectis. *Aequalium* Nympharum catalogum hym. Hom. 418 habet. Ex iis infra *Sirenes* commemorantur. De *certamine* illo Claudian. II, 137. *Aestuat ante alias auido feruore legendi — nunc calathos implet, nunc se ignara coronat, Augurium fatale tori.* Celeritas raptus bene notatur verbis *Paene simul* etc. in quibus etiam numerum obserua. Dictum hoc ad illud Caesaris, Veni, Vidi, Vici. *properatur amor*, propere satisfit amori.

397 *matrem*, quae in hymn. Hom. etiam audit eius vocem. De illa *summa ora* v. ad III, 480. *Simplicitas* nunc in eo cernitur, quod minutiarum quoque curam habebat puella. Sed fictum hoc contra naturam; summus enim terror tali simplicitati aduersatur.

402 *nomine quemque*, II, 192. *exhortatur*. III, 242. *Ferruginea*, omnia inferna. vid. Heins. *ferrugineus amictus* Plutonis. Claudian. II, 275.

406 *Palici*, gemini fratres, Iouis et Thaleae nymphae filii, de quibus Diod. Sic. XI, 89. Macrob. V, 19. Ab his *Palica* vrbs dicta, iuxtaque eam *Palicorum lacus*, λίμνη Παλίκων, Παλικινὴ κρήνη, κρατῆρες Παλίκων. Habebat aquas sulfureas, et emittebat grauem odorem, vt tradunt Stephan. Byz. Strabo, et alii. Vituperat autem Diomed. p. 304. *olentia sulfure*, cum *olere sulfur*, *vnguentum*, latine dicatur. Sed bene Heins. monet, et exemplis comprobat, etiam Ablatiuum subinde addi verbo *olere*; et Ouidium amphibologiae vitandae caussa maluisse *sulfure*, quam *sulfura*. Capoferreus autem con-

Et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
Inter inaequales posuerunt moenia portus.
Cyane. Est medium Cyanes, et Pisaeae Arethusae,
Quod coit angustis inclusum cornibus, aequor.
Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quae medio summâ tenus exstitit aluo,
Agnouitque Deum: Nec longius ibitis, inquit:
Non potes inuitae Cereris gener esse: roganda,
Non rapienda fuit. Quod si componere magnis
Parua mihi fas est, et me dilexit Anapis.

415 Heins. *malebat Cereri.*

tendit, eum scripsisse, *olenti a sulphure*; essent enim *olentia* et *feruentia* duo epitheta eiusdem substantiui. At quis duo epitheta sic iuncta vituperet? Stagna illa erant et feruentia et olentia.

407 *Bacchiadarum*, qui a Bacchia vel bacchide genus ducebant, inclyta familia summam apud Corinthios potestatem obtinuit, sed siue ob luxuriam, siue ob affectatam tyrannidem a Cypselo expulsa est. Aelian. V. H. I, 19. Pausan. Corinth. p. 120. Schol. Apollon. Rh. ad IV, 1212. *bimaris*, διθάλασσος, quae a duobus maribus cingitur, Ionio et Aegaeo. Facta haec vox videtur ab Horat. I Od. 7, 2. vbi vid. Iani. *moenia*, Syracusas intelligit, easque designat a duobus *portibus*, quorum alter amplior multo altero. Sic *inaequales.*

409 *Arethusa* fons Syracusis maxime memorabilis, qui in modum iusti fluuii e terra prorumpit. vid. Cic. Verr. IV, 53. Cur *Pisaea* dicatur, infra apparebit e vs. 487 et 494. *medium Cyanes*, inter Cyanen et Arethusam, vt infra 644 *medium coeli terraeque*, et Horat. II od. 19, 28. *medius pacis et belli* Lenzius vero ita iungit verba, *Est medium aequor, quod cornibus Cyanes et Arethusae inclusum coit.* Quae includunt portus aut sinus, *brachia* alibi solent dici et *crura*, nunc a forma *cornua*. Iis, quoniam sunt *angusta*, mare *coit*, coërcetur in angustum spatium. Vid. Cic. Verr. IV, 52. Arethusa erat in insula vrbis. Ea disiuncta mari angusto. *Cyane Nympha* fuit in comitibus Proserpinae secundum Claud. II, 61. *exstitit*, repente prodiit. *summa tenus aluo*, vt solent numina aquarum natare.

417 *Anapis* f. *Anapus*, fluuius, qui, vbi Cyanen recepit, in portum Syracusarum maiorem se exonerat. II ex P. 10, 26. *Quaque suis Cya-*

Exorata tamen, nec, vt haec, exterrita nupsi.
Dixit: et, in partes diuersas brachia tendens,
Obstitit. Haud vltra tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit;
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Iura sui moerens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrimisque absumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres;
Ossa pati flexus, vngues posuisse rigorem:
Primaque de tota tenuissima quaeque liquescunt;
Caerulei crines, digitique, et crura, pedesque:
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Transitus est. Post haec tergumque, humerique, latusque,

nen miscet Anapus aquis. Sed ex illa aquarum coniunctione matrimonium fecerunt poëtae. *exterrita*, vi coacta.

420 *Tenuit*, retinuit, compressit. *Sceptrum trabale* ei dat Claudian. II, 172. Id *contorquetur*, cum, tamquam hasta emittenda, lacerto libratur. *condere*, trudere, quemadmodum ensis in corpus *condi* dr. Etiam de loco, quo Proserpina deducta in Tartarum, variae erant sententiae. Per Aetnae hiatum quendam id factum plures tradebant, idemque etiam hodie spelunca Proserpinae vr. V. Brydonii Itinerar. T. I p. 189. In h. Orph. in Plut. abducitur per antrum Atticae. Claudian. II, 307. Raptor *Taenara intrat.* Scilicet plures speluncae reperiebantur, per quas descensus ad inferos patere credebatur.

426 *vulnus*, dolorem, vt *aeternum vulnus* Virg. Aen. I, 36. Similiter ἕλκος apud Graec. Sed *vulnus* nec pr. nec adeo tropice bene dr. *inconsolabile.* *Tenuatur* melius, quam, mutatur, transit. Exquisitius etiam Virg. G. IV, 410. *in aquas tenues dilapsus abibit*, quod Noster mox vs. 435 expressit. *molliri*, vt cera liquescens. *pati flexus*, fieri flexibilia. Mox argutatur et ingenio abutitur in *tenuissimis* illis et *breui* earum *transitu* in aquas; tum quod *vitiatas* prius memorat venas. Melius Claudian. III, 245. moerens Cyane *tacito laesa*

Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere poſſis.
  Interea pauidae nequicquam filia matri
Stelles. Omnibus eſt terris, omni quaeſita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus; illa duabus
Flammiferâ pinus manibus ſuccendit ab Aetnâ;
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, vt alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ad occaſum, Solis quaerebat ab ortu.

442 *flammifera* ex vno ſuo dedit Heinſ. Vulgo, *flammiferas*. Pr. Gronov. *flammigenis*. Vnus Medic. *ad Aetnam*.

veneno Soluitur in laticem; ſubrepit crinibus humor, Liquitur, in roremque pedes et brachia manant.

438 — 461 *Ceres*, *Proſerpinam quaerens*, *puerum quendam mutat in ſtellionem ſ. lacertam.* Haec etiam Anton. 24. e Nicandro refert, quem eundem cf. etiam in Theriac. 484 ſqq. Paullo aliter et aturpiuſcule ex Orpheo (fragm. 16) rem narrant Clemens Alex. paran. p. 13 et Arnob. adv. Gent. V p. 174.

Pauor ille matris Faſt. d. l. 455 ſqq. deſcribitur. Vt hic *terrae* et *profundum*, ſic a Callim. tota terra et omnes fluuii commemorantur. Secundum Hymn. Hom. errat nouem dies. *Pinus* poſſent eſſe faces, vt ſaepe. Et Apollod. *μετὰ λαμπάδων*. Arnob. *faces geminas.* Sed Ceres integras arbores geſtauit. Faſt. 493. *accendit geminas pro lampade pinus.* Auctore Claudian. III, 376 duas cupreſſus eum in vſum ſuccidit, easque complectitur, ſicut ſunt. Cic. Verr. IV, 48 *taedas* vocat. Sed *taeda* etiam hodie ſiculis vr. genus arborum, quae non niſi in Aetna naſcuntur, et quarum lignum reſinoſum egregias praebet faces. v. Brydon. d. l. p. 189. Ipſa Dea inde *taediſera. ab Aetna,* Aetnae ignibus. Petron. 89. *ab aris accendit faces.* Quomodo ab Aetna accenderit, ex ſuo commento narrat Claudian. III inde a vſ. 392.

443. 44 Noctu et interdiu quaeſiuit filiam. *Dies* ſ. ſol clariore ſua luce *hebetat*, obſcurat ſidera, vt non appareant. Similiter fere II Amor. VI, 20. pſittacus *virides pennis hebetat zmaragdos.* Sed Schirach. alius generis veneres in h. v. deprehendit. „*Hebetare ſidera*, inquit, dicitur *dies*, vbi tepidum eſt veſperae tempus, vacans aeſtu calentis ſolis. Valde poëtice!„

Feſſa labore ſitim collegerat, oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam ſtramine vidit
Forte caſam, paruasque fores pulſauit: at inde
Prodit anus; Diuamque videt, lymphamque roganti
Dulce dedit, toſtâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
Conſtitit ante Deam; riſitque, auidamque vocauit.
Offenſa eſt: neque adhuc epotâ parte, loquentem
Cum liquido mixta perfudit Diua polentâ.
Combibit os maculas: et, qua modo brachia geſſit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris:
Inque breuem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur; paruâque minor menſura lacertâ eſt.
Mirantem, flentemque, et tangere monſtra parantem

446 Olim ed. *ſitim conceperat*, Sed iam Cioſ. ex duobus ſuis et Abb. *collegerat* protulitque, idemque plurimis aliis comprobatum recepit Heinſ. Mox pro *colluerant* multi *polluerant*, vnde Heinſ. coni. *proluerant*. 550 *toſta* pro *teſta* correxit Barthius.

447 *Colluere* raro ita occurrit de bibente; durius multo apud Lactant. in argum. *aquam ad colluendum ieiunium porrigere*. *Colligere ſitim*, contrahere, etiam Virg. G. III, 327. *Adducere ſitim* Horat. IV od. 12, 13. De *ſiti* Cereris multa ap. Vett. Callim. 7. 12. 17. In h. Hom. a Metanira, Celei Eleuſinii coniuge, primum recreatur potu, poſtquam a Iamba, Metanirae famula, exhilarata erat. Sed haec *anus* a Nicandro Miſma, ab aliis Baubo vr.

450 *Dulce* abſolute poſitum, vt τὸ γλυκὺ Graec. Ab Orpheo in fragm. vr. κυκεὼν cinnus, potio confecta e toſta polenta, melle, vino, floribus, herbisque variis. vid. Munker. ad Lactant. argum. Fiſcheri Ind. Theophr. in κυκεών. Arnob. d. l. *oggerit potionem Cinnum*, *cyceonem quam nuncupat Graecia*, idemque e Clemente addit, in Myſtarum ſymbolis fuiſſe: *Ieiunaui*, *atque ebibi cyceonem.* Cyceonem Ceres iuxta Antonin. d. l. ebibit ἀθρόως, i. ἀμυστὶ, vno ſpiritu, adeoque *auide*. *puer*, filius Miſmes ſecundum Nicandr. *durum os* ſignum impudentiae.

455 *Combibit* exquiſitius, quam, attraxit, accepit. Anton. ἐγένετο ποικίλος. *monſtra*, mirabiliter mutatam formam. *aptum colori*; *ſtellio* enim genus lacertae. Maculae paſſim vrr. *guttae*. Cum ſtellio Graecis ἀσκάλαβος diceretur (V. Schol. Nicandri ad Alex. 128), Mellmannus putat, hanc

Fugit anum, latebramque petit; aptumque colori
Nomen habet: variis stellatus corpora guttis.
  Quas Dea per terras, et quas errauerit vndas,
Dicere longa mora est. Quaerenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia lustrat eundo,
Venit et ad Cyanen: ea ni mutata fuisset,
Omnia narrasset, sed et os, et lingua volenti
Dicere non aderant; nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit, notamque parenti,
Illo forte loco delapsam gurgite sacro,
Persephones zonam summis ostendit in vndis.
Quam simul agnouit, tamquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniauit Diua capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nec scit adhuc, vbi sit; terras tamen increpat omnes;
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas:

463 *Dicere.* Voss. *referre*, quod probat Heins. 469 Burm. legeret c. Excerpt. Langerm. *Illo forte die, delapsam in gurgite s.*

metam. ortam esse ex confusione cum transform. sequente, vs. 539. aut ad exemplum eius fictam.

462 — 550 Ceres cum ex Arethusa cognouisset raptum Proserpinae, Iouem supplex adit, qui ea lege filiam repeti posse pronuntiat, si nullos gustauerit cibos. *Ascalaphus* autem, qui eam comedentem viderat, remque indicauerat, mutatur in bubonem.

Errauerit. Errores illos describunt hymn. Hom. 43 sqq. Callim. 8. Apollod. I, 5, 1. Noster ipse Fast. 455 sqq. *defuit orbis*, nulla superfuit pars orbis terrarum, vbi quaereret. *Sicania* a Sicanis, qui ex Iberia immigrauerant. Thucyd. VI, 2. *Omnia narrasset*, nempe mutatis manet sensus pristinus.

467 Ne ineptae tautologiae reus sit Ouid. Schirach. *adsunt* interpretatur, adiuuant, vt verbum translatum h. l. sit a patronis caussarum, qui verba faciunt pro reis. Non tamen opus est illa interpretatione. Sensus: Nec aliud instrumentum habebat, quo vocem emitteret. E *zona* reperta Ceres didicit, ibi euanuisse filiam. Itaque fonti per signa loquenti hoc indicium tribuitur. Aliter de Cyana Claudian. III, 255.

473 *repetita.* V. ad IV, 733. *Damnum*, filia amissa. XII, 16. Iam saeuit in terram, vt II. Phoebus in equos solares, et vt ille recusat solem diutius vehere, sic nunc et

Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Reperit. Ergo illic ſaeuâ vertentia glebas
Fregit aratra manu; parilique irata colonos
Ruricolasque boues leto dedit; aruaque iuſſit
Fallere depoſitum, vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terrae, latum vulgata per orbem,
Caſſa iacet: primis ſegetes moriuntur in herbis:
Et modo ſol nimius, nimius modo corripit imber;
Sideraque, ventique nocent: auidaeque volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, et inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheïas extulit vndis;
Rorantesque comas a fronte remouit ad aures:

482 *Caſſa* ex Arond. (qui ſic pro diuerſa lect.) Heinſ. praetulit Vulg. *ſparſa*,

Ceres muneri ſuo deeſt. Ebertiam in h. Hom. 305 ſqq. eius et moerentis filiam et iraſcentis Ioui culpa terra nullas fert fruges, agricolarum labor irritus eſt, parumque abeſt, quin genus hum. fame pereat. Cf. Diod. Sic. V, 5.

480 Semina bene drr. *deponi* in terra, quae cum non reſpondet votis coloni, *fallit depoſitum*. *Fertilitas terrae* Siculae, Leontinorum inprimis camporum, a Diodoro, Plinio aliisque tantopere celebrata, *vulgata* ſane eſt. Atque noſtris etiam temporibus terra illa multis eximiae fertilitatis ſuae ſpeciminibus accuſat inertiam incolarum, vt paſſim queritur Brydon. Itaque et hodie dicere licet, fertilitas illa *caſſa iacet*, i. vacat. De v. *caſſus* vid. Heinſ. ad Faſt. VI, 406. *primis in herbis*, cum tenerae adhuc herbae ſunt. *Tenera in berba* dixit Virg. Cf. infra X, 209.

484 *Auidae volucres*, improbus anſer, Strymoniaeque grues. Virg. G. I, 119. *Semina legere*, σπέρματα συλλέγειν, pr. de his auibus, quae inde σπερμολόγοι dictae. Foeſii Oecon. Hipp. p. 348. *fatigant* exquiſite, impediunt ſegetem ſurgere conantem, eam coërcent. Plin. III Ep. 19, 6. *felicitas terrae fatigatur imbecillis cultoribus*. Virg. G. I, 153. *interque nitentia culta Infelix lolium et ſteriles dominantur auenae*. *Lolium* Noſtris Treſpe, *tribulus*, Burzeldorn, in Italia frequens.

487 *Alpheus*, hodie Carbon, vbi *Elidem* irrigauit, mari Peloponneſiaco infunditur, ſed ſub mari procurrere, atque in Sicilia cum Arethuſa (quae inde *Alpheias*) aquas

Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni.
Tu Superos, ipsumque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in coelo, quae iam patientia nostra est,
Spernimur; ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam spes adfectat easdem.
At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Iunge Deam patruo. Dixit Venus: ille pharetram
Soluit: et arbitrio matris de mille sagittis

373 Heinf. ductu Mss. hanc lect. concinnauit et commendauit, *Et tamen in coelo quoque tanta potentia nostro Spernitur.*

oculos poëta habuit Aen. I, 664. Ibi quoque Venus Amori, *Nate, meae vires, mea magna potentia*, per quem ego valeo et potens sum. Noster *arma* et *manus* addidit, quibus milites imperium profe-runt. *superas*, domas. cf. I, 463 s. *triplex*, in tres partes diuisum. *fortuna nouissima*, sors vltima; nam fortuna tribuit sortem. Iouis sors prima exierat, nouissima Plutonis, qui hinc a Senec. Herc. Fur. 833. *tertiae rex sortis* vocatur. Claudian. Rapt. I, 100. *Tertia supremae patior dispendia sortis. molire*, mitte.

371 *quid cessant*, cur non adduntur nostro imperio? Claudian. I, 222 Iupiter Veneri, *cur vltima regna quiescunt? Agitur* bene explicat Regius, in periculo versatur, ne a nobis amittatur. Saepe Cic. *agi salutem*, *imperium* etc. dicit. Et bene *tertia mundi pars*; rege enim victo, totum regnum vincitur et seruire cogitur. Claudian. Rapt. II, 13 Venus *iam Dite subacto Ingenti famulos Manes ductura triumpho. profers*, extendis, amplias. *iam* inseruit indignationi, notante Burm. *Patientia*, animi lenitas, cum quis patitur et ea, quae fieri non debent, adeoque saepe in vitio ponitur. Eleganter *qui* adhibetur in interiectionibus, aut pro *cum tantus. tenuantur*, minuuntur, quod est in Varr. lectionibus. *Abscedunt* alteri, qui deserunt eius partes. Sed nunc est, fugere alterius imperium. *adfectat*, concepit. *si qua est gratia* sollemnis formula in precibus. IV, 535.

380 *Soluit*, aperit, detracto operculo, quo tegi phare-

Vnam ſepoſuit, ſed qua nec acutior vlla,
Nec minus incerta eſt, nec quae magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curuauit flexile cornu;
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Hennaeis lacus eſt a moenibus altae,
Nomine Pergus, aquae. Non illo plura Cayſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.

384 Regius cor. *corde*. Burm. nec *in cor*, nec *in corde percuſſit* ſatis eleganter dictum putat. Mallet, *Inde cor — Ditis*. 387 *labentibus*. Thuan. et vnus Gronov. *plaudentibus*, quod argutum Heinſ. iudicat. Burm. vero non omnino reiicit *edit*, quod Francof. pro *audit* habet, quia *audiat* modo praeceſſit.

tra ſolebat. *ſepoſuit* exquiſitius, quam, elegit. V. ad Plin. pan. 37, 4. *nec quae magis* etc. Haec verba capit cum aliis etiam Burm. de certa ſagitta. Male; hoc enim iam dixerat poëta; igitur alia virtus intelligi debet. Facile *audit arcum* ſagitta ea, quae habilis eſt, et facile regi, mitti poteſt. Virg. G. I, 514. *neque audit currus habenas*, regi non poteſt. Sic cepit etiam Schirach. „Notata, inquit, ſagitta ſubtilis. Praeclara vero eſt deſcriptio Amoris ſagittam mittentis; eligit de mille vnam, et quidem acutiſſimam, certiſſimam, facile ſequentem: atqui vero tanta cura opus erat; etenim agitur pars tertia mundi.„

385 *Henna* aut *Enna* vrbs in media Sicilia ſita, atque hinc vmbilicus inſulae dicta. Ibi Ceres tanta religione colebatur, vt illa vrbs non vrbs, ſed fanum Cereris, omnesque ciues ſacerdotes iſtius Deae eſſe viderentur. Cic. Verr. IV, 49. 50. Liv. XXIV, 39. Ex eius vrbis nemore Proſerpinam eſſe raptam, probatiſſimi auctores referunt. Alii tamen, vt Pindar. Nem. A. Hygin. fab. 146. Claudian. Aetnam nominant. vid. Brouckh. ad Propert. I, 3, 1. Sunt rurſus alii, qui id in Attica aut in Aſiaticis terris accidiſſe malint. Campum Nyſaeum habet Homeric. hym. occidentale Hiſpaniae litus Orpheus. Vid. Schol. Heſiodi p. 303 et Spanhem. ad Callim. h. in Cer. vſ. 9. Cum Noſtro placet verba Cic. Verr. IV, 48. conferre. — *raptam eſſe Liberam, quam eandem Proſerpinam vocant, ex Ennenſium nemore — Enna autem, vbi ea, quae dico, geſta eſſe memorantur, eſt loco praecelſo atque edito: quo in ſummo eſt aequata agri planities, et aquae perennes. Tota vero ab omni aditu circumciſa atque diremta eſt. Quam circa lacus lucique ſunt plurimi, et laetiſſimi flores omni tempore anni: locus vt ipſe raptum illum virginis, quem iam a pue-*

Silua coronat aquas, cingens latus omne, suisque
Frondibus, vt velo, Phoebeos submouet ictus.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores,
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari studio calathosque sinumque

389 *ictus* ex Neapol. secundo Medic. et vno Palat. bene adoptauit Heins. Vulgo, *ignes*. 390 *Tyrios* pro *varios* Heins. ex Florent. S. Marci, Neap. et secundo Medic. dedit.

ris accepimus, declarare videatur. Etenim propter est spelunca quaedam conuersa ad aquilonem, infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru exstitisse, abreptamque ex eo loco virginem secum asportasse, et subito non longe a Syracusis penetrasse sub terras, lacumque in eo loco repente exstitisse: vbi vsque ad hoc tempus Syracusani festos dies anniuersarios agunt.

Pergus. Sic vr. etiam a Claudian. II, 112. a quo inde a vs. 100 forma loci describitur. De *Caystro* eiusque *cygnis* v. II, 252. *labentes vndae* ipse fluuius.

388 Etiam Orpheus ibi memorat fuisse εὐρύ τε καὶ μέγα ἄλσος. Frequenter soli tribuuntur *ictus*. vid. Heins. Radii enim eius sunt veluti *tela*, quae percutiunt et verberant corpora. Horat. II, 15, 9. *ramis laurea feruidos Excludit ictus — vt velo.* Rode, *gleich einem Schleier.* Immo *velum* intell. quod in Amphitheatris expansum spectatores a solis verberibus defendebat. Iuvenal. IV, 122. *Tyrios.* Arnob. habet *purpureos*, i. omnino pulchros. Etenim *Tot fuerant illic, quot habet natura, colores*, Fast. d. I. 429. vbi copia istorum florum recensetur.

392 In eo consentiunt omnes, raptam Proserpinam, cum *flores legeret*, a quo non differt alterum *ludere*, quod de omni opera non seria ponitur. Iam Pamphus scripserat, raptam eam esse παίζουσαν καὶ ἄνθη συλλέγουσαν, eamque deceptam esse, non *violis*, sed *narcissis*. Pausan. IX p. 773. Similiter Hom. hym. in Cer. 5. παίζουσαν ἄνθεά τ' αἰνυμένην. Tum *narcissus* eximiae pulchritudinis, quem decerpserit, commemoratur. Cf. Schol. Sophocl. ad Oed. Col. 647. In nummis ab Hennensibus in memoriam huius raptus cusis et *violae* flos cernitur. Spanhem. ad Callim. 15. Schirach. monet, dulcedinem versui inesse, natam ex repetita litera *a*, idque factum esse ex imitat. Virg. *Mollia luteola pingit vaccinia caltha.*

393 De *calathis* vid. ad IV,

Implet, et aequales certat ſuperare legendo;
Paene ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti:
Vſque adeo properatur amor. Dea territa moeſto
Et matrem, et comites, ſed matrem ſaepius, ore
Clamat: et, vt ſumma veſtem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis.
Tantaque ſimplicitas puerilibus adfuit annis;
Haec quoque virgineum mouit iactura dolorem.
Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
Exhortatur equos: quorum per colla, iubasque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, et olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum, rupta feruentia terra:

405 Diomedes p. 304 legit *locos ſacros.*

10. Inſeruiebant etiam floribus collectis. *Aequalium* Nympharum catalogum hym. Hom. 418 habet. Ex iis infra *Sirenes* commemorantur. De *certamine* illo Claudian. II, 137. *Aeſtuat ante alias auido feruore legendi — nunc calathos implet, nunc ſe ignara coronat, Augurium fatale tori.* Celeritas raptus bene notatur verbis *Paene ſimul* etc. in quibus etiam numerum obſerua. Dictum hoc ad illud Caeſaris, Veni, Vidi, Vici. *properatur amor*, propere ſatisfit amori.

397 *matrem*, quae in hymn. Hom. etiam audit eius vocem. De illa *ſumma ora* v. ad III, 480. *Simplicitas* nunc in eo cernitur, quod minutiarum quoque curam habebat puella. Sed fictum hoc contra naturam; ſummus enim terror tali ſimplicitati aduerſatur.

402 *nomine quemque*, II, 192. *exhortatur.* III, 242. *Ferruginea*, omnia inferna. vid. Heinſ. *ferrugineus amictus* Plutonis. Claudian. II, 275.

406 *Palici*, gemini fratres, Iouis et Thaleae nymphae filii, de quibus Diod. Sic. XI, 89. Macrob. V, 19. Ab his *Palica* vrbs dicta, iuxtaque eam *Palicorum lacus*, λίμνη Παλίκων, Παλικινὴ κρήνη, κρατῆρες Παλίκων. Habebat aquas ſulfureas, et emittebat grauem odorem, vt tradunt Stephan. Byz. Strabo, et alii. Vituperat autem Diomed. p. 304. *olentia ſulfure*, cum *olere ſulfur, vnguentum*, latine dicatur. Sed bene Heinſ. monet, et exemplis comprobat, etiam Ablatiuum ſubinde addi verbo *olere;* et Ouidium amphibologiae vitandae cauſſa maluiſſe *ſulfure*, quam *ſulfura.* Capoferreus autem con-

Et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
Inter inaequales poſuerunt moenia portus.
Cyane. Eſt medium Cyanes, et Piſaeae Arethuſae,
Quod coit anguſtis incluſum cornibus, aequor.
Hic fuit, a cuius ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quae medio ſummâ tenus exſtitit aluo,
Agnouitque Deum: Nec longius ibitis, inquit:
Non potes inuitae Cereris gener eſſe: roganda,
Non rapienda fuit. Quod ſi componere magnis
Parua mihi fas eſt, et me dilexit Anapis.

415 Heinſ. malebat *Cereri.*

tendit, eum ſcripſiſſe, *olenti a ſulphure*; eſſent enim *olentia* et *feruentia* duo epitheta eiusdem ſubſtantiui. At quis duo epitheta ſic iuncta vituperet? Stagna illa erant, et feruentia et olentia.

407 *Bacchiadarum*, qui a Bacchia vel Bacchide genus ducebant, inclyta familia ſummam apud Corinthios poteſtatem obtinuit, ſed ſiue ob luxuriam, ſiue ob affectatam tyrannidem a Cypſelo expulſa eſt. Aelian. V. H. I, 19. Pauſan. Corinth. p. 120. Schol. Apollon. Rh. ad IV, 1212. *bimaris*, διθάλασσος, quae a duobus maribus cingitur, Ionio et Aegaeo. Facta haec vox videtur ab Horat. I Od. 7, 2. vbi vid. Iani. *moenia*, Syracuſas intelligit, easque deſignat a duobus *portibus*, quorum alter amplior multo altero. Sic *inaequales.*

409 *Arethuſa* fons Syracuſis maxime memorabilis, qui in modum iuſti fluuii e terra prorumpit. vid. Cic. Verr. IV, 53. Cur *Piſaea* dicatur, infra apparebit e vſ. 487 et 494. *medium Cyanes*, inter Cyanen et Arethuſam, vt infra 644 *medium coeli terraeque*, et Horat. II od. 19, 28. *medius pacis et belli.* Lenzius vero ita iungit verba, *Eſt medium aequor, quod cornibus Cyanes et Arethuſae incluſum coit.* Quae includunt portus aut ſinus, *brachia* alibi ſolent dici et *crura*, nunc a forma *cornua.* Iis, quoniam ſunt *anguſta*, mare *coit*, coërcetur in anguſtum ſpatium. Vid. Cic. Verr. IV, 52. Arethuſa erat in inſula vrbis. Ea diſiuncta mari anguſto. *Cyane Nympha* fuit in comitibus Proſerpinae ſecundum Claud. II, 61. *exſtitit*, repente prodiit. *ſumma tenus aluo*, vt ſolent numina aquarum natare.

417 *Anapis* ſ. *Anapus*, fluvius, qui, vbi Cyanen recepit, in portum Syracuſarum maiorem ſe exonerat. II ex P. 10, 26. *Quaque ſuis Cya-*

Exorata tamen, nec, vt haec, exterrita nupſi.
Dixit: et, in partes diuerſas brachia tendens,
Obſtitit. Haud vltra tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit;
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Iura ſui moerens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrimisque abſumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres;
Oſſa pati flexus, vngues poſuiſſe rigorem:
Primaque de tota tenuiſſima quaeque liqueſcunt;
Caerulei crines, digitique, et crura, pedesque:
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Tranſitus eſt. Poſt haec tergumque, humerique, latusque,

nen miſcet Anapus aquis. Sed ex illa aquarum coniunctione matrimonium fecerunt poëtae. *exterrita*, vi coacta.

420 *Tenuit*, retinuit, compreſſit. *Sceptrum trabale* ei dat Claudian. II, 172. Id *contorquetur*, cum, tamquam haſta emittenda, lacerto libratur. *condere*, trudere, quemadmodum enſis in corpus *condi* dr. Etiam de loco, quo Proſerpina deducta in Tartarum, variae erant ſententiae. Per Aetnae hiatum quendam id factum plures tradebant, idemque etiam hodie ſpelunca Proſerpinae vr. V. Brydonii Itinerar. T. I p. 189. In h. Orph. in Plut. abducitur per antrum Atticae. Claudian. II, 307. Raptor *Taenara intrat.* Scilicet plures ſpeluncae reperiebantur, per quas deſcenſus ad inferos patere credebatur.

426 *vulnus*, dolorem, vt *aeternum vulnus* Virg. Aen. I, 36. Similiter ἕλκος apud Graec. Sed *vulnus* nec pr. nec adeo tropice bene dr. *inconſolabile. Tenuatur* melius, quam, mutatur, tranſit. Exquiſitius etiam Virg. G. IV, 410. *in aquas tenues dilapſus abibit*, quod Noſter mox vſ. 435 expreſſit. *molliri*, vt cera liqueſcens. *pati flexus*, fieri flexibilia. Mox argutatur et ingenio abutitur in *tenuiſſimis* illis et *breui* earum *tranſitu* in aquas; tum quod *vitiatas* prius memorat venas. Melius Claudian. III, 245. moerens Cyane *tacito laeſa*

Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere poſſis.
Interea pauidae nequicquam filia matri
Stelles. Omnibus eſt terris, omni quaeſita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus; illa duabus
Flammiferâ pinus manibus ſuccendit ab Aetnâ;
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, vt alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ad occaſum, Solis quaerebat ab ortu.

442 *flammifera* ex vno ſuo dedit Heinſ. Vulgo, *flammiferas.* Pr. Gronov. *flammigenis.* Vnus Medic. *ad Aetnam.*

veneno Soluitur in laticem; ſubrepit crinibus humor, Liquitur, in roremque pedes et brachia manant.

438 — 461 *Ceres, Proſerpinam quaerens, puerum quendam mutat in ſtellionem ſ. lacertam.* Haec etiam Anton. 24. e Nicandro refert, quem eundem cf. etiam in Theriac. 484 ſqq. Paullo aliter et turpiuſcule ex Orpheo (fragm. 16) rem narrant Clemens Alex. paran. p. 13 et Arnob. adv. Gent. V p. 174.

Pauor ille matris Faſt. d. l. 455 ſqq. deſcribitur. Vt hic *terrae* et *profundum*, ſic a Callim. tota terra et omnes fluuii commemorantur. Secundum Hymn. Hom. errat nouem dies. *Pinus* poſſent eſſe faces, vt ſaepe. Et Apollod. μετὰ λαμπάδων. Arnob. *faces geminas.* Sed Ceres integras arbores geſtauit. Faſt. 493. *accendit geminas pro lampade pinus.* Auctore Claudian. III, 376 duas cupreſſus eum in vſum ſuccidit, easque complectitur, ſicut ſunt. Cic. Verr. IV, 48 *taedas* vocat. Sed *taeda* etiam hodie ſiculis vr. genus arborum, quae non niſi in Aetna naſcuntur, et quarum lignum reſinoſum egregias praebet faces. v. Brydon. d. l. p. 189. Ipſa Dea inde *taedifera. ab Aetna,* Aetnae ignibus. Petron. 89. *ab aris accendit faces.* Quomodo ab Aetna accenderit, ex ſuo commento narrat Claudian. III inde a vſ. 392.

443. 44 Noctu et interdiu quaeſiuit filiam. *Dies* ſ. ſol clariore ſua luce *hebetat*, obſcurat ſidera, vt non appareant. Similiter fere II Amor. VI, 20. pſittacus *virides pennis hebetat zmaragdos.* Sed Schirach. alius generis veneres in h. v. deprehendit. „*Hebetare ſidera*, inquit, dicitur *dies*, vbi tepidum eſt veſperae tempus, vacans aeſtu calentis ſolis. Valde poëtice!„

Feſſa labore ſitim collegerat, oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam ſtramine vidit
Forte caſam, paruasque fores pulſauit: at inde
Prodit anus; Diuamque videt, lymphamque roganti
Dulce dedit, toſtâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
Conſtitit ante Deam; riſitque, auidamque vocauit.
Offenſa eſt: neque adhuc epotâ parte, loquentem
Cum liquido mixta perfudit Diua polentâ.
Combibit os maculas: et, qua modo brachia geſſit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris:
Inque breuem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur; paruâque minor menſura lacertâ eſt.
Mirantem, flentemque, et tangere monſtra parantem

446 Olim ed. *ſitim conceperat*, Sed iam Ciof. ex duobus ſuis et Abb. *collegerat* protulitque, idemque plurimis aliis comprobatum recepit Heinſ. Mox pro *colluerant* multi *polluerant*, vnde Heinſ. coni. *proluerant*. 550 *toſta* pro *teſta* correxit Barthius.

447 *Colluere* raro ita occurrit de bibente; durius multo apud Lactant. in argum. *aquam ad colluendum ieiunium porrigere*. *Colligere ſitim*, contrahere, etiam Virg. G. III, 327. *Adducere ſitim* Horat. IV od. 12, 13. De *ſiti* Cereris multa ap. Vett. Callim. 7. 12. 17. In h. Hom. a Metanira, Celei Eleuſinii coniuge, primum recreatur potu, poſtquam a Iamba, Metanirae famula, exhilarata erat. Sed haec *anus* a Nicandro Miſma, ab aliis Baubo vr.

450 *Dulce* abſolute poſitum, vt τὸ γλυκὺ Graec. Ab Orpheo in fragm. vr. κυκεὼν cinnus, potio confecta e toſta polenta, melle, vino, floribus, herbisque variis. vid. Munker. ad Lactant. argum. Fiſcheri Ind. Theophr. in κυκεών. Arnob. d. l. *oggerit potionem Cinnum*, *cyceonem quam nuncupat Graecia*, idemque e Clemente addit, in Myſtarum ſymbolis fuiſſe: *Ieiunaui*, *atque ebibi cyceonem*. Cyceonem Ceres iuxta Antonin. d. l. ebibit ἀθρόως, i. ἀμυσὶ, vno ſpiritu, adeoque *auide*. *puer*, filius Miſmes ſecundum Nicandr. *durum os* ſignum impudentiae.

455 *Combibit* exquiſitius, quam, attraxit, accepit. Anton. ἐγένετο ποικίλος. *monſtra*, mirabiliter mutatam formam. *aptum colori*; *ſtellio* enim genus lacertae. Maculae paſſim vrr. *guttae*. Cum ſtellio Graecis ἀσκάλαβος diceretur (V. Schol. Nicandri ad Alex. 128), Mellmannus putat, hanc

Fugit anum, latebramque petit; aptumque colori
Nomen habet: variis ſtellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, et quas errauerit vndas,
Dicere longa mora eſt. Quaerenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. Dumque omnia luſtrat eundo,
Venit et ad Cyanen: ea ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet, ſed et os, et lingua volenti
Dicere non aderant; nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifeſta dedit, notamque parenti,
Illo forte loco delapſam gurgite ſacro,
Perſephones zonam ſummis oſtendit in vndis.
Quam ſimul agnouit, tamquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniauit Diua capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Nec ſcit adhuc, vbi ſit; terras tamen increpat omnes;
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas:

463 *Dicere.* Voſſ. *referre*, quod probat Heinſ. 469 Burm. legeret c. Excerpt. Langerm. *Illo forte die, delapſam in gurgite ſ.*

metam. ortam eſſe ex confuſione cum transform. ſequente, vſ. 539. aut ad exemplum eius fictam.

462 — 550 Ceres cum ex Arethuſa cognouiſſet raptum Proſerpinae, Iouem ſupplex adit, qui ea lege filiam repeti poſſe pronuntiat, ſi nullos guſtauerit cibos. *Aſcalaphus* autem, qui eam comedentem viderat, remque indicauerat, mutatur in bubonem.

Errauerit. Errores illos deſcribunt hymn. Hom. 43 ſqq. Callim. 8. Apollod. I, 5, 1. Noſter ipſe Faſt. 455 ſqq. *defuit orbis*, nulla ſuperfuit pars orbis terrarum, vbi quaereret. *Sicania* a Sicanis, qui ex Iberia immigrauerant. Thucyd. VI, 2. *Omnia narraſſet*, nempe mutatis manet ſenſus priſtinus.

467 Ne ineptae tautologiae reus ſit Ouid. Schirach. *adſunt* interpretatur, adiuuant, vt verbum translatum h. l. ſit a patronis cauſſarum, qui verba faciunt pro reis. Non tamen opus eſt illa interpretatione. Senſus: Nec aliud inſtrumentum habebat, quo vocem emitteret. E *zona* reperta Ceres didicit, ibi euanuiſſe filiam. Itaque fonti per ſigna loquenti hoc indicium tribuitur. Aliter de Cyana Claudian. III, 255.

473 *repetita.* V. ad IV, 733. *Damnum*, filia amiſſa. XII, 16. Iam ſaeuit in terram, vt II. Phoebus in equos ſolares, et vt ille recuſat ſolem diutius vehere, ſic nunc et

Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Reperit. Ergo illic ſaeuâ vertentia glebas
Fregit aratra manu; parilique irata colonos
Ruricolasque boues leto dedit; aruaque iuſſit
Fallere depoſitum, vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terrae, latum vulgata per orbem,
Caſſa iacet: primis ſegetes moriuntur in herbis:
Et modo ſol nimius, nimius modo corripit imber:
Sideraque, ventique nocent; auidaeque volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, et inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheïas extulit vndis;
Rorantesque comas a fronte remouit ad aures:

482 *Caſſa* ex Arond. (qui ſic pro diuerſa lect.) Heinſ. praetulit Vulg. *ſparſa*,

Ceres muneri ſuo deeſt. Ertiam in h. Hom. 305 ſqq. eius et moerentis filiam et iraſcentis Ioui culpa terra nullas fert fruges, agricolarum labor irritus eſt, parumque abeſt, quin genus hum. fame pereat. Cf. Diod. Sic. V, 5.

480 Semina bene drr. *deponi* in terra, quae cum non reſpondet votis coloni, *fallit depoſitum*. *Fertilitas terrae* Siculae, Leontinorum inprimis camporum, a Diodoro, Plinio aliisque tantopere celebrata, *vulgata* ſane eſt. Atque noſtris etiam temporibus terra illa multis eximiae fertilitatis ſuae ſpeciminibus accuſat inertiam incolarum, vt paſſim queritur Brydon. Itaque et hodie dicere licet, fertilitas illa *caſſa iacet*, i. vacat. De v. *caſſus* vid. Heinſ. ad Faſt. VI, 406. *primis in herbis*, cum tenerae adhuc herbae ſunt. *Tenera in herba* dixit Virg. Cf. infra X, 209.

484 *Auidae volucres*, improbus anſer, Strymoniaeque grues. Virg. G. I, 119. *Semina legere*, *σπέρματα συλλέγειν*, pr. de his auibus, quae inde *σπερμολόγοι* dictae. Foeſii Oecon. Hipp. p. 348. *fatigant* exquiſite, impediunt ſegetem ſurgere conantem, eam coërcent. Plin. III Ep. 19, 6. *felicitas terrae fatigatur imbecillis cultoribus*. Virg. G. I, 153. *interque nitentia culta Infelix lolium et ſteriles dominantur auenae*. *Lolium* Noſtris Treſpe, *tribulus*, Burzeldorn, in Italia frequens.

487 *Alpheus*, hodie Carbon, vbi *Elidem* irrigauit, mari Peloponneſiaco infunditur, ſed ſub mari procurrere, atque in Sicilia cum Arethuſa (quae inde *Alpheias*) aquas

Atque ait: O toto quaeſitae virginis orbe,
Et frugum genetrix, immenſos ſiſte labores;
Neue tibi fidae violenta iraſcere terrae.
Terra nihil meruit; patuitque inuita rapinae.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt; et ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Haec mihi terra ſolo eſt. Hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſſima, ſerua.
Mota loco cur ſim, tantique per aequoris vndas
Aduehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiua meis; cum tu curisque leuata,
Et vultûs melioris eris. Mihi peruia tellus
Praebet iter; ſubterque imas ablata cauernas
Hic caput attollo; deſuetaque ſidera cerno.
Ergo, dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.

502 *imas.* Vnus Moreti *cauas*, quod rectius videtur Heinſ. Sed *cauae cauernae* merito diſplicent Burm. Praeterea in *imas* cauſſa eſt, cur Arethuſa Proſerpinam cernere potuerat.

ſuas confundere credebatur. Senec. Nat. quaeſt. III, 26. Strabo V. p. 270. Pauſan. Eliac. p. 390. qui rem comprobat auctoritate Delphici oraculi. Idemque error etiam nunc tenet multorum Siculorum mentes. Arethuſae autem Noſter ipſe et oratoris deprecatorisque, vt Telluri II, 272 ſqq. et indicis partes dedit. Optime autem, vt e vſ. 504 ſqq. apparet, ei indicium tribuitur. In h. Homer. 74. quem Noſter Faſt. IV, 583 ſequitur, rem Sol prodit, apud Apollod. Hermionenſes, quia ad Hermionem Argolidis deſcenſum ad inferos eſſe putabant.

Eorum, qui ad dicendum prodeunt, geſtus aliquis notari ſolet. II, 272. Supra vſ. 338. Haec *remouet comas*, vt IV, 474 Tiſiphone colubras *rorantes*. I, 339.

490 *genetrix*, Dea. Dii earum rerum *genitores*, quarum curam gerunt. *meruit*, malo ſenſu, vt II, 279. *Nec ſum pro patria* etc. Ita ſibi viam pandit ad Arethuſae fata in ſqq. narranda. Sed loquacior paullo eſt in verbis, *huc hoſpita veni*, *Sic. peregrina colo*, *hos nunc* etc. Similiter I, 574 peccatum.

499 Syracuſae cum quatuor haberent partes, earum vna,

Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
  Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces,
Attonitaeque diu ſimilis fuit: vtque dolore
Pulſa graui grauis eſt amentia; curribus auras
Exit in aetherias: ibi toto nubila vultu
Ante Iouem paſſis ſtetit inuidioſa capillis:
Proque meo ſupplex venio tibi, Iuppiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla eſt gratia matris;
Nata patrem moueat: neu ſit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En, quaeſita diu tandem mi nata reperta eſt:
Si reperire vocas, amittere certius; aut ſi,

512 *toto.* Heinſ. mallet *moto*, et mox *ſquallida*, quia fragm. Boxh. *pallida* pro *nubila.* 517 *edita.* Medic. *prodita*, quod elegantius videtur Burm. 519 Heinſ. coni. *verius.*

in inſula ſita, *Ortygia* dicta eſt, eaque pars hodie etiam reſtat. vid. Brydon. p. 221. In ea fons Arethuſa. Cic. Verr. IV, 52. Virg. Aen. III, 692. *Sicanio praetenta ſinu iacet inſula contra Plemmyrium vndoſum: nomen dixere priores Ortygiam. Alpheum fama eſt huc Elidis amnem Occultas egiſſe vias ſubter mare, qui nunc Ore, Arethuſa, tuo Siculis confunditur vndis.* — *Hora tempeſtiua* mox veniet vſ. 573. *narratus* noue dictum, vt ſupra *erratus.* *melioris*, laetioris. Sic et VIII, 677 *vultus boni.* *peruia tellus*, canales ſubterranei. *deſueta*, quae cernere deſueui, diu non vidi, dum ſub terra labor *Stygio gurgite*, ibi, vbi Styx.

507 De repetito *ſed* v. ad vſ. 17. *Maxima* ſubſtantiue, domina. Matrem conſolatura amplificat dignitatem filiae. Etiam in *matrona*, coniux, aliquid dignitatis eſt. *Potentiam* eius Pluto ipſe in h. Homer. 365 ſqq. deſcribit. Claudian. I, 3. *profunda Iuno* dr. Virg. Aen. VI, 138. *Iuno inferna* et a Noſtro XIV, 115. *Auerna Iuno.*

511 *Amentia.* Eo habitu expreſſa eſt in monumento antiquo, quod exhibet Spanhem. ad Callim. d. l. Amentiam remiſſam ſecutus eſt *dolor.* *nubila vultu*, moeſta, dixit etiam Statius Sylu. III, 5, 11. Noſter V Triſt. 3, 14. *nubila Parca naſcenti fuit.* Graeci poëtae moeſtis tribuunt ὀφρύων νεφέλην aut νέφος. Sophocl. Antig. 532. Eurip. Hipp. 173. Cf. mox ſimili-

Scire, vbi ſit, reperire vocas. Quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam: neque enim praedone marito
Filia digna tua eſt; ſi iam mea filia digna eſt.
Iuppiter excepit: Commune eſt pignus onusque,
Nata, mihi tecum: ſed, ſi modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verum amor eſt; neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diua, velis. Vt deſint cetera, quantum eſt
Eſſe Iouis fratrem! quid quod nec cetera deſunt,
Nec cedit niſi ſorte mihi? ſed tanta cupido
Si tibi diſcidii eſt; repetet Proſerpina coelum;
Lege tamen certa, ſi nullos contigit illic
Ore cibos: nam ſic Parcarum foedere cautum eſt.
Dixerat. At Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata ſinunt: quoniam ieiunia virgo
Soluerat, et cultis dum ſimplex errat in hortis,

535 *et cultis.* Tres *irriguis.* Heinſ. corrigit *et riguis*, i. quos riuus interſecabat.

tudinem vſ. 570. In h. Homer. Iupiter ipſe, ſterilitate terrae commotus, primum Irin, mox omnes deinceps Deos demittit coelo, qui Cererem ad concilium Deorum reuocent. Illa vero negat, ſe redituram aut fruges terris reddituram ante, quam filiam vidiſſet. Ea igitur ex Orco dimittitur. *inuidioſa*, odio Plutonis plena.

518 *En*, *quaeſita* etc. Cf. I, 653—55. *reperta eſt*, ſcio, vbi ſit. *certius*, quia iam nullus inde reditus.

523 *Pignora* parentum drr. liberi ob amorem, *onera*, propter curae moleſtias. Senſus: Ego aeque ac tu tam amare filiam, quam ſaluti eius proſpicere, debeo. *neque erit* etc. In h. Homer. 83 ſ. Sol Cererem ſic ſolatur laudibus honorificae affinitatis, ὔ τοι ἀεικὴς γαμβρὸς ἐν ἀθανάτοις πολυσημάντωρ Ἀϊδωνεύς. *Vt deſint*, ponamus deeſſe, *caetera*, quae generum commendant, regnum ſcilicet. *ſorte.* V. ad vſ. 368. *diſcidii*, diuortii. *ſi nullos* etc. Lex fatorum erat, vt nemini ex inferis redire liceret, qui ibi aliquid guſtaſſet. *foedus*, ordo et curſus rerum conſtans, h. l. quem Parcae, tamquam ex compoſito, conſtituerant. Claudian. 3, 4. *foedera mundi*, conſtans ille ordo, quo mundus regitur.

535 *Cultos* illos *hortos* inferorum deſcribit Homer. Od. λ, 589. Ibi arbores frugife-

Poeniceum curua decerpserat arbore pomum,
Sumtaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solusque ex omnibus illud *Ascalaphus*
Viderat Ascalaphus, quem quondam dicitur Orphne
Inter Auernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furuis peperisse sub antris:
Vidit; et indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; testemque profanam
Fecit auem; sparsumque caput Phlegethontide lympha
In rostrum, et plumas, et grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fuluis amicitur ab alis;
Inque caput crescit, longosque reflectitur vngues,
Vixque mouet natas per inertia brachia pennas:
Foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus

rae, piri, mali, ficus, oleae, etiam ῥοιᾶς mali punicae. *Errat*, ambulat. *simplex*, nihil mali suspicans. *Poeniceum pomum*, malum punicum s. granatum. Hinc Thesmophoriazusae, quae sacra faciebant Cereri legiferae, abstinebant a malis punicis. H. l. *septem* grana, sed Fast. IV, 607. non nisi *tria*. Cortex *pallens* recte dicitur; nam *pallere* de auri etiam colore vsurpatur. De *cortice* illo cf. X, 736. In h. Hom. 372 Pluto ipse, dimittere Proserpinam iussus, tale *granum* ei edendum dat, cuius vis erat, vt puella ne apud Superos maneret, sed ad coniugem rediret. Sic et Apollod.

539 Apud Apollod. lib. I. d. l. Ceres Ascalapho, Acherontis et Gorgyrae filio, quod gustationem illam testatus erat, superimponit saxum; sed liberatum eum inde ab Hercule mutat in ὦτον s. paruam noctuam. *Orphne*, ὄρφνη, tenebrae. *furuis sub antris*, quemadmodum Nymphae marinae *vitreis sub antris* pariunt. Vs. 48.

543 Etiam VI, 431. *profanus bubo*. Plin. H. N. X, 12. *Bubo funebris et maxime abominatus, publicis praecipue auspiciis, deserta incolit, nec tantum desolata, sed dira etiam et inaccessa, noctis monstrum, nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in vrbibus, aut omnino in luce visus, dirum ostentum est. Volat nunquam, quo libuit, sed transversus aufertur.* — *Sparsio* talis a Diis facta vim mutandi habebat. Vs. 454. III, 194. *Aufertur sibi*, cuius forma mutatur in aliam. *in caput crescere*, vt ap. Virg. *in ventrem.* Caeterum, quoniam ἀσκάλαφος genus noctuae Graecis significabat, Aristot. H.

Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.
Sirenes. Hic tamen indicio poenam, linguaque videri
Commeruiſſe poteſt. Vobis, Acheloïdes, vnde
Pluma pedesque auium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proſerpina flores,
In comitum numero mixtae, Sirenes, eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quaeſiſtis in orbe;
Protinus vt veſtram ſentirent aequora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis; facilesque Deos habuiſtis, et artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaueſcere pennis.
Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,

555 Heinſ. malebat, *immixtae cum numero* et 557 *Non minus vt.*

A. II, 17. facile apparet, quae origo ſit huius metamorphoſeos.

551 — 563 *Sirenes.* Nota ſunt, quae Homer. Od. μ, 39 ſqq. de Sirenibus finxit. Cf. Orpheus Arg. 1268 ſqq. et Apollon. Rh. IV, 892 ſqq. Erant monſtra marina, quae inter Italiam et Siciliam, inſulam quandam incolebant, nauesque appulſas voce canora detinebant. Pater earum traditur *Achelous*, matrem faciunt alii Steropen, alii Terpſichoren, alii Melpomenen aut Calliopen. Etiam nomina earum varie exhibentur. Lycophroni vrr. Parthenope, Leucoſia, Ligia. Exſtat Claudiani epigr. 24. in eas, vbi Barth. collegit, quantum ſatis. Adde Brouckh. ad Tibul. IV, 1, 69. Creditur autem Homer. hac fabula deſcripſiſſe voluptatem mortiferam, vt pluribus docet Bocat. Geneal. Deor. VII, 20. In Proſerpinae comitatu fuerunt etiam ſecundum Apollon. Hygin. f. 141. Claudian. III, 254. Poſtremo loco *Rapidis Acheloides alis Sublatae Siculi latus obſedere Pelori* etc.

552 *vnde.* Apud Hygin. Sirenes Cereris voluntate mutantur, quod Proſerpinae auxilium non tulerant. *Virginis ora ger.* Superiorem partem habebant virgineam, inferiorem gallinaceam. Fulgent. Myth. II, 11.

555 *in numero mixtae*, immixtae numero. vid. Burm. *Vt ſentirent curam*, vt Proſerpinam etiam per maria quaerere poſſetis. Alae frequenter cum nauium *remis* comparantur. *Remigium alarum* eſt apud Lucret. VI, 743. et ap. Virg. aliquoties. Eurip. Iph. Taur. 289 πτεροῖς ἐρέσσει. Reciproca eſt, obſeruante Seruio ad Aen. I, 224. nauium et auium metaphora. Itaque

Tantaque dos oris linguae deperderet vſum;
Virginei vultus, et vox humana remanſit.
At medius fratrisque ſui moeſtaeque ſororis
Iuppiter ex aequo voluentem diuidit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum
Cum matre eſt totidem, totidem cum coniuge menſes.
Vertitur extemplo facies, et mentis, et oris;
Nam, modo quae poterat Diti quoque moeſta videri,
Laeta Deae frons eſt: vt Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis vbi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura recepta, Arethuſa.

572 Iac. Gronov. malebat *natae ſec. receptae*, quod valde placebat Heinſ. quia ea vox cum caſu ſec. plerumque reperiatur, ſed Burm. tuetur Ablat.

remi viciſſim Hom. Od. λ, 124 vrr. πτερά. *facilis* Deus, qui facile obtemperat precibus, benignus. *natus ad*- V. ad II, 223. *natus*, valens. vſ. 591.

564 *Medius fratris et ſor.* medius inter fratrem et ſororem, h. e. vtrique aeque fauens. Horat. II od. 19, 28. *Pacis medius et belli*, i. vtrique aeque idoneus. *voluentem*, ſcil. ſe, verbum aptum de decurſu anni, qui ſemper in orbem redit. Homer. ἔτος περιπλόμενον. *ex aequo*, in aequas partes. *facies mentis*, affectio animi. *Diti quoque.* Eius enim *caput moeſtiſſima nubes Aſperat et dirae riget inclementia formae.* Claudian. I, 81. In h. Homer. 445 Iupiter per Rheam Cereri offert conditionem hanc, vt filia tertiam cuiusque anni partem cum Plutone ſit, duas reliquas cum ipſa in coelo. Conditione ea accepta, agris vbertatem reddit. Sic et Apollod. Fab. inde ortam putat Schol. Heſiod. ad Th. 914. quia frugum ſemina aliquot menſes ſub terra lateant, reliquum tempus ſupra terram cernantur.

572 — 641. *Alpheus*, dum *Arethuſa* Nympha in eius flumine lauatur, amore eius ardeſcit fugientemque perſequitur, et vbi illa in fontem mutatur, et ipſe in proprias vndas vertitur, vt ſe ei miſceat. Cf. Pauſan. V p. 389 ſ. qui et addit, fabulae inde locum datum, quia in Arethuſam fontem illabatur Alpheus; de quo errore dictum ad vſ. 487. — Varietatis cauſſa poëta ipſam Arethuſam fata ſua narrantem induxit.

Saltu facto tranſit ad ſeqq. cogitandum igitur, Cererem, impetratis precibus, in Siciliam rediiſſe. *quae cauſ. viae*, cur, loco mutato, extra patriam cernaris, non vt fluuius,

Quae tibi cauſa viae? cur ſis, Arethuſa, ſacer fons?
Conticuere vndae: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput, viridesque manu ſiccata capillos
Fluminis Elei veteres narrauit amores.
Pars ego Nympharum, quae ſunt in Achaide, dixit,
Vna fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed, quamuis formae numquam mihi fama petita eſt,
Quamuis fortis eram, formoſae nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuuabat,
Quaque aliae gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui, crimenque placere putaui.
Laſſa reuertebar (memini) Stymphalide ſilua:
Aeſtus erat, magnumque labor geminauerat aeſtum;

ſed vt *fons.* Fontem hunc deſcribit Cic. Verr. IV, 53. *In Inſula* (parte Syracuſarum) *extrema eſt fons aquae dulcis, cui nomen Arethuſa eſt, incredibili magnitudine, pleniſſimus piſcium: qui fluctu totus operiretur, niſi munitione ac mole lapidum a mari disiunctus eſſet.* Eundem *nitidiſſimum, ad ima perlucidum carminibusque celebratiſſimum* vocat Senec. Conſ. ad Marc. 17. Et fuit adeo memorabilis, vt Plin. H. N. III, 8 ſ. 14. Syracuſas ita notaret, *Colonia Syracuſae cum fonte Arethuſa.* E recentioribus eum Guarinus Italus celebrauit. *ſacer* commune epitheton fontium.

574 *conticuere,* ſtrepere deſierunt in honorem Nymphae iam verba facturae. *ſiccare vir. cap.* vt II, 12. De geſtu dicturae v. ad vſ. 487. *Elei,* quia Eleorum fines irrigat et ſupra Cyllenen, Eleorum nuvale, in mare infunditur, honoribus adeo diuinis ab Eleis colitur, quamquam fontes eius in Arcadia reperiuntur. Pauſan. V p. 389 ſ. 399. VIII p. 709. Celebratus et ille poëtis. Senec. N. Q. VI, 8. *veteres,* priſtinos.

577 Sequitur exemplum et ſimplicis illius venuſtatis, quae ſermonibus addit gratiam, et exactae narrationis. *Pars vna,* vna. E traditione antiqua et Alpheus fuit venator, ἀνὴρ θηρευτὴς, et Arethuſa venationi deuota. Haec illum, connubia eius reſpuens, fugit in inſulam Ortygiam, vbi ἐξ ἀνθρώπου ἐγένετο πηγή· quo facto etiam Alpheus prae amore extenuatus eſt in fluuium. Pauſan. p. 390. *Legit,* elegit ſaltus aptos ad venandum. Sic ſupra II, 448. *Saltus eligit aptos.*

580 Venatrices Nymphae nec amorem curant, nec adeo

Inuenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo, per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus vnda,
Sponte ſua natas ripis decliuibus vmbras.
Acceſſi, primumque pedis veſtigia tinxi;
Poplite deinde tenus. Neque eo contenta, recingor;
Molliaque impono ſalici velamina curuae:
Nudaque mergor aquis; quas dum ferioque, trahoque
Mille modis labens, excuſſaque brachia iacto,
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:
Territaque inſiſto propioris margine ripae.
Quo properas, Arethuſa? ſuis Alpheus ab vndis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore:
Sicut eram, fugio ſine veſtibus: altera veſtes
Ripa meas habuit. Tanto magis inſtat, et ardet:

588 Vulg. *ad humum.* Nonnulli *ad imum;* vnde Heinſ. fecit *imo.* 591 Oxon. et vnus Heinſ. *gratas vmbras* e correctione.

formam, ſed fortitudinem ſ. robur membrorum. *iuuabat*, laetabar et ſuperbiebam facie. *ruſtica*, venatrix.

587 Etiam Pauſan. p. 390 de Alphei aqua, ἰδόντι ἥδιστον. Talis igitur erat, vt ad lauandum inuitaret. Cf. II, 455. III, 161. IV, 297. *Murmur* in riuo quidem ſuauis, non item in fluuio lauantibus. *Ire*, fluere, labi. *Perſpicuas imo.* Cf. Claudian. Rapt. II, 114 ſqq. Plin. VIII Ep. 8, 2. de Clitumni fonte, *purus et vitreus, vt numerare iactas ſtipes et relucentes calculos poſſis.*

590 *Cana.* Plenius Virg. G. II, 13. *glauca canentia fronde ſalicta.* *Populus* iuxta fluuios pulcherrima. Idem Ecl. 7, 66. Si *ripis* cum *dabant* coniungis, dicendum eſt, poëtam τὸ *natas* retuliſſe ad vmbras, quod pr. ad arbores referendum erat. Sic Glareán. Poſſis tamen *natas ripis* coniungere, atque interpretari, inſeruientes ripis. Supra vſ. 561. *canor mulcendas natus ad aures*, inſeruiens mulcendis auribus. II, 223 *natus ad ſacra Cithaeron* eodem ſenſu, quo etiam Dativ. additur, a Liuio in primis. Vid. Gronov. Obſ. IV, 17. *Primumque* etc. Sic et Diana II, 457. et Narciſſus IV, 343. *veſtigia*, plantas. *Mollia*, nempe lanea. XV, 118 de ouibus, *Mollia, quae nobis veſtras velamina lanas Praebetis.* Melius tamen nunc abeſſet hoc epith. quoniam de dura venatrice ſermo.

595 Motus natantis deſcribuntur, quae brachiis *ferit*,

Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam; ſic me ferus ille premebat;
Vt fugere accipitrem penna trepidante columbae,
Vt ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Vſque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Maenaliosque ſinus, gelidumque Erimanthon, et Elin
Currere ſuſtinui: nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego, viribus impar,
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen et campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque et rupes, et qua via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi praecedere longam
Ante pedes vmbram, niſi ſi timor illa videbat.
Sed certe ſonituque pedum terrebar; et ingens
Crinales vittas adflabat anhelitus oris.

606 Olim *vrgere*. Sed *agitare* e Cantabr, multisque aliis **Heinſ.** praetulit, approbante Burm. 616 Multi, *ſonitusque* — ***terrebat.***

verberat, aquas, **easque** ***trahit***, dum brachia verſus corpus retrahit. *labens*, ludens natando. *excuſſa iacto* e copia poëtica; nam et *excutere* eſt iactare, vt *concutere* XI, 465.

603 *parata* mulier, quae copiam ſui facile praebet. Sic Burm. et h. l. At talis mulier non fugit. Potius nunc eſt apta ad concubitum. *Arſit* Alpheus et Dianae amore, eique vim inferre voluit, ſed male eſt habitus. Pauſan. VI p. 510. *premebat*, inſequebatur vsque. Similitudo, quae ſequitur, ducta ex Hom. Il. Φ, 493. ὥςε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην. Et *accipiter* maxime infeſtus columbis. Cf. I, 506. vbi v. de v. *trepidare*. Lucret. V, 1035 de auibus, ***a pennis tremulum petere auxilium.*** ***agitare*** verb. pr. de venatoribus et auibus rapacibus. v. **Burm.** Quoniam et de ſuo curſu **Nympha** et de Alphei perſecutione dixerat, propterea vtrique accommodare ſimilitudinem voluit; hinc illa repetitio, in qua luſus quidam. ***Vſque ſub*** etc. His non certus **aliquis** curſus indicatur, ſed **tantum** oppida quaedam et **montes** Arcadiae nominantur. ***ſinus,*** flexus, quos faciunt **montes.** Plin. H. N. V ſ. 31. ***ſinuoſus*** *flexibus Maeander.* Male Rode, *den Maenaliſchen* ***Klüften.***

611 *patiens*, qui **ferre** poterat, longum **laborem, quippe** fluuius per longos **terrarum** tractus **aquas** ſuas **deue-**

Feſſa labore fugae, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigerae, Dictynna, tuae; cui ſaepe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetra.
Mota Dea eſt, ſpiſſisque ferens e nubibus vnam
Me ſuper iniecit. Luſtrat caligine tectam
Amnis; et ignarus circum caua nubila quaerit,
Bisque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit;
Et bis, Iö Arethuſa, Iö Arethuſa, vocauit.
Quid mihi tunc animi miſerae fuit? anne quod agnae eſt;
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ille pedum: ſeruat nubemque, locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus;
Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
Quaque pedem moui, manat lacus, eque capillis

hens. — *vmbram*, nempe viri. *niſi ſi*, vt vſ. 20. *adflabat anhelitus*, vt I, 542. *ingens*, quia ille ſummis viribus currebat.

618 *Deprebenduntur*, quos inſtans alius aſſequitur aut opprimit. Pomp. Mela III, 1, 15. mare refluens *terreſtria deprehendit animalia*. De *Dictynna* ad II, 441. *dediſti ferre*, ferenda, vt vſ. 666. *miſit agitare*, de qua forma v. Munker. ad Hygin. fab. 147. — *e nubibus vnam* etc. qua ratione paſſim apud Homer. heroës eripiuntur e praeſentiſſimo periculo, vt Paris a Venere, Il. γ, 380. Aeneas ab Apolline ε, 344. Hinc etiam Horat. II od. 7, 14. *me per hoſtes Mercurius celer Denſo pauentem ſuſtulit aëre.* *Luſtrare* ſic Aen. XII, 466. *in denſa caligine Turnum Veſtigat luſtrans.* *caua*, vt 251.

626 Senſus Nymphae bene notatus et illuſtratus. *Quid animi*, vt I, 358. *Si qua* elegantius, quam, *quae*. Reſpexit autem forte ſimilitudinem Aen. IX, 95 *Ac veluti pleno lupus inſidiatus ouili, Quum fremit ad caulas.* — *altum* frequêns epith. ſtabulorum. VI, 521. vbi v. not. *vepre*, ſcil. ſub. *dare motus*, vt *dare ſaltus* III, 599. *ſeruare*, cupide ſpectare locum, ne quis inde elabatur. *Atria ſeruans* Horat. I Ep. 4, 31.

632 Hunc *ſudorem*, qui ſolet anxios occupare, bene fecit transformationis initium. *Renarro* vel narrando repeto, vel ſimpliciter narro. Legitur etiam Aen. III, 717. vbi Seruius argutatur. IV, 569.

Ros cadit, et citius, quam nunc tibi facta renarro,
In laticem mutor. Sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas; positoque viri, quod sumserat, ore
Vertitur in proprias, vt se mihi misceat, vndas.
Delia rumpit humum. Caecis ego mersa cauernis
Aduehor Ortygiam: quae me cognomine Diuae
Grata meae, superas eduxit prima sub auras.

Lyncus. Hac Arethusa tenus, geminos Dea fertilis angues
Curribus admouit, frenisque coërcuit ora,

635 Burm. *facta*, rem, vt accidit, e duobus Ciof. et aliis quibus MSS. praetulit vulgatae *fata*.

retractare et relegere sermone.

639 *Rumpit*, pandit viam subter terram. *Caecis*, obscuris, caliginosis. *Ortygia* et pars Syracusarum, in qua erumpit Arethusa (499) et *cognomen* Dianae I. 694. *me eduxit*, ibi prodii. Hic ambo in Elide miscentur et iunctis aquis sub terra labuntur; sed secundum alios Alpheus solus permeat caecas cauernas, et in Sicilia demum cum Arethusa aquam miscet. Pausan. p. 799.

642 — 661 *Triptolemo insidias struit Lyncus.* Hygin. fab. 259. P. A. II, 14. Triptolemus, Celei, regis Eleusinii, filius, (etsi Musaeus, Orpheus, Choerilus apud Pausan. Attic. p. 34. aliter) a Cerere adiutus tempore Erechthei, sexti Atheniensium regis, a. circ. 1420 ante aer. Chr. agriculturam Graecis, ac primum quidem Atheniensibus, ostendisse credebatur. Homer. hym. in Cer. Pausan. Attic. p. 34. Corinth. p. 143. Marm. Arund. I, 12 sq. Diod. Sic. V, 4. Hygin. fab. 277. Sed antiquiorem multo agriculturam inter Graecos iudicat Goguet *vom Vrsprunge der Gesetze*, To. II. p. 157. Censet enim, iam tempore Titanum, quibus aequalis Ceres, Graecos agriculturam accepisse, eam vero exstinctis Titanibus interiisse. Aliquanto post cum fame laboraret Graecia, aduenisse Erechtheum, magnamque frumenti vim secum apportasse, eundemque arandi artem in campis maxime Eleusiniis restituisse, atque sacra Cereris introduxisse. Hinc factum esse, vt sub eius imperio Ceres Athenas venisse crederetur. — Caeterum quomodo Ceres in Celei domum intrauerit, Triptolemum in cunis decumbentem fouerit, eique agriculturae propagandae munus tradiderit, narrant Noster Fast. IV, 507 — 560. Apollod. I, 5, 2. Hygin. fab. 147.

Hac — tenus diuulsum per tmesin, de qua v. Ciofan. *fer-*

Et medium coeli terraeque, per aëra vecta est:
Atque leuem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data semina iussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultae.
Iam super Europen sublimis, et Asida, terras
Vectus erat iuuenis; Scythicas aduertitur oras,
Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates.

644 *vecta est.* Heins. mallet ex primo Gronov. *fertur*, quia mox seq. *vectus erat.* Idem ex tribus scriptis dedit *arcem* pro *vrbem.*

tilis, quia fertilitatis (εὐετηρίας) Dea, sub quo nomine templa habuit. *Bigis serpentum* Ceres vecta, et apud auctores et in monumentis antiq. occurrit. Ibi apparent mox alati, mox sine alis. V. Spanhemii Dissert. IV p. 211. Describuntur a Claudian. 33, 79. Triptolemo eas misit, vt omnium nationum terras circumiret, iisque semina largiretur. Hygin. P. A. II, 14. fab. 147. Apollod. d. l. Sed Goguet d. l. illas serpentum bigas accipit de callidis consiliis, quibus Triptolemum eripuerit Ceres variis periculis. Triptolemo mortuo, Antheas eius currum conscendit, sed inde excussus perit. Pausan. Achaic. p. 568. *coercuit*, rexit. Horat. I od. 7. *ora frenis temperare.* Phaedr. IIII, 6. *ora continere frenis. medium coeli* etc. medium inter coelum et terram, vt VI, 409. *iuguli medius summique lacerti.* V. ad vs. 409. — *Tritonida in arcem*, Athenas (v. Bentlei. ad Horat. I od. 7, 5.), quarum pars antiquissima *arx*, ἀκρόπολις, *Tritonidi* in primis sacra.

646 Hordeum primum esse satum a Triptolemo tradit Pausan. Attic. p. 93. *rudis terra*, nondum culta, nondum proscissa, aratrum passa, plane vt *rudis campus* Virg. G. II, 211. *Recultα* potest esse, quae, vbi aliquamdiu quieuit, denuo colitur, noualis. Sic cepit etiam Rode, *in brache gelegenem Boden.* Sed non apparet, cur *post tempora longa* additum. Alii referunt ad vnam Siciliam, quae post sterilitatem, de qua vs. 476 sq. denuo coli coepta sit. At illa sterilitatis iniuria non durauit tempora longa. Schirachius ergo intelligit terras, quae olim fuerint cultae, monetque, e mente Ouidii Cererem iam ante hunc euentum fuisse frugum matrem, sed nunc, inuenta filia, artem colendi agrum denuo Triptolemo monstrasse.

648 Hygin. P. A. II, 14. *Triptolemum in curru draconum collocatum iussit omnium nationum agros circumeuntem semina partiri, quo facilius ipsi posterique a fero victu segregarentur.* Etiam Apollod.

Qua veniat, cauſſamque viae, nomenque rogatus,
Et patriam, Patria eſt clarae mihi, dixit, Athenae;
Triptolemus nomen: veni nec puppe per vndas,
Nec pede per terras: patuit mihi peruius aether.
Dona fero Cereris; latos quae ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus inuidit: tantique vt muneris auctor
Ipſe ſit, hoſpitio recipit, ſomnoque grauatum
Adgreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſusque per aëra miſit
Mopſopium iuuenem ſacros agitare iugales.
Finierat dictos e nobis maxima cantus.
At Nymphae viciſſe Deas, Helicona colentes,
Concordi dixere ſono. Conuicia victae

651 *Qua.* Nonnulli *quid*, i. propter quid. 661 *miſit* pro *iuſſit* e fragm. Voſſ. e Iuniano, et vno ſuo reſtituit Heinſ.

d. l. dedit ei currum et frumentum, ᾧ τὴν ὅλην οἰκουμένην δι᾽ οὐρανοῦ αἰρόμενος κατέσπειρε. Curru autem illo velocitas indicatur, qua agricultura propagata. *Aſis terra*, Aſia, vt IX, 447. Micyllus intell. anguſtum illum Lydiae tractum paluſtrem ad Cayſtrum, quem Homer Ἄσιον λειμῶνα, Virg. autem Aen. VII, 701. *Aſiam paludem* dixit, quia *Aſia*, cum partem orbis terrarum ſignificet, primam corripiat, cum de illo tractu vſurpetur, producat. Falſam autem eſſe hanc obſeruat. quam Grammatici debent Seruio ad Virg. G. I, 381. et primam in *Aſia* eſſe indifferentem, monet Geſnerus in Theſauro Fabri ſ. v. *Aſia*, et quemque hic ipſe loc. docere poteſt. *Aſia* enim cum opp. *Europae*, nullo modo de tractu illo paluſtri ad Cayſtrum intelligi poteſt.

650 Hygin. fab. 259. et Lactant. ad Theb. IV, 658. *Lyncum* faciunt Siciliae regem; Micyllus et Munker. vero ibi quoque legendum cenſent *Scythiae*. — Etiam Carnabon, Getarum rex, ſimiles Triptolemo inſidias ſtruxit. Hygin. P. A. II, 14.

651 *Qua*, quomodo, puppe, an pedibus.

660 Hygin. fab. 259. Ceres *eum conuertit in lyncem varii coloris, vt ipſe variae mentis exſtiterat.* Similiter Lactant. in Arg. *in feram ſui nominis conuerſus morum ſuorum colore diſtinctus eſt.* Noſter hanc mutationem non per partes deſcribit, quia in Muſae carmine obiter tantum commemoratur. *Mopſopius*, Athenienſis a Mopſopo rege.

Cum iacerent; Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est, maledictaque culpae
Additis, et non est patientia libera nobis;
Ibimus in poenas; et quo vocat ira, sequemur.
Rident Emathides, spernuntque minacia verba;
Conataeque loqui, et magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues
Adspexere suos, operiri brachia plumis;
Alteraque alterius rigido concrescere rostro
Ora videt, volucresque nouas accedere siluis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota leuatae,
Aëre pendebant, nemorum conuicia, picae.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaque garrulitas, studiumque inmane loquendi.

665 *iacerent.* Alii *facerent.* Aeque bene. 673 *concrescere.* Louan. *occallescere*, vt XIV, 316. 678 Ciofan. e Codd. quibusdam protulit, *studiumque inane*, quod tuetur Barth.

Virg. Cir. 128. *Mopsopio dente.* *misit agitare*, graeca syntaxis, (ἔπεμψεν ἐλαύνειν) quam multis exemplis illustrat Heins. *Iugales.* Schirach. intell. *equos.* Imo dracones intellige, qui iuncti erant currui.

662 — fin. *Poena Pieridum.*

664 *conc. sono*, consentiente voce.

665 *Ire in poenas*, accedere ad puniendum, punire. Huic conueniunt et verba *vocare* et *sequi*. *Emathides* vid. vs. 313. Debemus autem h. nomen ingenio Heins. namque Pierides etiam ab Anton. Lib. ita vtr. Olim edeb. *Euippides*, i. Euippes filiae. *aere pendere* de volante. *nemorum conuicia*, aues per nemora garrientes et maledicentes. *Facundia* eadem, quae *garrulitas.* Idem ter dixit. Vir quidam doctus coni. *Tunc quoque*, quia sequitur *remansit.* Sed refellitur a Clarkio ad Hom. Il. α, 37. quia *remansit* est tempus praesens rei perfectae. — Caeterum Nicandro auctore ap. Anton. Pierides in plura auium genera mutatae sunt.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER SEXTVS.

Arachne.

Praebuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aonidum, iuſtamque probauerat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt; laudemur et ipſae:
Numina nec ſperni ſine poena noſtra ſinamus.
Maeoniaeque animum fatis intendit Arachnes:

1. *Aurem* non niſi vnus Berneggerianus habet, vnde accepit Heinſ. caeteri *aures*. 5. Vnus Heinſii, *incendit*.

FAB. I, 1 — 145. *Arachne et Minerua.* Antiquiſſimarum nationum, ad meliorem ſortem adſpirantium, cura circa veſtium in primis elegantias haeſit. Itaque lanam ducere et tinguere, telam texere, veſtesque colorum et nitore et varietate inſignes conficere iam Patriarcharum temporibus repertum eſt. Poſt caſus dedit Tyriis purpuram; mox additum veſtibus aurum. Veſtes egregiis picturis exornabantur, vel acu (quod Phryges inuenerunt. Plin. H. N. VIII, 48.) vel inter texendum filis verſicoloribus, qua arte Babylonii primi excelluerunt. Vtroque modo dicitur *picta veſtis*. Omnis autem veſtium conficiendarum ars mulieribus commiſſa erat, eaque excellere reginis adeo laudi ducebatur. Homer. Il. γ, 125. ζ, 289. χ, 440. De ea egregie meritae erant apud Lydios *Arachne*, Plin. VII, 56. apud Graecos *Minerua*, Aelian. Hiſt. An. I, 21. quemadmodum apud Aegyptios Iſis. Forte *Arachne* olim fuit nomen commune mulierum perite texentium. Cum autem pro proprio haberi coeptum eſſet, luſus etymologicus huic fab. originem dedit, *qua Arachne cum Minerua texendo certans in araneam mutatur.* Saepius mortales cum Diis concertaſſe atque ſtultitiae ſuae mercedem tuliſſe traduntur.

4 *Numina noſtra* multo grauius, quam, *me*, et plural. *numina* dignitatis cauſſa. Aen. VII, 310 Iuno, *ſi mea numina non ſunt magna ſatis.* Ibid. I, 48. *Et quisquam numen Iunonis* (me) *adoret? ſine poena*, impune.

5 *animum intendit f.* ſerio cogitare coepit de poena ab

Quam ſibi lanificae non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon,
Phocaïco bibulas tinguebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed et haec de plebe, ſuoque
Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per vrbes
Quaeſierat ſtudio nomen memorabile; quamuis
Orta domo paruâ, paruis habitabat Hypaepis.
Huius vt adſpicerent opus admirabile, ſaepe

8 *Idmon.* Varie hoc nomen in Mſſ. exaratum, *Iſmon*, *Hyſmon*, *Eſkmon.* Burm. praetulit *Idmon*, quia id nomen et alii geſſerant. Grauius eſt, quod et Lactant. ſic legit. 10 *Occiderat.* Gebhard. III Crep. 7 ex Mſſ. legit *deciderat*, quia h. v. eleganter pro *occidere* ponitur. 11 *Lydas* correxit Conſtant. Fanenſ. quia *Lydius* primam ſyllabam ſemper productam habet. Plurimi tamen Mſſ. *Lydias.*

Arachne ſumenda. Sed dubitat Schirach. an hoc ſatis poëtic. ſit, et negat, phraſin *animum intendere* apud vllum poëtam reperiri. In quo lapſus eſt; namque ipſa Lexica ſuppeditant loc. Horat. Epiſt. I, 2, 36. *Intendes animum ſtudiis, et rebus honeſtis.* Noſter IV Triſt. I, 4. *mens intenta malis.* Ipſe ergo ex vno Cod. praefert, *incendit*, additque explicationem hanc: iraſcitur fato illo laeto Arachnes, quo ſibi aequatur arte. *Maeoniae*, Lydiae. vid. ad II, 252. Lydiam Arachnen etiam facit Serv. ad Virg. G. IV, 246. ſed Threſſam, eamque virginem regiam, Probus ad eund. loc.

7 Pluribus abiectam lanificae originem deſcribit, quo magis et ars eius et audacia, qua ſe ipſi Mineruae praefert, illuceſcat. *Locum* nec de genere cape, quod Pontanus volebat; (ſequitur enim *origo gentis*) nec cum Burm. de dignitate, ſed de patria, propter vſ. 13. qui huic noſtro reſpondet. Ibi enim *parua domus* ad *originem gentis*, et *paruae Hypaepae* ad *locum* pertinent.

9 *Bibulae* lanae exquiſite, quae bibunt, attrahunt colores, vt ſupra *bibula* Perſei *talaria.* *Murex* genus conchae, cuius e ſucco Veteres purpuram conficiebant, et quae, cum alibi, tum iuxta *Phocaeam*, vrbem Ioniae in ſinu maris mediterranei intimo ſitam, reperiebatur. Liv. XXXVII, 31. Etiam *Colophon* nobile Ioniae oppidum.

11 *Aequa*, aequalis dignitate et genere. *Illa*, Arachne. Male Lactant. in Arg. haec quoque verba ad matrem re-

Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longaque venis confecta senecta,
Et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces:
Consilii satis est in me mihi: neue monendo
Profecisse putes, eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur haec certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque remouit anilem,
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphae,
Mygdonidesque nurus: sola est non territa virgo,
Sed tamen erubuit, subitusque inuita notauit
Ora rubor, rursusque euanuit: vt solet aër
Purpureus fieri, cum primum Aurora mouetur,

vt consilio illo ira superbae mulieris exulceraretur. *Confitetur* et is, qui inscius et inuitus signis quibusdam animi motus prodit. V. ad Plin. III Ep. 14, 3. Amat Noster hunc v. vsum, quem ipse nouasse videtur. I Tr. 4, 11. *Confessus gelido pauore timorem.* II, 525. *vulta fassus Telamonius iram.* Contra Aen. IV, 477. *consilium vultu tegit.* *confiteri vultu iram*, noue dictum, iram prodere vultu. Nec *resequi* pro, respondere, apud antiquiorem poëtam occurrit. Legitur et VIII, 863. XIII, 749. *obscura*, latens sub forma aliena, vt agnosci haud posset. Similis increpatio Aen. VII, 440. *te victa situ verique effoeta senectus curis nequidquam exercet.* — *Et nimium* etc. Non semper experientiam habet senectus, sed interdum etiam nocet etc. — *eadem sententia* manet *nobis*, quae antea fuit.

43 Nota celeritatem, qua Dea illud ipsum responsum cupiens et exspectans, se manifestat. Exempla Deorum formas assumtas ponentium habet Heyne Exc. XIII ad Aen. I. *Pallada exhib.* eleganter, ostendit, se esse Pallada. Supra II, 1. *posita imagine se confessus erat.* XI, 264. *Exhibita est Thetis. Confessam amplectitur heros.* *Mygdonides*, Lydiae; nam *Mygdones* e Thracia oriundi, sedes in Asiam transtulerant. Strabo VII. p. 295. XII. p. 575. *non territa*, interrita, vt vs. 234 *non euitabile*, et sic passim. Iam pugna pudoris et audaciae bene notatur, quamquam similitudo adiecta parum eam illustrat. *notauit rubor.* V. ad IV, 329. *mouetur*, oritur. *moueri* drr. proficiscentes, *aufbrechen.*

Et breue poſt tempus candeſcere Solis ab ortu.
Perſtat in incepto, ſtolidaeque cupidine palmae
In ſua fata ruit. Neque enim Ioue nata reculat,
Nec monet vlterius, nec iam certamina differt.
Haud mora, conſiſtunt diuerſis partibus ambae,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela iugo vincta eſt: ſtamen ſecernit arundo.
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Vtraque feſtinant, cinctaeque ad pectora veſtes,
Brachia docta mouent, ſtudio fallente laborem.

49 Multi Mſſ. *Solis ab ictu*, quod placet Heinſ. *Ictus* ſic V, 389. Sed nunc de *ortu* ſermo eſt. 59 Burm. mallet; *cinctaque*.

50 *ſtolidae.* Ad *palmam* retulit; quod erat ad *cupidinem*, aut ad ipſam mulierem referendum. *nec* non minus eleganter repetitum, quam alibi *ſed.* vid. ad V, 17

53 In verbo *conſiſtunt* haerent Intt. Heinſ. putat, aut legendum eſſe *conſtituunt*, ſcil. telas, aut certe ſic capiendum verb. *conſiſtunt.* Burm. monet, *conſiſtere* pr. dici de duabus adverſariis, quae ad certamen ſe praeparent, idque ſe docuiſſe ad Petron. 19. Ego vero arbitror, reſpexiſſe Noſtrum morem Veterum, qui non ſedentes, ſed ſtantes texebant.

54 Cum hac textoriae artis deſcriptione cf. Claudian. R. P. I, 246 ſqq. *Tela* varie dr. Nunc intel. trama ſtaminis, ſeries duplex ſtaminum ſ. filorum in longum extenſorum, *der Aufzug*, *die Werfte.* Alibi vero vel totum opus, quod texitur, ſic vr. vel *iugum*, baculus transuerſus, quo tela tenetur, der Webebaum. *Gracile ſtamen*, vt *tenue ſubtemen* Auſon. Moſel. 397. *Arundo*, pecten ex arundine, diſcriminat fila, ne confundantur, der Kamm. *Radius*, das Webſchiff. Eius ope filis in transuerſum immittitur *ſubtemen*, der Eintrag aut der Einſchlag. *Quod*, nempe ſubtemen, quod ſtaminibus immiſſum, vt opus denſum fiat, feritur *pectine*, der Kammlade. *Inſecti dentes*, vt alibi *inſectus pecten.* Veſtes *percuſſae pectine* ap. Iuven. Sat. IX, 30. Lucan. X, 142. Noſter e copia poëtica coniunxit *percuſſo feriunt.* Lenzius contra *percuſſum* explicat perforatum, putatque, *dentes* fuiſſe bacillos iſtis foraminibus inditos. *doctus*, σοφὸς, peritus. Claudian. I, 177. *pollex doctus* lanificarum. *ſtu-*

Illic et Tyrium quae purpura sensit aënum,
Texitur, et tenues parui discriminis vmbrae:
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine coelum:
In quo diuersi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Vsque adeo quod tangit idem est: tamen vltima distant.
Illic et lentum filis immittitur aurum,

63 Castigatiores *percussis.* Iunian. et quatuor alii, *percussis nubibus.* 66 *ipse.* Plurimi, *ille.* Hinc Heins. coni. *inde.*

dium, ardor certantium. *fallit*, minuit laborem, vt non sentiatur. Vid. ad IV, 39.

61 *purpura*, fila purpurea. Praestantissima purpura fuit *Tyrium quae sensit aënum*, apud Tyrios praeparata. *aënum* vas maius, in quo succus purpureus sali et aquae permixtus per decem dies ad ignem lenem coquebatur. Aristot. Hist. Anim. V, 15. Plin. H. N. IX, 38. Silius VII, 642. *Purpura Agenoreis saturata aënis.*

62 Varios colores commode miscuit. *tenues vmbrae* sunt haud dubie *sanfte Schattirungen.* Plin. XXXV, 5. vbi narrauerat, singulis coloribus olim pictum esse, pergit: *Tandem se ars ipsa distinxit et invenit lumen atque vmbras, differentia colorum alterna vice sese excitante. — Commissuras vero colorum et transitus appellauerunt armogen.* Illae vmbrae erant *parui discriminis*, alius color in alium ita transibat, vt transitus vix animaduerti posset; quod egregie illustratur similitudine adspersa.

63 *Soles*, radii solis, *percutiuntur ab imbre*, franguntur in imbre decidente, ab eoque reiiciuntur. Atque ita putes legendum *percussis*, quod praeferunt, notante Heins. castigatiores Mss. quodque amplectitur Lenzius. Sed et *percussus* defendi potest illo Virg. Aen. VIII, 22 *lumen solare percussum*, lumen, quod oritur a radiis solis repercussis. *inficere*, colores inducere. *mille colores* Iridi tribuit etiam Virg. Aen. V, 609. *fallit lum.* non animaduertitur ab oculis spectantibus. Propert. III, 12, 27. *Non Tyriae vestes errantia lumina fallunt. quod tangit*, proxima quaeque eundem colorem referunt, sed si vltima cum primis comparentur, *distant*, differunt.

68 *lentum*, flexibile, bene de filis aureis, quae qualia olim fuerint, examinat Goguet *über den Ursprung der Gesezze.* To. II. lib. 2. cap. 2. art. 2. *immittitur* verb. delectum pro, intexitur, quod male habent alii in contextu. *Argumentum* (ἰςόρημα Anacr. 18, 9)

Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropiâ Pallas ſcopulum Mauortis in arce
Pingit, et antiquam de terrae nomine litem.
Bis ſex coeleſtes, medio Ioue, ſedibus altis

fabula aut hiſtoria in operibus artium expreſſa. Talia veſtibus quoque intexi ſolebant. Homer. Il. γ, 125. Apollon. Rh. I, 721. Catul. 64, 50. Claudian. R. P. I, 246 ſqq. Hoc igitur more Noſter vſus plures fabulas inſeruit, easque ita diſpoſuit, vt Mineruae daret fata hominum a Diis punitorum, Arachnae flagitia coeleſtia. De v. *deducere* v. ad I, 4. Nunc omnino eſt, texendo effingere.

70 ſcopul. Mav. Areopagum, collem iuxta Cecropiam. *Litem*, certamen Neptuni et Palladis de nomine vrbis Cecropiae. Noſter ſequitur eos, qui duodecim magnos Deos arbitrium tuliſſe narrabant, vt, vter munus mortalibus vtiliſſimum produxiſſet, ab eo vrbs nomen acciperet. Secundum Apollod. III, 14, 1. Cecropis aetate Diis placuit ciuitates ſibi deligere, in quibus colerentur. In Atticam prior venit Neptunus, tridenteque humi fixo in media acropoli mare profert. Poſt venit Minerua, quae, cum Cecropa teſtem feciſſet, oleam plantat. Litem inde de terra poſſidenda ortam qui dirimerent, Iupiter duodecim magnos Deos iudices conſtituit, qui Cecropis teſtimonio commoti ſecundum Mineruam pronuntiarunt. Ea ratio Heynio prae caeteris placet, quia valde antiqua iuris rei acquirendae veſtigia habet. Sed paullo aliter Varro apud Auguſtin. de Civ. D. XVIII, 9. rem refert, cuius verba cum h. l. conferre iuuat. *Cecrope regnante, cum circa arcem Athenienſem olea arbor forte enata eſſet, et iuxta aquarum ſcaturigo emanaret, conſultum ſuper hoc veluti prodigio Apollinem reſpondiſſe, per oleam Mineruam, per aquam Neptunum ſignificari, eosque Deos inter ſe certare, vter vrbi nomen imponeret. Quare penes populum eſſe, vtrius Dei nomine appellari illam vellent, decernere. Athenienſibus itaque in ſuffragia euntibus, cum mares Neptuno, mulieres Mineruae fauerent, viciſſe Mineruam calculo vno. Quare Neptunum indignatum mox tantam aquarum vim effudiſſe, vt totam prope Atticam inundaret.* Forte Cecrops cum in Atticam perueniſſet, incolasque *Neptuno*, h. e. nauigationi et piraticae, deditos cognouiſſet, operam dedit, vt cultum *Mineruae*, h. e. agriculturam, introduceret. Hinc magnus tumultus, quem ita compoſuit, vt plurimos, mulieres in primis, in ſuam ſententiam traheret. Sic vicit

Augusta grauitate sedent. Sua quemque Deorum
Inscribit facies. Iouis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exsiluisse fretum, quo pignore vindicet vrbem,
At sibi dat clypeum, dat acutae cuspidis hastam,
Dat galeam capiti: defenditur aegide pectus:

75 *stare.* Vnus ex Leidens. *nare*, quod probat Heins. Male.
77 Alii et Mss. et Edd. *ferum*, alii *fretum*.

olea Mineruae. Cf. Goguet d. l. p. 169.

73 *Augusta grauitas*, diuina maiestas. Nempe *grauitas* iudicibus conuenit. *Inscribit*, notum facit, declarat, quis sit. Ductum vel a titulis aedificiorum, vel potius ab inscriptionibus in pectore venalium, quibus declarabatur, quinam essent, quam artem profiterentur. Sic *literatorem inscribi* Sueton. Ill. Gram. 4. *regalis*, cum sceptro et fulmine.

75 Vid. ad I, 283. Neptunus recte *stans* expressus erat coram iudicibus sedentibus. *vulnere*, hiatu. Mox Edd. plurimae *ferum*, equum, vt Phaedr. I fab. 12, 9. vbi vid. Intt. Virg. G. I, 12. *Cui prima frementem Fudit equum magno tellus percussa tridenti.* Verum Herodot. VIII, 55. Apollod. III, 14, 1. Himer. apud Phot. p. 1134. Pausan. Attic. p. 57. Varro apud August. d. l. Stat. Theb. XII, 632. memorant, *mare* produxisse in illa contentione Neptunum. Cf. Bentlei. ad Horat. I. od. 7, 7. Per *mare*, θάλασσαν, autem illi intellexerunt aquarum scaturiginem, puteum, aquam marinam occultis terrae meatibus affluentem in Erechthei aede in acropoli, quae Apollodori adhuc aetate ostendebatur. *Equum* autem ap. Virg. alio tempore ex Thessaliae scopulis excussum nonnulli existimant. Non igitur dubitaui alteram lect. *fretum* reuocare. Lactant. quidem manifeste legit *fretum*; nam in argum. *lacum salsum* memorat. Nec apparet, quid per *equum* significare voluerint in hac fabula, cum nec Neptunus, nec prisci Attici equorum in primis curam gesserint. Et quamquam *ferus* interdum de equo dr. non tamen ambiguo illo voc. Ouidius in hac narratione Neptuni opus expressisset. Frustra Schirach. obiicit, mare texendo effingi non potuisse. Etenim vs. 104 Arachne mare adeo mediterraneum effingit, et ap. Claudian. 33, 253 Proserpina *ostro fundit aquas.* Et quale hoc Neptuni *fretum* fuerit, modo vidimus.

Percussamque sua simulat de cuspide terram
Prodere cum baccis foetum canentis oliuae;
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat aemula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quattuor in partes certamina quattuor addit
Clara colore suo, breuibus distincta sigillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus vnus, et Haemon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.
Altera Pygmaeae fatum miserabile matris
Pars habet. Hanc Iuno victam certamine iussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.

82 Vulgo, *operit.*

80 *simulat*, pingendo exprimit. Illa ipsa olea, quam Minerua produxerat, in arce Atheniensium seruabatur, Sophocl. Oed. Col. 686 sqq. et ostendebatur adhuc tempore Apollodori in Pandrosi sacello. *canens* a colore, quem inferius foliorum latus refert. Virg. Ecl. V, 16. *pallentis oliuae. Prodere* i. q. edere. Haeret Glarean. in v. *foetum*, cum arbor nominari debuisset, et *baccae* potius sint foetus oliuae. Burm. non displicet Bonon. Ms. lectio, *ramum frondentis oliuae*, vt allusum sit ad Graec. θάλλειν et θαλλόν; quae voces pr. de hac sacra Palladis oliua dictae sint. Frustra. Arbor commode *foetus* dici potuit, nempe terrae. In *de cuspide* praepositio otiosa est.

84 *Pretium*, mercedem, poenam; nam iuxta Callimach. h. Apoll. 25. κακὸν μακάρεσσιν ῥέζειν. *Sperare*, vt ἐλπίζειν, etiam de exspectatione mali. v. Heins. ad VII extr. *Certamina* illa hominum erant cum Diis se comparantium. *clara*, eminentia, quo facilius Arachnes oculos in se aduerterent. *sigilla*, imagunculae, quibus *distincta*, variegata, illa certamina.

87 *Haemus* et *Rhodope*, montes Thraciae, olim fuerant homines ex iisdem parentibus editi. Hi cum mutuo inter se amore flagrarent, Haemus sororem appellauit Iunonem, illa fratrem Iouem. Id aegre ferentes Dii ambos mutauerunt in montes.

92 De *Pygmaeorum*, homunculorum breuissimorum, bellis cum *gruibus* vid. Strabo I. p. 60. Fons fabulae est Homer. Il. γ, 6. Copiosius eam exposuerat Boeus in Ornithogonia, vnde eam Athen. IX, p. 393 et Anton. Lib. 16 re-

Pingit et Antigonen, ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iouis; quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonue pater, sumtis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum:
Isque gradus templi, natarum membra suarum,
Amplectens, saxoque iacens, lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique sua facit arbore finem.
 Maeonis elusam designat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.

96 *pater*. Gronouianus *suus*, non improbante Burm. 101 *pacalibus*. Cantabr. *baccalibus*. Et ita coniecerat Gronov.

petierunt. Nempe Oenoë, quam Eustath. ad Homer. Il. ψ, p. 1444 Geranen vocat, fuit regina Pygmaeorum, quam, cum se pulchritudine Deabus anteferret, Iuno in *gruem* vertit. Grues autem multitudine sua inuisae Pygmaeis. Inde *bellum*.

93 *Antigone*, Laomedontis, regis Troiani, filia, ob comam promissam cum Iunone se comparare ausa. Serv. ad Virg. G. II, 320. *Non profuit* s. *longe fuit illi* vox sollemnis de iis, qui, quamquam genere rebusve gestis clari, tamen puniuntur. IV, 648. *crepitus* ciconiae bene fabulae accommodatus.

98 *Cinyran* fuisse aiunt regem Assyriorum, cuius filias, Iunoni se praeferre ausas, Dea in gradus templi sui commutauerit. V. Lactant. in Arg. *Videri* de figuris ad naturae veritatem expressis etiam vs. 105.

101 Sequuntur πάρεργα, h. e. ornamenta, quae addebantur tabulis. Plin. XXXV, 10. *pacalis*, nov. voc. pacifera; olea enim signum pacis. XV, 591 *pacalis laurus*. *circuit*, pingit in oris imaginem circumeuntibus. Dum manum circumducit, ipsa *circuire* videtur. Sic Aen. X, 243 Vulcanus clypei *oras ambiit auro*.

103 Tacite malitia Arachnes ostendit, quid de Diis sentiat, exhibens plurima Deorum flagitia. Hic quoque, vt Aen. I, 641 in vasis caelatis Didus, expressa *series longissima rerum*. Initium fit a Ioue, qui innumeris figuris mulieres decepit. Amorr. I, 10, 8. *Quidquid magno de Ioue fecit Amor.* De raptu *Europae* v. II, 833 — fin. col. V Fast. 607 sqq. *designat*,

Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Adsilientis aquae; timidasque reducere plantas.
Fecit et Asterien aquila luctante teneri:
Fecit olorinis Ledan recubare sub alis:
Addidit, vt Satyri celatus imagine pulchram
Iuppiter implerit gemino Nycteïda foetu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit,
Aureus vt Danaën, Asopida luserit igneus;
Mnemosynen pastor, varius Deoïda serpens.
Te quoque mutatum toruo Neptune iuuenco

107 *reducere* dedit Heinf. ex primo Vatic. Medic. et decem aliis. Vulgo *recondere*.

pingendo exprimit. *Eludi* passim apud Nostrum de decepta virgine. *Verum*, viuum. V. ad X, 250. Bene notat et sollicitudinem raptae puellae, et artem lanificae. *reducere* esse identidem adducere et attrahere, monet Heinf. Fast. d. l. *Saepe puellares subducit ab aequore plantas, Et metuit tactus adsilientis aquae.* Sed h. l. *reducere* simpliciter subducere; repetiti enim motus in tela exprimi non poterant.

108 *Fecit teneri, recubare*, exhibuit eam sic, vt teneretur etc. Prisci aeui mulieres solebant ad Deos ἀναφέρειν τὴν ἁμαρτίαν λέχους. Eurip. Bacch. 29. *Asterie*, Coei Titanis filia, Iouis amplexus fugiens in coturnicem mutata, atque in mare abiecta est, vnde insula Ortygia orta. Hygin. fab. 53. Apollod. I, 4, 1. cf. Spanhem. ad Callim. h. Del. 37, 39. Videtur Iuppiter ea in re *aquilae* ministerio vsus.

111 *Nycteida*, Antiopen, Nyctei, regis in Boeotia, filiam, ex qua nati sunt *gemini*, Zethus et Amphion. Hygin. fab. 8. Apollod. III, 5, 5. Schol. Apollon. Rh. IV, 1090. Lutat. ad Stat. Theb. IX, 423. Sed Homer. Od. λ, 259. eam facit Asopi filiam: de quo dissensu vid. Pausan. Corinth. p. 124. cf. omnino Valkenar. Diatrib. p. 58. sqq. vbi fragm. Antiopae Eurip. *celatus*. V. ad V, 326. *Tirynthia*, Alcumena, quam Iupiter, sumta Amphitryonis coniugis forma, vitiauit. Hygin. fab. 29. Homer. d. l. vs. 265. *Asopida*, Aeginam, Asopi filiam. cf. VII, 616. vid. Spanhem. ad Callim. h. Del. 78. Eam vitiauit Iupiter in *ignem*, aut, vt Clemens Hom. 5, 13. Nonnus Dionys. VI, 212. Lutat. ad Stat. VII, 427. malunt, in aquilam conuersus. In insula Aegina peperit Aeacum. Apollod. I, 9, 3. III, 12, 6. *Deoida*. Ceres Graecis Δηώ

Virgine in Aeolia posuit. Tu visus Enipeus
Gignis Aloïdas: aries Bisaltida fallis.
Et te, flaua comas, frugum mitissima Mater,
Sensit equum: te sensit auem crinita colubris
Mater equi volucris: sensit delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum
Reddidit: est illic agrestis imagine Phoebus:
Vtque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Gesserit; vt pastor Macareïda luserit Issen.
Liber vt Erigonen falsa deceperit vua:
Vt Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Vltima pars telae, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere liuor
Possit opus. Doluit successu flaua virago;
Et rupit pictas, coelestia crimina, vestes.

122 *Reddidit.* Iunian. et vnus Medic. *addidit.* 131 *crimina.* Heins. coni. *carmina*, vel *stamina*, vel *tegmina*.

dicta, vnde Proserpina Δηῶς κόρη, quod Noster expressit per *Deoida.* vid. Spanhem. ad Callim. h. Cer. vs. 133.

116 *Aeolia virgo*, vel Arne, vel Canace, Aeoli filia, quam Neptunus in taurum conuersus vitiauit. *Enipeus*, fluuius Thessaliae, in quem Neptunus conuersus Iphimediam, Aloi vxorem, compressit, ex qua nati Othus et Ephialtes, *Aloïdae* dicti. Homer. Od. λ, 304 sqq. Virg. Aen. VI, 582 sqq. *Bisaltida*, Theophanen, Bisalti filiam, quam Neptunus in ouem, se autem in arietem mutauit. Hygin. fab. 188.

118 Ceres, vt Neptuni insidias fugeret, se in equam mutauit; quod cum Neptunus resciiset, in equum et ipse conuersus eam iniit. Inde natus Arion, equus. *crinita col.* Medusa, quae ex Neptuno concepit Pegasum. *Melantho*, Deucalionis filia. *faciem suam*, formam eam, sub qua mulieres compresserunt.

124 *Macareïda*, Macarei filiam, vel Lesbiam vel Euboeam. *Erigone*, Icari filia. De *gemino Chirone* vid. ad II, 630.

129 Iam hic exspectat lector exitum certaminis, et iudicium de vtriusque lanificae tela. Non victrix, sed inuidia, quae etiam Deos tangit, commota Pallas punit, atque inuidia eius exacerbatur etiam criminibus Deorum effictis. *Non liuor illud opus carpere possit*, prouerbii speciem habuisse videtur, monente Zin-

Vtque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter, quater Idmoniae frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueoque animosa ligauit
Guttura: pendentem Pallas miserata leuauit:
Atque ita, Viue quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem poenae, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis Hecateïdos herbae
Spargit: et extemplo tristi medicamine tactae
Defluxere comae; cumque his et naris, et auris,
Fitque caput minimum, totoque in corpore parua est.
In latere exiles digiti pro cruribus haerent.
Cetera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen, et antiquas exercet aranea telas.

134 Heins. malit, *ligatur*, vt *κακοφωνία* vitetur in *ligauit* et *leuauit*. 139 *Post ea.* Schepper. coni. *oraque.* 142 Sic Burm. ex tribus Mss. dedit. Vulg. *toto quoque in c.* 144 *habet.* Heins. coni. *obit.*

zerl. Promulf. ep. 41. *Crimina* Deorum stupra et adulteria drr. Vid. Burm. Sic et Propert. II, 5, 25. *Non istis olim variabant tecta figuris. Tum paries nullo crimine pictus erat Crimina, vestes*, telam, in qua flagitia.

132 *Cytoriaco.* vid. ad IV, 311. *Animosa* refertur melius ad *guttura,* quam ad ipsam Arachnen; sed quaeritur, quo sensu Vir doctus in Biblioth. Tigur. Vol. III P. I p. 94 explicet spirantia, et comparet ex VII, 604 *pars animam laqueo claudunt.* Laudat idem Amorr. I, 6, 51. vbi *animosum ventum* putat esse spirantem, flantem, et e Cic. N. D. II, 6. *animum spirabilem.* Haud scio tamen, an possis superba explicare, vt vs. 206. vt gutturi more poëtarum tributa sit affectio dominae. In iunctura verborum *ligauit, leuauit* sane est negligentia quaedam, neque tamen illa sollicitare Heins. debebat ad corrigendum. V. ad II, 398. *Leuauit*, leuiorem ei sortem tribuit. *Lex,* modus et ratio. Poena eiusdem modi constituta esto. Per *genus* et *nepotes* araneas intelligit. Ita *nepotes* etiam XI, 48. Inde autem et aranea *inuisa Mineruae* Virg. G. IV, 246.

139 *Post ea* et mihi languidum, nec satis poëticum videtur. Non tamen cum Scheppero haec corrigere ausim. *Hecateis*, venenata et magica, vt XIV, 44. *Hecatëia carmina* sunt incantationes. *Hecate* enim inuocabatur a ve-

Nio-be. Lydia tota fremit; Phrygiaeque per oppida facti
Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognouerat illam,
Tum cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat:

neficis. *Medicamen*, omnis succus, quo inficitur aliquid. *Defluere* et *defluuium* pr. de capillis. *totoque in corp.* etc. licet habeat totum et integrum corpus, parua tamen est, et omnia eius membra sunt exilia. Mox Heinf. mallet, *venter obit*, sed male. Eleganter, *caetera venter habet*, sunt venter. III Trist. IV, 46. *habet caetera pontus.* *Obire* potius de actu, quo mutatur aliquid. I, 552. *Exercet.* Debebat sequi artem, sed dixit *telas*, et quidem *antiquas*, pristinas. Nam *exercere* omnino est tractare.

FAB. II, 146—312. *Niobe*, Tantali filia, Amphionis regis Thebani vxor, copiosa prole superbiens et Latonae se praeferens, primum orbatur filiis filiabusque omnibus, mox ipsa mutatur in saxum. Fabula a multis scriptoribus, multis deperditis tragoediis, multis monumentis, multis denique epitaphiis celebrata. Cf. Homer. Il. ω, 602 sqq. Callim. h. Apol. 22. Pausan. Corinth. p. 160. Apollod. III, 5, 6. qui in plurimis consentit cum Nostro et Diod. Sic. IV, 74. Schol. Eurip. ad Phoen. 162. e Cod. Voss. Hygin. fab. 9. 10. 11. Tractaverant haec et Hesiod. Pherecydes, Hellanicus et plurimi poëtae. Signum vetustum Niobes cum liberis excellentissimum Florentiae seruatur, de quo Winkelm. in Hist. Art. p. 170. 205. 226. et in Mon. Ined. n. 89. Palaephat. cap. 9. fabulam sic explicat, Nioben fecisse sibi statuam lapideam in tumulo liberorum. Philemon fab. inde natam arbitrabatur, quod Niobe prae doloris magnitudine nihil proloqui potuerit. Nec aliter Cic. Tusc. III, 26. *Niobe fingitur lapidea, propter aeternum, credo, in luctu silentium.* Hinc ab Aeschylo inducta fuerat velato capite.

Fremere hic non de indignatione et dolore popularium Arachnes capiendum, sed, vt Schirach. recte obseruat, de fama peruagante Lydiam, quia haec dignior facto Mineruae, quam indignatio. Phaedr. I fab. 5, 20. *rumor de tibicine fremit in theatro.* De Fama *fremere* est XII, 748. Male Rode, *Lydien bebt.* *It per oppida*, vt ap. Virg. *fama it per vrbes.* Male Heinf. suadet *magnam vrbem*, i. Sardes. Imo fama serpit primum per Lydiam, mox per vicinam Phrygiam, tandem per totum terrarum orbem, penetratque adeo et Thebas ad Nioben.

149 *Maeoniam*, inprimisque *Sipylum* colebat. Nam

Nec tamen admonita eſt poena popularis Arachnes
Cedere Coelitibus, verbisque minoribus vti.
Multa dabant animos. Sed enim nec coniugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, (quamuis ea cuncta placebant)
Vt ſua progenies: et feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia, venturi praeſcia, Manto
Per medias fuerat diuino concita motu
Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes,
Et date Latonae, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura pia; lauroque innectite crinem:
Ore meo Latona iubet. paretur; et omnes

152 *Artes* habent Florent. optimus, primus et ſec. Medic. aliique complures. Probarunt hoc Heinſ. Berſm. Pontan. Burm. Caeteri, *arces*. 154 Vnus Moreti, *ſua cuncta*, quod eleganter dictum Burm. videtur, tamquam e formula. Immo refertur ad *ea* tantum, quae praeceſſerant.

Sipylus et mons et vrbs Lydiae. Plin. II, 59. Anacr. od. 20. annumerat quidem eam Phrygiae, ſed Lydia relata olim fuit a multis ad Phrygiam Magnam. v. Strabo II. p. 89. Etiam mox vſ. 177 *gentes Phrygiae*. E Maeonia eam cum Pelope in Peloponneſum veniſſe, putat Heyne ad Apollod. d. l. Niſi potius in Lydia iam nupſit Amphioni. Certe a Pauſan. IX p. 720 Amphion ob Tantali affinitatem Lydios modos a Lydiis didiciſſe narratur. *Admoneri* exemplis, iis impelli, vt tibi conſulas. *Verbis minoribus vti*, ſubmiſſius loqui, vt vſ. 368. V. ad IX, 31. *animi*, ſuperbia.

152 *ſed enim*, at vero. *Artes*, muſica, qua excellebat Amphion, quae inde *Amphionia ars* apud Sidon. Apol. ab Heinſ. laud. In Twisd. Cod. gloſſa adſcripta erat, *quia citharoedus erat*. vid. ad vſ. 178. Sed Brouckh. ad Propert. III, 7, 39. per *artes* h. l. intel. vrbem Thebas, quam Amphion lyrae canore conſtruxerat, quemadmodum apud Propert. d. l. Pergama ex Brouckh. emendatione drr. *Apollinis artes*. Ita vero muſices, qua tantum ſibi nomen Amphion parauerat, nulla fieret mentio. Poſſis forte vtrumque hic intelligere, muſicam et moenia. V. vſ. 178. *Sic — vt prog. ſua*. Haec cauſſa ei fuit ſuperbiae, calamitatis, inſani doloris et mutationis. *ſibi viſa fuiſſet*, atque felicitatis illius ſenſu elata.

157 Niobe Thebanis interdixerat Latonae ſacra celebrare. Hoc tractauit, vt poëta

Thebaides iussis sua tempora frondibus ornant,
Turaque dant sanctis, et verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et quantum ira sinit, formosa; mouensque decoro
Cum capite immissos humerum per vtrumque capillos
Constitit: vtque oculos circumtulit alta superbos;

163 In Schol. Ms. Senec. ad Agam. 320 laudatur hic vs. sed pro *iussis* ibi est *festis*. 168 Pauli Codd. pro *immissos* habent *immensos*; idque placet Barthio. Ea vero immensa est hyperbole.

Vatem inducit sacra indicentem, mulieres iussis parentes, Nioben in publicum prodeuntem, se iactantem, Deae maledicentem. *Manto* (a μαντεύεσθαι) saepe a Veteribus commemoratur. In eius verbis non inest *vaticinium*, quod vulgo sic dr. sed indictio sacrorum. Nempe *vaticinari* omnino est impulsu Dei loqui. *div. conc. motu.* vid. ad III, 711. Cf. Senec. Agam. 319, qui Nostrum expressit. *Quam fatorum praescia Manto Sata Tiresia Latonigenas Monuit sacris celebrare Deos.* Pertinuerunt illa sacra ad mulieres tantum. *Et date* etc. Formula sollemnis in indictione sacrorum. Cf. Aen. VIII, 274. *Inpia*, quae pium animum declarant. *cum prece.* Intel. comprecatio, quae sacrificio addebat preces. Cf. IX, 159. Vt in sacris Bacchi pampineae aut hederaceae, in honorem Herculis populeae frondes *innectebantur crinibus*, sic in Apollinis sacris *laurus*. — *iussis*. Ita et I, 399. III, 105. IV, 32. XI, 635. Et ex more Ouid. post *iubet* repetitum *iussis*. Non tamen spernenda altera lectio *festis*. Ita III, 528. *festi vlulatus*. V. et ad III, 111. Virg. Aen. II, 249 delubra Deum *festa velamus fronde*.

165 Incessus mulieris superbae et prae superbia indignantis egregie hic describitur. *celeberrima*, stipata multis comitibus, more reginarum orientalium. De *Phrygiis vestibus* v. ad vs. 1. *Immissi* in faciem *capilli* signum erant vel squaloris, vel certe negligentiae, qualis est mulierum domi sedentium. V, 338. Verum h. l. *immissi* absolute sunt soluti, fluentes, quales sunt Apollinis. Tibul. III, 4, 27. *Intonsi crines longa ceruice fluebant.* Ap. Hom. d. l. ἠΰκομος Νιόβη. *mouens*, concutiens indignationis caussa, vt Iupiter I, 179. *alta*, quia superbi elato capite incedunt. Vs. 275 *resupina*. Senec. Ep. 80 p. 624 ed. Lips. *Ille, qui in scena elatus incedit, et haec resupinus dicit, En impero Argis.*

Quis ſuror auditos, inquit, praeponere viſis
Coeleſtes? aut cur colitur Latona per aras,
Numen adhuc ſine ture meum eſt? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genetrix mihi: maximus Atlas
Eſt auus, aetherium qui fert ceruicibus axem.
Iuppiter alter auus;. ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiae; me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibusque mei commiſſa mariti
Moenia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcumque domus aduerto lumina partem,

174 *genetrix mihi* ex Neap. recepit Burm. pro g. *mea*. 180 Heinſ. mallet graeca forma *aduertor*.

170 Hinc *cuncta* illa, quae *animos dabant* (152), vt ſe Latonae praeferret, ipſa non enumerat modo, ſed et amplificat. Haec ſunt *magna* illa *verba*, quae minuere nolebat, et quibus elata vſ. 184. fidenter ſubiicit, *Quaerite nunc* etc. De formula *quis furor?* ad III, 531. Quae ipſi *videmus*, ea et certiora et praeſentiora ſunt *auditis*, de quibus fando aliquid accepimus. *per aras* non eſt, aris exſtructis, ſed in aris plurimis, vt quae *per vrbes*, plurimis in vrbibus, fieri dsr. *numen meum*, vt vſ. 4. *Tantalus*, rex Lydiae opulentiſſimus, ſaepe ad Deorum conuiuium admiſſus, vnde *conuiua Deorum* Horat. I. od. 28, 7. *auctor*, ſcil. generis. *ſoli*. Licuit quidem et Ixioni et Pelopi, ſed illi poſteriores Nioba. Heinſ. Maximus autem honos *tangere menſas*, intereſſe conuiuiis, *Deorum*, isque olim non niſi Diis conceſſus, atque adeo diuinitatis ſignum. Aen. I, 79. Aeolus ad Iunonem, *tu das epulis accumbere Diuum*.

174 *Pleiadum ſorores* erant Hyades (Hygin. P. A. II, 21), e quibus vna Dio (Schol. Hom. ad Il. ε, 486.), quam nonnulli faciunt Niobes genitricem. Hygin. fab. 9. 82. 83. Sic *Atlas* eius auus, et *Iupiter*, Tantali pater, *alter auus*, atque adeo *ſocer* quoque, quia et Amphion Iouis ex Antiopa filius. Pauſan. Boeot. p. 720. *aetherium* etc. IV, 656 ſqq.

177 *Metuunt*, venerantur et colunt, vt felicem maximi regis filiam. vid. ad I, 322. *Phrygiae*. V. ad 149. *Amphionem*, qui regnauit a. 1390. ante aer. Chr. *fidibus* excelluiſſe (Plin. VII, 56. Noſter Ibid. 585.) earumque ſono Thebas circumdediſſe muris; (Horat. A. P. 394.) h. muſices ſuauitate ita obleetaſſe

Immensae spectantur opes. Accedit eodem
Digna Deae facies. Huc natas adiice septem,
Et totidem iuuenes, et mox generosque nurusque.
Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia caussam.
Nescio quoque audete genitam Titanida Caeo
Latonam praeferre mihi: cui maxima quondam
Exiguam sedem pariturae terra negauit.
Nec coelo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.

185 *Nescio quoque audete.* Ita haec verba Heins. constituit ductu Florent. optimi et tertii Medic. quorum ille, *Nescio quoque auditi satam*, hic, *Nescio quoque audete genatam*. Scabra satis sunt vero et dura; ostendit etiam *que*: sed difficile est, sine Mss. adiumento aliquid melius substituere. Vulgo, *Quoque modo audetis*.

Thebanos, vt muris exstruendis operam nauare non grauarentur, (Maximus Tyr. dissert. 21. Palaeph. 42.) constat. Hinc igitur *moenia fidibus mariti mei commissa*, constructa. Apud Propert. I, 9, 10. *Amphioniae moenia lyrae.* Plura de eius arte musica habet Pausan. Boeot. p. 720. De muris eius vid. Homer. Od. λ, 261. *populi*, ciues.

182 *Digna Deae.* vid. ad V, 182. — De numero liberorum Niobes studiose quaesiuerunt Veteres, Aelian. V. H. XII, 36. Gellius N. A. XX, 7. Schol. Eurip. ad Phoen. 162. et e recentioribus Cuper. Obsv. III, 7. Noster secutus est Eurip. Aeschyl. Aristoph. Lasium, qui septem filios totidemque filias Niobae dabant. Sic et Hygin. Apollod. et Schol. Eurip. e Cresphonte. Homer. non nisi sex vtriusque sexus numerat, Hesiodus et Aelian. omnino viginti, Herodorus duos filios, tres filias.

185 Cum splendida sua fortuna comparat miseram Latonae sortem, de qua Homer. h. Apoll. et Callimach. h. in Del. adeundi. — *Nescio* etc. Ex hac Heins. emendat. (de qua v. Varr. lect.) ordo et sensus verborum: *Audete Latonam nescio quo* (contemtim) *Caeo satam.* Fuit autem *Caeus* vnus ex Titanibus. De erroribus Latonae parturientis vid. Homer. h. Apoll. [illegible]. et de Delo *miserata vagantem* vs. 61. sqq et Callim. h. Del. 201 sqq. *Exsul mundi* eadem syntaxi, qua *exsul mentis, fugitiuus regni* etc. v. Burm. Grauiter *exsul mundi*, cum alii tantum sint *exsules patriae*. *Ego in vndis.* Delos olim instabilis (Stat. Achil. I, 388.) et errans in mari, sed nato Apolline statim immota facta est et incussa, haesitque inter Gyarum Myconumque Cyclades. vid. Virg. Aen. III, 75 sqq. et quos laudat Spanhem. ad Callim. h. Del. 273. Vtrum vtramque prolem in hac in-

Exsul erat mundi: donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in vndis,
Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: vteri pars est haec septima nostri.
Sum felix. Quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere.
Multaque vt eripiat; multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea iam bona. Fingite, demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,

191 *duobus* pro *duorum* ex vno dedit Heins. 199 Vnus, *Num tamen*. Sequitur loc. valde corruptus et disturbatus. Olim legebatur: *Quodque licet, tacito venerantur murmure numen Latonae turba quantum distabat ab orba, Tantum animosa sui furiis agitata doloris.* Vltimum vs. Ciofan. et alii recte deleuerunt, et abest a plurimis Mss. Gronov. Obsv. IV, 15. primum versum postposuit multis, et secundum sic emendauit: *Latonae: turba qua quantum distabat ab orba?* Heins. probat transpositionem Gronov. et legit praeterea: *turba quo quantum distat ab orba!* Burm. mallet: *turba qua* (scil. duorum, vt ironice vocat) *quantum distat ab orba?* Schirach. denique suadet: *Latonae turbae, quae, quantum distat ab orba?* Sed et caetera mendis laborant, legebatur: *Ite satis propere sacris*, quod Gronov. fatetur se non intelligere. Suadet igitur: *Ite, sat est operae sacris*, aut, *Ite satis pro re sacri*, aut *Ite satis properae sacris*, vt ita per contemtum appellet Thebaidas superstitiosas, festinasque ad sacra accipienda. Iac. Gronov. Tom. I Antiq. Graec. volebat, *Ite aris propere ab sacris.* Burm. coni. *Ite, manus prohibete sacris.* Schirach. *Ite sacris, propere ite sacris.* Ms. noster, *Ite satis, properate sacris*, quod inter alia suaserat Heins.

sula deposuerit Latona, an Dianam alio loco, de eo dissentiunt poëtae. vid. ad I, 694. Delos autem hic loquens inducitur, vt ap. Hom. vs. 61 sqq. et commode, cum ambae similem sortem experirentur, *instabilem* contemtim. Cf. vs. 333 f.

192 *Vteri* etc. Hi duo non faciunt, nisi septimam partem eorum, quos ego enixa sum. *Vterus* de tota, eaque numerosa, prole. Homer. Il. d. l. Φῆ δοιώ τεκέειν, ἡ δ' αὐτὴ γείνατο πολλάς. Inde et ap. Apollod. εὐτεκνωτέραν se iactat Latona. Iam incipit oratio languescere, maxime insertis illis *quis enim* etc. *hoc quoque* etc. et ταυτολογεῖν, cum inde a verbis *tutam* vsque ad *spoliata duorum* eadem sententia quinquies repetita sit. *Populus* omnino multitudo, vt XI, 634. vbi v. not. Ita *cohors liberorum* Aen. X, 328. *totus familiae populus* Plin. 35, 2.

Latonae turba. Quae quantum distat ab orba?
Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, infectaque sacra relinquunt,
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi,
Talibus est dictis gemina cum prole locuta.
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et, nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor; perque omnia secula cultis
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus: diro conuicia facto
Tantalis adiecit, vosque est postponere natis
Ausa suis: et me (quod in ipsam recidat) orbam

208 *cultis*. Vnus *cunctis*, quod praefert Dan. Heins.

200. 1. Versus hi in MSS. tam corrupti et disturbati leguntur, vt vix sensus commodus inde erui possit. Hinc varie tentati sunt a viris doctis. vid. Var. Lect. Nos interpunximus, non post *Latonae*, sed post *turba*, et *quo* mutavimus in *quae*. Sensus: Si vel maxime pluribus liberis spolier, non tamen in tanta meorum turba redigar ad numerum duorum Latonae; *quae* cum duobus suis *quantum*, quam parum, *distat ab orba*? Mutationi huic, quam sensus commendat, accedit aliquid auctoritatis e MSS. Etenim Ciofan. e lib. Briant. notauit, *Latonae*, *turbae? quae quantum*. Atque etiam Heins. *quae* in melioribus reperit. Lenzius et ipse probat *quae*, sed coniungit *turba ab orba*, i. a multitudine eorum, qui omni prole carent. Si proxima seruamus, sane post *ite* et *properate* subint. *a*. *Murmur* de precante etiam 327 s. *tacito*, leni. Compressis labris mussitant.

204 In *Cyntho*, Deli monte, Latona colebatur cum Apolline. Breuiter Apollod. liberos παρώξυνε· *animosa*, superba. *Dubitor* Burm. inter singularia refert. Dictum vt *imperor* et alia. De diuinitate Latonae non dubitauerat Niobe; sed ira solet maledicta alterius augere. *Arcetur* Deus *aris*, quando eius sacra in aris interdicuntur; habitare enim ibi credebatur.

212 *recidat* verbum in hac re proprium, et primam interdum producit. vid. Brouckh. ad Propert. IV, 8, 44. Veteres autem, vbi ominosi aliquid audierant, in hostes id vertere solebant. *Exhibere ling. pat.* peccare lingua, vt

Dixit; et exhibuit linguam scelerata paternam.
Adiectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phoebus ait, (poenae mora longa) querelas.
Dixit idem Phoebe: celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens prope moenia campus,
Adsiduis pulsatus equis; vbi turba rotarum,
Duraque mollierant subiectas vngula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco

214 Vulg. *deiectura*. Const. Fan. *adiectura*. Heins. malebat, *admotura*. Burm. ex vno praefert, *admixtura*. 215 Sic loc. constituit Heins. Vulg. *mora longa querela est* 217 Vnus, *constiterant*, quod elegans, et diuinam celeritatem declarare Burm. videbatur. Vnus *vecti nube*. 218 Gebhard. coni. *ad moenia*. 222 *fuco*. Plerique *succo*.

pater Tantalus, diuulgatis Iovis arcanis. *Magna lingua* Niobaë tribuitur ab Horat. IV od. 6, 1. Apollo, *quem proles Niobea magnae Vindicem linguae sensit*.

215 *Desinere aliquid*, id deserere, ab eo desistere. V. Heins. ad A. A. II, 726. *Tecti nubibus* solent esse Dii ad puniendum descendentes, vt Apollo Il. α.

218 E priscae vitae ritu ante vrbes erant loca lata, campi, in quibus iuuenes armis exercebantur et cursu. Homer. Il. β, 811 sqq. Aen. VII, 162. Homero auctore pueri aeque ac filiae in aedibus perierunt; secundum Apollod. ex Euphorione et Hygin. venantes in Cithaerone monte interfecti sunt. Timagoras ap. Schol. Eurip. ad Phoen. 162. putat, a Thebanis per insidias sublatos esse Amphionis liberos. Pestilentia eos esse absumtos, censet Eustath. ad Hom. d. l. Cf. Pausan. Boeot. p. 721. Apollo enim sagittis suis (h. sol radiis) pestilentiam excitare credebatur. Nomina illorum habent Hygin. fab. 11. Apollod. Schol. Eurip. Noster filiorum tantum nomina habet, in quibus non multum ab Apollod. discrepat.

Pulsari dr. campus curru et vngula equorum. Aen. X, 216. Noster infra 487. Sed Schirach. profert *aquis* pro *equis*, et *pulsare* explicat, alluere. Tum verbis *vbi turba* viam regiam iuxta campum describi putat. At *aquis* nulla auctoritate se tuetur; neque de via, sed de ipso campo sermo est.

222 Conscendunt in equos vestibus purpureis tectos. Cf. VIII, 33. Seculo tamen heroico exercitationes non in

Terga premunt; auroque graues moderantur habenas.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuae fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit, freniſque manu moriente remiſſis
In latus a dextro paullatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetrae,
Frena dabat Sipylus: veluti cum praeſcius imbris
Nube fugit viſa, pendentiaque vndique rector
Carbaſa deducit, ne qua leuis effluat aura.
Frena dabat. Dantem non euitabile telum
Conſequitur: ſummaque tremens ceruice ſagitta
Haeſit, et exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, vt erat pronus, per colla admiſſa iubaſque
Voluitur; et calido tellurem ſanguine foedat.
Phaedimus infelix, et auiti nominis heres

226 *Quadrupedes* pro *quadrupedis* quatuor Mſſ. auctoritate nititur, vnde inuexit Heinſ. 233 Multi Mſſ. *diducit*, quod et Glarean. ſuaſit. 234 Sic locum conſtituit Heinſ. Ante eum, *Frena tamen dantem*. Et *tamen* multi Mſſ. tuentur.

equo, ſed in curru inſtituebantur. *Fucus*, color, quam gloſſam adſcriptam habet vnus Mſ. *Moderari* dicimus et equum frenis, et ipſa frena. Burm. *Iſmenos* a fluuio Boeotiae. *curſus quadrupedes* poëtica audacia, curſum equi, ipſum equum. *certum in orbem*, in palaeſtra equeſtri vſitatum. V. ad XII, 468. Virg. G. III, 191. *carpere mox gyrum incipiat, gradibusque ſonare compoſitis*.

229 *defluunt* qui debilitati, animo delinquentes, aut morientes decidunt. *Defluere ab equis* etiam Liv. II, 20. Sic et *defluunt folia, capilli.*

231 *Sipylus* a monte Sipylo. *pendentia*, ex antennis ſuſpenſa. V. ad III, 663. *Sonitum* audiebat, quia Apollo cum clangore ſagittarum in pharetra incedit. Il. α, 45. *Frena dabat* e vſ. 231 temere repetitum. Forte praeſtat lect. vulg. *non euitabile*, in euitabile, vt vſ. 45 *non territa*, interrita.

237 Olim legebatur *per crura admiſſa*, quod peſſime interpretabantur, per crura equitis iuncta, aliquanto melius, per crura equi ad curſum incitati. Male tamen *crura* et *iubae* ſic iungebantur. Bene igitur fecit Heinſ. quod e ſe-

Tantalus, vt ſolito finem impoſuere labori,
Tranſierant ad opus nitidae iuuenile palaeſtrae:
Et iam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum tento concita cornu,
Sicut erant iuncti, traiecit vtrumque ſagitta.
Ingemuere ſimul; ſimul incuruata dolore
Membra ſolo poſuere: ſimul ſuprema iacentes
Lumina verſarunt; animam ſimul exhalarunt.
Adſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Aduolat, vt gelidos complexibus adleuet artus:
Inque pio cadit officio; nam Delius illi
Intima fatifero rumpit praecordia ferro.
Quod ſimul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta; cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſichthona vulnus
Adficit. Ictus erat, qua crus eſſe incipit, et qua
Mollia neruoſus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,

246 *iacentes.* Gebhard. coni. *gementes*, et ſic vnus Moreti. 252 *eductum.* Alii, *euulſum.* 256 *neruoſus.* Plurimi ſcripti *nodoſus.*

ptem Mſſ. *colla* reſtituit. *Colla* autem *admiſſa* non videntur eſſe, in quibus frena laxata et remiſſa pendent, ſed colla equi admiſſi, h. ad curſum incitati, quamquam tunc frena laxantur. Amorr. II, 16, 50. *per admiſſas iubas. pronus*, vt X, 652 de currente, *carcere pronus emicat. vt erat.* V. ad II, 272. *volui*, de eo, qui praeceps cadit. *per*, iuxta. *foedare* de ſanguine fuſo paſſim. — *ſuprema*, morientia.

241 Finitis exercitationibus campeſtribus *iuuenes tranſibant* ad *palaeſtram*, apud Romanos natare etiam ſolebant per Tiberim. Horat. I od. 8. Luctantes in palaeſtra oleo vngebantur, vt mollirentur artus, hinc *nitida* et Heroid. XI, 19. *vncta palaeſtra.* De *nexu* luctantium v. ad IX, 52.

248 *Alphenor.* Apollod. *Agenor. laniata plangens*, plangens ſic, vt laniaret. V. ad I, 32. Frequenter *laniare* de ςερνοτυπίᾳ ſ. planctu. Caedebant enim pectora et lacertos, vt liuerent, vſ. 279.

254 *Intonſus*, quod Aen. IX, 181 ornatius dr. *Ora puer prima ſignans intonſa iuuenta. Poples* recte vocatur *neruoſus*, quia ibi plurimi nerui. vid.

Altera per iugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis: ſeque eiaculatus in altum
Emicat, et longe terebrata proſilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat; Dîque o communiter omnes,
Dixerat, (ignarus non omnes eſſe rogandos,)
Parcite. Motus erat, cum iam reuocabile telum
Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille
Vulnere; non alte percuſſo corde ſagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrimaeque ſuorum
Tam ſubitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem potuiſſe, iraſcentemque, quod auſi
Hoc eſſent Superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe diſtabat ab illa,

266 Oxon. *alta*, quod probatur Heinſ. diſſentiente Burm.
272 Burm. coni. *patrium* pro *pariter*.

Burm. *internodia*, ſpatium inter nodos, qui crus et poplitem colligant.

260 Supra IV, 124. *ſanguis* e vulnere emicans *ictibus aera rumpit*, ſed h. l. *terebrat*, perforat, *auram*. Sed verba temere cumulaſſe videtur ſecundum Ouid. ingenium; ſanguis *ſe eiaculatur, emicat, proſilit, terebrat auram*. Paullo poſt in *minimo vulnere* luditOuidius.

268 *Ruina*, ſtrages tot filiorum egregie carorum. *Miratio* in ſummo dolore vix locum habebat. Verius vſ. 280 ſ. eius affectus expreſſus. *Amphion* ap. Lucian. de Saltat. 41 prae dolore ad inſaniam adigitur; inde forte ipſe ferrum per pectus adegit; quamquam haec verba etiam ex Apollod. explicari poſſint, ἐτεξεύθη δὲ καὶ Ζῆθος καὶ Ἀμφίων. Auctore Hygin. f. 9. cum Apollinis templum expugnare vellet, interficitur eiusdem Dei telis. Secundum Timagoram caeſus eſt a Spartis. *Dolorem* Lenzius intel. e vulnere conceptum. Malim, e iactura liberorum. Niobe dolet, ſed Amphion finit dolorem. Sed ne morte quidem dolorem finire potuit. Apud inferos enim eius contumeliae, qua Niobe Latonam affecit, poenas pendere credebatur. Pauſan. Boeot. p. 721.

273 *Haec Niobe*, quaſi alia eſſet. Aen. II, 274. *quantum mutatus ab illo Hectore.* Magnam autem vim habet priſtinae et praeſentis fortunae

Quae modo Latoïs populum submouerat aris,
Et mediam tulerat gressus resupina per vrbem,
Inuidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti;
Corporibus gelidis incumbit; et ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad coelum liuentia brachia tendens,
Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
[Pascere, ait, satiaque meó tua pectora luctu,]
Corque ferum satia, dixit: per funera septem
Efferor: exsulta, victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miserae mihi plura supersunt,
Quam tibi felici: post tot quoque funera vinco.
Dixerat: insonuit contento neruus ab arcu;
Qui, praeter Nioben vnam, conterruit omnes.
Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores.
E quibus vna, trahens haerentia viscere tela,
Imposito fratri, moribunda relanguit ore.
Altera, solari miseram conata parentem,

282 Hunc vs. tollendum censuit Heins. quem commenti sint, qui non intellexerint, quantum esset acuminis in illo, *Efferor*; aut, si quis malit, posse praecedentem deleri. Pro posteriore alii: *Dum pars nostra iacet, et dum per funera septem*, aut etiam vtrumque cum aliqua varietate exhibent. Capoter. *pectora* mutat in *lumina* et *dixit* in *vixi*. Pro *dolore* Burm. cum vno Leid. et Medic. mallet, *cruore*, quia sequitur *luctu*. 289 Hartungus malebat, *demesso*.

comparatio. Pristinae repetendae immoratur. *Resupina*. V. ad vs. 169. *Inuidiosa*, cum in summa nostra felicitate etiam nostri dicere soleant, inuideo tibi hanc sortem. *Dispensantur*, quae per partes ac vices fiunt, non vno momento. Horat. I. od. 36, 6. *diuidere oscula*.

281 Hoc certum est, non posse vtrumque vers. *Pascere, ait*, et *Corque* etc. genuinum esse. Heins. posteriorem vncis inclusit, ego priorem, quia ille acerbior, et quia *efferor* (sensu funebri) perspicuitatis caussa verba *per funera septem* postulat. Caeterum *pasci* et *ferum* sic coniunxit etiam Claudian. 22, 14. vbi Dea Clementia docet, *vt poenis hominum vel sanguine pasci Turpe ferumque putes*.

286 *Arcus*, nempe Dianae, a qua filias interfectas esse caeteri auctores tradunt, atque Noster ipse vs. 215 sqq.

Conticuit fubito, duplicataque vulnere coeco eft:
[Oraque compreffit, nifi poftquam fpiritus exit].
Haec fruftra fugiens collabitur; illa forori
Immoritur: latet haec; illam trepidare videres,
Sexque datis leto, diuerfaque vulnera paffis,
Vltima reftabat, quam toto corpore mater,
Tota vefte tegens, Vnam, minimamque relinque;
De multis minimam pofco, clamauit, et vnam.
Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba refedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque,
Diriguitque malis. Nullos mouet aura capillos.
In vultu color eft fine fanguine: lumina moeftis
Stant immota genis: nihil eft in imagine viui.
Ipfa quoque interius cum duro lingua palato

294 Recte h. vf. Heinf. fpurium iudicat, licet in omnibus Mff. legatur.

haud obfcure indicat. Perierunt autem illae, etiam Homero auctore, in regia. Nomina earum Ouidius reticet. Portas Thebarum ab iis effe appellatas, narrat Hygin. *Atrae veftes* in luctu mulierum prifcarum. V. Winkelm. Animadv. ad Hift. Art. p. 77, Eo et *demiffus crinis* pertinet.

293 *duplicari*, vt graec. πτύσσεσθαι, pro incuruari. vid. Burm. ad h. l. et Heyn. ad Virg. Aen. XI, 645. qui obferuat, effe Homeric. ἰδνοῦσθαι. Valer. Max. V, 1. *duplicatum frigore corpus.* Aen. XII, 926. Turnus cadit *duplicato poplite.* Vid. et Gronov. Obf. IV p. 747.

298 Ex Argiuorum traditione duae feruatae erant, Meliboea, poftea Chloris dicta, et Amycla, haeque templum Latonae exftruxerant. Paufan. Corinth. p. 160. qui addit, fe Homerum fequi, qui nullam fuperfuiffe memoret. Hygin. fab 10. tradit, vnam Clorin, nuptam Neleo, fuperftitem fuiffe, eademque Chloris occurrit Homer. Od. λ, 180. Apollod. auctor eft, etiam vnum filium feruatum, Amphiona. Sic fere et Elidenfes. Paufan. V p. 417.

303 *Diriguit*, naturam faxeam accepit, vt V, 186. Sed idem et de iis ponitur, quos fummus dolor aut metus inuadit. VII, 115. Eoque fenfu ab initio dicta videtur Niobe diriguiffe. V. ad 146. Secundum Noftrum Thebis mutata et vento in Sipylum translata eft; quod mireris. Apud alios auctores, relictis Thebis, ad patrem redit, et in ipfo Sipylo, cum ipfa hoc a Ioue petiiffet, fit lapidea. Se-

Congelat, et venae desistunt posse moueri;
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, et validi circumdata turbine venti
In patriam rapta est; vbi fixa cacumine montis
Liquitur, et lacrimas etiamnum marmora manant.

Agrestes Lyciae.

Tum vero tanti manifestam numinis iram
Femina, virque timent: cultuque impensius omnes
Magna gemelliparae venerantur numina Diuae.
Vtque sit, a facto propiore priora renarrant.

312 Vulgo, *lacrymis*. 313 *tanti* pro *cuncti* ex vno Leidensi dedit Burm. quia sequitur *omnes*. 314 Neap. et Medic. tertius, *propensius*. 316 *renarrant*. Burm. e tertio Gronov. et Barb. probat *retractant*, quod non modo sermonibus, sed et animo repetere significet.

cundum Hom. diriguit etiam populus.

311 *montis*, Sipyli. Ibi perpetuo flere credebatur. *Manare* passim cum casu quarto. vid. Heins. Expressit Nostrum Senec. Agam. 371. *Stat nunc Sipyli vertice summo Flebile saxum, Et adhuc lacrymas marmora fundunt antiqua nouas.* Cf. et Propert. II, 16, 7. Fontem fabulae ostendit Pausan. Attic. p. 49. vbi narrat, se, vt Nioben spectaret, adscendisse in Sipylum montem, ibique vidisse rupem praecipitem, quae procul stanti imaginem mulieris moestae et lacrymantis exhibebat. Similiter Quint. Smyrn. I, 292. sqq. Apollod. et Hygin. Idem confirmauit Chandler in Itiner. Cf. et Sophocl. Antig. 835.

FAB. III, 313 — 381. Agrestes Lyciae Latonam errantem aquis prohibentes mutantur in ranas. Lyciacam hanc fab. Menecrates Xanthius in Lyciacis narrauerat. Inde eam hausit Nicander, et ex eo Antonin. Lib. cp. 35. qui vero in nonnullis dissentit. Cf. et Probus ad Virg. G. I, 378. et Seru. ad eund. loc. qui, forte memoria lapsus, tradit, Ouidium de Cerere Proserpinam quaerente hanc fabulam retulisse. Forte ara Latonae in stagno quodam ranis abundante hunc mythum peperit.

Manifestam, factis declaratam. *gemellipara*, quae gemellos vno partu edidit, aptum Latonae epithet quod etiam Fast. V, 452. sed vix apud alium auctorem occurrit.

316 A facto recentiore sumunt occasionem repetendi alia, eaque antiquiora. De v. *renarrare* alibi dictum Id tueor et nunc, quia de sermonibus tantum agitur. Quoniam au-

E quibus vnus ait, Lyciae quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres spreuere coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum;
Mira tamen. Vidi praesens stagnumque locumque
Prodigio notum: nam me iam grandior aeuo,
Impatiensque viae genitor deducere lectos
Iusserat inde boues: gentisque illius eunti
Ipse ducem dederat: cum quo dum pascua lustro,
Ecce lacus medio sacrorum nigra fauilla
Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
Restitit, et pauido, Faueas mihi, murmure dixit
Dux meus: et simili, Faueas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenaeue Dei; cum talia reddidit hospes:
Non hac, o iuuenis, montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia Iuno
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos

321 Heins. mallit *aeui*. 330 *reddidit* pro vulg. *retulit* habent Bernegg. prim. Basil. et sex alii.

tem res omnis in Graecia geritur, vt e vs. 401 sq. appareret, ille *vnus* fuit haud dubie ex Lydiis iis, qui Nioben in Graeciam comitati erant. Bene autem, vel varietatis caussa, narrantem aliquem inducit, qui peregrinans in ipsa Lycia fab. cognouerat, factique monumentum ipse viderat. Etiam e Phrygia commode nos deducit in Lyciam.

320 *Vidi praesens.* Cf. VIII, 622. Saepe Noster *locum* coniungit cum voc. rei, quae est in loco, vt docet Burm. Non igitur erat, cur Heins. hic haereret, quamquam nonnulli MSS. *lacumque* praeferunt. *Impatiens viae*, qui molestias longinqui itineris ferre non potest. Glareanus eum lanium fuisse putat. Immo olim magna pars diuitiarum in armentis cernebatur.

326 *Tremulae*, quas huc illucue agitant venti, vt II, 875. *tremulae vestes. Resistere*, consistere, subsistere. V. Schwarz. ad Plin. Pan. 10, 4. De *murmure* v. ad vs. 203. *pauido* conuenienter dictum religioni paganorum, qui *metu* et *pauore* Deos colebant. *Faueas* et *propitius sis* formulae sollemnes precationis.

330 *Indigena*, χθόνιος, homo eius terrae propter merita inter Deos relatus, Deusque terrae tutelaris factus. Is *indigetari*, inuocari pro patriae

Orantem accepit, tum cum leuis insula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmae,
Edidit inuita geminos Latona nouerca.
Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur;
Inque suo portasse sinu, duo numina, natos.
Iamque Chimaeriferae, cum Sol grauis vreret arua,
Finibus in Lyciae, longo Dea fessa labore
Sidereo siccata sitim collegit ab aestu:
Vberaque ebiberant auidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquae prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant.

343 *melioris* pro *mediocris* recepit Heins. cum hanc suam coni. vno Strczzae Ms. confirmatam vidisset.

salute, dicebatur. *reddidit*, respondit, vt supra. *Orbem* reuocaui auctoritate plurimorum Mss. et Schol. Ms. Senec. ad Agam. 371. namque *interdicere* et Accusatiuum adiunctum sibi habet. *Erratica Delos*, vid. ad vs. 190. cf. Callim. h. Del. 36. sqq. *orantem* potest explicari ex Homer. h. Apol. 51. sqq. Et videtur h. l. esse significantius. Schirach. tamen cum Pontano mallet *errantem*, more Ouid. Etiam Lactant. in Argum. *errantem* memorat; et ab *erroribus* nota Latona. Cf. 190.

335 *Palmam* solam memorant Homer. h. Apol. 117. Callim. h. Del. 210. Sed Eurip. Hec. 458. oleam (*Palladis arborem*) et lauream addit. Cum Nostro consentit Schol. Hom. ad Il. α, 9. Plutarch. vero in Pelop. p. 286. tradit, duos fontes esse in Delo, quorum alterum Palmam, alterum Oleam dicant; inter hos, non inter arbores, peperisse Latonam.

339 *Sol grauis*, de aestu. Lycia vr. *Chimaerifera*, quia ibi *Chimaera*, mons indesinenter ignem vomens. Plin. II, 106. Sed a poetis describitur vt monstrum triforme, caput leonis, corpus caprae, caudam draconis habens, et ignem faucibus euomens, Lucret. V, 902. A *Chimaera* autem Lycia in primis olim memorabilis, vt e Geographis apparet. *Siccus*, aridus et αὔχμος de sitiente. *Colligere sitim*, vt V, 446.

343 Apud Antonin. venit ad *Melitem* (Probus *Melam*) *fontem*, eiusque aqua vti vult ad abluendos infantes; sed prohibita a bubulcis, infantes portat ad Xanthum fluuium, et inde reuersa pastores lapides percussos mutat in ranas. Sed maiorem commiserationem Ouidii figmentum facit. *melioris* non male se habet.

Vimina cum iuncis, gratamque paludibus vluam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic adfata vetantes:
Quid prohibetis aquis? vſus communis aquarum;
Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit,
Nec tenues vndas: ad publica munera veni.
Quae tamen, vt detis, ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hîc artus, laſſataque membra parabam;
Sed releuare ſitim. Caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquae mihi nectar erit; vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul; vitam dederitis in vnda.
Hi quoque vos moueant, qui noſtro brachia tendunt
Parua ſinu. Et caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deae potuiſſent verba mouere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere; minasque,
Ni procul abſcedat, conuiciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc: ipſos etiam pedibusque manuque
Turbauere lacus; imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu mouere maligno.
Diſtulit ira ſitim. Neque enim iam filia Coei
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet vltra
Verba minora Dea; tollensque ad ſidera palmas,

349 Vulgo, *aquas*. Vid. Burm.

Cum enim lacus turbidam fere aquam habeant, non temere monetur, Latonam a meliore aqua inuitatam eſſe ad bibendum. Et *melior* certo reſpectu legitur etiam I, 79. Burm. putat, adſentiente Verheyk ad Anton. in *melioris* latere nomen *Meliten*. E *turba vetante* a Probo commemoratur Neocles paſtor.

349 Oratio fortis ad perſuadendum et mouendum. *communis*. I, 135. Paullo poſt pro *artus* Vir doct. in Ephem. lit. Norimb. coni. *natos*, quia ſeq. *laſſata membra*. Ita reſpexiſſet poëta auctores illos fab. quos deſeruit.

355 Vix prae ſiccitate vox permeare poteſt. — In *dederitis* Noſter ſaepius penultimam producit. *in vnda*, per vndam.

366 *ſitim*, ſedationem ſitis. Sic *differre iram*. *Verba minora*, vt vſ. 151.

Aeternum ſtagno, dixit, viuatis in iſto.
Eueniunt optata Deae: iuuat iſſe ſub vndas;
Et modo tota caua ſubmergere membra palude;
Nunc proferre caput; ſummo modo gurgite nare,
Saepe ſuper ripam ſtagni conſidere; ſaepe
In gelidos reſilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas; pulſoque pudore,
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca eſt; inflataque colla tumeſcunt:
Ipſaque dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt: colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limoſoque nouae ſaliunt in gurgite ranae.

Marſyas.

Sic vbi neſcio quis Lycia de gente virorum

370 *iſſe* pro *eſſe* dedit Heinſ. aſſentiente Burm. Certe in vno Medic. et primo Moreti, *ire.* 376 *ſint.* Heinſ. putat, *nent.*

370 Secundum Lactant. in Arg. Iupiter eos transformat. *Iuuat*, quia iam induunt naturam ranarum, quibus volupe eſt ſub aquas ire. Praeclare luſus ranarum et coaxationes deſcribuntur. *proferre caput*, vt Phaedr. I fab. 2, 17. ſuauiſſime: *Forte vna tacite profert e ſtagno caput*, vbi ſingula verba delecta ſunt, et vim habent. *Exercent linguas litibus*, adhibent ling. ad *lites*, iurgium, cui coaxatio ſimilis, quae etiam a Phaedr. I, 6, 5. *conuicium* vt. Serv. d. l. de his ruſticis, *cum contra eam emitterent turpem naribus ſonum, illa irata eos conuertit in ranas: quae nunc quoque ad illius ſoni imitationem coaxant. Intercepta*, quaſi abſorpta et e medio ſublata. Elegans eſt hic h. v. vſus. Schwarz. ad Plin. pan. 16.

FAB. IV, 382—400 *Marſyas in flumen.* Tres muſicos celebres habuit Phrygia, Hyagnidem, Marſyam eius filium (male enim eum Hygin. Oeagri, Apollod. autem et Palaeph. Olympi filium faciunt.) et Olympum, Marſyae et diſcipulum et amaſium, de quibus eorumque inuentis Plutarch. de Muſica et Caſaub. ad Athen. XIV, 2. adeundi. Ac Hyagnis quidem in Marm. Arund. Ep. 10. tempore Erechthonii Celaenis, vrbe Phrygiae, tibias, modosque Phrygios primus reperiſſe traditur. Marſyas non modo alios modos inuenit, Pauſan. Phoc. p 873. ſed auctor etiam fiſtulae, quae cera adglutinatur, exhibetur apud Athen. IV. p. 174. Neque dubium eſt, tibiam eſſe Phrygium inuentum, certe e Phrygia in Grae-

Retulit exitium; Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniaca Latoüs arundine victum
Adfecit poena. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus:
Nec quidquam nisi vulnus erat: cruor vndique manat:

ciam allatam; passim enim apud Graec. et Lat. auctores *barbara* aut *Phrygia tibia*, item *Phrygii modi* etc. occurrunt. vid. Spanhem. ad Callim. h. Dian. 245. Marsyae autem fabula, quam Noster breuius iusto narrat, legitur etiam apud Herodot. VII, 26. Apollod. I, 4, 2. Diod. Sic. III. p. 192. Hygin. fab. 165. Palaeph. cap. 48. Fulgent. III, 9. qui mystice fabulam interpretatur. Gloss. Ms. in Fulgent. Cf. Noster Fast. VI, 696. sqq. Ibid. 551. Iniuste eum damnatum dicit Lucian. Dial. Iunon. et Latonae.

Lycia — virorum referendum ad *exitium*. *Satyrus* est ipse Marsyas. Hygin. *Marsyas pastor, vnus ex Satyris.* Vnde eum pictum cum cauda porcina auctor est Fulgent. *Silenum* eum vocat Herodot. d. l. *Arundo*, tibia, quae cum ex aliis rebus, loto, buxo etc. tum ex arundinis genere, inde dicto αὐλητικῷ, (Theophrast. Hist. Plant. IV, 12.) fieri solebat. Eam inter Graecos *Tritonia* s. Minerua reperisse credebatur, et quidem ex hinnulorum ossibus. Bion Id. III, 7. Callimach. h. Dian. 244. Schol. Pind. ad Pyth. od. XII. quam ob deformitatem vultus ex flatu intumescentis a Dea abiectam excepit Marsyas. Is cum eam inflare didicisset, (Noster Fast. VI, 703 sqq.) primum certauit cum Musis, mox cum ipso Apolline coram Musis iudicibus. Ab initio vicit Marsyas, sed cum Apollo citharam versarat, h. e. interprete Salmas. ad Solin. p. 119. ad aliud modulationis genus citharam accommodaret, Marsyam ars sua destituit.

385 *Quid me mihi detr.* quid cutem meam mihi detrahis? Sic irruit in mediam rem; sed lusum adhibet intolerabilem. Similiter V, 546. *sibi ablatas. non est tibia tanti*, non erat, cur tibia canere discerem, cum mihi caussa exitii sit. Vid. Valken. ad Eurip. Hipp. 441.

387 *Cutem* ei detraxit vel ad pinum, vel ad platanum (quae Plinii adhuc aetate ostendebatur. Plin. XVI, 44.) ligato. Ea cutis suspensa est ab Apolline Celaenis. Herodot. d. l. Lucan. Pharf. III, 206. Aelian. XIII, 21. Apud Hygin. membratim discerpitur. Sequitur descriptio foedae istius operationis, quae Romanis fortasse placuit, quorum oculi sanguini adsueti

Detectique patent nerui: trepidaeque fine vlla
Pelle micant venae: salientia viscera possis
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolae, siluarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphae flerunt: et quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pauit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas vbi fecit aquam, vacuas emisit in auras,
Inde petens rapidum ripis decliuibus aequor,
Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissimus amnis.
Talibus extemplo redit ad praesentia dictis *Pelops.*

390 Cantabr. *fidentia*, quod placet Heinf. improbante Burm. 398 Burm. e Cantabr. et Basil. praefert, *vacuos — in agros*.

erant, sed Nostris vix probabitur.

390 *Viscera*, cor. *salire* et *micare* et *trepidare* verba pr. de motu cordis et venarum. vid. Ciofan. et Burm.

393 De *Olympo*, discipulo Marsyae, vide, praeter superius laudatos, Eustath. ad Homer. Il. α. p. 21. Pausan. Phoc. p. 873. tabulam Polygnoti describit, in qua Marsyae assidebat Olympus, habitu adolescentis ita, vt tibiis discere videretur. Inuenit modos ad tibiam, qui commemorantur ab Eurip. Iph. Aul. 576. vbi vid. Barnes. Is *tunc quoque*, viuente adhuc magistro, *clarus* esse coepit. Apud Hygin. Marsyae corpus discerptum ei sepeliendum traditur. Et ipse in monumentis antiquis saepe occurrit. Heyne in Antiqu. Auff. P. 2. p. 69. *Nymphae*. Apud Athen. XIV, 2. Nympha genitus fuisse narratur. *bucera armenta*, boues. *bucera*, cornuta, e graec. βοῦς et κέρας, voc. Lucretian. vbi *bucera secla* et *bucceriae greges* occurrunt.

396 *Caducas*, decidentes, vt *folia caduca*. *Vacuas auras* non est mutandum. *Vacuum aera* dixerunt Virg. G. III, 109. et Horat. I od. 3, 34. *Vacuus* ornat.

400 *Marsyas* fluuius haud procul a Celaenis, vbi habitauit Marsyas musicus, in Maeandrum influit. Liv. XXXVIII, 13. Curt. III, 1. Palaeph. d. l. Sed secundum alios non e lacrymis popularium, verum ex ipsius sanguine fluuius ille ortus est. Plutarch. de Fluminib. ex Alexand. Cornelio addit, et Satyros ortos ex eius sanguine. FAB. V, 401 — 411 Pe-

Vulgus; et exſtinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in inuidia eſt. Tamen hanc quoque dicitur vnus
Fleſſe Pelops; humeroque, ſuas ad pectora poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit. Manibus mox caeſa paternis
Membra ferunt iunxiſſe Deos, aliisque repertis,
Qui locus eſt iuguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. Impoſitum eſt non comparentis in vſum
Partis ebur; factoque Pelops fuit integer illo.

Procne et Philomela.

Finitimi proceres coëunt: vrbesque propinquae

405 Palat. *finiſtrum*, quod eleganter dictum videtur **Dan. Heinſ.**

lopis humerus eburneus. Pelops. Tantali filius, tempore Acriſii in Graeciam venit, ibique et magnitudine diuitiarum, quas ſecum aduexerat, et multitudine liberorum tantam conſecutus eſt potentiam famamque, vt Peloponneſo nomen daret. Thucyd. I, 9. Plutarch. Theſ. p. 2. Sed hic de humero eius fabuloſe agitur. Tantalus enim, cum Deos aliquando conuiuio excepiſſet, velletque eorum diuinitatem experiri, Pelopis filii membra cocta reliquisque cibis admixta iis appoſuit. Quod foedum facinus cum animaduertiſſent Dii, membra rurſus compoſuerunt praeter humerum, quem Ceres conſumſerat. Eburneus igitur ei humerus datus. Cf. Lycophron Caſſ. 159. Hygin. fab. 83. Seru. ad Virg. G. III, 7. Schol. Pind. ad Olymp. 1 Impiam et incredibilem eam fab. iudicant Pindar. d. l. et Eurip. Iph. Taur. 387 ſqq. Forte poëta aliquis humerum eius *eburneum* vocauerat, vt pulchrum ſignificaret.

403 *Mater*, Niobe, cuius frater *Pelops*. Is prae luctu veſtem deducit, atque ita humerus eius apparet. Sic intruditur potius, quam intexitur fab. *ad pect. ded.* III, 480. *ſumma veſtem deducere ab ora*, quod fiebat planctus cauſſa.

409 *Qui locus* etc. ſcapula. Lucian. ὠμοπλάτην habet. De ſyntaxi *iuguli medius et lacerti* vid. ad V, 644. *integer*, cui nullum membrum deeſt, ὁλόκληρος.

FAB. VI, 412 — 676. *Procne, Philomela et Tereus in aues. Pandion* II, Cecropis II. filius, pater Aegaei, qui regnauit a. 1333 ante aer. Chr. filias habuit *Procnen* et *Philomelam*, quarum priorem *Tereo* Thraci, vt opes ſuas ſtabiliret, in matrimonium dedit. Sic Pauſan. Attic. p. 13. Verum Noſter intellexit Pandionem I, Erichthonii fi-

Orauere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argosque, et Sparte, Pelopeïadesque Mycenae,
Et nondum toruae Calydon inuiſa Dianae,
Orchomenosque ferax, et nobilis aere Corinthos,

lium, qui fuit a. 130. antiquior. Nam infra vſ. 677. eius ſucceſſorem facit Erechthea. Sic etiam Apollodor. Et hanc Ouidian. rationem probat Meurſius Regn. Attic. lib. 2. cap. 4. 5. Tereus autem eſt exemplum hominis immaniſſimi, et quae hic traditur fabula, non ſine horrore animi perlegi poteſt. Nam cum Philomelam in regnum ſuum ad ſororem aduexiſſet, primum eam vitiat, mox, ne turpe flagitium eloqui poſſet, linguam ei exſecat. Procne, re cognita, addit ſceleri ſcelus; Ityn enim filium interfectum apponit Tereo. Is cum coniugem et ſororem perſequeretur, illa mutatur in hirundinem, haec in luſciniam, ipſe in vpupam. Fab. tractauerant Aeſchyl. et Sophocles. Reſpicit eam etiam Heſiod. Ἐργ. 568. Cf. Pauſan. Attic. p. 13. 100. Phoc. p. 807. Apollod. III, 14, 8. Euſtath. ad Od. p. 710. Tzetz. Chil. VII, 142. Hygin. fab. 45. Diuerſum mythum in ſuaui ſimilitudine memorat Homer. Od τ, 518. vbi Pandarei filia in luſciniam mutata luget Itylum filium, quem imprudens aere interfecit. In alia diſceſſit etiam Boeus ap. Anton. Lib. cp. 11. Ex mente Pauſan. Tereus ipſe mortem ſibi conſciuit, et in tumulo eius prima vpupa viſa eſt. Mulieres autem, quae Athenas fugerunt, ibique prae dolore contabuerunt, in hirundinem et luſciniam mutatae creduntur, quod hae aues cantus miſerabiles et luctuoſos edunt.

413 *ad ſolatia*, ſcil. danda, irent conſolatum. Simili tranſitu iam vſus eſt I, 577. Tales autem vrbium catalogi paſſim inſeruntur.

414 *Mycenas* tenuerunt *Pelopis* poſteri, Euryſtheus, Atreus, Thyeſtes, Agamemnon. *Argos*, *Sparte* et *Mycenae* etiam ab Homer et ab aliis ſic vno verſu comprehenduntur, quoniam hae tres vrbes Iunoni in primis carae. *Calydon*, Aetoliae oppidum, in quo *Diana* Laphria potiſſimum colebatur. Eius Deae ſignum memorabile Auguſtus ſublatum Patrenſibus donauit. Pauſan. Meſſen. p. 357. Achaic. p. 569. Tum nondum *inuiſa toruae*, iratae, *Dianae*. vid. ad VIII, 272 ſqq. Similiter II, 219 *nondum Oeagrius*.

416 *Orchomenos*. Duae fuere in Graecia huius nominis vrbes, altera in Arcadia, altera in Boeotia, Orchomenos Minyeia dicta. Equidem cum Micyllo et Burm. puto, Ouid. Arcadicam in mente habuiſſe,

Messeneque ferox, Patraeque, humilesque Cleonae,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen,
Quaeque vrbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis possit? solae cessastis Athenae.
Obstitit officio bellum, subuectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.

420 Hic vs. aberat a duobus Mss. Ciofan. Iunian. et vno Gronov. 422 Plurimi *subiectaque.* 423 *Mops.* Alii *Cecropios.* Pro *muros* in altero Regio a manu prima *mandros.*

cuius situs et memorabilia a Pausan. Arcad. p. 626. describuntur. Ab Homer. Il. β, 600. vocatur πολύμηλος, a Pindar. Olymp. Od. XIV, 4. λιπαρά, ab Apollon. Rh. III, 512. ἀφνειὸς, et hinc a Nostro *ferax.* — *Nobilis aere.* Si *aes Corinth.* casu ortum est, cum vrbs a Mummio cremaretur, (Flor. II, 16.) quomodo iam tum *nobilis aere* esse potuit? Neque e veriore ratione eorum, qui diu ante Corinthi excidium arte repertum illud aes censebant, Plin. XXXIV, 2. illo tempore sic dici poterat; sed Noster suo more eam designauit a re, qua postea demum inclaruit.

417 *ferox* ob suscepta toties pro libertate bella; et ne victi quidem Messenii aliquoties domari potuerunt. *Cleonae* sitae inter Corinthum et Argos *humiles*, paruae. Pausan. Corinth. p. 142. πόλις οὐ μεγάλη, sed ea bene munita. *Nelea Pylos.* vid. ad II, 689. *Troezen*, cuius rex tum nondum erat *Pittheus*, Pelopis filius.

419 Exornauit illud: vrbes ab vtraque Isthmi parte, vrbes Peloponnesi et Graeciae proprie sic dictae. Accommodare isthmi et peninsulae naturae *claudi.* Etiam a Cic. Bul. 1 et Vellej I, 3, 3 isthmus et Corinthus ibi sita *claustra Peloponnesi* vrr. Et *spectantur sitae*, exquisitius, quam, sitae sunt. *bimari.* V. ad V, 407, Etiam talibus repetitionibus, qualis est in *bimari ab Isthmo*, delectatur Ouid.

423 Quaeritur, quis Pandioni bellum intulerit? Meursius Regn. Att. lib. 1. cap. 4. Labdacum fuisse docet, et sic Apollod. diserte tradit. Sed recte Burm. monet, huius agmina nec *barbara*, nec *subvecta*, aut, si cum aliis Mss. malis, *subiecta ponto* dici potuisse. Micyllus contendit, Amazonas intelligendas, quae in campis Themiscyniis (Iustin. II, 4) non procul a *Ponto Euxino* habitauerint. At quis de hac Amazonum expeditione in Pandionis terram vmquam audiuit? Fortasse res expediri nequit; dicam

Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradiuo,
Connubio Procnes iunxit. Non pronuba Iuno,
Non Hymenaeus adest, illi non Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:

428 Vetustiores recte *Procne*, non *Progne*; est enim Graec. Πρόκνη. 430 *tenuere*. Gebhard. legit, *tetulere*.

tamen, quid repererim. Pausan. p. 100. tradit, eius Graeciae, quae postea Hellas dicta, magnam partem olim tenuisse *Barbaros*, quos Tereus subigere non potuerit. Hi si ad sinum Saronicum aut Corinthiacum habitarunt, *ponto subiecti* dici potuerunt. Consentit Lactant. Argum. *Cum a proximis*, inquit, *civitatibus oppugnaretur* Pandion. *Mopsopios*, Athenienses, vt V, 661. Verum ante Theseum Athenae *muros* non habuerunt. Praefert ergo Burm. ex vno *mandras*, i. vel stabula, vel antra, specus; priscos enim Athenienses habitasse in specubus, vt docuerit Meursius Fort. Att. cap. 3. Verum mihi parum credibile videtur, Ouid. tam contemtim de Athenis locutum esse. Neglexit potius poëta, quod centies fecit, temporis rationem.

424 *Thraces* tum eam partem tenebant, quae Daulis in Phocide dicebatur. Thucyd. II, 29. Pausan. p. 100. Thracum Deus erat *Gradiuus*, i. Mars, cuius filius Tereus. Huius auxilium implorauerat Pandion, quem vna victoria, auctore Apollod. impulit, vt Terea sibi generum adsumeret. Noster triplicem caussam adfert. *Fuderat*. Plusquamperf. sic et alibi, vt IX, 102. *opes*, diuitiae et amplitudo regni. *viri*, milites, vt in formula *arma virosque*.

428 Formulis sollemnibus, quae plures hic cumulatae, praemonetur lector, quam infaustum matrimonium illud fuerit. Cf. X init. Heroid. II, 47. sqq. VI, 45. Musaeus 274 sqq. Alia mala nuptiarum omina habet Virg. Aen. IV, 166. *Iunoni* praecipue curae coniugia; inde τελεία et *pronuba* dicta. *Hymenaeum*, vt *adesset*, sic fere inuocabant: *Io Hymen*, *Hymenaee Hymen ades*, *o Hymenaee*. Catul. 63. Etiam *Gratiis* partes quaedam datae erant in nuptiis. Pollux III, 3. Etym. M. in γαμηλία. *Faces de funere raptae* res dirissima olim habita. Valer. Max. IX, 1. de Catilina, *filium suum veneno sustulit, protinusque ex rogo eius maritalem facem ac-*

Eumenides strauere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
Hac aue sunt iuncti Procne Tereusque; parentes
Hac aue sunt facti: gratata est scilicet illis
Thracia; Disque ipsi grates egere: diemque,
Quaque data est claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, festam iussere vocari.
Vsque adeo latet vtilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni;
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Vlla mea est, vel me visendae mitte sorori;
Vel soror huc veniat. Redituram tempore paruo
Promittes socero: magni mihi numinis instar
Germanam vidisse dabis. Iubet ille carinas

432 Burm. *incubuit* suspectum videtur, nec satis conueniens τῷ *sedit*, cum grauius sit *incubare*, quam *in culmine sedere*. Mallet, *insonuit*, vel *ingemuit*.

cendit. Tales igitur faces et Furiis tribuebantur. Senec. Herc. Fur. 156. *Aues* consulere in nuptiis celebrandis iubet Hesiod. Ἔργ. 36. De *bubone profano* vid. ad V, 543. Cf. VII, 269. X, 453. Claud. 20, 407. *Hac aue*, hoc augurio. Horat. I Od. 15, 5. *Mala ducis aue domum Helenam*. Tibul. II, 2, 21. *Hac venias aue*.

438 *tempora anni*, annus, isque *repetitus*, quoniam semper redit. *Titan* pr. ducit solem, poët. etiam *annum*, qui efficitur decursu solis. *Per autumnum* ad finem vergit annus. Ceterum epiphonema illud: *Vsque adeo latet vtilitas*, Burm. ad sequentia refert, ad aduentum sororis. Potest etiam ad antecedentia referri, quod festos iusserant esse illos dies.

440 Insqq. mores egregie notati sunt, coniux sororem visere cupiens, soror blande patrem rogans, vt proficisci liceat, amor effrenus Terei, cura parentis de salute et reditu filiae. Quae quo diligentius expressa sunt, eo magis commouetur animus lectoris calamitate, qua mox afficietur Philomela.

443 *Magni mihi numinis instar dabis*. Illustratur haec locutio locis ab Heins. allatis. XIV, 408. *Numinis instar eris semper mihi*. ib. 843. *quae si modo posse videre Fata semel dederint: coelum accepisse fatebor*. Drakenb. ad Sil. VIII, 233 legendum putat, *muneris instar*, quod multo languidius. Rem autem ali-

In freta deduci; veloque, et remige portus
Cecropios intrat; Piraeaque litora tangit.
Vt primum soceri data copia, dextera dextrae
Iungitur: et fausto committitur omine sermo.
Coeperat, aduentus caussam, mandata referre
Coniugis; et celeres missae spondere recursus:
Ecce venit magno diues Philomela paratu;
Diuitior forma: quales audire solemus
Naïdas et Dryadas mediis incedere siluis;
Si modo des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus;
Quam si quis canis ignem supponat aristis;
Aut frondem, positasque cremet foenilibus herbas.
Digna quidem facies. Sed et hunc innata libido

448 *et fausto* Burm. e Mss. dedit. Olim ed. *infausto*. 458 Burm.

ter narrat Hygin. *Tereus ad Pandionem socerum venit rogatum, vt Philomelam alteram filiam sibi in coniugium daret; Procnen suum diem obisse dicit.* Sic et Apollod.

445 *Deduci* pr. dtr. naues, cum machinis suppositis in mare retrahuntur. Contrarium est *subduci*. *Velo* et *remige*, celerrimo cursu. *Portum* intraturi solebant quidem *vela* substringere, malum adeo deponere (Drakenb. ad Sil. II, 11.), sed poëta hoc vult: velo et remige festinauit, vt breui perueniret ad portus illos. — Debebat dicere *Piraeea*, sed dissimulauit syllabam. v. Gronov. Obs. 1, 3.

448 *fausto omine.* „Quale id omen fuerit, aut vnde captum, non addit Noster. Sed credibile est, Terea blandissima verba protulisse; quod et dextrarum coniunctio, quae optimi ominis erat, indicat. Nondum enim aliquid sceleris Tereus meditabatur, postea demum, visa Philomela, in eius amorem incensus est." Sic Burm. Forte *omen* hic pro precibus. Liv. praef. *Cum bonis ominibus votisque incipere.*

451 *paratu*, ornatu, vt IV, 761. noue dictum. *Diuitior*, excellentior. *Incedere* de iis, qui cum dignitate quadam aut maiestate eunt atque oculos hominum in se conuertunt. V. Schwarz. ad Plin. pan. 46. Mox Burm. ex Cod. Leid. *illi*. At Dryades non paratu memorabiles sunt. Reuocaui ergo *illis*. Cf. I, 695. s. Vehementiam amoris duplici similitudine illustrare voluit, sed neutra placet, quia ignes illi et amor sunt res diuersissimae. Cum priore cf. I, 492. *canis* vt I, 110. *herbae positae foenilibus* mera periphrasis foenilis.

458 *Digna*, scil. tali tantoque amore. *genus*, scil. homi-

Dissimulat: promptumque genus regionibus illis
In Venerem est: flagrat vitio gentisque suoque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipsam
Sollicitare datis, totumque impendere regnum;
Aut rapere, et saevo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effreno captus amore
Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iamque moras male fert, cupidoque revertitur ore
Mandata ad Procnen, et agit sua vota sub illa.
Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat
Ulterius iusto; Procnen ita velle ferebat.
Addidit et lacrimas, tamquam mandasset et illas.
Pro, Superi, quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudemque a crimine sumit.
Quid, quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, vt eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit vsque salutem.
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo:

malo, sed ad hoc, i. praeterea, et post Venerem delet, est. *rum*, *populus*. Thraces autem et vinolenti et procliues in Venerem. Immoratur caussis illius *furoris*, quia inde atrocissimum facinus. Mox vim furoris sedulo notat, tam internam, quam se exserentis Athenis et in itinere.

461 *comitum curam nutricisque fidem* elegantius, quam comites, nutricemque. *Nutrices* ap. Veteres vbique alumnas suas comitabantur, et magna ab iis pietate colebantur. *sollicitare*, pudicitiam eius tentare.

467 *Cupido*, quod cupide profert verba. Rode: mit gluehendem Angesicht. *agit*, proponit et consequi cupit.

472 Sententia grauis et vera. *caeca*, obscura, *nox* sunt studia occulta, sensus profunde latentes in pectore humano. Cic. Marc. 7. et Plin. III, Ep. 3, 6. *latebras* et *altos recessus* dixerunt. *sumit*, parat sibi, consequitur.

478 *praecontrectat videndo*, iam nunc membris eius spectandis libidinem suam pascit. Bene dictum de homine isto impuro. Cic. Verr. IV, 28. sic *praecipere oculis*. Sed nec alterum insolens. Tacit. An. III, 12. *nudare corpus et contrectandum oculis permittere*, vbi v. Ernesti et Buenem. ad Lactant. Opif. Dei I, 15. *fax*, quod vim irritandi habet. *ci-*

Oſculaque, et collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro ſtimulis, facibusque, ciboque furoris
Accipit: et quoties amplectitur illa parentem;
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece: gaudet, agitque
Illa patri grates: et ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phoebo reſtabat: equique
Pulſabant pedibus ſpatium decliuis Olympi.
Regales epulae menſis et Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius, quamuis ſeceſſit, in illa
Aeſtuat: et repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quae nondum vidit: et ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura remouente ſoporem.
Lux erat; et, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſſa coëgit,
(Et voluere ambae, voluiſti tu quoque, Tereu,)
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;

497 Quidam h. vſ. ſuperiori praemittunt, Heinſ. et Capoſer. delendum cenſent. Pro *coëgit* alter Hamburg. et vnus Medic. *ſubegit.* 495 *pectora.* Schepp. coni. *foedera.* Probat Burm. aut etiam *pignora.*

bus, alimenta. Animus commotus cumulat verba etiam diverſa. Plin. VIII Ep. 12, 1. *portus*, *ſinus*, *praemium* ſtudioſorum. *Accipit pro ſtimulis*, habent illa in eo vim ſtimulorum.

482 Etiamſi parens eſſet, tamen filiam ſuam corrumperet. *et ſucceſſiſſe* etc. Quoniam aliquoties iam lectorem de exitu rei praemonuit, haec poterant omitti. — *equi pulſabant* etc. e Virg. Aen. X, 216. *curru Noctiuago Phoebe medium pulſabat Olympum. Poni* pro *apponi*, de vino. V. Heinſ. ad A. A. I, 231. Verba *dantur ſua corpora ſomno* poſſis ita capere, ſomno dantur corpora ea, quae ipſi debentur; namque *ſuus* ſaepe, ap. poëtas in primis, ſic et ſimiliter adhibetur.

490 *Odryſae*, gens Thraciae. Pauſan. Attic. p. 22. Senec. Thyeſt. 273. *Vidit infandas domus Odryſia menſas. aeſtuat in illa*, miſere eam amat. *cura*, amor.

496 Valedictio et preces patris ad commouendum aptiſſimae. Inuitus, propter piam cauſſam, in breue tempus, di-

Et mihi sollicitae lenimen dulce senectae
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primum (satis est procul esse sororem),
Si pietas vlla est, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque suae dedit oscula natae:
Et lacrimae mites inter mandata cadebant.
Vtque fide pignus dextras vtriusque poposcit;
Inter seque datas iunxit, natamque, nepotemque,
Absentes memori pro se iubet ore salutent:
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitque suae praesagia mentis.
Vt semel imposita est pictae Philomela carinae;
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exsultatque animo, vix et sua gaudia differt

512 Vnus Leid. *amotum*, vnde Burm. *emotum* facit. 514 Versus suspectus Heins. effictus Burm. videtur ex IV, 350 et II, 863.

mittit filiam, quam vnam secum habet, qua senectutis imbecillitas diu carere non potest, eamque cum grauibus obtestationibus Terei fidei commendat, vt patris vices praestet. *pia caussa*, amor filiae. Vs. seq. haud dubie delendus est. Fatetur Burm se non capere *cognata pectora*. Sed si per *corpus* alterius obsecrare et iurare licet, vt Heroid. XIII, 159. quidni etiam per *pectus cognati?*

504 *dedit*, quod etiam Burm. placebat, e quinque MSS. recepi, vt legibus linguae satisfieret, et κακόφωνον vitaretur. Dum haec *mandabat* et lacrimae *cadebant*, dedit filiae osculum Inaequalitas temporum decepit librarium, vt *dedit* in *dabat* mutaret. *mites*, quae non in luctu, sed in animo lenius commoto funduntur. *Dextra* apud omnes gentes *fidei pignus* habita est. vid. Freinshem. ad Curt. 6, 4, 14. Vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 70. praefert vulg. *vtrasque*, quia *vtrique* de duobus rarius quidem occurrat, auctoritatibus tamen comprobatum sit. V. Freinsh. Ind. in Florum.

510 De talibus *praesagiis* cf. XI, 457. Homer. il. ζ, 486. Virg. Aen. XII, 72. *Admotum fretum remis* insolens locutio videtur Intt. qui eam vel emendant, vt Burm. vel per hypallagen explicant. Sine caussa, opinor, vtrumque. Nauis *repellitur* a tellure, sed id dum fit, propter aequalem et celerem nauis motum terra *repelli* et *recedere* videtur. cf. XI, 466. Hinc *tellus repulsa*. Huic simillimum est alterum, quod impugnatur, *fretum admouetur remis* pro, remi admouen-

Barbarus: et nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
Deposuit nido leporem Iouis ales in alto:
Nulla fuga est capto; spectat sua praemia raptor.
Iamque iter effectum; iamque in sua litora fessis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, siluis obscura vetustis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,
Et iam cum lacrimis, vbi sit germana, rogantem,
Includit; fassusque nefas, et virginem, et vnam
Vi superat; frustra clamato saepe parente,
Saepe sorore sua, magnis super omnia Diuis.
Illa tremit, velut agna pauens, quae saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
Vtque columba, suo madefactis sanguine plumis,
Horret adhuc, auidosque timet, quibus haeserat, vngues.
Mox vbi mens rediit; passos laniata capillos,
[Lugenti similis, caesis plangore lacertis,]
Intendens palmas, Pro diris Barbare factis,

515 Alii *distorquet*, *deflectit* etc. Burm. arridet duorum Mss. lectio, *declinat*. 516 Vulg. *aduncis*. Sed v. Burm. ad Virg. Aen. XI, 755. 517 Multi *ab alto*, quod ad sequentia referendum foret. 532 Hunc vs. recte adulterinum censet Heins.

tur freto. Schirach. putat, labores remigum hic describi, dum instant et repellunt aquas. De voce exsultantium *Vicimus* v. ad IV, 356. *Detorquet* verb. bene delectum, quia lumen fixum erat in illo. Languet contra *declinat*, quod Burm. placet. — Drakenb. ad Sil. XII, 56. ex Aeliani H. A. IX, 10. monet, non omnem aquilam dictam esse *Iouis alitem*, sed eam duntaxat, quae numquam carne vescatur. Verum talia non vrgenda sunt in poëta.

519 *Effectum*, perfectum, finitum. *Fessae* poëtis finguntur naues aut iactatae, aut longum iter emensae. *Stabula alta* etiam Latinus habebat Aen. IX, 388. *siluis obsc. vetustis*, ideo obscura, quia silva, in qua arbores nullae caesae, densa erat. Aen. VI, 179. *Itur in antiquam siluam, stabula alta ferarum. nefas*, nefariam libidinem.

527 Similitudines delectae. *cani.* vid. ad I, 238.

532 *Lugenti — lacertis*, ineptus versus. Sed seqq. *Pro diris* etc. sana puto. Inuidiose enim *barbari* voc. hic adhibitum esse, sponte apparet. Recte igitur addi potuit *diris factis*. Heins. tamen suadebat *diri facti*.

Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis mouere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec coniugialia iura?
Omnia turbaſti: pellex ego facta ſororis;
Tu geminus coniux, non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? atque vtinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis vmbras.
Si tamen haec Superi cernunt; ſi numina Diuûm
Sunt aliquid, ſi non perierunt omnia mecum:
Quandocumque mihi poenas dabis. Ipſa, pudore
Proiecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: ſi ſiluis clauſa tenebor,
Implebo ſiluas, et conſcia ſaxa querelis.

537 *turbaſti*, violaſti, polluiſti. Vid. vir doctus in Bibl. Tigur. p. 91. qui et putat Noſtrum reſpexiſſe Virg. Aen. IV, 362 ſqq. Cum *gemino coniuge* Heinſ. comparat *duplices thalamos* apud Stat. Theb. XII, 471. ſed h. l. in ſumma deſperatione iuſto argutius dictum. Porro Heinſ. putat, alterum hemiſtichium, *non haec --- poena* a ſciolo additum, et lacunam eſſe relinquendam, quales multae apud Virg. occurrant. Nec mihi illa verba magnopere placent, quippe nimis languida h. l. vbi pleraque animum commotiſſimum ſpirant. Negat tamen Burm. Ouidium lacunas reliquiſſe, putatque, ſenſum elegantem effici, ſi legatur, *non haec mihi credita poena*, vt *poena* ſit calamitas, miſeria. *hanc*, tam miſeram, quam taedet vitae. *vacuas* etc. ſancta deſcendiſſem ad inferos. At illa ſic quoque criminis vacua erat; quandoquidem anima peccat, non corpus.

542 *ſi numina* etc. ſi, quoniam, Dii aliquid valent, ſi poteſtas eorum eſt ſatis valida. I, 545. *ſi non perierunt* etc. vox ſummi doloris, qui ita auget ſuam miſeriam. *in populos veniam*, ad populum prodibo, *querelis* ex Langerm. Excerptis dedit Burm. cum vulgo legatur *mouebo*. Dubitabat enim ille, an ex conſuetudine Ouidiana abſolute dicatur *implere ſiluas*. Sed vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 70. negat duram eſſe ellipſin; poſſe enim ex antecedentibus *factis* facile ſuppleri. Etiam verba *pudore proiecto* lectionem reiectam poſtulare. Neque Philomelam velle omnino queri, ſed facta dira Terei eloqui vel hominibus, vel ſaxis ſaltem et ſiluis. Dictam autem eſſe vulgatam ad illud Virg. *Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.*

Audiat haec aether, et ſi Deus vllus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni:
Nec minor hac metus eſt; cauſſa ſtimulatus vtraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat enſem,
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Iugulum Philomela parabat,
Spemque ſuae mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, et nomen patris vſque vocanti,
Luctantique loqui, compreſſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero: radix micat vltima linguae.
Ipſa iacet, terraeque tremens immurmurat atrae.
Vtque ſalire ſolet mutilatae cauda colubrae,
Palpitat, et moriens dominae veſtigia quaerit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Saepe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reuerti.
Coniuge quae viſo germanam quaerit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrimae fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras veſtes; et inane ſepulcrum

551 Nonnulli pro *liberat* habent *deripit*, quod Ciofan. praefert. 558 Heinſ. malit *fremens*, quia ſeq. *palpitat*, et vſ. 566. coni. *Vt lacr.*

553 *parabat*, melius, quam porrigebat.

557 Foeda rurſus res et ingrata, quam tamen ſimilitudine adeo illuſtrat poëta. Apud Hygin. Tereus vitiatam Philomelam mandat ad Lynceum regem. Sed Noſter videtur de induſtria foediſſima quaeque et crudeliſſima hac fab. exprimere voluiſſe. *Vtque ſalire* etc. Quint. Smyrn. XI, 74. ἄτε βλοσυροῖο δράκοντος οὐρὴ ἀποτμηθεῖσ᾽ ἀναπάλλεται. In verbis *terrae immurmurat* intolerabilem eſſe luſum vir doctus iudicat in Biblioth. Tigur. p. 58. Sed et alii ſic luſerunt, vt ad V, 105. notatum. Illud *dominae veſtigia quaerit* ſumtum ex Aen. X, 395. *Te deciſa ſuum, Laride, dextera quaerit, Semianimesque micant digiti ferrumque retructant.*

568 Veteres cum inſepulti corporis animam ſtygem tranſire haud poſſe arbitrarentur, mortuis, quorum corpora reperire non poſſent, *inania ſepulcra* exſtruere ſolebant. Infra XII, 3. *inanes inferiae*, quae dantur ſepulcro inani. Pro *inferiis* nunc dixit *piacula. falſis*, falſo creditis. *Inferre* verb.

Meſſeneque ferox, Patraeque, humilesque Cleonae,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen,
Quaeque vrbes aliae bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriusque ſitae bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolae ceſſaſtis Athenae.
Obſtitit officio bellum, ſubuectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.

420 Hic vſ. aberat a duobus Mſſ. Cioſan. Ionian. et vno Gronov. 422 Plurimi *ſubiectaque*. 423 *Mopſ.* Alii *Cecropios.* Pro *muros* in altero Regio a manu prima *mandros.*

cuius ſitus et memorabilia a Pauſan. Arcad. p. 626. deſcribuntur. Ab Homer. Il. β, 600. vocatur πολύμηλος, a Pindar. Olymp. Od. XIV, 4. λιπαρὰ, ab Apollon. Rh. III, 512. ἀφνειὸς, et hinc a Noſtro *ferax.* — *Nobilis aere.* Si *aes Corinth.* caſu ortum eſt, cum vrbs a Mummio cremaretur, (Flor. II, 16.) quomodo iam tum *nobilis aere* eſſe potuit? Neque e veriore ratione eorum, qui diu ante Corinthi excidium arte repertum illud aes cenſebant, Plin. XXXIV, 2. illo tempore ſic dici poterat; ſed Noſter ſuo more eam deſignauit a re, qua poſtea demum inclaruit.

417 *ferox* ob ſuſcepta toties pro libertate bella; et ne victi quidem Meſſenii aliquoties domari potuerunt. *Cleonae* ſitae inter Corinthum et Argos *humiles*, paruae. Pauſan. Corinth. p. 142. πόλις οὐ μεγάλη; ſed ea bene munita. *Nelea Pylos.* vid. ad II, 689. *Troezen*, cuius rex tum nondum erat *Pittheus*, Pelopis filius.

419 Exornauit illud: vrbes ab vtraque Iſthmi parte, vrbes Peloponneſi et Graeciae proprie ſic dictae. Accommodare iſthmi et peninſulae naturae *claudi.* Etiam a Cic. Bul. I et Vellej I, 3, 3 iſthmus et Corinthus ibi ſita *clauſtra Peloponneſi* vrr. Et *ſpectantur ſitae*, exquiſitius, quam, ſitae ſunt. *bimari.* V. ad V, 407. Etiam talibus repetitionibus, qualis eſt in *bimari ab Iſthmo*, delectatur Ouid.

423 Quaeritur, quis Pandioni bellum intulerit? Meurſius Regn. Att. lib. 1. cap. 4. Labdacum fuiſſe docet, et ſic Apollod. diſerte tradit. Sed recte Burm. monet, huius agmina nec *barbara*, nec *ſubvecta*, aut, ſi cum aliis Mſſ. malis, *ſubiecta ponto* dici potuiſſe. Micyllus contendit, Amazonas intelligendas, quae in campis Themiſcyniis (Iuſtin. II, 4) non procul a *Ponto Euxino* habitauerint. At quis de hac Amazonum expeditione in Pandionis terram vmquam audiuit? Fortaſſe res expediri nequit; dicam

Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradiuo,
Connubio Procnes iunxit. Non pronuba Iuno,
Non Hymenaeus adest, illi non Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:

428 Vetustiores recte *Procne*, non *Progne*; est enim Graec. Πρόκνη. 430 *tenuere*. Gebhard. legit, *tetulere*.

tamen, quid repererim. Pausan. p. 100. tradit, eius Graeciae, quae postea Hellas dicta, magnam partem olim tenuisse *Barbaros*, quos Tereus subigere non potuerit. Hi si ad sinum Saronicum aut Corinthiacum habitarunt, *ponto subiecti* dici potuerunt. Consentit Lactant. Argum. *Cum a proximis*, inquit, *ciuitatibus oppugnaretur* Pandion. *Mopsopios*, Athenienses, vt V, 661. Verum ante Theseum Athenae *muros* non habuerunt. Praefert ergo Burm. ex vno *mandras*, i. vel stabula, vel antra, specus; priscos enim Athenienses habitasse in specubus, vt docuerit Meursius Fort. Att. cap. 3. Verum mihi parum credibile videtur, Ouid. tam contemtim de Athenis locutum esse. Neglexit potius poëta, quod centies fecit, temporis rationem.

424 *Thraces* tum eam partem tenebant, quae Daulis in Phocide dicebatur. Thucyd. II, 29. Pausan. p. 100. Thracum Deus erat *Gradiuus*, i. Mars, cuius filius Tereus. Huius auxilium implorauerat Pandion, quem vna victoria, auctore Apollod. impulit, vt Terea sibi generum adsumeret. Noster triplicem caussam adfert. *Fuderat*. Plusquamperf. sic et alibi, vt IX, 102. *opes*, diuitiae et amplitudo regni. *viri*, milites, vt in formula *arma virosque*.

428 Formulis sollemnibus, quae plures hic cumulatae, praemonetur lector, quam infaustum matrimonium illud fuerit. Cf. X init. Heroid. II, 47. sqq. VI, 45. Musaeus 274 sqq. Alia mala nuptiarum omina habet Virg. Aen. IV, 166. *Iunoni* praecipue curae coniugia; inde τελεία et *pronuba* dicta. *Hymenaeum*, vt *adesset*, sic fere inuocabant: *Io Hymen*, *Hymenaee Hymen ades*, *o Hymenaee*. Catul. 63. Etiam *Gratiis* partes quaedam datae erant in nuptiis. Pollux III, 3. Etym. M. in γαμηλία. *Faces de funere raptae* res dirissima olim habita. Valer. Max. IX, 1. de Catilina, *filium suum veneno sustulit*, *protinusque ex rogo eius maritalem facem ac-*

Eumenides strauere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
Hac aue sunt iuncti Procne Tereusque; parentes
Hac aue sunt facti: gratata est scilicet illis
Thracia; Dîsque ipsi grates egere: diemque,
Quaque data est claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, festam iussere vocari.
Vsque adeo latet vtilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni;
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Vlla mea est, vel me visendae mitte sorori;
Vel soror huc veniat. Redituram tempore paruo
Promittes socero: magni mihi numinis instar
Germanam vidisse dabis. Iubet ille carinas

432 Burm. *incubuit* suspectum videtur, nec satis conueniens τῷ *sedit*, cum grauius sit *incubare*, quam *in culmine sedere*. Mallet, *insonuit*, vel *ingemuit*.

cendit. Tales igitur faces et Furiis tribuebantur. Senec. Herc. Fur. 156. *Aues* consulere in nuptiis celebrandis iubet Hesiod. Ἔργ. 36. De *bubone profano* vid. ad V, 543. Cf. VII, 269. X, 453. Claud. 20, 407. *Hac aue*, hoc augurio. Horat. I Od. 15, 5. *Mala ducis aue domum Helenam*. Tibul. II, 2, 21. *Hac venias aue*.

438 *tempora anni*, annus, isque *repetitus*, quoniam semper redit. *Titan* pr. ducit solem, poët. etiam *annum*, qui efficitur decursu solis. *Per autumnum* ad finem vergit annus. Ceterum epiphonema illud: *Vsque adeo latet vtilitas*, Burm. ad sequentia refert, ad aduentum sororis. Potest etiam ad antecedentia referri, quod festos iusserant esse illos dies.

440 In seqq. mores egregie notati sunt, coniux sororem visere cupiens, soror blande patrem rogans, vt proficisci liceat, amor effrenus Terei, cura parentis de salute et reditu filiae. Quae quo diligentius expressa sunt, eo magis commouetur animus lectoris calamitate, qua mox afficietur Philomela.

443 *Magni mihi numinis instar dabis*. Illustratur haec locutio locis ab Heins. allatis. XIV, 408. *Numinis instar eris semper mihi*. ib. 843. *quae si modo posse videre Fata semel dederint: coelum accepisse fatebor*. Drakenb. ad Sil. VIII, 233 legendum putat, *muneris instar*, quod multo languidius. Rem autem ali-

In freta deduci; veloque, et remige portus
Cecropios intrat; Piraeaque litora tangit.
Vt primum soceri data copia, dextera dextrae
Iungitur: et fausto committitur omine sermo.
Coeperat, aduentus caussam, mandata referre
Coniugis; et celeres missae spondere recursus:
Ecce venit magno diues Philomela paratu;
Diuitior forma: quales audire solemus
Naïdas et Dryadas mediis incedere siluis;
Si modo des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus;
Quam si quis canis ignem supponat aristis;
Aut frondem, positasque cremet foenilibus herbas.
Digna quidem facies. Sed et hunc innata libido

448 *et fausto* Burm. e Mss. dedit. Olim ed. *infausto*. 458 Burm.

ter narrat Hygin. *Tereus ad Pandionem socerum venit rogatum, vt Philomelam alteram filiam sibi in coniugium daret; Procnen suum diem obisse dicit.* Sic et Apollod

445 *Deduci* pr. dri. naues, cum machinis suppositis in mare retrahuntur. Contrarium est *subduci*. *Velo* et *remige*, celerrimo cursu. *Portum* intraturi solebant quidem *vela* substringere, malum adeo deponere (Drakenb. ad Sil. II, 11.), sed poëta hoc vult: velo et remige festinauit, vt breui perueniret ad portus illos. — Debebat dicere *Piraeea*, sed dissimulauit syllabam. v. Gronov. Obs. 1, 3.

448 *fausto omine*. „Quale id omen fuerit, aut vnde captum, non addit Noster. Sed credibile est, Terea blandissima verba protulisse; quod et dextrarum coniunctio, quae optimi ominis erat, indicat. Nondum enim aliquid sceleris Tereus meditabatur, postea demum, visa Philomela, in eius amorem incensus est." Sic Burm. Forte *omen* hic pro precibus. Liv. praef. *Cum bonis ominibus votisque incipere.*

451 *paratu*, ornatu, vt IV, 761. noue dictum. *Diuitior*, excellentior. *Incedere* de iis, qui cum dignitate quadam aut maiestate eunt atque oculos hominum in se conuertunt. V. Schwarz. ad Plin. pan. 46. Mox Burm. ex Cod. Leid. *illi*. At Dryades non paratu memorabiles sunt. Reuocaui ergo *illis*. Cf. I, 695. f. Vehementiam amoris duplici similitudine illustrare voluit, sed neutra placet, quia ignes illi et amor sunt res diuersissimae. Cum priore cf. I, 492. *canis* vt I, 110. *herbae positae foenilibus* mera periphrasis foenilis.

458 *Digna*, scil. tali tantoque amore. *genus*, scil. homi-

Exstimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem est: flagrat vitio gentisque suoque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipsam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum;
Aut rapere, et saeuo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effreno captus amore
Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iamque moras male fert, cupidoque reuertitur ore
Mandata ad Procnes, et agit sua vota sub illis.
Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat
Vlterius iusto; Procnen ita velle ferebat.
Addidit et lacrimas, tamquam mandasset et illas.
Prô Superi, quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudemque a crimine sumit.
Quid, quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, vt eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit vsque salutem.
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo:

malit, *sed ad hoc*, i. praeterea, et post *Venerem* delet, *est*.

num, populus. Thraces autem et vinolenti et procliues in Venerem. Immoratur caussis illius furoris, quia inde atrocissimum facinus. Mox vim furoris sedulo notat, tam internam, quam se exserentis Athenis et in itinere.

461 *comitum curam nutricisque fidem* elegantius, quam comites, nutricemque. *Nutrices* ap. Veteres vbique alumnas suas comitabantur, et magna ab iis pietate colebantur. *sollicitare*, pudicitiam eius tentare.

467 *Cupido*, quod cupide profert verba. Rode: mit gluehendem Angesicht. *agit*, proponit et consequi cupit.

472 Sententia grauis et vera. *caeca*, obscura, *nox* sunt studia occulta, sensus profunde latentes in pectore humano. Cic. Marc. 7. et Plin. III, Ep. 3, 6. *latebras* et *altos recessus* dixerunt. *sumit*, parat sibi, consequitur.

478 *praecontrectat videndo*, iam nunc membris eius spectandis libidinem suam pascit. Bene dictum de homine isto impuro. Cic. Verr. IV, 28. sic *praecipere oculis*. Sed nec alterum insolens. Tacit. An. III, 12. *nudare corpus et contrectandum oculis permittere*, vbi v. Ernesti et Buenem. ad Lactant. Opif. Dei I, 15. *fax*, quod vim irritandi habet. ci-

Osculaque, et collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibusque, ciboque furoris
Accipit: et quoties amplectitur illa parentem;
Esse parens vellet: neque enim minus impius esset.
Vincitur ambarum genitor prece: gaudet, agitque
Illa patri grates: et successisse duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phoebo restabat: equique
Pulsabant pedibus spatium decliuis Olympi.
Regales epulae mensis et Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur sua corpora somno.
At rex Odrysius, quamuis secessit, in illa
Aestuat: et repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quae nondum vidit: et ignes
Ipse suos nutrit, cura remouente soporem.
Lux erat; et, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia caussa coëgit,
(Et voluere ambae, voluisti tu quoque, Tereu,)
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora supplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;

407 Quidam h. vs. superiori praemittunt, Heins. et Caposer. delendum censent. Pro *coëgit* alter Hamburg. et vnus Medic. *subegit.* 495 *pectora.* Schepp. coni. *foedera.* Probat Burm. aut etiam *pignora.*

bus, alimenta. Animus commotus cumulat verba etiam diversa. Plin. VIII Ep. 12, 1. *portus*, *sinus*, *praemium* studiosorum. *Accipit pro stimulis*, habent illa in eo vim stimulorum.

482 Etiamsi parens esset, tamen filiam suam corrumperet. *et successisse* etc. Quoniam aliquoties iam lectorem de exitu rei praemonuit, haec poterant omitti. — *equi pulsabant* etc. e Virg. Aen. X, 216. *curru Noctiuago Phoebe medium pulsabat Olympum.* *Poni* pro *apponi*, de vino. V. Heins. ad A. A. I, 231. Verba *dantur sua corpora somno* possis ita capere, somno dantur corpora ea, quae ipsi debentur; namque *suus* saepe, ap. poëtas in primis, sic et similiter adhibetur.

490 *Odrysae*, gens Thraciae. Pausan. Attic. p. 22. Senec. Thyest. 273. *Vidit infandas domus Odrysia mensas.* *aestuat in illa*, misere eam amat. *cura*, amor.

496 Valedictio et preces patris ad commouendum aptissimae. Inuitus, propter piam caussam, in breue tempus, di-

Et mihi sollicitae lenimen dulce senectae
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primum (satis est procul esse sororem),
Si pietas vlla est, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque suae dedit oscula natae:
Et lacrimae mites inter mandata cadebant.
Vtque fide pignus dextras vtriusque poposcit;
Inter seque datas iunxit, natamque, nepotemque,
Absentes memori pro se iubet ore salutent:
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitque suae praesagia mentis.
Vt semel imposita est pictae Philomela carinae;
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exsultatque animo, vix et sua gaudia differt

512 Vnus Leid. *amotum*, vnde Burm. *emotum* facit. 514 Versus suspectus Heins. effictus Burm. videtur ex IV, 350 et II, 863.

mittit filiam, quam vnam secum habet, qua senectutis imbecillitas diu carere non potest, eamque cum grauibus obtestationibus Terei fidei commendat, vt patris vices praestet. *pia caussa*, amor filiae. Vs. seq. haud dubie delendus est. Fatetur Burm se non capere *cognata pectora*. Sed si per *corpus* alterius obsecrare et iurare licet, vt Heroid. XIII, 159. quidni etiam per *pectus cognati?*

504 *dedit*, quod etiam Burm. placebat, e quinque Mss. recepi, vt legibus linguae satisfieret, et *κακέφωνον* vitaretur. Dum haec *mandabat* et lacrimae *cadebant*, dedit filiae osculum Inaequalitas temporum decepit librarium, vt *dedit* in *dabat* mutaret. *mites*, quae non in luctu, sed in animo lenius commoto funduntur. *Dextra* apud omnes gentes *fidei pignus* habita est. vid. Freinshem. ad Curt. 6, 4, 14. Vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 70. praefert vulg. *vtrasque*, quia *vtrique* de duobus rarius quidem occurrat, auctoritatibus tamen comprobatum sit. V. Freinsh. Ind. in Florum.

510 De talibus *praesagiis* cf. XI, 457. Homer. Il. ζ, 486. Virg. Aen. XII, 72. *Admotum fretum remis* insolens locutio videtur Intt. qui eam vel emendant, vt Burm. vel per hypallagen explicant. Sine caussa, opinor, vtrumque. Nauis *repellitur* a tellure, sed id dum fit, propter aequalem et celerem nauis motum terra *repelli* et *recedere* videtur. cf. XI, 466. Hinc *tellus repulsa*. Huic simillimum est alterum, quod impugnatur, *fretum admouetur remis* pro, remi admouen-

Barbarus: et nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
Depoſuit nido leporem Iouis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto; ſpectat ſua praemia raptor.
Iamque iter effectum; iamque in ſua litora feſſis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſiluis obſcura vetuſtis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,
Et iam cum lacrimis, vbi ſit germana, rogantem,
Includit; faſſusque nefas, et virginem, et vnam
Vi ſuperat; fruſtra clamato ſaepe parente,
Saepe ſorore ſua, magnis ſuper omnia Diuis.
Illa tremit, velut agna pauens, quae ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur.
Vtque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, auidosque timet, quibus haeſerat, vngues.
Mox vbi mens rediit; paſſos laniata capillos,
[Lugenti ſimilis, caeſis plangore lacertis,]
Intendens palmas, Prô diris Barbare factis,

515 Alii *diſtorquet*, *deflectit* etc. Burm. arridet duorum Mſſ. lectio, *declinat*. 516 Vulg. *aduncis*. Sed v. Burm. ad Virg. Aen. XI, 755. 517 Multi *ab alto*, quod ad ſequentia referendum foret. 532 Hunc vſ. recte adulterinum cenſet Heinſ.

tur freto. Schirach. putat, labores remigum hic deſcribi, dum inſtant et repellunt aquas. De voce exſultantium *Vicimus* v. ad IV, 356. *Detorquet* verb. bene delectum, quia lumen fixum erat in illo. Languet contra *declinat*, quod Burm. placet. — Drakenb. ad Sil. XII, 56. ex Aeliani H. A. IX, 10. monet, non omnem aquilam dictam eſſe *Iouis alitem*, ſed eam duntaxat, quae numquam carne veſcatur. Verum talia non vrgenda ſunt in poëta.

519 *Effectum*, perfectum, finitum. *Feſſae* poëtis finguntur naues aut iactatae, aut longum iter emenſae. *Stabula alta* etiam Latinus habebat Aen. IX, 388. *ſiluis obſc. vetuſtis*, ideo obſcura, quia ſilva, in qua arbores nullae caeſae, denſa erat. Aen. VI, 179. *Itur in antiquam ſiluam*, *ſtabula alta ferarum*. *nefas*, nefariam libidinem.

527 Similitudines delectae. *cani*. vid. ad I, 238.

532 *Lugenti — lacertis*, ineptus verſus. Sed ſeqq. *Pro diris* etc. ſana puto. Inuidioſe enim *barbari* voc. hic adhibitum eſſe, ſponte apparet. Recte igitur addi potuit *diris factis*. Heinſ. tamen ſuadebat *diri facti*.

Prô crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis mouere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec coniugialia iura?
Omnia turbaſti: pellex ego facta ſororis;
Tu geminus coniux, non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reſtet)
Eripis? atque vtinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis vmbras.
Si tamen haec Superi cernunt; ſi numina Diuûm
Sunt aliquid, ſi non perierunt omnia mecum:
Quandocumque mihi poenas dabis. Ipſa, pudore
Proiecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: ſi ſiluis clauſa tenebor,
Implebo ſiluas, et conſcia ſaxa querelis.

537 *turbaſti*, violaſti, polluiſti. Vid. vir doctus in Bibl. Tigur. p. 91. qui et putat Noſtrum reſpexiſſe Virg. Aen. IV, 362 ſqq. Cum *gemino coniuge* Heinſ. comparat *duplices thalamos* apud Stat. Theb. XII, 471. ſed h. l. in ſumma deſperatione iuſto argutius dictum. Porro Heinſ. putat, alterum hemiſtichium, *non haec --- poena* a ſciolo additum, et lacunam eſſe relinquendam, quales multae apud Virg. occurrant. Nec mihi illa verba magnopere placent, quippe nimis languida h. l. vbi pleraque animum commotiſſimum ſpirant. Negat tamen Burm. Ouidium lacunas reliquiſſe, putatque, ſenſum elegantem effici, ſi legatur, *non haec mihi credita poena*, vt *poena* ſit calamitas, miſeria. *hanc*, tam miſeram, quam taedet vitae. *vacuas* etc. ſancta deſcendiſſem ad inferos. At illa ſic quoque criminis vacua erat; quandoquidem anima peccat, non corpus.

542 *ſi numina* etc. ſi, quoniam, Dii aliquid valent, ſi poteſtas eorum eſt ſatis valida. I, 545. *ſi non perierunt* etc. vox ſummi doloris, qui ita auget ſuam miſeriam. *in populos veniam*, ad populum prodibo, *querelis* ex Langerm. Excerptis dedit Burm. cum vulgo legatur *mouebo*. Dubitabat enim ille, an ex conſuetudine Ouidiana abſolute dicatur *implere ſiluas*. Sed vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 70. negat duram eſſe ellipſin; poſſe enim ex antecedentibus *factis* facile ſuppleri. Etiam verba *pudore proiecto* lectionem reiectam poſtulare. Neque Philomelam velle omnino queri, ſed facta dira Terei eloqui vel hominibus, vel ſaxis ſaltem et ſiluis. Dictam autem eſſe vulgatam ad illud Virg. *Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.*

Audiat haec aether, et ſi Deus vllus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni:
Nec minor hac metus eſt; cauſſa ſtimulatus vtraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat enſem,
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Iugulum Philomela parabat,
Spemque ſuae mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, et nomen patris vſque vocanti,
Luctantique loqui, compreſſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero: radix micat vltima linguae.
Ipſa iacet, terraeque tremens immurmurat atrae.
Vtque ſalire ſolet mutilatae cauda colubrae,
Palpitat, et moriens dominae veſtigia quaerit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Saepe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reuerti.
Coniuge quae viſo germanam quaerit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrimae fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras veſtes; et inane ſepulcrum

551 Nonnulli pro *liberat* habent *deripit*, quod Ciofan. praefert. 558 Heinſ. mallit *fremens*, quia ſeq. *palpitat*, et vſ. 566. coni. *Vt lacr.*

553 *parabat*, melius, quam porrigebat.

557 Foeda rurſus res et ingrata, quam tamen ſimilitudine adeo illuſtrat poëta. Apud Hygin. Tereus vitiatam Philomelam mandat ad Lynceum regem. Sed Noſter videtur de induſtria foediſſima quaeque et crudeliſſima hac fab. exprimere voluiſſe. *Vtque ſalire* etc. Quint. Smyrn. XI, 74. *ἅτε βλοσυροῖο δράκοντος οὐρὴ ἀποτμηθεῖσ' ἀναπάλλεται.* In verbis *terrae immurmurat* intolerabilem eſſe luſum vir doctus iudicat in Biblioth. Tigur. p. 58. Sed et alii ſic luſerunt, vt ad V, 105. notatum. Illud *dominae veſtigia quaerit* ſumtum ex Aen. X, 395. *Te deciſa ſuum, Laride, dextera quaerit, Semianimesque micant digiti ferrumque retractant.*

568 Veteres cum inſepulti corporis animam ſtygem tranſire haud poſſe arbitrarentur, mortuis, quorum corpora reperire non poſſent, *inania ſepulcra* exſtruere ſolebant. Infra XII, 3. *inanes inferiae*, quae dantur ſepulcro inani. Pro *inferiis* nunc dixit *piacula falſis*, falſo creditis. *Inferre* verb.

Messeneque ferox, Patraeque, humilesque Cleonae,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen,
Quaeque vrbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis possit? solae cessastis Athenae.
Obstitit officio bellum, subuectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.

420 Hic vs. aberat a duobus Mss. Ciofan. Iunian. et vno Gronov. 422 Plurimi *subiectaque*. 423 *Mops.* Alii *Cecropios*. Pro *muros* in altero Regio a manu prima *mandros*.

cuius situs et memorabilia a Pausan. Arcad. p. 626. describuntur. Ab Homer. Il. β, 600. vocatur πολύμηλος, a Pindar. Olymp. Od. XIV, 4. λιπαρὰ, ab Apollon. Rh. III, 512. ἀφνειὸς, et hinc a Nostro *ferax*. — *Nobilis aere*. Si *aes Corinth.* casu ortum est, cum vrbs a Mummio cremaretur, (Flor. II, 16.) quomodo iam tum *nobilis aere* esse potuit? Neque e veriore ratione eorum, qui diu ante Corinthi excidium arte repertum illud aes censebant, Plin. XXXIV, 2. illo tempore sic dici poterat; sed Noster suo more eam designauit a re, qua postea demum inclaruit.

417 *ferox* ob suscepta toties pro libertate bella; et ne victi quidem Messenii aliquoties domari potuerunt. *Cleonae* sitae inter Corinthum et Argos *humiles*, paruae. Pausan. Corinth. p. 142. πόλις οὐ μεγάλη, sed ea bene munita. *Nelea Pylos*. vid. ad II, 689. *Troezen*, cuius rex tum nondum erat *Pittheus*, Pelopis filius.

419 Exornauit illud: vrbes ab vtraque Isthmi parte, vrbes Peloponnesi et Graeciae proprie sic dictae. Accommodare isthmi et peninsulae naturae *claudi*. Etiam a Cic. Bul. I et Vellej I, 3, 3 isthmus et Corinthus ibi sita *claustra Peloponnesi* vrr. Et *spectantur sitae*, exquisitius, quam, sitae sunt. *bimari*. V. ad V, 407. Etiam talibus repetitionibus, qualis est in *bimari ab Isthmo*, delectatur Ouid.

423 Quaeritur, quis Pandioni bellum intulerit? Meursius Regn. Att. lib. 1. cap. 4. Labdacum fuisse docet, et sic Apollod. diserte tradit. Sed recte Burm. monet, huius agmina nec *barbara*, nec *subvecta*, aut, si cum aliis Mss. malis, *subiecta ponto* dici potuisse. Micyllus contendit, Amazonas intelligendas, quae in campis Themiscyriis (Iustin. II, 4) non procul a *Ponto Euxino* habitauerint. At quis de hac Amazonum expeditione in Pandionis terram vmquam audiuit? Fortasse res expediri nequit; dicam

Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradiuo,
Connubio Procnes iunxit. Non pronuba Iuno,
Non Hymenaeus adest, illi non Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:

428 Vetustiores recte *Procne*, non *Progne*; est enim Graec. Πρόκνη. 430 *tenuere*. Gebhard. legit, *tetulere*.

tamen, quid repererim. Pausan. p. 100. tradit, eius Graeciae, quae postea Hellas dicta, magnam partem olim tenuisse *Barbaros*, quos Tereus subigere non potuerit. Hi si ad sinum Saronicum aut Corinthiacum habitarunt, *ponto subiecti* dici potuerunt. Consentit Lactant. Argum. *Cum a proximis*, inquit, *ciuitatibus oppugnaretur* Pandion. *Mopsopios*, Athenienses, vt V, 661. Verum ante Theseum Athenae *muros* non habuerunt. Praefert ergo Burm. ex vno *mandras*, i. vel stabula, vel antra, specus; priscos enim Athenienses habitasse in specubus, vt docuerit Meursius Fort. Att. cap. 3. Verum mihi parum credibile videtur, Ouid. tam contemtim de Athenis locutum esse. Neglexit potius poëta, quod centies fecit, temporis rationem.

424 *Thraces* tum eam partem tenebant, quae Daulis in Phocide dicebatur. Thucyd. II, 29. Pausan. p. 100. Thracum Deus erat *Gradiuus*, i. Mars, cuius filius Tereus. Huius auxilium implorauerat Pandion, quem vna victoria, auctore Apollod. impulit, vt Terea sibi generum adsumeret. Noster triplicem caussam adfert. *Fuderat*. Plusquamperf. sic et alibi, vt IX, 102. *opes*, diuitiae et amplitudo regni. *viri*, milites, vt in formula *arma virosque*.

428 Formulis sollemnibus, quae plures hic cumulatae, praemonetur lector, quam infaustum matrimonium illud fuerit. Cf. X init. Heroid. II, 47. sqq. VI, 45. Musaeus 274 sqq. Alia mala nuptiarum omina habet Virg. Aen. IV, 166. *Iunoni* praecipue curae coniugia; inde τελεία et *pronuba* dicta. *Hymenaeum*, vt *adesset*, sic fere inuocabant: *Io Hymen*, *Hymenaee Hymen ades*, *o Hymenaee*. Catul. 63. Etiam *Gratiis* partes quaedam datae erant in nuptiis. Pollux III, 3. Etym. M. in γαμηλία. *Faces de funere raptae* res dirissima olim habita. Valer. Max. IX, 1. de Catilina, *filium suum veneno sustulit*, *protinusque ex rogo eius maritalem facem ac-*

Eumenides ſtrauere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac aue ſunt iuncti Procne Tereusque; parentes
Hac aue ſunt facti: gratata eſt ſcilicet illis
Thracia; Diſque ipſi grates egere: diemque,
Quaque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, feſtam iuſſere vocari.
Vsque adeo latet vtilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni;
Cum blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Vlla mea eſt, vel me viſendae mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat. Redituram tempore paruo
Promittes ſocero: magni mihi numinis inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Iubet ille carinas

432 Burm. *incubuit* ſuſpectum videtur, nec ſatis conueniens τῷ *ſedit*, cum grauius ſit *incubare*, quam *in culmine ſedere.* Mallet, *inſonuit*, vel *ingemuit*.

cendit. Tales igitur faces et Furiis tribuebantur. Senec. Herc. Fur. 156. *Aues* conſulere in nuptiis celebrandis iubet Heſiod. Ἔργ. 36. De *bubone profano* vid. ad V, 543. Cf. VII, 269. X, 453. Claud. 20, 407. *Hac aue*, hoc augurio. Horat. I Od. 15, 5. *Mala ducis aue domum Helenam.* Tibul. II, 2, 21. *Hac venias aue.*

438 *tempora anni*, annus, isque *repetitus*, quoniam ſemper redit. *Titan* pr. ducit ſolem, poët. etiam *annum*, qui efficitur decurſu ſolis. *Per autumnum* ad finem vergit annus. Ceterum epiphonema illud: *Vſque adeo latet vtilitas*, Burm. ad ſequentia refert, ad aduentum ſororis. Poteſt etiam ad antecedentia referri, quod feſtos iuſſerant eſſe illos dies.

440 In ſeqq. mores egregie notati ſunt, coniux ſororem viſere cupiens, ſoror blande patrem rogans, vt proficiſci liceat, amor effrenus Terei, cura parentis de ſalute et reditu filiae. Quae quo diligentius expreſſa ſunt, eo magis commouetur animus lectoris calamitate, qua mox afficietur Philomela.

443 *Magni mihi numinis inſtar dabis.* Illuſtratur haec locutio locis ab Heinſ. allatis. XIV, 408. *Numinis inſtar eris ſemper mihi.* ib. 843. *quae ſi modo poſſe videre Fata ſemel dederint: coelum accepiſſe fatebor.* Drakenb. ad Sil. VIII, 233 legendum putat, *muneris inſtar*, quod multo languidius. Rem autem ali-

In freta deduci; veloque, et remige portus
Cecropios intrat; Piraeaque litora tangit.
Vt primum soceri data copia, dextera dextrae
Iungitur: et fausto committitur omine sermo.
Coeperat, aduentus caussam, mandata referre
Coniugis; et celeres missae spondere recursus:
Ecce venit magno diues Philomela paratu;
Diuitior forma: quales audire solemus
Naïdas et Dryadas mediis incedere siluis;
Si modo des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus;
Quam si quis canis ignem supponat aristis;
Aut frondem, positasque cremet foenilibus herbas.
Digna quidem facies. Sed et hunc innata libido

448 *et fausto* Burm. e MSS. dedit. Olim ed. *infausto*. 458 Burm.

ter narrat Hygin. *Tereus ad Pandionem socerum venit rogatum, vt Philomelam alteram filiam sibi in coniugium daret; Procnen suum diem obisse dicit.* Sic et Apollod.

445 *Deduci* pr. dcr. naues, cum machinis suppositis in mare retrahuntur. Contrarium est *subduci*. *Velo* et *remige*, celerrimo cursu. *Portum* intraturi solebant quidem *vela* substringere, malum adeo deponere (Drakenb. ad Sil. II, 11.), sed poëta hoc vult: velo et remige festinauit, vt breui perueniret ad portus illos. — Debebat dicere *Piraeea*, sed dissimulauit syllabam. v. Gronov. Obs. 1, 3.

448 *fausto omine.* „Quale id omen fuerit, aut vnde captum, non addit Noster. Sed credibile est, Terea blandissima verba protulisse; quod et dextrarum coniunctio, quae optimi ominis erat, indicat. Nondum enim aliquid sceleris Tereus meditabatur, postea demum, visa Philomela, in eius amorem incensus est." Sic Burm. Forte *omen* hic pro precibus. Liv. praef. *Cum bonis ominibus votisque incipere.*

451 *paratu*, ornatu, vt IV, 761. noue dictum. *Diuitior*, excellentior. *Incedere* de iis, qui cum dignitate quadam aut maiestate eunt atque oculos hominum in se conuertunt. V. Schwarz. ad Plin. pan. 46. Mox Burm. ex Cod. Leid. *illi*. At Dryades non paratu memorabiles sunt. Reuocaui ergo *illis*. Cf. I, 695. s. Vehementiam amoris duplici similitudine illustrare voluit, sed neutra placet, quia ignes illi et amor sunt res diuersissimae. Cum priore cf. I, 492. *canis* vt I, 110. *herbae positae foenilibus* mera periphrasis foenilis.

458 *Digna*, scil. tali tantoque amore. *genus*, scil. homi-

Exſtimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt: flagrat vitio gentisque ſuoque.
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum;
Aut rapere, et ſaeuo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quod non effreno captus amore
Auſit: nec capiunt incluſas pectora flammas.
Iamque moras male fert, cupidoque reuertitur ore
Mandata ad Procnes, et agit ſua vota ſub illis.
Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat
Vlterius iuſto; Procnen ita velle ferebat.
Addidit et lacrimas, tamquam mandaſſet et illas.
Prô Superi, quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius: laudemque a crimine ſumit.
Quid, quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, vt eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit vſque ſalutem.
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo:

malit, *ſed ad hoc*, i. praeterea, et poſt *Venerem* delet, *eſt*.

num, populus. Thraces autem et vinolenti et procliues in Venerem. Immoratur cauſſis illius furoris, quia inde atrociſſimum facinus. Mox vim furoris ſedulo notat, tam internam, quam ſe exſerentis Athenis et in itinere.

461 *comitum curam nutricisque fidem* elegantius, quam comites, nutricemque. *Nutrices* ap. Veteres vbique alumnas ſuas comitabantur, et magna ab iis pietate colebantur. *ſollicitare*, pudicitiam eius tentare.

467 *Cupido*, quod cupide profert verba. Rode: mit gluehendem Angeſicht. *agit*, proponit et conſequi cupit.

472 Sententia grauis et vera. *caeca*, obſcura, *nox* ſunt ſtudia occulta, ſenſus profunde latentes in pectore humano. Cic. Marc. 7. et Plin. III, Ep. 3, 6. *latebras* et *altos receſſus* dixerunt. *ſumit*, parat ſibi, conſequitur.

478 *praecontrectat videndo*, iam nunc membris eius ſpectandis libidinem ſuam paſcit. Bene dictum de homine iſto impuro. Cic. Verr. IV, 28. ſic *praecipere oculis*. Sed nec alterum inſolens. Tacit. An. III, 12. *nudare corpus et contrectandum oculis permittere*, vbi v. Erneſti et Buenem. ad Lactant. Opif. Dei I, 15. *fax*, quod vim irritandi habet. *ci-*

Oſculaque, et collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro ſtimuſis, facibusque, ciboque furoris
Accipit: et quoties amplectitur illa parentem;
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece: gaudet, agitque
Illa patri grates: et ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phoebo reſtabat: equique
Pulſabant pedibus ſpatium decliuis Olympi.
Regales epulae menſis et Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius, quamuis ſeceſſit, in illa
Aeſtuat: et repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quae nondum vidit: et ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura remouente ſoporem.
Lux erat; et, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſſa coëgit,
(Et voluere ambae, voluiſti tu quoque, Tereu,)
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;

407 Quidam h. vſ. ſuperiori praemittunt, Heinſ. et Capoſer. delendum cenſent. Pro *coëgit* alter Hamburg. et vnus Medic. *ſubegit.* 495 *pectora.* Schepp. coni. *foedera.* Probat Burm. aut etiam *pignora.*

bus, alimenta. Animus commotus cumulat verba etiam diverſa. Plin. VIII Ep. 12, 1. *portus*, *ſinus*, *praemium* ſtudioſorum. *Accipit pro ſtimulis*, habent illa in eo vim ſtimulorum.

482 Etiamſi parens eſſet, tamen filiam ſuam corrumperet. *et ſucceſſiſſe* etc. Quoniam aliquoties iam lectorem de exitu rei praemonuit, haec poterant omitti. — *equi pulſabant* etc. e Virg. Aen. X, 216. *curru Noctiuago Phoebe medium pulſabat Olympum.* *Poni* pro *apponi*, de vino. V. Heinſ. ad A. A. I, 231. Verba *dantur ſua corpora ſomno* poſſis ita capere, ſomno dantur corpora ea, quae ipſi debentur; namque *ſuus* ſaepe, ap. poëtas in primis, ſic et ſimiliter adhibetur.

490 *Odryſae*, gens Thraciae. Pauſan. Attic. p. 22. Senec. Thyeſt. 273. *Vidit infandas domus Odryſia menſas. aeſtuat in illa*, miſere eam amat. *cura*, amor.

496 Valedictio et preces patris ad commouendum apriſſimae. Inuitus, propter piam cauſſam, in breue tempus, di-

Et mihi ſollicitae lenimen dulce ſenectae
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primum (ſatis eſt procul eſſe ſororem),
Si pietas vlla eſt, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque ſuae dedit oſcula natae:
Et lacrimae mites inter mandata cadebant.
Vtque fide pignus dextras vtriusque popoſcit;
Inter ſeque datas iunxit, natamque, nepotemque,
Abſentes memori pro ſe iubet ore ſalutent:
Supremumque vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitque ſuae praeſagia mentis.
Vt ſemel impoſita eſt pictae Philomela carinae;
Admotumque fretum remis, tellusque repulſa:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exſultatque animo, vix et ſua gaudia differt

512 Vnus Leid. *amotum*, vnde Burm. *emotum* facit. 514 Verſus ſuſpectus Heinſ. effictus Burm. videtur ex IV, 350 et II, 863.

mittit filiam, quam vnam ſecum habet, qua ſenectutis imbecillitas diu carere non poteſt, eamque cum grauibus obteſtationibus Terei fidei commendat, vt patris vices praeſtet. *pia cauſſa*, amor filiae. Vſ. ſeq. haud dubie delendus eſt. Fatetur Burm ſe non capere *cognata pectora*. Sed ſi per *corpus* alterius obſecrare et iurare licet, vt Heroid. XIII, 159. quidni etiam per *pectus cognati?*

504 *dedit,* quod etiam Burm. placebat, e quinque Mſſ. recepi, vt legibus linguae ſatisfieret, et κακόφωνον vitaretur. Dum haec *mandabat* et lacrimae *cadebant*, dedit filiae oſculum Inaequalitas temporum decepit librarium, vt *dedit* in *dabat* mutaret. *mites*, quae non in luctu, ſed in animo lenius commoto funduntur. *Dextra* apud omnes gentes *fidei pignus* habita eſt. vid. Freinſhem. ad Curt. 6, 4, 14. Vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 70. praefert vulg. *vtrasque*, quia *vtrique* de duobus rarius quidem occurrat, auctoritatibus tamen comprobatum ſit. V. Freinſh. Ind. in Florum.

510 De talibus *praeſagiis* cf. XI, 457. Homer. Il. ζ, 486. Virg. Aen. XII, 72. *Admotum fretum remis* inſolens locutio videtur Intt. qui eam vel emendant, vt Burm. vel per hypallagen explicant. Sine cauſſa, opinor, vtrumque. Nauis *repellitur* a tellure, ſed id dum fit, propter aequalem et celerem nauis motum terra *repelli* et *recedere* videtur. cf. XI, 466. Hinc *tellus repulſa.* Huic ſimillimum eſt alterum, quod impugnatur, *fretum admouetur remis* pro, remi admouen-

Barbarus: et nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
Depoſuit nido leporem Iouis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto; ſpectat ſua praemia raptor.
Iamque iter effectum; iamque in ſua litora feſſis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſiluis obſcura vetuſtis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,
Et iam cum lacrimis, vbi ſit germana, rogantem,
Includit; faſſusque nefas, et virginem, et vnam
Vi ſuperat; fruſtra clamato ſaepe parente,
Saepe ſorore ſua, magnis ſuper omnia Diuis.
Illa tremit, velut agna pauens, quae ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur.
Vtque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, auidosque timet, quibus haeſerat, vngues.
Mox vbi mens rediit; paſſos laniata capillos,
[Lugenti ſimilis, caeſis plangore lacertis,]
Intendens palmas, Pró diris Barbare factis,

515 Alii *diſtorquet*, *deflectit* etc. Burm. arridet duorum Mſſ. lectio, *declinat*. 516 Vulg. *aduncis*. Sed v. Burm. ad Virg. Aen. XI, 755. 517 Multi *ab alto*, quod ad ſequentia referendum foret. 532 Hunc vſ. recte adulterinum cenſet Heinſ.

tur freto. Schirach. putat, labores remigum hic deſcribi, dum inſtant et repellunt aquas. De voce exſultantium *Vicimus* v. ad IV, 356. *Detorquet* verb. bene delectum, quia lumen fixum erat in illo. Languet contra *declinat*, quod Burm. placet. — Drakenb. ad Sil. XII, 56. ex Aeliani H. A. IX, 10. monet, non omnem aquilam dictam eſſe *Iouis alitem*, ſed eam duntaxat, quae numquam carne veſcatur. Verum talia non vrgenda ſunt in poëta.

519 *Effectum*, perfectum, finitum. *Feſſae* poëtis finguntur naues aut iactatae, aut longum iter emenſae. *Stabula alta* etiam Latinus habebat Aen. IX, 388. *ſiluis obſc. vetuſtis*, ideo obſcura, quia ſilva, in qua arbores nullae caeſae, denſa erat. Aen. VI, 179. *Itur in antiquam ſiluam, ſtabula alta ferarum. nefas*, nefariam libidinem.

527 Similitudines delectae. *cani.* vid. ad I, 238.

532 *Lugenti — lacertis*, ineptus verſus. Sed ſeqq. *Pro diris* etc. ſana puto. Inuidioſe enim *barbari* voc. hic adhibitum eſſe, ſponte apparet. Recte igitur addi potuit *diris factis*. Heinſ. tamen ſuadebat *diri facti*.

Pró crudelís, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis mouere piis, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec coniugialia iura?
Omnia turbasti: pellex ego facta sororis;
Tu geminus coniux, non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, restet)
Eripis? atque vtinam fecisses ante nefandos
Concubitus! vacuas habuissem criminis vmbras.
Si tamen haec Superi cernunt; si numina Diuûm
Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum:
Quandocumque mihi poenas dabis. Ipsa, pudore
Proiecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: si siluis clausa tenebor,
Implebo siluas, et conscia saxa querelis.

537 *turbasti*, violasti, polluisti. Vid. vir doctus in Bibl. Tigur. p. 91. qui et putat Nostrum respexisse Virg. Aen. IV, 362 sqq. Cum *gemino coniuge* Heins. comparat *duplices thalamos* apud Stat. Theb. XII, 471. sed h. l. in summa desperatione iusto argutius dictum. Porro Heins. putat, alterum hemistichium, *non haec --- poena* a sciolo additum, et lacunam esse relinquendam, quales multae apud Virg. occurrant. Nec mihi illa verba magnopere placent, quippe nimis languida h. l. vbi pleraque animum commotissimum spirant. Negat tamen Burm. Ouidium lacunas reliquisse, putatque, sensum elegantem effici, si legatur, *non haec mihi credita poena*, vt *poena* sit calamitas, miseria. *hanc*, tam miseram, quam taedet vitae. *vacuas* etc. sancta descendissem ad inferos. At illa sic quoque criminis vacua erat; quandoquidem anima peccat, non corpus.

542 *si numina* etc. si, quoniam, Dii aliquid valent, si potestas eorum est satis valida. I, 545. *si non perierunt* etc. vox summi doloris, qui ita auget suam miseriam. *in populos veniam*, ad populum prodibo, *querelis* ex Langerm. Excerptis dedit Burm. cum vulgo legatur *mouebo*. Dubitabat enim ille, an ex consuetudine Ouidiana absolute dicatur *implere siluas*. Sed vir doctus in Biblioth. Tigur. p. 70. negat duram esse ellipsin; posse enim ex antecedentibus *factis* facile suppleri. Etiam verba *pudore proiecto* lectionem reiectam postulare. Neque Philomelam velle omnino queri, sed facta dira Terei eloqui vel hominibus, vel saxis saltem et siluis. Dictam autem esse vulgatam ad illud Virg. *Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.*

Audiat haec aether, et ſi Deus vllus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni:
Nec minor hac metus eſt; cauſſa ſtimulatus vtraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat enſem,
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Iugulum Philomela parabat,
Spemque ſuae mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, et nomen patris vſque vocanti,
Luctantique loqui, compreſſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero: radix micat vltima linguae.
Ipſa iacet, terraeque tremens immurmurat atrae.
Vtque ſalire ſolet mutilatae cauda colubrae,
Palpitat, et moriens dominae veſtigia quaerit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Saepe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reuerti.
Coniuge quae viſo germanam quaerit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrimae fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras veſtes; et inane ſepulcrum

551 Nonnulli pro *liberat* habent *deripit*, quod Ciofan. praefert. 558 Heinſ. malit *fremens*, quia ſeq. *palpitat*, et vſ. 566. coni. *Vt lacr.*

553 *parabat*, melius, quam porrigebat.

557 Foeda rurſus res et ingrata, quam tamen ſimilitudine adeo illuſtrat poëta. Apud Hygin. Tereus vitiatam Philomelam mandat ad Lynceum regem. Sed Noſter videtur de induſtria foediſſima quaeque et crudeliſſima hac fab. exprimere voluiſſe. *Vtque ſalire* etc. Quint. Smyrn. XI, 74. ἅτε βλοσυροῖο δράκοντος οὐρὴ ἀποτμηθεῖσ' ἀναπάλλεται. In verbis *terrae immurmurat* intolerabilem eſſe luſum vir doctus iudicat in Biblioth. Tigur. p. 58. Sed et alii ſic luſerunt, vt ad V, 105. notatum. Illud *dominae veſtigia quaerit* ſumtum ex Aen. X, 395. *Te deciſa ſuum, Laride, dextera quaerit, Semianimesque micant digiti ferrumque retractant.*

568 Veteres cum inſepulti corporis animam ſtygem tranſire haud poſſe arbitrarentur, mortuis, quorum corpora reperire non poſſent, *inania ſepulcra* exſtruere ſolebant. Infra XII, 3. *inanes inferiae*, quae dantur ſepulcro inani. Pro *inferiis* nunc dixit *piacula. falſis*, falſo creditis. *Inferre* verb.

Conſtituit; falſisque piacula manibus infert;
Et luget, non ſic lugendae fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtrauerat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum moenia ſaxo:
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium eſt; miſerisque venit ſollertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit callida tela:
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit vni;
Vtque ferat dominae geſtu rogat. Ille rogata
Pertulit ad Procnen: nec ſcit, quid tradat in illis.
Euoluit veſtes ſaeui matrona tyranni,
Germanaeque ſuae carmen miſerabile legit:
Et (mirum potuiſſe) ſilet: dolor ora repreſſit;
Verbaque quaerenti ſatis indignantia linguae

569 Tres *inſtituit*, quod elegantius videtur Burm. 578 *tradidit.* Vetus Leid. et alter Heinſ. *credidit.*

pr. in hac re. --- Lugendae quidem, ſed *non ſic*, inani ſepulcro et inferiis.

572 *Claudit* exquiſitius, quam, impedit, quoniam ipſa clauſa tenebatur. Non ſatis eſt, quod Burm. laudat, *auferre* et *adimere fugam*, in quibus *fuga*, fugiendi facultas. Rectius comparabis VII, 604. *animam claudere laqueo* et VIII, 548. *claudere iter.* *Rigent* exquiſitius, quam, ſunt. Lingua et animi *interpres*, Lucret. VI, 1147. et *index* factorum. *Ingenium* tribuitur et irae, munificentiae, poenis etc. v. Drakenb. ad Sil. XVI, 46. H. l. intel. ſollertia in inueniendis rebus, quam excitat dolor. *Venit*, excitatur. Supra vſ. 29. *vſus venit ab annis*, comparatur.

576 Ex antiqua texendi ratione ſtamina ad perpendiculum *ſuſpendebantur*; vnde ap. Noſtrum alibi *pendula tela*, *ſtantes telae* etc. *Notae*, literae. III Triſt. 3, 72. *Grandes notae in tumuli marmore.* Heroidd. I, 62. *charta notata.* Infra IX, 523. *notare tabellas.*

582 *Carmen* eleganter notae intextae, quae loquebantur fata ſororis. *Carmen* enim de omni formula verborum, etiam de paucis vocibus literisue ſententiam aliquam exprimentibus. Apollod. *ἡ δὲ ὑφήνασα ἐν πέπλῳ γράμματα.* Dolor vtique vim habet ora reprimendi; ergo inepte additur, *mirum potuiſſe.* *Ruere* de impetu et furore animi. *Poenae imago*, poena, quam animo ſibi effingit. *Imago* ſaepe cogitatio rei. V. ad XI, 427. et ad Plin. VII Ep. 5, 1.

Defuerunt; nec flere vacat: sed fasque nefasque
Confusura ruit: poenaeque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus. Nox conscia sacris.
Nocte sonat Rhodope tinnitibus aeris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina; Deique
Ritibus instruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri ceruina sinistro
Vellera dependent: humero leuis incubat hasta.
Concita per siluas, turba comitante suarum,
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. Venit ad stabula auia tandem,
Exululatque, Euoëque sonat, portasque refringit,
Germanamque rapit: raptaeque insignia Bacchi
Induit: et vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Vt sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, sacrorum pignora demit,
Oraque deuelat miserae pudibunda sorori;
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Sustinet haec oculos, pellex sibi visa sororis:
Deiectoque in humum vultu, iurare volenti,

588 Burm. malit, *mox conscia sacris Nocte.* 595 *doloris.* Gronov. et Lovaniens. *sororis*, quod fere Heins. se probauit. 596 Moret. et vnus Palat. *stabularia.* Et ita Gebhard. Crep. III, 2. maluerat. 607 Heins. malit, *Deiectaeque in humo.*

587 De *sacris Trietericis* et cultu Bacchantium diximus ad III, 516 sqq. *Sithones* gens Thraciae. Thracia autem sedes praecipua Orgiorum. *Nox conscia sacris* nil, nisi, noctu sacra celebrantur. Sic *loca conscia facti*, in quibus aliquid gestum. De *aere acuto* v. ad III, 532. de *ritibus* illis IV, 6 s. *furialia*, quibus vtuntur Bacchantes furentes. Similiter *tibia furiosa* Fast. IV, 341.

595 *Furiae*, furor. *exululat.* III, 528. *sonat*, clamat.

603 *Pignora*, signa, vt VII, 497. *Deiicere vultum*, vt *coniicere oculos.* --- *Iram non capit suam*, non par est perferendae irae suae. Contra Senec. Herc. Fur. 412. *Hoc ipsum placet, Animo ruinas quod capis magno tuas.* Et ita passim *capere*, idoneum esse ad aliquid perferendum, faciendum, intelligendum. Tam insigni autem dolori accommodata est seq. oratio.

Teſtarique Deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, et iram
Non capit ipſa ſuam Procne: fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrimis hîc, inquit, agendum,
Sed ferro; ſed ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. In omne nefas ego me, germana, paraui.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremaro,
Artificem mediis immittam Terea flammis;
Aut linguam, aut oculos, aut quae tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum, quodcumque paraui.
Quid ſit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. Quid poſſit, ab illo
Admonita eſt: oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es ſimilis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triſte parat facinus, tacitaque exaeſtuat ira.
Vt tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, et paruis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oſcula iunxit:
Mota quidem eſt genetrix; infractaque conſtitit ira;
Inuitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia matrem pietate labare

611 *hic* dedit Heinſ. pro *hoc*. 614 *cremaro* Heinſ. inuitis Mſſ. pro *cremabo* ſcripſit. 621 Vnus Moreti, *non mitibus*. Mox vnus Baſil. atque vnus Medic. *Ah quam*, *Quam ſimilis*. Id probat Heinſ. atque etiam vir doctus in Bibl. Tigur. p. 71. plus adfectus eſſe in hac repetitione putat, et Ouid. amare hanc figuram, vt II, 704 ſq. VIII, 128 ſqq. 627 Heinſ. coni. *concidit ira*.

613 *Parant ſe in* vel *ad* aliquid, qui animum inducunt ad aliquid faciendum. *Cum* poteſt eſſe praepoſitio, quam Latini interdum inſtrumento, quo aliquid agitur, addere ſolent. Tunc aut verſ. ſeq. per ἀσύνδετον adiectus eſt, aut legendum cum aliis *mediisque* vel *et mediis*. Sic Burm. *Artificem*, auctorem malorum et facinorum.

620 Cf. Medeae furor III Triſt. 9, 21 ſqq. *Admonita eſt*, eo conſpecto ſuccurrit, quid poſſet. *Similitudo* illa cauſſa fit facinoris.

625 Non erat, cur Intt. in *adduxit* haererent, *adduxit*, i. attraxit ad ſe, quod facere ſolent infantes blandientes. *infractaque* etc. fracta eſt et ceſſauit ira. *Conſiſtere* pr. drr. qui a curſu, deinde qui a pertur-

Senſit, ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admouet, inquit,
Alter blanditias; rapta ſilet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide, Pandione nata, marito,
Degeneras: ſcelus eſt pietas in coniuge Tereo.
Nec mora; traxit Ityn; veluti Gangetica ceruae
Lactentem foetum per ſiluas tigris opacas.
Vtque domus altae partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, et iam ſua fata videntem,
Et mater, mater, clamantem, et colla petentem,
Enſe ferit Procne, lateri qua pectus adhaeret.
Nec vultum auertit. Satis illi ad fata vel vnum
Vulnus erat. Iugulum ferro Philomela reſoluit.
Viuaque adhuc, animaeque aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cauis exſultat aënis:
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet coniux ignarum Terea menſis,
Et patrii moris ſacrum mentita, quod vni
Fas ſit adire viro, comites famulosque remouit.

635 Nonnulli *degener ab* aut *hic*. Gruterus malebat, *degener ad ſcelus*. 640 Medic. *colla prementem*, quod admitti poſſe Burm. cenſet.

batione animi quieſcunt. --- *matrem*, adfectum maternum. Similiter *pater* et *rex* vſurpantur. Vide loca ab Heinſ. et Burm. laudata. Sed mox matrem ita exuit, vt filium trucidans, ne *vultum* quidem *auertat. coactae*, quae cum vi retinentur. *labat*, incipit deterreri a propoſito. Hinc noua furoris incrementa ſumit ex adſpectu ſororis.

634 *Pandione natam* ſe vocat, vt a genere fortitudinis ſtimulos ſumat. Hinc addit, *degeneras. partem remotam*, penetralia. v. vſ. 646. *altae*; erat enim regia.

640 *Eia*, quod blandientis eſt, clamaſſe puerum iam ſua fata videntem, vix crediderim. Reuocaui ergo: *Et mater, mater clamantem*, quod habent omnes Mſſ. praeter vnum Neap. in quo *Eia* legitur, vnde Heinſ. ſumſit, cui illa vox valde placuiſſe videtur.

642 *ad fata*, ad mortem. *animam* ſ. vitam retinent membra ea, quae adhuc palpitant. *exſultare* et de aqua feruente, vt VII, 263. et de carnibus, quae aqua feruente molliuntur. Cf. Senec. Thyeſt. 765 ſqq. *inde*, ex pueri membris. *menſis*, epulis.

Inde ſedens ſolio, Tereus, ſublimis auito,
Veſcitur; inque ſuam ſua viſcera congerit aluum.
Tantaque nox animi eſt; Ityn huc arceſſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Procne,
Iamque ſuae cupiens exſiſtere nuntia cladis:
Intus habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit ille,
Atque vbi ſit quaerit; quaerenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali caede capillis,
Proſiliit, Ityosque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patri: nec tempore maluit vllo
Poſſe loqui, et meritis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygia de valle ſorores:
Et modo, ſi poſſit, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, demerſaque viſcera geſtit:
Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;

657 *caede.* Vetus *more*, quod valde placebat Ciofan. Gruterus malebat, *furiali e ſede.* 664 *Egerere.* Gronovianus, *exigere*, quod aeque elegans iudicat Burm. *demerſaque* praetulit Burm. quod et Regio placuerat; nam vulg. *immenſaque* inepta eſt. Plurimi vetere Tollius et Pearcius ad illum Longini locum exiſtimant. Verum Longin. non niſi *viua ſepulcra* vituperat, quia nulla ſepulcra *viua* ſunt. vid. Erneſti Init. Rhetor. §. 319. In Gorgiae vitium incidit Lucret. V, 991. *Viua videns viuo ſepeliri viſcera buſto.* Etiam alii poëtae ventrem cum ſepulcro compararunt. Burm. laudat Lycophr. Caſſ. 159. qui de Cerere mandente Pelopis humerum dicit: ἐτύμβευσε τάφῳ. vbi Tzetzes τάφον interpretatur γαστέρα. Attius in Atreo: *Natis ſepulcrum eſt ipſe parens.*

651 *Viſcera.* vid. ad V, 18. Imitatus Noſtrum eſt Valer. Max. VII, 6. *quo diutius armata iuuentus viſcera ſua viſceribus ſuis aleret, infelices cadaverum reliquias* etc. Verbo *congerere* mox opp. *egerere*. *nox*, caecitas, ignorantia.

662 *Vipereas ſorores* audacter dictum, quarum comis viperae intextae. *pectus*, ventriculus. *reſerato pectore egerere* nil niſi, euomere. *demergi* paſſim de cibis deuoratis, vt XV, 105. Ibid. 387. *buſtum*, τύμβον. Longin. ſ. 3. vituperat Gorgiam Leont. qui vultures dixerat eſſe *ſepulcra viua*, quam reprehenſionem etiam in hoc *buſtum miſerabile* cade-

667 *Pendere.* V. ad XI, 341. XII, 566. *Altera*, Philomela

Pendebant pennis. Quarum petit altera ſiluas;
Altera tecta ſubit. Neque adhuc de pectore caedis
Effluxere notae, ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, poenaeque cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtae,
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri; facies armata videtur.

rum *emerſaque* vel *immerſaque;* tertius Medic. Iureti excerpta et quatuor alii *ſemeſaque*, quod Heinſio probabatur. 670 *Effluxere* recepit Burm. e Lovan. Cod. Vulgo *exceſſere*. 671 *Dolore furens* olim coni. Heinſ.

in luſciniam mutata, petit ſilvas, *altera*, Procne in hirundinem mutata, tecta ſubit. Plin. X, 24. de hirundinibus: *Thebarum tecta ſubire negantur, quoniam vrbs illa ſaepe capta ſit: nec Biziae in Thracia propter ſcelera Terei.* Pauſan. Phoc. p. 807. narrat, in Daulide hirundines nec parere nec nidos ſtruere. Alii tamen, Anacr. od. 12. Apollod. d. l. Tzetzes Chil. VII, 142. Gabrias fab. 43. Schol. Ariſtoph. ad Aues vſ. 216. tradunt, Philomelam in hirundinem eſſe mutatam, Procnen autem in luſciniam, de quo diſſenſu vid. Meurſius de Regno Athen. II, 5. Caeterum ab hac fab. hirundo vocatur Πανδιονὶς ap. Heſiod. Ἔργ. 568. De poena, quam luunt illae mulieres etiam aues factae, vid. Aelian. V. H. XII, 20. *neque adhuc* etc. Virg. G. IV, 15. *manibus Procne pectus ſignata*, hirundo.

674 *Facies* vpupae *armata* videtur ob ſeriem pennarum longiorum, quae galeae inſtar in vtroque latere ad ceruicem procurrit. Ap. Hygin. Tereus in accipitrem mutatur. V. ibi Munker. Nonnulli et Ityn in palumbem transformatum narrant. *ante diem.* I, 148. *ante diem miſit a. v.* προΐαψεν ᾍδι.

FAB. VII, 677 — fin. Orithyia, Erechthei filia, rapitur a Borea vento, ex eaque naſcuntur Zetes et Calais. Cf. Orpheus Arg. 216 ſqq. Apollon. Rh. I, 211 ſqq. Apollod. lib. III, 15, 1. 2. ſ. Hygin. fab. 14. Fabulam tractaverant et Aeſchylus atque Sophocles. Eam explicat Parrhaſius in Claudian. Rapt. II, 19. „Fuit et Strymonis filius „Boreas, Orithyiae raptor, vt „Iſagoras in Megaricis tradit, „ſed poëtae rem ab homine „ad ventum transferunt. Hermias vero Platonicus Erechthei filiam Aquilonis impetu „ex alto deiectam periiſſe credit, et inde factum, vt hominum more a vento rapta „dicatur. Idem docet Aceſilaus, referente Apollodoro." Apud Palaeph. cap. 23. Boreas hic vr. ἀνὴρ ὀυκ ἄσημος. Caeterum haec rapina expreſſa erat in arca Cypſeli, vbi Boreas loco pedum anguium caudas habebat, Pauſan. Eliac. p. 424.

Hic dolor ante diem, longaeque extrema ſenectae
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad vmbras.
Zetes et Calais. Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Iuſtitia dubium, validisne potentior armis.
Quattuor ille quidem iuuenes, totidemque crearat
Femineae ſortis: ſed erat par forma duarum,
E quibus Aeolides Cephalus te coniuge felix,
Procri, fuit: Boreae Tereus Thraceſque nocebant;
Dilectaque diu caruit Deus Orithyia,
Dum rogat, et precibus mauult, quam viribus, vti.
Aſt vbi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
Quae ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica, vento;
Et merito, dixit: Quid enim mea tela reliqui,
Saeuitiam, et vires, iramque, animoſque minaces?
Admouique preces, quarum me dedecet vſus?

683 *caruit.* Menandi cod. *caluit.*

Erechtheus ſucceſſit Pandioni I. a. 1423 ante aer. Chr. Is iuſtitia non minus, quam virtute bellica, excellebat. Summa regis laus.

679 E filiis Cecrops II ſucceſſit patri. *Quatuor* plurimi memorant. Pauſan. II, 25. Euſtath. ad Il. β, p. 291. Etiam apud Apollod. vbi tres tantum memorantur, Heynius excidiſſe putat quartum Oenea. *ſortis*, ſexus. In filiabus duae ſibi aequales pulchritudine, e quibus Procrin duxit Cephalus, Deionei filius, *Aeoli* nepos (vid. Heinſ. ad VII, 672. Munker. ad Hygin. fab. 14. quamquam alii eum Mercurii filium faciunt, vnde *Cyllenia proles* A. A. III, 725.); Orithyian rapuit Boreas, cui petenti filiam Erechtheus dare noluerat, territus inaudita *Terei Threicii* crudelitate. — *te coniuge felix.* Cf. VII, 696. Fuit veluti formula ſollemnis. *Deus*, Boreas enim Deus habebatur, cui ſacra faciebant Megapolitani, Thurii, Athenienſes. Pauſan. Arcad. p. 673. Aelian. V. H. 12, 61. Herod. VII, 189. Hymno eum celebrauit Orpheus. Is eſt h. 79. Athenienſes vero ob raptam Orithyian, eum adfinem ſibi cenſuerunt. Aelian. d. l. vbi vid. Perizon.

686 Non mala Boreae horridi deſcriptio. *Hic Deus et terras et maria alta domat.* Propert. II, 20, 52. Cf. Claudian. Rapt. I, 69. ſqq. *domeſtica*, ſibi propria et conſueta, noue ſic dictum. Burm. putat, Ouid. his duabus vocibus, *ſolita* et *domeſtica*, exprimere voluiſſe graec. οἰκεῖος, cuius vim expoſuerit Victor. ad Cic. I. Att. 10.

687 *Et merito* abrupte incipit, vt IX, 584. vbi v. not. Ita et Propert. I, 17, 1. *Admouere preces* bona locutio, vt docent Viri docti ad Phaedr. I fab. 19, 6. *Adhibere preces*

Apta mihi vis eſt: vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque niues, et terras grandine pulſo.
Idem ego cum fratres coelo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor;
Vt medius noſtris concurſibus intonet aether;
Exſiliantque cauis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii conuexa foramina terrae,
Suppoſuique ferox imis mea terga cauernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiiſſe; ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus, Erechtheus.
Haec Boreas, aut his non inferiora locutus;
Excuſſit pennas: quarum iactatibus omnis

dixit Noſter III, 376. et Cic. N. D. I, 2. *Vim* verbis grauiſſimis declarat, maxime in fine. Ergo aſſurgit oratio. Quia nubila pellit, propterea αἰθρηγενέτης, et *clarus* dr. *concutio*, commoueo. Boreas μέγα κῦμα κυλίνδει. *pulſo*, facio, vt grando in terram decidat. Sic imber dr. *verberare humum*, Aen. IX, 669. *verberare ianuam*, Tibul. I, 2, 7. Similiter τύπτειν de vento Homer. Il. λ, 306. Sed de Borea cf. Claudian. R. P. I, 69. *Turbine rauco Cum grauis armatur Boreas, glacieque niuali Hiſpidus et Getica concretus grandine pennas Bella cupit, pelagus, ſiluas, campoſque ſonoro Flamine rapturus.* — *coelum apertum* alias eſt purum, non obductum nubibus, ſed h. l. vbi nil moratur eius impetum, nil frangit eius vim. Nempe *apertus* ſolemne epitheton campi. Coelum autem eſt campus, in quo venti pugnant. Virg. G. IV, 77. de apibus proeliantibus, *vbi ver* nactae *ſudum camposque patentes*, aërem purum tempore verno. Cum ſqq. cf. XI, 435. ibique not. *concurſibus*, proeliis, quae vis verbi *concurrere* nota eſt. De *ignibus* illis v. Lucret. VI, 199 ſqq. *rotantque cauis flammam fornacibus intus, Donec diuolſa fulſerunt nube coruſci.* Adde Plin. II, 48 et 49. Etiam terrae motus plurimi Veterum ventis tribuebant. Lucret. VI, 556. Senec. N. Q. VI, 3 *conuexa foramina* ornate, ſpeluncas. *Suppoſui mea terga* grauiſſime, ſpiro. Grauiſſime etiam *ſollicito* etc. vel metu impello tremoribus inferos et ſuperos, vel concutio ſubterranea et ſupera; vtramque enim ſignificationem habet τὸ *ſollicito*.

703 *Excuſſit*, iactauit, mouit. Mare *perhorreſcit*, cum commouetur, vt fluctus edat. Sequitur admirabilis phantaſia.

Adflata eſt tellus, latumque perhorruit aequor.
Puluereamque trahens, per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum; pauidamque metu caligine tectus
Orithyïan amans fuluis amplectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortius ignes.
Nec prius aërii curſus ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, ſua moenia, raptor.
Illic et gelidi coniux Actaea tyranni,

709 Vnus Heinſ. *currus*, quod ipſi non diſplicebat. 710 *ſua moenia* e Baſileenſi Burm. dedit, vt additum ſit per appoſitionem. Vulgo, *et moenia*. 711 Quidam *egelidi*, quod praefert Mar. Accurſius, qui monet, h. v. et vehementer et mediocriter frigidum notare.

Puluis, quem mouet Boreas, eſt eius *palla*, quam *trahit*, vt ſolet ſyrma veſtis trahi. *Verrere* terram et mare ſollemne poëtis de ventis rapidis, ſuperficiem terrae ſtringentibus, eiusque puluerem ſecum auferentibus. Lucret. I, 279. VI, 624. Aen. I, 63. Sed h. l. reſpicitur ad pallam, quae et ipſa *verrere humum* dr. XI, 166. *pauidam metu*. Propert. III, 5, 29. *Aquilo raptae timor Orithyiae*. *fuluis alis*. Silius XII, 617. *fuſcis Africus alis*, vbi v. Drakenb.

707 Rapuit Orithyian ad Iliſſum ludentem. Pauſan. Attic. p. 45. Sed apud Apollon. rapit κεκροπίηθεν. *arſerunt* etc. quoniam *ignes* qui pr. drr. motu celeri magis excitantur. Ludit ingenium Ouidii, isque luſus ineptus. Heroidd. 18, 41. de Borea, *Tam gelidus cum ſis, non te tamen, improbe, quondam Ignibus Actaeis incaluiſſe negas*.

709 *curſus habenas* ποιητικώτερον, quam *currus hab.* quod habent alii. Et *currus* ne locum quidem nunc habet, quia Boreas non curru vehitur, ſed alis volat. *Supprimere*, retrahere. Hinc *ſupprimere hab. curſ. aërii* paullo audacius, deſiſtere currere per aërem. *Cicones* gens Thraciae. Thracia autem habebatur ventorum, Boreae inprimis, habitaculum, isque in monte Haemo ſpeluncam quandam incolere credebatur. vid. Theophraſt. de Cauſſ. Plant. V, 17. et de Ventis p. 409. Hinc Θρηΐκιος et Στρυμόνιος vr. *Moenia* dignius, quam ſpelunca. *Rapi* pr. de virginibus.

711 *Actaea*, Attica. vid. ad I, 313. *Actias Orithyia* ap. Virg. G. IV, 463. *partus* de prole. Sed in qua corporis parte illi *pennas* habuerint, de eo non conſentiunt poëtae. Hygin. fab. 14. *Hi capita pedesque pennatos habuiſſe feruntur*. Apud Orpheum volant ταρσοῖσιν ὑπ' ουατίοις, *alis ſub aures enatis*. vid. Weſſeling. Probab. 9. p. 78. vbi copioſe de hoc poëtarum figmento agit, et nummum antiquum commemorat,

Et genetrix facta est; partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has vna memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat submissa capillis;
Implumes Calaisque puer, Zetesque, fuerunt.
Mox pariter ritu pennae coepere volucrum
Cingere vtrumque latus; pariter flauescere malae.
Ergo, vbi concessit tempus puerile iuuentae,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non motum prima petiere carina.

716 In Ciofani MSS. omnibus *Zethus*. Sic etiam Palaeph. 23. Vid. Munker. ad Hygin. f. 14.

in quo alatum Calais caput. Et antiqui ventos temporibus alatis finxerunt. Drakenb. ad Sil. VII, 257. *Calais* autem et *Zetes* expressi etiam in solio Amyclaei. v. Heyne Exc. VII, ad Aen. III et in libro Antiq. Aufsaetze. Is monet, turbines inter Asiam et Graeciam frequentes originem huic fab. dedisse. — *submissa* barba, vt alibi *promissa*.

720 *nitido rad. villo*, villis aureis. *non motum*, scil. remis, in quo nemo vmquam nauigauit, adeoque ignotum. Etiam Manil. I, 76. *immotum pontum* dixit. *Pulsa vada* Tibul. II, 5, 34. *Remo mouere* est Amorr. II, 11, 5. *prima carina*. Argum primam nauem fabricasse multi poëtae crediderunt. vid. loca ab Heins. laudata. Hinc cum nauigationes detestantur, increpant Argonautarum audaciam, vt Phaedr. IV fab. 6, 6 sqq. Ouid. Amorr. III, 2. Nempe haec fuit prima nauis bellica, quam Graeci fabricarunt, Plin. VII, 56. *Longa naue Iasonem primum nauigasse*, *Philostephanus auctor est*. cf. Diodor. IV, 41.

Concipit interea validos Aeetias ignes.
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat: Frustra, Medea, repugnas;
Nescio quis Deus obstat, ait: mirumque, nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quae tanti caussa timoris?

12 *nisi hoc est* correxit Heins. cum Mss. haberent, *quid hoc est.* 14 Langerm. *tibi*, et mox Medicc. *posses* et *esses*.

titudinem laborum. Apud Hesiod. Theog. 993. Iason peragit στονόεντας ἀέθλους, τοὺς πολλοὺς ἐπέτελλε μέγας βασιλεύς. Quamquam *numeri* etiam possunt esse partes illius horrendi laboris, tauri ignem vomentes, seges armatorum, draco vellus custodiens. Sic *numeri veritatis*, *officii*, *legionis*, partes, quae illas res constituunt. Atque hanc rationem praetulerim priori. Lenzius vero malit cum aliis *Minyis*, quia labores illi non *numero* memorabiles fuerint. *magnorum lab.* ὀϊζυρὸς πόνος Orph. 935. Verum *lex* non nisi vnus Ms. habet, vnde Heins. sumsit. Ceteri, *Voxque*. Quod cum auctoritate Mss. se tueatur, cum *vox* saepe et *dari* proprie de responsis vsurpetur, cum vix dubium sit, quin Nostrum respexerit Valer. Flac. I, 209. *Vix reddita tandem vox horrenda viris:* apparet, temere inuectum esse Schirach. in Burm. qui satis modeste monuerat, vulg. *Voxque* defendi posse.

9 Iuno, Iasoni fauens, Venerem impulerat, vt Medeae hunc amorem iniiceret. Hygin. d. l. Sic et Orph. 864 sqq. vbi tamen et dira Erinnys sagittam in eius viscera mittit. Horat. Epod. III, 9. *Argonautas praeter omnes candidum Medea mirata est ducem.* In seqq. praeclare notatur tumultus animi internus, conflictus furoris et rationis. Omnino Noster felix est in eiusmodi lucta ad naturae veritatem describenda. Cf. VIII fab. 1. IX fab. 8 et 7. X fab. 7. *Aeetias*, Medea, Aeëtae et Idyiae filia. Apollon. III, 242. *Validus* et de igne proprie sic dicto et de amore ponitur. *Furor*, insanus amor (h. l. eum dilectu, quia opp. *rationi*), tanto difficilius vinci poterat, quia eum humanitas adiuuabat: quae duo per omnem h. l. commode miscentur. Ad extremum furor, vt fit, vincit. *mirumque* etc. Rudis adhuc virginis simplicitas notatur.

15 *modo denique*, nunc primum, vt III, 650. Mox vs. 86. *nunc denique.* Mira in omni h. l. est orationis suavitas.

Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit inuitam noua vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque;
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite, regia virgo,
Vreris? et thalamos alieni concipis orbis?
Haec quoque terra poteſt, quod ames, dare. Viuat, an ille
Occidat, in Dis eſt. Viuat tamen: idque precari,
Vel ſine amore licet. Quid enim commiſit Iaſon?
Quam, niſi crudelem, non tangat Iaſonis aetas,
Et genus, et virtus? Quam non, vt cetera deſint,
Forma mouere poteſt? certe mea pectora mouit.
At, niſi opem tulero, taurorum adflabitur ore:
Concurretque ſuae ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus: aut auido dabitur fera praeda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,

28 Multi ex melioribus, *Ore mouere poteſt.* Tunc Heinſ. mox malit cum multis, *taurorum igne.*

17 *Excute.* Ciofan. metaph. a ſilice, e quo ignes eliciuntur, ductam putans confundebat, vt Burm. iam monuit, *excudere* et *excutere*. *Excuti* paſſim drr. affectus, qui deponuntur. — *noua*, mihi adhuc incognita.

20 Haec ſententia ſemper placuit, quia et veriſſime et breuiſſime naturae humanae vitioſitatem notat. Ciofan. monet, expreſſam eam eſſe ex Euripid. (Hippol. 380.) τὰ χρήστ' ἐπιστάμεσθα, καὶ γιγνώσκομεν, Οὐκ ἐκπονοῦμεν δέ. Ibi Valkenar. ſimiles ſententias collegit. Etiam Horat. I Ep. 8, 11. *Quae nocuere, ſequar; fugiam, quae profore credam.* *Vri in aliquo*, vt *in aliquo ardere*, *aeſtuare*, *capi*. *concipis*, ſcil. animo, cupis et ſperas. *concupis* multi Mſſ. habent e gloſſa.

Amat Noſter h. v. *in Dis*, in poteſtate Deorum, pendet a Diis. Heroid. 20, 44. *Exitus in Dis eſt.* Demoſth. Cor. p. 292. Ἐν γὰρ τῷ θεῷ τὸ τούτου τέλος ἦν, οὐκ ἐν ἐμοί.

28 Fortem, formoſum ac nobilem Iaſonem vocat Hygin. fab. 25. De *forma* vid. Schol. Pind. ad Pyth. od. V, 6. ὅτι δὲ εὐπρεπὴς ἦν ὁ Ἰάσων, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ τὴν Ἥραν αὐτῷ ἐπιμανῆναι. Heroidd. XII, 11. ei tribuuntur *flaui capilli*, *decor* et *gratia linguae.* Et multa de illa ap. Vett. *vt cetera deſint*; ſic et V, 527.

30 *Concurrere* pr. de conflictu proelii. *Praeda*, qui obiiciuntur vel viui, vel mortui feris deuorandi. Ita iam Homer. Il. α, 4. αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν.

Tum ferrum, et ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non et ſpecto pereuntem? oculosque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, inſopituinque draconem?
Dí meliora velint. Quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſeruabitur aduena noſtra,
Vt per me ſoſpes, ſine me, det lintea ventis,
Virque ſit alterius? poenae Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamue poteſt praeponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formae,
Vt timeam fraudem, meritique obliuia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in foedera teſtes
Eſſe Deos. Quid tuta times? accingere; et omnem
Pelle moram: tibi ſe ſemper debebit Iäſon.

37 *velint*. Heinſ. malit, *velim*. 43 *Occidat*. Duo, *decidat*. V. ad X, 10. 44 Quinque *mobilitas*. Et *mobilis Aeſonides* eſt Heroid. VI, 109. Sed vulg. ſeruanda propter *vultus* et *gratia*. Pro *formae* Heinſ. malit *morum*, quia praeceſſit *vultus*. Sed *vultus* et *forma* differunt. 48 *debebit*. Burm. non diſplicet Regii Cod. lectio

33 Cf. IX, 612. Crudeliſſimo et duriſſimo pectore, χαλκεοκάρδιος, eſſem. Eurip. Med. 1279. ὥς τ' ἄρ' ἦσθα πέτρος ἢ σίδαρος. Aeſchyl. Prom. 242. σιδηρόφρων κἀκ πέτρας εἰργασμένος. Noſter III Triſt. XI, 3. *Natus es e ſcopulis, nutritus lacte ferino, Et dicam ſilices corpus habere tuum.*

35 *Oculos conſcelerat*, qui facinus aliquod libenter ſpectat. Sic *ſcelerare manus* Virg. Aen. III, 42. et *conſcelerare aures* Liu. 40, 8. *exhortor*. Sic *hortari canes* X, 536. *draconem*, qui multis voluminibus ſeruabat aureum vellus. *inſopitum*, ἄϋπνον, Eurip. Med. 481. *Di meliora*, abominandi et auertendi formula. Briſſon. Form. I. p. 94. Additur h. l. *velint*, quod plerumque reticetur. *Prodamne*. Nempe reſponſum erat Aeetae, eum regnaturum, quamdiu vellus aureum teneat. Quidam *Perdamne*, quod ſane melius opp. τῷ *ſeruabitur*.

43 *Non is*, tam infidelis, *vultus*, *non ea*, tam degener, *nobilitas*, *non ea*, tam fallax, *gratia formae*. Non id denuntiat vultus, nobilitas, forma. Monet Burm. elegantem eſſe illum vſum pronominis *is*. Liv. I, 34. *Eam alitem, ea regione coeli, et eius Dei nuntium*. Plin. V Ep. 6, 13. *Ea varietate, ea deſcriptione oculi reficiuntur*. — *foedus*, omne id, de quo inter plures conuenit.

48 *Se debet alteri*, qui fa-

Te face sollemni iunget sibi: perque Pelasgas
Seruatrix vrbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque,
Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater saeuus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.
Maximus intra me Deus est. Non magna relinquam;
Magna sequar: titulum seruatae pubis Achiuae,
Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Aesonidem mutasse velim: quo coniuge felix,
Et Dîs chara ferar, et vertice sidera tangam.

praebebit. 58 *virorum.* Plerique *locorum*, quod impense placet Heins. modo paulló ante legatur *soli* pro *loci.* Burm. nescit, an non praestet, *cultusque habitusque virorum*, quae saepe iungantur.

tetur, se omnem salutem suam ei debere. Cf. vs. 164. *matres*, nempe Argonautarum ob filios seruatos. Vs. 159.

53 Elegans est hic vsus vocis *nempe*, qui remouet quod obiectum est. *barbara*, nempe e sermone Graecorum. *Soror* Chalciope. Eius et Phrixi filii, ab Argonautis in Dia insula reperti, Iasonem ad Colchos ducunt matrique commendant; quae eundem Medeae sorori tradit. Hygin. f. 21. *sequar*, vel persequar, vel consequar. *Titulus*, gloria, vt IV, 644. *Cultus*, vitae ratio exculta. *Artes* cum et inventae et excultae apud Graecos sint, commode hic fit earum mentio. Male igitur h. v. sollicitatum est. Hoc autem nos morari non debet, quod illo tempore artes nondum effloruerant inter Graecos; millies enim Noster temporum discrimen neglexit. Cf. v. c. II, 795.

60 *mutare*, permutare. *Mutare* Iasonem *cum rebus* exquisitius, quam, mutare res cum Iasone. Amat illam conuersionem etiam Horat. v. c. II od. 12, 13. *Num tu Mygdonias opes permutare velis crine Licymniae.* v. Bentlei. ad II od. 16, 19. *coni. felix.* At ab euentu *κινόγαμος* et *κινολεχής*, coniugii infelix passim ab Orph. dr. — *vertice sidera tangam.* Passim occurrunt apud poëtas Dii, qui ita se attollunt, vt vestigia ponant in terra, capite autem coelum tangant. Callim. h. Cerer. 49. Virg. Aen. IV, 176. Hinc fluxit formula poëtis familiaris (Horat. I od. 1, 36. Noster I Fast. 210.) *vertice coelum ferire*, aut *tangere*, qua primum immensa et augusta quaedam altitudo, deinde insignis quaedam et plus quam humana felicitas

Quid? quod nescio qui mediis concurrere in vndis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque saeuis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iasonis haerens,
Per freta longa trahar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de coniuge solo.

exprimebatur. Auson. Id. 8, 52. *tum terque quaterque beatus — tum tangam vertice coelum.*

62 Esse quidem pericula nonnulla subeunda intelligit, sed animum erigit eo, quod Iasonem suum habeat comitem. *mediis* etc. Intel. Cyaneae, insulae s. petrae contra Pontum Euxinum, quae cum propter angustum transitum ex illusione optica *concurrere* viderentur nauigantibus, συμπληγάδες, συνδρομάδες, συνορμάδες, et *concurrentia saxa* dicebantur. v. Schol. Eurip. ad Med. 2. Tournefort Voyage du Levant. To. 2. p. 149 sqq.

63 Nihil in freto Siculo nobilius *Charybdi* et *Scylla*. *Charybdim*, *ratibus*, quas appropinquantes absorbet, hodie minus quam olim *inimicam*, efficit vehementior vndarum fluxus sibi inuicem contrarius, vt obseruauit etiam nuper Brydone *in Reise nach Sicilien* To. I. Epist. 3. Veteres autem putarunt, in mari esse vorticem, fluctus nunc *sorbentem* (*sorbere* et *resorbere*, ἀναῤῥοιβδεῖν, pr. de vortice.) nunc *reddentem*. *Scylla* (hodie Sciglio) promontorium petrosum in litore Calabriae, ad quod maximo cum sonitu alliduntur vndae freti. Cinctum est scopulis e mari prominentibus, in quibus speluncae, quibus augetur strepitus ille vndarum. Hos ergo Veteres (Homer. Od. μ, 73 sqq. Virg. Aen. III, 424.) cum *canibus* (intell. marinas) *saeuis* et *latrantibus* (quod verb. etiam de strepitu vndarum dr. Virg. Aen. VII, 538.) compararunt, Scyllam autem ipsam cum monstro horrendo, cuius facies varie a poëtis, et in monumentis exprimitur. v. Brydone d. l. *cincta*. Sic *succincta canibus* Scylla Lucret. V, 890. Tibul. 3, 4, 89. Virg. Ecl. VI, 75. Ceterum etiam Homer. d. l. vs. 69. Orpheus Arg. vs. 1247. Apollod. p. 65. tradunt, Argonautas illa loca penetrasse. Cf. Heroid. XII, 123.

66 *Tenere* eleganter dicimur, quem nobis donatum aut seruatum habemus, adeoque fere coniungitur cum *amplexibus*. Sic et infra vs. 143. V. ad Plin. VI Ep. 7, 1. *longa*, longinqua, vt VIII, 142. *quod amo*, vt vs. 23. *quod ames*. *Trahar* nunc non de violento raptu capiendum, sed eleganter h. v. de longis per diuersa maria laboribus vsurpatur. Horat. I od. 15, 1. Valer. Flac. VII, 271. v. Burm.

Coniugiumne putas? ſpecioſaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae? quin adſpice, quantum
Adgrediare nefas; et, dum licet, effuge crimen.
Dixit: et ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Conſtiterant; et victa dabat iam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeïdos aras:
Quas nemus vmbroſum, ſecretaque ſilua tegebant.
Et iam fortis erat, pulſusque reſiderat ardor;
Cum videt Aeſoniden; exſtinctaque flamma reuixit.
Et rubuere genae; totoque recanduit ore.

70 ***Imponis.*** Francof. ***praetendis,*** 78 Vnus Ciof. ***excanduit.*** Francius volebat ***incanduit.***

69 Virg. Aen. IV, 172. *Coniugium vocat, hoc praetexit nomine culpam.*

74 De hac fab. parte cf. Apollon. III, 738 ſqq. Ap Orph. 874 ſqq. Medea clam noctu venit ad Iaſonem Argoamque nauem. *Hecates*, cuius ſacerdos Medea, et quae praeerat veneficiis. Apollon. III, 500. Aen. IV, 511. Claud. 33, 15. *Perſeidos*, quia Perſae filia. Heſiod. Theog. 419. Quantopere venerata ſit Medea Hecaten, vid. apud Eurip. Med. 395 ſqq. *Secreta ſilua*, circumlocutio luci, et vſ. 95. *lucus* vr. Non igitur erat, cur Burm. *ſecreta* in *ſacrata* mutari vellet. Hoc ipſum *nemus* deſcribſerunt Orph. 909 ſqq. Noſter Heroidd. XII, 67.

76 *Fortis*, confirmato aduerſus amorem animo. *reuixit.* Flamma eleganter dr. *viuere*, *mori* et *reuiuiſcere*. v. Heinſ. *recanduit*, recaluit et rubore ſuffuſum eſt totum os. Amat Ouid. h. v. Ap. Orph. 879 ſqq. plus etiam facit; cum impetu irruens amplectitur Iaſonem et oſculatur etc. Sed Noſter magis decorum ſeruauit. Apollon. III, 963. θερμὸν δὲ παρηΐδας εἷλεν ἔρευθος. *Alimenta* ignis *adſumit*, ſumit, a lignis, h. l. a ventis, i. excitatur, i. q. mox *agitatur*. Similitudo a *ſcintilla* petita legitur et Apollon. III, 291 ſqq. *inducta.* Lactant. Opif. 18, 4. *Latet ignis obducto cinere ſopitus.* — *Lentus* de adfectibus frigidis et remiſſis. Heroidd. XV, 169. *Amor tetigit lentiſſima Pyrrhae pectora.* Amorr. I, 8, 76. *Neue lenteſcat ſaepe repulſus amor.* — *Vt vidit* etc. Heinſius reiecit h. vſ. vt otioſum. At Ouidius non ſolet in ſimilitudinibus apodoſin ſopprimere. Lenzio etiam vſ. 82. ſpurius videbatur, quia de reuiuiſcente amore iam vſ. 77. dictum, putatque, Noſtrum plures interdum verſus appoſuiſſe; vt, ſi quando retractaret opus, meliores eligeret. Idem et cenſet, *praeſentis* poſt *vidit* otioſum eſſe. Immo vrgetur notio primaria.

Vt ſolet a ventis alimenta aſſumere, quaeque
Parua ſub inducta latuit ſcintilla fauilla,
Creſcere; et in veteres agitata reſurgere vires:
Sic iam lentus amor, iam quem languere putares,
Vt vidit iuuenem, ſpecie praeſentis inarſit.
Et caſu, ſolito formoſior Aeſone natus
Illa luce fuit. Poſſes ignoſcere amanti.
Spectat; et in vultu, veluti tum denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat; nec ſe declinat ab illo.
Vt vero coepitque loqui, dextramque prehendit,
Hoſpes, et auxilium ſubmiſſa voce rogauit;
Promiſitque torum; lacrimis ait illa profuſis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. Seruabere munere noſtro:
Seruatus promiſſa dato. Per ſacra triformis

84 *ſolito.* Melii *ſubito*, quod non diſplicet Heinſio.

85 *Illa luce*, illo die. De vi illius pulchritudinis in animo Medeae cf. Apollon. III, 443 ſqq. Nec video, cur Burm. locutio, *amor ſpecie*, decore et pulchritudine, *praeſentis inarſit*, parum latina viſa ſit, cum Quinctil. Inſt. Or. XI, 3, 2. dixerit, *Adfectus ſi langueſcant, voce, vultu* etc. *inardeſcere*.

89 Cf. VIII, 32 ſqq. *Submiſſa vox*, tenuis et exilis, qua vtuntur amatores verecundi, cum pudore et reuerentia amorem fatentes. Ita *ſubmiſſo ſono* loqui ap. Tibul. III, 1, 22. Sic infra XI, 187. *voce parua.* Vir doctus in Miſcel. Obſerv. Vol. II. T. 1. p. 36. blandam interpretatur, Burm. et Lenzius ſupplicem. Rode, mit ſanfter Stimme. — *Verum*, rectum.

94 Hecate τριπρόσωπος, τρίμορφος, τρικάρηνος, *triformis*, *tergemina* etc. vel quia triplex caput, equi, canis, leonis habebat, Orph. Arg. 974. vel quia in triuiis colebatur ſtatuis tricipitibus. Noſt. Faſt. I, 141. In coelo, in terra, apud inferos verſabatur, eademque erat et Luna, et Diana et Proſerpina. v. Cerda ad Virg. Aen. IV, 511. — *Pater* Aeetae fuit *Sol*, *cuncta cernens.* Solet autem *per* ita reperi ab Ouid. v. Burm. ad A. A. I, 96. *creditus*, fides ei habita. *cantatas*, incantatas, faſcinatas. Medea incantatrix et venefica inſignis, et Colchis venenorum praeſentiſſimorum ferax. Ap. Pindar. P. IV, 392 ſqq. Apollon. III, 1041 ſqq. et Apollod. d. l. dat φάρμακον, quo Iaſon ſe et arma ſua inungat. Multo operoſius res agitur Orph. 955 ſqq. *caſtra*,

Ille Deae, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Euentusque suos, et tanta pericula iurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque vsum; laetusque in castra recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conueniunt populi sacrum Mauortis in aruum;
Consistuntque iugis. Medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri: tactaeque vaporibus herbae
Ardent. Vtque solent pleni resonare camini,
Aut vbi terrena silices fornace soluti

96 *cernentem.* Basil. vnus et Palat. vnus, *seruantem*, quod valde placeret Burm. nisi bis idem verb. praecessisset. 99 *castra* pro *tecta* ex Lovan. recepit Burm. 103 *insignis.* Nonnulli, *innixus.* 106 *Ardent.* Heins. malit, *arent.* 107 *terrena.* Burm. coni. *Tyrrhena.* Cum enim in Etruria multae fuerint figulinae, veri non esse dissimile, et calcem ibi esse coctam.

locus, vbi consederant Argonautae, et vbi in statione nauis. Apud Apollon. III, 1147. Iason εἰς ἑτάρους καὶ νῆα κεχαρμένος ὦρτο νέεσθαι.

100 Cf. Apollon. II, 230 s. 409 s. III, 1268 sqq. Hic consessus spectantium, terribilis taurorum natura, Iasonis pugna bene et ordine describuntur. *Populi*, incolae. *Iugis*, nempe Caucasi, quibus illud *aruum*, ager, includebatur. Apollon. d. l. *Resedit* melius est, quam aliorum *sedebat*, vt actus residendi commemoretur, quod bene respondet verbis *conueniunt* et *consistunt*. Itaque nec vs. seq. *innixus* sceptro verum esse potest; sed *insignis* bene conuenit τῷ *purpureus*, purpurea veste ornatus, vt VIII, 33.

104 Primus laborum numerus. Cf. Apollon. III, 1298 sqq. Erant duo tauri χαλκόποδε, στόματι φλόγα φυσιόωντε. *Aes* robur pedum significat. πυρπνόοι iam dicti Antimacho. Inde et habebant χάλκεα στόματα, Nostro *adamanteas*, ferreas, *nares*. *Vapores*, ignes. Claudian. 28, 346. sunt ignes fulminis, quibus ferrum dissoluitur.

106 Par erat vehementiam vaporum similitudinibus illustrare. Prior probanda est, non item posterior; *silices* enim adspergine aquae stridorem edunt, alienum illum a faucibus taurorum. Apollon. d. l. eos cum follibus comparat ignem cum strepitu excitantibus. *terrena*, ex lateribus coctis constructa. *silex*, calx cocta, quae vbi arsit in fornace, aquis accenditur. Plin. 36, 23. *Pleni*, nem.

Concipiunt ignem liquidarum adſpergine aquarum:
Pectora ſic intus clauſas voluentia flammas,
Gutturaque vſta ſonant. Tamen illis Aeſone natus
Obuius it. Vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, praefixaque cornua ferro;
Puluereumque ſolum pede pulſauere biſulco;
Fumificisque locum mugitibus impleuere.
Diriguere metu Minyae. Subit ille; nec ignes
Senſit anhelatos, (tantum medicamina poſſunt.)
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppoſitosque iugo pondus graue cogit aratri
Ducere, et inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyae clamoribus implent,
Adiiciuntque animos. Galea tum ſumit aëna
Vipereos dentes; et aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus, valido praetincta veneno:
Et creſcunt, fiuntque ſati noua corpora dentes.

120 *implent.* Vulgo, *augent.* 123 *praetincta* dedit Conſtant. Fan. Olim, *praeuncta.* In vno Regio et vno Gronov. *praecincta.*

pe flammarum. *ſoluti*, mites facti. *Voluere* exquiſitius, quam, vomere. Illud enim ſimul volumina exprimit et globos flammarum ex ore prodeuntium. Tibul. III, 4, 86 *flammam voluens ore Chimaera fero. vſta*, ardentia.

113 *Praefixa ferro*, praefixo ferro, omnino ferrea. *Puluereumque* etc. pulſauerunt ſolum ſic, vt puluis ſpargeretur, more taurorum pugnantium. Senec. Ira I. *Cornua iactantur in vacuum et arena pulſu pedum ſpargitur.*

116 *medicamina*, herbae incantatae, venena, φάρμακα. Inde φαρμακεύτριαι, incantatrices, et φαρμακεύεσθαι, incantare. Noſter Heroid XII, 15. *Iſſet anhelatos non praemedicatus in ignes.* — *palearia.* v. ad II, 854. De *iugo* v. ad II, 109. vnde apparet, tauros recte dici *ſupponi* iugo. *Pondus* etc. Apollon. III, 232. σιβαρῦ ἀδάμαντος ἄροτρον. *Inſuetus*, quia Marti ſacer, vſ. 101. quem adeo aratro proſcindere nefas.

120 *clamoribus implent*, nempe Iaſonem, de repetitis clamoribus hortantium accipiendum. Sic excitati drr. *pleni hortantium vocibus.* In ſe autem *implere* vim hortandi habere, quod Heinſ. putabat, non credo, et in locis ab ipſo congeſtis additur *hortatibus, animis* etc.

122 Partem dentium ſerpentis illius, quem Cadmus interfecerat (III fab. 1.), Aeetae dederat Minerua. Apollon. III, 1175. Apollod. d. l. Tzetz in Lycophr. p. 36. *Praetincta*,

Vtque hominis ſpeciem materna ſumit in aluo,
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic vbi viſceribus grauidae telluris imago
Effecta eſt hominis, foeto conſurgit in aruo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos vbi viderunt praeacutae cuſpidis haſtas
In caput Haemonii iuuenis torquere paratos;
Demiſere metu vultumque animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum:
Vtque peti iuuenem tot vidit ab hoſtibus vnum,
Palluit; et ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neue parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit, ſecretasque aduocat artes.
Ille, grauem medios ſilicem iaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem conuertit in ipſos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres;

132 *parantes* Heinſ. vnius Medic. auctoritate expulit. Defendi tamen poteſt ex III, 115.

infecta, habentia venenum. De ſatis his hominibus Virg. G. II, 142. ornatius, *galeis denſisque virum ſeges horruit haſtis.*

126 ***numeros.*** **v. ad I, 428.** ***communes.*** **v. I, 135.**

128 Similitudo obuia. I, 420. *Componitur*, abſoluitur. De *numeris* illis v. ad I, 428. *maturus.* IX, 282. *communis*, vt I, 135. *Viſcera* ſaepe de terra, ſed h. l. cum vi, quia liberi inter *viſcera matris* concipi drr. Senec. ad Helv. 16. *Imago hominis*, homo. *Effecta* dici, quae quaſi artificis manu perfecta ſint et elaborata, tradit Burm. Paſſim de ſtructura membrorum corporis humani occurrit. *foetus*, qui modo peperit, enixus eſt, vt *foeta vulpes* Horat. III od. 27, 4. *foetae capellae* Virg. Ecl. I, 50. *conſurgit*, vt planta, quae *ſurgere* dr. cum enaſcitur. *concutit.* V. ad I, 143.

131 *Praeacutae*, Hoc voc. multis auctoritatibus confirmat Heinſ. Amat Noſter talia, vt *praefrigidus*, *praeluſtris*, illuſtris, *praeſignis*, inſignis. *paratus* pr. de milite. v. Graev. ad Cic. Catil. III, 7. *Demiſere* etc. v. ad II, 601. Cf. Heroid. XII, 97. *tutum*, inuiolabilem.

137 *Carmen*, formula magica. Formulis vim maximam tribuebant veteres etiam in ſanandis hominibus, Homer. Od. τ, 457. Pindar. Pyth. III, 89. *Aduocat* bene ſe habet, et conuenit τῷ *auxiliare*; eſt enim in auxilium vocare.

Ciuilique cadunt acie. Gratantur Achiui:
Victoremque tenent; auidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obstitit incepto pudor: et complexa fuisses;
Sed te, ne faceres, tenuit reuerentia famae.
Quod licet, adfectu tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, et Dîs auctoribus horum.
Peruigilem superest herbis sopire draconem;
Qui crista linguisque tribus praesignis, et vncis
Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine succi;
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina sistant;
Somnus in ignotos oculos aduenit: et auro
Heros Aesonius potitur: spolioque superbus,
Muneris auctorem secum, spolia altera, portans,

143 Aduolant et redeuntem amplectuntur. De *tenere* v. ad vs. 66. *pudor*, quo verebatur virgo virum complecti; sed hunc pudorem vicisset, nisi reuerentia famae eam *tenuisset*, retinuisset. Sic nihil hic otiosum. Non igitur erat, cur Heins. vs. 145. spurium iudicaret, Lenzius vero eum cum seq. in vnum conflari vellet, vt verba *et complexa fuisses; Sed te ne faceres* ex glossa illata essent. *agis gratias carm.* agnoscis deberi hoc carminibus, du verdankst es den Formeln.

149 Tertius numerus laboris, vellus aureum in luco Martis ex arbore suspensum et a dracone seruatum. Apollon. IV, 100 sqq. 162 — 66. *Draco* describitur Orph. 92 sqq. Heroidd. XII, 101. Erat *ἄυπνος*, *peruigil* De *linguis tribus* v. ad III, 34. *Arietis aurei* dedit Heins. vnius Ms. ductu pro *arboris aureae*, quod ei durum videbatur de arbore vellus aureum ferente. Sed in *ariete aureo* metonymia non lenior. Suspensum autem vellus e sacra fago ita, vt speciem arietis ramo insidentis praeberet. Orph. 924. itaque Gesn.

152 *Lethaeus*, habens vim soporificam, vt *lethaea papavera* Virg. G. IV, 545. Ap. Orph. 1002 ipse Orpheus Somnum aduocat, veniens sopiat vim draconis. *quae concita* etc. ex Apollon. III, 530. *Φάρμακα, τοῖς καὶ ποταμοὺς ἴστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας.* Cf. infra vs. 199. *ignotos*, quos somnus numquam oppresserat. Senec. Med. 472. *somno lumina ignoto dare.* Somnus eleganter dr. *repere, obrepere, subrepere, irrepere* v. Heins. sed non minus eleganter *venire, abire, redire.* v. Burm. Male igitur Heins contra Mss. auctoritatem

Victor Iölciacos tetigit cum coniuge portus.
Haemoniae matres pro gnatis dona receptis, *Aeson.*
Grandaeuique ferunt patres; congestaque flamma
Tura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abest gratantibus Aeson,
Iam propior leto, fessusque senilibus annis.
Tum sic Aesonides: O cui debere salutem
Confiteor, coniux, quamquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
Si tamen hoc possunt: quid enim non carmina possint?
Deme meis annis; et demtos adde parenti.

168 Quidam *meos annos*, vnde Heins. coni. *meis annos*, et mox *paternis*.

dedit *subrepit* pro, *advenit*, pro quo alii Mss. tantum, *vbi venit*, *nunc* aut *huic*, aut *sibi venit*.

158 *Iolcos*, vrbs Thessaliae, Iasonis patria. Eam intrasse Iasonem reducem diserte tradunt poëtae, Eurip. Med. 484. Hygin. fab. 24. Hesiod. Theog. 997. εἰς Ἰωλκὸν ἀφίκετο — ἐπὶ νηὸς ἄγων ἑλικώπιδα κούρην.

FAB. II, 159 — 294. *Aeson ex sene in iuuenem.* Fabulam narrauerat Auctor carminis Νόστοι, vnde duos versus seruauit Schol. Aristoph. ad Eq. 1318. Secundum Pherecydem et Simonidem Medea ipsum Iasonem reddidit iuuenem. De iis, quae Medea in Thessalia fecit, v. Boettiger in Expl. vasorum pictorum. Palaeph. cap. 44. putat, Medeam inuenisse et succum quendam, quo cani redderentur nigri (de quibus χρίσμασι πολιῶν v. Casaub. ad Theophr. II.) et sudationem s. fomentationem, quae dicta fuerit παρέψησις concoctio, atque ea in re eam vsam esse aënis, lignis et igne.

159 *Dona*, donaria, ἀναθήματα. *ferunt*, nempe templis. Pro felici filiorum, amicorumve reditu victimae et *voueri* et mactari solebant. *Cadere* verb. pr. de victimis mactatis. v. Heins. Cf. Heroid. VI, 73 sqq. Victimarum cornua *inaurari* interdum solebant. Homer. Od. γ, 384. Brouckh. ad Tib. I, 15. *Congesta* multitudinis notionem inuoluit, constipata, in altum exstructa. *liquefiunt*, incenduntur. Ita *liquescere* Horat. I Sat. 5, 99. Simillimus est locus VIII, 265 sqq. nam ibi quoque haec tria, victimae, tus, donaria commemorantur. Cf. etiam Heroid. I, 25. *Argolici rediere duces: altaria fumant: Ponitur ad patrios barbara praeda Deos. Grata ferunt Nymphae (nuptae) pro saluis dona maritis.* *gratantibus* Ciofan. male explicat, Iasoni felicem reditum gratulantibus. *Gratari* nunc, Diis gratias agere pro felici reditu.

Tum ferrum, et ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non et ſpecto pereuntem? oculosque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, inſopitumque draconem?
Dí meliora velint. Quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſeruabitur aduena noſtra,
Vt per me ſoſpes, ſine me, det lintea ventis,
Virque ſit alterius? poenae Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamue poteſt praeponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formae,
Vt timeam fraudem, meritique obliuia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in foedera teſtes
Eſſe Deos. Quid tuta times? accingere; et omnem
Pelle moram: tibi ſe ſemper debebit Iäſon.

37 *velint.* Heinſ. malit, *velim.* 43 *Occidat.* Duo, *decidat.* V. ad X, 10. 44 Quinque *mobilitas.* Et *mobilis Aeſonides* eſt Heroid. VI, 109. Sed vulg. ſeruanda propter *vultus* et *gratia.* Pro *formae* Heinſ. malit *morum*, quia praeceſſit *vultus.* Sed *vultus* et *forma* differunt. 48 *debebit.* Burm. non diſplicet Regii Cod. lectio

33 Cf. IX, 612. Crudeliſſimo et duriſſimo pectore, χαλκεοκάρδιος, eſſem. Eurip. Med. 1279. ὦς᾽ ἄρ᾽ ἦσθα πέτρος ἢ σίδαρος. Aeſchyl. Prom. 242. σιδηρόφρων καὶ πέτρας εἰργασμένος. Noſter III Triſt. XI, 3. *Natus es e ſcopulis, nutritus lacte ferino, Et dicam ſilices corpus habere tuum.*

35 *Oculos conſcelerat*, qui facinus aliquod libenter ſpectat. Sic *ſcelerare manus* Virg. Aen. III, 42. et *conſcelerare aures* Liu. 40, 8. *exhortor.* Sic *hortari canes* X, 536. *draconem*, qui multis voluminibus ſeruabat aureum vellus. *inſopitum*, ἄϋπνον, Eurip. Med. 481. *Di meliora*, abominandi et auertendi formula. Briſſon. Form. I. p. 94. Additur h. l. *velint*, quod plerumque reticetur. *Prodamne.* Nempe reſponſum erat Aeetae, eum regnaturum, quamdiu vellus aureum teneat. Quidam *Perdamne*, quod ſane melius opp. τῷ *ſeruabitur.*

43 *Non is*, tam infidelis, *vultus*, *non ea*, tam degener, *nobilitas*, *non ea*, tam fallax, *gratia formae.* Non id denunciat vultus, nobilitas, forma. Monet Burm. elegantem eſſe illum vſum pronominis *is.* Liv. I, 34. *Eam alitem*, *ea regione coeli, et eius Dei nuntium.* Plin. V Ep. 6, 13. *Ea varietate, ea deſcriptione oculi reficiuntur.* — *foedus*, omne id, de quo inter plures conuenit.

48 *Se debet alteri*, qui fa-

Te face sollemni iunget sibi: perque Pelasgas
Seruatrix vrbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque,
Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater saeuus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.
Maximus intra me Deus est. Non magna relinquam;
Magna sequar: titulum seruatae pubis Achiuae,
Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Aesonidem mutasse velim: quo coniuge felix,
Et Dîs chara ferar, et vertice sidera tangam.

praebebit. 58 *virorum.* Plerique *locorum*, quod impense placet Heins. modo paullo ante legatur *soli* pro *loci.* Burm. nescit, an non praestet, *cultusque habitusque virorum*, quae saepe iungantur.

tetur, se omnem salutem suam ei debere. Cf. vs. 164. *matres*, nempe Argonautarum ob filios seruatos. Vs. 159.

53 Elegans est hic vsus vocis *nempe*, qui remouet quod obiectum est. *barbara*, nempe e sermone Graecorum. *Soror* Chalciope. Eius et Phrixi filii, ab Argonautis in Dia insula reperti, Iasonem ad Colchos ducunt matrique commendant; quae eundem Medeae sorori tradit. Hygin. f. 21. *sequar*, vel persequar, vel consequar. *Titulus*, gloria, vt IV, 644. *Cultus*, vitae ratio exculta. *Artes* cum et inventae et excultae apud Graecos sint, commode hic fit earum mentio. Male igitur h. v. sollicitatum est. Hoc autem nos morari non debet, quod illo tempore artes nondum effloruerant inter Graecos; millies enim Noster temporum discrimen neglexit. Cf. v. c. II, 795.

60 *mutare*, permutare. *Mutare* Iasonem *cum rebus* exquisitius, quam, mutare res cum Iasone. Amat illam conuersionem etiam Horat. v. c. II od. 12, 13. *Num tu Mygdonias opes permutare velis crine Licymniae.* v. Bentlei. ad II od. 16, 19. *coni. felix.* At ab euentu αἰνόγαμος et αἰνολεχής, coniugii infelix passim ab Orph. dr. — *vertice sidera tangam.* Passim occurrunt apud poëtas Dii, qui ita se attollunt, vt vestigia ponant in terra, capite autem coelum tangant. Callim. h. Cerer. 49. Virg. Aen. IV, 176. Hinc fluxit formula poëtis familiaris (Horat. I od. 1, 36. Noster I Fast. 210.) *vertice coelum ferire*, aut *tangere*, qua primum immensa et augusta quaedam altitudo, deinde insignis quaedam et plus quam humana felicitas

Quid? quod nescio qui mediis concurrere in vndis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque saeuis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iasonis haerens,
Per freta longa trahar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de coniuge solo.

exprimebatur. Auson. Id. 8, 52. *tum terque quaterque beatus — tum tangam vertice coelum.*

62 Esse quidem pericula nonnulla subeunda intelligit, sed animum erigit eo, quod Iasonem suum habeat comitem. *mediis* etc. Intel. Cyaneae, insulae s. petrae contra Pontum Euxinum, quae cum propter angustum transitum ex illusione optica *concurrere* viderentur nauigantibus, *συμπληγάδες, συνδρομάδες, συνορμάδες*, et *concurrentia saxa* dicebantur. v. Schol. Eurip. ad Med. 2. Tournefort Voyage du Levant. To. 2. p. 149 sqq.

63 Nihil in freto Siculo nobilius *Charybdi* et *Scylla*. *Charybdim*, *ratibus*, quas appropinquantes absorbet, hodie minus quam olim *inimicam*, efficit vehementior vndarum fluxus sibi inuicem contrarius, vt obseruauit etiam nuper Brydone *in Reise nach Sicilien* To. I. Epist. 3. Veteres autem putarunt, in mari esse vorticem, fluctus nunc *sorbentem* (*sorbere* et *resorbere*, *ἀναρροιβδεῖν*, pr. de vortice.) nunc *reddentem*. *Scylla* (hodie Sciglio) promontorium petrosum in litore Calabriae, ad quod maximo cum sonitu alliduntur vndae freti. Cinctum est scopulis e mari prominentibus, in quibus speluncae, quibus augetur strepitus ille vndarum. Hos ergo Veteres (Homer. Od. μ, 73 sqq. Virg. Aen. III, 424.) cum *canibus* (intell. marinas) *saeuis* et *latrantibus* (quod verb. etiam de strepitu vndarum dr. Virg. Aen. VII, 538.) compararunt, Scyllam autem ipsam cum monstro horrendo, cuius facies varie a poëtis, et in monumentis exprimitur. v. Brydone d. l. *cincta*. Sic *succincta canibus* Scylla Lucret. V, 890. Tibul. 3, 4, 89. Virg. Ecl. VI, 75. Ceterum etiam Homer. d. l. vs. 69, Orpheus Arg. vs. 1247. Apollod. p. 65. tradunt, Argonautas illa loca penetrasse. Cf. Heroid. XII, 123.

66 *Tenere* eleganter dicimur, quem nobis donatum aut seruatum habemus, adeoque fere coniungitur cum *amplexibus*. Sic et infra vs. 143. V. ad Plin. VI Ep. 7, 1. *longa*, longinqua, vt VIII, 142. *quod amo*, vt vs. 23. *quod ames*. *Trahar* nunc non de violento raptu capiendum, sed eleganter h. v. de longis per diuersa maria laboribus vsurpatur. Horat. I od. 15, 1. Valer. Flac. VII, 271. v. Burm.

Coniugiumne putas? speciosaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae? quin adspice, quantum
Adgrediare nefas; et, dum licet, effuge crimen.
Dixit: et ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Constiterant; et victa dabat iam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras:
Quas nemus vmbrosum, secretaque silua tegebant.
Et iam fortis erat, pulsusque residerat ardor;
Cum videt Aesoniden; exstinctaque flamma reuixit.
Et rubuere genae; totoque recanduit ore.

70 *Imponis.* Francof. *praetendis*, 78 Vnus Ciof. *excanduit.* Francius volebat *incanduit.*

69 Virg. Aen. IV, 172. *Coniugium vocat, hoc praetexit nomine culpam.*

74 De hac fab. parte cf. Apollon. III, 738 sqq. Ap Orph. 874 sqq. Medea clam noctu venit ad Iasonem Argoamque nauem. *Hecates*, cuius sacerdos Medea, et quae praeerat veneficiis. Apollon. III, 500. Aen. IV, 511. Claud. 33, 15. *Perseidos*, quia Persae filia. Hesiod. Theog. 419. Quantopere venerata sit Medea Hecaten, vid. apud Eurip. Med. 395 sqq. *Secreta silua*, circumlocutio luci, et vs. 95. *lucus* vr. Non igitur erat, cur Burm. *secreta* in *sacrata* mutari vellet. Hoc ipsum *nemus* deferi pferunt Orph. 909 sqq. Noster Heroidd. XII, 67.

76 *Fortis*, confirmato adversus amorem animo. *reuixit.* Flamma eleganter dr. *viuere*, *mori* et *reuiuiscere*, v. Heins. *recanduit*, recaluit et rubore suffusum est totum os. Amat Ouid. h. v. Ap. Orph. 879 sqq. plus etiam facit; cum impetu irruens amplectitur Iasonem et osculatur etc. Sed Noster magis decorum seruauit. Apollon. III, 963. θερμὸν δὲ παρηΐδας εἷλεν ἔρευθος. *Alimenta* ignis *adsumit*, sumit, a lignis, h. l. a ventis, i. excitatur, i. q. mox *agitatur*. Similitudo a *scintilla* petita legitur et Apollon. III, 291 sqq. *inducta.* Lactant. Opif. 18, 4. *Latet ignis obducto cinere sopitus.* — *Lentus* de adfectibus frigidis et remissis. Heroidd. XV, 169. *Amor tetigit lentissima Pyrrhae pectora.* Amorr. I, 8, 76. *Neue lentescat saepe repulsus amor.* — *Vt vidit* etc. Heinsius reiecit h. vs. vt otiosum. At Ouidius non solet in similitudinibus apodosin supprimere. Lenzio etiam vs. 82. spurius videbatur, quia de reuiuiscente amore iam vs. 77. dictum, putatque, Nostrum plures interdum versus apposuisse, vt, si quando retractaret opus, meliores eligeret. Idem et censet, *praesentis* post *vidit* otiosum esse. Immo vrgetur notio primaria.

Vt ſolet a ventis alimenta adſumere, quaeque
Parua ſub inducta latuit ſcintilla fauilla,
Creſcere; et in veteres agitata reſurgere vires:
Sic iam lentus amor, iam quem languere putares,
Vt vidit iuuenem, ſpecie praeſentis inarſit.
Et caſu, ſolito formoſior Aeſone natus
Illa luce fuit. Poſſes ignoſcere amanti.
Spectat; et in vultu, veluti tum denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat; nec ſe declinat ab illo.
Vt vero coepitque loqui, dextramque prehendit,
Hoſpes, et auxilium ſubmiſſa voce rogauit;
Promiſitque torum; lacrimis ait illa profuſis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. Seruabere munere noſtro:
Seruatus promiſſa dato. Per ſacra triformis

84 *ſolito.* Multi *ſubito*, quod non diſplicet Heinſio.

85 *Illa luce*, illo die. De vi illius pulchritudinis in animo Medeae cf. Apollon. III, 443 ſqq. Nec video, cur Burm. locutio, *amor ſpecie*, decore et pulchritudine, *praeſentis inarſit*, parum latina viſa ſit, cum Quinctil. Inſt. Or. XI, 3, 2, dixerit, *Adfectus, ſi langueſcant, voce, vultu* etc. *inardeſcere*.

89 Cf. VIII, 32 ſqq. *Submiſſa vox*, tenuis et exilis, qua vtuntur amatores verecundi, cum pudore et reuerentia amorem fatentes. Ita *ſubmiſſo ſono* loqui ap. Tibul. III, 1, 22. Sic infra XI, 187. *voce parua.* Vir doctus in Miſcel. Obſerv. Vol. II. T. 1. p. 36. blandam interpretatur, Burm. et Lenzius ſupplicem. Rode, mit ſanfter Stimme. — *Verum*, rectum.

94 Hecate τριπρόσωπος, τρίμορφος, τρισσοκάρηνος, *triformis*, *tergemina* etc. vel quia triplex caput, equi, canis, leonis habebat, Orph. Arg. 974. vel quia in triuiis colebatur ſtatuis tricipitibus. Noſt. Faſt. I, 141. In coelo, in terra, apud inferos verſabatur, eademque erat et Luna, et Diana et Proſerpina. v. Cerda ad Virg. Aen. IV, 511. — *Pater* Aeetae fuit *Sol, cuncta cernens.* Solet autem *per* ita repeti ab Ouid. v. Burm. ad A. A. I, 96. *creditus*, fides ei habita. *cantatas*, incantatas, faſcinatas. Medea incantatrix et venefica inſignis, et Colchis venenorum praeſentiſſimorum ferax. Ap. Pindar. P. IV, 392 ſqq. Apollon. III, 1041 ſqq. et Apollod. d. l. dat φάρμακον, quo Iaſon ſe et arma ſua inungat. Multo operoſius res agitur Orph. 955 ſqq. *caſtra*,

Ille Deae, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Euentusque suos, et tanta pericula iurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque vsum; laetusque in castra recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conueniunt populi sacrum Mauortis in aruum;
Consistuntque iugis. Medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri: tactaeque vaporibus herbae
Ardent. Vtque solent pleni resonare camini,
Aut vbi terrena silices fornace soluti

96 *cernentem.* Basil. vnus et Palat. vnus, *seruantem*, quod valde placeret Burm. nisi bis idem verb. praecessisset. 99 *castra* pro *tecta* ex Lovan. recepit Burm. 103 *insignis.* Nonnulli, *innixus.* 106 *Ardent.* Heins. malit, *arent.* 107 *terrena.* Burm. coni. *Tyrrhena.* Cum enim in Etruria multae fuerint figulinae, veri non esse dissimile, et calcem ibi esse coctam.

locus, vbi consederant Argonautae, et vbi in statione nauis. Apud Apollon. III, 1147. Iason εἰς ἑτάρους καὶ νῆα κεχαρμένος ὤρτο νέεσθαι.

100 Cf. Apollon. II, 230 s. 409 s. III, 1268 sqq. Hic consessus spectantium, terribilis taurorum natura, Iasonis pugna bene et ordine describuntur. *Populi*, incolae. *Iugis*, nempe Caucasi, quibus illud *aruum*, ager, includebatur. Apollon. d. l. *Resedit* melius est; quam aliorum *sedebat*, vt actus residendi commemoretur, quod bene respondet verbis *conueniunt* et *consistunt*. Itaque nec vs. seq. *innixus* sceptro verum esse potest; sed *insignis* bene conuenit τῷ *purpureus*, purpurea veste ornatus, vt VIII, 33.

104 Primus laborum numerus. Cf. Apollon. III, 1298 sqq. Erant duo tauri χαλκόποδε, στόματι φλόγα φυσιόωντε. *Aes* robur pedum significat. πυρπνόοι iam dicti Antimacho. Inde et habebant χάλκεα στόματα, Nostro *adamanteas*, ferreas, *nares*. *Vapores*, ignes. Claudian. 28, 346. sunt ignes fulminis, quibus ferrum dissoluitur.

106 Par erat vehementiam vaporum similitudinibus illustrare. Prior probanda est, non item posterior; *silices* enim adspergine aquae stridorem edunt, alienum illum a faucibus taurorum. Apollon. d. l. eos cum follibus comparat ignem cum strepitu excitantibus. *terrena*, ex lateribus coctis constructa. *silex*, calx cocta, quae vbi arsit in fornace, aquis accenditur. Plin. 36, 23. *Pleni*, nem.

Ciuilique cadunt acie. Gratantur Achiui:
Victoremque tenent; auidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obstitit incepto pudor: et complexa fuisses;
Sed te, ne faceres, tenuit reuerentia famae.
Quod licet, adfectu tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, et Dis auctoribus horum.
Peruigilem superest herbis sopire draconem;
Qui crista linguisque tribus praesignis, et vncis
Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine succi;
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina sistunt;
Somnus in ignotos oculos aduenit: et auro
Heros Aesonius potitur: spolioque superbus,
Muneris auctorem secum, spolia altera, portans,

143 Aduolant et redeuntem amplectuntur. De *tenere* v. ad vs. 66. *pudor*, quo verebatur virgo virum complecti; sed hunc pudorem vicisset, nisi reuerentia famae eam *tenuisset*, retinuisset. Sic nihil hic otiosum. Non igitur erat, cur Heins. vs. 145. spurium iudicaret, Lenzius vero eum cum seq. in vnum conflari vellet, vt verba *et complexa fuisses; Sed te ne faceres* ex glossa illata essent. *agis gratias carm.* agnoscis deberi hoc carminibus, du verdankst es den Formeln.

149 Tertius numerus laboris, vellus aureum in luco Martis ex arbore suspensum et a dracone seruatum. Apollon. IV, 100 sqq. 162 — 66. *Draco* describitur Orph. 926 sqq. Heroidd. XII, 101. Erat ἄμμορος ὕπνου, *peruigil* De *linguis tribus* v. ad III, 34. *Arietis aurei* dedit Heins. vnius Ms. ductu pro *arboris aureae*, quod ei durum videbatur de arbore vellus aureum ferente. Sed in *ariete aureo* metonymia non lenior. Suspensum autem vellus e sacra fago ita, vt speciem arietis ramo insidentis praeberet. Orph. 924. ibique Gesn.

152 *Lethaeus*, habens vim soporificam, vt *lethaea papavera* Virg. G. IV, 545. Ap. Orph. 1002 ipse Orpheus Somnum aduocat, veniens sopiat vim draconis. *quae concita* etc. ex Apollon. III, 530. Φάρμακα, τοῖς καὶ ποταμοὺς ἴσχουσι ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας. Cf. infra vs. 199. *ignotos*, quos somnus numquam oppresserat. Senec. Med. 472. *somno lumina ignoto dare.* Somnus eleganter dr. *repere*, *obrepere*, *subrepere*, *irrepere*. v. Heins. sed non minus eleganter *venire*, *abire*, *redire*. v. Burm. Male igitur Heins contra Mss. auctoritatem

Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.
Haemoniae matres pro gnatis dona receptis, *Aeſon.*
Grandaeuique ferunt patres; congeſtaque flamma
Tura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abeſt gratantibus Aeſon,
Iam propior leto, feſſusque ſenilibus annis.
Tum ſic Aeſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor, coniux, quamquam mihi cuncta dediſti,
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum;
Si tamen hoc poſſunt: quid enim non carmina poſſint?
Deme meis annis; et demtos adde parenti.

168 Quidam *meos annos*, vnde Heinſ. coni. *meis annos*, et mox *paternis*.

dedit *ſubrepit* pro, *advenit*, pro quo alii Mſſ. tantum, *vbi venit*, *nunc* aut *huic*, aut *ſibi venit*.

158 *Iolcos*, vrbs Theſſaliae, Iaſonis patria. Eam intraſſe Iaſonem reducem diſerte tradunt poëtae, Eurip. Med. 484. Hygin. fab. 24. Heſiod. Theog. 997. εἰς Ἰωλκὸν ἀφίκετο — ἐπὶ νηὸς ἄγων ἑλικώπιδα κούρην.

FAB. II, 159 — 294. *Aeſon ex ſene in iuuenem.* Fabulam narrauerat Auctor carminis Νόστοι, vnde duos verſus ſeruauit Schol. Ariſtoph. ad Eq. 1318. Secundum Pherecydem et Simonidem Medea ipſum Iaſonem reddidit iuuenem. De iis, quae Medea in Theſſalia fecit, v. Boettiger in Expl. Vaſorum pictorum. Palaeph. cap. 44. putat, Medeam inveniſſe et ſuccum quendam, quo cani redderentur nigri (de quibus χρίσμασι πολιῶν v. Caſaub. ad Theophr. II.) et ſudationem ſ. fomentationem, quae dicta fuerit πυρίασις, concoctio, atque ea in re eam vſam eſſe aënis, lignis et igne.

159 *Dona*, donaria, ἀναθήματα. *ferunt*, nempe templis. Pro felici filiorum, amicorumve reditu victimae et *voueri* et mactari ſolebant. *Cadere* verb. pr. de victimis mactatis. v. Heinſ. Cf. Heroid. VI, 73 ſqq. Victimarum cornua *inaurari* interdum ſolebant. Homer. Od. γ, 384. Brouckh. ad Tib. I, 15. *Congeſta* multitudinis notionem inuoluit, conſtipata, in altum exſtructa. *liquefiunt*, incenduntur. Ita *liqueſcere* Horat. I Sat. 5, 99. Simillimus eſt locus VIII, 265 ſqq. nam ibi quoque haec tria, victimae, tus, donaria commemorantur. Cf. etiam Heroid. I, 25. *Argolici rediere duces: altaria fumant: Ponitur ad patrios barbara praeda Deos. Grata ferunt Nymphae (nuptae) pro ſaluis dona maritis.* *gratantibus* Ciofan. male explicat, Iaſoni felicem reditum gratulantibus. *Gratari* nunc, Diis gratias agere pro felici reditu.

Nec tenuit lacrimas. Mota eſt pietate rogantis:
Diſſimilemque animum ſubiit Aeeta relictus.
Non tamen adfectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, coniux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuae videar ſpatium tranſcribere vitae?
Non ſinat hoc Hecate; nec tu petis aequa; ſed iſto,
Quod petis, experiar maius dare munus, Iäſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus aeuum,
Non annis reuocare tuis. Modo Diua triformis
Adiuuet; et praeſens ingentibus adnuat auſis.
Tres aberant noctes, vt cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. Poſtquam pleniſſima fulſit,
Et ſolida terras ſpectauit imagine Luna;
Egreditur tectis, veſtes induta recinctas,

182 Heinſ. coni. *adducta recinctas*, vel, *incincta reductas*.

Inde *gratulationes*, dies feſti, de re laeta. *feſſus*, fractus, debilitatus.

170 Rediit Medeae in *animum*, Iaſonis pietati *diſſimilem*, Aeetes pater, erga quem *relictum* ſatis impia fuerat. Sic omnia plana; nec erat, cur Burm. ſuaderet *difficilem*, i. durum et exorabilem. *Tales adfectus*, animum pietate Iaſonis commotum, non *confeſſa*, nec vultu prodidit, nec verbis, ſed potius obiurgauit Iaſonem. Itaque non magnopere mihi placet *pio*, quod pro *tuo* ex Neap. Vrbin. Bernegg. et aliis quibusdam induxit Heinſ.

172 *Ergo* cum indignatione efferendum. *ſpatium tranſcribere vitae*, numerum annorum tuorum tibi demtum alteri addere. Eſt autem *tranſcribere* verb. foeneratorum, qui pecunias aliis creditoribus *tranſcribunt*. *Non ſinat hoc* auerruncandi formula.

179 Sequitur loc. claſſicus de arte magica, de qua multi poëtae latini, genium ſuae aetatis ſecuti. Horat. Epod. V. XVII. Sat. I, 8. Virg. Ecl. VIII. Aen. IV, 504 ſqq. Lucan. VI, 402. Noſter Faſt. V, 429. ad quae loca Intr. iſtas teratologias ſatis illuſtrarunt. Cf. etiam Apollon. III, 1028. Noſter in primis imitatus eſt loc. ex Aeneide. Summa autem erat artis magicae auctoritas. Plin. XXX, 1. Nata erat ex medicina, hinc herbae, carnes animalium, et carmina, quibus et ipſis vim ſanandi ineſſe credebat ſuperſtitioſa multitudo, adhibebantur. Addebantur religionis vires, hinc ritus illi diuini. — Ad Lunam, eamque plenam, exerceri ſolebant illae artes, quibus Hecate, quae eadem et Luna, praeerat. *coire*, iungi, quod vſ. 530. legitur. Sed *cogi* ſic X, 495. *tota*, in totum, ex toto.

Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediae per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucresque ferasque
Soluerat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotaeque ſilent frondes; ſilet humidus aër:
Sidera ſola micant. Ad quae ſua brachia tendens,
Ter ſe conuertit; ter ſumtis flumine crinem
Irrorauit aquis; ternis vlulatibus ora
Soluit: et in dura ſubmiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quaeque diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus, aſtra,

183 Nonnulli *pedes*, et mox *nudis*. Sed *nudi capilli* etiam IV, 261. 186 Olim vulg. *nullo cum murmure ſerpens*, *Sopitis ſimiles nullo cum murmure ſepes Immotaeque* etc. Quies recte quidem *ſerpere* dr. quando latenter membris infunditur; ſed quo iure additur *nullo cum murmure?* Tum repetitio eorundem verborum vſ. ſeq. moleſtiſſima eſt. Itaque Naugerius, Scaliger et Heinſ. viderunt, legendum eſſe, *ſepes*, *Immotaeque*, mediis excluſis, quae etiam abſunt a Mſſ. quibusdam.

Imago ſolida, orbis plenus. *Solidum*, cui nihil deeſt. Cumulat verba et idem quater dicit.

183 Virg. 518. *Vnum exuta pedem vinclis, in veſte recincta*, vbi Heyn. notat, eum habitum expreſſum eſſe in ſignis Veterum, etiam in vaſis Etruſcis. Sed Faſt. d. l. *habent gemini vincula nulla pedes*. Horat. I Sat. 8, 24. currit *pedibus nudis paſſoque capillo*. — *recinctas*, ſoluta zona. Sed apud Horat. Sat. d. l. currit *ſuccincta*, quo expeditior eſſet. *Expedita Sagana* eſt Epod. V, 25. De *mutis ſilentiis* v. ad IV, 433.

185 Magae noctu artes ſuas exercebant. Hoc notatur a poëtis, et ab omnibus eodem modo nox deſcribi ſolet, a quiete volucrium, ferarum etc. Noſter reſpexit Aen. IV, 522 ſqq. vbi et haec, *ſiluae quierant*, *tacet omnis ager*, *pecudes pictaeque volucres* etc. *Quies*, ſomnus, frequenter dr. artus, oculos etc. antea intentos, et occupatos, *ſoluere*, i. remittere, relaxare. Hinc ὕπνος λυσιμελής apud Homer. Occurrit etiam *ſolui in ſomnum*, vt paullo poſt. — *immotae*, non agitatae ventis.

188 Notus mos manus porrigendi ad eos Deos, quos adorabant; quod cum faciebant, ſimul in orbem *ſe conuertebant*, v. Dacier ad Horat. III od. 26, 5. *Vlulatus* et *vlulare* de Magis etiam XIV, 405. et Horat. Sat. I, 8, 25. Virg. 510. *Ter centum tonat ore Deos*. *Ternarius* numerus inferis ſacer. *flumine ſumtis*. Ea aqua vim purgandi habebat. Sed Horat. Ep. 5, 25. Aen. 312. *Auernalis aqua* adhibetur.

193 Qui hic inuocantur,

Tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris,
Adiutrixque venis, cantusque artesque magarum,
Quaeque magas, Tellus, pollentibus instruis herbis;
Auraeque et venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dîque omnes nemorum, Dîque omnes noctis adeste:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos; concussaque sisto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque, vocoque:
Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
Viuaque saxa, sua conuulsaque robora terra,
Et siluas moueo; iubeoque tremiscere montes;
Et mugire solum, manesque exire sepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamuis Temesaea labores

199 *mirantibus.* Sine caussa Francius malebat, *arentibus.* 203 *verbis.* Duo, *herbis.* Sed v. vs. 830. 207 *Temesaea* primus e

magici Dii drr. Tibul. I, 2, 62. *Luna* et *Hecate* eadem Dea; sed alias vires huius numinis declarabat Hecates nomen, alias Lunae. Hinc et *Hecate* atque *Diana* sic iunguntur a Virg. et Horat. *cantusque artesque.* hinc incantatrix apud Sophocl. Trach. 1009. ἀοιδὸς καὶ χειροτέχνης. *pollentibus.* vid. IV, 49. et not. ad I, 521. Vt *cantus* et *artes*, sic mox *montes*, qui, vt *amnium* ripae, herbas suppeditabant, 224—31. inuocat.

199 Eadem ap. Horat. Ep. V, 45 s. Aen. IV, 487. Inprimis Noster Tibul. secutus est: *Hanc* (sagam) *ego de coelo ducentem sidera vidi. Fluminis haec rapidi carmine vertit iter. Haec cantu finditque solum, Manesque sepulcris Elicit, et tepido deuocat ossa rogo. Cum libet, haec tristi depellit nubila coelo* etc. Cf. Propert. IV, 5, 11 sqq. *concussa*, commota, vt

VI, 691. Cf. Heroid. VI, 83.

203 *rumpo*, disrumpo. Amor. II, 1, 25. *Carmine dissiliunt, abruptis faucibus, angues.* Virg. Ecl. VIII, 71. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis*, vbi v. Heyn. Gesner. *rumpere* in his loc. explicabat, a nocendo cohibere; quod sane magi facere solent etiam hodie in Aegypto, vt memini me legere in Nordii Itinerario. Atque ita Silius III, 301. *Ad quorum cantus serpens oblita veneni, Ad quorum tactum mites iacuere cerastae.* Qui id faciunt, eos Graeci ἀσπιδοθήρας et ὀφιοδιώκτας appellabant.

204 *Viua*, illo ipso loco nata, nec vmquam loco mota manibus hominum. Sic et *sua terra*, in qua *robora*, quercus, nata. *Manes* excitabant, vt responsa darent. Horat. Sat. d. l. et Epod. XVII.

207 v. ad IV, 332. *traho.* Etiam *deducere* et *deripere* vsi-

Aera tuos minuant. Currus quoque carmine nostro
Pallet aui; pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis; et vnco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis;
Custodemque rudem somni sopistis; et aurum,
Vindice decepto, Graias misistis in vrbes.
Nunc opus est succis, per quos renouata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustra;
Nec frustra volucrum tractus ceruice draconum
Currus adest. Aderat demissus ab aethere currus.
Quo simul adscendit, frenataque colla draconum
Permulsit, manibusque leues agitauit habenas;

MSS. produxit Constant. Fanens. Vulg. *temerata*. 212 *fera*. Quidam *noua*, quod non plane spernendum. *Nouum* enim passim, quod in suo genere singulare, inauditum.

tatum. *Temesa* vrbs Bruttiorum, iam Homeri temporibus aeris fodinis clara. Homer. Od. α, 184. Strabo VI. p. 393. *Temesaea aera* etiam Fast. V, 441. Stat. Silu. I, 47. Sed Schirach. stat pro vulgata lect. *temerata*, quam sane MSS. omnes agnoscunt, monetque, *temerari* dici *aera*, cum pulsentur, ne incantationes audiantur a Luna. *Temerare* enim esse omnino violare, polluere. Bene, sed num ideo etiam pulsare? *Auus* Medeae erat Sol.

210 *hebetare flammas*, frangere vim flammarum, paullo audacius. *serpentigenae*. Supra III, 531. Thebani *anguigenae* et Fast. III, 865. eorum vrbs *draconigena*, quae tria vocabb. ab Ouidio signata videntur. *rudem somni*, expertem somni, peruigilem. De syntaxi vid. Heins. — *micantia sidera* res ominosa. Currus *serpentibus* tractus et V, 642. VIII, 795. Medeae currum auus mittit ap. Eurip. Med. 1321. et infra 398. *Serpentium* vsus in magicis.

221 Medeae iter. *Permulsit*. Dracones enim, quibus Dii hominesque vehuntur, placidi describuntur a poëtis. Barth. ad Claudian. Rapt. I, 13. *Thessalia* ferax herbarum venenatarum et abundans magis. Tibul. II, 4, 56. Et in ea terra nunc erat Medea. *Creteis* Heins. explicat, cretosis, et addit, Thessaliam cretae fuisse feracissimam. Mira tamen certi cuiusdam loci descriptio. MSS. omnes praeter vnum, vnde Heins. habet *creteis*, legunt *cretis*, quod interpretabantur vel secretis, vel visis, vel discretis. Recepi Burm coniect. *Oetaeis*; nam in Cod. Rotten-

Sublimis rapitur: ſublataque Theſſala Tempe
Deſpicit, et Oetaeis regionibus adplicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quasque altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, et Pindo maior Olympus,
Perſpicit: et placitâ partim radice reuellit,
Partim ſuccidit curuamine falcis aënae.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: nec eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneae, nec non Spercheïdes vndae
Contribuêre aliquid, iuncoſaque litora Boebes.
Carpit et Euboïca viuax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et iam nona dies curru, pennisque draconum,

222 *ſublataque* Burm. ex vno Gronov. dedit, vt vſ. 355. *ſublata in aëra.* Caeteri tamen Mſſ. *ſubiectaque*, quod Burm. poſthabebat tamquam ſuperfluum, cum *deſpicere* iam ſignificet ex alto deſpectare ſubiecta loca. Sed hoc eſt nihili. VIII, 573. *Aequora proſpiciens oculis ſubiecta.* Infra 779. *collis ſubiectis imminet arvis.* 231 *Boebes* correxit Regius, cum *Phoebes* legeretur.

dorph. adſcripta erat gloſſa, *Iſti montes circumdant Theſſaliam.* Lenzius ſuadet, *Crethei regionibus*, i. Theſſaliae, quia *Cretheus* pater Aeſonis. Ita vero ineptit poëta, deſpicit Theſſaliam et verſus Theſſaliam flectit currum. Neque verb. *applicat* niſi montibus conuenit, quos illa iam petit. Sumtum autem a nautis. III, 598

226 Nec *radices* ſpernebantur a magis. vſ. 264. Horat. Epod. 5, 68. *falcem aëneam* iisdem tribuit etiam Virg. Aen. IV, 513. eamque a Sophocle habere videbatur Macrob. V, 19. Etiam vaſis et armis *aëneis* vtebantur in rebus magicis. Mox vſ. 247. *Aënea carcheſia.*

231 *Boebe* oppidum et lacus inter Sepiadem et Penei oſtia. Homer. Il. β, 711. v. Iſ. Voſſius ad Melam II, 3, 82. *Anthedon*, vrbs in litore Boeotiae e regione Euboeae. *viuax* Regius interpret. quod vitam dat et conſeruat. Sic I, 419. Ex mytho antiquo naſcebantur herbae, quibus vita conſeruari immortalitasque dari credebatur. Illud igitur gramen non venenatum quidem erat, at *viuax*, iuuentuti reſtituendae aptum. Poſſis et ſic accipere, quod non facile marceſcit, vt IV Faſt. 394. quo eodem ſenſu Geſner. Claudian. 10, 158. *immortales* Glauci *herbas* capit. Lenzio videtur eſſe i. q. viuum, recens. *nondum vulgatum*, in vulgus notum, *mut. corp.* additum, vt II, 219. VI, 418. Graminis huius et *Glauci* fabulam ipſe narrat XIII, 925 ſqq.

234 *pennis.* V. ad vſ. 350. *tacti*, *niſi odore.* Ingenioſe

Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros;
Cum rediit: nec erant tacti, niſi odore, dracones;
Et tamen annoſae pellem poſuere ſenectae.
Conſtitit adueniens citra limenque, foresque;
Et tantum coelo tegitur; refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras e ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at laeua parte Iuuentae.
Quas vbi verbenis, ſiluaque incinxit agreſti;
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Coniicit; et patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper inuergens liquidi carcheſia Bacchi,
Aeneaque inuergens tepidi carcheſia lactis;
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit;
Vmbrarumque rogat rapta cum coniuge Regem,
Ne properent artus anima fraudare ſeniles.

236 *tacti* maiorem vim veneni declarat, quam *paſti*, quod e tribus Mſſ. Heinſ. placet. 242 *ſiluaque*. Vnus Strozzae *vluaque*. Inde Heinſ. etiam *agreſti* in *paluſtri* vel *aqueſtri* mutandum cenſebat. 243 Mſſ. fere omnes *eiecta*, qualis varietas et X, 136. Sed *egerere* aut *regerere* ſolet de humo dici. 248 *poſcit*. Heinſ. coni. *paſcit*.

hoc finxit, vt vim maximam medicaminum declararet. Et poſita certis temporibus pelle videant ſerpentes quaſi iuueneſcere. A. A. III, 77. *Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas.*

238 Sacra Medeae. *citra*, ante, vt X, 84. de tempore. *viriles cont.* Aderat enim Iaſon cum miniſtris.

242 *ſilua agr.* frondes e ſilva agr. Eiusmodi ſertis coronari in ſacris magicis arae ſolebant. Virg. Ecl. 8, 64. vbi et de *verbena*, Aen. IV, 506. *Scrobibus* pro *aris* vtebantur magae. Fouea in eam rem facta graec. βόθρος, λάκκος. Homer. Od. λ, 25 ſqq. Orph. Arg. 948. Apud Horat. I Sat. 8, 26. Canidia vnguibus effodit ſcrobem. Ibidem *pulla agna* offertur, vt h. l. *vellus atrum*; magicis enim legibus atrae victimae conſtitutae erant. *Culter* cum adigitur, pr. dr. *coniici*, vt mox vſ. 338. XIII, 476. XV, 735. *Carcheſium*, poculi genus oblongum et anſatum, quo vtebantur in libationibus. Athen. XI. p. 474. Macrob. Sat. VII, 20. *Inuergere* pro vulgari infundere. *Verba fundit.* De precibus inter ſacra adhibitis idem verbum ponitur, quod de ſacris ipſis. V. ad IX, 159.

248 *terrena* pro infernis, ſubterraneis, paſſim apud Noſtrum. *poſcit*, ciet, euocat. *fraudare*, priuare. Rogat, ne id faciant interea, dum artes ſuas exerceat.

Quos vbi placauit precibusque, et murmure longo;
Aesonis effoetum proferri corpus ad aras
Iussit: et in plenos resolutum carmine somnos,
Exanimi similem, stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Aesoniden, procul hinc iubet ire ministros;
Et monet arcanis oculos remouere profanos.
Diffugiunt iussi. Sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
Tinguit; et intinctas geminis accendit in aris.
Terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat.
 Interea validum posito medicamen aëno
Feruet, et exsultat, spumisque tumentibus albet.
Illic Haemonia radices valle resectas,
Seminaque, floresque, et succos incoquit acres.
Adiicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lauit, arenas.
Addit et exceptas Luna pernocte pruinas,
Et strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;

251 *murmure.* Quatuor, *carmine.* 259 Multi, *atri.* 264 *valle.* Vnus *falce*, vt infra vs. 314. *Haemonio cultro.* 268 *pernocte* pro vulg. *de nocte* adscriptum Zulichemii Cod. vnde recepit Heins. 269 *infames.* Burm. lect. Cod. Leid. *informes*, i. foedas, implumes, elegantiorem iudicat.

251 *murmur*, carmen magarum. Nempe magae feralia sua carmina immurmurabant. XIV, 58. *Ter nouies carmen magico demurmurat ore.* Sic et *stridor*, de quo Broeckh. ad Tibul. I, 2, 47. et *fremor verborum* Arnob. adv. Gent. I p. 32. *proferri*, quia iam *resolutus* (v. ad vs. 186.); alioquin *produci* dixisset, quod habent nonnulli Mss. *plenos*, graues. *in herbis*, quas locus ille ferebat. *profani*, expertes artis magicae, non initiati sacris illis.

259 *Atra.* Ad fossam retulit, quod erat ad sanguinem referendum. Et vulgo, *atri* scribitur. *Lustrat*, circumit senem circumferens flammam etc. qui mos sollemnis in expiationibus. Inde Graecis περιαγνίζειν.

262 In carmine Νόστοι multa Φάρμακα coquit ἐπὶ χρυσείοισι λέβησιν. *posito aeno*, in aëno igni apposito. *exsultat.* V. ad VI, 645. *Succos miscere* aut *coquere* sollemne et ipsum de veneficis. Tibul. III, 5, 9. *Lapidum* quorundam vsus et in medicina. Plin. H. N. 36, 19. *mare Oceani*, vt II, 872. *aequora ponti.*

269 *strix*, auis noctu volans,

Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui proſecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Viuacisque iecur cerui; quibus inſuper addit
Ora caputque nouem cornicis ſecula paſſae.
His et mille aliis poſtquam ſine nomine rebus

eunisque inſidians: (Faſt. VI, 139.) et vel hoc nomine *infamis*, ſed et ideo, quod eius alae, oua et viſcera adhibebantur in arte magica. Horat. Epod. V, 20. Propert. III, 4, 29. Senec. Med. 735. Itaque ſtriges vulgo habebantur pro veneficis in tales aues mutatis, erantque in exſecrationibus et imprecationibus. Plin. XI, 39.

271 *Ambigui*, faciem vſque mutantis, vt II, 9. Putabat ſuperſtitio veterum, nonnullos viciſſim nunc homines eſſe, nunc in luporum formam transire. V. Broeckh. ad Propert. IV, 5, 14. Mallet quidem Burm. *ambiguum* ex vno Mſ. ne *lupi* oneretur duobus epithetis; ſed et vſ. ſeq. duo epitheta ſunt, *ſquamea tenuis*. Duo autem epitheta ſaepe leguntur. XV, 229. *inanes fluidos pendere lacertos*. Tibul. III, 5, 22. *dura tertia regna*, vbi v. Heyn. Glareanus *tenuis* ad *chelydri* refert, et rem ſic expedit: non cuiuslibet *Cinyphii chelydri*, ſed *tenuis*. *proſecta*, exta. v. Cellar. ad Lactant. Inſt. IV, 27, 4. *chelydros* ſ. *hydrus* e genere ſerpentium, foetore intolerabili eſt. Nicand. Theriac. 411 ſqq. *Cinyps*, Libyae fluuius, in ſinum Syrticum ſe exonerans.

273 v. ad III, 198. *Pati ſeculum*, tranſigere viuendo. *Seculum* autem aetas hominum, vt ſaepe. Ap. Heſiod. cornix viuit ἐννέα γενεὰς ἀνδρῶν. Ita Neſtor *triſecliſenex*. *Viuacibus* autem iſtis feris vita longa transfertur in Aeſonem.

275 *ſine nomine*, ignobiles, quarum nomen commemorare nil attinet. Aen. IX, 343. *ſine nomine plebem*. Mſſ. omnes, *mortali*. Sed cum in vno gloſſa addita eſſet: *id eſt: in mortario*, Heinſ. dedit, *mortari*, quod et Barth. Aduerſ. XXXI, 3. coniecerat, et approbat Burm. Verum *mortare* ne verbum quidem latinum eſt, quod ipſe Heinſ. fatetur; Latini enim dicunt, *mortarium*. Lenzius igitur coniungit *mortari*, mortarii, *munus*, vt ſit poëtica circumlocutio ipſius mortarii. Non placet. Quis enim putet, Medeam, illa medicamina iam in aëno cocta, nunc in mortarium intuliſſe, ibique inſtruxiſſe? Nec porro ſeqq. hoc patiuntur, vbi ramo omnia confundit; et mox *aënum* rurſus diſerte commemoratur, vt bene notauit Schirach. Denique vulg. lect. ſenſum habet non incommodum. *propoſitum munus*, medicamen illud, quod parabat Aeſoni, qui nunc *mortalis* dr. ſiue, vt Schirach. putabat, quia ſenex iam

Propofitum inftruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo iampridem mitis oliuae
Omnia confundit, fummisque immifcuit ima.
Ecce vetus calido verfatus ftipes aëno
Fit viridis primo; nec longo tempore frondem
Induit; et fubito grauidis oneratur oliuis.
At quacumque cauo fpumas eiecit aëno
Ignis et in terram guttae cecidere calentes;
Vernat humus: floresque, et mollia pabula furgunt.
Quod fimul ac vidit, ftricto Medea recludit
Enfe fenis iugulum: veteremque exire cruorem
Paffa, replet fuccis. Quos poftquam combibit Aefon,
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba, comaeque

278 Genev. *remifcuit*, quod placet Burm. vt Horat. A. P. 151. *veris falfa remifcet*. 281 *Induit*. Bafil. *inuenit*, quod non damnat Burm. quia *inuenire* faepe de iis, quae fubito et praeter exfpectationem eueniunt.

decrepitus et morti proximus erat, fiue, quod ego malim, quia nihilominus *mortalis* manebat, etfi ei iftis medicamentis iuuentus redderetur. Eam autem medicinam feni faciebat mulier *barbara;* quod inuidiofe additum puto. Itaque nec h. v. tentari debebat. *Barbara Medea* etiam Horat. Ep. 5, 62. Heinf. tamen et Burm. probant Daumii correctionem, pro *barbara* reponentis, *marmore*, i. in marmore mortarii, in mortario marmoreo. *Mitem* Lenzius interpretatur, quae iam diu defiit fructus ferre. Ea vero notio quo iure voc. *mitis* inferatur, non video. Num Ouid. *putris* fcripfit? Rode omifit in verfione.

281 *Induit* eleganter. Virg. G. I, 86. *nux fe induet in florem*, et IV, 142. *pomis fe arbos induerat.* — *grauidis*, plenis fuccorum et tumidis. Etiam *grauefcere foetu* et *parturire* drr. fruges.

284 *Vernat* exquifite, virefcit, floribus et graminibus veftitur, vt folet fieri tempore verno. Trift. III, 12, 8. *aues vernantes*, lafciuientes tempore verno. Propert. IV, 5, 57. *vernans* iuuenis *fanguis*.

288 *Ore*, accipere fuccos vix poterat, iugulo reclufo. *Rapuere*, illico traxere. In carmine Νόστοι Medea Iafonem facit κόρον ἡβώοντα, Γῆρας ἀποξύσασα. *Pulfa fugit* e copia poëtica, vt paullo ante *combibit acceptos*. *fitus*, turpis corporis fenio confecti habitus, etiam Aen. VII, 440. vbi tamen omnino mala fenectutis. *fupplentur*, vt IV, 140. Sed iam ante dixerat venas repletas nouo fanguine. Nefcio igitur, an non praeftet antiqua lectio, quae plurimorum auctoritate nititur, *cauae fupplen-*

Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque, situsque;
Adiectoque cauae supplentur sanguine venae;
Membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.
 Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: et admonitus iuuenes nutricibus annos
Posse suis reddi; petit hoc Aeetida munus.
 Neue doli cessent; odium cum coniuge falsum

Liberi nutrices.

291 Gronouian. *Aduectoque*, quod non inelegans videtur Burm. 293 *hunc* cum Planude dedit Nauger. atque ita et primus Basil. caeteri *nunc*. Post hunc vs. plures habent illum: *Dissimilemque animum subiit aetate relicta*, quem iam improbauit Constant. Fan. Huc translatus videtur e vs. 170. 296 Vulg. *a Colchide*. Sed Heins. dedit *Aeetida* ductu Mss. in quibus *Aethide* aut *a Thetide*. Verbis enim rogandi interdum geminus Accusatiuus additur. Praeterea Heins. coni. *hos*, scil. annos.

tur corpore rugae; namque *corpus* saepe de carne et pinguedine dr. Supra I, 408. Claudian. II. Eutrop. 380. *abundans corporis*. Quod autem Burm. putat, cauitatem melius conuenire venis, quam rugis, id nihili est; quis enim dubitet, etiam *rugas* dicere *cauas*? *Luxuriare* eleganter de succulentis et vegetis membris. Virg. G. III, 81. *luxuriat toris pectus*. *hunc*, talem, tam robustum.

FAB. III, 294 — 296. Liberi nutricibus iuuentus redditur. Tractauit fabulam Aeschyl. in Bacchi nutricibus. cf. Hygin. fab. 182. Eae relatae posthac inter sidera Hyades appellatae sunt. — *Monstrum*, transformatio, vt II, 367. *miraculum*, omnis res mira. III, 673. *in quae miracula verteris?* De *nutricibus* Bacchi v. III, 314.

FAB. IV, 297 — 349. *Pelias*, rex Iolci, Iasonis patruus, cuius iussu Iason ad vellus aureum apportandum profectus erat. Filias eius Medea impulit, vt patrem necarent, cum promisisset, se ei iuuentutem redditurам, *arieteque in agnum mutato* fidem promissis fecisset. Cum varietate aliqua et haec tradita sunt. Alios enim auctores Diodor. Sic. IV, 50 -- 52. et Hygin. 24. secuti sunt, alios Pausan. VIII, 11. et Apollod. I, 9, 27. Exstabant olim et Euripidis Peliades.

297 E caeteris auctoribus apparet, simultatem intercessisse Iasoni cum Pelia, sed res varie traditur. *cessent*, absint. *odium — confugit*. Apollod. hoc vnum habet, εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Πελίου παρελθοῦσα. Simile tamen aliquid habet Pausan. τῷ λόγῳ ἀπεχθανομένη τῷ Ἰάσονι. Ap. Hygin. se simulat Dianae sacerdotem. *grauis senecta*, v. 163. *fessus senilibus annis*. *Natarum* nomina, quae, monen-

Pelias

Phaſias adſimulat: Peliaeque ad limina ſupplex
Confugit: atque illam (quoniam grauis ipſe ſenecta)
Excipiunt natae. Quas tempore callida paruo
Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Aeſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Pelia ſubiecta creatis,
Arte ſuum parili reuireſcere poſſe parentem.
Iamque petunt: pretiumque iubent ſine fine paciſci.
Illa breui ſpatio ſilet; et dubitare videtur:
Suſpenditque animos ficta grauitate rogantes.
Mox vbi pollicita eſt, Quo ſit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui veſtras maximus aeuo eſt
Dux gregis inter oues, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effoetus laniger annis

299 Lovan. *ſenectae*, quod non diſplicebat Heinſ. 301 *cepit.* Argentin. *duxit*, quod Burm. verum videtur. 304 Gronovii *ſublata*; vnde Heinſ. *ſubnata*. 305 Multi ex vetuſtioribus *iuueneſcere*, quod arridet Heinſio. 306 Hunc vſ. ſpurium Heinſ. iudicat. Burm. *idque* ex vno Heinſ. in *iamque* mutauit, vt impatientia declaretur; *iam* enim ſaepe i. q. ſtatim.

te Pauſan. non tradita erant a poëtis antiquis, varie exhibentur. V. Heyn. ad Apollod. *imago*, vt *imago genitoris falſi* I, 754. die Vorſpiegelung. Pro *cepit* Burm. mallet *duxit*, quia *ducere* eſt blanditiis ſenſim ſuum facere, vt VIII, 122. Sed nunc additur *paruo tempore*. Et *capere* etiam decipere notat. Heroid. 21, 104. *Viſaque ſimplicitas eſt mea poſſe capi.*

302 Noſter id agit, vt Medeae *calliditatem*, de qua caeteri ſilent, oſtendat. *Merita* in Iaſonem iactabat, vt doceret, quam ingratus ille eſſet. *hac in parte*, meritorum. *ſubiecta*, propoſita. Lactant. Epil. 30, 7. *omni ſtudio ſubiacet finis.* *Reuireſcere*, vt Silius XV, 134. *Pars credunt toruos patrui reuireſcere vultus.* Etenim *viriditas*, χλωρὸν, de vigore iuuenili et virili. Vſ. ſeq. Heinſ. ſine cauſſa ſpurium iudicabat: non male enim cupiditatem Peliadum exprimit. — *pretium*, mercedem. *ſine fine*, infinitam, maximam, ἀπειρέσιον. Aen. I, 279. *Imperium ſine fine dedi.*

308 *Suſpendit animos*, virgines dubias inter ſpem et metum relinquit. *grauitas* opp. vultui fallaci. *Quo ſit fiducia maior.* Apollod. τοῦ πιστεῦσαι χάριν. Arietis mutationem et caeteri memorant. Breuiſſime Apollod. κριὸν μελίσασα καὶ καθεψήσασα ἐποίησεν ἄρνα. Id Noſter bene exornauit.

312 *Effoetus*, cuius vis procreandi exhauſta, nunc omnino ſenex. *Innumeris* hyper-

Attrahitur, flexo circum caua tempora cornu.
Cuius vt Haemonio marcentia guttura cultro
Fodit, et exiguo maculauit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica succos
Mergit in aere cauo. Minuuntur corporis artus;
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora; balatum mirantibus, exsilit agnus;
Lasciuitque fuga, lactantiaque vbera quaerit.
Obstupuere satae Pelia; promissaque postquam
Exhibuere fidem; tum vero impensius instant.
Ter iuga Phoebus equis, in Ibero gurgite mersis,
Demserat; et quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeetias igni
Imponit purum laticem, et sine viribus herbas.
Iamque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem dederant cantus, magicaeque potentia linguae.

321 *fuga.* Heins. malit *fugax.* 324 *gurgite.* Vulgo *flumine,* quod et ipsum defendi posse, e Tibul. II, 6, 2. III, 4, 18. Heins. docet.

bolice, multis. *attrahitur,* quippe tardus senectute. *caua* omnino drr. tempora hominum et bestiarum. *marcentia* opp. viridibus, vegetis. *Fodere guttura,* vt Amorr. III, 5, 24. *fodere pectora,* vbi v. Burm. *Maculare,* vt *foedare,* sollemne de sanguine profuso. *exiguo,* quia effoeti non abundant sanguine. *Membra simul* etc. Pausan. τὰ κρέα ἐμοῦ φάρμακος ἐν λέβητι ἥψησεν. *annos.* Debebat dicere, et reliqua senectutis signa, sed ingeniose loqui voluit. *tener,* qualis est agni teneri.

320 *Exsilit.* Bene. Etiam Hygin. *vnde agnus pulcherrimus prosiluisse visus est.* Sed apud Pausan. extrahitur. *Lasciuire,* laetos et petulantes motus indicat. Lactant. Opif. 14, 6. *lasciuiora animalia.* Similiter *luxuriare* Aen. XI, 497. *fuga,* cursus. *promissaque* etc. experimento illo promissis fides facta est.

324 *Ibero gurgite,* oceano occidentali trans Iberiam s. Hispaniam. Modo non vulgari triduum exornauit. Hic quoque omnia ex legibus magicis fiunt, *ter, noctu, micantia sidera. radiantia* v. ad II, 4.

326 De *rapido igne* v. ad II, 123. *resoluto corpore.* v. ad vs. 185. *habebat,* oppressum tenebat. *cantus* et *lingua* eodem redeunt, vt vs. 203. *verba* et *carmen.*

Tuque triceps Hecate, quae coeptis conſcia noſtris,
Adiutrixque venis, cantusque artesque magarum,
Quaeque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis;
Auraeque et venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dîque omnes nemorum, Dîque omnes noctis adeſte:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere ſuos; concuſſaque ſiſto,
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque, vocoque:
Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
Viuaque ſaxa, ſua conuulſaque robora terra,
Et ſiluas moueo; iubeoque tremiſcere montes;
Et mugire ſolum, manesque exire ſepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamuis Temeſaea labores

199 *mirantibus*. Sine cauſſa Francius malebat, *arentibus*. 203 *verbis*. Duo, *herbis*. Sed v. vſ. 330. 207 *Temeſaea* primus o

magici Dii drr. Tibul. I, 2, 62. *Luna* et *Hecate* eadem Dea; ſed alias vires huius numinis declarabat Hecates nomen, alias Lunae. Hinc et *Hecate* atque *Diana* ſic iunguntur a Virg. et Horat. *cantusque artesque*. hinc incantatrix apud Sophocl. Trach. 1009. ἀοιδὸς καὶ χειροτέχνης. *pollentibus*. vid. IV, 49. et not. ad I, 521. Vt *cantus* et *artes*, ſic mox *montes*, qui, vt *amnium* ripae, herbas ſuppeditabant, 224—31. inuocat.

199 Eadem ap. Horat. Ep. V, 45 ſ. Aen. IV, 487. Inprimis Noſter Tibul. ſecutus eſt: *Hanc* (ſagam) *ego de coelo ducentem ſidera vidi. Fluminis haec rapidi carmine vertit iter. Haec cantu finditque ſolum, Manesque ſepulcris Elicit, et tepido deuocat oſſa rogo. Cum libet, haec triſti depellit nubila coelo* etc. Cf. Propert. IV, 5, 11 ſqq. *concuſſa*, commota, vt

VI, 691. Cf. Heroid. VI, 83.

203 *rumpo*, diſrumpo. Amor. II, 1, 25. *Carmine diſſiliunt, abruptis faucibus, angues*. Virg. Ecl. VIII, 71. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis*, vbi v. Heyn. Geſner. *rumpere* in his loc. explicabat, a nocendo cohibere; quod ſane magi facere ſolent etiam hodie in Aegypto, vt memini me legere in Nordii Itinerario. Atque ita Silius III, 301. *Ad quorum cantus ſerpens oblita veneni, Ad quorum tactum mites iacuere ceraſtae*. Qui id faciunt, eos Graeci ἀσπιδοθήρας et ὀφιοδιώκτας appellabant.

204 *Viua*, illo ipſo loco nata, nec vmquam loco mota manibus hominum. Sic et *ſua terra*, in qua *robora*, quercus, nata. *Manes* excitabant, vt reſponſa darent. Horat. Sat. d. l. et Epod. XVII.

207 v. ad IV, 332. *traho*. Etiam *deducere* et *deripere* vſi-

Aera tuos minuant. Currus quoque carmine noſtro
Pallet aui; pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis; et vnco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis;
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis; et aurum,
Vindice decepto, Graias miſiſtis in vrbes.
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renouata ſenectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra;
Nec fruſtra volucrum tractus ceruice draconum
Currus adeſt. Aderat demiſſus ab aethere currus.
  Quo ſimul adſcendit, frenataque colla draconum
Permulſit, manibusque leues agitauit habenas;

Mſſ. produxit Conſtant. Fanenſ. Vulg. *temerata.* 212 *fera.* Quidam *noua*, quod non plane ſpernendum. *Nouum* enim paſſim, quod in ſuo genere ſingulare, inauditum.

tatum. *Temeſa* vrbs Bruttiorum, iam Homeri temporibus aeris fodinis clara. Homer. Od. α, 184. Strabo VI. p. 393. *Temeſaea aera* etiam Faſt. V, 441. Stat. Silu. I, 47. Sed Schirach. ſtat pro vulgata lect. *temerata*, quam ſane Mſſ. omnes agnoſcunt, monetque, *temerari* dici *aera*, cum pulſentur, ne incantationes audiantur a Luna. *Temerare* enim eſſe omnino violare, polluere. Bene, ſed num ideo etiam pulſare? *Auus* Medeae erat Sol.

210 *hebetare flammas*, frangere vim flammarum, paullo audacius. *ſerpentigenae.* Supra III, 531. Thebani *anguigenae* et Faſt. III, 865. eorum vrbs *draconigena*, quae tria vocabb. ab Ouidio ſignata videntur. *rudem ſomni*, expertem ſomni, peruigilem. De ſyntaxi vid. Heinſ. — *micantia ſidera* res ominoſa. Currus *ſerpentibus* tractus et V, 642. VIII, 795. Medeae currum auus mittit ap. Eurip. Med. 1321. et infra 398. *Serpentium* vſus in magicis.

221 Medeae iter. *Permulſit.* Dracones enim, quibus Dii hominesque vehuntur, placidi deſcribuntur a poëtis. Barth. ad Claudian. Rapt. I, 13. *Theſſalia* ferax herbarum venenatarum et abundans magis. Tibul. II, 4, 56. Et in ea terra nunc erat Medea. *Creteis* Heinſ. explicat, cretoſis, et addit, Theſſaliam cretae fuiſſe feraciſſimam. Mira tamen certi cuiusdam loci deſcriptio. Mſſ. omnes praeter vnum, vnde Heinſ. habet *creteis*, legunt *cretis*, quod interpretabantur vel ſecretis, vel viſis, vel diſcretis. Recepi Burm. coniect. *Oetaeis*; nam in Cod. Rotten-

Sublimis rapitur: ſublataque Theſſala Tempe
Deſpicit, et Oetaeis regionibus adplicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quasque altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, et Pindo maior Olympus,
Perſpicit: et placitâ partim radice reuellit,
Partim ſuccidit curuamine falcis aënae.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: nec eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneae, nec non Spercheïdes vndae
Contribuêre aliquid, iuncoſaque litora Boebes.
Carpit et Euboïca viuax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et iam nona dies curru, pennisque draconum,

222 *ſublataque* Burm. ex vno Gronov. dedit, vt vſ. 355. *ſublata in aëra.* Caeteri tamen Mſſ. *ſubiectaque*, quod Burm. poſthabebat tamquam ſuperfluum, cum *deſpicere* iam ſignificet ex alto deſpectare ſubiecta loca. Sed hoc eſt nihili. VIII, 573. *Aequora proſpiciens oculis ſubiecta.* Infra 779. *collis ſubiectis imminet arnis.* 231 *Boebes* correxit Regius, cum *Phoebes* legeretur.

dorph. adſcripta erat gloſſa, *Iſti montes circumdant Theſſaliam.* Lenzius ſuadet, *Crethei regionibus*, i. Theſſaliae, quia *Cretheus* pater Aeſonis. Ita vero ineptit poëta, deſpicit Theſſaliam et verſus Theſſaliam flectit currum. Neque verb. *applicat* niſi montibus conuenit, quos illa iam petit. Sumtum autem a nautis. III, 598

226 Nec *radices* ſpernebantur a magis. vſ. 264. Horat. Epod. 5, 68. *falcem aëneam* iisdem tribuit etiam Virg. Aen. IV, 513. eamque a Sophocle habere videbatur Macrob. V, 19. Etiam vaſis et armis *aëneis* vtebantur in rebus magicis. Mox vſ. 247. *Aënea carcheſia.*

231 *Boebe* oppidum et lacus inter Sepiadem et Penei oſtia. Homer. Il. β, 711. v. Iſ. Voſſius ad Melam II, 3, 82. *Anthedon*, vrbs in litore Boeotiae e regione Euboeae. *viuax* Regius interpret. quod vitam dat et conſeruat. Sic I, 419. Ex mytho antiquo naſcebantur herbae, quibus vita conſeruari immortalitasque dari credebatur. Illud igitur gramen non venenatum quidem erat, at *viuax*, iuuentuti reſtituendae aptum. Poſſis et ſic accipere, quod non facile marceſcit, vt IV Faſt. 394. quo eodem ſenſu Geſner. Claudian. 10, 158. *immortales* Glauci *herbas* capit. Lenzio videtur eſſe i. q. viuum, recens. *nondum vulgatum*, in vulgus notum, *mut. corp.* additum, vt II, 219. VI, 418. Graminis huius et *Glauci* fabulam ipſe narrat XIII, 925 ſqq.

234 *pennis.* V. ad vſ. 350. *tacti*, *niſi odore.* Ingenioſe

Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros;
Cum rediit: nec erant tacti, nisi odore, dracones;
Et tamen annosae pellem posuere senectae.
Constitit adueniens citra limenque, foresque;
Et tantum coelo tegitur; refugitque viriles
Contactus; statuitque aras e cespite binas,
Dexteriore Hecates, at laeua parte Iuuentae.
Quas vbi verbenis, siluaque incinxit agresti;
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Coniicit; et patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super inuergens liquidi carchesia Bacchi,
Aeneaque inuergens tepidi carchesia lactis;
Verba simul fundit, terrenaque numina poscit;
Vmbrarumque rogat rapta cum coniuge Regem,
Ne properent artus anima fraudare seniles.

236 *tacti* maiorem vim veneni declarat, quam *pasti*, quod e tribus Mss. Heins. placet. 242 *siluaque*. Vnus Strozzae *vluaque*. Inde Heins. etiam *agresti* in *palustri* vel *aquestri* mutandum censebat. 243 Mss. fere omnes *eiecta*, qualis varietas et X, 136. Sed *egerere* aut *regerere* solet de humo dici. 248 *poscit*. Heins. coni. *pascit*.

hoc finxit, vt vim maximam medicaminum declararet. Et posita certis temporibus pelle videntur serpentes quasi iuuenescere. A. A. III, 77. *Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas*.

238 Sacra Medeae. *citra*, ante, vt X, 84. de tempore. *viriles cont*. Aderat enim Iason cum ministris.

242 *silua agr*. frondes e silva agr. Eiusmodi sertis coronari in sacris magicis arae solebant. Virg. Ecl. 8, 64. vbi et de *verbena*, Aen. IV, 506. *Scrobibus* pro *aris* vtebantur magae. Fouea in eam rem facta graec. βόθρος, λάκκος. Homer. Od. λ, 25 sqq. Orph. Arg. 948. Apud Horat. I Sat. 8, 26. Canidia vnguibus effodit scrobem. Ibidem *pulla agna* offertur, vt h. l. *vellus atrum*; magicis enim legibus atrae victimae constitutae erant. *Culter* cum adigitur, pr. dr. *coniici*, vt mox vs. 338. XIII, 476. XV, 735. *Carchesium*, poculi genus oblongum et ansatum, quo vtebantur in libationibus. Athen. XI. p. 474. Macrob. Sat. VII, 20. *Inuergere* pro vulgari infundere. *Verba fundit*. De precibus inter sacra adhibitis idem verbum ponitur, quod de sacris ipsis. V. ad IX, 159.

248 *terrena* pro infernis, subterraneis, passim apud Nostrum. *poscit*, ciet, euocat. *fraudare*, priuare. Rogat, ne id faciant interea, dum artes suas exerceat.

Quos vbi placauit precibusque, et murmure longo;
Aeſonis effoetum proferri corpus ad aras
Iuſſit: et in plenos reſolutum carmine ſomnos,
Exanimi ſimilem, ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Aeſoniden, procul hinc iubet ire miniſtros;
Et monet arcanis oculos remouere profanos.
Diffugiunt iuſſi. Sparſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasque faces in foſſa ſanguinis atra
Tinguit; et intinctas geminis accendit in aris.
Terque ſenem flamma, ter aqua, ter ſulfure luſtrat.
  Interea validum poſito medicamen aëno
Feruet, et exſultat, ſpumisque tumentibus albet.
Illic Haemonia radices valle reſectas,
Seminaque, floresque, et ſuccos incoquit acres.
Adiicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lauit, arenas.
Addit et exceptas Luna pernocte pruinas,
Et ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas;

251 ***murmure.*** Quatuor, ***carmine.*** 259 Multi, ***atri.*** 264 ***valle.*** Vnus *falce*, vt infra vſ. 314. *Haemonio cultro.* 268 ***pernocte*** pro vulg. ***de nocte*** adſcriptum Zulichemii Cod. vnde recepit Heinſ. 269 ***infames.*** Burm. lect. Cod. Leid. ***informes***, i. foedas, implumes, elegantiorem iudicat.

251 ***murmur***, carmen magarum. Nempe magae feralia ſua carmina immurmurabant. XIV, 58. *Ter nouies carmen magico demurmurat ore.* Sic et *ſtridor*, de quo Broeckh. ad Tibul. I, 2, 47. et *fremor verborum* Arnob. adv. Gent. I p. 32. *proferri*, quia iam *reſolutus* (v. ad vſ. 186.); alioquin *produci* dixiſſet, quod habent nonnulli Mſſ. *plenos*, graues. *in herbis*, quas locus ille ferebat. *profani*, expertes artis magicae, non initiati ſacris illis.

259 *Atra.* Ad foſſam retulit, quod erat ad ſanguinem referendum. Et vulgo, *atri* ſcribitur. *Luſtrat*, circumit ſenem circumferens flammam etc. qui mos ſollemnis in expiationibus. Inde Graecis περιαγνίζειν.

262 In carmine Νόστοι multa Φάρμακα coquit ἐπὶ χρυσείοισι λέβησιν. *poſito aeno*, in aëno igni appoſito. *exſultat.* V. ad VI, 645. *Succos miſcere* aut *coquere* ſollemne et ipſum de veneficis. Tibul. III, 5, 9. *Lapidum* quorundam vſus et in medicina. Plin. H. N. 36, 19. *mare Oceani*, vt II, 872. *aequora ponti.*

269 *ſtrix*, auis nocte volans.

Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Viuacisque iecur cerui; quibus insuper addit
Ora caputque nouem cornicis secula passae.
His et mille aliis postquam sine nomine rebus

eunisque insidians: (Fast. VI, 139.) et vel hoc nomine *infamis*, sed et ideo, quod eius alae, oua et viscera adhibebantur in arte magica. Horat. Epod. V, 20. Propert. III, 4, 29. Senec. Med. 735. Itaque striges vulgo habebantur pro veneficis in tales aues mutatis, erantque in exsecrationibus et imprecationibus. Plin. XI, 39.

271 *Ambigui*, faciem vsque mutantis, vt II, 9. Putabat superstitio veterum, nonnullos vicissim nunc homines esse, nunc in luporum formam transire. V. Broeckh. ad Propert. IV, 5, 14. Mallet quidem Burm. *ambiguum* ex vno Ms. ne *lupi* oneretur duobus epithetis; sed et vs. seq. duo epitheta sunt, *squamea tenuis*. Duo autem epitheta saepe leguntur. XV, 229. *inanes fluidos pendere lacertos.* Tibul. III, 5, 22. *dura tertia regna*, vbi v. Heyn. Glareanus *tenuis* ad *chelydri* refert, et rem sic expedit: non cuiuslibet *Cinyphii chelydri*, sed *tenuis*. *profecta*, exta. v. Cellar. ad Lactant. Inst. IV, 27, 4. *chelydros* s. *hydrus* e genere serpentium, foetore intolerabili est. Nicand. Theriac. 411 sqq. *Cinyps*, Libyae fluuius, in sinum Syrticum se exonerans.

273 v. ad III, 198. *Pati seculum*, transigere viuendo. *Seculum* autem aetas hominum, vt saepe. Ap. Hesiod. cornix viuit ἐννέα γενεὰς ἀνδρῶν. Ita Nestor *triseclisenex*. *Viuacibus* autem istis feris vita longa transfertur in Aesonem.

275 *sine nomine*, ignobiles, quarum nomen commemorare nil attinet. Aen. IX, 343. *sine nomine plebem.* Mss. omnes, *mortali.* Sed cum in vno glossa addita esset: *id est: in mortario*, Heins. dedit, *mortari*, quod et Barth. Aduers. XXXI, 3. coniecerat, et approbat Burm. Verum *mortare* ne verbum quidem latinum est, quod ipse Heins. fatetur; Latini enim dicunt, *mortarium.* Lenzius igitur coniungit *mortari*, mortarii, *munus*, vt sit poëtica circumlocutio ipsius mortarii. Non placet. Quis enim putet, Medeam, illa medicamina iam in aëno cocta, nunc in mortarium intulisse, ibique instruxisse? Nec porro seqq. hoc patiuntur, vbi ramo omnia confundit; et mox *aenum* rursus diserte commemoratur, vt bene notauit Schirach. Denique vulg. lect. sensum habet non incommodum. *propositum munus*, medicamen illud, quod parabat Aesoni, qui nunc *mortalis* dr. sine, vt Schirach. putabat, quia senex iam

Propositum instruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo iampridem mitis oliuae
Omnia confundit, summisque immiscuit ima.
Ecce vetus calido versatus stipes aëno
Fit viridis primo; nec longo tempore frondem
Induit; et subito grauidis oneratur oliuis.
At quacumque cauo spumas eiecit aëno
Ignis et in terram guttae cecidere calentes;
Vernat humus: floresque, et mollia pabula surgunt.
Quod simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis iugulum: veteremque exire cruorem
Passa, replet succis. Quos postquam combibit Aeson,
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba, comaeque

278 Genev. *remiscuit*, quod placet Burm. vt Horat. A. P. 151. *veris falsa remiscet*. 281 *Induit*. Basil. *inuenit*, quod non damnat Burm. quia *inuenire* saepe de iis, quae subito et praeter exspectationem eueniunt.

decrepitus et morti proximus erat, siue, quod ego malim, quia nihilominus *mortalis* manebat, etsi ei istis medicamentis iuuentus redderetur. Eam autem medicinam seni faciebat mulier *barbara;* quod inuidiose additum puto. Itaque nec h. v. tentari debebat. *Barbara Medea* etiam Horat. Ep. 5, 62. Heins. tamen et Burm. probant Daumii correctionem, pro *barbara* reponentis, *marmore*, i. in marmore mortarii, in mortario marmoreo. *Mitem* Lenzius interpretatur, quae iam diu desiit fructus ferre. Ea vero notio quo iure voc. *mitis* inferatur, non video. Num Ouid. *putris* scripsit? Rode omisit in versione.

281 *Induit* eleganter. Virg. G. I, 86. *nux se induet in florem*, et IV, 142. *pomis se arbos induerat*. — *grauidis*, plenis succorum et tumidis. Etiam *grauescere foetu* et *parturire* drr. fruges.

284 *Vernat* exquisite, virescit, floribus et graminibus vestitur, vt solet fieri tempore verno. Trist. III, 12, 8. *aues vernantes*, lasciuientes tempore verno. Propert. IV, 5, 57. *vernans* iuuenis *sanguis*.

288 *Ore*, accipere succos vix poterat, iugulo recluso. *Rapuere*, illico traxere. In carmine Νόστοι Medea Iasonem facit κόρον ἡβώοντα, Γῆρας ἀποξύσασα. *Pulsa fugit* e copia poëtica, vt paullo ante *combibit acceptos*. *situs*, turpis corporis senio confecti habitus, etiam Aen. VII, 440. vbi tamen omnino mala senectutis. *supplentur*, vt IV, 140. Sed iam ante dixerat venas repletas nouo sanguine. Nescio igitur, an non praestet antiqua lectio, quae plurimorum auctoritate nititur, *cauae supplen-*

Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque, situsque;
Adiectoque cauae supplentur sanguine venae;
Membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.
 Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: et admonitus iuuenes nutricibus annos — *Liberi nutrices.*
Posse suis reddi; petit hoc Aeetida munus.
 Neue doli cessent; odium cum coniuge falsum

291 Gronovian. *Aduectoque*, quod non inelegans videtur Burm. 293 *hunc* cum Planude dedit Nauger. atque ita et primus Basil. caeteri *nunc*. Post hunc vs. plures habent illum: *Dissimilemque animum subiit aetate relicta*, quem iam improbauit Constant. Fan. Huc translatus videtur e vs. 170. 296 Vulg. *a Colchide*. Sed Heins. dedit *Aeetida* ductu Mss. in quibus *Aethide* aut *a Thetide*. Verbis enim rogandi interdum geminus Accusatiuus additur. Praeterea Heins. coni. *hos*, scil. annos.

tur corpore rugae; namque *corpus* saepe de carne et pinguedine dr. Supra I, 408. Claudian. II. Eutrop. 380. *abundans corporis*. Quod autem Burm. putat, cauitatem melius conuenire venis, quam rugis, id nihili est; quis enim dubitet, etiam *rugas* dicere *cauas*? *Luxuriare* eleganter de succulentis et vegetis membris. Virg. G. III, 81. *luxuriat toris pectus*. *hunc*, talem, tam robustum.

FAB. III, 294 — 296. Liberi nutricibus iuuentus redditur. Tractauit fabulam Aeschyl. in Bacchi nutricibus. cf. Hygin. fab. 182. Eae relatae posthac inter sidera Hyades appellatae sunt. — *Monstrum*, transformatio, vt II, 367. *miraculum*, omnis res mira. III, 673. *in quae miracula verteris?* De *nutricibus* Bacchi v. III, 314.

FAB. IV, 297 — 349. *Pelias*, rex Iolci, Iasonis patruus, cuius iussu Iason ad vellus aureum apportandum profectus erat. Filias eius Medea impulit, vt patrem necarent, cum promisisset, se ei iuuentutem reddituram, *arieteque in agnum mutato* fidem promissis fecisset. Cum varietate aliqua et haec tradita sunt. Alios enim auctores Diodor. Sic. IV, 50 -- 52. et Hygin. 24. secuti sunt, alios Pausan. VIII, 11. et Apollod. I, 9, 27. Exstabant olim et Euripidis Peliades.

297 E caeteris auctoribus apparet, simultatem intercessisse Iasoni cum Pelia, sed res varie traditur. *cessent*, absint. *odium* — *confugit*. Apollod. hoc vnum habet, εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Πελίου παρελθοῦσα. Simile tamen aliquid habet Pausan. τῷ λόγῳ ἀπεχθανομένη τῷ Ἰάσονι. Ap. Hygin. se simulat Dianae sacerdotem. *grauis senecta*, vs. 163. *fessus senilibus annis* *Natarum* nomina, quae, monen-

Pelias

Phasias adsimulat: Peliaeque ad limina supplex
Confugit: atque illam (quoniam grauis ipse senecta)
Excipiunt natae. Quas tempore callida paruo
Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Aesonis esse situs; atque hac in parte moratur;
Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
Arte suum parili reuirescere posse parentem.
Iamque petunt: pretiumque iubent sine fine pacisci.
Illa breui spatio silet; et dubitare videtur:
Suspenditque animos ficta grauitate rogantes.
Mox vbi pollicita est, Quo sit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui vestras maximus aeuo est
Dux gregis inter oues, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effoetus laniger annis

299 Lovan. *senectae*, quod non displicebat Heins. 301 *cepit.* Argentin. *duxit*, quod Burm. verum videtur. 304 Gronovii *sublata*; vnde Heins. *subnata*. 305 Multi ex vetustioribus *iuuenescere*, quod arridet Heinsio. 306 Hunc vs. spurium Heins. iudicat. Burm. *idque* ex vno Heins. in *iamque* mutauit, vt impatientia declaretur; *iam* enim saepe i. q. statim.

te Pausan. non tradita erant a poëtis antiquis, varie exhibentur. V. Heyn. ad Apollod. *imago*, vt *imago genitoris falsi* I, 754. die Vorspiegelung. Pro *cepit* Burm. mallet *duxit*, quia *ducere* est blanditiis sensim suum facere, vt VIII, 122. Sed nunc additur *paruo tempore.* Et *capere* etiam decipere notat. Heroid. 21, 104. *Visaque simplicitas est mea posse capi.*

302 Noster id agit, vt Medeae *calliditatem*, de qua caeteri silent, ostendat. *Merita* in Iasonem iactabat, vt doceret, quam ingratus ille esset. *hac in parte*, meritorum. *subiecta*, proposita. Lactant. Epil. 30,7. *omni studio subiacet finis.* *Reuirescere*, vt Silius XV, 134. *Pars credunt toruos patrui revirescere vultus.* Etenim *viriditas*, χλωρὸν, de vigore iuuenili et virili. Vs. seq. Heins. sine caussa spurium iudicabat: non male enim cupiditatem Peliadum exprimit. — *pretium*, mercedem. *sine fine*, infinitam, maximam, ἀπερείσιον. Aen. I, 279. *Imperium sine fine dedi.*

308 *Suspendit animos*, virgines dubias inter spem et metum relinquit. *grauitas* opp. vultui fallaci. *Quo sit fiducia maior.* Apollod. τοῦ πιστεῦσαι χάριν. Arietis mutationem et caeteri memorant. Breuissime Apollod. κριὸν μελίσασα καὶ καθεψήσασα ἐποίησεν ἄρνα. Id Noster bene exornauit.

312 *Effoetus*, cuius vis procreandi exhausta, nunc omnino senex. *Innumeris* hyper-

Attrahitur, flexo circum caua tempora cornu.
Cuius vt Haemonio marcentia guttura cultro
Fodit, et exiguo maculauit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validosque venefica ſuccos
Mergit in aere cauo. Minuuntur corporis artus;
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora; balatum mirantibus, exſilit agnus;
Laſciuitque fuga, lactantiaque vbera quaerit.
Obſtupuere ſatae Pelia; promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem; tum vero impenſius inſtant.
Ter iuga Phoebus equis, in Ibero gurgite merſis,
Demſerat; et quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeetias igni
Imponit purum laticem, et ſine viribus herbas.
Iamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicaeque potentia linguae.

321 *fuga.* Heinſ. malit *fugax.* 324 *gurgite.* Vulgo *flumine*, quod et ipſum defendi poſſe, e Tibul. II, 6, 2. III, 4, 18. Heinſ. docet.

bolice, multis. *attrahitur*, quippe tardus ſenectute. *caua* omnino drr. tempora hominum et beſtiarum. *marcentia* opp. viridibus, vegetis. *Fodere guttura*, vt Amorr. III, 5, 24. *fodere pectora*, vbi v. Burm. *Maculare*, vt *foedare*, ſollemne de ſanguine profuſo. *exiguo*, quia effoeti non abundant ſanguine. *Membra ſimul* etc. Pauſan. τὰ κρέα ὁμοῦ φαρμάκοις ἐν λέβητι ἥψησεν. *annos.* Debebat dicere, et reliqua ſenectutis ſigna, ſed ingenioſe loqui voluit. *tener*, qualis eſt agni teneri.

320 *Exſilit.* Bene. Etiam Hygin. *vnde agnus pulcherrimus proſiluiſſe viſus eſt.* Sed apud Pauſan. extrahitur. *Laſciuire*, laetos et petulantes motus indicat. Lactant. Opiſ. 14, 6. *laſciuiora animalia.* Similiter *luxuriare* Aen. XI, 497. *fuga*, curſus. *promiſſaque* etc. experimento illo promiſſis fides facta eſt.

324 *Ibero gurgite*, oceano occidentali trans Iberiam ſ. Hiſpaniam. Modo non vulgari triduum exornauit. Hic quoque omnia ex legibus magicis fiunt, *ter*, *noctu*, *micantia ſidera.* *radiantia* v. ad II, 4.

326 De *rapido igne* v. ad II, 123. *reſoluto corpore.* v. ad vſ. 185. *habebat*, oppreſſum tenebat. *cantus* et *lingua* eodem redeunt, vt vſ. 203. *verba* et *carmen.*

Intrarant iuſſae cum Colchide limina natae:
Ambierantque torum. Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios; veteremque haurite cruorem;
Vt repleam vacuas iuuenili ſanguine venas.
In manibus veſtris vita eſt, aetasque parentis.
Si pietas vlla eſt, nec ſpes agitatis inanes;
Officium praeſtate patri; telisque ſenectam
Exigite; et ſaniem coniecto emittite ferro.
His, vt quaeque pia eſt, hortatibus impia prima eſt:
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. Haud tamen ictus
Vlla ſuos ſpectare poteſt: oculosque reflectunt;
Caecaque dant ſaeuis auerſae vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen adleuat artus;
Semilacerque toro conſurgere tentat; et inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatae? quid vos in fata parentis
Armat? ait. Cecidere illis animique, manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, et calidis laniatum merſit aënis.
Quod niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras,

335 Hunc vſ. ſpurium iudicabat Heinſ.

332 *nunc*, cum manifeſta et probata iam ſit vis medicaminum meorum ex ariete in agnum verſo. Burm. Niſi malis putare. *nunc*, conſpecto patre, abhorrere coepiſſe a vulnere infligendo. *haurite cruorem*. V. ad XIII, 331.

336 *agitatis*, in animo alitis. *Exigite*, expellite. *ſanies*, omnis humor corruptus. Nunc inuidioſe ita vocat ſanguinem ſenis decrepiti, quem paullo ante *veterem cruorem* appellauit.

339 Ludit duplici oxymoro. *caeca*, a quibus ipſae auertunt oculos. *tot glad.* nempe quatuor; tot enim ei erant filiae. *c. verb. gut. abſtulit*, reſoluto gutture abſtulit verba. *laniatum* etc. Pauſan. κατακόψασα ἑψῆσαι. Inde remanſit ne tantillum quidem, quod ſepulturae tradi poſſet. Noſter abrupte finit fabulam.

FAB. V, 350 — 397. *Iaſon* cum *Medea* Iolco exactus *Corinthum* fugit. Ibi cum decem annos vixiſſet, Glaucen ducit, Creontis regis filiam; quo Medea offenſa veneno Glaucen interimit, ſuosque filios trucidat. Eam autem fab. Noſter breuiter tantum attingit. Cf. Apollod. I, 9, 28. vbi illi ab Acaſto et Iolcenſibus expelluntur, et Hygin. fab. 25. 26. quo auctore Iaſon ſponte Acaſto patris regnum tradit. Cf.

Non exemta foret poenae. Fugit alta, ſuperque
Pelion vmbroſum, Philyrëique tecta, ſuperque
Othryn, et euentu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aëra pennis,
Cum grauis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus vndas.
Aeoliam Pitanen a laeua parte relinquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis:
Idaeumque nemus: quo, nati furta, iuuencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cerui,
Quaque pater Corythi parua tumulatus arena:

Medeae fuga.

353 Varie Mſſ. hoc nomen exhibent, *Carambi*, *Cerambri* etc.

Diodor. Sic. IV, 34. Pauſan. II, 3. Tractarat haec Sophocl. in Colchidibus. Reſtat Euripidis Medea.

In itinere deſpicit loca multa, metamorphoſibus nobilia. Sed totus hic loc. valde vexavit Interpretes, quandoquidem fabulae illae ſatis obſcurae ſunt. Neque Medea recta via volat, ſed milui inſtar circinat auras; niſi ad excuſandum poëtam malis dicere, Medeam ex alto tantum procul deſpexiſſe illa loca.

Pennatis. Claudian. 36, 139. Cybebes ſerpentibus tribuit *pinnas*, vbi Geſner. monet, hoc nomen a *pennis* origine et vſu antiquiſſimo forte non differre, ſed Quintiliani aetate Grammaticos diſcrimen facere coepiſſe, *pinnasque* tribuiſſe alis maiorum auium et piſcibus: itaque ſe non ſimpliciter h. l. damnare *pennatos* ſerpentes. *alta*, in aëre, vt alias *ſublimis*.

352 Expreſſit Callimach. h. Del. 118. Πήλιον, ὦ Φιλύρης νυμφήιον. In *Pelio* monte Iupiter concubuerat cum Philyra, vnde natus Chiron. *Cerambi.* Auctore Nicandro ap. Anton. Lib. 22. *Terambus* ad pedem *Othryos* montis a *Nymphis* iratis in ſcarabaeum cornigerum, qui Graecis *cerambyx* dr. mutatus eſt. Ibi ſine dubio, vt h. l. *Cerambus* legendum, quod docet voc. *cerambyx*. Atque etiam h. l. *ſublatus in aëra pennis* poteſt circumlocutio illius ſcarabaei eſſe. *Veteris*; quia Deucalionis tempore vixit. *euentus*, fortuna, h. l. mutatio. X, 600. eſt interitus, XIII, 506. excidium. *Grauis.* Rode, *die ganze Erde.* Equidem interpretor ponderoſam; opp. enim ei, qui pennis tollitur in aëra, leuis pendet in aëre, leuitate ſua effugit periculum. *obruta* — *inobrutus*, vt VIII, 844. *Attenuarat* — *inattenuata.*

358 Intel. Micyllus Leſbium *draconem*, cuius etiam XI, 58. mentio fit. — *Liberi natum*, Thyoneum, Phrygiis paſtoribus iuuencum abegiſſe tradit gloſſa Cod. Menardi.

361 *Pater Corythi* fuit Pa-

Et quos Maera nouo latratu terruit agros.
Eurypylique vrbem, qua Coae cornua matres
Gesserunt, tum cum discederet Herculis agmen:
Phoebeamque Rhodon, et Iälysios Telchinas,
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Iuppiter exosus, fraternis subdidit vndis.
Transit et antiquae Catheïa moenia Ceae,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natae
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

ris. v. Parrhasius ad Claud. Rapt. I, 199. *tumulatus*, sepultus, conditus est. *Macra*. Regius intel. Maeram, Icari canem, quae Icarum, a rusticis Atticis interfectum, latratu suo indicauit, et posthac cum domino suo inter sidera relata est. Hygin. fab. 130. Schol. Germanici ad Canem p. 128. Sed videtur haec Maera potius puella fuisse in canem versa. Sic etiam Lactant. in Argum. Burm. suspicatur, hic de Hecuba agi, propter XIII, 406. *Maerae* autem nomen intrusum esse pro alio, quo Hecuba significaretur; variare enim Mss. *nouo*, inusitato. *terruit*. V. ad XIII, 406.

363 *Euryp. vrb.* Coon. Homer. Il. β, 677. Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν. Fuit hic Eurypylus Herculis filius, qui, capta illa vrbe, ibi regnauit. *Coae* autem mulieres cum formam suam praetulissent Veneri, in vaccas mutatae sunt. Lactant. in Argum.

365 *Phoebeam*, quia Rhodus Soli sacra, cuius radiis numquam carere dicebatur. v. Lambin. ad Horat. I od. 7, 1. *Ialysus*, vna ex tribus antiquissimis Rhodi vrbibus, ab Ialyso, Solis nepote, sic dicta. Strabo XIV. p. 655. *Telchinas* Rhodum incoluisse certum est, quamquam non satis constat, vnde venerint, aut quorsum, Rhodo relicta, migrauerint. v. Meursii Rhod. I, 9. Erant autem et insignes praestigiatores et inuidi calumniatores. Spanhem. ad Callim. h. Del. 31. et Munker. ad Lactant. Argum. *Vitiare*, fascinare. Fascinatio fiebat et oculis. Virg. Ecl. III, 103. *Nescio, quis teneros oculus mihi fascinat agnos.* Quin adeo inuidi oculi solo adspectu credebantur rerum pulchritudinem corrumpere. Horat. I Ep. 14, 37. vbi sic *limare* et *venenare*. Sed *vitiare* hoc sensu etiam ap. Solin. 4. *Foeminae adspectu spicula vitiant.*

368 *Cea* s. *Ceos* Graecis etiam Hydrussa. Plin. IV, 12. Ibi vrbs *Cath.a.* Fabulam, quam Noster attingit, latius tractat Anton. Lib. cap. 1. *antiquae*, antiquis temporibus notae *Alcidamas* illo auctore non *Catheae* habitabat, sed Iulide, in alia Ceae vrbe. Ibidem et nata est Ctesylla, quae Athenis mutata.

Inde lacus Hyries videt, et Cycneïa Tempe,
Quae ſubitus celebrauit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere iuſſus
Vicerat; et, ſpreto toties iratus amore,
Praemia poſcenti taurum ſuprema negarat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: et alto
Deſiluit ſaxo. Cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niueis pendebat in aëra pennis.
At genetrix Hyrie, ſeruati neſcia, flendo
Delicuit; ſtagnumque ſuo de nomine fecit.
Adiacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureae Letoïdos adſpicit arua,
In volucrem verſi cum coniuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt; in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, ſaeuarum more ferarum.
Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis,

375 *iratus.* Duo, *deluſus.* Hinc Burm. coni. *pacto toties deluſus amore.* 382 *Pleuron.* Micyll. cor. *Brauron.*

371 *Tempe*, non Theſſalica illa, ſed Teumeſia ad Teumeſum, montem Boeotiae. In illis locis *Hyrie*, flens *puerum*, filium, in *lacum* conuerſa eſt. Cf. Anton. Lib. cap. 12. *volucres*, vultures mirae magnitudinis, auctore Anton. *pendebat in aëra.* V. ad VIII, 145. *Deliqueſcere* de corpore ſolido, quod diffluit in aquas. Aliter IV, 253.

383 *Combe* Curetum in Aetolia mater, gente *Ophienſis.* Aetoliae pars olim a monte Curio Curetica et Pleuronia dicta; *Pleuron* enim ad montem Curium. v. Palmer. Graec. Antiq. IV, 16. Sed Pleuron minime adiacet Hyries lacui. Burm. ergo credit, poëtam in errorem lapſum, quia noua Pleuron ad montem Aracynthum fuerit ſita; illum vero multos in Boeotia ſtatuiſſe.

384 *Letoidos* pro *Latoïdos* ex graeco Λητοΐδος. Apollini ſacra fuit *Calauria*, poſtea Delphis commutata Neptuno. v. Stanlei. ad Aeſchyl. Eum. 30. *Menephron*, Arcas, cum Bliade *matre*, et cum Cyllene filia concubuit. Hygin. fab. 253.

388 *Cephiſi* filia, nomine Praxithea, nupta fuit Erechtheo, ex qua ille octo liberos ſuſcepit, e quibus vnus intelligendus. *Reſpicit*, quia illa loca iam poſt tergum habebat. Male igitur Heinſ. corrigit, *deſpicit. Eumeli domum.* Micyllus intel. Patras, Achaiae vr-

Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. Híc aeuo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit noua nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit vtrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:

bem, cuius primus rex Eumelus.

391 *Ephyre* antiquum nomen Corinthi, vbi *Pirene* fons. Prisci incolae e fungis orti credebantur.

394 *Medea cum ex Iasone iam filios Mermerum et Feretum procreasset, summaque concordia viuerent, obiiciebatur ei, hominem tam fortem, formosum ac nobilem, vxorem aduenam atque veneficam habere. Huic Creon, Menoecei filius, rex Corinthius, filiam suam minorem Glaucen dedit vxorem. Medea cum vidit, se erga Iasonem bene merentem tanta contumelia esse affectam, coronam ex venenis fecit auream, eamque muneri iussit filios suos nouercae dare. Creusa, munere accepto, cum Iasone et Creonte conflagrauit. Medea vbi regiam ardere vidit, natos suos interfecit et profugit Corintho.* Hygin. fab. 25. Cf. Apollod. d. l. Hoc fundamentum est Eurip. et Senecae fabularum, quae Medeae nomen habent. *Noua nupta* ab aliis Glauce vocatur, ab aliis Creusa, et iam olim dubitabatur, vtrum verius. Schol. Eurip. ad Med. 19. Sed bene notauit Burm. Creusam non esse nomen proprium, sed filiam regis notare. *venenis*, donis venenatis. Horat. Epod. III, 13. *delibutis donis.* Miserat pallam et coronam, πέπλον καὶ στέφος χρυσήλατον. Eurip. 949. Valer. Flac. V, 449. Senec. Med. 570. Illa dona infecerat naphtha, ex multorum quidem opinione, quae inde dicta est Μηδείας φάρμακον. v. Munker. ad Hygin. d. l. Naphthae magna cognatio ignium, qui protinus in eam transiliunt. Plin. II, 105. vbi addit: *Ita ferunt a Medea pellicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne rapta.* Vocat *Colcha* venena, quia Medea Colchis iis vsa.

396 Interfectos filios a Corinthiis, quod dona attulissent, auctor est Pausan. Corinth. p. 118. idemque addit, cum filii innocentes essent inuenti, Corinthios in eo ipso loco, vbi interfecti essent, Pauoris imaginem dedicasse, ad eamque sacra anniuersaria fecisse. Similiter Apollod. et Aelian. V. H. V. 21. In Scholiis Eurip. ad Med. Euripides traditur quinque talentis a Corinthiis corruptus esse, vt in Medeam transferret illam caedem. Rem disquirit Barnesius in Vita Euripid. §. 17. Vid. et Boettigeri

[Vltaque se male mater, Iäsonis effugit arma.]
Hinc, Titaniacis ablata draconibus, intrat *Theseus.*
Palladias arces; quae te, iustissima Phini,
Teque, senex Periplia, pariter vidêre volantes,
Innixamque nouis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Aegeus, facto damnandus in vno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque foedere iungit.
Iamque aderat Theseus, proles ignara parenti;

397 Nec h. vs. pro genuino habet Heins. 403 Iun. et Florent. *foedera*, quod non improbat Burm.

prolusiones de Medea Euripidea.

FAB. VI, 398 — 452. *Medea Athenas fugit*, vbi ab Aegeo excipitur, cuius filium venenis interficere conatur. Excipit eam Aegeus, postquam iurauerat, se eam non eiecturum. Eurip. 709 sqq. Ipsa pollicita erat, se orbitate liberaturam Aegea. Plutarch. Thes. 12. Filio seruato, conuiuium instituitur, quod resonat Thesei laudibus. Cf. Hygin. 26. Diod. Sic IV, 54 s. Pausan. 2, 3. Apollod. I, 9, 28.

Titaniacis, quos a sole acceperat. Apollod. *Periphas*, rex antiquissimus Atticae ante Cecropis tempora. Eum Iupiter in aquilam mutauit, eiusque coniugem, cum separari nollet a marito, in ὄρνιθα σύννομον, i. in iisdem pascuis versantem, vna viuentem, nempe in φήνην, falconem ossifragum. Anton. Lib. 6. Iam quoniam et nunc de duobus sermo est *pariter volantibus*, *Phineus* autem (qui in lectione vulg. occurrit) nullus apud Veteres occurrit, ad quem haec pertineant, admodum credibile est, quod Schrader. ad Anton. coniecit, pro *iustissime Phineu* legendum esse, *iustissima Phini*; nam Φῆνις i. q. Φήνη. Potuit enim mulier nomen auis habere, in quam mutata est, vt Daphne arboris, Arachne araneae etc. Accedit et hoc, quod in Argum. Lactant. vnus Ms. *Phenen* habet. Coniect. igitur illam, probatam et Lenzio, recepi. *Iustissima* illa vr. ob pietatem in coniugem. *Neptem Polypemonis*, Halcyonem, Scironis filiam; quae, quod corpus vulgasset, a patre in mare deiecta in sui nominis auem mutata est. Probus ad Virg. G. I, 399. e Theodoro. *inniti* aut *niti alis* pr. de auibus volantibus.

403 *thalami foedere*, vt *tedae iure* IV, 60.

404 *ignara*, ignota, passiue, vt VIII, 188. v. Gellius N. A. IX, 12. Ignotus erat Theseus patri, quia apud Pittheum auum Troezenis natus et educatus erat, nunc vero, tamquam virgo, veste talari et decenter pexis capillis veniebat. Pausan. Attic. p. 44. Medea igitur facile impulit Aegea, pro-

Qui virtute ſua bimarem pacauerat Iſthmon.
Huius in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneae memorant e dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo caecus hiatu;
Eſt via decliuis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem, radiosque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit: rabida qui concitus ira
Impleuit pariter ternis latratibus auras;
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concreſſe putant, nactasque alimenta feracis
Fecundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quae, quia naſcuntur dura viuacia caute,
Agreſtes aconita vocant. Ea coniugis aſtu
Ipſe parens Aegeus nato porrexit, vt hoſti.

410 *Eſt via declinis.* Heinſ. haec ſic mutanda cenſebat, *In Maryandinis*, vel, *in Peryandinis*, apud quos aconiton naſcebatur. Burm. ſi quid mutandum eſſet, praeferret prius. 413 *abſtraxit* reſtituit Heinſ. quia verb. ſollemne in hac re. Vulg. *attraxit.*

pter ſeditionem omnia metuentem, vt Theſea, tamquam hoſpitem, conuiuio exciperet, et veneno tolleret. Plutarch. d. l.

405 Totam illam viam, quae Troezene Athenas ducebat, latrociniis purgauerat. Pauſan. Corinth. p. 122. *Pacare* ſollemne in hac re. Aen. VI, 805. Hercules *Erymanthi pacauit nemora.* Senec. de Benef. I, 13. *terrarum marisque pacator* Silius II, 483. *Nemeae pacator.* — *bimarem.* V. ad V, 407.

407 *aconiton* omnium venenorum ocyſſimum, de quo Plin. XXVII, 2 et 3. Theophr. hiſt. plant. IX, 16. *Echidneae*, quia Cerberus ex Echidna ortus. Heſiod. Theog. 308. Quint. Smyrn. VI, 261.

409 *Specus eſt*, Acheruſia, in Mariandynorum finibus, ad Heracleam Ponticam, per quem ſpecum iter eſt ad inferos. Plin. VI, 1. Mela I, 19, 54. ibique Schott. Per eum ſpecum Cerberum ab Hercule extractum memorat et Plin. 27, 2. Iam quoniam magna ibi *aconiti* copia, inde fab. de eius origine orta. *caecus*, obſcurus, caliginoſus. *reſtantem*, reſiſtentem, nec loco cedere volentem. Non male Cerberi reluctatio deſcribitur. *obliquantem*, in obliquam partem torquentem. V. ad XII, 486. *nexis* etc. catena ferrea. *ternis latrat.* IV, 450. *virides albentibus*, vt I, 112.

416 Cf. Plin. XXVI, 3. *concreſſe*, nempe in corpus plantae

Sumſerat ignara Theſeus data pocula dextra;
Cum pater in capulo gladii cognouit eburno
Signa ſui generis, facinusque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quamquam laetatur ſoſpite nato;
Attonitus tantum, leti diſcrimine paruo,
Committi potuiſſe nefas, ſouet ignibus aras,
Muneribusque Deos implet: feriuntque ſecures
Colla toroſa boum, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. Agitant conuiuia patres,
Et medium vulgus: nec non et carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretaei ſanguine tauri:

427 *Committi.* Duo, *Admitti*, aeque bene.

ſolidum. Eſt ergo metamorphoſis. *Durae cautes* Graecis drr. ἀκόναι. Nicander Alex. 42. Sed Theophr. d. l. ab Aconis, Peryandinorum vico, ei nomen impoſitum putat.

422 Gladium vt oſtentaret Theſeus, cultrum eduxit carnes appoſitas diſſecturus. Plutarch. Theſ. 12. Gladio, ξίφει, adiunctus fere erat culter, μάχαιρα. Homer. Il. γ, 271. E ſignis generis ſui, quae Theſeus, more veterum, in capulo geſtabat, agnoſcit filium. Quae fuerint illa *ſigna*, πατρῷα σύμβολα Plutarch. non conſtat. Nonnulli ſimpliciter gladium intell. quem Aegeus ſub ſaxo abſcondiderat, vt Theſeus adultus eum inde tolleret, eoque inſtructus Athenas veniret. v. Meurſius Theſ. cap. 3. et Reg. Att. III, 1. *facinus*, poculum venenatum, quod facinoroſa Medea parauerat. Eo *excuſſo*, erepto ab ore, *facinus* prohibitum eſt.

424 Aufugit Medea cum Medo filio, quem ex Aegeo pepererat, in Aſiam, tandemque in patriam redit, vbi patri a fratre pulſo regnum reddit. Sed Ouidius fata eius iam abrumpit.

426 Aen. IX, 143. *foſſarumque morae, leti diſcrimina parva*, quo loco et ipſo olim edeb. *diſcrimine paruo. Muneribus D. implet*, plurimas victimas offert. Proprie arae implentur, poëtice ipſi Dii. *Agitant* verb. pr. in hac re, notante Burm. *medium vulgus*, vt V, 207. *media plebs.* — *vino ing. fac.* Horat. I Ep. 5, 19. *Fecundi calices quem non fecere diſertum?* Cf. idem I Ep. 19. init. Neque vinum ſolum, ſed ſecundum Perſium prol. 10. venter quoque *ingenium* largitur.

434 Theſei laudes commode conuertit in hymni formam,

Quodque suis securus erat Cromyona colonus,
Munus, opusque tuum est. Tellus Epidauria per te
Clauigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit et immitem Cephesias ora Procrusten.
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus vsus;
Qui poterat curuare trabes, et agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën, Lelegeïa moenia, limes

435 *suis* cum Boessio et ex vno Gronov. Heins. restituit. Caeteri *suam.*

vt res non narrari, sed agi videatur. cf. Virg. Aen. VIII, 288. vbi similis in Herculem hymnus. Taurus ille a Neptuno Minoi, regi *Cretaeo*, datus, post alia fata in terram Atticam venerat, ibique *Marathonios* agros vastabat. Eum Athenas perductum Theseus immolauit, vel Apollini Delphinio, (Plutarch. Thes. 14.) vel Mineruae, Pausan. Attic. p. 66. At Ouidius confundit tempora; nam taurum illum cepit, postquam Athenis exceptus erat a patre. v. Meursii Thes. cap. X. *Cromyon* aut *Cremyon*, vicus Corinthi. Ibi *sus*, Phaea dicta, ferocia et magnitudine insignis, nec agros solum vastans, sed homines etiam occidens, quam interfecit Theseus. Plutarch. Thes. 9. Tertium hoc fuit Thesei *opus*. *Suis securus*. Notat Heins. voc. *securus* eleganter addi casum secund.

436 In *Epidaurio* agro Peripheten, *Vulcani* ex Antilia filium, interfecit, quod fuit primum eius opus. Armatus ille erat claua (κορύνῃ) ferrea, vnde κορυνήτης et *clauiger* dictus. Plutarch. Thes. 8. Pausan. Corinth. p. 112. Apollod. III, 16, 1. *Procrustes*, Neptuni filius, mensuram hospitum ad lectum aptans. Si longiores essent lecto, amputabat prominentes corporis partes, sin breviores, incude supposita extundebat pedes. Plutarch. Thes. 11. Hygin. fab. 38. Habitabat ad *Cephissum*. Pausan. Attic. p. 92. Eum interfecit Theseus, idque fuit sextum eius opus.

439 *Cercyonem, Eleusine* degentem, quarta pugna vicit Theseus. Is autem praetereuntes lucta victos interficere solebat. Plutarch. Thes. 11. Pausan. Attic. p. 94. *Sinis*, Polypemonis aut Pemonis filius, in Isthmo habitans, duabus inflexis pinubus (vnde Πιτυοκάμπτης dictus) homines alligare solebat, quibus subito dimissis illi foede lacerabantur. Eodem mortis genere affectus est a Theseo. Pausan. Corinth. p. 111. Hygin. fab. 38. Apollod. d. l. Cf. Valken. ad Eurip. Hippol. vs. 977. Haec secunda eius pugna.

Compoſito Scirone patet: ſparſique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus vnda:
Quae iactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos. Scopulis nomen Scironis inhaeret.
Si titulos, annosque tuos numerare velimus;
Facta premant annos. Pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat adſenſu populi, precibusque fauentum
Regia: nec tota triſtis locus vllus in vrbe eſt.
Nec tamen (vſque adeo nulli ſincera voluptas; **Minos.**
Sollicitique aliquid laetis interuenit) Aegeus
Gaudia percepit, nato ſecura recepto.
Bella parat Minos; qui quamquam milite, quamquam

444 Regius *Depoſito*, i. depulſo, deiecto, quod praefert Burm. 453 Burm. mallet, *nulla eſt*, quod omnes tuentur praeter duos, vnde Heinſ. *nulli* recepit.

444 *Sciron*, Scironides, Megaridis rupes, incolens, vel latrociniis viam infeſtabat, vel praetereuntibus pedes porrigere ſolebat lauandos; quod cum feciſſent, calcibus eos in mare deiiciebat. Plutarch. Theſ. 10. Eum et ipſum deiecit Theſeus, idque fuit quartum eius opus. *Alcathoe*, Megaris, ab Alcathoo ſic dicta. Pauſ. in Attic. p. 98. *Compoſito*, ſublato, interfecto, ſiue metaphora petita ſit a litibus, quae cum componuntur, finiuntur, ſiue a mortuis, qui et ipſi drr. componi, i. ſepeliri. Schirach. ſenſu exquiſitiore ſic dictum putabat, quia Theſeus Scironem e ſaxo in mare deturbatum ſimul ſepeliuerit.

448 *titulos*, glorioſe facta. *premant*, ſuperent.

FAB. VII,453 — 660. Minos II. ob filium Androgeum interfectum bellum mouet Athenienſibus, quibus auxilium pollicetur Aeacus, rex Aeginae, cuius ciues, a peſte abſumti, miro quodam modo ſuppleti erant ex formicis. Nempe *Myrmidones* priſci Aeginae incolae, qui poſtea Peleum ſecuti Theſſaliam incoluerunt. Iam, quoniam formicae Graecis *μύρμηκες* drr. Heſiodus (fragm. p. 445 Lipſ.) auctor coepit, etymologiam peruerſe premens, fingere eos ex formicis factos, quod multi deinceps repetierunt. Et illo quidem auctore Iupiter id effecit, cum Aeacus in Aegina, inſula deſerta, vbi educatus erat et adoleuerat, ſolus eſſet. Sic et Apollod. III, 12, 6. vbi v. Heyne. Sed Pauſan. II, 29. in eo diſcrepat, quod homines illos non ex formicis, ſed ex terra natos mentitur. Peſtem vero et formicarum mutationem cum Noſtro in hac fab. Strabo VIII p. 576 et Hygin. fab. 52. commemorant.

Claſſe valet; patria tamen eſt firmiſſimus ira:
Androgeïque necem iuſtis vlciſcitur armis.
Ante tamen bello vires adquirit amicas;
Quaque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi iungit, et Aſtypaleïa regna;

457 Plurimi, *fortiſſimus* e ſollemni permutatione. 459 Plurimi *bello*, quod magis poeticum mihi videtur, quam vulg. *bellum*. 461 *Aſtypaleia* pro *Styphaleia* bene dedit Regius. Illius enim nominis inſula nulla in Archipelago. Vſ. ſeq. delendum cenſebat Mar. Accurſ. et deeſt in multis Mſſ.

Sincerum, cui nihil alieni, vitioſi, h. l. doloris, immixtum, incorruptum. Ab hoc nunc non differt *ſecurum*.

457 Cretenſes illo tempore arte nautica excellebant omnibus gentibus *Minos* primus imperium maris habuit, claſſeque inſtructa purgauit mare a piratis. Thucyd. 1, 4. Herod 3, 122. Diodor. Sic. IV, 60. De bello hoc etiam Plutarch. Theſ. 15. Pauſan. I, 27. Apollod. III, 15, 8. Hygin. fab. 41. *firmiſſimus*, validiſſimus, ſaepiſſime de belli potentia. v. Gronov. ad Liv. 21, 25. Sed nunc et *firmiſſimus ira*, quem ira impellit, vt omnibus viribus ſuis vtatur.

460 Non admodum *volucris* illa claſſis fuiſſe videtur. Eam enim effugit Daedalus eam ipſam ob cauſſam, quod velis carebat, quae inuenerat, et quibus vtebatur Daedalus. v. Goguet *vom Urſprunge der Geſetze* etc. To. II. p. 276. Eſt ergo nunc nil niſi epitheton ornans ſ. commune. *bello* (Dativ.), quod omnes Mſſ. praeter ſex habent, reuocandum putaui; eſt enim magis poëticum. Aen. II, 315. *glomerare manum bello* III, 540. *Bello armantur equi.* *Vires* ſaepe de copiis militaribus. *amicae*, auxiliares. *potens habitus*, habebat enim imperium maris.

461 Catalogus harum inſularum Cretae vicinarum commode quidem nunc potuiſſet omitti, quandoquidem non hiſtoria Minois narratur; ſed eruditionis oſtentandae cauſſa talia inſerebantur a poëtis. *Promiſſis* etc. Hunc vſ. non damno, ſolet enim et alibi Ouidius ſuperiora repetere cum additamento aliquo. *humilem* — *planam*. Cum *Myconos* Virg. Aen. III, 74. *celſa* dicatur, *Seriphos* autem inter ſaxoſas inſulas referatur, varie Intt. haec epitheta et emendarunt, et explicarunt. Fatetur Burm. manere ſibi nodum non ſoluendum. Nempe inſulae illae videntur litus accliue habuiſſe, et ſic illa *humilis*, haec *plana* fuiſſe. Sic certe *humilis Italia* Virg. Aen. III, 522. v. Heyn. Exc. IV. ad illum libr. Pro *planamque* tamen cum Conſtant. Fanenſ. *paruamque* legendum arbitror, quia *parua Seriphos* etiam V, 242. et ap. Iuuenalem. Fuit enim, auctore Plinio, circuitus eius non niſi XII millia

Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleïa bello.
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quamque impia prodidit Arne
Sithonis, accepto, quod auara popoſcerat, auro.
Mutata eſt in auem, quae nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymaeque, et Tenos, et Andros,
Et Gyaros, nitidaeque ferax Peparethos oliuae,
Gnoſiacas iuuere rates. Latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit, Aeacideïa regna.
Oenopiam veteres adpellauere: ſed ipſe

464 *Scyron.* Quidam cum Mſſ. nonnullis tuentur *Syron*; nam haec quoque vna ex Cycladibus. Reliquas varietates, quae multae ſunt, non repeto.

paſſuum. *Plana* contra non fuit, ſed aſpera. *Cythnos* Cimolo vicina. *Florentem* nude poſitum, tum *Scyron* ſine epitheto offendebant nonnullos, vt Micyllum et Heinſ. quorum ille ſuadebat vel *Florentemque auro* (aut *viris*) *Syron*, vel *Flor. viro* (Achille, qui illo tempore apud Lycomedem ſervabatur) *Scyron.* Hic malebat, *Florentemque thymo Cythnon* vel *Syron*; laudatiſſimum enim fuiſſe omne mel Cycladium. Sine cauſſa. *Florens ciuitas* omnino pollens opibus, opulenta. Cic. Roſc. 18. maiores *rempublicam florentiſſimam nobis reliquerunt.* Corn. Nep. 21, 2. *Deceſſit florente regno.* *Cimolus* cretam habebat, quae purgandis veſtibus adhibebatur. v. Plin. XXXV, 17.

465 *quaque* etc. Fabula ignota, hinc lectio incerta. Reuocaui equidem veterem a Burm. motam, *quamque impia prodidit Arne.* Praeterea pro *Sithonis* Heinſ. coni. *Siphnon, et ac.* vt alluſum ſit ad aurifodinas Siphnias, de quibus plura congeſſit. Certe, non ſatis apparet, cur Ouid. inſulae ipſius nomen omiſerit et periphraſi obſcura vſus ſit. *Monedula*, quia ſaepenumiero *monetas* aureas aufert, inde nomen accepiſſe credebatur. *velari* de pennis, vt XIII, 53.

472 *Oenopia* et *Oenone* ante dicta illa inſula. Eurip. Iph. Aul. 699. *Ζεὺς Αἰακὸν δ' ἔφυσεν Οἰνώνης πρόμον.* Ita et Pauſan. Cor. p. 122. Stephan. de Vrb. *Οἰνώνη, νῆσος μία τῶν Αἰακιδῶν.* Hinc et h. l. quidam emendarunt *Oenonen.* Sine cauſſa. Etenim et Pindar. Iſth. 8, 43. *νᾶσον Οἰνοπίαν* dixit, et Noſter mox *Oenopii muri.* Nomina autem eiusdem loci diuerſa ſic commemorantur et alibi a poëtis, vt Aen. I, 108. *Aeginam* etc. vid. Munker. ad Hygin. fab. 52.

Aeacus Aeginam genetricis nomine dixit.
Turba ruit, tantaeque virum cognoscere famae
Expetit. Occurrunt illi, Telamonque, minorque,
Quam Telamon, Peleus, et proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur, tardus grauitate senili,
Aeacus; et quae sit veniendi caussa requirit.
Admonitus patrii luctus suspirat, et illi
Dicta refert rector populorum talia centum;
Arma iuues oro pro gnato sumta; piaeque
Pars sis militiae: tumulo solatia posco.
Huic Asopiades, Petis irrita, dixit, et vrbi
Haud facienda meae: neque enim coniunctior vlla
Cecropidis hac est tellus: ea foedera nobis.
Tristis abit, Stabuntque tibi tua foedera magno,
Dixit: et vtilius bellum putat esse minari,
Quam gerere, atque suas ibi praeconsumere vires.
Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo

476 *Expetit.* Multi *excipit.* Heins. varia coni. *Percupit, exigit, Rex cupit, Plebs auet.*

476 *Expetit*, cupit. *Occurrunt* et ii, qui honoris caussa obuiam eunt venienti. De tribus Aeaci filiis v. ad XI, 267. *Phocum* ignorat Isocrat. Euag. 4. *Egreditur* in litus. *grauitas*, debilitas corporis, quae tardat incessum.

481 Nota est Creta ἑκατόμπολις ex Homer. Il. β, 649. v. Strabo lib. 10. p. 735. *Populi* pro vrbibus; incolae enim vrbis *populum* faciunt. De *admonitus* v. ad IX, 324. *tumulo* etc. nempe occisos hostes inferias vult filio mittere. XII, 2.

484 *Asopiades*, Asopi ex Aegina nepos. *Ea*, tam sancta. Cic. Or. II, 40. *quod eam legem tulisti*, tam perniciosam. *magno stabunt*. V. ad X, 547. *Praeconsumere*, ante bellum, quod moliebatur, minuere. VIII, 7. *praetentare vires*. Liv. 21, 29. *ante libare vires.*

490 *Lyctia* a Lycto, vrbe Cretae. *velo*. Burm. e tribus Mss. malit *vento*, quod magis τῷ *concita* conueniat. Frustra. Aen. I, 400. *Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo*. V, 281. *velis subit ostia plenis.* Portum intraturi solent quidem vela contrahere, sed v. ad VI, 445. *Cephalus*, Deionis aut, vt alii tradunt, Mercurii filius, qui Procrida, Erechthei filiam, in matrimonio habebat. *Longo post tempore* dixit et Virg. Ecl. I, 30. Fuisse Cephalum iuuenem ap. Aeginenses e vs. 516. apparet.

Attica puppis adeſt, in portusque intrat amicos,
Quae Cephalum, patriaeque ſimul mandata ferebat.
Aeacidae longo iuuenes poſt tempore viſum
Agnouere tamen Cephalum; dextrasque dedere,
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formae,
Ingreditur; ramumque tenens popularis oliuae;
Et dextra laeuaque duos aetate minores
Maior habet, Clyton et Buten, Pallante creatos.
Poſtquam congreſſus primi ſua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; foedusque refert, et iura parentum;
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic vbi mandatam iuuit facundia cauſſam;
Aeacus in capulo ſceptri nitente ſiniſtra,

498 *popularis.* Gronov. pr. *candentis*, pro quo Heinſ. *canentis* malebat. 500 Nonnulli *Bruten*, vnde Meurſ. Reg. Att. II, 6. facit *Bryten*, a quo Brytadarum familia apud Athenienſes deſcendebat, vt a *Bute* Butadarum. *Pallante.* Heinſ. coni. *Teleonte*,

497 *Pignora* exquiſitius, quam ſigna, veſtigia. *Spectabilis*, forma conſpicuus. Sic eum notat propter fab. ſeq. inde a vſ. 661. vbi ob formam rapitur. *popularis*, quia nata apud Athenienſes. *Ramus oliuae* ſignum ſupplicis. *Pallas*, filius Nelei, qui fuit pater Theſei. V. Hygin. fab. 244. Eum et filios res nouas molientes poſtea Theſeus interfecit. Pauſan. Attic. p. 51 et 70.

501 *Sua verba*, in ea re ſollemnia. *congreſſus* dixit pro congredientibus. *tulerunt*, protulerunt. Cic. Fin. III, 2. *ſurrexit. Deinde prima illa, quae in congreſſu ſolemus.* Non tamen hanc noſtri loci lectionem defenderim, quam Heinſio debemus. Vulgo, *congreſſi, primi — — Cecropidae.* Multi veteres *congreſſu primo*, nonnulli bonae notae, *congreſſus primi.* Hinc Heinſ. etiam *Cecropidae* in *Cecropidum* mutauit, cum *Cecropidarum* eſſe deberet. De *auxilio* hoc caeteri ſcriptores ſilent. Diodor. IV, 61. narrat, in hoc bello cum fames orta eſſet, Athenienſes ab Aeaco petiiſſe, vt opem ſibi a Diis impetraret: quod Iſocrat. Euag. 4. de vniuerſis Graecis tradit. *Iura*, neceſſitudines. Plin. VII Ep. 11, 4. *Sunt mihi et cum marito eius vetera iura*, vbi v. not.

506 *Capulo*, parti inferiori ſceptri, quae manu tenebatur, ſedentes innitebantur. *Nec dubie—ducite*, non dubitate ducere. Et Burm. emendari volebat, *Nec dubita — ducere.* Male; tres enim legatos allo-

Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenae.
Nec dubie vires, quas haec habet insula, vestras
Ducite, et omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, et hosti.
Gratia Dis; felix, et inexcusabile tempus.
Immo ita sit! Cephalus, crescat tua ciuibus opto
Res, ait. Adueniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulchra mihi, tam par aetate iuuentus
Obuia processit. Multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius vrbe receptus.
Aeacus ingemuit; tristique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc vtinam possem vobis memorare sine illo!
Ordine nunc repetam. Neu longa ambage morer vos:
Ossa, cinisque iacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!

509 Quidam *dicite*, quod defendit Zinzerling. Promulf. 21. quitur, et praecessit *petite*, *sumite*. Sequentia *omnis* — *mearum* molestiam creant. Heins. coni. *communis rerum status*, Burm. *Et, vt rerum nunc est status ille mearum*. Potest tamen vulg. lectio vtcunque explicari. *Status rerum* cum omnino sit regni conditio, potest etiam de copiis militaribus intelligi, et *ire* de exercitu proficiscente recte dr. Corn. Nep. Ages. 3, 5. Neque hoc nos offendere debet, quod omnes suas copias ire vult; is enim sensus bene conuenit antecedentibus, *Ne petite* — *ducite*. Et poterat in tanta suorum multitudine nouos facile milites conscribere. Verba *superat* — *hosti* Vir doctus in Ephem. lit. Ien. a. 1793. N. 280. argute et breuiter dicta putat, superat miles *mihi*, ad me defendendum, *et hosti*, et ad hostem impugnandum. Etiam Lenzius *hosti* expl. aduersus hostem. Alii de loco sanando cogitarunt. Heinsius, *Superat sat militis hospes*. Burm. suadet vel *vt hosti*, vel *in hostem*. Prius minimum aberrat a vulg. scriptura; posterius melius fauet sensui. *Inexcusabile tempus*, conditio regni adeo prospera, vt excusatio de auxilio negando locum non habeat.

512 *Immo ita sit* vim habet confirmandi, quod ab altero dictum est. *requiro*, sentio abesse.

518 *secuta est* reuocaui e plurimis Mss. namque Heins. ex vno Ciof. Vatic. prim. Gronov. Excerpt. Langerm. et ex Graeuian. pro diuersa lectione *sequetur* inuexerat, vt sensus esset, Gemui ego quidem, sed hoc flebile principium in nar-

Dira lues ira populis Iunonis iniquae
Incidit, exoſae dictas a pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantaeque latebat
Cauſſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quae victa iacebat.
Principio coelum ſpiſſa caligine terras
Preſſit, et ignauos incluſit nubibus aeſtus.

527 Heinſ. valde metuebat, ne hoc hemiſtichium *quae victa iacebat* ſit ab aliena manu, quae vſ. a Naſone mutilum relictum ſupplere voluerit: reſcribendum certo eſſe, *ſpes victa iacebat.* Paullo ante mauult *medenti.*

ratione iam inſtituenda melior fortuna ſequetur. Alterum melius. Mox libri omnes, *memorare! ſine vllo Ordine* etc. Sed ego Schepperi coniect. recipere non dubitaui. Cur enim *ſine vllo ordine* rem narrare voluiſſet? Et cur optet, vt fortunam narrare poſſit, quam et poterat narrare, et reuera ordine memorauit? Et vidi coniect. eandem tam viro docto in Biblioth. Tigur. p. 75. quam Lenzio eſſe probatam. Ac hic quidem haec cum ſeqq. *Neu longa* etc. coniungit. Ceterum *ordine referre* formula eſt ſollemnis de iis, qui rem diligenter per partes narrant. IX, 5. *Oſſa cinisque.* V. ad VIII, 496. *Et quota* etc. illi, quos tu quondam vidiſti, fuere minima pars eorum, qui perierunt. *Quotus* adhibetur et ad augendam et ad minuendam rem. *rerum mearum*, ſubditorum meorum. *Res*, vt πρᾶγμα et χρῆμα de hominibus. V. Gronov. Obſ. IV p. 706. Infra vſ. 583. *pars meorum.*

523 Notabilis peſtilentiae deſcriptio, in qua Noſter ſecutus eſt Lucret. VI, 1136. Virg. G. III, 474 ſqq. Cf. Senec. Oedip. 35 ſqq. *Dira* drr. a Diis iratis immiſſa et praeter modum magna. Sic *dira grando* Horat. I od. 2, 1. *iniqua*, irata. V. Heinſ. ad Sil. III, 2. *populis.* V. ad vſ. 481. *incidere* pr. de morbo, calamitate, malo. Apud Thucyd. II, 47. aliquoties peſtis dr. ἐμπίπτειν. *a pellice.* Aegina ex Ioue Aeacum peperit. VI, 113.

525 *mortale*, vſitatum inter mortales, adeoque naturale. Sic *humanum malum, humanae res, humani ſenſus.* Aen. 12, 797. *vulnus mortale*, a mortali illatum. Ibi quoque, vt nunc, diuinitus immiſſo opp. Sed Schirach. h. l. interpretatur mortiferum contra linguae vſum. *Pugnatum eſt* felix verb. Cic. Sen. *pugnandum eſt contra ſenectutem, tamquam morbum. Exitium — iacebat*, Lucret. 1177. *muſſabat tacito medicina timore. quae victa iacebat* otioſum quidem eſt poſt antecedentia; neque tamen ab aliena manu additum cum Heinſio putem. Paſſim Noſter ſic luxuriat.

528 Aeſtu nimio peſtem in

Dumque quater iunctis impleuit cornibus orbem
Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat et in fontes vitium veniſſe, lacusque,
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe, atque ſuis fluuios temeraſſe venenis.
Strage canum prima, volucrumque, ouiumque, boumque,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus aegros,
Sponte ſua lanaeque cadunt, et corpora tabent.
Acer equus quondam, magnaeque in puluere famae,

536 *ouiumque.* Olim ed. *auiumque.* Qui error antiquus eſt; ſic enim legit iam Planudes, in cuius verſione, πετεινῶν καὶ ὀρνίθων aëre gigni putabant Veteres. *Preſſit* bene conuenit τῷ *ſpiſſa.* Lucret. 1117. Senec. Oed. 47. *grauis et ater incubat terris vapor. ignauos*, qui reddunt ignauos et languidos. vſ. 547. Lucret. 1154. Aeſtus et languor ſaeuiſſima huius morbi ſymptomata erant.

531 Luna *tenuatur* et *retexitur*, cum decreſcit. *Tenuari* omnino minui. V. Broeckh. ad Propert. III, 1, 5. In verbo *retexere* non debebat Schirach. haerere. Saepe, etiam ap. Cic. eſt diſſoluere. V. Gronov. Obſ. IV p. 706. Claudian. 28, 133. *retexere iter*, relegere.

533 Lucret. 1123. *Haec igitur — peſtilitas Aut in aquas cadit, aut fruges perſidit in ipſas.* Cf. Virg. 481. *temeraſſe*, polluiſſe. V. ad II, 592. Miſcuit autem Ouid. diuerſa. Nempe ſecundum Hygin. f. 52. Iuno irata *ſerpentem in aquam miſit, quae eam venenaret.* Ex qua qui biberat, moriebatur.

536 Homer. Il. α, 50. Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς. Virg. 480. *Genus omne pecudum neci dedit, omne ferarum. deprenſa*, animaduerſa.

538 Virg. 515. *Ecce autem duro fumans* (ſudore) *ſub vomere taurus Concidit, et mixtum ſpumis vomit ore cruorem, Extremosque ciet gemitus. It triſtis arator Moerentem abiungens fraterna morte iuuencum: Atque opere in medio defixa relinquit aratra.* adde vſ. 494—497. *Concidere*, vt *collabi*, de moriente. *aegri balatus*, vt vſ. 319. *tener balatus.*

542 Hos verſus Apolline dignos pronuntiat Tanaq. Faber. *acer*, generoſus, ferox. *in puluere*, in certaminibus, in quorum deſcriptionibus pulveris fere fit mentio. v. Iani ad

Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad praesepe gemit, leto moriturus inerti.
Non aper irasci meminit; nec fidere cursu
Cerua; nec armentis incurrere fortibus vrsi:
Omnia languor habet; siluisque, agrisque, viisque
Corpora foeda iacent: vitiantur odoribus aurae.
Mira loquor: non illa canes, auidaeque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt;
Adflatuque nocent; et agunt contagia late.
Peruenit ad miseros damno grauiore colonos

544 Vulgo, *morbo moriturus*, pro quo Burm. e vetustioribus *leto m.* dedit, vt euitaretur κακοφωνία. Idem monet, posse et *tabo* legi. Heins. coni. *languore obiturus*. 550 *cani*. Vnus Medic. *auidi*, vnde Heins. faciebat *raui*.

Horat. I od. 1, 3. *palmas*, victoriam. Virg. G. 1, 59. *Eliadum palmas equarum*. *Degenerat palmas*, indignum se praebet victoriis, deteriorem. Sed ego cum Schirach. non dubito defendere vulg. lect. ab Heins. pulsam, *degenerat, palmae veterumque oblitus honorum*. Quamquam enim *degenerare* actiue interdum dr. vt docet Heins. ad Pont. III, 1, 45. tamen *palma* et *honores* melius sic iunguntur. Possis et cum nonnullis legere *degener ad palmas*, namque *ad* eleganter pro quoad. Hinc facile fieri potuit *degenerat*; quo facto alii et *palmas* mutarunt. *inerti*, ignauo, sine sanguine, vt est VIII, 518. inglorius, non in certamine aut bello. Sensum Graecorum tribuit equo. *Ignaua mors* sic ap. Silium IX, 512. Virgil. vs. 498. *Labitur infelix, studiorum atque immemor herbae Victor equus, fontesque auertitur, et pede terram Crebra ferit: demissae aures.*

545 Virg. 537. *Irasci*. Senec. de Ira I, 3. vbi hos vs. laudat, addit, *Irasci dicit incitari, impingi. Irasci quidem* (ferae) *non magis sciunt, quam ignoscere. Fidere* aliqua re, ope eius salutem quaerere. Sed haec de apro, cerua, vrsis rectius abessent. Modum seruare Ouid. nescit. — *languor*, morbus. Lucret. 1217. *Languebant pleraque morbo. foeda*, putrescentia.

549 Lucret. 1213. *Multaque humi cum inhumata iacerent corpora supra, Corporibus tamen alituum genus atque ferarum Aut procul absiliebat, vt acrem exiret odorem, Aut, vbi gustarat, languebat morte propinqua.* — Virg. 557. *turpi dilapsa cadauera tabo. liquescere*, putredine dissolui, ergo i. q. *dilabi*.

552 Lucret. 1137. *funestos reddidit agros, Vastauitque vias, exhausit ciuibus vrbem.* Tum 1250. *Praeterea iam pastor et armentarius omnis, Et robustus item curui moderator aratri Languebant. Venire* iis

Peſtis, et in magnae dominatur moenibus vrbis.
Viſcera torrentur primo: flammaeque latentis
Indicium rubor eſt, et ductus anhelitus aegre.
Aſpera lingua tumet; tepidisque arentia ventis
Ora patent: auraeque graues captantur hiatu.
Non ſtratum, non vlla pati velamina poſſunt:
Dura ſed in terra ponunt praecordia: nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore feruet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſaeua medentes
Erumpit clades, obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque eſt, ſeruitque fidelius aegro;
In partem leti citius venit. Vtque ſalutis
Spes abiit, finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: et nulla, quid vtile, cura eſt:

554 Quidam *flammisque fatiſcunt*, quod probat Ciofan. 555 Pro *aegre* plurimi *igne* aut *igni*. Barth. ad Stat. IV Theb. 756 legit, *et durus anhelitus: igni Aſpera.* 557 Heinſ. malit *graui*.

aut ad eos drr. mala, morbi, quos inuadunt. A. A. II, 323. *grauiore*, nempe quam ferarum. *magna* commune epitheton vrbium capitalium.

554 Lucret. 1166. *Intima pars homini vero flagrauit ad oſſa: flagrauit ſtomacho flamma, vt fornacibus intus.* — 1164. *omne rubere Corpus, vt eſt, per membra ſacer cum diditur ignis.*

556 *aſpera*, inflammatione. Virg. 508. *obſeſſas fauces premit aſpera lingua.* Lucret. 1147. *Atque animi interpres manabat lingua cruore, Debilitata malis, motu grauis, aſpera tactu.* — *Trepidis venis*, quod Burm. e priore Hamburg. innexerat, valde diſplicet. Id rectius VI, 389. de eo, cui cutis detrahitur, quam h. l. de ſitiente. Revocaui ergo ex plurimis Mſſ. *tepidis ventis.* Nonnulli vel *trepidis ventis*, vel *tepidis venis*, inde lectio illa compoſita. *Ora patent.* Lucret. 1173. *ipſo venientes ore patente.* — *graues*, peſtilentiales. *Dura* Burm. interpretatur, toſta et arida. Sed Schepper. corrigit *nuda.* Dr. forte *dura*, quia aeſtus contraxerat cutim, atque ſic reddiderat duram. VIII, 803. Lucret. 1192. *frigida pellis duraque.* Melius *dura terra* hic commemorata eſſet.

561 Virg. 549. *Quaeſitaeque nocent artes: ceſſere magiſtri, Phillyrides Chiron* etc. *Auctor*, qui profitetur artem.

563 Lucret. 1241. *Qui fuerant autem praeſto, contagibus ibant.*

566 Lucret. 1168. *Nil adeo poſſet cuiquam leue tenueque membris Vertere in vtilitatem: ad ventum et frigora ſemper In fluuios partem gelidos ardentia morbo Membra dabant, nudum*

Vtile enim nihil eſt. Paſſim, poſitoque pudore
Fontibus, et fluuiis, puteisque capacibus haerent:
Nec prius eſt exſtincta ſitis, quam vita, bibendo.
Inde graues multi nequeunt conſurgere; et ipſis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit et illas.
Tantaque ſunt miſeris inuiſi taedia lecti;
Proſiliunt: aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora deuoluunt in humum, fugiuntque penates
Quisque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſſa latet, locus eſt in crimine. Notis
Semanimes errare viis, dum ſtare valebant,
Adſpiceres; flentes alios, terraeque iacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.
Membraque pendentis tendunt ad ſidera coeli,

570 Multi e vetuſtioribus *graues morbo*. Heinſ. h. et ſeq. vſ. ſuſpectos habet. Spernebat etiam vſ. 576

iacientes corpus in vndas. Quoniam *poſito pudore* et *indulgent animis* praeceſſit, Burm. mirum ſane ſenſum deprehendit in v. *haerent*; explicat enim de amplexibus, ipſoque etiam coitu, cui miſeri indulſerint ad extremum. Corpora tam miſera, tantis cruciatibus vexata et defatigata fuerint procliuia in Venerem? Nempe *poſito pudore* eo pertinet, quod nuda corpora proiiciebant in aquas, vt aeſtum ſedarent; et ſic indulgebant animis. *Paſſim*, ſine ordine. *haerent*, nolunt inde auelli. *Haerere* etiam cum Ablat. V. Burm. ad IV, 27.

569 Lucret. 1174. *Inſedabiliter ſitis arida corpora merſans Aequabat multum paruis humoribus imbrem.*

571 Etſi plures viderent immori noxiis aquis, tamen alii non deterriti easdem iam cadaueribus infectas bibere non reformidabant. Burm. Cf. Lucret. 1262. Male Burm. cum Iuniano dedit *alius;* etenim *aliquis* ſaepe pro, alius aliquis. V. Erneſti ad Tacit. An. I, 4.

576 *In crimine, in noxa, in infamia eſſe* bonae locutiones. v. Burm. *Notis*, quod Heinſ. de ſuo dedit, non male ſe habet. V. ad I, 370. Forte tamen antiquior lectio praeſtat *in crimine ſolus*. Alii *notus*, *totus* etc. *terrae*, in terra. V, 122.

579 Lucret. 1178. *patentia cum totas ardentia noctes verſarent oculorum expertia ſomno.*

580 Hunc vſ. quem cum ſeq. ſcutica dignum iudicabat Heinſ. defendit Burm. qui *pendentis coeli* explicat e vſ. 528. vbi *coelum ſpiſſa caligine terras premit.* Lucret. 1126. *Aut etiam ſuſpenſa manet vis aëre in ipſo.* Poſſe tamen, ad-

Hic, illic vbi mors deprenderat, exhalantes,
Quid mihi tunc animi fuit? an quod debuit esse,
Vt vitam odissem, et cuperem pars esse meorum?
Quo se cumque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat stratum: veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis; agitataque ilice glandes.
 Templa vides contra, gradibus sublimia longis;
Iuppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita tura tulit? quoties pro coniuge coniux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finiuit in aris:
Inque manu turis pars inconsumta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos

581 Heins. emendabat, *Hic, vbi mors animam deprenderat.* 587 *longis.* Vnus Moreti, *celsis.* *Celsi gradus* sunt III Trist. I, 59. 590 Basil. et Moreti, *genetrix*, quod probat Burm. quia matres magis in vota precesque pro filiis ardent. Pro *dicit* vnus Ciofan. *fudit*, Cantabr. et Menardi *fundit*, quod melius τῷ *irrita* conuenire idem putat; *fundere* enim in talibus locis esse, perdere. Etiam vs. seq. ex altero Regio praestare *animam profudit*, non inuenusta repetitione.

dit Burm. et *perdentis* legi. Certe Senec. Oed. 36. dixit, *coelum nocens*. Sed *pendere* eleganter, vt I, 268. *pendentia nubila*, et nunc nubibus spissis coelum obductum. Porro *hic illic*, quod et ipsum Heins. offendebat, frequenter dr. pro, vbique, passim. *Exhalare* denique non raro absolute ponitur.

582 Lenzius h. et seq. vs. transponi vult ante vs. 614. *Quid animi*, vt I, 358. *an* adfirmat, vt V, 626. *pars esse*, idem passum esse. *putria*. Heins. ait, se aliquando coniecisse *mitia*, i. matura, sed post se intellexisse, *putria* se bene habere; putrescentia enim facillime ex arbore defluere. Adde, quod cum putrescentibus pomis bene comparantur foeda illa corpora. Quamquam *putria* etiam esse possunt, quorum petiolus est putris s. resolutus.

587 *Templum* Ioui in monte Panhellenio Aeacus dedicauerat. Pausan. II, 30. *longi*, longam scalam efficientes. De *gradibus* ad templa v. ad II, 1. *in aris*, ad aras. *exoratae arae*, ad quas exoratae a Diis preces. *anima*, vita, quod vnus Ms. e glossa habet.

593 Virg. 486. *Saepe in honore Deum medio stans hostia ad aram Lanea dum niuea circumdatur infula vitta, Inter cunctantes cecidit moribunda ministros. Aut si quam ferro mactauerat ante sacerdos, Inde neque impositis ardent fibris; Nec responsa potest consultus reddere vates: Ac vix supposi-*

Concipit, et fundit purum inter cornua vinum,
Haud exſpectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipſe ego ſacra Ioui pro me, patriaque, tribusque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: et ſubito collapſa ſine ictibus vllis
Exiguo tinxit ſubiectos ſanguine cultros.
Fibra quoque aegra notas veri monitusque Deorum
Perdiderat. Triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi proiecta cadauera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret inuidioſior, aras

ti tinguuntur ſanguine cultri. Summaque ieiuna ſanie infuſcatur arena. — *Vota concipit,* formulam precum recitat, conceptis verbis precatur. Tacit. Hiſt. IV, 31. *iurisiurandi verba concipere*, pronuntiare formulam iurisiurandi. *Purum* commune rerum ſacrarum epitheton. Sic II, 713. *pura vaſa*, vbi v. not. *Vulnus*, ictus cultri, conſequens pro antecedente. Mala omnia, ſi victima repente *cadebat*, *mugitus* edebat, *exiguumque* fundebat *ſanguinem*. Largus contra cruor fauſtum ſignum. Plin. pan. 5, 3. *ſubiectos*, in ſacris cultri ſubter iugulum adigi ſolebant.

601 Loco *prodiderat* reuocaui *perdiderat*, quod ante Heinſ. vulgabatur et in plurimis Mſſ. exſtat. Dolet Aeacus, quod ne ex ipſis quidem extis conſilia Deorum in re tam triſti peti potuerint: morbida enim vis *perdiderat*, corruperat, ipſa viſcera, vt *verum* inde cognoſci haud poſſet. Lenzius *prodiderat* expl. deſeruerat. De *fibra* v. ad XV, 136. *Ante ipſas* etc. Hoc iam dictum vſ. 591. Regius igitur poſt *aras* delet punctum, vt haec cohaereant cum ſeqq. Non male. Ei ergo obſecutus ſum. *inuidioſa*, odioſa, abominabilis. Lucret. 1270. *Omnia denique ſancta Deum delubra repleuerat Corporibus mors exanimis.* — *Nec iam relligio Diuum, nec numina magni Pendebantur: enim praeſens dolor exſuperabat.* — *Animam claudunt*, breuiter, clauſis, conſtrictis, laqueo faucibus impediunt ſ. intercludunt animam. Plenius Ib. 552. *animae laqueo ſit via clauſa tuae.* Et *claudere* omnino impedire, vt VI, 572. *mortisque* etc. Argute: ne diu timore mortis tam odioſae crucientur, repente ſibi aliam conſciſcunt mortem. Plin. Ep. VI, 20, 14. de incendio Veſuuii: *Erant, qui metu mortis mortem precarentur.* Mirifice hoc acumen Schirachio placuit, qui ſumma ſic efficacia morbi cruciatus pictos eſſe monet. *Vocare* quis dr. ea, quae accelerat. Huic bene conuenit *venientia*, quod Burm. illuſtrat. Perſius III, 64. *Venienti occurrere morbo.*

Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem
Morte fugant: vltroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portae.
Aut inhumata premunt terras; aut dantur in altos
Indotata rogos. Et iam reuerentia nulla est:
Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ardent.
Qui lacriment, desunt: indefletaeque vagantur
Natarum matrumque animae, iuuenumque senumque.
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
  Attonitus tanto miserarum turbine rerum
Iuppiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur
Dicta sub amplexus Aeginae Asopidos isse;
Nec te, Magne pater, nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulcro.

607 *Funeribus*, exsequiis, pompis funebribus. Has non *cepissent* portae; hae non potuissent omnes per portas exire. *ferri* et *efferri* verba pr: in hac re. Lucret. 1276. *Nec mos ille sepulturae remanebat in vrbe, Vt prius hic populus semper consuerat humari. Perturbatus enim totus trepidabat et vnus Quisque suam pro re consortem moestus humabat.* — *indotata*, sine muneribus, quae iniici in rogos ab amicis solebant, vt recte cepit Regius. *altos* ornat.

609 Lucret. 1280. *Multaque vis subita et paupertas horrida suasit. Namque suos consanguineos aliena rogorum Insuper instructa ingenti clamore locabant, Subdebantque faces, multo cum sanguine saepe Rixantes potius, quam corpora desererentur.* Vmbrae iustis defraudatae non poterant Styga transire, sed huc illucue *vagabantur*, errabant. *Nec locus* etc. Nimis auxit rem.

616 *sub amplexus ire*, concumbere. Valde autem hic variant lectiones Mss. et emendationes Intt. Schirach. putat, Ouid. ipsum plures iuxta se posuisse locutiones, e quibus postea eligeret optimam. Maxime placet quod Marian. Accurs. e Cod. Vatic. profert, *isse sub amplexus Aeg. Asop. ignem*. Cf. VI, 113. vbi Iupiter *Asopida ludit igneus* s. in ignem conversus. *In amplexus ire* est XI, 228. *Si* sollemne in precibus. *Nota*, signum. *secundum*, quod audiebatur e sinistra sereni coeli parte. Tali tonitru Iupiter significabat, se esse exoratum. Homer. Od. υ, 102. Cf. omnino Virg. Aen. II, 692 s. ibique Serv. *Accipio* vox eorum, qui se indicabant bono omine oblato laetari. *pigneror*, pro pignore beneuolentiae tuae habeo.

Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuae, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit iuxta patulis rariſſima ramis
Sacra Ioui, quercus de ſemine Dodonaeo.
Hic nos frugilegas adſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoque ſuum ſeruantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da ciues, et inania moenia ſupple.
Intremuit, ramisque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pauido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comae. Tamen oſcula terrae,

619 Cum quidam habeant *tonitrumque ſecundum*, Heinſ. etiam *fulgore* mutat in *fulgur*, vt ſit appoſitio. Duo, *tonitrusque ſecundos*, quos Burm. capit vel de fauſtis et fauentibus, vel proprie de repetitis: non enim ſuffeciſſe vnum augurium, niſi confirmaretur ex ſimili. 628 Alii *reple* aut *comple*.

623 Quercus *Dodonaeae* erant celeberrimae, ſed in inſula Aegina *rariſſimae*. Sic Regius et Burm. Arborem enim *patulis ramis* minime dici poſſe putant *raram*. Monet porro Burm. poſſe et *clariſſima* legi. Heinſ. ſuaſerat, *latiſſima*. E vſ. 636. colligas, poëtam quercum plurimis ramis indicare voluiſſe. Atque plura occurrunt loca, vbi denſitatis notionem exſpectaſſes, et tamen *rarus* vſurpatum eſt, vt Virg. Ecl. V, 7. VII, 46. Corn. Nep. I, 5, 3. Lenzius h. l. *rariſſimam* interpr. cuius rami ſe non premunt, inter quos magna potius interualla, adeoque quercus altiſſima.

624 Locus ſuauis, quo res tenuis decore ornata et natura formicarum fideliter expreſſa. *grande exiguo*. Horat. I Sat. 1, 33. *Paruula magni formica laboris*. *Rugoſus cortex*, non formicarum, vt Schirach. putabat, ſed quercus. *Sectus cortex* IX, 658. *ſeruant*, omnes terunt eundem callem. Plin. H. N. XI, 30. *Silices itinere earum attritos videmus et in opere ſemitam factam, ne quis dubitet qualibet in re, quid poſſit quantulacunque aſſiduitas.* Mox male Heinſ. vulg. *ſupple* auctoritate ſeptem Mſſ. abrogauerat, qui *reple* habent; nam *ſuppleri* dr. quae exhauſta ſunt. De *tremore* illo v. ad IX, 781.

630 Senſus eorum, quibus ſignum praeſentiae diuinae datum. *Oſcula* figebantur non terrae modo peregrinae, quam quis ſoſpes attingebat, ſed et locis, vbi laetum ſignum apparuerat. *Roboribus*, robori, quercui. *nec me* etc. ex naturae humanae veritate.

Roboribusque dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fouebam.
Nox ſubit, et curis exercita corpora ſomnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; pariterque tremiſcere motu:
Graniferumque agmen ſubiectis ſpargere in aruis.
Creſcere quod ſubito, et maius maiusque videri,
Ac ſe tollere humo: rectoque adſiſtere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; et humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea viſa; querorque,
In Superis opis eſſe nihil. At in aedibus ingens
Murmur erat; vocesque hominum exaudire videbar,
Iam mihi deſuetas. Dum ſuſpicor has quoque ſomni;
Ecce venit Telamon properus; foribusque recluſis,
Speque fideque, pater, dixit, maiora videbis.
Egredere. Egredior; qualesque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros; ex ordine tales
Adſpicio, agnoſcoque. Adeunt; regemque ſalutant.
Vota Ioui ſoluo, populisque recentibus vrbem
Partior, et vacuos priſcis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti: mores, quos ante gerebant,

639 Quidam *hinc ſubito* aut *deſubito*. Heinſ. malit, *dehinc ſubito*.
649 Burm. mallet, *in imagine noctis*, quia *ſomni* praeceſſit.

634 *Exercita*, defatigata. Cf. VIII, 83. *recto trunco*, quia homini *recta* ſ. erecta forma. Secundum Serv. ad Aen. II, 7. *Aeacus cum in arbore formicas vidiſſet, optauit, tot ſibi ſocios euenire, et ſtatim formicae in homines verſae ſunt.*

643 *Damno*, contemno. *Deſuetas*, nempe multorum hominum voces et fremitus audire deſueuerat. *Imago ſomni*, ſomnium, vt VIII, 824. Infra IX, 423. *imago noctis*; et Amor. III, 5. *nocturna imago.*

654 *Myrmidonas*. V. ad vſ. 453. Strabo, notante Regio, eos inde hoc nomen accepiſſe vult, quod formicarum more terram in petras apportauerint, vt agri colendi materiam haberent. *Fraudatur nomen origine*, cum rei imponitur nomen, quod non declarat originem, non conuenieus origini.

Nunc quoque habent; parcum genus, patiensque laborum,
Quaesitique tenax, et qui quaesita referuent.
Hi te ad bella, pares annis animisque, sequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
Talibus atque aliis longum sermonibus illi
Impleuere diem. Lucis pars vltima mensae
Est data, nox somnis. Iubar aureus extulerat Sol;
Flabat adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior aetas,
Ad regem Cephalus, simul et Pallante creati
Conueniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterque, viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium, pulchrosque recessus
Cecropidas ducit, cum quis simul ipse resedit.
Adspicit Aeoliden ignota ex arbore factum

Cephalus et Procris.

672 Quidam *ignara*, quod et actiue et passiue dici, docet ad h.

656 Cf. Horat. Serm. I, 1, 33 sqq. *Quaes. tenax* et *qui quaes. ref.* eodem redeunt. *Eurus* mutatur VIII, 2.

FAB. VIII, 661—865. *Cephalus et Procris.* Cephalus cum ab Aurora impulsus coniugis, ipsum non agnoscentis, pudicitiam et tentasset et labefactasset, illa, pudore suffusa fugit in siluas; inde reuersa Cephalo donat canem et iaculum. Canis mutatur in saxum; iaculo Cephalus imprudens interficit Procrin. Cf. Anton. Liber. cap. 21. Apollod. II, 4, 7. III, 15, 1. Hygin. fab 189. 241. Seru. ad Aen. VI, 448. Pausan. Attic. p. 91. Boeot. p. 746. Narrauerat et, vt e Schol. ad Od. λ, 320. apparet, Pherecydes, quocum Ouid. fere consentit. Exstabat etiam Sophoclis Procris. Noster fabulam decore, diligentissime et suauissime narrauit.

664 *tenebat*, retinebat. Sopor *habet* eum, qui sopitus iacet. Vs. 800. *amor habebat.*

669 *Legere viros* phrasis in hac re propria. In aedibus erant *primae*, *interiores* et *intimae* partes. In *interiores* et *intimas secedebant*, qui aliquid arcani tractare vellent. Liv. 40, 8. *Secessit in partem interiorem cum amicis.* Inde *secessus* aut *recessus* I, 177. Erant *spatiosiores*. Vitruv. VI, 8. *Aedificia spatiosiora ad conuentus excipiendos.*

672 *Aeoliden.* v. ad VI, 681. *aurea*, aurata, auro ornata; nam aurea cuspis non valuisset

Ferre manu iaculum, cuius fuit aurea cuſpis.
Pauca prius mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, caediſque ferinae:
Qua tamen e ſilua teneas haſtile reciſum,
Iamdudum dubito: certe, ſi fraxinus eſſet,
Fulua colore foret: ſi cornus, nodus ineſſet,
Vnde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum iaculabile noſtri.
Excipit Actaeis e fratribus alter: et, Vſum
Maiorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur, quodcumque petit, Fortunaque miſſum
Non regit; et reuolat, nullo referente, cruentum.
Tum vero iuuenis Nereïus omnia quaerit:

l. Heinſ. 674 Pro *ille* multi *ante*. Heinſ. putat *inde*.

in feras, vt etiam Burm. monet, qui mallet h. l. *aenea*. Videmus hinc, *iacula* eſſe geſtata etiam ab iis, qui regem adirent. *Medii ſermones* a rebus in medio poſitis, vulgaribus petiti. *nemorum ſtudioſus*. Rode: *ich befleiſſige mich der Kenntniſs der Baeume*. Hoc vix ille voluit; venationis potius ſe ſtudioſum declarat. I, 479. et paſſim. *nodus*. Plin. 16, 39. *Fulua cornus in venabulis nitet, inciſuris nodata propter decorem*. *telum iaculabile*, iaculum. Hoc quoque voc. originem Ouidio debere videtur, vt *dubitabile* I, 223. Ab Apollod. ἀκόντιον ἰθυβόλον vr.

682 *Vſum in iſto*, vſum eius. V. ad X, 651. Marian. Accurſ. putat, hoc iaculum fuiſſe ex aquifolia, de qua Plin. XXIV, 13. *Baculum* (ipſe coni. *iaculum*) *ex ea factum, in quoduis animal emiſſum, etiamſi citra ceciderit defectu mittentis, ipſum per ſeſe recubitu propius adlabi*; *tam praecipuam naturam ineſſe arbori*. Hoc Procridis iaculum (Πρόκριδος ἀκόντια) in prouerb. abiit, diciturque de iis, qui, quidquid ſibi proponunt, aſſequuntur.

685 *Nereïus*, Phocus, quem Aeacus ex Pſammathe, Nerei filia, ſuſceperat. Apollon. Rh. I, 93. *Qua mercede*, cuius mercedis loco. Haeſerunt hic Interpr. quia Cephalus hoc quoque in ſeqq. narrare iis videbatur. Verum ille vſ. 751 ſq. refert quidem, a Procride hoc iaculum ſibi datum, ſed *qua mercede* ſilet, aut potius obſcure tangit verbis *Laeſum prius vlta pudorem*. Sed quaeritur, quomodo reliqua profecta ſint ab Ouidii manu. Mſſ. nonnulli, *Quae patitur pudor, ille refert et caetera narrat*, vel *et caetera differt*. Florent. S. Marci, *caeterum narrare pudori*. Inde Heinſ. correxit, *ſed quae narrare pudori eſt*, quod nos quoque, quia melius non ha-

Cur sit et vnde datum; quis tanti muneris auctor?
Quae petit, ille refert; sed quae narrare pudori est,
Qua tulerit mercede, silet: tactusque dolore
Coniugis amissae, lacrimis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis possit credere?) telum
Flere facit, facietque diu, si viuere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum coniuge cara
Perdidit: hoc vtinam caruissem munere semper!
Procris erat, (si forte magis peruenit ad aures
Orithyïa tuas), raptae soror Orithyïae.
Si faciem, moresque velis conferre duarum,
Dignior ipsa rapi. Pater hunc mihi iunxit Erechtheus;
Hanc mihi iunxit Amor. Felix dicebar, eramque,
(Non ita Dis visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra iugalia mensis;
Cum me, cornigeris tendentem retia ceruis,
Vertice de summo semper florentis Hymetti

700 Heins. coni. *pacta iugalia*, i. sponsalia. Immo ipsas nuptias intelligit, quae, additis *sacris*, celebrabantur.

bebamus, seruauimus. Burm. coni. *Qua patitur pudor, ille refert; et caetera narrans Qua tulerit* etc.

694 Vid. VI, 681. *Orithyiae* rapina erat in Graecia res notissima, eademque veluti suo incognomine *rapta* dicebatur. Vid. Heins. *Si faciem* etc. non commode modo eam sic laudat, sed et consilio conuenienter. Inde enim *fletus* ille, de quo ante. *Pater* etc. Vult dicere, legitimum fuisse matrimonium, cui etiam Dii fauere debuerint. *Erechtheus* recte a plurimis scriptoribus nominatur; male Hygin. fab. 189. *Pandiona* memorat. *Amorem* bene hic memorat, V, 757. sine caussa igitur Heins. *Hymen* reponi voluit. *Felix* coniuge quasi formula sollemnis. Vs. 799. *Non ita Dis visum* vox eorum, qui exciderunt bono aliquo.

702 *Florens Hymettus* etiam A. A. III, 687. vbi caussa huius epitheti redditur, quia innumeris arborum et herbarum generibus tectus. Ad radicem huius montis venabatur bene mane, eumque vidit Aurora, vbi partem coeli attigerat, quae erat super *verticem* montis. *Lutea*, crocea, etiam XIII, 579. Virg. Aen. VII, 26. *Lutum* herbae genus, Nostris *Gaude*. Hygin. *Cum matutino tempore in montem exisset, Aurora, Tithoni coniux, eum adamauit petitque ab eo concubitum: cui Cephalus negauit, quod Procri fidem dederat*; quod postremum

Lutea mane videt, pulſis Aurora tenebris,
Inuitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deae, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore.
Sacra tori, coitusque nouos, thalamosque recentes,
Primaque deſerti referebam foedera lecti.
Mota Dea eſt: et, Siſte tuas, ingrate, querelas:
Procrin habe, dixit. Quod ſi mea prouida mens eſt;
Non habuiſſe voles: meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque Deae memorata retracto,

705 *ore.* Quoniam ſeq. *in ore*, propterea Burm. malit, *aure.* 712 Iunian. *quae ſi.* Heinſ. malebat, *quam ſi.*

Cephalus mox copioſe et ſuaviter perſequitur, praefatus, vt fidem ſuam amplificaret, nonnulla de Aurorae pulchritudine. Apud Apollod. III, 14, 3. alius *Cephalus*, a Noſtro diverſus, Mercurii et Herſes filius, *rapitur* ab Aurora.

704 Licet ſit Dea et pulcherrima, et potentiſſima et ſuauiſſime viuens; quae ſingula alium mouiſſent. Ad multitudinem rerum lectorem advertit repetitum *quod. Confinia lucis.* Cf. IV, 399. *Nectareae aquae*, nectar, vt II, 120. *Ambroſii ſucci.* Vis eſt in repetito nomine *Procris.* Virg. G. IV, 465 ſ. *Te, dulcis coniux, te ſolo in litore ſecum, Te veniente die, te decedente canebat.*

710 *Primaque* etc. Rode: *von der Treuloſigkeit den friſch geknüpften Bund zu brechen.* Potius *foedera lecti* ſunt concubitus. A. A. III, 593. *riualem partitaque foedera lecti.* Heroidd. I, 7. *temerati foedera lecti.* Sabin. I, 131. dies, *qui renouet foedera lecti.* Supra III, 292. *Veneris foedus inire* et A. A. II, 462. *foedus concubitus petere.* Mox non apparet, cur *ingratum* dixerit. Heinſ. ex Bonon. laudat *ignare*, idque explicat, morum vxoris tuae ignare. Poſſis et interpretari, neſciens, quid tibi proſit, aut, tibi inſtet, vt II, 100. Hoc bene conuenit ſeqq. *habe* vox eorum, qui indicant, ſe nolle rem eripere alteri. Ap. Hygin. minus ambigue Aurora: *Nolo, vt fallas fidem, niſi illa prior fefellerit.*

714 *retracto*, vt IV, 368. *iura*, officia. Elegans repetitio vocis *ſed*, eaque vox nunc eſt crimen inferentis. *Crimen* in primis de adulterio. Aurora adulterii exemplum, quia nupta Tithono. *cuncta timemus.* Cf. vſ. 826. *fauet*, adiuuat. Hygin. *mutat in hoſpitis figuram, atque dat munera ſpecioſa, quae Procridi deferret.*

Esse metus coepit; ne iura iugalia coniux
Non bene seruasset. Faciesque aetasque iubebat
Credere adulterium; prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed et haec erat, vnde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quaerere, quo doleam, studeo, donisque pudicam
Sollicitare fidem. Fauet huic Aurora timori,
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo, non cognoscendus, Athenas:
Ingrediorque domum. Culpa domus ipsa carebat;
Castaque signa dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Vt vidi, obstupui, meditataque paene reliqui
Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
Continui: male quin, vt oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat; sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderioque calebat
Coniugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit; quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
Repulerint mores? quoties, Ego, dixerit, vni
Seruor, vbicumque est: vni mea gaudia seruo?

720 *quo* Heins. e tribus Mss. recepit. Aeque recte *quod* vulgo editur. 726 *aditu-facto* dedit idem ex tribus. Etiam vulg. *aditus factus* bene se habet. 727 Heins. coni. *vt stupui*. 731 Olim edeb. *erepti*. Quidam *arrepti*. Sed v. Heins.

724 *Culpa carebat*, non enim ibi, vt in Vlyssis domo, proci. *anxia*, nempe domestici erant anxii. Cum *raptum* esse ignoraret Procris, Burm. ex vno praefert, *tardo*. quia cessabat anxia erat. Frustra. Alioquin et vs. 732. *abrepti* mutandum esset.

726 Secundum Anton. Lib. per seruum ignotum pretio Procrin sollicitat. Auctore Apollod. Procris in adulterio cum Pteleonte deprensa fugit ad Minoa. Melius est, quod Noster apprehendit. *Vix aditu* etc. Apud Graecos enim in interiore aedium parte mulieres sedebant. *male*, vix.

730 De *decoro* in omni habitu vid. ad IV, 230. *Calebat* exquisitius, quam aliorum *dolebat*. Adfectus eum reuoluit ad *decorem* coniugis.

736 *Gaudium* voc. venereum. Liv. I, 58. Sextus *pestiferum hinc abstulit gaudium*. *pugno*, oppugno mulierem in meum ipsius dolorem. *Census*, pretium, munera. *pro nocte* sic

Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus, et in mea pugno
Vulnera, dum census dare me pro nocte paciscor.
Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo: Male tectus ego en, male pactus adulter,
Verus eram coniux: me, perfida, teste teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Insidiosa malo cum coniuge limina fugit:
Offensaque mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat, studiis operata Dianae.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Peruenit: orabam veniam, et peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpae
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hoc mihi confesso laesum prius vlta pudorem,

capiendum, vt ap. Terent. Hec. II, 3, 125. *eius noctem orare.* *dubitare* modeste exprimit fidem Procridis labefactatam.

741 E magna ineptarum lectionum varietate difficile est aliquid certi eruere. Optimum mihi videtur Burm. coniect. sequi, *Male tectus ego, male fictus adulter.* Heinsius: *Exclamo me fassus, Ego en male pactus* (aut *fictus*) *adulter. Male*, in meum damnum. *teneris*, deprehensa conuinceris. v. Ernesti Clau. Cic. h. v.

746 *Errabat* in *montibus* more earum, quae fugiebant viros et amorem. Secundum alios fugit in Cretam, vbi *Diana*, cum eam cognouisset ab Aurora deceptam, *misericordia tacta dat ei iaculum, quod nemo euitare posset, et canem Laelapem, quem nulla fera effugere possit.* Hygin. Sed ap. Anton. et Apollod. a Minoë, quod rem cum eo habuerat, iaculum et canem accipit. *Operari*, quod pr. verb. sacrorum, omnino significat operam dare. Horat. I Ep. 2, 29. *in cute curanda plus aequo operata iuuentus.*

751 *laesum prius vlta pudorem.* Hoc est illud ipsum, quod vs. 688. *pudoris caussa siluisse* dr. et hic verbo tantum tangit. Nempe Procris *iuuenili habitu Dianae voluntate ad Cephalum venit, eumque prouocauit: quem in venatione superauit. Cephalus, vt vidit, tantam potentiam canis atque iaculi esse, petit ab hospite, non aestimans coniugem suam esse, vt sibi iaculum et canem venderet. Illa negare coepit. Regni quoque partem pollicetur: illa negat. Sed si vtique, ait, perstas id possidere, da mihi id, quod pueri solent dare. Ille amore iaculi et canis incensus promisit se daturum. Qui cum in thalamos venissent, Procris osten-*

Redditur, et dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi praeterea, tamquam se parua dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia, Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul et iaculum, manibus quod (cernis) habemus.
  Muneris alterius quae sit fortuna requiris?
Accipe. Mirandi nouitate mouebere facti.
Carmina Laïades non intellecta priorum

752 *exigit.* Plurimi, *egimus.*

dit se feminam esse et coniugem illius: cum qua Cephalus, muneribus acceptis, rediit in gratiam. Hygin. *exigit,* agit. Aen. I, 74. *Omnes vt tecum annos exigat.* Venusta sententia est in *tamquam se* etc.

759. Hanc fabulae partem narrant etiam Pausan. Boeot. p. 746. Anton. Lib. cp. vlt. Palaeph. cp. 8. Suid. in Τελμίσια. Hygin. P. A. II, 35. *Laïades*, Oedipus, Laii filius, *carmina*, aenigma Sphingis, quae ob *ambages*, aenigma obscurum et ambiguum *vates obscura* erat, *soluerat*, explicuerat; quo facto monstrum illud de monte, quem tenebat, se praecipitauerat. *Carmen*, formula quaecunque verborum. Quamquam aenigma illud Sphinx a Musis edocta credebatur, eratque carmine conceptum, vnde χρησμὸς vr. Vid. Valken. ad Eurip. Phoen. 50. Similiter Aeschyl. Eum. 308. μοῦσαν στυγερὰν, *triste carmen*, vocat. *Ingenio* opus erat ad aenigma intel. *priores*, homines ante Oedipodis aduentum. *Ambages* de sermonibus obscuris et ambiguis. In *immemor ambagum* non est, vt Schirach. putabat, sarcasmus ineptus, sed talia solent de mortuis sine contemtu dici. Recte Sphinx *vates* dr. quia *carmina* canebat, eaque *obscura*, non intellecta prioribus. Monstrum illud Thebanis immiserat secundum alios Bacchus (Schol. Hesiodi p. 261), secundum alios Iuno, Apollod. III, 5. Schol. Eurip. ad Phoen. 1748. Forte alii tradiderant, a *Themide* id factum, certe aenigma suppeditatum. Sed dubitatur, an Ouid. haec scripserit, quae Heins. nobis dedit. Nempe *Laiades* iam Iac. Taurellus legit. *Soluerat* Cod. antiquior Cios. prim. Gronov. prim. Ambros. Arondel. et Erford. praeferunt. *non talia* habent meliores et *immittitur* multi, *altera* Florent. S. Marci et Spirens. *pecorumque* (aut *pecorisque) suoque* complures, *rurigenae* castigatiores. Inde Heins. lectionem suam composuit. Nam antea edebatur, *Carmina Naiades non intellecta priorum Soluunt ingeniis —— suarum, Scilicet alma Themis: nec talia liquit inulta. Protinus Aoniis immissa est bellua Thebis, Cessit et exitio multis: pecori-*

Soluerat ingeniis; et praecipitate iacebat,
Immemor ambagum, vates obscura, suarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Pestis; et exitio multi pecorumque, suoque
Rurigenae pauere feram. Vicina iuuentus
Venimus; et latos indagine cinximus agros.
Illa leui velox superabat retia saltu;
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes

768 *positarum.* Basil. *pictarum*, non improbante Heins. quia plagae variis plumarum coloribus distinctae fuerint. 769 Pr. Palat. *que sibique Ruricolae* etc. Eam lect. defendunt Parrhas. Epist. Quaest. 38. et Schirach. Intelligunt illi *Naiadas* nymphas Cithaeronidas, Apollinis nutrices, quae priscis temporibus vaticinatae erant. Pausan. Boeot. 3. p. 718. Hae igitur *soluunt*, explicant, *carmina*, oracula, nempe *Themidis*. Hinc illa non amplius colitur a Thebanis, et imago eius *praecipitata*, proruta, in templo iacet. Hunc suum contemtum non tulit aequo animo Themis, sed immisit Thebanis belluam etc. His attingitur fabula, quam ignoramus. In verbis nonnulla offendunt. Non enim apparet, cur poëta tam contemtim de Themide locutus sit, nec τὸ *scilicet* ex vsu Veterum adhibitum. Id melius ponitur, vbi sententiae proferuntur, III, 135. aut cum quis indignatur irridetue aliquid, II, 471. Aliquid tamen auctoritatis lectioni illi accedit ex Lactantii Argum. vbi haec leguntur: *Thebani, Naiadibus Nymphisque futura praedicentibus, Themidis Deae obscura dantis responsa, templum euerterunt.* Nisi cum Heinsio dicere velis, auctorem illum in mendosos incidisse Codd. et inueteratum esse errorem.

764 *Pestis*, bellua terram vastans, vt *pestis Nemaea*, Heroidd. IX, 61. Descriptio seq. lupum indicare videtur; sed ex Antonin. et Apollod. vulpem fuisse scimus. Dicta est Teumesia a Teumeso, monte Boeotiae. Ea Amphitryonis (non Oedipodis) tempore molesta erat Thebanis. Ei, ne plures raperet, Thebani vnum singulis mensibus puerum deuorandum apponebant. Anton. Apollod. Hinc arcessitur Cephalus cum caue suo. *Rurigenae* nouum voc. *Vicina iuuentus.* Vid. ad VIII, 300. *Leuis saltus*, vt Phaedr. I fab. 12,8. *Cursus leuis*, celer, quasi corpus leue esset. Hygin. P. A. 35. *vulpes, cui datum diceba-tur, vt omnes canes effugere posset.* Versus *Summaque* etc. redundanter adiectus superiori.

769 Seq. narratio exacta satis est et minutissima quaeque

Effugit, et volucri non ſegnius alite ludit.
Poſcor et ipſe meum conſenſu Laelapa magno.
Muneris hoc nomen. Iamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat, nec iam poteramus, vbi eſſet,
Scire: pedum calidus veſtigia puluis habebat;
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocior illo
Haſta, nec excuſſae contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubiectis imminet aruis:
Tollor eo, capioque noui ſpectacula curſus:
Quomodo deprendi, modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. Nec limite callida recto,
In ſpatiumue fugit; ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem: ſimilisque tenenti

diſtrahitur, vt copulam ruptam impetu canum ſignificet. 770 Vulgo, *et coetum non ſegnior*. Sed *volucri* in vno Heinſ. pr. Gronov. et in Sixii pro diuerſa lectione. Heinſ. mallet, *coetum non ſecius*, quia iidem illi *ſequius*. 773 Quidam *excutere*.

ante oculos ponit. Illa autem diligentia opus erat, cum Cephalus vellet et naturam monſtri immiſſi et celeritatem canis ſui in luce collocare. Et in rebus, quibus deuoti ſumus, inenarrandis tam copioſi eſſe ſolemus. *Copula*, funiculus, quo ducuntur canes venatici, vinculum, quo ligantur. *ludit* pro *eludit*, quod VIII, 687. Sic *deludere* Halieut. 25. *ludificari* Sil. Ital. VII, 646. *Laelaps* Graecis pr. eſt turbo.

775 *Calidus*, in quo calida adhuc, recentia, veſtigia pedum. *glandes* plumbeae. Crestenſes, quorum vrbs *Gortyne*, nobiliſſimi erant iaculatores, praeſtantiſſimosque faciebant arcus et ſagittas. Cf. II, 727. XIV, 825. *Verber*, lorum fundae. *Exit*, auolat.

780 *Tolluntur* aues in aëra, hinc et qui adſcendunt in montem. *Capio ſpectacula*, ſpecto, vt III, 246. *noui*, inauditi. Sequitur locus non minus ingenioſe ſcriptus, quam I, 533 ſqq. quem conferas. *Decipit* exquiſite, effugit. *ne ſit ſuus* etc. ne vti poſſit impetu, quo ſolet in praedam ferri.

785 *parem*, nempe curſu. Verba *imminet* — *tenet* condonabimus ingenio Ouidii, quod nimis immoratur eiusmodi rebus. Sed bene *vacuus morſus*, dum vulpes ſe ſubducit morſibus, vt canis nil niſi aëra mordeat. Exempla ſimilia habet Heinſ. *morſus exercere* exquiſitius, quam mordere. Paullo aliter VIII, 826. *Exer-*

Non tenet, et vacuos exercet in aëra morſus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat,
Dum mea, dum digitos amentis indere tento;
Lumina deflexi, reuocataque rurſus eodem
Retuleram, medio (mirum) duo marmora campo
Adſpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet inuictos ambo certamine curſus
Eſſe Deus voluit; ſi quis Deus adfuit illis.
Hactenus: et tacuit. Iaculo quod crimen in ipſo?
Phocus ait. Iaculi ſic crimina reddidit ille.
  Gaudia principium noſtri ſunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Iuuat ô meminiſſe beati
Temporis, Aeacida, quo primos rite per annos
Coniuge eram felix: felix erat illa marito.
Mutua cura duos, et amor ſocialis habebat.
Nec Iouis illa meo thalamos praeferret amori:
Nec me quae caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Vlla erat: aequales vrebant pectora flammae.
Sole fere radiis feriente cacumina primis
Venatum in ſiluas iuueniliter ire ſolebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres

786 Olim minus bene *vanos*. 788 *Indere* pro *addere* e perue-tuſto Cod. primus notauit et approbauit Marian. Accurſ. Habent et plures alii Mſſ. vnde praetulit Burm. cum Heinſ. alterum non ſper-cet cibo deluſum guttur inani. *Amentum*, loramentum, quod addebatur iaculo emittendo, manuque retinebatur illo emiſſo. XII, 321. *inſerere amento digitos. reuocata retuleram* e copia poëtica, cum alterutrum ſatis fuiſſet.

792 Hygin. *Iupiter neſcius, quid faceret, vt Iſter ait, vtrosque in lapides conuertit.* Nihil definit Pauſan. p. 746. *Quod crimen.* Reſpice ad vſ. 690 ſqq.

796 Tertia pars fab. in qua nota adfectus animi. Heinſ. e Cantabr. Noric. et duobus aliis *ſint* inuexerat. Id probandum eſſet, ſi non *doloris*, ſed *narrationis* ſequeretur. Ad ordinem narrationis potius *illa prius referam* pertinent. Itaque *ſunt* reuocaui. *rite*, vt decet. *felix*. V. ad vſ. 698.

800 *Cura* et de amore coniugum conſanguineorumque et de ſtudio placendi dr. *duos*, ambos. *ſocialis*, coniugalis. Coniuges *ſocii tori*. Inde et *ſocius* atque *ſocialis amor*. De *habebat* v. ad 667. *aequales*, aequae. Cf. IV, 62.

804 Cf. A. A. III, 695 — 746. vbi eadem res narrata.

Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſinebam.
Tutus eram iaculo. Sed cum ſatiata ferinae
Dextera caedis erat; repetebam frigus et vmbras,
Et, quae de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in aeſtu:
Auram exſpectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam:
Meque iuues, intresque ſinus, gratiſſima, noſtros:
Vtque facis, releuare velis, quibus vrimur, aeſtus.
Forſitan addiderim (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: et, Tu mihi magna voluptas;
Dicere ſum ſolitus: tu me reficisque, fouesque:
Tu facis, vt ſiluas, vt amem loca ſola; meoque
Spiritus iſte tuus ſemper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam praebuit aurem
Neſcio quis: nomenque aurae tam ſaepe vocatum
Eſſe putans Nymphae, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius auctor
Procrin adit, linguaque refert audita ſuſurra.
Credula res amor eſt. Subito collapſa dolore

neret. 821 *deceptam.* Sixii Cod. *incertam.* Vt Burm.

feriente. V. ad III, 181. *iuueniliter*, ſtudio iuuenili. *naribus acres*, ſagaces. III, 212. *naribus vtilis. Tutus* omnino inſtructus; quo ſenſu alibi et *laetus. ſatiata caedis* graeca ſyntaxis. *halabat*, ſpirabat. Hoc eſt ab Heinſ. nam plurimi Mſſ. praeferunt *exhalat.* Vulgo, *exibat* ex interpret.

813 In hac cantilena ſingula fere verba ſunt ambigua, poſſuntque et de aura et de puella capi. Doering. in Ecl. Vett. poët. ad Ouid. A. A. III putat, Αὔρα pronuntiatum eſſe Ἄβρα, quo nomine concubina notata ſit. Ap. Pherecydem Cephalus non minus ambigue ὦ Νεφέλα, παραγίνου clamitabat. In altero A. A. loco, *Quoque meos releues aeſtus — Accipienda ſinu, mobilis Aura, veni.*

819 *ſola*, deſerta. *Spiritum* aut *anhelitum* alterius captant etiam colloquentes. IV, 72. *Neſcio quis.* Secundum Pherecydem fuit ſeruus, ex quo de marito Procris quaeſiuit. *auctor*, nuntius, vt XI, 666. Quamquam hoc nomen h. l. non niſi vnus Gronouianus habet, vnde accepit Burm. Caeteri *index*, vt A. A. 719. Etiam mox vſ. 833. *indicium. Suſurra* alii ſubſtantiue capiunt pro *ſuſurros*, alii cum *lingua* coniungunt.

826 A. A. 720. *Quia amans*

Vt ſibi narratur, cecidit; longoque refecta
Tempore; ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eſt: et crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit; metuit ſine corpore nomen;
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Saepe tamen dubitat; ſperatque miſerrima falli;
Indicioque fidem negat; et, niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Aurorae lumina noctem;
Egredior, ſiluasque peto: victorque per herbas
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubito gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde leuem rurſus ſtrepitum faciente caduca,
Sum ratus eſſe feram, telumque volatile miſi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mei! conclamat. Vox eſt vbi cognita fidae
Coniugis; ad vocem praeceps amensque cucurri.
Semanimem, et ſparſas foedantem ſanguine veſtes,
Et ſua (me miſerum) de vulnere dona trahentem
Inuenio: corpusque meo mihi carius, vlnis
Sontibus attollo: ſciſſaque a pectore veſte
Vulnera ſaeua ligo: conorque inhibere cruorem:
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.

845 *veſtes.* Langerm. *vultus*, vnde Heinſ. *cultus.*

ſemper, quod timet, eſſe putat. —*Collapſa cecidit* plenius, quam collapſa eſt, quod v. de delinquentibus animo. *fati iniqui*, cui fatum iraſcitur, miſer. *nomen* ſaepe de re inani et vana.

832 Monet Heinſ. *ſperare*, vt ἐλπίζειν, etiam in malam rem dici. At h. l. bono ſenſu; bona enim res eſt, in re mala falli. *delicta mariti*, maritum tamquam delicti reum.

836 *Victor* i. q. vſ. 808. *cum ſatiata* etc. *labor*, aeſtus. *Caduca*, quae deciderat. v. ad IX, 650. Secundum Pherecydem Procris irruit in Cephalum, qui illo impetu perterrefactus eam interficit. Ap. Hygin. vbi nihil de aura, Procris timens Auroram mane ſecuta maritum, vt eum obſervaret, inter virgulta delituit. Auctore Apollod. vna it venatum; erat enim θηρευτική. *Vulnus*, telum vulnificum. IX, 126. Sine cauſſa Burm. ex Voſſiano placet, *in gutture ferrum.*

845 *Foedare* de ſanguine. III,

Viribus illa carens, et iam moribunda, coëgit
Haec se pauca loqui: Per nostri foedera lecti,
Perque Deos supplex oro, superosque, meosque;
Per si quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, caussam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere nostris.
Dixit: et errorem tum denique nominis esse
Et sensi, et docui. Sed quid docuisse iuuabat?
Labitur; et paruae fugiunt cum sanguine vires.
Dumque aliquid spectare potest, me spectat: et in me
Infelicem animam, nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus haec lacrimans heros memorabat; et ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, nouoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

523. *Scindebat* suam ipsius vestem, vt ligamenta vulneris haberet.

852 *Foedera lecti*, vt vs. 709. *meos*, quos mox adibo, inferos. *Per si quid* exquisitius, quam, per id quod. *innubere*. V. ad XII, 196. A. A. iam inter virgulta latenti *patuit miserae iucundus nominis error*.

861 Veteres animas morientium osculo excipere solebant. *Vultus melior*, laetior, etiam V, 501. Caeterum si Apollod. fidem habemus, Cephalus ob hanc caedem ab Areopagitis aeterno exsilio damnatus est. Hinc Thebas migrauit, et inde ad Teleboas, in eam insulam, quae ab ipsius nomine Cephalenia dicta est. Pausan. p. 91.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON
LIBER OCTAVVS.

Nisus et Scylla. Iam nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; et humida surgunt
Nubila. Dant placidi cursum redeuntibus Austri

1 Olim edeb. *regente*, quod corruptum esse vidit Regius. At-

FAB. I, 1-151. *Nisus*, rex Megarensium, Pandionis filius, *in haliaeetum*, et *Scylla*, eius filia, in *Cirin*. Et haec quidem merito hanc poenam passa est. Cum enim Minos Megaram oppugnaret, Scylla, amore eius incensa, crinem patris purpureum, quo et ipsius et vrbis salus pendebat, resectum in castra hostilia pertulit, seque simul ipsam Minoi tradidit. Ille vero tam impiam proditionem auersatus, Scyllam relinquit apud Megarenses; quae cum classem persequeretur, mutatur in Cirin, pater vero in haliaeëtum. Latius hanc fabulam Megarensem tractauit Pseudo-Virgil. in Cir. quamquam is potiora narrationis capita breuiter tantum perstringit. Cf. et Pausan. Att. p. 45. et Corinth. p. 192. Apollod. III, 15, 8 sqq. Schol. Eurip. ad Hipp. vs. 35. et 1200. Propert. III, 17, 2. Hygin. fab. 198. Tractauerat haec etiam Parthenius, vt apparet ex Eustath. ad Dionys. Perieg. vs. 420. Minos Scyllam, impietatem eius auersatus, aut in patria reliquerat proficiscens, aut poena quadam adfecerat. His addita est fabula de purpureo Nisi capillo, quam cupide arripuerunt poëtae atque mythici scriptores. Cum enim auem nossent purpurea in vertice crista insignem, quae Ciris diceretur (quod nomen a graeco κείρειν, tondere, deriuari posse putarunt), in eam transiisse Scyllam finxerunt, patrem vero in haliaeëtum, qui acerrimo odio insectari Cirin solet.

1 Initium fabulae respicit VII, 659 et 664. *Lucifer* et Aurora alibi dr. *diem reducere*, sed h. l. exquisitius, *retegere*, quemadmodum apud Virg. Aen. IV, 119. Titan *radiis retegit orbem*. Adde V, 65. Nox contra amictu suo *tegit terras*. Sed nollem additum *noctisque t. fug.* ita enim diuersae imagines iunctae. De *nitido die* ad I, 603. Venti *cadunt*, cum quiescunt, contra *surgunt*, cum inflare incipiunt. Pro austro ponit *humida nubila*, quae aguntur ab austro.

3 *cursum*, nempe secundum, prosperam nauigationem. Cic.

Aeacidis, Cephaloque: quibus feliciter acti
Ante exſpectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeïa litora vaſtat:
Praetentatque ſui vires Mauortis in vrbe
Alcathoi, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phoebes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque

que *retegente* in omnibus, quibus vſus eſt, Mſſ. reperit Ciofan. 7 Primus Medic. Noric. et tres alii, *in vrbem.* Iunian. et pr. Gronov. *in arce.* 8 *Alcathoi* dedit Heinſ. pro *Alcathoë.* 9 Florent. S. Marci et alii *in vertice* N. ap. Vrbin. et ſec. Medic. *ſub vertice.* 11 *Phoebes* habent vnus Moret. et vnus Ambroſ. pro vulg. *Lunae.* Heinſ. etiam coni. *orienti Phoebae*, quia alter Twisden. *orienti.*

Att. V, 8. *curſum exſpectabam.* Aeacidae non *redibant*, ſed ſequebantur redeuntem Cephalum. Nempe *redire* ponitur et pro ſimplici *ire.* *ante exſpectatum*, ἀπροσδοκήτως, opinione citius. V. ad IV, 789.

6 Docte *Lelegeïa litora*; etenim *Leleges* e ſtirpe Pelasgica tum temporis illa loca tenebant. *Vires Mauortis ſui* et vſ. 61. *Mauors ſuus* ornate, copias ſuas. *vrbs Alcathoi* Megara, cuius arcem *Alcathous*, Pelopis filius, muris cinxerat. Eam nunc *habebat*, regebat, *Niſus*, vnde Νίσου πόλις dicta Eurip. Herc. Fur. 954. Strabo lib. IX. Τῆς Ἀττικῆς εἰς τετραχῆ μερη διαιρεθείσης, ὁ Νῖσος τὴν Μεγαρίδα λάχοι. *Praetentat* etc. copiarum ſuarum vires experitur in hac vrbe ante bellum iuſtum. Supra VII, 489. *ſuas ibi praeconſumere vires.* Claudian. VIII, 534. *tela ſolebat Praetentare feris, olim domitura Gigantas.* Caeſo Niſo, vrbs a Megareo, qui Niſo venerat auxilio, dicta eſt Megara.

8 De purpureo hoc crine vid. Virg. Cir. vſ. 119 ſqq. Schol. Eurip. ad Hipp. 1200 habet χρυσοῦν πλόκαμον. Reſponſum autem erat, tamdiu eum ſaluum fore et regnaturum, quam crinem illum cuſtodiſſet, hinc *magni fiducia regni.* Virg. Cir. 380. *Tanta eſt in paruo fiducia crine cauendi.* Non *magnum* quidem illud *regnum*, quippe non niſi quarta Atticae pars, ſed dignitatis cauſſa, pro conſilio poëtae, etiam minora regna *magna* drr. *honor. canos.* Claudian. L, 30. *ſancta canities.*

12 Aequum Martem dupliei imagine exornat. *Pendere* eleganter drr. qui dubitant, in vtram partem inclinent. Noſtrum expreſſit Claudian. I, 11. *His neque per dubium pendet Fortuna fauorem* etc. *Victoria* Dea, quae virginis alatae habitu pingebatur, nunc volabat *dubiis pennis*, exquiſite, quia

Inter vtrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Letoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus eius inhaeſit.
Saepe illuc ſolita eſt adſcendere filia Niſi;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tum cum pax eſſet. Bello quoque ſaepe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosque, habitusque, Cydoneasque pharetras.

19 Medic. et Neap. *bellum quoque turre ſolebat.* Et *bellum* etiam Vrbinas et Berneg. a m. pr. tum ille mox, *eque illa.* Hae varietates Heinſ. probantur. Sed *turre* otioſum eſt, cum *ſaepe* ſequentia poſtulare videantur. Tum *bello* et *cum pax eſſet* bene ſibi reſpondent. Burm. praeterea putat, numeros fore minus languidos, ſi cum Leid. legas, *cum pax tuta foret.* 21 Neap. et prior Erf. *moras belli,* vt proceres *belli morae* dicantur, quod illuſtrat Heinſ. 22 Olim edeb. *Cydoneasque*, quod Ciofan. ex antiquiore ſuo Cod in *Cydoniasque* mutauit. At alterum Burm. reuocauit, quia et A. I, 293. *Cy-*

ipſa erat dubia, quo inclinaret. Compares e lib. I. *trepidantes pennas.* Tibul. 2, 5, 45. *ſuper feſſas volitat Victoria puppes.*

14 Memorabilis huius ſaxi et alii mentionem faciunt, et commode h. l. intexta eſt. Heynius ad Virg. Cir. 105. putat, ex Ouidii mente *turrim* edidiſſe illum ſonum; quod non eſt. Diſerte enim a vocalibus muris *regia*, a rege exſtructa, *turris* diſtinguitur. *Vocalis*, ſonum edens, reſonans. Apollo enim cum Alcathoo, muros exſtruenti, operam nauaret, lyram depoſuit, ſonus autem eius in lapides ſubiectos tranſiit, vt, ſi quis lapide eos percuteret, eundem illi, quem fides pulſae, ſonum ederent. Theog. 771. Pauſan. Att. p. 100. Virg. Cir. 105. Epigr. in Anthol. IV. p. 351.

16 *Saxum* vnum etiam ap. Pauſan. quamquam h. l. Singul. eſſe poteſt pro Plural. Bentlei. ad Horat. III od. 11, 18 monet, non niſi bis a Noſtro, h. l. et Triſt. III, 4. vſurpatum eſſe pronomen *eius*, idque epicos poëtas perpetuo multaſſe exſilio. Etiam Burm. poëtaſtros ob frequentem huius pron. vſum vituperat. *Exiguo* vel quia virgo regia ludebat, vel quia tali lapillo opus erat.

19 *Bello*, tempore belli, vt paſſim *ludis*, *ſacrificiis* etc. i. tempore ludorum, ſacrificiorum. Ablatiui ponuntur ſic abſolute, vt tempus ſignificent, quo quid factum ſit. vid. Burm. ad h. l. et Erneſti ad Sueton. Caeſ. 11.

21 *mora*, diuturnitate, vt I, 402. Spectabat caſtra hoſtilia,

Nouerat ante alios faciem ducis Europaei;
Plus etiam, quam nosse sat est. Hac iudice, Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumserat aere
Fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis:

doneae iuuencae. Etiam Virg. Ecl. X, 59. variant Codd. in h. nomine. Berkelius ad Stephan. in Κυδωνία vult *Cydonaeasque* esse scribendum.

vt Antigone apud Eurip. Phoen. 110 sqq. et Helena apud Homer. Il. γ, 154 sqq. Cf. et Virg. Cir. 172 sqq. *Cydonia* vna ex tribus celeberrimis Cretae vrbibus. Creta abundabat materia, vnde sagittae, arcus, pharetrae conficerentur, et Cretenses excellentes habebantur sagittarii.

23 *Europaei.* vid. ad vs. 120. Amor ille Scyllae iniectus traditur vel a Venere (Hygin. d. l.) vel a Iunone, Virg. Cir. 133. Apud Nostrum originem habet satis naturalem. *Sat est*, conducit. *Faciem* et habitum Minois apte ad propositum describit in seqq. *Hac iudice* bene additum; nam amori omnia videntur eximia. Ita *me iudice* II, 428. Iam seq. locus pulcher, expressus e Tibul. IV, 2, 7 — 12. *Illam, quidquid agit, quoque vestigia mouit, Componit furtim subsequiturque Decor. Seu soluit crines, fusis decet esse capillis; Seu comsit, comtis est veneranda comis. Vrit, seu Tyria voluit procedere palla: Vrit, seu niuea candida veste venit.* Cf. II Amorr. 5, 43. Etiam h. l. quot modis variatum illud, formosus erat. Et totus orationis color notandus. *Cristae* praecipuum galeae ornamentum. Hinc *superbum cristarum decus* Sil. X, 399. Erat non solum e setis equinis (XII, 88.), sed etiam ex *pennis*, quae pulchrum Minoa magis decebant.

26 *Aere* rescripsi auctoritate Mss. qui fere omnes in h. v. conspirant. Et mox vs. 32. non nisi *aenea* galea Minoi tribuitur, vt Homer. Il. κ, 30. Menelao. Primus Vatic. et duo alii *ore*, quod aperte ex *aere* ortum. Vnus Regius pr. *auro*, quod receptum ab Heins. propagauit Burm. Constat sane ex Hom. et Virg. etiam *auro* exornatos interdum fuisse clypeos; sed ego Mss. auctoritatem sequi malui. Atque etiam *aes* in splendorem datum satis potuit spectantium oculos ferire atque decus addere Minoi. *decebat*, cum decore sumebat, aut, clypeus sumtus ei decus addebat. Eurip. Phoen. 171. ὡς ὅπλοισιν χρυσέοισιν εὐπρεπής. *adductis lacertis* pingit actum iaculantis. Expressit autem Virg. XI, 561. *adducto contortum hastile lacerto Immittit.* Infra IX, 52. sunt *brachia adducta.* Sic et *reduci* adhiberi, monet Burm. *Lentum* sollemne

Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
Imposito patulos calamo sinu[a]uerat arcus:
Sic Phoebum sumtis iurabat stare sagittis.
Cum vero faciem demto nudauerat aere,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanae virgo Niseïa compos
Mentis erat. Felix iaculum, quod tangeret ille,
Quaeque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
Castra; vel aeratas hosti recludere portas,
Vel si quid Minos aliud velit. Vtque sedebat,
Candida Dictaei spectans tentoria regis;
Laeter, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,

33 Graeuianus pro diuersa lectione *phaleris pictis*, quod arridebat Heins. sed recte reiicitur a Burm. Hic pro *albi* malebat *alti*, sine caussa. 42 Septem veteres, tum Neap. sec. tert. Med.c. pro diuersa lect. *Vtque solebat*, quod non damnat Heins. At hoc iam dictum supra 19.

hastilium, pilorum, thyrsorum epitheton ap. poëtas. *Iuncta cum viribus arte* opus erat in eiusmodi exercitationibus. X, 181.

31 *stare* de gestu vel pugnantium, vt IX, 33. vel sagittas mittentium, vt h. l. Et sic *status* passim *stratis pictis*. cf. VI, 222. *Purpureus* grauius, quam purpurea veste. A. A. I, 214. *Quatuor in niueis aureus ibis equis.* *Albo* equo se Minoa in obsidione vrbis hostibus notabilem dedisse et conspicuum, non credit Burm. qui eam ob caussam emendat *alti.* Ergone *altus* equus eum minus notabilem reddebat? Nec dubitarunt alii duces, Alexander, Hannibal, armis et equis se insignire. Amabant autem plerumque *albos* equos; et in *albo* in primis lucebat purpura. *spumantia ora* generosi equi signum. *Vix sua.* V. ad III, 689. *Felix* etc. Ridicula, sollemnis tamen perdite amantium praedicatio.

38 Potentia amoris bene notatur. *Impetus*, vehemens cupido. *mittere corpus* de desiliente. *Candida*, quippe lintea. Aen. I, 469. *Rhesi niueis tentoria velis.* Illis tamen temporibus lintea tentoria nondum in vsu.

44 Placet sibi Noster in eiusmodi soliloquiis, quibus naturae humanae indolem describit. Etiam h. l. grauis animi lucta; hinc enim amor pu-

In dubio eſt. Doleo, quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed niſi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide: me comitem, me pacis pignus haberet.
Si, quae te genuit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit; merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras
Gnoſiaci poſſim caſtris inſiſtere regis.
Faſſaque me, flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia, quam ſim
Proditione potens: quamuis ſaepe vtile vinci

46 *numquid* pro *nunquam* e primo Medic. et Norico recte receptum; acriorem enim reddit orationem. 47 Ciofan. e Dominic. profert *dimittere bellum*, idemque Heinſ. reperit in 5 Mſſ. et ſic infra XIII, 217. 48 Heinſ. *haberet* mutauit in *habere*, quamquam hoc Burm. deinde in Francof. reperit. Nos reuocauimus alterum, vt melius.

gnat inſanus, illinc pietas, ſed, vt fit, ad extremum vincit amor, Scyllaque patrem prodit cum patria. Cf. ſimilis luctatio Medeae, VII. init. *lacrimabile*. Homer. δακρυόεις πόλεμος. Horat. *bellum lacrymoſum*. *Deponere*, vt alibi *ponere*. Broeckh. ad Propert. II, 1, 36. *Obſides* fere regum liberi accipiebantur. V. Ciof. Obſidem mox vlterius declarat, reique gratae immoratur; nam et *pignora pacis* ſunt obſides, quia *pignus* omne id, quod fidem facit. *Poterat* melius, quam aliorum *poterit*. V. ad I, 679.

49 *pulcherrime rerum* eſt etiam A. A. I, 213. et Heroid. IV, 125. *Dulciſſime rerum* Horat. I Sat. 9, 4. *maxima rerum* Claudian. I, 130. *quae te genuit*, Europa. *Deus*, Iupiter. II, 833 ſqq. *gignere* etiam de femina. V. Burman.

51 Cf. Eurip. Phoen. 166. *Inſiſtere* de volantibus, quando delabuntur in terram. I, 307. *faſſaque me*, vt III, 2. *ſe confeſſus erat*. Heroica aetate mariti *emebant* coniuges; ſed poſtea *dos* poſtulabatur, quae ſpectabatur vt pretium, quo maritus *emeretur*. Hinc ap. Eurip. Med. 232. Medea queritur, mulierem cogi χρημάτων ὑπερβολῇ Πόσιν πρίασθαι. Sponderi ſolebant liberi et generi emi a parentibus. Virg. G. I, 31. *Teque ſibi generum Thetys emat omnibus vndis*. Sed Scylla amore ardens vult ipſa rogare, *qua dote* (e form. ſollemni) velit *emi*. *patriae arces*, patria vrbs. Aen. I, 20. *Tyriae arces*, Carthago. III, 553. *Caulonis arces*, vrbs Caulon. — *cubilia*, thalami, coniugium. *potens*, beata. V. ad IV, 325.

Vt sibi narratur, cecidit; longoque refecta
Tempore; se miseram, se fati dixit iniqui:
Deque fide questa est: et crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore nomen;
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Saepe tamen dubitat; speratque miserrima falli;
Indicioque fidem negat; et, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Aurorae lumina noctem;
Egredior, siluasque peto: victorque per herbas
Aura veni, dixi, nostroque medere labori.
Et subito gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde leuem rursus strepitum faciente caduca,
Sum ratus esse feram, telumque volatile misi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mei! conclamat. Vox est vbi cognita fidae
Coniugis; ad vocem praeceps amensque cucurri.
Semanimem, et sparsas foedantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum) de vulnere dona trahentem
Inuenio: corpusque meo mihi carius, vlnis
Sontibus attollo: scissaque a pectore veste
Vulnera saeua ligo: conorque inhibere cruorem:
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.

845 *vestes.* Langerm. *vultus*, vnde Heins. *cultus.*

semper, quod timet, esse putat. —*Collapsa cecidit* plenius, quam collapsa est, quod v. de delinquentibus animo. *fati iniqui*, cui fatum irascitur, miser. *nomen* saepe de re inani et vana.

832 Monet Heins. *sperare*, vt ἐλπίζειν, etiam in malam rem dici. At h. l. bono sensu; bona enim res est, in re mala falli. *delicta mariti*, maritum tamquam delicti reum.

836 *Victor* i. q. vs. 808. *cum satiata* etc. *labor*, aestus. *Caduca*, quae deciderat. v. ad IX, 650. Secundum Pherecydem Procris irruit in Cephalum, qui illo impetu perterrefactus eam interficit. Ap. Hygin. vbi nihil de aura, Procris timens Auroram mane secuta maritum, vt eum obseruaret, inter virgulta delituit. Auctore Apollod. vna it venatum; erat enim θηρευτική. *Vulnus*, telum vulnificum. IX, 126. Sine caussa Burm. ex Vossiano placet, *in gutture ferrum.*

845 *Foedare* de sanguine. III,

Viribus illa carens, et iam moribunda, coëgit
Haec se pauca loqui: Per nostri foedera lecti,
Perque Deos supplex oro, superosque, meosque;
Per si quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, caussam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere nostris.
Dixit: et errorem tum denique nominis esse
Et sensi, et docui. Sed quid docuisse iuuabat?
Labitur; et paruae fugiunt cum sanguine vires.
Dumque aliquid spectare potest, me spectat: et in me
Infelicem animam, nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus haec lacrimans heros memorabat; et ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, nouoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

523. *Scindebat* suam ipsius vestem, vt ligamenta vulneris haberet.

852 *Foedera lecti*, vt vs. 709. *meos*, quos mox adibo, inferos. *Per si quid* exquisitius, quam, per id quod. *innubere.* V. ad XII, 196. A. A. iam inter virgulta latenti *patuit miserae iucundus nominis error.*

861 Veteres animas morientium osculo excipere solebant. *Vultus melior*, laetior, etiam V, 501. Caeterum si Apollod. fidem habemus, Cephalus ob hanc caedem ab Areopagitis aeterno exsilio damnatus est. Hinc Thebas migrauit, et inde ad Teleboas, in eam insulam, quae ab ipsius nomine Cephalenia dicta est. Pausan. p. 91.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON
LIBER OCTAVVS.

Nisus et Scylla. Iam nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; et humida surgunt
Nubila. Dant placidi cursum redeuntibus Austri

1 Olim edeb. *regente*, quod corruptum esse vidit Regius. At-

FAB. I, 1-151. *Nisus*, rex Megarensium, Pandionis filius, *in haliaeetum*, et *Scylla*, eius filia, in *Cirin*. Et haec quidem merito hanc poenam passa est. Cum enim Minos Megaram oppugnaret, Scylla, amore eius incensa, crinem patris purpureum, quo et ipsius et vrbis salus pendebat, resectum in castra hostilia pertulit, seque simul ipsam Minoi tradidit. Ille vero tam impiam proditionem auersatus, Scyllam relinquit apud Megarenses; quae cum classem persequeretur, mutatur in Cirin, pater vero in haliaeëtum. Latius hanc fabulam Megarensem tractauit Pseudo-Virgil. in Cir. quamquam is potiora narrationis capita breuiter tantum perstringit. Cf. et Pausan. Att. p. 45. et Corinth. p. 192. Apollod. III, 15, 8 sqq. Schol. Eurip. ad Hipp. vs. 35. et 1200. Propert. III, 17, 2. Hygin. fab. 198. Tractauerat haec etiam Parthenius, vt apparet ex Eustath. ad Dionys. Perieg. vs. 420. Minos Scyllam, impietatem eius auersatus, aut in patria reliquerat proficiscens, aut poena quadam adfecerat. His addita est fabula de purpureo Nisi capillo, quam cupide arripuerunt poëtae atque mythici scriptores. Cum enim auem nossent purpurea in vertice crista insignem, quae Ciris diceretur (quod nomen a graeco κείρειν, tondere, deriuari posse putarunt), in eam transiisse Scyllam finxerunt, patrem vero in haliaeëtum, qui acerrimo odio insectari Cirin solet.

1 Initium fabulae respicit VII, 659 et 664. *Lucifer* et Aurora alibi dr. *diem reducere*, sed h. l. exquisitius, *retegere*, quemadmodum apud Virg. Aen. IV, 119. Titan *radiis retegit orbem*. Adde V, 65. Nox contra amictu suo *tegit terras*. Sed nollem additum *noctisque t. fug.* ita enim diuersae imagines iunctae. De *nitido die* ad I, 603. Venti *cadunt*, cum quiescunt, contra *surgunt*, cum inflare incipiunt. Pro austro ponit *humida nubila*, quae aguntur ab austro.

3 *cursum*, nempe secundum, prosperam nauigationem. Cic.

Aeacidis, Cephaloque: quibus feliciter acti
Ante exſpectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeïa litora vaſtat:
Praetentatque ſui vires Mauortis in vrbe
Alcathoi, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phoebes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna; diuque

que *retegente* in omnibus, quibus vſus eſt, Mſſ. reperit Ciofan. 7 Primus Medic. Noric. et tres alii, *in vrbem*. Iunian. et pr. Gronov. *in arce*. 8 *Alcathoi* dedit Heinſ. pro *Alcathoë*. 9 Florent. S. Marci et alii *in vertice* N. ap. Vrbin. et ſec. Medic. *ſub vertice*. 11 *Phoebes* habent vnus Mor c. et vnus Ambroſ. pro vulg. *Lunae*. Heinſ. etiam coni. *orienti Phoebae*, quia alter Twisdon. *orienti*.

Att. V, 8. *curſum exſpectabam*. Aeacidae non *redibant*, ſed ſequebantur redeuntem Cephalum. Nempe *redire* ponitur et pro ſimplici *ire*. *ante exſpectatum*, ἀπροσδοκήτως, opinione citius. V. ad IV, 789.

6 Docte *Lelegeïa litora*; etenim *Leleges* e ſtirpe Pelasgica tum temporis illa loca tenebant. *Vires Mauortis ſui* et vſ. 61. *Mauors ſuus* ornate, copias ſuas. *vrbs Alcathoi* Megara, cuius arcem *Alcathous*, Pelopis filius, muris cinxerat. Eam nunc *habebat*, regebat, *Niſus*, vnde Νίσου πόλις dicta Eurip. Herc. Fur. 954. Strabo lib. IX. Τῆς Ἀττικῆς εἰς τέτταρα μέρη διαιρεθείσης, ὁ Νῖσος τὴν Μεγαρίδα λάχοι. *Praetentat* etc. copiarum ſuarum vires experitur in hac vrbe ante bellum iuſtum. Supra VII, 489. *ſuas ibi praeconſumere vires*. Claudian. VIII, 534. *tela ſolebat Praetentare feris, olim domitura Gigantas*. Caeſo Niſo, vrbs a Megareo, qui Niſo venerat auxilio, dicta eſt Megara.

8 De purpureo hoc crine vid. Virg. Cir. vſ. 119 ſqq. Schol. Eurip. ad Hipp. 1200 habet χρυσοῦν πλόκαμον. Reſponſum autem erat, tamdiu eum ſaluum fore et regnaturum, quam crinem illum cuſtodiſſet, hinc *magni fiducia regni*. Virg. Cir. 380. *Tanta eſt in paruo fiducia crine cauendi*. Non *magnum* quidem illud *regnum*, quippe non niſi quarta Atticae pars, ſed dignitatis cauſſa, pro conſilio poëtae, etiam minora regna *magna* drr. *honor. canos*. Claudian. L, 30. *ſancta canities*.

12 Aequum Martem duplici imagine exornat. *Pendere* eleganter drr. qui dubitant, in vtram partem inclinent. Noſtrum expreſſit Claudian. I, 11. *His neque per dubium pendet Fortuna fauorem* etc. *Victoria* Dea; quae virginis alatae habitu pingebatur, nunc volabat *dubiis pennis*, exquiſite, quia

Inter vtrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Letoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus eius inhaeſit.
Saepe illuc ſolita eſt adſcendere filia Niſi;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tum cum pax eſſet. Bello quoque ſaepe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosque, habitusque, Cydoneasque pharetras.

19 Medic. et Neap. *bellum quoque turre ſolebat.* Et *bellum* etiam Vrbinas et Berneg. a m. pr. tum ille mox, *eque illa.* Hae varietates Heinſ. probantur. Sed *turre* otioſum eſt, cum *ſaepe* ſequentia poſtulare videantur. Tum *bello* et *cum pax eſſet* bene ſibi reſpondent. Burm. praeterea putat, numeros fore minus languidos, ſi cum Leid. legas, *cum pax tuta foret.* 21 Neap. et prior Erf. *moras belli*, vt proceres *belli morae* dicantur, quod illuſtrat Heinſ. 22 Olim edeb. *Cydoneasque*, quod Ciofan. ex antiquiore ſuo Cod in *Cydoniasque* mutauit. At alterum Burm. reuocauit, quia et A. I, 293. *Cy-*

ipſa erat dubia, quo inclinaret. Compares e lib. I. *trepidantes pennas.* Tibul. 2, 5, 45. *ſuper feſſas volitat Victoria puppes.*

14 Memorabilis huius ſaxi et alii mentionem faciunt, et commode h. l. intexta eſt. Heynius ad Virg. Cir. 105. putat, ex Ouidii mente *turrim* edidiſſe illum ſonum; quod non eſt. Diſerte enim a vocalibus muris *regia*, a rege exſtructa, *turris* diſtinguitur. *Vocalis*, ſonum edens, reſonans. Apollo enim cum Alcathoo, muros exſtruenti, operam nauaret, lyram depoſuit, ſonus autem eius in lapides ſubiectos tranſiit, vt, ſi quis lapide eos percuteret, eundem illi, quem fides pulſae, ſonum ederent. Theog. 771. Pauſan. Att. p. 100. Virg. Cir. 105. Epigr. in Anthol. IV. p. 351.

16 *Saxum* vnum etiam ap. Pauſan. quamquam h. l. Singul. eſſe poteſt pro Plural. Bentlei. ad Horat. III od. 11, 18 monet, non niſi bis a Noſtro, h. l. et Triſt. III, 4. vſurpatum eſſe pronomen *eius*, idque epicos poëtas perpetuo multaſſe exſilio. Etiam Burm. poëtaſtros ob frequentem huius pron. vſum vituperat. *Exiguo* vel quia virgo regia ludebat, vel quia tali lapillo opus erat.

19 *Bello*, tempore belli, vt paſſim *ludis*, *ſacrificiis* etc. i. tempore ludorum, ſacrificiorum. Ablatiui ponuntur ſic abſolute, vt tempus ſignificent, quo quid factum ſit. vid. Burm. ad h. l. et Erneſti ad Sueton. Caeſ. 11.

21 *mora*, diuturnitate, vt I, 402. Spectabat caſtra hoſtilia,

Nouerat ante alios faciem ducis Europaei;
Plus etiam, quam noſſe ſat eſt. Hac iudice, Minos,
Seu caput abdiderat criſtata caſſide pennis,
In galea formoſus erat: ſeu ſumſerat aere
Fulgentem clypeum, clypeum ſumſiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis:

doneae iuuencae. Etiam Virg. Ecl. X, 59. variant Codd. in h. nomine. Berkelius ad Stephan. in Κυδωνία vult *Cydonaeasque* eſſe ſcribendum.

vt Antigone apud Eurip. Phoen. 110 ſqq. et Helena apud Homer. Il. γ, 154 ſqq. Cf. et Virg. Cir. 172 ſqq. *Cydonia* vna ex tribus celeberrimis Cretae vrbibus. Creta abundabat materia, vnde ſagittae, arcus, pharetrae conficerentur, et Cretenſes excellentes habebantur ſagittarii.

23 *Europaei.* vid. ad vſ. 120. Amor ille Scyllae iniectus traditur vel a Venere (Hygin. d. l.) vel a Iunone, Virg. Cir. 133. Apud Noſtrum originem habet ſatis naturalem. *Sat eſt*, conducit. *Faciem* et habitum Minois apte ad propoſitum deſcribit in ſeqq. *Hac iudice* bene additum; nam amori omnia videntur eximia. Ita *me iudice* II, 428. Iam ſeq. locus pulcher, expreſſus e Tibul. IV, 2, 7 — 12. *Illam, quidquid agit, quoque veſtigia mouit, Componit furtim ſubſequiturque Decor. Seu ſoluit crines, fuſis decet eſſe capillis; Seu comſit, comtis eſt veneranda comis. Vrit, ſeu Tyria voluit procedere palla: Vrit, ſeu niuea candida veſte venit.* Cf II Amorr. 5, 43. Etiam h. l. quot modis variatum illud, formoſus erat. Et totus orationis color notandus. *Criſtae* praecipuum galeae ornamentum. Hinc *ſuperbum criſtarum decus* Sil. X, 399. Erat non ſolum e ſetis equinis (XII, 88.), ſed etiam ex *pennis*, quae pulchrum Minoa magis decebant.

26 *Aere* reſcripſi auctoritate Mſſ. qui fere omnes in h. v. conſpirant. Et mox vſ. 32. non niſi *aenea* galea Minoi tribuitur, vt Homer. Il. κ, 30. Menelao. Primus Vatic. et duo alii *ore*, quod aperte ex *aere* ortum. Vnus Regius pr. *auro*, quod receptum ab Heinſ. propagauit Burm. Conſtat ſane ex Hom. et Virg. etiam *auro* exornatos interdum fuiſſe clypeos; ſed ego Mſſ. auctoritatem ſequi malui. Atque etiam *aes* in ſplendorem datum ſatis potuit ſpectantium oculos ferire atque decus addere Minoi. *decebat*, cum decore ſumebat, aut, clypeus ſumtus ei decus addebat. Eurip. Phoen. 171. ὡς ὅπλοισι χρυσέοισιν εὐπρεπής. *adductis lacertis* pingit actum iaculantis. Expreſſit autem Virg. XI. 561. *adducto contortum haſtile lacerto Immittit.* Infra IX, 52. *ſunt brachia adducta.* Sic et *reduci* adhiberi, monet Burm. *Lentum* ſollemne

Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
Imposito patulos calamo sinu uerat arcus:
Sic Phoebum sumtis iurabat stare sagittis.
Cum vero faciem demto nudauerat aere,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanae virgo Niseïa compos
Mentis erat. Felix iaculum, quod tangeret ille,
Quaeque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
Castra; vel aeratas hosti recludere portas,
Vel si quid Minos aliud velit. Vtque sedebat,
Candida Dictaei spectans tentoria regis;
Laeter, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,

33 Graeuianus pro diuersa lectione *phaleris pictis*, quod arridebat Heins. sed recte reiicitur a Burm. Hic pro *albi* malebat *alti*, sine caussa. 42 Septem veteres, tum Neap. sec. tert. Med. c. pro diuersa lect. *Vtque solebat*, quod non damnat Heins. At hoc iam dictum supra 19.

hastilium, pilorum, thyrsorum epitheton ap. poëtas. *Iuncta cum viribus arte* opus erat in eiusmodi exercitationibus. X, 181.

31 *stare* de gestu vel pugnantium, vt IX, 33. vel sagittas mittentium, vt h. l. Et sic *status* passim *stratis pictis*. cf. VI, 222. *Purpureus* grauius, quam purpurea veste. A. A. I, 214. *Quatuor in niueis aureus ibis equis*. *Albo* equo se Minoa in obsidione vrbis hostibus notabilem dedisse et conspicuum, non credit Burm. qui eam ob caussam emendat *alti*. Ergone *altus* equus eum minus notabilem reddebat? Nec dubitarunt alii duces, Alexander, Hannibal, armis et equis se insignire. Amabant autem plerumque *albos* equos; et in *albo* in primis lucebat purpura. *spumantia ora* generosi equi signum. *Vix sua*. V. ad III, 689. *Felix* etc. Ridicula, sollemnis tamen perdite amantium praedicario.

38 Potentia amoris bene notatur. *Impetus*, vehemens cupido. *mittere corpus* de desiliente. *Candida*, quippe lintea. Aen. I, 469. *Rhesi niueis tentoria velis*. Illis tamen temporibus lintea tentoria nondum in vsu.

44 Placet sibi Noster in eiusmodi soliloquiis, quibus naturae humanae indolem describit. Etiam h. l. grauis animi lucta; hinc enim amor pu-

In dubio eſt. Doleo, quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed niſi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide: me comitem, me pacis pignus haberet.
Si, quae te genuit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit; merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras
Gnoſiaci poſſim caſtris inſiſtere regis.
Faſſaque me, flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia, quam ſim
Proditione potens: quamuis ſaepe vtile vinci

46 *numquid* pro *nunquam* e primo Medic. et Norico recte receptum; acriorem enim reddit orationem. 47 Ciofan. e Dominic. profert *dimittere bellum*, idemque Heinſ. reperit in 5 Mſſ. et ſic infra XIII, 217. 48 Heinſ. *haberet* mutauit in *habere*, quamquam hoc Burm. deinde in Francof. reperit. Nos reuocauimus alterum, vt melius.

gnat inſanus, illinc pietas, ſed, vt fit, ad extremum vincit amor, Scyllaque patrem prodit cum patria. Cf. ſimilis luctatio Medeae, VII. init. *lacrimabile*. Homer. δακρυόεις πόλεμος. Horat. *bellum lacrymoſum*. *Deponere*, vt alibi *ponere*. Broeckh. ad Propert. II, 1, 36. *Obſides* fere regum liberi accipiebantur. V. Ciof. Obſidem mox vlterius declarat, reique gratae immoratur; nam et *pignora pacis* ſunt obſides, quia *pignus* omne id, quod fidem facit. *Poterat* melius, quam aliorum *poterit*. V. ad I, 679.

49 *pulcherrime rerum* eſt etiam A. A. I, 213. et Heroid. IV, 125. *Dulciſſime rerum* Horat. I Sat. 9, 4. *maxima rerum* Claudian. I, 130. *quae te genuit*, Europa. *Deus*, Iupiter. II, 833 ſqq. *gignere* etiam de femina. V. Burman.

51 Cf. Eurip. Phoen. 166. *Inſiſtere* de volantibus, quando delabuntur in terram. I, 307. *faſſaque me*, vt III, 2. *ſe confeſſus erat*. Heroica aetate mariti *emebant* coniuges; ſed poſtea *dos* poſtulabatur, quae ſpectabatur vt pretium, quo maritus *emeretur*. Hinc ap. Eurip. Med. 232. Medea queritur, mulierem cogi χρημάτων ὑπερβολῇ Πόσιν πρίασθαι. Sponderi ſolebant liberi et generi emi a parentibus. Virg. G. I, 31. *Teque ſibi generum Thetys emat omnibus vndis*. Sed Scylla amore ardens vult ipſa rogare, *qua dote* (e form. ſollemni) velit *emi*. *patriae arces*, patria vrbs. Aen. I, 20. *Tyriae arces*, Carthago. III, 553. *Caulonis arces*, vrbs Caulon. — *cubilia*, thalami, coniugium. *potens*, beata. V. ad IV, 325.

Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta facit certe pro nato bella peremto;
In caussaque valet! caussamque tuentibus armis,
Vt puto, vincemur. Qui si manet exitus vrbem,
Cur suus haec illi reserabit moenia Mauors,
Et non noster amor? melius sine caede, moraque,
Impensaque sui poterit superare cruoris.
Nam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. Quis enim tam dirus, vt in te
Dirigere immitem, nisi nescius, audeat hastam?
Coepta placent, et stat sententia tradere mecum
Dotalem patriam, finemque imponere bello.
Verum velle parum est. Aditus custodia seruat;
Claustraque portarum genitor tenet: hunc ego solum

58 *facit* non nisi vnus Louan. vnde cupide accepit Burm. caeteri *gerit*. 59 Vulg. *Et caussaque*, quod iam Constant. Fanens. mutauit in, *in caussaque*, idemque deinde in multis repertum est. Alter Ciofan. et alter Caelest. *in caussamque*, quod et ipsum defendi posse Burm. monet. Alii aliter. Pro *tuentibus* multi, iique praestantiores, *tenentibus*, non improbante Heins. 64 *Nam*. Heins. de suo dedit *Quam* Nonnulli Mss. *Nam* aut *non*. 65 *dirus*, vt efficacius, e praestantioribus multis recepit Heins. pro *durus*; quamquam hoc et crudelem significat.

57 Exemplum Iul. Caesaris comprobat hanc sententiam. *Caussa valet* is, qui habet caussam iustam, vt Minos, qui pro Androgeo filio interemto arma mouebat. Verbo autem *valere* saepe additur praepos. *in*, vt *in dicendo*, *in ira valere*. V. Heins *bellum facere*, quod et alii dixerunt, de eo, qui bellum vltro infert; *gerere* autem etiam de eo, qui bellum illatum repellit. Burm. *caussam*, nempe iustam.

61 Propert. d. l. vs. 24. *Nise, tuas portas fraude reclusit Amor*. *Reserantur* pr. portae, h. l. *moenia*, vrbs ipsa. *Superare* absolute, vincere.

64 Commode hanc sollicitudinem animi sic declarat. Sed ex mente Virg. Cir. 270. Minos vulnerari haud poterat.

70 *Claustra portarum*, portae clausae, vt IV, 85. *vrbis claustra*. *sibi quisque* etc. multa ipsi nostris viribus efficere possumus, quae a Diis petimus. Non est, quod Di faciant sine patre sim; ipsa me eo liberare possum prodens eum. Sententia sumta ex Aen. IX, 184 s. *Dine hunc ardorem mentibus addunt --- an sua cuique Deus fit dira Cupido? ignauae preces*, quibus non adduntur facta. Contra *armatae preces* ap. Cic. ad Div. IX, 3. Iam hinc augetur impetus animi. *Altera*, alia. *Perdere* grauius,

Infelix timeo; ſolus mea vota moratur.
Di facerent, ſine patre forem! ſibi quisque profecto
Fit Deus: ignauis precibus Fortuna repugnat.
Altera iamdudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcumque obſtaret amori.
Et cur vlla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios auſim. Neque in hoc tamen ignibus vllis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Ille mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
   Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox interuenit; tenebrisque audacia creuit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat; et (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: praedaque potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris, progreſſaque porta
Per medios hoſtes (meritis fiducia tanta eſt)
Peruenit ad regem: quem ſic adfata pauentem:
Suaſit amor facinus. Proles ego regia Niſi

73 *Fit* Heinſ. ex primo Gronov. inuexit. Caeteri omnes *Eſt*; aeque bene. 87 *ſceleris*. Cod. antiquus Iac. a Cruce, Medic. prior, Erford. Calandr. pluresque alii *celeris*. Sic etiam Priſcian. loc. laudat, vt doceat, *celer* femininum facere *celeris*. Heinſ. vero totum vſ. delendum cenſet, quia in Florent. S. Marci margini adſcriptus eſt manu recentiore. 88 Plurimi, *meriti*. Vnus Leid. *menti*, quod non diſplicet Heinſ.

quam aliorum *prodere*. Singula verba hic habent pondus. *Iam dudum* potes et nunc interpretari, continuo. *Ille* reuocaui, quia ſic omnes Codices praeter Iunian. vnde Burm. *illa* recepit, vt ad *purpuram* referretur.

81 Nouo momento opus erat, quo coepta tam audacia confirmarentur in animo. *Nox curas* quidem *diurnas* i. labores et negotia per diem ſuſcepta finit, ſed eadem ſilentio ſuo et ſolitudine aliud *curarum* genus, nempe quas amor habet, *nutrit*, tum *tenebris*, quibus facinora occultat, hominum *audaciam* auget. Non bene autem *curae* ſic bis poſitae. *habet ſomnus*, vt VII, 329.

84 *Taciturnum* illum ingreſſum praeclare deſcribit Virg. Cir. 209. *Auribus arrectis nocturna ſilentia tentat* etc. In *fatali nata parentem* ſingula verba vim habent. Hinc praemiſſum *heu facinus! fatali*, quo fatum ipſius et patriae

Scylla, tibi trado patriosque, meosque Penates.
Praemia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput; ſcelerataque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit;
Turbatusque noui, reſpondit, imagine facti:
Dí te ſubmoueant, o noſtri infamia ſecli,
Orbe ſuo, telluſque tibi pontusque negentur.
Certe ego non patiar Iouis incunabula Creten,
Quae meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit: et, vt leges captis iuſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolui
Iuſſit; et aeratas impelli remige puppes.

98 Heinſ. ſuadebat, *Orbe pio*. Male. *Orbe ſuo* et mox *meus orbis* bene ſibi opp. 103 Olim, *impleri*. Alterum reſtituit ex vno Ciofan. et repertum poſtea in pluribus.

pendebat. In ſeqq. ſane eſt redundantia quaedam; non tamen propterea vſ. 87. cum Heinſ. deleam, cum Ouid. ſaepe in hanc partem peccet. Si *ſceleris*, quoniam *nefanda* praeceſſit, diſplicet, poſſis cum Priſciano *celeris* praeferre. Non temere monetur, *porta* eam eſſe *progreſſam*, egreſſam; eam enim pater clauſam tenuerat. *Pauebat* Minos adſpiciens crinem ab ipſa Niſi filia allatam.

91 *patriosque* etc. et patriam et domum meam. *Patrium caput*, vitam et ſalutem patris. Vſ. 115 ſ. *patris ora* dr. donaſſe. Impie commendat munus ſuum.

96 *imagine facti*, cogitatione facti, vt alibi iam obſeruatum. *noui*, inauditi. *Di te ſubmoueant* fuit in imprecationibus, vt *Di te eradicent, perdant* etc. *orbe ſuo*, toto terrarum orbe, in quem Deorum poteſtas.

99 Iupiter a multis in *Creta*, ab aliis in Arcadia natus eſſe credebatur. v. Callim. h. Iou. 4. ſqq. ibique Spanhem. Noſter ſupra II, 405. hos ſequebatur, nunc illos. Bene hoc mytho vtitur, vt ſanctitatem inſulae ſuae addat. *Contactu* hominum nefariorum polluebantur ſancta.

101 Feſtinat et omittit expugnationem vrbis, quae nil ad rem. *auctor*, ſcil. legum, legiſlator. Plane ſic XV, 833. de Auguſto, *legesque feret iuſtiſſimus auctor*. Ab *iuſtitia* et aequitate paſſim laudatur Minos. Propert. d. l. *Victor erat quamvis, aequus in hoſte fuit*. Tragici tamen graeci eum, tamquam ferum tyrannum notarunt, propter tributum Athenienſibus imperatum. Plutarch. Theſ. cap. 16. *Retinacula*, πείσματα;

Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec praeſtare ducem ſceleris ſibi praemia vidit;
Conſumtis precibus violentam tranſit in iram:
Intendensque manus, ſparſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriae praelate meae, praelate parenti?
Quo fugis, immitis? cuius victoria noſtrum
Et ſcelus et meritum eſt. Nec te data munera, nec te
Noſter mouit amor, nec quod ſpes omnis in vnum
Te mea congeſta eſt? nam quo deſerta reuertar?
In patriam? ſuperata iacet. Sed finge manere:
Proditione mea clauſa eſt mihi. Patris ad ora?
Quae tibi donaui. Ciues odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obſtruximus orbem
Terrarum, nobis vt Crete ſola pateret.
Hac quoque ſi prohibes, et nos, ingrate, relinquis,

115 Plurimi, *ob ora*, quod et Heinſ. et Burm. placet. 117 Cum in nonnullis legatur, *exponimus vrbem*, in aliis *exponimur orbem* aut *orbe*, Heinſ. ſic legit et interpungit, *exponimur orbe*; *Terrarum nobis* etc. Eſſe autem *exponi orbe*, excludi toto orbe, arceri ac repelli. Burm. vero aut *obſtruximus* defendit, aut cum Medic. *occluſimus*, vt ſit opp. inter *occludere* et *patere*. Ea vero et eſt in *obſtruere*.

funes, quibus naues alligabantur in litore, ne a ventis fluctibusue auferrentur. Ea *ſoluit*, qui proficiſcitur. *Impellere remos*, *naues* aut *mare remis* phraſes ſollemnes. v. Heinſ.

104 E naue ſuſpenſam Scyllam per mare tractam eſſe a Minoë alii narrant. v. Heyn. ad Virg. Cir. vſ. 389. Ex alia rurſus traditione vxorem eam duxit Minos ductamque in mare abiici iuſſit. Pauſan. Cor. p. 192. Sed aequitati Minois magis conuenit, quod eam in patria relinquit. *freto*, in fretum, ſi coniungis cum *deductas*; ſin cum *nare*, deeſt *in*.

108 Cf. lamentaScyllae apud Virg. Cir. 404 ſqq. Odium in ingratum Minoa et impietatis miſeriaeque ſuae ſenſus tumultuantur in animo Scyllae. Conuicia, quae ei ingrati et immitis Minois cogitatio ſuppeditat, ex mythis repetita ſunt, tanguntque in primis matrem et coniugem. Sic efficitur, vt totum genus abominabile videatur.

113 *Congeſta* cum vi. Cum alii multa et varia ſperent, mea vota omnia in te conſpirant. *Congeri* enim drr. quae in vnum aceruum cumulantur. *Superata iacet*, vt I, 149. *victa iacet*. *manere*, ſtatum priſtinum ſeruare. *Quae tibi donaui* paullo durius, cuius ſalutem cum crine tibi prodidi. *exemplum*, ſimilem proditionem, cuius iam

Non genetrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniaeue tigres, Auſtroue agitata Charybdis.
Nec Ioue tu natus, nec mater imagine tauri
Ducta tua eſt: (generis falſa eſt ea fabula veſtri)
Et verus, et captus nullius amore iuuencae,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige poenas,
Niſe pater: gaudete malis modo prodita noſtris
Moenia: nam fateor, merui; et ſum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia laeſi,
Me perimat. Cur, qui viciſti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriaeque, patrique,
Officium tibi ſit. Te vere coniuge digna eſt,

122. 23 Verſus valde corrupti in MſT. Dominic. *Falſa nec imagine tauri Luſa tua eſt genitrix: falſa eſt ea fabula.* Vnus Ciof. *falſi nec imagine tauri.* Plerique *luſa eſt*, ſed pro eo Neap. *capta*, Florent. S. Marci *ducta*, quod recepit Heinſ. Porro, verba *generis veſtri* ſic correxit Capoferreus, atque ita et inuenta ſunt in vno Heinſ.

exemplum dedi. *Obſtruximus*, veniam vllius loci adeundi ademimus nobis. Sic et vſ. 186.

120 Confundunt et Noſter et alii Minoëm I cum Minoë II. Ille fuit Iouis et *Europae* filius, cuius nepos Minos II imperium maritimum (de quo v. Heyn. in Comment. ſociet. Gotting. To. I. P. II. p. 71 ſqq.) habuit, atque Niſo bellum intulit. *Syrtes*, loca in litore Africae periculoſiſſima, ob vada arenoſa, erant duae, quas deſcribit Salluſt. Iug. 78. Sed h. l. intel. regio Syrtica, aut omnino ſolitudo Libyae arenoſa. *inhoſpita*, vbi nemo habitat, iterque facientibus hoſpitium praebet. Lucan. I, 367. *Per inhoſpita Syrtis litora.* De *Armeniae tigribus* v. ad XV, 86. De *Charybdi* vid. ad VII, 63. *Auſter* maxime faeuit in mari Siculo. Reſpexit autem his Aen. IV, 365 ſqq. *Nec tibi diua parens, generis nec Dardanus auctor, Perfide; ſed duris genuit te cautibus horrens Caucaſus, Hyrcanaeque admorunt vbera tigres.*

123 Fabulam hanc ipſe ſupra narrauit II. extr. *fabula*, vt μῦθος, omnino narratio, hinc additur *falſa*. *Imago*, forma tauri, quam Iupiter aſſumſerat. *Duci* varie capi poteſt, trahi, induci, ſeduci, vt Heinſ. monet, aut, vt ego malim, decipi. Tὸ *verus* reuocaui, quia opp. *imagini tauri*. Burm. dederat *ferus*.

130 *Inſequeris*, inſectaris, non obuia verbi ſignificatione, notante Burm. V. nos ad Plin. VII Ep. 13, 5. *Officium*, quia *ſceleri* opp. eſt beneficium. Cic. Her. II, 17. *plura officia, quam maleficia.*

Quae toruum ligno decepit adultera taurum;
Diſcordemque vtero foetum tulit. Ecquid ad aures
Perueniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt; idemque tuas, ingrate, carinas?
Iam iam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Praepoſuiſſe tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare iuuat: diuulſaque remis
Vnda ſonat: mecum ſimul ah! mea terra recedit.
Nil agis, o fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar inuitum; puppimque amplexa recuruam,

138 Plurimi *diuiſaque.* Heinſ. coni. *diffiſaque.* 139 *ah* eſt e Florent. S. Marci, priore Hamb. primo Medic. Norico et duobus aliis. Plerique *mecumque ſim. mea.* Alii aliter. Heinſ. reſcribit, *mecum ſine me mea terra*, vt acumen inſit, vt XI, 701. *ſine me me pontus habet.* Sed caueamus, ne Noſtro acumina obtrudamus adeo, vbi ſanior eſt.

132 Acerbiſſima exprobratio de horrendo et nefando Paſiphaës flagitio. Paſiphaë enim, Minois coniux, cum tauro vreretur, qui vaccam mulieri praeferret, Daedalus fecit vaccam *ligneam*, corio inductam, in qua Paſiphaë cum tauro concubuit, ex eoque concubitu Minotaurum peperit, capite bubulo, parte inferiore humana; hinc *diſcors foetus.* Apollod. III, 1, 4. Hygin. fab. 40. Palaeph. cap. 2. fabulam examinat, putatque, hunc *Taurum* fuiſſe formoſum adoleſcentulum, qui, cum Minos genitalibus aliquando laboraret, officioſum ſe praeſtiterit eius coniugi. Heynius vero ad Virg. Aen, VI, 26. ſuſpicatur, fabulam ex noto Cretae, Siciliae et Italiae emblemate ductam, quod figuram tauri cum capite viri barbati exhibuerit, ſiue id patrii fluuii ſignum fuerit, ſiue Solis. *Diſcors* ad duplicem Minotauri naturam referendum, pro quo vſ. 156. *monſtrum biforme*, et 169. *gemina figura. Diſcordem* autem, quod Heinſ. nulla auctoritate in *diſſortem* mutauerat, iure reſtituiſſe mihi videor. Lucret. V, 892. Centauris et Scyllae *diſcordia membra* tribuuntur. Senec. Med. 773. *Typhoeus diſcors*, quia corpori humano anguinei pedes additi. Etiam Sabin. I, 35. MSſ. omnes, *in vno corpore diſcors Parthenope.* Contra *diſſors* foret, alius ſortis, naturae non humanae.

134 *Inania*, quae non audiuntur, *verba*, item vota irrita dir. *ferri a ventis* et *tradi ventis.* Tibul. I, 5, 35. III, 4, 96. Et h. l. tanto aptius, quia loquitur ad naues, quae agebantur a ventis. — *mea terra recedit.* Suauiter ex illuſione optica, qua terra recedere nobis videtur, a qua naues abeunt celeri curſu. Cf. XI, 466. Aen. III, 72.

140 *Nil agit*, qui propoſi-

Per freta longa trahar. Vix dixerat; insilit vndas;
Consequiturque rates, faciente Cupidine vires,
Gnosiacaeque haeret comes inuidiosa carinae.
Quam pater vt vidit, (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus erat fuluis Haliaeëtos alis)
Ibat, vt haerentem rostro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret aequora, visa est.
Pluma fuit: plumis in auem mutata vocatur
Ciris: et a tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Ioui Minos taurorum corpora centum

142 *Vndas* habent quidem non nisi tertius Medic. et tres alii; sed *insilire*, *incidere* etc. passim cum quarto casu. V. Heins. 152 *Cortum* suum non assequitur.

Per freta etc. v. ad VII, 67. *faciente* etc. IV, 527.

145 Nimis festinat; non enim ostendit, cur Nisus sit mutatus. Nempe Iupiter, commotus eius pietate, necatum in vitam reuocauit, mutatoque corpore auem esse iussit, nempe *haliaeeton*, i. aquilam marinam. Aristot. H. A. IX. Plin. X, 3. *pendebat in auras*, auis erat. VI, 667. XI, 341. *in auras* exquisitius, quam, in auris; deest enim *sublatus* in auras, quod additur VII, 354. *Ire* saepe de hostili impetu et incursu.

151 *Ciris* quae sit, disputatur. Hygino *Ciris* est piscis. Etymol. M. Κίῤῥις ὁ ἰχθύς. v. Munker. ad Hygin. Sed Virg. Cir. vs. 489. vbi illa metamorphosis eleganter satis describitur, est auis versicolor, crista purpurea in capite, et cruribus rubentibus insignis, vitamque solitariam in locis desertis agens. *a tonso capillo*, ἀπὸ τοῦ κείρειν dicta est *Ciris*. Quae autem auis intelligenda sit, non liquet. Alius intellexit genus accipitris, alius circum, alius rursus perdicem, alaudam etc. Noster descriptionem eius nullam dedit, nec mutationem ipsam more suo diligenter designauit, haud dubie propterea, quia Auctor carminis Ciris illa egregie occupauerat. *aura sustinuit*. V. ad XI, 341. *Pluma*, auis plumis velata.

FAB. II, 152 — 182. *Ariadnes corona inter sidera.* Athenienses Minoi quotannis septenos pueros totidemque virgines tributi loco mittere cogebantur deuorandos *Minotauro*, qui seruabatur in *labyrintho*, a Daedalo exstructo. Tertia sors cum mitteretur, comitem se obtulit ipse *Theseus*. Interfecto Minotauro, ope fili, quod ab *Ariadna*, Minois filia, acceperat, se ex labyrinthi ambagibus euoluit, Ariadnen autem in insula *Dia* reliquit. Casus, quos ibi passa sit, varie narrantur. v. Homer. Od. λ, 320. Plutarch. Thes. cap. 15. Hygin. fab. 42 et 43. Apollod. III, 1, 4.

152 Hecatomben Ioui offert,

Soluit, vt egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit; et ſpoliis decorata eſt regia fixis. *Ariadnes corona.*
Creuerat opprobrium generis; foedumque patebat
Matris adulterium, monſtri nouitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis remouere pudorem,
Multiplicique domo, caecisque includere tectis.

pora habent praeſtantiores. Caeteri *ſanguine*, quod olim edebatur. cui ob victoriam et felicem reditum ſacra fieri ſolebant. *Vota* poteſt vt adiectiuum accipi et cum *corpora* coniungi. Ita vſ. 265. *votus ſanguis*. VII, 162. *victima vota*. Sic *vota corpora ſoluit* βραχυλόγως dictum, corpora vota mactat, vt votum ſoluat. Poſſis autem et aliter interpretari, vota ſoluit, quae quidem erant centum *corpora taurorum*, i. tauri e ſollemni periphraſi. *Curetis terra* antiquitus dicta eſt Creta a Curetibus. Plin. IV, 12. Aen. III, 131. *Spolia*, h. e. veſtes et arma hoſtibus occiſis detracta, in templis, *regiis* aut aliis locis conſpicuis affigi ſolebant. v. Perizon. Animadv. hiſtor. cap. 7.

155 *Opprobrium*, Minotaurus, qui opprobrio erat (Heroid. IV, 57. *crimen matris*) illi *generi*, iam adoleuerat, et dum *monſtrum* illud *biforme* in regia verſans, *nouitate*, inuſitata ſua forma et natura, omnibus ſpectaculo erat, *patebat* quotidie matris *adulterium foedum*, i. a natura humana abhorrens. Minos igitur *deſtinat*, conſtituit, vult, hunc *pudorem*, hoc monſtrum, quod ei pudori erat (ſic *pudor* et IX, 577.), *remouere* ab aula ſua.

158 Ingenioſiſſima deſcriptio labyrinthi Cretenſis, in qua ante oculos habuit Aen. V, 588 ſqq. VI, 27 ſqq. Cf. et Catul. 61, 112. Plin. XXXVI, 13. Diodor. I, 61. Struxiſſe Daedalum hoc aedificium ad exemplar Aegyptiaci illius, ſed centeſimam tantum eius partem imitatum eſſe, quae itinerum ambages, occurſusque et recurſus inexplicabiles contineret, crebris foribus inditis ad fallendos occurſus, redeundumque in errores eosdem, auctor eſt Plin. d. l. Sed cum nemo Veterum hoc monumentum ipſe viderit, neque Homerus, qui ſaepe Cretam laudat, eius mentionem fecerit, cum denique parum credibile ſit, iam antiquiſſimis temporibus tale tantumque aedificium eſſe exſtructum, non dubito accedere ſententiae Cedreni et Euſtathii, quae confirmata etiam eſt a Tournefort in Voyage du Levant To. I. p. 65. fuiſſe nempe labyrinthum illum nihil aliud, niſi ſpeluncam ſubterraneam cum multis ambagibus, in qua ars adiuuerit naturam. Cf. Goguet vom Urſpr. d. Geſezze To. II. p. 185. *domus multiplex*. Apollod. d. l. οἴκημα καμπαῖς πολυπλόκοις πλανῶν τὴν ἔξοδον. *caecis*, in quibus nullus proſpectus. Virgil. d. l.

Daedalus, ingenio fabrae celeberrimus artis,
Ponit opus: turbatque notas, et lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in aruis
Ludit; et ambiguo lapsu refluitque fluitque;
Occurrensque sibi venturas adspicit vndas;
Et nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum,
Incertas exercet aquas. Ita Daedalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reuerti
Ad limen potuit: tanta est fallacia tecti!
Quo postquam tauri geminam iuuenisque figuram

160 *flexum* pro vulgari *flexu* e Florent. S. Marci, sec. Palat. Neap. Spirensi et 3 aliis dedit Heins. Duo vett. *flexa*, nempe *ambage*. 162 Prior Twisden. *liquidos Phrygius M. in arcus*, i. arcuata curuamina, quod placet Heinsio. 164 Arondel. *prospicit*, non improbante Heins. 168 *tecti*. Gronov. coni. *texti*.

caecis parietibus. fabra ars, architectura. *ingenio artis*, iis, quae ingeniose inuenit in ea arte. Similiter prope Plin. pan. 49, 7. *ingenia coenarum*, vbi v. not. *Turbat notas*, scil. viarum, confundit eas, non suas cuique dat notas, sed omnibus easdem. Hinc dignosci non poterant. Virg. d. l. *qua signa sequendi Falleret indeprensus et irremeabilis error. flexum* poëtice, quia ipsi anfractus (*ambages*) flexi. Virg. *ipse dolos tecti ambagesque resoluit.*

162 De *Maeandri* lusibus v. ad II, 246. Cf. Senec. Herc. fur. 683. Phoen. 605. Silius VII, 139. Senec. priore loc. *Qualis incertis vagus Maeander vndis errat, ludit et cedit sibi, Instatque dubius, litus an fontem petat. refluitque fluitque* pro, *fluitque refluitque*, vt vs. 536. *refouentque fouentque*. II, 409. *redit itque*. Illud *ambiguum* explicat Senec. dubium, litus an fontem petat. Mox *incertae aquae*. Iam ingeniosius etiam quod seq. *occurrensque* etc. *exercet*, fatigat, vt Virg. G. III, 529. *exercita cursu flumina*. Supra I, 582. *fessae erroribus* vndae. H. l. tanto aptius, quia per tot ambages decurrunt. *implet* etc. ita format vias, vt eas ingressi vbique errare cogantur. Verbo *implere* inest notio multitudinis. Tibul. I, 4, 69. *ter centenas erroribus expleat vrbes.*

169 Noster A. A. II, 23. *Daedalus vt clausit conceptum crimine matris Semibouemque virum, semiuirumque bouem.* Philochorus scripserat, labyrinthum fuisse custodiam, in qua seruarentur pueri Athenienses, vt praemii loco tribuerentur iis, qui victoriam deportassent in ludis gymnicis. Eorum victorum principem fuisse Taurum quendam, hominem crudelem, qui duriter satis ha-

Clauſit, et Actaeo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita nouenis;
Vtque ope virginea, nullis iterata priorum,
Ianua difficilis filo eſt inuenta relecto;
Protinus Aegides, rapta Minoide, Dian
Vela dedit; comitemque ſuam crudelis in illo
Litore deſeruit. Deſertae, et multa querenti,
Amplexus et opem Liber tulit: vtque perenni
Sidere clara foret, ſumtam de fronte coronam
Immiſit coelo. Tenues volat illa per auras:

172 ***iterata.*** Neap. et ſec. Medic. *ſuperata.* Spirenſ. ***nulli ſuperata***, quod verum iudicat Heinſ. 174 *Dian* pro *Diam* eſt e ſec. Palat. et duobus aliis. 176 ***deſeruit*** pro ***deſtituit*** Heinſ. e quinque Mſſ. aſſumſit, vt ſit Ouidiana repetitio.

buerit pueros illos. v. Plutarch. d. l.

169 *geminam*, vt II, 630. *ſors*, ſorte electi pueri puellaeque. Plutarch. Theſ. 17 Virg. Aen. VI, 22. *ſtat ductis ſortibus vrna*, vbi haec ipſa res in valuis templi expreſſa deſcribitur. Ea *domuit*, ex iis vnus interfecit, quo ſenſu *domare* et I, 309. IX, 98. *nouenis annis repetita* Glareanus interpretatur de vigeſimo ſeptimo anno, Regius poſt nouem annos, quia poëtae diſtributiuis vtuntur pro cardinalibus. Quotannis talem ſortem eſſe miſſam in Cretam, plurimi auctores tradunt. V. Plutarch. 15. qui e conſenſu ſcriptorum tradit, foedus iniſſe Atticos, vt δι' ἐννέα ἐτῶν per nouem annos, tributum mitterent; et cap. 17. hanc tertiam ſortem vocat τρίτον δασμόν. *difficilis*, nempe inuentu. *iterata*, ad quam nemo rediit. Ib. 375. *Vt qui tecta, noui formam celantia monſtri, Intrarunt caecae non redeunda domus.* Male Heinſ. defendit *ſuperata*. Etenim *ſuperatur* ianua etiam ab iis, qui intrant. Bentlei. ad Horat. I od. 34, 5. *filo relecto.* Hygin. 42. *licium reuoluendo foras eſt egreſſus.* Plin. 36, 14. *glomus lini* vr.

174 De *Dia* v. ad III, 597. Apud Homer d. l. Diana detinet Ariadnen in inſula Dia, Baccho ſic volente, qui eam duxit vxorem. Cf. Heſiod. Theog. 947. Noſter Heroid. II, 79. IV, 59. Plutarch. Theſ. cap. 20. Nimis rurſus feſtinat, omittitque, me iudice, non omittenda. Par enim erat, Ariadnen, vt partem fabulae praecipuam, pluribus notare.

178 De Ariadnae corona v. Hygin. Poët. Aſtron. II, 5. *Corona* eſt ſidus nouem ſtellarum in orbe diſpoſita um, inter Engonaſin et Ophiuchum, qui *anguem tenet* ambabus manibus. *Dotalem* illam *coronam* vocat Claudian. 10. 272. i. a Baccho illi in dotem datam. Secundum alios ipſa Ariadne in coelum relata. Propert. III,

Dumque volat, gemmae subitos vertuntur in ignes:
Consistuntque loco, specie remanente Coronae,
Qui medius nixique genu est; anguemque tenentis.

Daedalus. Daedalus interea Creten, longumque perosus
Exsilium, tractusque soli natalis amore;
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, et vndas
Obstruat; at coelum certe patet: ibimus illac.
Omnia possideat, non possidet aëra Minos.
Dixit: et ignotas animum dimittit in ar es;
Naturamque nouat. Nam ponit in ordine pennas,

180 *subitos*. Lovan. et vnus Med. *rutilos*. Caeteri *nitidos*. 182 *nixique*. Argent. et Moreti, *flexique*. 184 *tractus* Heins. ex Medic. accepit, et *soli* ex Leid. nam pro illo vulg. *tactus*, Briant. *captus*, pro hoc caeteri *loci*. 188 Argent. *animum conuertit*. Quatuor *diuertit*. Heins. coni. *animo deuertit* Louan. *curam dimittit*. Mox Heins. malebat, *nouans disponit*, quia in Bonon. *nouam*.

15, 8 *Lyncibus in coelum vecta Ariadna*. Ita et Noster III Fast. 507 sqq. V. Brouckh. ad Propert. d l.

FAB. III, 183-259 *Daedalus, Icarus* et *Perdix*. *Daedalus* Athenis ex regia stirpe ortus, occiso *Perdice*, sororis filio, in Cretam fugit ad Minoa. Sed et ibi capitis damnatus, e custodia aufugit cum *Icaro* filio, seque ad Cocalum, Siciliae regem, contulit, cui eam ob caussam bellum fecit Minos, Pausan. Ach. p. 531. Sed Seru. ad Virg. Aen. VI, 14. e Sallustii lib. II. Histor. memorat, eum primum Sardiniam, post Cumas petiisse, ibique Apollini templum condidisse, sacratis ei alis. In foribus templi istius omnia ista argumenta, quae hic legimus, expressa erant, quae describit Virg. d. l. quocum cf. Silius XII, 89 - 103. Totam fabulam Noster narrat etiam A. A. II, 21 sqq. Cf. et Hygin. 40. Apollod. III, 15, 8. 9. et prae caeteris Diodor. IV, 76 - 79. Quod de *alis* Daedali traditur, id de velis intelligendum est, quae primus inuenit, et quibus adiutus secure per mediam Minois classem aufugit. *Velorum alas* dixit Virg. Aen. III, 520.

184 *Exsilium*, nempe damnatus erat ab Areopagitis propter caedem commissam. *Trahebatur* non a solo natali, vt Lenzius putabat, sed *amore*, quae formula obuia. Neque tamen Daed. in patriam rediit, sed in Siciliam se contulit. *terras — Minos*. Similiter A. A. 35 f.

188 *animum dimittit*, varia consilia agitat, vt ignotam effugiendi artem inueniat. Supra III, 381. *aciem partes dimisit in omnes*. Aen. VI, 285. *animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc, In partesque rapit varias*. Senec. Ep. 24. *In quamcunque partem rerum memoriam miseris*. Heroid. IV, 37.

A minima coeptas, longam breuiore ſequenti;
Vt cliuo creuiſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paullatim ſurgit auenis.
Tum lino medias, et ceris adligat imas.
Atque ita compoſitas paruo curuamine flectit;
Vt veras imitentur aues. Puer Icarus vna
Stabat: et, ignarus ſua ſe tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga mouerat aura,
Captabat plumas: flauam modo pollice ceram
Mollibat, luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſtquam manus vltima coeptis
Impoſita eſt; geminas opifex librauit in alas

197 Heinſ. ſuadebat *mouerit*, et mox alium luſum Icaro tribuebat, cum *captabat* in *adflabat* vel *tractabat* mutari vellet.

ignotas nitor in artes. — *Naturam nouat*, nouas naturae leges praeſcribit. Fugam enim parabat *pennis non homini datis* Horat. I od. 3, 35. Supra IV, 279. *naturae iure nouato.* A. 42. *ſint mibi naturae iura nouanda meae.* Commode hoc de miraculorum auctoribus dici poteſt.

189 Rem tenuem ornate expreſſit. Quoniam a *minima* incepit, ſequi debebat *breuiorem longa ſequente*, ſed inuertit hunc ordinem. Verbis *vt cliuo* etc. fruſtra offendebatur Ciofan. Nempe in iis, quae in cliuo creſcunt, ſequentia eminent ſuper inferiora. De *ruſtica fiſtula* cf. I, 711. Tibul. II, 5, 30. *Fiſtula, cui ſemper decreſcit arundinis ordo; Nam calamus cera iungitur vsque minor.* In ſimilitudinibus *quondam* i. q. fere. *ſurgit*, fit altior. *mediae* et *imae* ſunt mediae et imae partes earundem pennarum. Sic enim illa vocc. frequentantur (Phaedr. II fab. 4. feles in *media* quercu parit, ſus ad *imam* foetum ponit) et Noſter A. A. 46 ſ. *leue per lini vincula nectit opus: imaque pars ceris adſtringitur igne ſolutis.* — *Vt veras* etc. vt ſimiles ſint alis verarum auium. *Imitentur* exquiſitius, quam, quod olim edebatur, *imitetur.*

195 Luſus pueriles Icari iucunde notantur. *tractare.* manibus contingere, *ſua pericula*, pennas et ceras, vnde pater alas faciebat mox filio perniciem allaturas. Similiter *pericula* vſ 331. *vaga*, mobilis aut mota. *mollire ceram*, vt *mollire lanam*, eam reddere tenuem. A. A. 49 ſ. *tractabat ceramque puer pennasque renidens, neſcius, haec humeris arma parata ſuis.*

201 *librauit*, ſuſpendit ita, vt aequilibrium ſeruaretur. Vid. ad I, 13. Quamquam *librare* et eleganter de volantibus dr. qui corpus ita vel in aëra tollunt, vel in alto ſuſti-

Ipſe ſuum corpus: motaque pependit in aura.
Inſtruit et natum; Medioque vt limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, ſi demiſſior ibis,
Vnda grauet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter vtrumque vola. Nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen iubeo, ſtrictumue Orionis enſem.
Me duce carpe viam. Pariter praecepta volandi
Tradit; et ignotas humeris adcommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere ſeniles;
Et patriae tremuere manus. Dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: pennisque leuatus
Ante volat; comitique timet, velut ales, ab alto
Quae teneram prolem produxit in aëra nido,
Hortaturque ſequi, damnoſasque erudit artes:
Et mouet ipſe ſuas, et nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtiuaue innixus arator,

211 Alter Hamburg. *cecidere manus*, quod e Virg. fluxit. 214 Burm. e Leid. Sprotii et duobus aliis, *producit*. 218 Vulg. *ſtiuae*. Sed *ſtiua* e ſuis Codd. dedit Heinſ. quia *innixus* et alibi cum Ablat. vt XV, 726.

nent. Virg. G. IV, 196. de apibus, *ſeſe per inania nubila librant*. Noſter A. A. 68. *Inque nouum timide corpora librat iter*. Amorr. II, 6, 11. de auibus, *quae liquido libratis in aere curſus*. Silius XII, 194. ex imitatione Noſtri de Daedalo, *Suſpenſum hic librans media inter nubila corpus*.

203 *Currere* cum pr. dr. nauis, bene ad volatum translatum eſt. Volatus enim et nauigatio ſolent a poëtis inter ſe comparari. Virg. d. l. *enauit* de Daedalo volante. Mox *remigium*, de quo ſupra ad V, 558. A. A. II, 64. Daedalus filio ſuadet, *vela dare ſecunda*. Vid. et ad V, 558. — *Inſtruit*. A. A. d. l. *Erudit infirmas vt ſua mater aues*. Inſtruit autem ſere, vt Phaëthontem Phoebus II, 126 ſqq. vbi nonnulla his ſimilia.

206 Fugiebat verſus ſeptemtriones, et ſpectabat ſidera, tamquam nautae. *Bootes*, *Helice* et *Orion* iam antiquiſſimis temporibus nota erant ſidera, et diligenter obſeruabantur a nautis. Non hoc vrgendum in poëta, quod Bootae appoſuit, tamquam vicinum, *Oriona*. Etiam A. A. 55. *Sed tibi nec virgo Tegeaea, comesque Bootae, enſiger Orion adſpiciendus erit*. — *Accommodat*, vt *accommodare lateri enſem*. A. A. 65. *aptat opus puero*.

210 Praeclare ad commiſerationem faciendam et *ſeni* et

Vidit; et obſtupuit; quique aethera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. Et iam Iunonia laeua
Parte Samos fuerant, Deloſque, Paroſque relictae;
Dextra Lebynthos erant, fecundaque melle Calymne:
Cum puer audaci coepit gaudere volatu,
Deſeruitque ducem, coelique cupidine tractus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos;
Remigioque carens non vlla percipit auras:
Oraque caerulea, patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aqua: quae nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, vbi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conſpexit in vndis,
Deuouitque ſuas artes, corpusque ſepulcro
Condidit, et tellus a nomine dicta ſepulti.
Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati

226 Heinſ. malebat *adornatas*. Neque Burm. *odoratas* ſatis placet, cui verbo non ſatis *τὸ vincula* conueniat. Suadet ergo *molliit aptatas*.

patri. Sic praemonet rurſus lectorem de exitu rei. Expreſſit autem Virg. Aen. VI, 32. *Bis conatus erat caſus effingere in auro, Bis patriae cecidere manus.* *Opus*, accommodatio alarum. — *Velut ales* etc. Praeclara ſimilitudo. Expreſſit Noſtrum Valer. Flac. VII, 374. *Producere* verb. delectum; ſumtum ab iis, qui ſuos e domo ducunt in publicum.

219 *obſtupuit* fere, vt apud Attium paſtor, qui primam nauem videt. Cic. N. D. II, 35. Verſus ſunt praeclari, ſed apparet, eos ſtudio eſſe arceſſitos et tamquam peculiarem ſententiam interpoſitos. *ſtiua*, lignum illud, quo arator apud Veteres aratrum flectebat.

220 Eaedem fere inſulae A. A. 79 — 82. *Samos* in litore Aſiae minoris non potuit ei ad *laeuam* eſſe. Ibi *Iunonis* templum ſumma religione colebatur. Herod. 3, 60. *Calymnium mel* laudatur a Strabone X p. 749. *coeli*, volandi per latum et profundum coelum.

226 *odoratas* ornat tantum, neque adeo Burm. offendiere debebat. In *nudos quatit lac.* Naſoniſmus eſt; iocatur enim rurſus in re ſeria. Aurae et *percipi* drr. et *concipi.* Vid. ad XII, 569.

236 Quae inde a vſ. 183. praecedunt, nullam habent metamorphoſin, ſed quia aliam ob cauſſam memorabilia reperiuntur, tamquam nexus cauſ-

Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix;
Et plausit pennis, testataque gaudia cantu est:
Vnica tunc volucris, nec visa prioribus annis,
Factaque nuper auis, longum tibi, Daedale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad praecepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum; ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes; et serrae reperit vsum.
Primus et ex vno duo ferrea brachia nodo
Vinxit, vt, aequali spatio distantibus illis,

243 Multi *rapacis*, quod adblanditur Heinsio, quia mox *ingenium velox* ei tribuitur. Dubitat Burm. an *rapax ad* recte dicatur, cum *capax* saepe ita construi soleat. Male, *ad* tunc est, quoad.

sa intexta sunt. Metamorphosin, quae Icari casum antecessit, nunc commode subiicit. Cf. Diodor. IV, 76. Apollod. III, 15, 9. Hygin. fabb. 39. 274. Seruius ad Virg. G. I, 143. Aen. V, 14. *Ponentem*, cineres condentem, quibus postea *tumulus* impositus. Reprehendit Burm. poëtam, quod perdicem ex arbore prospicientem fingat, cum haec auis semper humi versetur, et in terra faciat cubilia. Neque hoc latuit Ouidium, qui vs. 256. hanc auis indolem e Perdicis casu explicat. *Plausus* signum laetitiae et approbationis, et bene h. l. perdici tribuitur; nam etiam aues *plaudere* drr. cum strepitum volando faciunt. XIV, 507. Perdicis *cantus* similis fere sono serrae lignum secantis. Hinc mythici scriptores serrae inuentorem non temere in hanc auem mutasse videntur Buffono in Hist. Auium To. VI n. 25. Potius Perdicis nomen fabulae originem dedisse videtur. V. vs. 255.

240 *longum crimen*, quae semper tibi caedem perpetratam obiicit. *Germana* ab Apollod. *Perdix* et *progenies Talus* vr. Sic et Diodor. Sed e vs. 255 apparet, Nostrum cum Hygino, Fulgentio et Seruio secutum esse eos, qui Perdicis nomen filio tribuerent. V. Munker. ad Hygin. f. 39. Eum Daedali μαθητὴν vocat etiam Apollod. eique dat εὐφυΐαν, praeclarum ingenium. *ad praecepta*. Etiam Cic. Tusc. III, 5. *mentis ad omnia capacitas*.

244 *spinas in pisce*. Sic et Hygin. Sed secundum Diodor. et Hygin. mandibula serpentis dentibus aspera ei caussa fuit serram inueniendi. Herbam serratam originem serrae dedisse, alii tradebant. Plin. XXIV, 15. Eodem auctore illa laus debetur ipsi Daedalo. VII, 56 f. 57. p. 414. *Traxit in exemplum*, imitatus est. Clau-

Altera pars ſtaret; pars altera duceret orbem.
Daedalus inuidit, ſacraque ex arce Mineruae
Praecipitem mittit, lapſum mentitus. At illum,
Quae fauet ingeniis, excepit Pallas; auemque
Reddidit, et medio velauit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit: nomen, quod et ante, remanſit.
Non tamen haec alte volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoque cacumine, nidos;
Propter humum volitat, ponitque in ſepibus oua:
Antiquique memor metuit ſublimia caſus.
Iamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat

252 Pro *fauet* Arondel. *facit*, quod Heinſ. illuſtrat.

dian. 22, 117. corruptum aevum te non *traxit ad exemplum. Serrae vſus*, ipſa ſerra. V. ad I, 408. *ferrea brachia* etc. circini deſcriptio egregia. *nodus*, id, quo cohaerent res ſciſſae. *perpetuos*, vna ſerie procurrentes.

250 *Inuidit*. Hygin. *propter artificii inuidiam, quod is primum ſerram inuenerat*. Apollod. δείσας, μὴ διὰ τὴν εὐφυΐαν αὐτὸν ὑπερβάλῃ. *ex arce*, ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως.

258 Plin. X, 32. *Perdices ſpina et frutice ſic muniunt receptaculum, vt contra feras abunde vallentur*. Seqq. *antiquique* etc. Similis ſententia II, 378.

FAB. IV, 260 - 545. *Oeneus*, Parthaonis filius, Aetoliae rex, cuius vrbs *Calydon*, cum Dianae cultum neglexiſſet, illa terris eius vaſtum *aprum* immiſit, qui ſegetes vaſtaret, pecudesque trucidaret. Ad eum interficiendum concurrerunt ex multis Graeciae ciuitatibus viri fortiſſimi, in quibus erat etiam *Atalanta*, virgo Arcadica, cuius amore arſit *Meleager*, Oenei filius. Poſt acerrimam pugnam aper interficitur a Meleagro, qui *exuuias* et *dentes* Atalantae donat, quae prima aprum violauerat. *Althaea*, mater Meleagri, duos habebat fratres, *Plexippum* et *Toxea*, qui venationi interfuerant. Ii cum inuidia tacti Atalantae eriperent victoriae ſigna, Meleager eos interficit. At mater, vt fratrum caedem accipit, *ſtipitem* fatalem, in quo vita Meleagri continebatur, flammis comburit, quo conſumto Meleager exſtinguitur, *ſorores* autem, eius interitum flentes, in aues *meleagrides* mutantur. Fabula ſatis celebrata a ſcriptoribus antiquis. Cf. Homer. Il. ι, 529. Callim. h. Dian. 216. Diodor. IV. p. 240. Apollod. I, 8, 2. III, 9, 2. Hygin. fab. 171 — 174. Pauſan. Arcad. p. 692. Antonin. 2. ex Nicandro. Etiam Pherecydes et Euphorion narrauerant fabulam, tum Euripides in Meleagro tracta-

Aper Calydon.

Daedalon: et ſumtis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenae
Pendere deſierant, Theſea laude, tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Mineruam
Cum Ioue, Dîsque vocant aliis: quos ſanguine voto,
Muneribusque datis, et acerris turis honorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per vrbes
Theſeos: et populi, quos diues Achaïa cepit,
Huius opem magnis implorauere periclis:
Huius opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,

266 *honorant.* Heinſ. e pluribus Mſſ. *adorant. aceruis* Brodaeus mutauit in *acerris*, quod in Thyſii cod. repertum recepit Heinſ.

verat, vnde non niſi pauca fragmenta ſuperſunt, quae habes in Valkenar. Diatr. p. 137 ſqq. Eam fab. latinam fecerat Attius.

260 In prima mythi parte vsque ad vſ. 300 Homerum ſequitur, et ſingula, quae ille breuiter memorat, ſuo modo exornat. Tranſit autem ad ſeqq. per *Theſei laudes. Iamque — habebatur.* Vid. ad vſ. 183. *fatigatum* vel volatu, vel luctu et aerumnis, vt IV, 563. Cadmus *luctu ſerieque malorum victus. mitis habebatur*, commiſeratione Daedali tactus eum in tutelam receperat. *habebatur* pro vulgari, erat. *armis* contra Minoa, qui Daedalum ſibi depoſcebat.

263 *laude*, virtute Theſei glorioſa. In antiquiſſimis donariis, laetitiae et grati animi ſignis, erant *coronae*, quibus ſuper poſtibus ſuſpenſis *templa* ornabantur. Aen. II, 249. *delubra feſta velare fronde. Vocant*, inuocant, inuitant ad ſacra, e ritu et formula ſollemni, de qua Burm. ad X, 3. Infra vſ. 580. plenius *ad ſacra vocare. quos* etc. De triplici hoc honorum genere cf. VII, 159 ſqq. *munera*, donaria, ἀναθήματα, quae titulo aliquo inſignita in templis vel ſuſpendebantur, vel reponebantur. *acerra turis*, tus, continens pro contento. Forte alicui e Mſſ. tribus et viginti magis placeat *aceruis*, vt multitudo turis accenſi indicetur. IV, 758. *largis ſatiantur odoribus ignes.* VII, 160. *congeſtaque flamma Tura liqueſiunt.* Sed et Aen. V, 745. *plena ſupplex veneratur acerra.* Caeterum *ture* illis temporibus nondum venerabantur Deos. Pro *adorant* reuocaui *honorant.* Etenim *honorare Deos templis, aris, victimis* formulae ſollemnes ap. Graecos et Latinos. Ipſa ſacra eleganter *honores* drr. Mox vſ. 280. Diana ſe *inhonoratam* vocat.

267 *Spargere nomen*, vt *ſp. rumores. vaga* eam ipſam ob cauſſam, quod late ſpargit rumores et nomina. *diues*, ſcil. populorum. Multi illi, quos

Sollicita ſupplex petiit prece. Cauſſa petendi
Sus erat, infeſtae famulus vindexque Dianae.
Oenea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias, frugem Cereri, ſua vina Lyaeo,
Palladios flauae latices libaſſe Mineruae.
Coeptus ab agricolis Superos peruenit ad omnes
Inuidioſus honos: ſolas ſine ture relictas
Praeteritae ceſſaſſe ferunt Letoïdos aras.
Tangit et ira Deos. At non impune feremus;

272 *infeſtae.* Langerm. *incultae*, neglectae. 277 *inuidioſus* ex Neap. et ſec. Med Heinſ. dedit, improbante Schirachio.

Achaia, Graecia, *cepit*, habet, populi eum implorauere. Id verum eſt. Inde prouerbium, οὐκ ἄνευ γε Θησέως, quo omnium rerum ſocietas indicabatur. Zenob. V, 33. *Calydon*, Olenos, Pleuron, vrbes Aetoliae celeberrimae. *quamuis Mel.* Sic ſatis et Theſea et Meleagron laudat ſimul.

271 Sequitur perſpicua, accurata, multisque luminibus exornata narratio. *Famulus*, per quem Diana vindictam exercebat. Etiam Dii minores, quorum miniſteriis ſuperiores vtebantur, horum *famuli* dtr. *Succeſſus anni*, fertilitas. *plenus*, frugibus abundans. Vulgo editur *plenis*, quod dictum, vt Pont. IV, 7, 17. *pleni fructus*, plurimi. V. ad X, 290. *Palladios latices*, oleum. Eurip. Οὗτός ποτ', ἐκ γῆς πολύμετρον λαβὼν στάχυν Θύων ἀπαρχὰς οὐκ ἔθυσε παρθένῳ Ἀρτέμιδι. Ea ſacra vocat Homer. vſ. 530. θαλύσια, vbi v. Schol. Lipſ. in not. Ern.

276 *Agricolae*, Dii ruſtici, in quibus Minerua propter oleum etiam a Virg. Georg. I, 18. numeratur. Tibul. I, 1, 14. *quodcunque mihi pomum nouus educat annus, Libatum agricolae ponitur ante Deo. Inuidioſus*, qui inuidiam creat, aut qui cum inuidia expetitur a pluribus. IV, 794. *ſpes inuidioſa procorum.* VI Faſt. 63. *inuidioſus honor.* Sed longe plurimi ſcripti *ambitioſus*, non minus eleganter. *Ambitioſa* enim quae ſtudioſe affectantur, vt gratia et auctoritate valere videaris. *ſolas - aras.* Homer. vſ. 532. οἴῃ δ' οὐκ ἔῤῥεξε Διὸς κούρῃ. Hoc Noſter verbis nimium fere cumulatis expreſſit. *Ceſſare*, otioſum ſtare. Sic *ager ceſſans* Virg. G. I, 71. *Praeteritur*, cui denegatur aliquid. Ergo *praeterita* eadem quae *inhonorata.* Ap. Apollod. cauſſa ceſſationis fuit obliuio, μόνης Ἀρτέμιδος ἐξελάθετο. Dubiam relinquit Homer. — Poſtea, forte hoc malo inducti, Calydonii Dianam cognom. Laphrian fecere patronam ſuam. Pauſan. Meſſen. p. 357.

279 *At* ſic ponitur in principio minarum, increpationis,

Quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae;
Inquit: et Oeneos vltorem ſpreta per agros
Miſit aprum: quanto maiores herbida tauros
Non habet Epiros; ſed habent Sicula arua minores.
Sanguine et igne micant oculi, riget ardua ceruix;
Et ſetae denſis ſimiles haſtilibus horrent;
[Stantque velut vallum, velut alta haſtilia, ſetae.]
Feruida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes aequantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes adflatibus ardent.

281 Prior Erford. *Olenios* pro diuerſa lect. *Olenos* vrbs Aetoliae. 283 *ſed.* Lovan. *et*, non male. 284 *ardua* e Francof. dedit Burm. quia *ardua ceruix* obuia apud poëtas. 285. 6. Alterutrum vſ. delendum eſſe, apparet. Priorem improbat Heinſ. poſteriorem Burm. Gronov. Obſ. III, 18. coni. *vallus* vel *valli.* 289 Heinſ. coni. *arent.*

admirationis. XII, 367. Adiectiv. *Oeneus* habent et alii, quos Heinſ. et Burm. laudant. Hom. Οἰνῆος ἀλωήν. *Inquit* in fine orationis.

282 Excellentiſſima horrendi monſtri deſcriptio hinc incipit. Atqui talis tantusque eſſe debebat aper, ad quem tollendum totius Graeciae principes concurrebant. Homer. breuiter, σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα, Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν. Apollod. Κάπρον ἔξοχον μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ vocat. Cf. cum h. l. lupi deſcriptio XI, 365 ſqq. *Non habet* etc. Debebat dicere, neque Epiros, neque Sicula arua habent; ſed variauit orationem. Plin. VIII, 45. *In noſtro orbe Epiroticis (bubus) laus maxima, a Pyrrhi, vt ferunt, iam inde regis cura. Id conſecutus eſt, non ante quadrimatum ad partus vocando. Praegrandes itaque fuere, et hodieque reliquae ſtirpium durant.* — *ſed* Glarean. pro *et* poſitum accipit. Vid. Varr. lect.

284 *Sanguine*, ſcil. ſuffuſi, quia oculi igne rubeſcunt. XI, 368. *rubra ſuffuſus lumina flamma.* Aen. II, 210. *Ardentesque oculos ſuffecti ſanguine et igni. Riget*, recta eminet, vt XI, 156. *riget arduus Tmolus.* At apri non habent ceruicem erectam, ſed pronam. Itaque praetulerim, quod praeter vnum Mſſ. omnes habent, *riget horrida*, vt dura, immobilis ceruix indicetur, feris eminentibus. Aut *rigere* naturam ſetarum exprimit. Vſ. 428. *rigidis horrentia ſetis.* Hoc ſumto, verſ. proximus delendus. Si ſeq. tuemur, *vallum* e coniect. Gronouii in *valli* mutandum. Forte ambo verſus delendi. *Spuma* ſaepe feris iratis tribuitur. Sed Noſter eam facit *feruidam* et *rauco ſtridore* defluentem. Satis terribiliter. *aequantur*, non candore (quamquam Homer.

Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni;
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.

290 Olim, *creſcentes.* Heinſ. de ſuo *creſcenti;* poſſe tamen etiam legi, *creſcentes ſegetem p. in herbas;* nam *herbas* eſſe in nonnullis. 291 Leidenſ. *matura premit*, quod Burm. minime ab indocto librario profectum eſſe credit, ſed *metit* gloſſam eſſe, qua reconditae ſignificationis verb. aliquis explicuerit. *Premere* enim in re ruſtica verb. pr. pro amputare, abſcindere.

candidos eius dentes memorat), ſed magnitudine; non enim laudare vult ferum, ſed horribilem deſcribere. Infra vſ. 429. *magnis inſignia dentibus ora Indus*, Indicus, vt *Maurus*, Mauricus etc. De *fulmine* apri v. ad I, 305. *fulmineum os* eſt II Faſt. 232. Nunc poſſis flammam e pectore ſpirantem intelligere e vſ. 356. Ea *ardebant frondes.* Ante oculos noſtrum loc. Apulei. Met. 8. in deſcriptione apri habuiſſe videtur.

290 Homer. non niſi arbores altas cum radicibus et floribus exciſas, hominesque multos trucidatos breuiter memorat. Cf. Apollod. vbi τὴν γῆν ἄσπορον ἐτίθει etc. *Creſcenti in herba*, teneram ſegetem. Sic *tenera in herba* Virg. G. I, 112. et *primis in herbis* V, 482. *Matura metit*, quod verb. cum delectu poſitum et bene conuenit alteri *intercipit*. *Metere* autem etiam pro amputare ponitur. V, 104. Male Burm. *premit* praefert. Ei enim verbo, cum amputare. ſignificat, *falce* addi ſolet, neque de meſſoribus vſurpatur, ſed de vinitoribus et hortulanis. *Vota coloni*, vt I, 272. Non bene Heinſ. praeferebat, *Non* vel *nec matura*, eam quidem ob cauſſam, quod leue fuerit damnum, ſi matura. Rectius multo Burm. „*Nunc matura* retinui, quia maior et praeſentior dolor, ſi iam matura, quae tempeſtates et calamitates euaſiſſe videntur, frumenta vaſtet et metat aper, et ita longi labor irritus anni pereat. Praeterea bis idem diceret; nam vſ. praeced. agit de creſcentibus et adhuc immaturis, nunc de ſegetibus maturis, et iam ſpicas plenas oſtendentibus, vt fere *Cererem* i. panem ferant. Nam hoc volunt illa, *Et Cererem in ſpicis intercipit. Intercipit* eleganter; quae ſcil. debebantur areae, et horreo et piſtori, qui in farinam redigeret, ſus ſibi vindicat.„ *Intercipere* verb. elegans, ante capere, quam ad dominum, locum, vſum deſtinatum veniat. Terent. Eun. I, 1, 35. *Nam quod nos capere oportet, haec intercipit.* Hic quoque modum ſeruare neſciuit; itaque ſubiecit illa, *area* etc. quamquam ſuaui metaphora areae *exſpectatio* et agris *promiſſio* tribuitur. In tanta calamitate non curat lector ſcire, qui ſenſus hor-

Sternuntur grauidi longo cum palmite foetus,
Baccaque cum ramis semper frondentis oliuae.
Saeuit et in pecudes; non has pastorue canesue,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi, nec se, nisi moenibus vrbis
Esse putant tutos; donec Meleagros, et vna
Lecta manus iuuenum coïere cupidine laudis.
Tyndaridae gemini, spectatus caestibus alter,
Alter equo; primaeque ratis molitor Iäson,
Et cum Pirithoo, felix concordia, Theseus,
Et duo Thestiadae, prolesque Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas, et iam non femina Caeneus,
Leucippusque ferox, iaculoque insignis Acastus,
Hippothoosque, Dryasque, et cretus Amyntore Phoenix,

reorum fuerint. Plin. pan. 81. hanc ipsam forte venationem respiciens, *submotam campis irruptionem ferarum et obsidione liberatam agrestium laborem* memorat.

294 *Sternuntur* succulentae vuae cum vitibus. *pecudes*, greges; nam opp. *armentis*.

300 *Lecta manus*. Callim. ἐπίκλητοι ἀγρευτῆρες, Apollod. τὺς ἀρίστυς ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάντας. Homer. vs. 539. Μελέαγρος, Πολλέων ἐκ πολίων θηρήτορας ἄνδρας ἀγείρας καὶ κύνας. Cf. Callim. vs. 218. Plerique fere omnes interfuerant nauigationi Colchicae; nam tempore posterior fuit haec venatio, vt intel. e Pausan. Arcad. p. 606. Antiquissimis illis temporibus, quibus fortitudo vna esset virtus, qua excellere laudi duceretur, tali occasione confluere vndique solebant, qui fortitudinis gloriam appeterent. Nomina horum *lectorum iuuenum* habent etiam Hygin. fab. 173. et Apollod. quamquam hic plura omittit, ille alia nonnulla substituit. Principes eorum spectabantur depicti in tabula apud Tegeatas. Pausan. Arcad. p. 693. Apud Euripidem nuntius inducebatur describens, quo quisque habitu ex istis ducibus fuerit, Macrob. Saturn. V, 18. vbi versus quosdam ex illa scena seruauit.

301 *spect. caest. alter*, Pollux πὺξ ἀγαθὸς, *Alter equo*, Castor ἱππόδαμος. Homer. Il. γ, 237. De *prima* Iasonis *rate* v. ad VI. fin. *molitor*, suasor et auctor.

303 *Thesei* cum *Pirithoo*, Ixionis filio, Larissaeo, amicitia celebrata a multis. Horat. IV od. 7, 25. Nost. Trist. I, 8. Hygin. fab. 79. et infra XII, 229. *concordia*. Virtutes pro ipsis hominibus poni solent. XII, 178. Nestor *prudentia*. *duo Thestiadae*, Plexippus et Toxeus,

Actoridaeque pares, et missus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis.
Cumque Pheretiade, et Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, et cursu inuictus Echion,
Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
Hippasus, et primis etiamnum Nestor in armis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis;
Penelopesque socer, cum Parrhasio Ancaeo,
Ampycidesque sagax, et adhuc a coniuge tutus
Oeclides, nemorisque decus Tegeaea Lycei.

313 *armis* e Mss. dedit Heins. pro *annis*.

Thestii filii, Althaeae fratres. A Pausan. p. 693. vrr. Prothous et Cometes. A Lactant. in argum. additur tertius Agenor. Aliter rursus Apollod. et Hygin. fab. 173. vbi v Munker. *Lynceus* et *Idas*, Messenii, Apharei filii. Pausan. Messen. p. 283. s. Apollon. Rh. I, 151. vbi ὑπέρβιος Ἴδας. *Caeneus*, Elati filius, Magnesius, quem ab initio feminam fuisse nonnulli dicebant, sed a Neptuno impetrauerat, vt et vir esset, et nullo ictu vulnerari posset. Hygin. fab. 14.

308 *Actoridae*, Eurytus et Cteatus, Actoris filii, Phthii. *Pheretiades*, Admetus, Pheretis filius, Pheris oriundus. *Iolaus*, notus Herculis socius. *Hyanteus*, Boeotius.

312 *Naryx*, vrbs Locrorum, qui a Lelege Leleges olim appellati. Plin. IV, 7. — *primis in armis*. Vid. ad XII, 183. *Amyclae*, vrbs antiqua Laconiae. *Hippocoon* miserat filios suos, Eraesimum, Alconem et Dexippum.

315 *Penelopes socer*, Laërtes, Vlyssis pater, *Ancaeus*, Lycurgi filius, *Parrhasius*, Arcas, *Ampycides*, Mopsus, Ampyci filius, augur et vates. XII, 455. *Oeclides*, Amphiaraus, Oeclei filius, vaticinandi et ipse peritissimus, quem Eriphyla vxor prodidit Adrasto, bellum Thebanis mouenti. Hygin. fab. 128. Cf. Eurip. Phoen. 175 sqq. *sagax*. V, 146.

317 Atalanta intel. a *Tegaea*, oppido Arcadiae, *Tegeaea* dicta, sed infra vs. 426. *Nonacrina*, et Heroidd. IV, 99. *Maenalia*. Iuuenes, ne nudum nominum catalogum apponeret, notauit quidem et ipsos, sed breuiter. Atalantam vero, vt nobilem in mythis, et feminam, et felicem iactu, et spolia deportantem merito copiosius descripsit. Duas autem huius nominis virgines antiquitas habuit, Arcadicam hanc, Boeoticam alteram, quae fere confunduntur a scriptoribus antiquis, vt iam monuit Apollod. III, 9, 2. Arcadica fuit Iasi, Iasionis aut Iasonis filia, Boeotica Schoenei. Fata huius Atalantae, Iasi filiae, formam, antrum, studium venandi etc.

Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex, nodum collectus in vnum:
Ex humero pendens resonabat eburnea laeuo
Telorum custos; arcum quoque laeua tenebat.
Talis erat cultus; facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine possis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optauit, renuente Deo, flammasque latentes
Hausit: et, O felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum! nec plura sinunt tempusque, pudorque
Dicere: maius opus magni certaminis vrguet.

318 *summam.* Vrbin. Neap. sec. Medic. *primam*, quod arrideret Heins. nisi praecessisset (vs. 313.) *primis.* Sed haec respuendi lectionem caussa nulla est.

copiose describit Aelian. V. H. XIII, 1. In Marmore quodam apud Sponium in Miscel. p. 312. comparet inter reliquos huius apri venatores, et quidem eo habitu, quo eam describit aprum cum Meleagro venantem Philostrat. Icon. p. 868. vnde eam exprimendam curauit Spanhem. ad Callim. h. Dian. vs. 216. *nemoris decus*, quia et forma erat insignis, et venatrix praestantissima. *Rasilia* opera, quae in laminas diducta et laeuigata sunt, id quod faciebant *rasores*, de quibus v. Salmas. Exercit. Plin. p. 736. *Fibula mordebat* vestem, eleganter; collectam continebat. Aculeus enim fibulae est quasi dens. Fibulis vestis vel in humeris, vel circa pectus constringebatur. Illae dicebantur περόναι, hae, πόρπαι. Aelian. d. l. ei tribuit στολὴν ἀπράγμονα καὶ τοιαύτην, οἵαν μὴ ἀποδεῖν τῆς Ἀρτέμιδος. *Summam vestem* Lenzius intel. altius, more venantium, subtractam, quam fibulam tenuerit. *Crinis simplex*, cultus capillorum simplex. Ope fasciae colligebantur in *nodum* atque *nodari* dicebantur. Auctore Apollod. θηρεύουσα ἐν ἐρημίᾳ καθωπλισμένη διετέλει. Hinc *ex humero* etc. *Custodes* rerum drr. vasa, quae illas continent. XIII, 703. acerra *custos turis.*

322 Facies media erat inter puerilem et virgineam, qualis decebat virginem venatricem. cf. IX, 712. Aelian. ei tribuit insignem pulchritudinem et fulgorem oculorum, qui perstringeret intuentes, et perturbaret ignauos homines.

324 Praeclare notat herois mores, cui gloria e monstro interfecto potior esse debebat. Neque plane omittendus erat hic amor, propter ea, quae inde a vs. 426. sequuntur. Simul haec valent ad commendandam Atalantae vel pulchritudinem vel dignitatem. *Opus certaminis* fere dictum, vt *certamen pugnae* XII, 180.

Silua frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
Incipit a plano, deuexaque profpicit arua.
Quo poftquam venere viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preffa fequuntur
Signa pedum: cupiuntque fuum reperire periclum.
Concaua vallis erat, qua fe demittere riui
Adfuerant pluuialis aquae: tenet ima lacunae
Lenta falix, vluaeque leues, iuncique paluftres,
Viminaque, et longa paruae fub arundine cannae.
Hinc aper excitus medios violentus in hoftes

336 Heinf. ad XIV, 103. legit, *iuncique leues, vluaeque paluftres.*

329—37. Locus, vbi aper commorabatur, et vnde primus impetus. *quam nulla cec. aetas* alibi fanctitatem nemoris indicat, h. l. denfitatem. Poft *incipit a plano* fequi debebat, furgit in monte aut cliuo molliter adfcendente, fed exquifite pro eo, *deuexa profpicit arua. Deuexa*, loca fupina, paullatim defcendentia ad planum. *Profpiciunt* loca, vnde profpectus in inferiora.

332 *Vincula*, funiculi, quibus ducebantur canes ad venationem. *adimunt* verb. in hac re proprium. Cf. VII, 769. *preffa*, impreffa. XI, 31. *preffo vomere.*

334 Tam diligenter fingula defcribit, vt ipfe intereffe huic venationi tibi videaris. *Concaua*, vndique cincta montibus. *ima*, margo. *Cannae* breuiores funt *arundine*. Colum. IV, 32. *gracilis et cannae fimilis arundo.*

338 Venatio ipfa, in qua maxima varietas in defcribendis iactibus fingulis venantium, atque motibus apri obferuata; in qua phantafiam poëtae admirari licet, quamquam non ipfe omnes illos iactus finxiffe videtur; nonnullos enim et Apollodor. commemorat. Notandum etiam eft, venantes veluti in acie conftitiffe (vf. 360.) atque fingulos ordine tela miliffe, qui ordo interrumpitur, vbi inuidia Atalantae reliquos tangit vf. 389. *Fertur*, vt fulgor. Sed hoc docte et ex opinione veterum phyficorum expreffit, de qua ad XI, 436. *elifi ignes*, fulgor. Miror, pluralem difplicuiffe Schirach. qui putat, aprum non bene cum pluribus ignibus comparari. At nulla fere in poëtarum carminibus pagina eft, in qua non pluralis pofitus fit pro fingulari. *excuffae*, concuffae, concurrentes cum ventis. VI, 696. *exfiliunt cavis elifi nubibus ignes. incurfus*, impetus feri. Virg. Aen. VII, 676. *dat euntibus ingens Silua locum, et magno cedunt virgulta fragore.* Cf. infra XI, 365. *Praetendi* drr. venabula, cum iis excipitur irruens fera. *praetenta tenent*, praetendunt. *vi-*

Fertur, vt excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus, et propulſa fragorem
Silua dat. Exclamant iuuenes, praetentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit, ſpargitque canes, vt quisque ruenti
Obſtat, et obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leue vulnus acerno.
Proxima, ſi nimiis mittentis viribus vſa
Non foret, in tergo viſa eſt haeſura petito:
Longius ît: auctor teli Pagaſaeus Iaſon.
Phoebe, ait, Ampycides, Si te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quâ potuit precibus Deus adnuit. Ictus ab illo,
Sed ſine vulnere, aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat iaculo: lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt; nec fulmine lenius arſit:
Lux micat ex oculis, ſpiratque e pectore flamma.
Vtque volat moles, adducto concita neruo,

339 Olim *eliſus ignis*, quod praefert Schirach. quia *aper excitus* non bene comparetur cum pluribus ignibus. Alterum ſumſit Heinſ. e vetuſtioribus 343 *ruenti* pro *furenti* ex Bonon. dedit Heinſ. vt ſit concinna repetitio. Eidem mox ex Gronoviano placet, *occupat ictu*. 350 *Ampycides*. Palat. Cantabr. Oxon. Arondel. aliique plurimi, *Oeclides*, aeque bene; nam etiam Amphiaraus ſacerdos Phoebi. 355 *lenius*. Heinſ. ſcribendum cenſet *ſecius*, vt II, 809. 356 Olim, *Emicat ex oculis*, *ſpirat quoque p. Flammas*. Sed octo, *micat*, quinque *ſpiratque p.* et Florent. S. Marci *flamma*. Inde Heinſ. lect. ſuam compoſuit, qui tamen non negat, poſſe et *flammas* ſeruari.

brantia ferro exquiſitius, quam, habentia ferrum, quia venabula, dum mouentur, *vibrare* dcr.

344 *obliquo ictu*, apri enim in obliquum ſolent ferire.

349 *auctor teli*, qui mittit telum, vt Virg. IX, 420. *Ampycides* ſ. Mopſus, Phoebum inuocat, quia Phoebi ſacerdos et vates erat. Eurip. apud Hermog. p. 564. ὦ Ζεῦ, γένοιτο καταβαλεῖν τὴν σὺν ἐμέ. Et paſſim occurrunt tales preces inter pugnandum, vt Aen. XI, 785. *Si te colui* ſollemne in ſacerdotum precibus. Homer. Il. α, 39 ſ. In his *colere* eſt, ſacra adolere. *Da mihi*. Vid. ad I, 486. *certum*, quod ferit ſcopum. *Qua*, quatenus, quantum. *ferrum Diana* etc. quemadmodum ap. Homer. et Virg. ſaepe Deus aliquis detorquet haſtam miſſam.

357 *moles*, lapides molares

Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In iuuenes vaſto ſic impete vulnificus ſus
Fertur, et Eupalamon, Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, proſternit. Socii rapuere iacentes.
At non letiferos effugit Enaeſimus ictus,
Hippocoonte ſatus. Trepidantem, et terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nerui.
Forſitan et Pylius citra Troiana periſſet
Tempora: ſed ſumto poſita conamine ab haſta,
Arboris inſiluit, quae ſtabat proxima, ramis;
Deſpexitque, loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis,
Imminet exitio, frendensque recentibus armis,

359 *vaſto* pro *certo* ex Leidenſi vno et Sixiano recepit Burm. quia *certo* praeceſſit modo. 364 Sixii et Gronouianus tert. *ſucciduo*, quod olim Heinſ. probauerat. 370 *frendensque* ex vno Heinſ. dedit Burm. Caeteri *fidensque*.

eiecti e balliſtis, quae non minus, quam arcus, *neruum* habebant, qui *adducebatur*. Aen. XI, 616. Aconteus ruit in morem *tormento ponderis acti*. *impete* antique pro, *impetu*, vt III, 79. vbi etiam *vaſto* additur. In *vulnificus ſus* Schirach. obſeruat eſſe pingentem annumerum. Compares ex Horat. *ridiculus mus*. Similia Virg. in Georgicis habet. *Eupalamon* et *Pelagon* ſupra in catalogo non nominati, nec aliunde noti. *nerui*, qui in *poplite* ſunt plurimi, vnde *neruoſus poples* VI, 256. Pro *ſucciſo* Silius IV, 343. *caeſo poplite*. Sed *ſucciduus* poples eſt eorum, quibus animus linquitur. Vid. Burm. *liquerunt*, defecerunt.

365 *Pylius*, Neſtor. *Citra*, ante, *Troiana tempora*, Troiae excidium, vt recte interpr. Regius. *Tempora* enim paſſim, etiam apud Cic. de calamitoſo ſtatu hominis aut ciuitatis. v. Erneſt. Clav. Cic. h. v. *ſumere conamen*, vim addere ſalienti corpori. *poſita ab haſta*, haſta telluri impreſſa. Cf II, 786. IV, 710. *fugerat*, effugerat.

369 *tritis*. Laudat Burm. Senec. I. de Orat. 1. *dentes acuuntur attritu*. Idem neſcit, an non iure poëtae luxurianti obiici poſſit, hoc longioris morae fuiſſe, neque vacaſſe apro, tot circumſtantibus venatoribus, in arbore acuere dentes. In quo nimis ſeuerus eſt vir doctus. Quidni vacauerit apro dentes acuere, cum venatores longius remoti eſſent, et plurimorum tela aberrarent? *recentia arma*, dentes, quos acuerat. *femur hauſit*. v. ad V, 126. *Actoridae* vel Euryti vel Cteati, vſ. 308. Recepi hanc lectionem, quam quatuor Mſſ ſuppeditant, quia reliquae *Orithyae* aut *Orithiae*, *Oricbiae*, *Orchiadae*, *Othria*-

Actoridae magni rostro femur hausit adunco.
At gemini, nondum coelestia sidera, fratres,
Ambo conspicui, niue candidioribus ambo
Vectabantur equis, ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas
Nec iaculis isset, nec equo loca peruia, siluas.
Persequitur Telamon, studioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum leuat hunc Peleus, celerem Tegeaea sagittam
Imposuit neruo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum destringit arundo
Corpus, et exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu laetior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidisse putatur,
Et primus sociis visum ostendisse cruorem,
Et, Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuere viri, seque exhortantur, et addunt
Cum clamore animos, iaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet iactis, et, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,

375 Vnus Medic. et prior Twisden. *quatientes*, quod placet Heins.

dae etc. explicari nequeunt.

372 Tyndaridae prae caeteris memorabiles, quippe qui postea inter sidera sint relati. In iis describendis pondere numeroque verborum vtitur. Hinc *hastarum spicula*, pro hastis, *vibrata quatiebant tremulo motu* pro vna vibrabant, verb. sonantius *vectabantur* et repetitio τ8 *ambo*, in qua tamen eximiam venustatem cum Burm. reperire nequeo. *Candidi equi* Tyndaridis dari solebant, vnde a Pindar. P. I, 127. λευκοπῶλοι vrr. Horum quoque iactus inanis excusationem merebatur.

380 *Peleus* secundum Apollod. inuitus Eurytiona interficit, *Atalanta* vero prima aprum εἰς τὰ νῶτα ἐτόξευσε· δεύτερος δὲ Ἀμφιάραος εἰς τὸν ὀφθαλμόν.

385 Conuenienter amori, quo ardebat Meleager, *bonorem*, praemium. Τὸ ἀριστεῖον promiserat Oeneus. Apollod.

391 Eurip. ex emend. Schraderi, πελέκεως δὲ δίστομον Γένυν γ' ἔπαλλ' Ἀγκαῖος. Etiam in monumento Tegeat. expressus erat cum *bipenni* demissa iam saucius. Eum ab apro percussum esse, Pherecydes quoque narrauerat. Schol. Apol-

Discite, femineis quid tela virilia praestent,
O iuuenes, operique meo concedite, dixit;
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen inuita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memorauerat ore;
Ancipitemque manu tollens vtraque securim,
Institerat digitis, primos suspensus in artus.
Occupat audacem, quaque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancaeus: glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
Ibat in aduersum, proles Ixionis, hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui, Procul Aegides, o me mihi carior, inquit,

392 *quid* non satis latinum iudicat Heins. qui malit cum tribus Mss. *quam*, i. quantum. Sed v. Burm. 398 Heins. olim volebat, *inst. primis digitis, susp. in artus*, improbante Burm.

lon. I, 188. Apollod. addit Hyleum. H. l. proponitur vt impietatis et arrogantiae ridiculum exemplum, ad quod spectandum lector iam in principio voce *Ecce* aduertitur. *Furit contra sua fata* qui temeritate sua ante diem mortem oppetit. *Concedite* pro simplici cedite. *quid*, quantum.

397 *Securis* et *bipennis* promiscue ponuntur a poëtis, cum pr. huius vsus esset in bellis, illius in victimis. V. Drakenb. ad Sil. 16, 264. Burm. monet, *primos artus* esse primas iuncturas digitorum in pedibus; hoc enim nomine significari ea, quibus membra committantur. Verum iuncturis illis solis non insistimus. Omnino extremae digitorum partes intelliguntur. Qui ita stat, *suspensus* dr. Aliter Aen. IX, 749. *sublatum alte consurgit in ensem*. Burm. ad A. A. I, 608. discrimen obseruat, quod est inter *audacem* et *audentem*. *Audax* est temerarius, qualis fuit Ancaeus, vs. 407: sed *audens*, fortis, animosus, constans, qui intrepido animo omnia adgreditur. Male igitur h. l. vulg. *audentem*. *Occupat*, prior inuadit. *qua via prox. l.* Aen. XII, 507. *qua fata celerrima*, ne ape quia anterior abdominis pars ossibus defenditur nullis. Etiam Pausan. p. 606. de Ancaeo, ἀπέθανεν ὑπὸ τοῦ ὑός. Femur eius haustum esse dixerat Pherec. Verba *madefactaque* etc. melius abessent; hoc enim sponte intelligitur.

404 *Pirithous* in monum. Tegeat. postremus collocatus erat. *Procul* coniunge cum *consiste*. *Pars animae meae*, vox tenerrimi affectus. Horat. od. I, 3, 8. *animae dimidium meae*.

Pars animae consiste meae: licet eminus esse
Fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.
Dixit: et aerata torsit graue cuspide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit et Aesonides iaculum: quod casus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, et, inter
Ilia coniectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidae variat; missisque duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora, dum saeuit, dum corpora versat in orbem;
Stridentemque nouo spumam cum sanguine fundit;
Vulneris auctor adest; hostemque irritat ad iram;
Splendidaque aduersos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo:
Victricemque petunt dextrae coniungere dextram:
Immanemque ferum, multa tellure iacentem,
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentant.
Ipse pede imposito, caput exitiabile pressit:

408 *cornum* e Florent. S. Marci, primo Medic. Berneg. et alio dedit Heins. pro *cornu*. Sed Burm. dubitat. an neutro genere hoc sensu ponatur, itaque *graue* a glossatoris manu fluxisse putat, et legit, *aerata contorsit cuspide cornum*, et seq. vs. *qua bene librata -- futura*. 412 *latrantis*. Nonnulli *Geladantem*, sub quo Heins. latere nomen aut canis, aut alicuius hominis e plebe venatorum putat.

cornus lignum telis conficiendis aptum, vnde pro iaculo et sagitta subinde ponitur. De forma *cornum* v. Varr lect. *voti potens*, qui assequitur quod cupit.

411 Recte Tan. Fabrum offendit hoc, quod hic iterum *Aesonides* s. Iason memoratur, cum idem iam vs. 349. telum misisse dicatur: nam caeteri omnes semel tantum misisse leguntur, quod et postulabat ordo, quo collocati erant. Sed quod nomen restituendum sit, sine Mss. ope vix constitui potest. *latrantis*, canis.

414 *Variat*, vario successu mittit duas hastas. Duas autem mittit vt princeps sociorum, a quo caeteri conuocati, et in cuius agris collecti. *versat in orbem*. IV, 722. *aduersa*, quae quis sibi opposita petit. Ap. Apollod. vulnerat ferum εἰς τὸν κενεῶνα, in ilia.

421 *coniungere*, vt coniungant. *tela cruentant*, telis pungunt, vel insultandi caussa, vel vt, si viuat adhuc, penitus interficiant. *Ipse* Meleager *pedem imponit*, more veterum

Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria, iuris,
Dixit: et in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuuias, rigidis horrentia ſetis
Terga, dat, et magnis inſignia dentibus ora.
Illi laetitiae eſt cum munere muneris auctor.
Inuidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, femina, noſtros,
Theſtiadae clamant: nec te fiducia formae
Decipiat; longeque tuo ſit captus amore
Auctor: et huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit, et tumida frendens Mauortius ira,

435 Malitt Heinſ. *tui*.

heroum, qui caeſo hoſti dictis et factis inſultare, eumque pede impoſito premere ſolebant. Aen. X, 495. XII, 356.

426 *ſpolium*, pellis detracta, *mei iuris*, quae mihi debetur. Eiusmodi exuuias appetebant non minus, quam arma hoſtibus occiſis detracta, iisque fortitudinem ſuam oſtentabant. Sic Hercules leonis Nemaei ſpolio vtebatur pro tegmine. Atque etiam nunc pugnauerant de apri κεφαλῇ καὶ δέρματι λαχνήεντι. Homer. vſ. 544. *veniat*, elegantius, quam, contingat. v. ad II, 862. Attius in Meleagro, *Remanet gloria apud me, exuuias dignaui Atalantae dare*. Sed apud Noſtrum multo eſt vrbanior, et partem tantum ſibi gloriae expetit. Nec ſcio, an non praeſtet ex vno Mſ. *tui iuris*, quod et Heinſ. placebat, vt apri interfecti gloriam illi cedat, quae prima feram vulnerauerat. Certe a Callim. Atalanta vr. συοκτόνος, apricida. — Illi *dentes* apud Tegeatas ſeruari ab Auguſto Romam ſunt delati. Pauſan. Arcad. p. 694. Apud eosdem Tegeatas pellis huius apri prae ſenio iam putreſcens Pauſaniae adhuc aetate oſtendebatur. p. 695. In nummis adeo hi dentes cum venabulo Meleagri repraeſentati ſunt. v. Spanhem. ad Callim. d. l.

432 *Theſtiadae*, de quibus ad vſ. 304. *tendere brachia* geſtus indignabunde imperantis. *Tituli* glorioſum praemium, aut ſignum facinoris egregii. De v. *intercipere* ad vſ. 292. *noſtros*, qui nobis debentur tum genere proxime attingentibus Meleagrum, tum ſexu potioribus et *feminae* praeferendis. Priorem cauſſam Diodor. memorat, poſteriorem Schol. Ariſtoph ad Ranas vſ. 1269. vtramque Apollod. ἀδοξοῦντες, εἰ παρόντων ἀνδρῶν γυνὴ τὰ ἀριστεῖα λήψεται, κατὰ γένος αὐτοῖς προσήκειν λέγοντες. *longe ſit*. Vid. ad IV, 648.

437 Ὀργισθεὶς δὲ Μελέαγρος τοὺς Θεστίου παῖδας ἀπέκτεινε. *Ma-*

Discite, raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: haustique nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Vlcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Caede recalfecit consorti sanguine telum.
   Dona Deûm templis, nato victore, ferebat,
Cum videt exstinctos fratres, Althaea, referri.
Quae plangore dato, moestis vlulatibus vrbem
Implet, et auratas mutauit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus, et a lacrimis in poenae versus amorem est.

440 *timentia.* Vnus Medic. *trementia,* quod Heinsio arridebat, quia seq. *timentem.*

vortius., Martis eum fuisse filium Eurip. in Meleag. tradiderat, auctore Plutarch. Paral. p. 212. Cf. et Apollod. p. 33. *consors*, frater. XI, 347. XIII, 663. Nunc adiectiue, fraternus.

445 Sequitur loc. praestantissimus, qui fluctuantem Althaeae animum, et pugnam materni affectus cum sororio amore egregie describit; quam ob caussam etiam laudatur ab Homio in Element. Crit. To. I. p. 189. Caeterum Meleagri mors dupliciter narratur, vt diserte Apollod. I, 8, 3. monet. Prior ratio, eaque antiquissima, auctorem habet Homer. d. l. Secundum eam Thestii filii, inuidia tacti, cum Curetibus bellum faciunt Aetolis, in quo Meleager, interfectis Thestiadis, cadit et ipse. Sed ex eodem auctore et Apollod. etiam constat, odium intercessisse Meleagro cum Althaea matre, atque hanc filio imprecatam esse mortem; id quod sine dubio originem dedit alteri rationi s. fabulae de stipite fatali, quam primus Phrynichus tragicus in fabula Pleuron tractauit, Pausan. Phoc. p. 874. quamque non mirum est Nostrum praetulisse, cum aptior multo esset ad commiserationem faciendam. Sic et Hygin. fab. 174. Nicander ap. Anton. Lib. cp. 2. vtramque rationem coniunxerat; Meleagrum enim tradiderat in pugna cum Curetibus, post taedam illam igni immissam, periisse.

Dona, donaria, vs. 266. *nato victore*, ob nati victoriam, *templis*, in templa Diis. IX, 790. Inter pium ergo officium et laetum non fando cognoscit caedem, sed *videt* exst. fratres. Melius forte erat, quod ante Burm. edebatur, *auratis* --- *atras*; namque etsi proprie mu-

Stipes erat, quem, cum partus enixa iaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores;
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem, lignoque, tibique,
O modo nate, damus. Quo poſtquam carmine dicto
Exceſſere Deae; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, ſparſitque liquentibus vndis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Seruatusque tuos, iuuenis, ſeruauerat annos.
Protulit hunc genetrix, taedasque in fragmina poni
Imperat, et poſitis inimicos admouet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Coepta quater tenuit: pugnant materque ſororque,
In diuerſa trahunt vnum duo nomina pectus.
Saepe metu ſceleris pallebant ora futuri.
Saepe ſuum feruens oculis dabat ira ruborem.
Et modo neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modo quem misereri credere poſſes.
Cumque ferus lacrimas animi ſiccauerat ardor;
Inueniebantur lacrimae tamen. Vtque carina,

452 Duo Medic. et tres alii, *in flamma*. Vndecim, *in flammas*. 457 Editt. ant. *ramum*, vt vſ. 462. quamquam et ibi Mſſ. nonnulli, *torrem*. 460 *in fragmina* i. taedas fractas dedit Heinſ. e tribus Mſſ. coni. tamen *taedae fragmina*. Vulg. *taedasque et fragmina*.

tamus, quae abiicimus, cum iis, quae aſſumimus, tamen poëtae ſolent inuertere ſtructuram communem. v. ad VII, 60. *auratas*, auro ornatas. v. ad VI, init. *Editus*, indicatus. II, 43. *Excidit*, ſcil. e mente. II, 601. IV, 175.

451 *iaceret*, decumberet. Puerpera deſcribitur. Venerunt autem Parcae ſeptimo poſt partum die, nunc quoque, vt ſemper, *nentes ſtamina* hominum. Ap. Apollod. ſtipes iacet in ara. Hygin. *In regia dicitur titio ardens apparuiſſe*.

455 *carmine*, vaticinio. Hygin. *Meleagro fata cecinerunt*. *Torris*, lignum praeuſtum. Graeci auctores, δαλός. *Seruatus* ab incendio *ſeruauerat*, prorogauerat, annos. Idem verbum bis poſitum bene exprimit coniunctionem vitae et ſtipitis.

463 *coepta tenere* alibi eſt perſequi, non dimittere, II, 104. h. l. inhibere, non perficere. *mater ſororque*, adfectus maternus et ſororius, qui adfectus iam *nomina* vrr. et vſ. 508. X, 346. *Sororem* adiuuit odium in filium conceptum contra *matrem*, adfectum illum naturalem, quo feruntur ma-

Quam ventus, ventoque rapit contrarius aeſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus:
Theſtias haud aliter dubiis adfectibus errat,
Inque vicem ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente:
Et, conſanguineas vt ſanguine leniat vmbras,
Impietate pia eſt. Nam poſtquam peſtifer ignis
Conualuit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante ſepulcrales infelix adſtitit aras:
Poenarumque Deae triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus aduertite veſtros.
Vlciſcor, facioque nefas: mors morte pianda eſt:
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus.
Per coaceruatos pereat domus impia luctus.

478 Tres, *inualuit*. Plurimi, *concaluit*.

tres in liberos *In diuerſa*, nempe conſilia. Pugna primum non niſi vultu ſe prodit. *ſuum*, irae proprium. Iratorum enim oculi ſolent ardere et prae ardore *rubeſcere*.

471 *Aeſtus*, fluctus commoti maris. III Triſt. 2, 15. *ventis dubius iactabar et vndis*. Sic *dubia nauis* A. A. II, 514. Sed h. l. *dubii adfectus* ſunt contrarii, inter quos ipſa dubia fluctuabat. Etiam *errare* a nauigatione petitum, vbi nauis *errat*, quae huc illuc agitatur.

476 *Impietate pia eſt*. Hoc oxymoro delectatur Noſter. III, 5. VII, 339. *Sanguine* noxiorum parentari interfectorum vmbris credebatur. Si autem verbis *conſanguineas* et *ſanguine* ludere voluit, ineptiit. *Conualeſcere* dr. ignis, cum alimentorum ſat accipit. *Rogus* grauiter et commode vr. illa lignorum ſtrues, quae cum ſtipite etiam filium perditura et quaſi crematura erat. *viſcera mea*, filium meum. V. ad V, 18. *Cremet mea viſc.* vox ſummae irae, quae ne cogitatione quidem furoris, quo in ſua ipſius viſcera ſaeuiebat, coërceri potuit.

480 Inferias quaſi parat fratribus. Eum in finem alias *arae* ſolebant ſtrui in *ſepulcris*, in iisque ſacra fieri, Manibus excitatis vel liquoribus vel victimis. Grauiter igitur haec ligna *ſepulcrales aras* vocat, in quibus filium quaſi adolebit in honorem et ſolatia fratrum. Neque Manes defunctorum ſtatim inuocat, ſed ipſas *Furias* in re horrenda, quam Furiae ei inieciſſe videbantur. Recte igitur *furialia ſacra*. Impium furorem bene exprimit verbis *Vlciſcor — funus*; nec temere immoratur rei verbis cumulatis.

An felix Oeneus nato victore fruetur,
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animaeque recentes,
Officium sentite meum; magnoque paratas
Accipite inferias, vteri mala pignora nostri.
Hei mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad coepta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret; viuusque, et victor, et ipso
Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos, cinis exiguus, gelidaeque iacebitis vmbrae?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus; et ille
Spemque patris, regnique trahat, patriaeque ruinam.
Mens vbi materna est? vbi nunc pia vota parentum?
Et, quos sustinui, bis mensum quinque labores?
O vtinam primis arsisses ignibus infans;

499 Multi *pia iura*, quod praefert Heins.

486 Inuidia hic et vs. 494 s. stimulos addit. *Melius lug. ambo* detestabilis sententia. Manes adesse ex inferis credebantur inferiis; iis ergo commendat *officium* suum, quod voc. sollemne de inferiis *recentes*. IV, 434. *sentite*, intelligite, agnoscite *magno paratas*, magni pretii, nempe *pignora vteri*, filium, quem, pignus amoris, in ipso vtero meo portaui.

491 Non mens eam reuocabat a nouo conatu, sed, tanta est vis materni affectus, *manus deficientes*, trementes atque vix stipitem retinere valentes. Hinc vox inuitae exprimitur, *Hei mihi* etc. cuius veniam statim precatur. *auctor*, mater ipsa. Dignus est, cui mors inferatur, verum non ab ipsa matre.

496 Anacr. od. 4, 9. Ὀλίγη δὲ κεισόμεσθα κόνις. Horat. IV od. 7, 16. *Puluis et vmbra sumus.* Propert. IV, 11, 14. *En, sum quod digitis quinque leuatur onus.* *Iacere* pr. ad cinerem tantum pertinet, non itidem ad vmbras. Sed sollemne erat hoc verbum omnino de mortuis vsurpare. Sic et cadaueris epitheton *gelidus* ad vmbras translatum. *Trahere ruinam*, eam facere. Aen. II, 466. Sed *trahere spem*, eam secum auferre. Exstincto filio haerede, eoque fortissimo, magna calamitas patriae inferebatur. *Trahere* sumtum ab eo, qui cadens secum aufert aliquid, vnde ruina oritur.

499 *Vota* illa, quibus superstites sibi vouent parentes, ne turbetur mortalitatis ordo. Hoc *iustissimum votum* vocat Senec. ad Marc. cap. 10. *Impium* contra *votum*, si se superstites li-

Idque ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape praemia facti,
Bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, et nequeo. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, et tantae caedis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miseram! male vincetis; sed vincite, fratres:
Dummodo, quae dedero vobis solatia, vosque
Ipsa sequar. Dixit, dextraque auersa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: et inuitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atque absens flamma Meleagros in illa
Vritur; et caecis torreri viscera sentit
Ignibus; at magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignauo cadat et sine sanguine leto,
Moeret: et Ancaei felicia vulnera dicit:
Grandaeuumque patrem, fratremque, piasque sorores
Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo;
Forsitan et matrem. Crescunt ignisque dolorque;
Languescuntque iterum: simul est exstinctus vterque,
Inque leues abiit paullatim spiritus auras.

503 Burm. mallet, *moriare*, quod furenti aptius. 507 *sunt.* Heins. coni. *stant*.

beris optent parentes. Sueton. Tib. 62. Burm. *mensum* pro *mensium* notauit Priscian. lib. VII. Senec. Theb. 535. *Per decem mensum vteri labores.* v. Gronov. ad Liv. XXIX, 3. et Büneman. ad Lactant. carm. de Phoen. 27. *decem*, nempe lunares menses intell. *vbi nunc*, cui nunc prosunt.

503 *praemia*, poena. *Vel me* etc. quia Manes inferias postulant. — *male*, non sine impietate. *solatia*, filium, quem in solatia vestra cremauero. *vi-*

sus est, nempe Althaeae. Et stipes *gemens* et *inuiti* ignes auersantur factum.

515 Argute, *absens in fl. vritur*, quia torris ei fatalis in flamma. *caecis*, quos non videbat. *at magnos* etc. vt Hercules IX, 163.

518 *ignauo*, quo pereunt ignaui. Fortes cadunt in proelio per vulnera sanguine effuso. Supra VII, 544. sic erat *leto mori inerti*.

520 *frater*. Ab Apollod. tres fratres memorantur, To-

Alta iacet Calydon; lugent iuuenesque ſenesque
Vulgusque proceresque gemunt; ſciſſaeque capillos
Planguntur matres Calydonides Eueninae.
Puluere canitiem genitor, vultusque ſeniles
Foedat humi fuſus; ſpatioſumque increpat aeuum.
Nam de matre manus, diri ſibi conſcia facti,
Exegit poenas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet;
Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum,
Immemores decoris liuentia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refouentque, fouentque:

525 Ante h. vſ. olim legebatur, ***Paulatim cana prunam velante fauilla***, quem expunxit Heinſ. tam auctoritate primi Palat. tum aliorum quatuor, qui eum in margine adſcriptum habent, quam propter ingratam τȣ̃ ***paullatim*** repetitionem. 527 Edd. antiquiores, ***Plangunt ora ſimul m. Calydonides. Oeueus*** etc. Heinſ. de ſuo dedit ***planguntur***, ductuque primi Medic. et Spir. ***Eueninae.***

xeus, Thyreus et Clymenus. Nicander quinque habet; *ſorores* fuerunt Gorge, Deianira, Eurymede et Melanippe, quae poſtremae duae poſt mortem fratris in aues mutantur. *ſociam tori* Anton. Lib. II. vocat Cleopatram, Hygin. fab. 174. Alcyonen, qui diſſenſus facile poteſt componi; nam Homer. vſ. 552. diſerte tradit, eam fuiſſe Cleopatram, ſed eandem a parentibus dictam eſſe Alcyonen, quia mater Alcyonis fatum habuerit. *ſupremo*, moriente.

525 *Alta*, clara et flore ſuo ſuperbiens, *iacet*, afflicta eſt. *planguntur*, plangunt ſe, ſua pectora. *Eueninae*, ab Eueno fluuio, iuxta quem Calydon ſita. Plin. IV, 2. Marpiſſa Εὐηνίνη eſt apud Homer. Il. ι, 553.

529 *Foedat* grauiter pro, adſpergit. Summus luctus deſcribitur. *canities* et *vultus ſeniles* valent ad miſerationem faciendam.

531 Iuxta alios laqueo vitam finiuit. v. Munker. ad Hygin. fab. 174. Nil definit Hygin. *moerens in luctu deceſſit.*

532 Sic res arduas exprimunt poëtae, Virg. Georg. II, 42. Aen. VI, 625. Hoſtius apud Macrob. VI, 3. Perſius Sat. V, 1. 26. Claudian. in Conſ. Olyb. et Prob. 55. qui omnes ſecuti ſunt Homer. Il. β, 488. Πληθὺν δ' ȣ̓κ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι, ȣ̓δ' ὀνομήσω, Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ ςόματ' εἶεν, Φωνὴ δ' ἄῤῥηκτος etc. Sed Noſter in re leuiore parum feliciter haec adhibuit. Heinſ. e Florent. S. Marci, Neap. Berneg. inuexit, *linguae*, vt cum *ingeniumque* coniungeretur; quod eſt duriſſimum. Reuocaui igitur vulg. lectionem et interpunctionem.

535 *decus*, cura et ornatus corporis. *liuentia*, vt liueant.

Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant;
Adfusaeque iacent tumulo: signataque saxa
Nomine complexae, lacrimas in nomine fundunt.
Quas Parthaoniae tandem Letoïa clade
Exsatiata domus, praeter Gorgenque, nurumque
Nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
Adleuat; et longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; versasque per aëra mittit.
Echinades. Interea Theseus sociati parte laboris

539 Sic ex tertio Leid. et altero Thuani dedit Burm. pro *signataque saxa nomina*, quia saxum signatur nomine, non aeque recte nomen saxo.

refouentque. V. ad vs. 163. et de *fouere* ad II, 339. quem loc. omnem cum hoc conferas. *lecto*, feretro. Etiam graec. κλίνη. v. Kirchm. de funerib. II, 9.

538 *Post cinerem*, postquam combustus erat. Sed amat Ouid. huiusmodi repetitiones, *Post cinerem*, *cineres* etc. *pressant*, saepius premunt. Imitatus est Silius VIII, 129. *cui cinerem orbatae pressant ad pectora matres.* — *haustos*, collectos, vt IX, 35. *haustus puluis.* Similia lamenta et eadem fere verba habes XIII, 424. *Adfusae* v. ad III, 438. *Fundere in nomine* recte dici, docet Burm.

541 *Parthaonis* filius Oeneus. *Gorge* nupserat Andraemoni, Deianira Herculi, et sic *nurus Alcmenae.* Has duas etiam Hygin. et Nicander exceperunt. Secundum hunc Baccho deprecante iis natura sua relicta. *Adleuat*, aues esse iussit. Claudian. 18, 295. *Eleuat hanc plumis*, *squamis hanc fabula vestit.* Aues illas Noster parum perspicue notauit. Intelligi eas, quae Lin. Numidae Meleagrides, Nostris *Perlhühner* dicuntur, docet Schneider. ad Aeliani H. A. IV, 42. Caeterum variae res omnis huius fab. Calydoniae in nummis et aliis monumentis expressae sunt a Vett. Collegit illa omnia Begerus in libro, Meleagrides et Aetolia ex numismate, inspersis marmoribus quibusdam.

FAB. V, 546-610. *Origo insularum, quas Achelous fecerat, Echinadum et Perimeles.* Ac *Echinades* quidem, insulae asperae et incultae, vnde et iis nomen inditum, non longe aberant ab ostio Acheloi. Strabo lib. X. p. 453. Thucyd. II. p. 171. et ab Acheloi alluuione natae credebantur. Plin. II, 85. Dionys. Perieg. vs. 433 sqq. Caussam, cur non cohaereant cum terra continente, Pausan. Arcad. p. 647. reddit hanc: Cum Aetolia, pulsis Aetolis, inculta iaceret, Acheloum demisisse limum et sordes aduehere, quibus Echinades anne-

Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus vndis.
Ferre trabes solidas, obliquaque voluere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripae
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens, niuibus de monte solutis,
Corpora turbineo iuuenilia vortice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite, dum tenues capiat suus alueus vndas.
Adnuit Aegides: Vtarque, Acheloë, domoque,
Consilioque tuo, respondit: et vsus vtroque est.
Pumice multicauo, nec leuibus atria tophis

547 Primus Moreti, pr. Gronov. excerpta Mureti, sec. Palat. et duodecim alii, *Erichthonias*, quod non displicet Heins. nam et alii ab Erichthonio rege vrbem Atheniensem nominarunt. 551 Cum Iunianus habeat *oblataque*, Heins. coni. *obstrataque*, vel *obstructaque*, vt II, 570. Sed ibi sermo de saxis cursum fluuii impedientibus. 553 Sex veteres *rapi*. At *trahi* est exquisitius. V. Heins. et Burm.

cterentur terrae continenti. Sed apud mythicos Achelous, iratus ideo, quod a nymphis posthaberetur Diis rusticis, eas efficit; et sic haec fabula commode annectitur superiori, in qua Diana similem ob caussam irascebatur.

546 *Sociati pars lab.* pars virilis laboris. Nondum dimittit *Thesea*, sed plures rebus eius fabulas annectit, quamquam non satis feliciter. Etenim *Acheloum*, qui e Pindo effusus ab occasu Aetoliam dirimebat ab Acarnanibus, obiicit Theseo Calydone Athenas redeunti. *arces*, vrbem. V. ad VII, 54. Athenas duplici nunc epitheto insignit *Clausit.* V. ad VI, 572. De *tectis* fluuiorum v. ad I, 574. Acheloi tectum internum ipse mox describit. *Succedunt tectis*, qui eo deuertunt. Suauis est haec et inuitatio et inde orta sermocinatio, quae pertinet ad IX, 96. vbi hospites discedunt, non exspectata fluminis pace.

551 In fluminis tumentis descriptione Nostro praeiuerunt Lucret. I, 282-90. Virg. Aen. II, 305-7. vs. 496 sqq. Apta haec ad deterrendum. Saxa, quae *obliqua* feruntur, angulis suis maiore vi prosternunt obvia. *Vidi.* V. ad III, 569. *alta stab.* vt V, 627. *Trahere* bene de fluuiis rapacibus. Etiam Virg. d. l. *cum stabulis armenta trahit.* *nec fortibus* etc. vt I, 305. *suus*, iis a natura adsignatus. *tenuis*, exigua.

561 Cumulauit Ouid. in hac

Structa subit. Molli tellus erat humida musco.
Summa lacunabant alterno murice conchae.
Iamque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illa Troezenius heros
Parte Lelex, raris iam sparsus tempora canis.
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, laetissimus hospite tanto.
Protinus adpositas nudae vestigia Nymphae
Instruxere epulis mensas: dapibusque remotis
In gemma posuere merum. Tum maximus heros
Aequora prospiciens oculis subiecta, Quis, inquit,

563 Verb. *lacunabant* ignotum fuit librariis; nam omnes Codd. habent *lacus nabant*, aut *lacu nabant*. 569 Iunianus *hospite terno*, quod probat Heins. Male; nam plures aderant, et Achelous Theseo hospite laetabatur. 570 Plurimi, *adpositis*. 572 Vnus Leid. et duo alii *cum maximus*, quod Heins. placebat.

fabula vocabb. noua. Ex eo genere paullo ante erat *turbineus*, qui turbinis instar in gyrum vertitur. Hic habemus *multicauus* et mox, *lacunare*, facere lacunar. *Lacunar*, φάτνωμα, tectum, in quo caelati erant loculi, qui lacuum similitudinem habebant, quos *laquei* i. margines eminentiores cingebant, vnde idem et *laquear* dr. Beatorum quidem hominum lacunaria ornata erant eburno, auro, gemmis adeo, (v. nos ad Plutarch. Apophth. Lac. XII. n. 94.) sed Fluuii ornamenta sunt conchae et murices. Paullo ante *nec leuibus*, asperis. De *pumice* et *tophis* v. ad III, 160. In Cyrenes thalamo Virg. G. IV, 374. *pendentia pumice tecta.*

564 *Metiri* poëtis est medium transire, percurrere. Igitur Sol metitur coelum, h. l. *lucem* s. diem. *duas partes*. Horam diei nonam designat, qua etiam ap. Romanos coenae initium. *Discumbere* et *toris* et *super toris* dixit Virg. Aen. I, 700. 708. *Ixionides*, Pirithous, vs. 403. *Troezenius heros* non est, vt Rode putabat, Theseus, sed *Lelex*, qui supra vs. 312 *Narycius* vr. Lenzio videtur a Locrensibus *Troezenas* migrasse. E vs. 622 videmus, eum iam olim vixisse apud *Pittheum*, Troezeniorum regem. Forte *Troezen*, Pitthei frater, cuius e filia Aethra nepos Theseus (Pausan. p. 182 s.), fuit eius pater. Sic Thesea genere proxime attingebat, eumque comitabatur redeuntem. Hi tres in vno toro accubuere ita, vt Theseus medium locum teneret. *parili* pro *pari*, vt saepe ap. Ouid. Bene *tanto*, nam per omnem h. l. Thesei dignitas eminet.

570 Et mensae et epulae dr. *adponi*. v. Burm. *vestigia*,

Ille locus? (digitoque oſtendit) et, Inſula nomen
Quod gerat illa, doce: quamquam non vna videtur.
Amnis ad haec, Non eſt, inquit, quod cernimus, vnum.
Quinque iacent terrae: ſpatium diſcrimina fallit.
Quoque minus ſpretae factum mirere Dianae;
Naïdes hae fuerant; quae cum bis quinque iuuencos
Mactaſſent, rurisque Deos ad ſacra vocaſſent;
Immemores noſtri feſtas duxere choreas.
Intumui, quantusque feror, cum plurimus, vmquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis, et vndis
A ſiluis ſiluas, et ab aruis arua reuelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique noſtri,
In freta prouolui. Fluctus noſterque, marisque
Continuam diduxit humum, partesque reſoluit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas vndis.
 Vt tamen ipſe vides, procul, en procul vna receſſit *Perimele.*

577 Multi ex vetuſtioribus, *ſpatii diſcrimina*, quod Heinſ. commendabat, ſi cum Vrbinate *diſcrimine* reponeretur. Burm. mallet, *ſp. d. tollit*, quia Lovan. *ſoluit.* 583 Vnus Medic. *animus immanis et vndas*, quod Heinſ. arridebat, ſi *animos* legeretur. 586 Balliot. et Thuan. *peruolui.* Menardi, *deuolui*, quod rapiditati conuenientius Burm. videbatur.

pedes. *nudi veſt.* γυμνόποδες. Erat autem ἀνυποδησία reuerentiae ſignum. v. Spanhem. ad Callim. Cer. 125. Et de hoc miniſterio vid. ad IX, 89. *poſuere*, appoſuere menſam ſecundam, in qua merum in *gemma*, poculis gemmeis ſ. cryſtallinis. Virg. G. II, 506. *vt gemma bibat.* Similiter autem in Cyrenes thalamo Nymphae miniſtrant G. IV, 378.

577 *ſpatium diſcrimina fallit*, elegans locut. quae non debebat tentari; longa diſtantia facit, vt diſcrimina non animaduertantur, vt non diſcretae, ſed vna inſula eſſe videatur. Supra VI, 60. *ſtudio fallente laborem.*

580 *ad ſacra voc.* v. ad vſ. 265. Horat. I od. 30, 2. *vocans ture te multo Glycera.* Haec eſt *euocatio* Deorum. *immemores noſtri.* Solebat Achelous aris coli a Graecis. Pauſan. Att. p. 84 et 98. *choreas.* In ſacris Veterum ſollemnis ſaltatio cum cantu. Itaque h. l. *choreae* pro toto ſacrificio. *ducere choreas* pr. de praeſule, deinde omnino de ſaltantibus. Illud *intumui* grauiter exaggerat, *quantusque -- reuelli. feruntur* fluuii, cum rapidi ſunt. Burm. *ferri* enim ſaepe impetum et vim declarat. *animis*, ira.

586 *Prouolui.* Aen. X, 555. *truncum prouoluens. Continuam*, continentem terram, *diduxit*, diuiſit, diſtraxit.

589 *Receſſiſſe* eleganter dr.

Insula grata mihi. Perimelen nauita dicit.
Huic ego virgineum dilectae nomen ademi.
Quod pater Hippodamas aegre tulit, inque profundum
Propulit e scopulo pariturae corpora natae.
Excepi: nantemque ferens, O proxima coelo
Regna vagae, dixi, sortite, Tridentifer, vndae,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
[Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.]
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis, et aequus,
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset,
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Adfer opem: mersaeque, precor, feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit;
Hunc quoque complectar. Mouit caput aequoreus rex:
Concussitque suis omnes adsensibus vndas:
Extimuit Nymphe: nabat tamen. Ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumque ea contrecto, totum durescere sensi

593 *pariturae* pro *periturae* ex vno Leid. et altero Twisd. dedit Heins. Idem vs. 597 spurium iudicat, et illum, qui mox sequebatur, *Cui quondam tellus clausa est feritate paterna* auctoritate vnius Vossiani deleuit. Plures, nempe sec. Palat. pr. Moreti et octo alii proxime seq. *Huic ego* etc. non agnoscunt, improbante Burm. 603 Burm. mallet, *Sic quoque*. Sine caussa. 605-8. Heins. aut hi quatuor versus delendi videntur, aut duo seqq. ne bis idem dicat. Burm. monet, 604--6 abesse a Frcf. et duos sqq. fuisse margini adscriptos. *Tangebam*. Ambros. et vnus Medic. *mulcebam*, quod amanti aptius iudicat Burm. Immo, tam periculoso tempore *tangebat* potius amplexu pectora. 607 Duo Leidenses *contracto*, quam scripturam sunt qui meliorem putent. Cod. Sixi, *tactum durescere*, approbante Burm. vt sit Ouidiana repetitio.

quae longius remota sunt. Secundum Apollod. I, 7, 3. *Perimede* (sic, non *Perimele*) vxor Acheloi, quae ei Hippodamanta et Orestem peperit. *nauita dicit*. Cf. IX, 228.

594 Cf. IV, 532. vbi similes ad Neptunum preces. Inde et apparet, male h. l. librarios *coelo* mutasse in *terrae*, vt primus vidit Accursius, vno suo Cod. admonitus. In verbis *In quo --- amnes* sane est redundantia quaedam; neque tamen illa, nisi innumera optimorum poëtarum loca mutare velimus, sollicitanda, quamquam ingeniosa est Burm. coniect. *quot sacri*. Iam vs. proximus *Huc ades* etc. ineptus est, adeoque tollendus.

603 Pro *Hanc* reuocaui *hunc*. Heins. qui *hanc* ex vetustioribus inuexit, explicabat, post-

Corpus, et inducta condi praecordia terra.
[Dum loquor, amplexa est artus noua terra natantes,
Et grauis increuit mutatis insula membris.]
Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Mouerat. Irridet credentes; vtque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus;
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
Esse Deos, dixit; si dant adimuntque figuras.
Obstupuere omnes; nec talia dicta probarunt:

Philemon et Baucis.

611 Heins. malit *fatum*. 616 Vnus Medic. *obstrepuere*, quod, quia indignationem indicat, optimum videtur Burm.

quam in insulam erit conuersa. *complectar*, vndis meis alluam. *Mouit concussitque* etc. instar Iouis I, 179.

608 *Conduntur* et ea, quae in aliam formam transeunt. V. ad IX, 389. Equidem arbitror, versus sqq. *Dum loquor* — *membris* esse resecandos; nam priores quatuor multo elegantiores sunt. Quod duo ex iis absunt a Francof. Cod. et seqq. duo in margine adscripti, id nihil in hac caussa decernit. Potuerunt aut a festinante librario omitti, aut ab eo, qui postremos versus genuinos putaret.

FAB. VI, 611 - 724. Iupiter et Mercurius Phrygiam peragrantes, accipiuntur a Philemone et Baucide, pauperrimis hominibus. Quam ob caussam casa eorum mutatur in templum, ipsi fiunt antistites istius templi, et cum vitae finis instaret, ambo simul mutantur in arbores. Vt Menecrates Xanthius Lyciacas fabulas collegerat, vnde VI, 313 sqq. vna reperita est, sic alius scriptor potuit Phrygias tractare, quarum pars haec nostra est. Eam vero Ouidius copiosissime suauissimeque exornauit. Ruhnken. ad Callimachi fragm. p. 580. eum suspicatur multa ex Callimachi Hecala mutuatum esse, quae et ipsa fuerat anus paupercula, sed hospitalitate insignis. Hyriei fabula huic nostrae similis narratur Fast. V, 495 sqq.

611 *ab his*, post haec. *Factum*, vt vs. 578. et 726. Non igitur erat, cur Heins. *fatum* suaderet. *mouerat*, admiratione et metu Deorum impleuerat. *spretor Deorum* erat ad exemplum Ixionis patris et Phlegyae aui. Et talis etiam *mentis ferox*, mente feroci, esse solet. *Vt* ponitur, cum caussa rei ex moribus alicuius repetitur. *Si dant*, si eos putas dare posse.

616 *Obstupuere*. Hic adfectus amicis conniuantibus melius conuenire videtur, quam indignatio surgendo reclamandoque prodita, quae est in altera lectione, Burm. probata, *obstrepuere*. *animo maturus et aeuo*, vir grauis et constante

Ante omnesque Lelex, animo maturus et aeuo,
Sic ait: Immensa est, finemque potentia coeli
Non habet, et quicquid Superi voluere, peractum est.
Quoque minus dubites; tiliae contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arua, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis, fulicisque palustribus vndae.
Iuppiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausere serae. Tamen vna recepit,
Parua quidem, stipulis et canna tecta palustri:

630 Priceus et Heins. coni. *texta*, vt tota casula inde constructa.

aetate, frequens senis descriptio. Heins. malit *animi* et *aeui*. Vtrumque poëtis in vsu. Aen. V, 43. IX, 246. Hinc quouis loco Mss. consensus compremendus. Talem autem senem metus Deorum maxime decet. *Sic ait* cum fere sermonis clausula sit, hic in principio orationis offendit Burm. qui malit, *Vis*, *ait*; namque *vim* et *potestatem* Deorum sic iunxisse etiam Cic. Sed frustra haec monuit. *Sic ait* in principio etiam X, 17. XIII, 539. *Atque ait* V, 489.

620 Monumendum facti, quo commemorato fides fit fabulae. *Circumdari muro* solebant loca sancta et memorabilia. *Ipse* etc Cf. VI, 320. sqq. *Pelops*, Pitthei pater, filius fuit et successor Tantali, regis Phrygiae, quae inde *Pelopeia arua*. Is regno paterno pulsus ab Ilo, in Graeciam venit tempore Acrisii, et nomen dedit Peloponneso. v. Marsham. Chron. p. 286.

625 *palustribus*. Virg. G. I, 361 sqq. *marinae fulicae*, quo loco et ipso cum *mergis* coniunguntur, de quibus XI, 793. sqq. *Jupiter* in terris ambulans *Mercurium* secum ducere solebat. Ambos sic et Hyrieus hospitio excepit. Fast. d. l. Hygin. P. A. II, 34. Inde intel. Act. XIV, 12. *Sera*, obex, μοχλὸς, lignum ferratum et vecti simile, quod oppositum foribus non sinebat eas aperiri.

630 Sequitur locus praestantissimus, quo casa, supellex, epulum pauperculorum hominum, eorumque eximia hospitalitas ita describitur, vt res sensibus subiecta videatur, et lector facile moueatur pietate hospitum. *stipulis*. Fast. VI, 261. *Quae nunc aere vides*, *stipula tunc tecta videres*. *Stipulae* autem sunt stramina, vs.

Sed pia Baucis anus, parilique aetate Philemon
Illa ſunt annis iuncti iuuenilibus, illa
Conſenuere caſa; paupertatemque fatendo
Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota domus duo ſunt: idem parentque iubentque.
Ergo vbi Coelicolae paruos tetigere penates;
Submiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes;
Membra ſenex poſito iuſſit releuare ſedili;
Quo ſuperiniecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimouit: et ignes
Suſcitat heſternos; foliisque et cortice ſicco

640 Plurimi *Quod ſup.* Burm. coni. *quoi, i. cui.* 642 Vnus Bonon. *vimine ſicco*, non male, iudice Burm.

701. Veteres enim meſſores ariſtas tantum cum exigua calami parte demebant, et ſtipulas alio tempore metebant. Virg. G. I, 289. *Baucidis* nomen in prouerbium abiit, et pro quauis anu paupercula, eademque pia, poſitum. Perſius Sat. IV, 21. *Illa ſunt* etc. Claudian. 52, 1. *Felix, qui patriis aeuum tranſegit in agris, Ipſa domus puerum quem videt, ipſa ſenem: Qui baculo nitens, in qua reptauit arena, Vnius numeret ſecula longa caſae.* Dum victu et cultu paupertatem *fatebantur* (quod omnis h. l. declarat), ſuoque habitu vitam degebant, paupertatem fecere *non iniqua mente ferendam*, i. tolerabilem. Qui contra pauper potentem imitatur diuitisque nomen adfectat, magnum ſibi imponit onus. In diſſimili re Amorr. I, 2. *Acrius inuitos multoque ferocius vrget, Quam qui ſeruitium ferre fatentur, Amor.* Mox ingenioſe et iucunde; Non habebant ſeruos ancillasque. *Tota domus* etc. Vid ad I, 353.

637 *Tangere penates*, vt *tangere portus*, eo peruenire. Mox graphice *ſubmiſſoque* etc. *textum*, ſtragulum. Ignis excitationem Virg. Aen. I, 174 eadem prope diligentia deſcribit. Idem Aen. VIII, 410. de muliere bene mane ad opus ſurgente, *cinerem et ſopitos ſuſcitat ignes*. Noſter Faſt. V, 506. *Ignis in heſterno ſtipite paruus erat. Ipſe genu poſito flammas exſuſcitat aura, Et promit quaſſas comminuitque faces. — anima producit anili* exquiſitius, quam, ſpiritu ſuſcitat debili. Ita Tacit. Ann. VI, 9. Veſtilius *ſenili manu* ferrum tentat. *multifidas*, in multas partes ſciſſas. *faces* iam ſupra VII, 259. legimus. Heinſ. putat, h. l. eſſe faces conciſas in fruſta, qualia ſarmenta *taedae ſchidiae* appellantur a Vitruv. VII, 10. Male, namque additur *minuit*, i. frangit et in fruſta concidit, quod verb. ad

Nutrit; et ad flammas anima producit anili:
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, et minuit, paruoque admouit aëno.
Quodque suus coniux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furca leuat ille bicorni
Sordida terga suis, nigro pendentia tigno:
Seruatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam; sectamque domat feruentibus vndis.
Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alueus illic
Fagineus, curua clauo suspensus ab ansa.
Is tepidis impletur aquis; artusque fouendos
Accipit. In medio torus est de mollibus vluis

648 *Sordida.* Gebhard. malebat *torrida*, i. fumo siccata; nam in vno Ms. erat *horrida*.

faces non minus, quam ad *ramalia* (i. ramos aridos, vnde Pers. V, 59. membra fracta senum commode ita appellat), referendum. *tecto detulit.* Callim. fr. Hec. παλαίθετα κᾶλα καθῄρει, *vetusta ligna detraxit.*

647 *Truncat olus foliis*, folia decerpit oleri. Sequentia bene illustrauit Heins. Describitur carnarium, vbi carnes siccandae suspendebantur. Erat foco proximum, adeoque fumo expositum. Inde carnes *furca* deferebantur. Petron. Satyr. cap. 135 *sordida*, fumo sa. Silius VI, 320. *sordentia fumo frena.* Illustrationi inseruiunt etiam loca haec. Iuuenal. XI, 82. *Sicci terga suis rara pendentia crate.* Petron. cap. 136. *Praeterea quae fumoso suspensa tigilio Conseruabat opes humili casa.*

651 *medias horas*, quae effluebant, dum epulum parabatur, vt IV, 167. *medium tempus.* Has horas *fallunt* seduli hospites *sermonibus*, sermones gratos instituunt cum Diis, ne tempora longa iis videantur. Non erat, cur Burm. suaderet, *mediis.*

652 *alueus*, labrum, solium balneare. *ab ansa*, ope ansae. *ab* instrumentum indicat, quo aliquid fit. *fouendos* melius, quam, lauandos; exprimit enim gratum teporem, quo pedes ex itinere fessi reficiuntur.

655 Non videt Heins. quomodo *torus in medio* esse potuerit, qui locus mensae fuerit dandus. E duobus igitur versibus, quos Mss. nonnulli habent (v. Var. lect.), facit vnum hunc, *Accipit. Inde torum sternunt de mollibus vluis Impositum lecto* etc. At *in medio esse* h. l. vt saepe, nil aliud significat, nisi, adesse. Etiam XI, 610. *At medio torus est.* Vid. et ad Plin. III Ep. 20, 4. *torus*, pulninus, qui imponitur spondae. Is plumis

Impoſitus lecto, ſponda pedibusque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuêrant; ſed et haec vilisque vetusque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Adcubuere Dei. Menſam ſuccincta tremensque
Ponit anus; menſae ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. Quae poſtquam ſubdita cliuum
Suſtulit; aequatam mentae terſere virentes.
Ponitur hic bicolor ſincerae bacca Mineruae,

656 Poſt h. vſ. multi inſerunt, *Concutiuntque*, (aut *conſternuntque*, *conſtituuntque*, *conficiuntque*), *torum de molli fluminis vnda*.
659 Vnus Ciofan. Capran. Vatic. Cantabr. ſec. tertius Palat. et decem alii, *ſed non indigna*. Primus Gronov. et vnus Heinſ. *tamen haud indigna*.

confertus eſſe ſolebat, XI, 610. ſed in hac domo vluis. Apud Hyrieum Dii *flumineam lino celantibus vluam*, *Sic quoque non altis incubuere toris*. — *ſalignis*, cum ditiorum lectuli pedes haberent eburneos.

657 *Veſtibus*, ſtragulis. *Velare* ſollemne in hac re. *quas non* etc. V Triſt. 5, 7. *quae ſemel toto veſtis ſumitur anno*. Tibul. II, 2, 7. *veſtis ſepoſita*. *Vetus*, obſoletâ. *non indignanda*, quae non habebat, cur lecto indignaretur, ei conueniens. Aliter apud Virg. Aen. I, 697 *aulaeis iam ſe regina ſuperbis Aurea compoſuit ſponda*.

660 *ſuccincta*, adeoque ſedula. IX, 89. Horat. Sat. II, 6, 107. de mure vrbano, *veluti ſuccinctus curſitat hoſpes*. — *Tripes menſa* erat in ſupellectile pauperiorum hominum. Horat. Sat. I, 3, 13. vbi v. Intt. *ſuſtulit*, fecit cliuum, cui pes inniteretur. Plerumque ſpongia tergi menſa ſolebat, nunc *menta*, de qua v. X, 729.

664 Has epulas ſuo modo poëta inſtruxit, ita quidem, vt frugalitatis et eximiae liberalitatis ſocietatem in his ſenibus commendaret. Multos igitur cibos apponit, ſed inemtos omnes, eorumque miſſus facit tres. *ſincera Minerua* quae ſit, diſputatur. Criſpinus interpretatur, caſtam. Heinſ. baccam recentem, et nullo ſale aut muria conditam; nam etiam apud Columel. XI, 50. *ſincerum* et *quod ſalem recepit*, ſibi opponi. Burm. intell. non laeſam, incorruptam; nam ap. Noſtrum in Nuce vſ. 22. eſſe, *laeſa bacca*, et Sueton. Aug. 40. *ſincerum* opp. *corrupto*. Inuehitur in eum Schirach. ideo, quod de bacca interpretatus ſit, quod Ouid. ad Mineruam retulerit. Ipſe cum Geſnero in Theſauro intel. integram Mineruam. At quid eſt integra Minerua? hoc amplius erat explicandum. Equidem arbitror, poëtam non Mineruam Deam laudare voluiſſe, ſed baccam adpoſitam deſcribere, et retuliſſe, more poë-

Conditaque in liquida corna autumnalia faece,
Intubaque, et radix, et lactis massa coacti;
Ouaque, non acri leuiter versata fauilla;
Omnia fictilibus. Post haec caelatus eadem
Sistitur argilla crater: fabricataque fago
Pocula, qua caua sunt, flauentibus illita ceris.
Parua mora est; epulasque foci misere calentes:

tis consueto, ad illam, quod erat referendum ad hanc. Capio igitur cum Heinsio de bacca non condita; nam mox opp. *corna condita. ponitur*, adponitur. *bicolor*, viridis et nigra. *Corna*, quamquam lapidosa et in victu infelici Aen. III, 649 numerata, condiri tamen solebant oliuarum instar.

666 *Intubum* satiuum f. hortense, Linn. Cichorium Endivia, nostris Endiuien. Inde diuersum intubum erraticum amaris fibris, Linn. cichorium intubus, nostrorum Wegwart. *radix*, rapharus. *lac coact.* vno verbo, *coagulum*, quod legitur Fast. IV, 543. Cf. infra XII, 436. *Oua* ap. Romanos fere semper in principio coenae.

668 Post missum primum prima vina contra prisci aeui morem ponuntur. Sed hic et de lectione et de sensu laboramus. Olim legebatur, *caelatus eodem Sistitur argento crater.* Sed Heins. displicebat et argenteus et caelatus crater in vasis Philemonis. Cum igitur in vno Palat. esset, *eodem argillo*, in multis aliis Mss. autem pro interpretatione adscriptum esset, *de argilla*, hoc recepit in contextum, et pro *caelatus* scribendum censet, *illatus*. Rigaltius contra ad Tertullian. de Cultib. femin. lib. I. cap. 2. tuetur antiquam lect. putatque, iocose hoc dictum esse, et e superioribus facile explicandum. Fruges omnes adponebantur in *fictilibus* vasis. Crater *eodem argento caelatus* ergo foret, nullo argento caelatus, aeque non argenteus et caelatus ac reliqua, quae praecesserant. In *caelata argilla* frustra haeretur. Etenim latiore sensu *caelare* omnino instrumento fabrili incidere, scalpere, radere. Virg. Ecl. 3, 37. ligneum poculum vocat *caelatum opum*, in quo vitis *torno* effecta. *fabr. fago poc.* Virg. d. l. *pocula fagina*. Fast. d. l. apud Hyriea *Terra rubens crater, pocula fagus erant.* Tibul. I, 1, 38. *Dona nec e puris spernite fictilibus. Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis Pocula, de facili composuitque luto.* Idem I, 10, 8 de aureo seculo, *Faginus adstabat scyphus.* — *qua caua sunt* etc. Theocrit. I, 27 βαθὺ κισσύβιον κεκλυσμένον ἁδέϊ κηρῷ, profundum poculum dulci cera collutum.

671 Secundus missus. *calentes*, nempe terga suis cum olere. Vs. 646. Vina post primum missum apposita et mox

Nec longae rurſus referuntur vina ſenectae:
Dantque locum menſis paullum ſeducta ſecundis.
Hic nux, hic mixta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, et in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectae vitibus vuae.
Candidus in medio fauus eſt. Super omnia vultus
Acceſſere boni, nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti nouitate pauent, manibusque ſupinis
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon,
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Vnicus anſer erat, minimae cuſtodia villae;

673 Hic vſ. praecedenti praeponendus videtur Heinſio. Sprotii et duo alii *ſubducta*. 675 Heinſ. ſcribendum cenſebat *halantia mala*. Olim coni. *ridentia*. Fruſtra.

remota nunc *rurſus referuntur*, ſecunda vice apponuntur. Erant autem *non longae ſenectae*. Contra Hyrieus, in cibis parcior, *Quae puer quondam primis diffuderat annis*, *Prodit fumoſo condita vina cado*. Sed haec quoque vina *paullum*, in breue tempus, quamdiu mala cum vuis et palmis adſtarent, *ſeducta* ſunt. *menſis* pro *menſae*. De *ſecunda* menſa vid. ad IX, 89.

674 *rugoſae*, quippe ſiccatae. In *caniſtris* apponi ſolebant et mala et panes. Homer. Od. α, 147. Aen. VIII, 147. *Redolentia* bene mala commendat a leni et ſuaui odore. *purpureis*. Vitibus tribuit, quod erat vuis tribuendum. *nec iners* etc. excellenter! *non iners* pertinet ad ſedulitatem et ardorem, quo accipiebant hoſpites, *non pauper* ad liberalitatem, qua apponebant quidquid habebant, et lautiſſimum epulum paraſſent, ſi modo potuiſſent. Etiam Hyrieus Faſt. 503 *vultum addidit* verbis.

679 *hauſtum*; exhauſtum, quod exſtat in plurimis Mſſ. ſed ex interpretatione fluxit. *Hauriuntur* et ea, ex quibus hauritur. *per ſe*. V. ad I, 102. *Supinae manus*, quae extolluntur ſic, vt palma ſurſum pateat, qui fuit habitus precantium. Lambin. ad Horat. III od. 23, 1. *Concipere* nil niſi facere. *dapibus* etc. dapibus ſine ſumtu apparatis. *paratus*, apparatus, vt VI, 451.

684 Hoc quoque pietatis ſignum commode memoratur, et imagine grata ſenſibus ſubiicitur, *celer tardos fatigat, eluditque diu*. Bene etiam additum *vnicus*, quem, quia vnum habebant, magni faciebant, v. ad III, 454. *Cuſtodia*; cuſtos, vt XI, 599. XII, 148. Sic *tutela* mox vſ. 711. Colum. VIII, 13. *Anſer ſollertiorem cuſto-*

Quem Dîs hoſpitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos aetate fatigat;
Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dîque ſumus; meritasque luet vicinia poenas
Impia, dixerunt: vobis immunibus huius
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta,
Ac noſtros comitate gradus; et in ardua montis
Ite ſimul. Parent ambo, baculisque leuati
Nituntur longo veſtigia ponere cliuo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, et merſa palude
Cetera proſpiciunt, tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata ſuorum:
Illa vetus, dominis etiam caſa parua duobus,
Vertitur in templum; furcas ſubiere columnae:

690 *huius.* Vnus Heinſ. *vnis*, quod venuſtum Burm. iudicat. 693 Olim edebatur, *Ite ſimul. Parent; et Dis praeeuntibus ambo Membra leuant baculis: tardique ſenilibus annis Nituntur* etc. Verſus medius in Mſſ. nonnullis manu recentiore adſcriptus eſt margini. Primum Florent. S. Marci ſic exhibet, *Ite ſimul. Parent ambo, baculisque leuatis*, et Spirenſ. rectius *leuati*. Cum caetera additamenta nugatoria viderentur, Heinſ. pro tribus vſ. duo repoſuit. 696 Poſt h. vſ. rurſus duo electi a Ciofan. et Heinſ. Sunt autem hi, *Merſa vident, quaeruntque ſuae pia culmina villae. Sola loca ſtabant, dum deflent fata locorum.* 699 Pro *parua* Iunian. *pena*, quod ortum ex *plena* videtur, idque placebat Burm. *plena duobus*, tam anguſta, vt vix duos caperet.

diam praebet, quam canis; nam clangore prodit inſidiantem. *Eludere*, vt I, 692.

695 III Faſt. 583. *nec longius abfuit inde, Quam quantum nouies mittere funda poteſt.* Cf. Homer. Il. π, 589. *Ire* de volante ſagitta et alibi.

700 Senec. Ep. 90 de caſis priſcorum hominum, *Furcae vtrinque ſuſpenſae fulciebant caſam, ſpiſſatis ramalibus* etc. *Stramina*, quibus tecta caſa, *flaueſcunt*, in aurum mutantur. Tribuitur quidem *flauus* color et auro, vt IX, 688. in primis tamen ſtraminibus ipſis. Itaque h. l. e coniect. Capoferrei mallem, *fulveſcunt*; nam auri *fulua* natura. Plin. 34, 2 ſ. 3. Sed reſtat alia difficultas. Mox rurſus *aurata tecta* commemorantur. Olim haec verba alio ordine lecta ſunt; Heinſ. enim ait, ex fide optimorum Codd. ſe ordinem verum reſtituiſſe. Lenzius igitur non male putat, Ouidium ſcripſiſſe, *Stramina flaueſcunt (fulueſcunt) aurataque tecta videntur, Caelataeque fores, adopertaque*

Stramina flauescunt, adopertaque marmore tellus,
Caelataeque fores, aurataque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, iuste senex, et femina coniuge iusto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus
Iudicium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus: et quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem, nec coniugis vmquam
Busta meae videam; neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur: templi tutela fuere,
Donec vita data est: annis aeuoque soluti
Ante gradus sacros cum starent forte, locique
Inciperent casus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Iamque super gelidos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O coniux, dixere simul, simul abdita texit
Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneïus illic

714 *Inciperent* Burm. e septem Mss. dedit, Vulg. *narrarent*. 716 *gelidos* e Iuniano pro *geminos*, quod mox repetitur, amplexus est Burm. 719 Alii, *Fineius*, *Trineius*, *Thineyus*, *Tirinthius*,

marmore tellus. Fores *caelatae* etiam in regia Solis II, 6.

704 *Iustitia* summa virtus, quae reliquas complectitur omnes. E plurimis Mss. *iudicium* reuocandum putaui, quod Ciofan. paucorum auctoritate non bene in *consilium* mutauit; namque *iudicium* eleganter dr. quod consulto, deliberatione instituta, fit. Multi Mss. *indicium*, facili lapsu. *Poscere*, precari. Etiam Aen. VII, 443. *Deum effigies et templa tueri* de aedituo, νεωκόρῳ. Non optant illi opes immensas, sed moderata satis ex pietate sua tam in Deos, quam mutua.

710 *tumulandus*, sepeliendus, vt supra VII. Saepe eo verbo Noster vtitur; vsus eo est iam Catul. 65, 153. *fides sequitur*, quia fit, quod promiserant Dii. *tutela*, tutores, antistites templi. Supra III, 617. *tutela prorae*. *soluti*, fracti. *annis aeuoque* sane eodem redeunt, sed nil lucramur, si cum Heins. *senioque* corrigimus. *gradus* templi, de quibus v. ad I, 375. *inciperent casus*, more aedituorum, qui peregrinis tradebant templi originem, sacra etc. *frondere*, frondescere, vt supra *patere* pro *patescere*. Fronduit autem Philemon in *quercum*, Baucis in *tiliam*, vs. 620.

719 *Tyaneïus* haud dubie

Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Haec mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narrauere senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,
Cura pii Dis sunt, et, qui coluere, coluntur.

Proteus et Mestra.

Desierat: cunctosque et res et mouerat auctor;
Thesea praecipue: quem facta audire volentem
Mira Deum, nixus cubito Calydonius amnis

Chineius, *Tyreneus.* 721 Vnus Medic. *nec erant*, *qui.* 724 Ita Heins. h. vs. correxit, cum antea vulgaretur, *Cura Deum Di sint* et *colantur.* Sed castigatiores *sunt* et *coluntur.*

corruptum est. Tyana enim, vrbs Cappadociae, remota nimis est, quam vt incola eius arbores Phrygias ostendere potuerit. Lenzius putat, rem accidisse in confinio Phrygiae et Cappadociae, adeoque communem fuisse vtrique terrae. Hoc ferri posset, si modo constaret, Ouidium *Tyaneius* dedisse. Sed Mss. mirum in modum hic variant, et ita, vt ex ista varietate vix quidquam certi elici possit. Mox reuocaui antiquiorem lect. *gemino corpore*, quam Ciofan. e Vatic. Statii et vno suo in *gemina arbore* mutauerat, approbante Burm. qui truncos tantum arborum restitisse putabat, amissis vetustate ramis. Immo *rami* mox diserte memorantur. *Trunci* ergo sunt arbores, quae Lelegis tempore integrae restabant, vs. 620. et repetitur hic, quod maxime in iis memorabile, factas esse e *gemino corpore.*

723 *Sertis* aliisque donariis ornari solebant arbores, eaeque summa religione colebantur a praetereuntibus, nec facile quisquam eas violabat manu aut securi. v. Herald. ad Arnob. I. p. 22. *Colit* Deus homines, quando curam eorum gerit. Cic. N. D. I, 41 *Cur Deos ab hominibus colendos dicas, cum Dii homines non colant?* Lactant. Epit. 27. *vitam hominum excolere, eosque ab omni malo tueri.*

FAB. VII, 725 - fin. Exponitur de iis, qui formam habebant ambiguam, h. e. quibus licebat modo in hanc, modo in illam formam transire, in quibus *Proteus*, 725 - 737. et *Erisichthonis* filia. De *Proteo* locus class. Homer. Od. δ. 364 sqq. quem Virg. G. IV, 387 sqq. et Noster XI, 254 expresserunt. Tam *ambiguum* autem, vt II, 9 vr. Deum finxerunt haud dubie prisci auctores, quibus placebat aquam esse principium omnium rerum. Orph. hym. 24. V. Heyne ad Virg. d. l.

727 Iacuerat in lectulo, nunc, cum narrare vult, *innixus cubito* se erigit. *Renouamen* pro transformatione aut noua forma noue dictum. *ius*, potestas concessa. In iis Thetis transformis XI, 241 sqq. Nereus se-

Talibus adloquitur: Sunt, o fortissime, quorum
Forma semel mota est: et in hoc renouamine mansit.
Sunt, quibus in plures ius est transire figuras:
Vt tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te iuuenem, modo te videre leonem;
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Saepe lapis poteras, arbor quoque saepe videri.
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras, interdum vndis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci coniux, Erisichthone nata,

cundum Pherecydem in Schol. Apollon. IV, 1396.

731 *complexi* etc. Homerus eum iuxta Pharum insulam collocat, Virg. in Carpathio mari, vt adeo illud figmentum cum philosophemate, vnde pendet, ex Aegypto originem traxisse videatur. Secundum Homer. vs. 417 omnia tentat fieri, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν Ἑρπετὰ γίνονται, καὶ ὕδωρ καὶ θεσπιδαὲς πῦρ, et vs. 456. fit leo, draco, panthera, ingens sus, liquida aqua, arbor. *videri*, cerni. *Interdum* etc. Virg. *Aut acrem flammae sonitum dabit-aut in aquas tenues dilapsus abibit.*

738 *Autolyci coniugem* Tzetzes ad Lycophr. vs. 410. et Lactant. in Argum. h. fab. *Mestram* vocant, Palaeph. cap. 24. *Metram,* Antonin. Liber. cap. 17. *Hypermestram.* Pausan. veto Arcad. p. 605. auctor est, Autolycum, Parnassi incolam, Mercurii, siue verius Daedalionis filium, vxorem habuisse Neaeram, Perei filiam. Quem dissensum ita componit Burm. vt Autolycum bis matrimonium iniisse dicat. De Autolyci fatis v. Hygin. fab. 200. 201. Sed in hac fab. notabilius est *Erisichthonis* facinus et *fames*, quam Mestrae metamorphosis. *Erisichthon* enim, Thessalus, Triopae filius, cum domum sibi struere vellet, arbores in luco vetusto et Cereri sacro caedit. Triopam hoc fecisse tradunt Herodes Attic. in Inscript. et Hygin. P. A. II, 14. vid. tamen Salmas. ad illam Inscript. et Spanhem. ad Callim. h. Cer. vs. 24. A quo conatu cum nec prodigiis, nec precibus deterreri posset, Ceres irata ei iniicit diram famem, qua absumitur. Cf. Diodor. V. p. 331. in primisque Callimach. h. Cer. vs. 23-116. qui et ipse fabulam copiose enarrauit. Hinc Scaliger Poët. V, 8. vtramque descriptionem ita comparauit, vt principatum deferret ad Ouidium; quam sententiam non probauit Ernestio. Is enim in Excursu h. in Cer. subiecto eam sub examen vocauit, docuitque, iniquum fuisse iudicem Scaligerum in comparandis his descriptionibus. Ipse magis fauere videtur Cal-

Iuris habet. Pater huius erat, qui numina Diuûm
Sperneret; et nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur; et lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus;
Vna nemus: vittae mediam, memoresque tabellae,

740 *honores.* Plerique vetustiores *odores.*

limachò suo. Fortasse res ita expediri potest. Studet Callim. summae simplicitati, quam postulat hymnorum ratio; Ouidius contra id agit, vt omnia ingenii sui luminibus exornet. Habet igitur vterque suas in suo genere virtutes; plures tamen et maiores, vt equidem arbitror, Ouidius.

739 *numina Diuum*, Diuos. *honores* dignius, quam, sacrificia, quae adolentur in honorem Deorum. Virg. Aen. I, 49. *aris imponat honorem.* Noster X, 681. *turis honorem.*

741 Iuxta Dotium, vrbem Thessaliae, prisci incolae Cereri consecrauerant *nemus*, quod copiosius describitur a Callim. vs. 27-30. quam descriptionem a Nostro omissam esse propterea, quod iam alio loco ea exornatione vsus sit, Ernesti monet. *violare* et *temerare* impietatem declarant Erisichthonis, qua caedebat arbores sacras, quod summum nefas. D. v. *temerare* ad II, 592. *Templum* Cereris dirutum esse ab Erisichthone, tradit Hygin. P. A. II, 14. ex falsa haud dubie interpretat. voc. τέμενος, quod et templum et lucum Diis consecratum notat. v. Perizon. ad Aelian. V. H. 6, 1. p. 439.

743 *quercus* magis placet Scaligero et Annae Fabri, quam Callim. αἴγειρος, i. populus nigra, quia haec sterilis, nec quidquam ad Cererem. Ernesti contra monet, quercum, si quis hoc vrgere velit, non decere Cererem, quae dedocuerit homines vesci glandibus, et sterilitate per iram immissa cogat famem solari quercu. Addit, αἴγειρος voc. antiquiore sensu accipiendum pro arbore siluestri quacunque, praesertim grandiore. Nil refert, qualis arbor fuerit; et in magno luco varii generis arbores stetisse credibile est. — Eam arborem Callim. breuiter sic describit: μέγα δένδρεον, αἰθέρι κῦρον, i. coelum tangens, quod bene altitudinem declarat. Sed Ouid. non minus eleganter amplitudinem exprimit, *Vna nemus*, tanta erat, vt nemus videri et dici possit. Sic etiam Heroid. XV, 159. Plin. XVI, 44. *Vicina luco est ilex et ipsa nobilis XXXIV pedum ambitu caudicis — siluamque sola facit.* Etiam Martial. IX, 61 *nemus* vocat vnam platanum. *annoso robore* plenius, quam annosa.

744 Arbores taeniis, *vittis* etc. ornatae religiose colebantur a praetereuntibus; quem

Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Saepe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas:
Saepe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: menſuraque roboris vlnas
Quinque ter implebat: nec non et cetera tanto
Silua ſub hac, ſilua quanto iacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illa
Abſtinuit; famulosque iubet ſuccidere ſacrum
Robur: et vt iuſſos cunctari vidit, ab vno
Edidit haec rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deae ſolum, ſed et ipſa licebit
Sit Dea, iam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: et, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes

745 Heinſ. mallet, *potentum*. 751 Mſſ. omnes, *Dryopeius*. Dryopes gens Theſſaliae. 758 Olim ed. *decidua*, quod quidam in *Dodonia* mutabant. Multi e veteribus, *Deoida*, vnde Heinſ. feci *Deoïa*.

cultum rident ſcriptores veteres Chriſtiani, Arnob. I. p. 22. Prudent. in Sym. II, 1009. vbi *arbor vittata*. Cf. ſupra vſ. 722 ſ. — *Tabellae* votiuae drr. *memores*, quia inſcriptio earum beneficia a Cerere impetrata celebrabat. *argumenta*, ſigna, eius, qui voti *potens*, compos, factus erat. Alii *votum potens*, cum fit, quod optamus.

746 Callim. vſ. 39. Τᾷ δ' ἔπι ταὶ νύμφαι ποτὶ τὤνδιον ἑψιόωντο. ſub quo nymphae ad meridiem ludebant. De *feſtis choreis* nympharum v. ad vſ. 581. *modus*, amplitudo. Corn. Nep. XI, 1 *haſtae modum*, longitudinem. *duplicauit*. H. l. *modus trunci*, ipſe truncus. *menſuram* non ipſe definit poëta, ſed a Nymphis inuentam eſſe ait.

750 *iacet* inſeruit altitudini iſtius quercus declarandae; exprimit enim aliquid valde remoti. II, 179. *tanto*, ſcil. ſpatio.

751 *Triopeius*, Triopae filius. Callim. Τριόπεω γόνος *famulos*, quorum numerum, formam et arma recenſet Callim. vſ. 34. *ſed et ipſa* etc. Eadem impietas vſ. 394. *librat* V. ad II, 311. *librare in obliq. ictus* alibi vno verbo *obliquare* enſem.

758 Breuiter Callim. Ἁ πτά-τα πλαγεῖσα, κακὸν μέλος ἴαχεν ἄλλαις. *Deoïa*. v. ad VI, 114. Cum tot puellae in arbores mutatae traderentur, Hamadryadesque arbores incolere crederentur, fieri haud poterat, quin ex opinione veterum aliquid tale accideret interdum, quale hic narratur. Cf. Apollon. II, 476 ſqq. Simile aliquid habet et Virg. Aen. III, 24 ſqq. Poſteriore loco *atro liquuntur ſanguine guttae Et terram tabo maculant*.

Vnguibus, et raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis: caua lumina: pallor in ore:
Labra incana situ; scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incuruis exstabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, et a spinae tantummodo crate teneri.

803 Vnus M d c. *Dira.* Pro *spectari* Louan. *numerari*, quod valde adblanditur Burm. vt VI, 391 *numerare fibras.*

imaginem ita ante oculos ponit, vt lectori item ferme accidat, quod Nymphae vs. 812 *Visa tamen sensisse Famem.* Si quis pictor aut statuarius hanc imaginem exprimeret, nemo eius adspectum sustineret. Recte Ernesti de hac prosop. et de imagine Erisichthonis iam somniantis cibum. „Quae nisi admirer, nihil viderim.„ Omnibus istis bonis caret Callim. aequi, vnum illud monet, Cererem ei iniecisse ardentissimam et improbam famem. Cum h. l. cf. Quinctil. Decl. XII. p. m. 210. Sil. II, 461. Claudian. 15, 21 sqq.

800 Heins. ex Ms. Bonon. dederat, *raras.* Burm. tamen reuocauit *raris*, cum quia reliquis omnibus, vt crini, labris, faucibus etc. epitheta, quae deformitatem designant, addita sunt, tum quia omnes, praeter vnum Cod. ita exhibent. Ego vero Heins. secutus sum. Nondum enim poeta Famem describit, sed eius agrum *raras* herbas habentem. Et quo iure Fami *raros dentes* dedisset? Dentes enim illa non excutit. *Caua lumina*, quia fames exedit pulullos carnis, qui cingunt oculos, eosque tollunt. Quinctil. *cauum macie caput*, *conditi penitus oculi*, *destitutae genae.* Claudian. *oculi iacentes interius.* Labra etiam absumta fingere potuisset. Quinctil. *nudos labris trementibus dentes.* Mox reuocaui *scabri dentes*, quod Ciof. et Heins. prae altero *scabrae fauces* spreuerant. Ouidius non nisi externam Famis formam describit, *faucium* autem *rubigo* non aeque ac Quinctil. *inanes faucium sinus*, cerni poterat. Neque *dentes* antea descripti, sed obiter tantum memorati erant. *Dura*, densata succis exsiccatis. Cf. VII, 559. Quinctil. vero *laxam cutem* habet, *luridam* Silius. *Ossa* etc. Pro his Quinctil. *tergum ossibus inaequale.*

805 Ingeniose *ventris* etc. Sic XIII, 564 *loca luminis.* II Fast. 280. *Hic vbi nunc vrbs est*, *tum locus vrbis erat.* — *Pendere*, non inniti ventri. *Auxerat* etc. Lenzius, longiora reddiderat membra. Malim, fecerat, vt plures articuli, qui proprie dicuntur, in conspectum prodirent. *immodico* etc. At eorum, qui fame laborant, pedes tumescunt, cum alia membra marcescant. Inde Hesiod. Scut. 264. homo ine-

Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, et immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul vt vidit (neque enim eſt accedere iuxta
Auſa), refert mandata Deae; paullumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem: retroque dracones
Egit in Haemoniam, verſis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamuis contraria ſemper
Illius eſt operi) peragit; perque aëra vento
Ad iuſſam delata domum eſt; et protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque ſopore ſolutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
Seque viro inſpirat, fauceſque et pectus et ora
Adflat, et in vacuis ſpargit ieiunia venis.
Functaque mandato fecundum deſerit orbem;
Inque domos inopes, adſueta reuertitur antra.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis

808 Heinſ. e Florent. S. Marci et vno Bonon. placet *tubera talo*, non item Burm. quia *tali*, qui in pinguibus latent, in Fame velut *tuber* prodierint. 815 *vento.* Neap. ſec. Medic. prim. Baſil. primus Hamb. et pro diuerſa lect. Florent. S. Marci, *vecta.*

dia confectus γυιοπαχής. Vid. Graev. Lectt. Heſiod. cp. 19.

809 Similis auerſatio Mineruae, conſpecta Inuidia, II, 766. *quamquam* non ſine vi repetitur; inſeruit enim feſtinationi et auerſationi Nymphae deſcribendae.

815 Adeo leuis erat prae macie fames, vt *vento* ferri poſſet. Burm. Et opus erat tali vehiculo, quia Fames tarde incedit et Corpus trahit. *ſolutum.* V. ad VII, 185. Cum tot Dii *alati* fingerentur, etiam Fami *alas* dare Ouidius potuit. Sic *Furia alata* Aen. VII, 408. Vulgo tamen h. l. *vlnis.* *Se inſpirat*, Fames perſona edendi rabiem inſpirat. Simile quid XI, 621. *in vacuis venis.* Silius, *exurit ſiccatas ſanguine venas.*

823 Sequitur imago ſomniantis cibum, quam admiremur non minus, quam ſuperiora. Somnus eſt Deus *alatus.* Sic apparet in monumentis, v. c. apud Gruter. Theſ. CCCIV, 9. Cf. Cuperi Apotheoſ. Hom. p. 178. Propert. I, 3, 45. *dum me iucundis lapſum ſopor impulit alis.* — *Mulcere*, vt μαλάσσειν et μαλθακίζειν, eleganter de ſomno. v. Valken. ad Eurip. Hippol. vſ. 303. *Sub imagine ſomni*, ſomnians. IX, 473. 79. Iam in deſcriptione fruſtra mandentis ſingula verba bene delecta. *Vana* pro aduerbio,

Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni:
Oraque vana mouet, dentemque in dente fatigat;
Exercetque cibo deluſum guttur inani:
Proque epulis tenues nequicquam deuorat auras.
Vt vero eſt expulſa quies; furit ardor edendi:
Perque auidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit; et adpoſitis queritur ieiunia menſis:
Inque epulis epulas quaerit: quodque vrbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit vni.
Plusque cupit, quo plura ſuam demittit in aluum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra,

834 Prior Gronovii, *Plusque ſitit*, quod Heinſ. venuſtum iudicat, nempe quia *ſitire* omnino, cupidum eſſe. Idem cum Graeuiano aliisque nonnullis *capit* etiam poſſe legi putat.

fruſtra. *Fatigare* eleganter de rebus, quibus quis abutitur. *Exercere*, vsque occupatum tenere et ſic labores creare. *Inania*, quae per quietem obiiciuntur. Apud Sil. I, 69 Hannibal ſomnians *inania bella gerit.*

828 *ardor edendi.* Callim. vſ. 67, λιμὸς αἴθων, ardens fames. Eidem βούπεινα et βούβρωσις dicitur, de quibus v. Spanhem. ad vſ. 103. Bene *immenſa*, quia expleri et ſatiari haud poterant, quaſi immenſa eſſent. Erant immenſa vorago, aut immenſum mare. Mox *alti voragine ventris.* Ib. 387. *vaſta Polyphemi aluus.* Boëth. IV Metr. 9. *immanis Polyph. aluus.* Burm. tamen probat coniect. Heinſii, *incenſaque*; hoc enim *ardori edendi*, praecedenti *auidas* et mox *flammae gulae* reſpondere. *fauces auidae* bene memorantur, quia voraces ſeruiunt fauci. In deſcribenda autem hac voracitate Callim. expreſſiſſe videtur, quod etiam Scaliger fatetur.

830 *Educat*, alit. Horat. I Ep. 15. *Tractus vter plures lepores, vter educet apros.* *Inque epulis* etc. ſententia ingenioſa, quales plures ſequuntur vſ. 841 ſ. *quaerere*, deſiderare. II Amorr. 2, 43 de Tantalo, *Quaerit aquas in aquis.* — *Quodque vrbibus* etc. prodigialiter rem auxit.

834 Callim. vſ. 69. σχέτλιος ὅσσα πάσαιτο, τόσων ἔχεν ἵμερος αὖτις.

835 Callim. 90. τὰ δ' ἐς βυθὸν οἷα θαλάσσας Ἀλεμάτως ἀχάριστα κατέῤῥεεν εἴδατα πάντα. Paulo ante, πανάμερος εἰλαπιναστὰς Ἤσθιε μυρία πάντα· κακὰ δ' ἐξάλλετο γαστὴρ Αἰεὶ μᾶλλον ἔδοντι. *Demittere* interdum librarii pro longe efficaciore *demergere* repoſuerunt. XV, 105. in Ibide vſ. 387. Phaedr. IV fab. 5, 9. *auidis dentibus Capacis alui merſit tartareo ſpecu.* — *Recipit*, quia omnes aquas habent ex mari.

Nec ſatiatur aquis, peregrinoſque ebibit amnes;
Vtque rapax ignis non vmquam alimenta recuſat;
Innumerasque trabes cremat; et, quo copia maior
Eſt data, plura petit; turbaque voracior ipſa eſt:
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Iamque fame patrias altique voragine ventris,
Attenuarat opes: ſed inattenuata manebas
Tum quoque, dira fames; implacataeque vigebat
Flamma gulae. Tandem, demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper aequora palmas,
Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
Virginitatis habes, ait. (Haec Neptunus habebat.)
Qui prece non ſpreta, quamuis modo viſa ſequenti
Eſſet hero, formamque nouat, vultumque virilem

839 *petit.* Alii *capit.* Bonon. *ſitit.* 853 Burm. cum quibusdam mallet, *formamque nouam.* Sine cauſſa.

Quamquam *recipere* etiam pro *accipere*, quod IV, 440 in eadem ſimilitudine legitur. Sqq. *vtque rapax — ipſa eſt*, redundantia verborum vrgentur. *Trabes* cum vno Ciofan. Caeleſt. Florent. S. Marci, Iuret. Moret. et vno Heinſ. malui quam *faces*, quia igni tam rapaci accommodatius.

841 Quod vſ. 834 ſimpliciter dixerat, *Plusque cupit* etc. id nunc pluribus oxymoris exaggerat. Apud Callim. 114. abſorbet βαθὺν οἶκον, *lautam rem familiarem.* Deinde commemorantur pecora, quae ex ſtabulis vorauerit, muli, equi, boues, feles etiam. *Voraginem* patrimonii Cic. Sext. 52 hominem nepotem dixit. Similia ap. Horat. I Ep. 15. extr. de edaci paraſito leguntur. *inattenuata*, non fracta, non ſatiata. Vſus eſt h. v. quia dixerat, *Attenuarat opes. — alti ventris.* Sueton. Vitell. 13. *profunda gula. — implacatae*, inſatiabilis. Horat. Sat. II, 8, 5. *Placauerit ventrem iratum eſca.* Infra XV, 94.

846 *cenſu*, opibus. Deuoratis bonis apud Callim. mendicans ſedet in triuiis. Noſter autem redit ad Eriſichthonis filiam, cuius cauſſa omnem hanc narrationem inſtituerat, vſ. 738. Transformis fuiſſe forte fingebatur, quia omnia tentauerat, vt patrem aleret. Eius atauus *Neptunus* ap. Callim. vſ. 97. Sed hic alia cauſſa eum mulieri iungit.

Induit, et cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia paruo
Aera cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in vnda
Credulus, et nullos, niſi fixus, ſentiat hamos:
Quae modo cum vili turbatis veſte capillis
Litore in hoc ſteterat, (nam ſtantem in litore vidi)
Dic, vbi ſit: neque enim veſtigia longius exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſentit: et a ſe
Se quaeri gaudens, his eſt reſecuta rogantem:
Quisquis es, ignoſcas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; ſtudioque operatus inhaeſi.
Quoque minus dubites, ſic has Deus aequoris artes
Adiuuet, vt nemo iamdudum litore in iſto,
(Me tamen excepto) nec femina conſtitit vlla.
Credidit, et verſo dominus pede preſſit arenam;
Eluſusque abiit. Illi ſua reddita forma eſt.
Aſt vbi habere ſuam transformia corpora ſentit,
Saepe pater dominis Triopeïda vendit. At illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo ceruus abibat;
Praebebatque auido non iuſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumſerat omnem

854 *Cultus* etiam ad inſtrumenta piſcatoria referendus. Ornate piſcatorem deſcribit. *aera*, hamus. Etiam VI Faſt. 240. *Quique tegunt paruis aera recurua cibis.* — *Sic* adhibetur, cum obteſtando aliquid ab altero petimus, eique viciſſim aliquid apprecamur. H. l. votum piſcatori gratiſſimum. *Compoſita*, quaecunque placida, vt homo a feritate ad manſuetudinem reuocatus, ciuitas pace fruens, mare ventis non agitatum. *Credulitas* piſcium etiam XIII, 934.

862 *a ſe ſe quaeri* dictum, vt II, 704. *Me mihi prodis*? *reſecuta* v. ad VI, 36. *ſtudio*, piſcationi, *operatus*, operam dans. Supra VII, 751. *ſtudiis operata Dianae.* Virg. Aen. III, 136. *Connubiis operata iuuentus.* *inhaeſi* attentionem declarat. *artes* i. q. ſtudium. Poſterior pars reſponſionis non ſatis conuenit priori, qua negat ſe vllam in partem oculos flexiſſe.

871 *transformia*, quae transire poſſunt in alias formas. Faſt. I, 373. *Transformis Proteus.* Palaephat. cap. 24. putat, amantes ventitaſſe ad formoſulam Metram, tauros, equos, oues offerentes, quibus Eriſichthon pater diteſceret. Hinc fluxiſſe fabulam.

Materiam, dederatque graui noua pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacero diuellere morſu
Coepit, et infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſaepe nouandi
Corporis, o iuuenes, numero finita poteſtas.
Nam modo, quod nunc ſum, videor: modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua ſumo;
Cornua, dum potui; nunc pars caret altera telo
Frontis, vt ipſe vides. Gemitus ſunt verba ſecuti.

876 *Materiam*, opes, rem familiarem. In ſeqq. haeſere interpretes. Schirach. *dare nova pabula morbo* explicat, augere morbum. Sed Vir doctus non curabat totam ſententiam, cum haec ſcriberet. *Vis mali*, i. morbus ille grauis, augebat morbum. Vere haud dubie Burm. coni. *deerantque graui n. p. m. lacero*, lacerante. *Lacerari morſu*, i. morderi, dixit Phaedr. II, 3, 1.

880 *numero finita*, quia in taurum tantum et anguem mutari poterat, cum Proteo in omnia tranſire liceret. *flector*, mutor, ſed accommodate ad naturam anguium. II, 138. *Vires in cornua ſumo*, cornibus valeo.

Errata

in primis huius Tomi plagulis, quae solae mecum communicatae sunt ante nundinas, reperi haec;

In textu.

P.	1	vs.	2	post *corpora* pone interpunctionem maximam.
—	71	—	564	*Vt* lege *Vtque.*
—	77	—	621	post *negaretur* punctum muta in comma.
—	121	—	265	*Iam* lege *Ima.*
—	131	—	374	*e* — *a.*
—	132	—	389	*Dei* — *Dii.*
—	147	—	567	*ex* — *a.*
—	148	—	583	*ederat* lege *egerat.*
—	170	—	831	*duruerat* lege *duruerant.*
—	179	—	39	*sanguitque* lege *sanguisque.*
—	201	—	272	*penetrabit* — *penetrarit.*
—	203	—	305	*falmen* lege *fulmen.*
—	206	—	324	*dua* lege *duo.*
—	211	—	398	*atqua* lege *atque.*
—	236	—	688	post *solus* pone punctum.

Etiam alibi interpunctiones confusae sunt inter se, sed ita, vt lectorem non morentur.

In notis.

P.	1	col.	1	lin.	6	*carmen*	lege	*exordium.*
—	156	—	1	—	28	*pascerent*	—	*pascerentur.*
—	164	—	1	—	15	*exornauit*	—	*exornauerit.*
—	199	—	1	—	1	*addita*	—	*additi.*
—	207	—	1	—	17	*conspexit*	—	*conspexisset.*
—	250	—	2	—	7	*inuehere*	—	*inuehi.*

Aliquo etiam loco *domo* expressum pro *domui.*